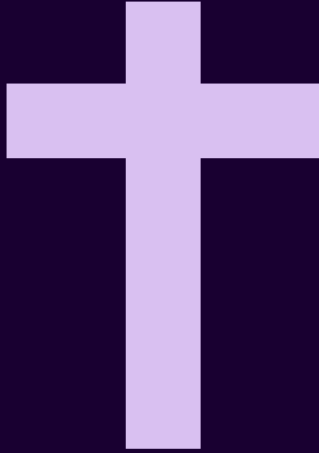

Akabuu Titõi Idei
Ilaao

Monkole New Testament

Akabuu Titōi Idei Ilaa

Monkole New Testament

copyright © 2006 SIM International

Language: Monkole (Mokole)

Translation by: SIM International

Monkole, Akabuu Titōi Idei Ilaa

This translation, published by the UEED/SIM au Benin, was published in 2006.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM, BP 15, Parakou, Benin.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-10-02

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 25 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
596bf1bc-1348-53da-8787-98c1d2a18282

Contents

Matie	1
Maaku	40
Luku	64
Zaa	104
Woo Be Na	133
Romu	170
Korenti I	187
Korenti II	203
Galati	214
Efezu	220
Filipi	226
Kolosee	230
Tesalonika 1	234
Tesalonika 2	238
Timotee I	240
Timotee II	245
Titee	249
Filemoo	251
Ebee	252
Zaaki	264
Piee 1	268
Piee 2	273
Zaa 1	276
Zaa 2	280
Zaa 3	281
Zudu	282
Kuyei Zaa	284

Laabaau jiiida iyi Matie í kò

*Dimii nyaanzei Jesu Kirisi ña
(Cò Luku 3:23-28)*

¹ Dimii nyaanzei Jesu Kirisi ña wee. Jesu Kirisii í je tòkui Davidi, nò Davidi mò wa je tòkui Aburahamu.

² Aburahamui í bí Izaaki, Izaaki mòi í bí Zakòbu. Zakòbu mòi í bí Zuda do igbàe do ifàe ña. ³ Zuda do Tamaa abòe aña mòi à bí Faresi do Zara. Faresi mò í bí Esiromu. Esiromu mò í bí Aramu. ⁴ Aramu mò í bí Aminadabu. Aminadabu mò í bí Nasòò. Nasòò mò í bí Salamòò, ⁵ Salamòò do Rahabu abòei à bí Boazi. Boazi mò do Rutu abòei à bí Obèdi. Obèdi mò í bí Izai. ⁶ Izai mò í bí Davidi iyi í na í je ilaaluu.

Davidiu mò í bí Salomòò. Iyei Salomòòui í je aboi Urii iyi Davidi í sou. ⁷ Salomòò mò í bí Roboamu. Roboamu mò í bí Abia. Abia mò í bí Azafu. ⁸ Azafu mò í bí Zozafati. Zozafati mò í bí Zoramù. Zoramù mò í bí Oziasi. ⁹ Oziasi mò í bí Zoatamu. Zoatamu mò í bí Akazi. Akazi mò í bí Ezekia. ¹⁰ Ezekia mò í bí Manasee. Manasee mò í bí Amòò. Amòò mò í bí Zoziasi. ¹¹ Zoziasi mò í bí Zekonia do ifàe ña si waati iyi ilaalui Babilòni, ilu nlaui, í je inei Izireli ña igù í neò ña si ilèe.

¹² Si anyii iyi à neò ña ikpa Babilòni ñoi Zekonia í bí Salateli, nò Salateli mò í bí Zorobabeli. ¹³ Nò Zorobabeli mò í bí Abiudu. Abiudu mò í bí Eliakimu. Eliakimu mò í bí Azòò. ¹⁴ Azòò mò í bí Sadòku. Sadòku mò í bí Akimu. Akimu mò í bí Eliudu. ¹⁵ Eliudu mò í bí Eleazaa. Eleazaa mò í bí Matani. Matani mò í bí Zakòbu. ¹⁶ Nò Zakòbu mò í bí Zozefu mòkò Maari, nò Maari mòi í je iyei Jesu iyi à ya kpe Kirisi.

¹⁷ Bèebèi si dimi ññau hai waatii Aburahamu wa hee ku naa si waatii Davidi, tòku ikà ikà maatèèi í wèe. Hai bi Davidi má ku naa si waatii iyi à bòò ña Babilòni tòku ikà ikà maatèèi í wèe. Si anyie, hai waatii iyi à bòò ña Babilòniu ku naa si waatii iyi à bí

Jesu iyi à ya kpe Kirisi tòku ikà ikà maatèèi í wèe má.

*Kubú Jesu Kirisi
(Cò Luku 2:1-7)*

¹⁸ Yaase bei à bíò Jesu Kirisi wee. Hai waati iyi Maari í wèe mudèèi à mua Zozefu. Amma hee a maa tótòò sèe Maari í ne así do gbughbài Hundei Ilaaò. ¹⁹ Zozefu mòkòeu wee inè dee deei. Kù bí ññu ku dasi Maari anyò si bantuma. Na ñoi í ce í dasi idò ññu ku kasiè si asii. ²⁰ Si bei wa lasabu bèebe ñoi amalekai Aò Lafèe í naa í sòò si ala í ni, Zozefu, awò tòkui Davidi ilaaluu, maà ce ñjoi í so Maari, mudèèe iyi à muèu. Dasie kpasè. Así iyi í ñeu be, do gbughbài Hundei Ilaaò. ²¹ Á bí ama inemòkò nò í sòò Jesu. Ññui á faaba inèe ña hai si dulum du ña.

²² Mii ñau ihè fei í cei ku ba ide iyi Aò Lafèe í tako í sòò walii Ezai ku sisia inè ñau ku kò, ²³ iyi í ni, Mudèèe gò iyi kù mà mòkò á na ku ne así.

Á bí ama inemòkò,
Nò a kpoo Emanueli.

Yaasei iriui í je Ilaaò í wèe do awa.

²⁴ Iyi Zozefu í jì ñoi í ce bei amalekau í sòò, í dasi Maari kpasèe. ²⁵ Amma añaò a kù tótòò sèe hee í koo í bíò ama inemòkòe. Nò Zozefu í sòò Jesu.

2

*Woo mà ña à naa Jesu ku cò hai
nunui daakò*

¹ Á bí Jesui Betelehemu si ilei Zudee si waatii amanlu Herodu. Si anyii kubie woo mà yaasei andaiya gò ña à naa Zeruzalemù hai nunui daakò, ² nò à bee à ni, iwoi ilaalui Zuifu ña iyi à bí nseiui í wa. Hai nunui daakò í yè andaiyae í fita, ñoi à naa ku tòòe.

³ Iyi amanlu Herodu í gbò ideu, ñoi inèe í fò, bèebe mòi inei Zeruzalemù ñau fei inò ñña í fò. ⁴ Ñoi í tótòò inè ngboi woo weei Ilaaò ña do woo kò inè ña si wooda ña fei nò í bee ña tengi bii à ni aa bí

Ine iyi Ilaaḍ í cicau. ⁵ Nḗi à jεaa à ni, Betelehεmui si ilei Zudee domi beεbei walii Misee í tako í kḗo wo, ⁶ í ni, Ilaaḍ í ni, Iḗε inei Betelehεmu ηa, si ilei Zudee, Ntḗ ntḗ, ilu nḗε kù kere si ilu nlai Zudee ηa fei, Si na iyi í jḗ hai si ilu nḗei ilaaluu á fita

Ine iyi á gbā inei Izireli, inεm ηa.

⁷ Nḗi Herodu í jḗ à kpe woo mà ηau do asii, í bee ηa si waati iyi andaiyau í fita dee dee. Nḗ à sḗo. ⁸ Iyi í gbḗ beεbe nḗ í sḗ ηa í ni a bḗ Betelehεmu a koo a bee yaasei amau wa sāa sāa. Bii à yḗo nḗ a nyi wa a naa a sḗ nḗu ku ba nḗu mḗ nḗu koo gulea.

⁹ Iyi à gbḗ ideεu à tā, ηḗi à dasi kpāa. Nḗ andaiya iyi à tako à ye hai nunui daakḗu í nyi í cua nḗa má hee tengi bii amau í wa, í bei í leeki lele be cau. ¹⁰ Iyi à ye andaiyau í leeki beεbe, ηḗi idḗ nḗa í dḗ hee í caa. ¹¹ Nḗ à lḗ ile be ηḗi à ye amau do Maari iyeε. Nḗ à gule à tḗε. Nḗ à fū bḗgḗi amani nḗa à nya wura à muaa, do tularε iyi à ya jo do ikpo ku dḗ inunu iyi à ya kpe miru.

¹² Si anyie Ilaaḍ í sḗ ηa si ala í ni a maà nyi bi amanlu Herodu má. Nḗ à too kpāa mmu à neḗo ilei ide nḗa.

Zozefu ηa à sa à ne ilei Ezibiti

¹³ Iyi woo mà ηau à to anyi à ne, nḗ amalekai Aḗ Lafεε í naa bi Zozefu si ala í ni, dede í so amau do iyeε í sa í neḗo ηa ilei Ezibiti, domi Herodu á de amau ku kpa. I koo í buba be titā hee aḗo iyi an na n ni í nyi wa má ηa.

¹⁴ Na ηḗi í jḗ Zozefu í dede idū í so amau do iyeε í neḗo ηa Ezibiti. ¹⁵ Bei à buba hee Herodu í koo í ku. Iyi be í cei ku ba ide iyi Aḗ Lafεε í sḗ waliie ku sisia ine ηau ku kḗ, si bei í ni, hai Ezibitii n kpe amam wa.

À kpa ama keeke ηa

¹⁶ Nḗi amanlu Herodu í ye iyi woo mà andaiya ηau à lele nḗui, ηḗi idḗε í

kḗ jiiida jiiida. Nḗi í ce dooi waati iyi woo mà ηau à ye andaiyau í fita, ηḗi í jḗ à koo à kpa ama inεmḗo kpḗḗo ηa hee ku koo si do amai adḗ minji ηa fei si ilui Betelehεmu do ileεkoe ηa fei. ¹⁷ Beεbei ide iyi walii Zeremi í fḗu í ce. Í ni,

¹⁸ À gbḗ anu ku dḗ si ilui Rama.

À gbḗ ine ηa à kpata,

À waa cā buubuu.

Asee, Raselii wa kpata na irii amae ηa.

Nḗ à bḗ ku leleε,

Amma í kḗ ku gbḗ kuleleu

Si na iyi í jḗ amae ηa a kù weε má.

Zozefu ηa à baa hai ilei Ezibiti

¹⁹ Si anyie Herodu í naa í ku, ηḗi amalekai Aḗ Lafεε í naa bi Zozefu si ala ilei Ezibiti be, ²⁰ í ni, dede í so amau do iyeε í nyiḗo ηa ilei Izireli. Ine ηa iyi à waa de amau ku kpa à ku.

²¹ Nḗ Zozefu í dede í so amau do iyeε à nyi ilei Izireli má. ²² Amma í gbḗ iyi Aakelausii í je bommai baε Herodu si ilei Zudee, ηḗi wa ce nḗoi ku bḗ ku buba be. Nḗ Ilaaḍ í sḗo si ala má í ni ku bḗ ilei Galilee. Nḗi í teki í bḗ Galilee si bei Ilaaḍ í sḗo. ²³ Nḗ í koo í buba Nazareti. Beεbei idei walii ηau í kḗ, si bei à ni aa kpoo inei Nazareti.

3

Waazoi Zāa woo dasi inyi

(Cḗ Maaku 1:1-8; Luku 3:1-18; Zāa 1:19-28)

¹ Waati beεbei, Zāa woo dasi inyi í naa wa ce waazo si gbabuai Zudee.

² Í ni, i kpaasi idḗ nḗε ηa domi waati í maai iyi Ilaaḍ á na ku je bommae.

³ Idei Zāau walii Ezai í fḗ wo, si waati iyi í ni,

À gbḗ imui ine gḗ wa dḗ anu si gbabua wa ni,

I teese kpāai Lafεε ku te ηa.

⁴ Zāa wa dasi ibḗi ntoi kpookpo, nḗ wa dḗi santikii bata. Ketengbo do nyikḗi sakoi í jεε. ⁵ Nḗ ine ηa à naa bi teε hai Zeruzalemu do hai ilei Zudee fei do hai ilu ηa iyi à wa cingai idoi Zuudεεu fei. ⁶ À ce

tuubai dulum du ŋa nɔ à jò Zāa í dasi ŋa inyi si idoi Zuudɛɛu.

⁷ Farisi do Sadusi ŋa mɔ à waa naa bi tɛɛ aŋa nkpɔ nkpɔ ku ba ku dasi ŋa inyi. Iyi Zāa í yɛ ŋa ŋɔi í sɔ ŋa í ni, inɛ inɛ buu ŋa bei njo wukuku, yooi í sɔ ŋɛ í ni í saa idɔkɔi Ilaaɔ iyi í maai wa. ⁸ Na nŋu, i ce kookoosu jiida i nyisiò iyi í kpaasi idɔ ŋa. ⁹ I maà tamaa mà aa ba faaba ŋa si na iyi í jò ì ya maa ni ì je tɔkui Aburahamu ŋa. An sɔ ŋɛ, Ilaaɔ á yɔkɔ ku so kuta ŋau ihɛ ku ce ŋa tɔkui Aburahamu ŋa. ¹⁰ Wee dagba wa kãsi tã mɔm a daò icui j̄i. Na nŋu, j̄i iyi kù waa so iso jiida fei aa daa a dasi ina. ¹¹ Amu inyii ñ wa n dasi ŋɛ ku ba ku je seɛdai idɔ ku kpaasi nŋɛ, amma inɛ gɔ á na ku naa si anyim. Í rem do gbugbã ntɔ ntɔ, n kù to baa ñ bɔ baataɛ. Nŋui á da nŋɛ si Hundei Ilaaɔ do ina. ¹² Wa mu mii ku fɛ bileɛɛ si awɔ, nɔ ku kpã bileeu bii à kpokpɔɛ, nɔ ku ko yɔyɔu ku dasi aka, sakou mɔ ku dasi ina iyi ci ya ku.

Inyi ku dasii Jesu

(Cɔ Maaku 1:9-11; Luku 3:21-22)

¹³ Waati bɛɛbɛ Jesu í naa hai ilei Galilee nɔ í bɔ idoi Zuudɛɛ ku ba Zāa ku dasie inyi. ¹⁴ Iyi í to wa í ni Zāa ku dasi nŋu inyi, ŋɔi Zāa wa bi ku kɔ, í ni, awɔi ì nɛ kpāa i dasim inyi, nɔ beirei í ce ì waa naa bi tom. ¹⁵ Nɔi Jesu í jɛaa í ni, jò ku ce bɛɛbɛ titã, domi bɛɛbei à nɛ ka ce ka ceò mii iyi Ilaaɔ í bi fei. Nɔ Zāa í je. ¹⁶ Iyi í dasi Jesu inyi í tã, bɛ gbakã Jesu í fita wa hai si inɔ inyiu. Nɔi lelei Aɔ í c̄i nɔ Zāa í yɛ Hundei Ilaaɔ wa de sie wa bei ankasiiidi. ¹⁷ Nɔ à gbɔ ide ku fɔ gɔ wa hai lele í ni, inɛ ihɛi í je Amam. Ñ buu jiida jiida, siei inɔ didɔm fei í ya wa.

4

Seetam í lele Jesu

(Cɔ Maaku 1:12-13; Luku 4:1-13)

¹ Si anyii nŋu, ŋɔi Hundei Ilaaɔ í bɔò Jesu si ghabua ku ba Seetam ku leleɛ. ² Nɔi Jesu í ce anu ku ði dasã

ciiji do idũ ciiji, si anyie nɔ ari wa kpaa. ³ Nɔi Seetam woo leleu, í naa sie í ni, bii awɔu Amai Ilaaɔi do ntɔ, jò kuta ŋau ihɛ a kpɔò pɛɛ. ⁴ Nɔi Jesu í jɛaa í ni, kukɔi idei Ilaaɔ í ni, amane ci ya wɛɛ na ije nŋu akã, amma á maa wɛɛi na ide iyi Ilaaɔ wa fɔ fei.

⁵ Nɔ Seetam í bɔòɛ Zeruzalɛmu, ilu kumáú, nɔ í gũɔɛ hee si antai ile lelei kpasɛi Ilaaɔu. ⁶ Nɔi í ni má, bii awɔu Amai Ilaaɔi, fo í dingaa ile, domi kukɔi idei Ilaaɔ í ni, Ilaaɔ á na amalekaɛ ŋa wooda na irie a maa degbɛɛ,

Nɔ a maa muɛ si awɔ
Ku ba í maà ti í kooɛ si kuta.

⁷ Nɔ Jesu í jɛaa í ni, amma kukɔi idei Ilaaɔ í ni má, maà ti í sii Aɔ Lafɛɛɛ.

⁸ Si anyii nŋu, Seetam í bɔò Jesu hee antai iri kuta nla gɔ má nɔ í nyisie bommai andunya fei do amboe nŋa. ⁹ Nɔ í ni, bii ì gulɛ ì tɔɔm, mii ŋau ihɛ fei an muɛɛ.

¹⁰ Nɔ Jesu í jɛaa í ni, sekeɛ bɛ Seetam. Kukɔi idei Ilaaɔ í ni, Aɔ Lafɛɛɛi aa tɔɔ, nɔ i wɛɛ na irii nŋu akã.

¹¹ Nɔi Seetam í bei í sekeɛ hai bi tɛɛ, nɔ amaleka ŋa à naa à sobie.

Jesu í sinti iceɛ Galilee

(Cɔ Maaku 1:14-15; Luku 4:14-15)

¹² Nɔi Jesu í gbɔ à ni à mu Zāa à dasie piisɔò. Nɔ í sinda í nyi ilei Galilee. ¹³ Amma iyi í to Nazareti, kù buba bɛ, Kaperanumui í koo í buba, ilu iyi í wa kɔkɔi tenku iyi à ya kpe Galilee, si ilei Zabulɔò do Nɛfitali. ¹⁴ Iyi bɛ í cei ku ba ide iyi walii Ezai í tako í fɔu ku kɔ waati iyi í ni,

¹⁵ Inɛi Zabulɔò do inɛi Nɛfitali ŋa, Aŋa iyi à wa kɔkɔi kpāa iyi wa bɔ Tenku,

Aŋa iyi à wa ikpa icei idoi Zuudɛɛu,
Aŋa iyi à wa ilei Galilee bii dimi mmu ŋa à wa,

¹⁶ Aŋa iyi à wa si ilu kuku wo,
Aŋaí à yɛ inya kumá nla nla.

Aŋa iyi à wa si ile bii iku do ilu kuku í wa,

Anjai inya kumá í naa si.

¹⁷ Hai waati beebei Jesu í sinti ku waazo, í ni, i kpaasi idò nje si na iyi í jò waati í maai wa iyi Ilaađ á je bommae.

Jesu í kpe sòkò mee go ña

(Cò Maaku 1:16-20; Luku 5:1-11)

¹⁸ Ajo nñu go Jesu wa ne si itii tenku iyi à ya kpe Galilee, ñoi í ye sòkò minji go ña, Simòo iyi à ya kpe Piεε do ifæ Anderee, à waa le taaò si inò tenkuu. ¹⁹ Nò í sò ña í ni, i toom wa ña, nò an ce ñe woo dæde inε ña iyi aa je ti Ilaađ. ²⁰ Be gbakā à jò taaò ñña ña à tooε.

²¹ Iyi í to waju nò í ye inε minji go ña má, Zaaki do Zāa ifæ, amai Zebedee ña. Inε ñau à wa si akoi inyi go do baa ñña, à waa teese taaò ñña ña. Nò Jesu í kpe ña. ²² Be gbakā anja mō à jò akòu do baa ñña à waa tooε.

²³ Nò Jesu í dabii si ilei Galilee fei wa kò inε ña si cio ile bii Zuifu ña à ya ce kutatò ñña ña, wa sisi ñña laabaau jiida si bei Ilaađ wa ce sòlu ku na ku je bommae, nò í jò inε ña à waa ba iri si bōò dimi ikā ikā ñña ña fei. ²⁴ Nò baauε í fangaa bii fei si ilei Siri fei, hee inε ña à wasi ku naaò bōò ñña ña wa bi tεε. Inε ña iyi à ne dimii bōò ikā ikā fei do inε ña iyi à ne wahalai ara kuro nkpò do inε ña iyi inei inòkò ña à mu, do inε ña iyi à waa ce bōoi cukuuna do weεge ña, à naaò anja fei wa bi tεε, nò í jò anja fei à ba iri. ²⁵ Nò zamaa nkpò go í too fitie wa hai ilei Galilee do hai ilui Zeruzalemu do ilei Zudee hee do icei idoi Zuudεeu bii Ilu Mεewa ñau à wa fei.

5

Inò didò ntò ntò

(Cò Luku 6:20-23)

¹ Iyi Jesu í ye zamaau ñoi í koo í gũ iri kuta go í buba. Nò mōcæ ña à naa à tətò siε. ² Nò í lōsi cio ku kò ña si.

Si cioεu í ni,

³ Ilu inò didò ñai inε ña iyi à waa tō Ilaađ do ara kukaye,
Domi anjai à je inei bommai Ilaađ ña.

⁴ Ilu inò didò ñai inε ña iyi à waa kpata,

Domi Ilaađi á tū idò ñña.

⁵ Ilu inò didò ñai inε ña iyi daa ñña í dō,

Domi anjai aa ne ilεu fei.

⁶ Ilu inò didò ñai inε ña iyi à waa gbò ari do agbei mii iyi Ilaađ wa bee,

Domi Ilaađ á jò a yo.

⁷ Ilu inò didò ñai inε ña iyi à ya ne araarei inε ña,

Domi Ilaađ mō á ne araare ñña.

⁸ Ilu inò didò ñai inε ña iyi idò ñña í má,

Domi aa ye Ilaađ.

⁹ Ilu inò didò ñai inε ña iyi à waa ce icei laakai ku sū,

Domi Ilaađ á kpe ña amaε ña.

¹⁰ Ilu inò didò ñai inε ña iyi à kpā ña iju si na iyi í jò à waa ce mii iyi Ilaađ í bee ña,

Domi anjai à je inei bommai Ilaađ ña.

¹¹ Inε ilu inò didò ñai, bii à waa bu ñe nò à waa kpā ñe iju nò à waa má ñe laalò baa yooma fei na irim. ¹² I jò i nyaanyi i weεò inò didò nla nla ña si na iyi í jò riba iyi à jile nñε leleađ í la. Ntò ntò beebei à kpā walii ña iyi à cua nñε ñau mō iju.

Mòndai imu do ti inya kumá

(Cò Maaku 9:50; Luku 14:34-35)

¹³ Nò Jesu í sò ña má í ni, inεi ì je imu si inoi inei andunya ña. Bii didòi imu í ku, mii aa dasi ku jò ku dō má. Í gbe de a nikāε, nò inε ña a tεεεε.

¹⁴ Nò inεi ì je inya kumá andunya. Ilu iyi à ma si iri kuta kaa manji. ¹⁵ A ci ya má fitila a biie do caka. Amma à ya kōæi tengi bii á má inya, inei kpasē fei ku yeò ilu. ¹⁶ Beebe mōi i jò inya kumá nñε ku má si wajui inε ña ku ba a ye kookoosu jiida nñε ña nò irii Ilaađ Baa nñε iyi í wa lele ku ne amboe.

Idei wooda

¹⁷ Jesu í ni má, i maà tamaa bei ñ naa woodai Moizi do cioi walii ñau ku kpai. Aawo, ñ naa ku kōoi.

18 Ntɔ ntɔ, hee lele do ile koo tãð, baa wasalii wooda keeke akã kaa gaizia, í gbe fei ndeε ku kãi. 19 Na nɔju, ine iyi í kua wooda, baa bii í je icu akã keeke gɔi, nɔ í s̄s̄ ine gɔ ɔa mɔ í ni a ce beεbe, aa kpe laf̄εε ine iyi í kere í re si bommai Ilaaɔ. Amma ine iyi wa jirimae nɔ wa kɔ ine gɔ ɔa mɔ si, aa kpe laf̄εε ine nla si bommai Ilaaɔ. 20 Ñ wa n s̄s̄ ɔei, i kaa je inei bommai Ilaaɔ ɔa bii kù je í ce miu iyi Ilaaɔ í bee ɔe ɔa í re woo kɔ ine ɔa si wooda ɔa do Farisi ɔau.

Idei idɔɔkɔ

21 Jesu í s̄s̄ ɔa má í ni, ì gbɔ ɔa iyi Moizi í s̄s̄ bala nɔe ɔa í ni, i maà kpa ine, nɔ ine iyi í kpa ine fei aa bɔðe si wajui woo kiiti ɔa a nyisie b̄ne. 22 Amma amu, an s̄s̄ ɔe, ine iyi wa ce idɔɔkɔ do kpaasie aa bɔðe si wajui woo kiiti ɔa a kpãa iju, nɔ ine iyi wa cɔ kpaasie nfe aa kiitie si wajui ine ngbo ɔau, ine mɔ iyi wa cɔ kpaasie nnyei á lɔ si ina iyi ci ya kuu. 23 Na nɔju, bii ì naaɔ amuai Ilaaɔ wa bi kuwee nɔ bei ì ye gigi iyi kpaasie gɔ wa mu taale, 24 j̄ð amuaeu bi kuweeu be titã, i koo i teese ideu gbakã, awɔ do kpaasie. Si anyie, i bei ì nyi wa i cea Ilaaɔ amuae.

25 Bii í je ine gɔ wa bɔðe ile kiiti na ideigbese gɔ, ce kookaai hai kpãa awɔ do laf̄εε í gbɔsi nje ku ba ku maà dasie awɔi woo kiiti. Bii kù je beεbe, woo kiitiu á dasie si awɔi zandaamu, nɔ zandaamu mɔ ku dasie ile piis̄ɔ. 26 Ntɔ ntɔ ñ wa n s̄s̄ei, bii á dasie piis̄ɔ, bii ì kù s̄s̄ gbeseu fei í kaa fita. Nkãma kaa gaizia si.

Idei sakara

27 Jesu í ni má, ì gbɔ ɔa iyi Moizi í ni, i maà ce sakara. 28 Amma amu, an s̄s̄ ɔe, awɔ inemɔkɔ iyi í cɔ inaabo hee binεε í dede, ì ce sakara mbe tã si idε. 29 Na nɔju, bii iju njei wa dasie dulum, nyaa í nyɔɔ ku j̄lie. Á tiaε í nyɔ ik̄ɔ akãi araε gɔ do iyi aa

s̄si araε fei si ina iyi ci ya ku. 30 Bii í je awɔ njei wa dasie dulum, buu í nyɔɔ ku j̄lie. Á tiaε í nyɔ ik̄ɔ akãi araε gɔ do iyi aa s̄si araε fei si ina iyi ci ya ku.

Idei abo ku kɔsi

(Cɔ Matie 19:9; Maaku 10:11-12; Luku 16:18)

31 Nɔ Jesu í s̄s̄ ɔa má í ni, Moizi í ni, ine iyi wa kɔsi aboε á náa tiaε nje kukɔsi. 32 Amma amu, ñ wa n s̄s̄ ɔe, ine iyi í kɔsi aboε nɔ kù je na sakara, mak̄au í dasie sakarai. Nɔ mak̄o mɔ iyi í so abo iyi á kɔsiu, í ce sakarai.

I maà ya gbasi do ngɔgɔ

33 Jesu í s̄s̄ ɔa má í ni, ì nɔ ì gbɔ iyi Moizi í s̄s̄ bala nɔe ɔau í ni, ide iyi ì gbasi si wajui Aɔ Laf̄εε ì ni aa ce, j̄ð í coo. 34 Amma amu, ñ wa n s̄s̄ ɔei, i maà ya ce kugbasi ɔa pai. I maà ya gbasi do lele ɔa domi batai bommai Ilaaɔi. 35 Nɔ ì maà ya gbasi do ile ɔa, domi bi ku lesi iseei. Nɔ ì maà ya gbasi do Zeruzalemu ɔa domi ilui Ilaaɔ amanlu nlaui. 36 Nɔ ì maà ya gbasi do iri nɔe ɔa si na iyi í j̄ð í kaa yɔkɔ í fũuta baa ntoi iri akã nɔe hee ma je í j̄ð ku dũ ɔa. 37 I j̄ð ide ku fɔ nɔe ku je ntɔ. Bii ì ni ooi ku je oo do ntɔ, bii aawo mɔi, ku je aawo. Iyi aa lesi antaε bebei fei ɔa, hai bi Seetam ine laalɔui wa naa.

Idei laalɔ ku sã

(Cɔ Luku 6:29-30)

38 Jesu í s̄s̄ ɔa má í ni, ì gbɔ ɔa iyi Moizi í fɔ wo í ni, ine iyi í nya ijuu ine gɔ, aa nya ti nɔju mɔ. Ine mɔ iyi í ce inyii ine gɔ, aa ce ti nɔju mɔi. 39 Amma amu, ñ wa n s̄s̄ ɔei, i maà ya sãa ine laalɔ iyi í ce nɔe. Bii ine í sambalae si nje, toa cangau má. 40 Bii ine gɔ í bɔðe kiiti ku ba ku gba danzigie, naa kumbooe mɔ má. 41 Bii ine gɔ í tilasie í soa nɔju aso í neð zakai kilo akã, so í neaa ku to kilo minji gbakã. * 42 Bii ine gɔ í tɔɔe miu

* 5:41 Bii ine gɔ í tilasie í soa nɔju aso Waati beεbe, inei Romu ɔai á waa je ine ngboi ileu. Nɔ akawe nɔa ɔa do sooge nɔa ɔa á ne kpãa á tilasið ine gɔ ku so nɔa aso.

gɔ, muaa. Bii ine gɔ í nàa mii gɔ ku kãaye bi tɛɛ, maà kɔ.

Idei mbɛɛ ɲa ku bi
(Cɔ Luku 6:27-28, 32-36)

⁴³ Jesu í ni má, ì gbɔ ɲa iyi Moizi í fɔ wo í ni, bi kpaasiɛ, nɔ í cé mbɛɛɛ.
⁴⁴ Amma amu, ñ wa n sɔ ɲei, i ya bi mbɛɛ ɲɛ ɲa, nɔ i ya cea ine ɲa iyi à waa kpã ɲɛ iju kutɔɔ ɲa. ⁴⁵ Bii ì waa ce bɛɛɛ ɲa ì waa nyisi ine ɲa iyi ì jɛ amai Ilaaɔ Baa ɲɛɛ iyi í wa lelei, domi Ilaaɔ í jò inunuɛ wa má inya si ine jiiida do si ine laalɔ ɲa. Nɔ í jò ijí wa rɔa ine ɲa iyi à waa ce idɔɔbie hee do bi ine ɲa iyi a kù waa coo fei. ⁴⁶ Bii ine ɲa iyi à bi ɲɛ aɲa akãi ɲɛ mɔ ì bi ɲa, to, riba yoomai aa ba ɲa. Baa woo gba fiaɪ lɛmpoo ɲa mɔ à ya ce dimie. ⁴⁷ Bii kpaasi ɲɛ ɲa aɲa akãi ì ya ce fɔɔ ɲa, to, ɲɛ mɔ yooi ì tia ɲa. Baa hai dasi Ilaaɔ naane ɲa mɔ à ya ce bɛɛɛ. ⁴⁸ Na ɲɲu, i jò jiiida ɲɛ ku kɔ bei ti Ilaaɔ Baa ɲɛɛ iyi í wa lele í kɔ.

6

Idei amua ku cea ilu are ɲa

¹ Jesu í fɔ má í ni, bii ì waa ce mii iyi Ilaaɔ í jile ɲɛ, i ya ce laakai ɲa i maà coo si bantuma. Bii ì waa coo si bantuma ku ba ine ɲa a yɔɔ, i kaa ba riba kãma hai bi Baa ɲɛɛ iyi í wa lele.

² Na ɲɲu, bii ì waa mua ilu are ɲa ngɔɔɔ ɲa, i maà ti ì cã kɛɛɛɛɛɛ bei ilu muafiti ɲa à ya ce. À ya ce amua ɲɲa ɲai si ile bii à ya ce kutɔɔɔ ɲa do si kpãa ɲa ku ba ine ɲa a saabu ɲa. Ntɔ ntɔ, ine ɲɲu ɲa à ba riba ɲɲa fei tã. ³ Amma ɲɛ, waati iyi ì waa mua ilu are ɲa ngɔɔɔ ɲa, i maà jò awɔ canga ɲɛ ku mà mii iyi awɔ ɲɛu wa ce, ⁴ ku ba amua iyi ì waa ce ɲa i coo si afei ɲɛ minji. Nɔ Ilaaɔ Baa ɲɛɛ iyi wa ye mii fei á sã ɲɛ ribaɛ.

Idei kutɔɔ
(Cɔ Luku 11:2-4)

⁵ Jesu í ni, bii ì waa ce kutɔɔ ɲa i maà ya ce bei ilu muafiti ɲa à ya ce. À ya bi aɲa a leekí a ce kutɔɔ ile bii à

ya ce kutɔɔɔ ɲa do bi tafa ɲa ku ba ine fei ku ye ɲa. Ntɔ ntɔ, ine ɲɲu ɲa à ba riba ɲɲa fei tã. ⁶ Amma ɲɛ, bii ì waa ce kutɔɔ ɲa, i lɔ hee ilaawa i cɪmbo ɲa, i tɔɔ Ilaaɔ Baa ɲɛɛ bɛ tengi bii ine gɔ kù waa ye ɲɛ, nɔ Baa ɲɛɛ iyi wa ye mii iyi wa manji fei á sã ɲɛ.

⁷ Bii ì waa ce kutɔɔ ɲa i maà ya fɔ ide akã i maa sisi ɲa béi hai mà Ilaaɔ ɲa à ya ce. À waa tamaa na ide nkɔɔ ku fɔi aɲai Ilaaɔ á gbɔɔ kutɔɔi aɲa. ⁸ I maà ya jɔ ɲa ɲa, domi hee i maà tɔɔ ɲa, Baa ɲɛɛ i mà bukaatai mii iyi ì ne tã ɲa. ⁹ Bei í sla i ya ce kutɔɔ ɲa wee. Ilaaɔ Baa nwa iyi í wa lele, jò ine fei ku mà iyi awɔi ì jɛ ine kumá.

¹⁰ Naa jɛ bommaɛ. jò ine fei ku ce idɔɔbie si ileu ihɛ bei à waa ce lele.

¹¹ Mu nwa ijɛi ajɔ fei nwa.

¹² Kpa idei dulum du wa bei awa mɔ à ya ka kpa idei kurara iyi ine ɲa à ce nwa.

¹³ Maà ti ì jò ka dasi kulelɛ, Amma nya wa hai si awɔi Seetam. [Domi awɔi ì ne bomma do gbugbã do amboe hee do ajɔ fei. Ami.]

¹⁴ Nɔ í nyi í ni má, bii ì ya kpa idei kurara iyi ine ɲa à ce ɲɛ, Ilaaɔ Baa ɲɛɛ mɔ á kpa idei kurara ɲɛ. ¹⁵ Amma bii ɲɛ mɔ i ci ya kpa idei kurara iyi ine ɲa à ce ɲɛ, Baa ɲɛɛ mɔ kaa kpa idei kurara ɲɛ.

Idei anu ku dɪ

¹⁶ Jesu í ni má, bii ì waa ce anu ku dɪ ɲa, i maà ya jò waju ɲɛ ku nyisi wahala ɲɛ béi ilu muafiti ɲa à ya ce. À ya kpaasi waju ɲɲa ku ba ine fei ku yɔɔ iyi à waa dɪ anu. Ntɔ ntɔ ñ wa n sɔ ɲei, ine ɲɲu ɲa à ba riba ɲɲa fei tã. ¹⁷ Amma ɲɛ, bii ì waa dɪ anu, i weɛju sãa sãa ɲa nɔ i jɔsi waju ɲɛ ikpo ¹⁸ ku ba ine ɲa a maà mà iyi ì waa dɪ anu ɲa, í gbe Ilaaɔ Baa ɲɛɛ iyi í wa bii a kù waa yɔɔ. Nɔ Baa ɲɛɛ iyi wa ye mii iyi wa manji fei, á sã ɲɛ.

Amanii lele ku dɛ
(Cɔ Luku 12:33-34)

19 Í sǝ ɲa má í ni, i maà ti i dɛdɛ amani si andunyau ihē, bii tūtū ɲa aa jǝ, do bii á mu atɛ, do bii ile ɲa aa lǝ do gbugbā a koo a ce ileɛ. 20 Amma i dɛdɛ amani lele bii kaa mu atɛ nǝ tūtū ɲa a kaa yǝkǝ a bejɛɛ, nǝ ile ɲa mǝ a kaa yǝkǝ a lǝ a ce ileɛ. 21 Ntǝ ntǝ, í sǝ i dɛdɛ amani lele ɲa domi bii amani inɛ í wa, bɛ mǝi laakaɛ í ya wa.

Inya kumái ara
(Cǝ Luku 11:34-36)

22 Í ni má, ijui í jɛ fitilai ara. Bii ijue wa nɛ baani, araɛ fei ì wa si inya kumái. 23 Amma bii ijue kù waa nɛ baani, araɛ mǝ fei í wa si ilu kukui. Na ɲɲu, mii iyi í nɛ ku ceɛ inya kumá, bii ilu kukui í ce, ilu kukuú á la ku caa.

Ilaaǝ ku dasi naanɛ
(Cǝ Luku 16:13; 12:22-31)

24 Jesu í sǝ ɲa má í ni, inɛ ɠǝ kaa yǝkǝ ku cea lafɛɛ minji icɛ ajǝ. Ntǝ ntǝ, á cé inɛ akā nǝ ku bi inɛ akā, walakǝ á jirima inɛ akā nǝ ku donda inɛ akā. I kaa yǝkǝ i too Ilaaǝ do fia ajǝ ɲa.

25 Na ɲɲu ñ wa n sǝ ɲɛi, i maà ya maa wewea do mii iyi aa jɛ i maa wɛɛð ɲa, walakǝ do jǝnɛ iyi aa dasi ɲa. Kuwɛɛi amanɛ í re ije, ara mǝ í re jǝnɛ. 26 I cǝ yɛi ɲa iyi á waa fo lele. A kù waa gbɛ hee a da ngǝɠǝ a dasi suu. Do ɲɲu fei, Baa ɲɲɛ iyi í wa lele wa wo ɲa. I kù mà ɲa iyi beɛɛɛ ɲɲɛ í re ti yɛi ɲau bɛ? 27 Yooi si inǝ ɲɲɛ na kuweweaɛ á yǝkǝ ku kǝsi kusɔi adǝɛ baa keeke.

28 To, na mii í ce ì ya maa wewea do ide i jǝnɛ ɲa. I cǝ beɛi wua ɲa á ya da koko si inǝ sako mɛɛ. A kù waa ce icɛ a ci ya nǝ a wǝ acǝ. 29 Amma ñ wa n sǝ ɲɛ, baa Salomǝ ilaalu nlaú, do amboe nla nlaɛ fei kù nɛ jǝnɛ iyi boodaɛ í to kokoi jǝi ɲau bɛ baa akā. 30 Fǝfǝ í wɛɛi nnyi do kuslaɛ amma ala aa dasiɛ inai. To, bii Ilaaǝ í mua fǝfǝ ɲa iyi aa na a dasi ina booda

ku sǝa beɛbe, kaa yǝkǝ ku mu ɲɲɛ ɲau ku re fǝfǝ ɲau bɛ de. I kù yɛ naanɛ ɲɲɛi kù la? 31 Na ɲɲu, i maà ya wewea i ni ɲa, mii aa ka jɛ, mii aa ka mǝ, walakǝ mii aa ka biið ara nwa. 32 Hai mà ide i Ilaaǝ ɲai á ya maa kpataa mii ɲau bɛ fei, amma Baa ɲɲɛ iyi í wa lele í mà iyi ì nɛ bukaatai mii ɲau bɛ fei ɲa. 33 Na ɲɲu, i hanya titā ɲa i ce idǝɔbii Ilaaǝ do beɛi aa ce i jǝ bommaɛ ku bǝ waju. Iyi í gbe beɛi fei Ilaaǝi á kǝɔ ɲɲɛ si. 34 Ajǝ fei wahalaaɛ í ya tooi. Na ɲɲu, i maà kpatað ala ɲa, domi ala mǝi á mà tɛɛ.

7

Idei kiiti
(Cǝ Luku 6:37-38, 41-42)

1 Jesu wa fǝ má í ni, i maà ya kiiti inɛ ɲa ku ba Ilaaǝ mǝ ku maà kiiti ɲɲɛ. 2 Ntǝ ntǝ, ñ wa n sǝ ɲɛi, do yaase beɛi ì ya maa kiiti inɛ ɲa, beɛbe mǝi Ilaaǝ mǝ á naa ku kiiti ɲɲɛ. Nǝ si ɠǝa bii ì wǝað inɛ ɲa, si bɛ mǝi aa wǝa inɛ mǝ. 3 Na mii í ce ì waa yɛ fǝfǝ keeke iyi í wa si ijui kpaasie nǝ i kù yɛ jǝi ite iyi í wa si titeɛ. 4 Beirei aa ce i sǝ kpaasie í ni, jǝ n nyaa fǝfǝ si ijue, awǝ iyi jǝi ite í wa si tɛɛ. 5 Awǝ ilu muafitii, jǝ i tako i nya jǝi ite iyi í wa si ijue titā ku ba i yɛ ilu sǝa sǝa, i beɛi i nya fǝfǝ iyi í wa si ijui kpaasie.

6 I maà nyǝ leɛɛ jjiida ɲɲɛ ɲa si wajui kuusǝ ɲa ku ba a maà tɛɛsɛɛ. Nǝ i maà ti i na aja ɲa mii kumá ɲa ku ba a maà na a sinda a ɲǝ ɲɛ*.

Idei kutǝ
(Cǝ Luku 11:9-13)

7 Jesu í ni má, i ya tǝɔ ɲa, aa mu ɲɲɛ. I ya dɛdɛ ɲa, aa ba ɲa. I ya cǝ gambo ɲa, aa cǝ ɲɲɛ. 8 Ntǝ ntǝ, inɛ iyi í ya tǝɔ fei, aa mua. Inɛ mǝ iyi wa dɛdɛ fei, á ba. Inɛ mǝ iyi wa cǝ gambo fei, aa cǝ lafɛɛ. 9 Yooi í wa si inǝ ɲɲɛ ihē iyi bii amaaɛ í tǝɛ pɛɛ á so kuta ku naa. 10 Beɛbe mǝi inɛ kǝma

* 7:6 Yaasei ideui í jɛ, kuwɛɛ jjiida ɲɲɛ iyi ì nɛ hai bi Ilaaǝ, i maà ti i fǝ ideɛ bi inɛ ɲa iyi á yɛ beɛi kuusǝ ɲa iyi á kù bi beɛɛi ideu ku mà, ku ba a maà tɛɛsɛɛ. Nǝ i maà ti i fǝ ideɛ bi inɛ ɲa mǝ iyi á yɛ beɛi aja ɲa iyi aa naa a sinda a ɲǝ ɲɛ.

kù wεε iyi bii amae í tɔɔe cεε á so njo ku naa. ¹¹ Debei, bii ñe iyi í ya ce laalɔ ña í mà mii jiida ku na ama ñe ña, í waa tamaa mà Baa ñe iyi í wa lele kaa yɔkɔ ku mua ñe ña iyi à waa tɔɔe mii jiida ku re beεbe ña?

¹² Na ññu, mii iyi ì bi ñe ña a ya ce ñe fei, ñe mɔ í ce ñña beεbe ña, domi iyi bei í je icui idei kukəsii walii ñau do ti woodai Moizi.

Ande iyi kù cì

(Cɔ Luku 13:24)

¹³ Í sɔ ña má í ni, koofa nla do kpāa ku cì gɔ í wεε, do minjisia ku mongolo gɔ iyi wa bɔ ala nwa. Í lɔ do koofa ku mongolou ña, domi koofa nlau do kpāa ku cìu, bi ikui wa bɔ, nɔ ñe nkpaí wa too do be. ¹⁴ Amma kpāa iyi wa bɔ bi kuwεε hai tā í mante, andεε kù cì. Nɔ ñe ña iyi à ye kpāau à waa tooε a kù kpɔ.

Idei jñi do isoε

(Cɔ Luku 6:43-44)

¹⁵ Jesu í ni má, í ya ce laakai ña do walii ilu ibo ña. À ya naa bi tu ñei do daa didɔ bei angudā ña, amma idɔ ñña í yei bei idai mbo ña. ¹⁶ Aa yɔkɔ í mà ña ñai si kookoosu ñña ña bei à ya mà jñi hai si isoε. A ci ya ka isoi rezεε si agù. Nɔ a ci ya ka figi si agù fufu. ¹⁷ Jñi jiida fei iso jiida í ya so, nɔ jñi laalɔ mɔ ku so iso laalɔ. ¹⁸ Jñi jiida kaa yɔkɔ ku so iso laalɔ, beεbe mɔi jñi laalɔ kaa yɔkɔ ku so iso jiida. ¹⁹ Nɔ jñi iyi kù waa so iso jiida fei à ya daai a dasi ina. ²⁰ Si bei à ya mà jñi hai si isoε, beεbe mɔi aa mà walii ilu ibo ña hai si kookoosu ña.

N kù mà ñe ajɔ kāma

(Cɔ Luku 13:25-27)

²¹ Jesu í ni má, kù je ñe iyi wa kpem Lafεε Lafεε feii á na ku lɔ si bommai Ilaaɔ, bii kù je ñe ña iyi à waa ce idəbii Baam iyi í wa lele. ²² Ajɔ ññu be, ñe nkpaí á maa ni, Lafεε Lafεε, a kù ce walii do iriε? A kù lele ñei ñɔkɔ ña do iriε? A kù ce maamaake nkpaí do iriε? ²³ Amma an sɔ ña si wajui ñe fei n

ni, n kù mà ñe ajɔ kāma. I sekeε hai bi tom, ñe iyi í kù ce idəbim ña.

Idei woo ma ile minji gɔ ña

(Cɔ Luku 6:47-48)

²⁴ Jesu í kpa ñña mɔnda má í ni, na ññu, ñe iyi í gbɔ ide iyi ñ wa n fɔu ihε fei nɔ wa jirimae, á yei bei mɔkɔ ilu bisi iyi í ma ñe si kuta. ²⁵ Jñi í rɔ, ido í kɔ í nikā, nɔ fufu nla nla í dede si ñe, amma kù cuku, domi si kutai à maa. ²⁶ Amma awɔ iyi ì gbɔ ide iyi ñ wa n fɔu ihε fei nɔ í kù saaluε, aa yei bei mɔkɔ ñnyei iyi í koo í ma ñe si sāai ido. ²⁷ Jñi í rɔ, ido í kɔ í nikā, nɔ fufu nla nla í dede si ñe, nɔ í cuku í lege fei.

²⁸ Iyi Jesu í fɔ beεbe í tā, ñai zamaau í biti do si bei wa kɔ ña si cio. ²⁹ À bitii si na iyi í jɔ do yiikoi wa kɔ ña si, kù je bei woo kɔ ñe ña si wooda ñña ñau.

8

Jesu í jɔ dinte gɔ í ba iri

(Cɔ Maaku 1:40-45; Luku 5:12-16)

¹ Jesu í sɔ ña ide ñau ihε feii í bei wa kita wa hai si antai kutau. Waati iyi í kita wa ñai zamaa nla gɔ wa tooε. ² Nɔ dinte gɔ í naa í seεbata si wajue í ni, Lafεε, bii ì bi, aa yɔkɔ í jɔ n ba iri n je ñe iyi í má. ³ Nɔi Jesu í yɔ awɔε í luu nɔ í ni, ñ bi. Ba iri nɔ í je ñe kumá. Be gbakā í ba iri hai si bɔɔeu. ⁴ Nɔ Jesu í sɔɔ í ni, gbɔ, maà sɔ ñe gɔ ideu ihε, amma koo nyisi arae bi woo weei Ilaaɔu, nɔ í ce kuwee iyi Moizi í jileu. Kuweeu bei á nyisi ña iyi ì je ñe iyi í má bebei.

Jesu í jɔ amaacei ñe ngboi sooge gɔ ña í ba iri

(Cɔ Luku 7:1-10; Zāa 4:43-54)

⁵ Nɔi Jesu í bɔ Kaperanumu. Waati iyi í lɔ ñnɔ iluu ñai ñe ngboi sooge cɔ gɔ í koo í tɔε ku faaba ññu, ⁶ í ni, Lafεε, amaacem wa ce bɔɔ kpasε, ci ya yɔkɔ ku wu baa awɔ, wa kpāa iju ntɔ ntɔ. ⁷ Nɔi Jesu í ni, í sɔa, an koo n faabaε. ⁸ Amma ñe ngboi sooge ñau í jεaa í ni, Lafεε, n kù to í lɔ kpasēm. Baa hai ihε fɔ ide,

amaacem nɔu á ba iri. ⁹ Amu takam, nɔ nɛ inɛ ngbo ɲa iyi n wa n jirima, nɔ nɛ sooge gɔ ɲa mɔ iyi n wa n gbã. Inɛ akã ɲa iyi n bɛ á kooi, inɛ iyi n kpe mɔ á naai, nɔ icɛ iyi n ni amaacem ku ce nɲui í ya ce.

¹⁰ Iyi Jesu í gbɔ ideu í biti nɔ í sɔ inɛ ɲa iyi à waa tooɛu í ni, ntɔ ntɔ, baa si inɔi inɛi Izireli ɲa fei n kù yɛ inɛ iyi í yãkɔ í dasim naane nla bei inɛɛu ihɛ. ¹¹ An sɔ ɲɛ, hai jɛ Zuifu nkɔ á na ku naa hai do bii fei a buba si bommai Ilaaɔ. Anjai aa jɛ do Aburahamu do Izaaki do Zakɔbu bala ɲɛ ɲa ajɔ. ¹² Amma ɲɛ, tɔku ɲɲa ɲa iyi í jɔ ɲɛdɔ ɲa í wa bɛ aa nyo ɲɛ anɔule si ilu kuku. Tengi bei aa lesi awɔ si iri í maa kpataɔ ɲa. ¹³ Nɔ Jesu í sɔ inɛ ngboi sooge ɲau í ni, bɔ kpasɛɛ. Fei ndɛɛ á ce si bei ì dasi naaneu. Bɛ gbakã amaaceu í ba iri.

Jesu í jɔ bɔɔ nkɔɔ í ba iri

(Cɔ Maaku 1:29-34; Luku 4:38-41)

¹⁴ Si anyiɛ, Jesu í bɔ kpasɛi Piɛɛ, í koo í ba iyei aboi Piɛɛ kù waa nɛ baani, wa sũd ara gbãa. ¹⁵ Nɔi Jesu í lu awɔɛ nɔ ara gbãau í nya. Nɔ abou í dede í yaac.

¹⁶ Iyi alɛ í lɛ, à naa Jesu inɛ ɲa iyi à nɛ inɛi inɔɔko ɲa wa nkɔɔ nkɔɔ. Nɔ í lele inɛi inɔɔko ɲau do ide ku fɔ, nɔ inɛ ɲa iyi à waa ce bɔɔ fei í jɔ à ba iri. ¹⁷ Í ce nɲu ɲau bei ku ba ide iyi walii Ezai í fɔu ku kɔ iyi í ni, nɲu takae í so gbɔgbã hai nɛ nwa nɔ í nya bɔɔ nwa ɲa.

Inɛ ɲa iyi à bi Jesu ku too

(Cɔ Luku 9:57-62)

¹⁸ Ajɔ nɲu gɔ, zamaa nkɔɔ gɔ í kaako Jesu. Iyi Jesu í yɛ ɲa ɲoi í sɔ mɔcɔɛ ɲau í ni a bɔ icei tenkuu do ikpa ihɔ. ¹⁹ Hee a maa nɛ ɲoi woo kɔ inɛ ɲa si wooda gɔ í naa bi tɛɛ nɔ í ni, Mɛɛtu, an tooɛ bii ì waa bɔ fei. ²⁰ Nɔ Jesu í sɔɔ í ni, ɲa ɲa à nɛ kolo ɲa nɔ baa yɛi ɲa mɔ à nɛ bi ku sũ. Amma amu Amai Amanɛ n kù nɛ bii an koo n sũ n sɔmi. ²¹ Nɔ inɛ akãi mɔcɔi Jesu gɔ mɔ í ni, Lafɛɛ, jɔ n koo n si baam wa titã. ²² Amma Jesu í jɛaa í ni, awɔ

de toom wa, nɔ í jɔ iku ɲa a si iku ɲa ɲa.

Jesu í leeki fufu si tenku

(Cɔ Maaku 4:35-41; Luku 8:22-25)

²³ Si anyii nɲu, Jesu í lɔ akɔi inyi nɔ mɔcɔɛ ɲa mɔ à lɔ à tooɛ. ²⁴ Iyi à waa nɛ ɲoi fufu nla gɔ í dede si tenkuu hee kutãngãm ndii inyi wa bii akɔu. Amma Jesu wa sɔ njoo. ²⁵ Nɔi mɔcɔ ɲau à koo à jũu à ni, Lafɛɛ, faaba wa, à waa bɔ nfe ku ce.

²⁶ Nɔi Jesu í sɔ ɲa í ni, naane ku dasi ɲɛ kù la. Na mii í ce ì jɔ njo wa mu ɲɛ ɲa.

Iyi í fɔ bɛɛbɛ í tã, ɲoi í dede í la si inyi do fufuu nɔ à coko sɔm sɔm. ²⁷ Nɔ mɔcɔ ɲau fei à biti à waa ni, inɛ dimi yoomai ihɛ. Baa inyi do fufu ɲa fei à waa jirima ideɛ.

Jesu í lele inɛi inɔɔko ɲa hai si inɛ minji gɔ ɲa

(Cɔ Maaku 5:1-20; Luku 8:26-39)

²⁸ Iyi Jesu í to icei tenkuu do ikpa ihɔ si ilei Gadara, ɲoi amanɛ minji gɔ ɲa à fita wa hai bi ku si iku ɲa à kɔo wa. Inɛ ɲau à nɛ inɛi inɔɔko ku gaabu ntɔ ntɔ hee í jɔ inɛ gɔ ci ya jɛ ku too kpãau. ²⁹ Nɔ à dɔ anu à ni, mii í wa si gãmei awae ɲa, awɔ Amai Ilaaɔ. Í naa ku kpã wa iju hai waatiu kù toi? ³⁰ Nɔ à hɔnne kuusɔ gaa gɔ ɲa waju à waa jɛ. ³¹ Nɔ inɛi inɔɔko ɲau à tɔɔ Jesu à ni, bii ì waa lele wai, jɔ kaa mu kuusɔ gaa ɲau ihɔ. ³² Nɔi Jesu í sɔ ɲa í ni a koo. Nɔ à fita hai si inɛ ɲau à koo à mu kuusɔ ɲau. Nɔ kuusɔ gaa ɲau fei à sei wa hai antai iri kutau à na à dasi tenkuu, inyi í jɛ ɲa.

³³ Woo degbe kuusɔ ɲau à sa à nɛ inɔ ilu à koo à sisia inɛ ɲa ideu fei do bei à cea inɛ minji ɲau. ³⁴ Nɔ inɛi inɔ ilu ɲau fei à fita à bɔ Jesu ku cɔ. Iyi à koo à yɔɔ ɲoi à tɔɛ ku fita hai ilei ide ɲa.

9

Jesu í jɔ wɛɛgɛ gɔ í ba iri

(Cɔ Maaku 2:1-12; Luku 5:17-26)

1 Iyi ine n̄au à t̄əe ku fita hai ilei ide n̄a n̄oi Jesu í l̄o ak̄oi inyí í kua icei tenkuu má. Í ne ilui n̄ju takae *.

2 N̄oi ine ḡo n̄a à naa w̄eeḡe ḡo wa, wa s̄u si mak̄e. Iyi Jesu í ȳe naane ku dasi n̄jau, n̄o í s̄o w̄eeḡe í ni, baak̄əəm, maà m̄ənḡo temua, n̄ kpa ideí dulum d̄e. 3 Wee woo k̄o ine n̄a si wooda ḡo n̄a à wa b̄e. Iyi à ḡb̄o wa f̄o b̄e b̄e n̄oi à waa lasabu si id̄o n̄jau à waa ni, ine ȳu ih̄e wa bu Ilaađi. 4 Jesu í bei í m̄a ide iyi à waa lasabu n̄oi í ni, na mii í ce í waa ce lasabu laal̄o b̄e b̄e n̄a. 5 Si ide minji n̄jau ih̄e, yoomai kuf̄əe í faala í re, ine ku s̄o ine ḡo ku ni n̄ kpa ideí dulum d̄e, walak̄o ku ni ku dede ku n̄e. 6 Amma n̄ bi í m̄a n̄jau iyi amu Aman̄e n̄ ne ḡbugb̄a n̄ kpa ideí dulum dii ine n̄a si andunya.

Iyi í f̄o b̄e b̄e í t̄a n̄oi í s̄o w̄eeḡe í ni, dede í so mak̄e e e í b̄o k̄pas̄e.

7 N̄oi w̄eeḡe í dede í ne ide. 8 Wee ine n̄kp̄o n̄kp̄oi í wa b̄e. Iyi à ȳə b̄e b̄e n̄oi n̄jo í mu n̄a à waa saabu Ilaađ do iyi í na aman̄e dimii yiikou b̄e.

Jesu í kpe Matie

(C̄o Maaku 2:13-17; Luku 5:27-32)

9 N̄oi Jesu í dede hai b̄e í b̄o in̄o iluu. Iyi wa ne n̄oi í ȳe m̄ək̄o ḡo iyi à ya kpe Matie wa buba ile bi ku gba fiái l̄empoo. N̄oi í s̄o í ni, toom wa. N̄o Matie í dede í tooe.

10 Si anyie Jesu wa je k̄pas̄ei m̄ək̄əu, n̄oi woo gba fiái l̄empoo do ine n̄kp̄o ḡo n̄a má iyi kuw̄e n̄jau k̄u s̄la à naa à buba bi Jesu do m̄əc̄əe n̄jau. 11 Wee Farisi ḡo n̄a à ȳe n̄a, n̄o à bee m̄əc̄əe n̄jau à ni, na mii í ce M̄eetu n̄jau wa je do woo gba fiái l̄empoo do ine laal̄o n̄a. 12 Iyi Jesu í ḡb̄o ide n̄jau n̄oi í ni, ilu baani n̄a a k̄u ne bukaatai ilu iw̄o bii k̄u je b̄ə n̄jau. 13 N̄ wa n̄ s̄o n̄jau, n̄ k̄u naa ku kpe ine dee dee n̄jau, amma dulum n̄jau n̄ naa ku kpe. I koo í bee yaasei kuk̄əu iyi í ni, Ilaađ

í ni, n̄ bi í ce araarei n̄jau n̄a ku re í ceem kuwee.

Idei anu ku d̄i

(C̄o Luku 5:33-39; Maaku 2:18-22)

14 Wee Z̄a woo dasi inyiu m̄o í ne m̄əc̄ə n̄a. M̄əc̄əe n̄jau à naa bi Jesu n̄o à bee à ni, na mii í ce awa do Farisi n̄jau à ya ka d̄i anu amma aw̄o, m̄əc̄əe n̄a a ci ya d̄i anu. 15 N̄o Jesu í je n̄jau í ni, k̄pas̄ei m̄ək̄o tit̄ə n̄jau aa ne in̄o kuf̄ə ḡo waati iyi m̄ək̄o tit̄əu í wa in̄o n̄jau? Aawo, amma aj̄o ḡo wa naa iyi aa nya m̄ək̄o tit̄əu hai si in̄o n̄jau. Waati b̄e b̄e aa d̄i anu.

16 N̄oi í kpa n̄jau m̄ənda í ni, ine ḡo kaa s̄o jaae nḡo do tit̄əe ku t̄ət̄əe. Bii í ce b̄e b̄e, tit̄əu á ga jaae nḡou ku k̄əsi. 17 B̄e b̄e m̄oi a ci ya dasi v̄e tit̄ə iyi wa gba si b̄əḡo bata nḡo n̄a. Bii í ce b̄e b̄e, b̄əḡo bata nḡo n̄jau aa gai, n̄o v̄e ȳu ku nik̄a, b̄əḡo n̄jau m̄o á ce n̄fe. Á ya dasi v̄e tit̄əi si b̄əḡo tit̄ə n̄jau. Baa bii wa gba, b̄əḡou kaa ga.

Idei ama inaaboí Zairusi do inaabo iyi í lu ib̄oi Jesu

(C̄o Maaku 5:21-43; Luku 8:40-56)

18 Si waati iyi Jesu wa s̄o n̄jau ideu ih̄e n̄oi ine nḡo ḡo í naa í s̄e b̄ata si wajue í ni, ama inaabom wee í ku n̄sei n̄sei, amma naa le sie aw̄o ku j̄i má. 19 N̄o Jesu í dede do m̄əc̄əe n̄jau à too m̄ək̄əu.

20 Waati iyi à dasi k̄p̄a à waa ne, inaabo ḡo wa too n̄jau. Abou wa ce b̄əsi aw̄o ku mu hai ad̄ə maateji wa. N̄oi í b̄o do anyii Jesu í koo í lu it̄i ib̄ə. 21 Í ce b̄e b̄ei si na iyi í j̄ə í f̄o si id̄əe í ni, baa bii jaasei n̄ ba n̄ lu an ba iri. 22 N̄oi Jesu í sinda í c̄ə n̄o í ni, abooyi, maà m̄ənḡo temua, naan̄e e í faaba. B̄e ḡbak̄a abou í ba iri.

23 N̄oi Jesu í m̄əsi is̄e ne e í to k̄pas̄ei ine nḡou í ȳe woo f̄a gaasiai iku n̄a do zamaa n̄la n̄la ḡo wa d̄ə anu. 24 N̄o í ni, i fita hai ih̄e. Ama inaabou k̄u ku, wa s̄i n̄jooi, n̄o à waa yaak̄o. 25 N̄oi Jesu í j̄ə ine n̄jau à fita n̄o í l̄o

* 9:1 ilui n̄ju takae k̄u je Betelehemu bii à buu. K̄u n̄o k̄u je Nazareti bii à biie. Amma Kaperanumui wa f̄a, ilu bii í buba wa ceð icee.

í mu awɔi mudɛɛu nɔ í dede. ²⁶ Nɔ laabaauí ideu í fangaa si ilɛu fei.

Jesu í jò fɛɛju minji gɔ ɲa à yɛ ilu

²⁷ Nɔ Jesu í nɛ hai bɛ. Si isɛɛnɛɛu fɛɛju minji gɔ ɲa à tooɛ à waa dɔ̄ siɛ anu, à waa ni, tɔkui ilaalu Davidi, ce araare nwa í jò ka yɛ ilu. ²⁸ Nɔi Jesu í nɛ hee í to kpasɛ. Nɔ fɛɛju ɲau à naa bi tɛɛ nɔ í bee ɲa í ni, ì dasi naane ɲa iyi an yɔkɔ n coo? Nɔ aɲa mɔ à ni, oo, Lafɛɛ. ²⁹ Nɔ Jesu í lu iju nɲau í ni, ku ce nɲɛ si bei ì dasi naaneu ɲa. ³⁰ Nɔ à yɛ ilu. Nɔ Jesu í sɔ ɲa í kɔnkɔn du ɲa í ni, i gbɔ ɲa, i maà sɔ̄ inɛ gɔ ideu ihɛ. ³¹ Amma iyi à sɛkɛɛ gbakā à lɔsi laabaauí Jesuu ku sisi si ilɛu fei.

Jesu í jò deki gɔ í gbɔ ide

³² Nɔ Jesu do mɔcɔɛ ɲa à nɛ hai bɛ, ɲɔi à naa Jesu inɛ gɔ wa. Inɛɛu inɛi inɔɔko deki gɔ í muu. ³³ Nɔ Jesu í lele inɛi inɔɔkou. Iyi í lelee gbakā nɔ mɔkɔu í lɔsi ide ku fɔ. Inɛ ɲa à bití à wasi ku ni, a kù yɛ dimiɛ si ilɛi Izireli aɲɔ kāma. ³⁴ Amma Farisi ɲau à ni, Seetam ilaalui inɛi inɔɔko ɲauí í muaa gbugbā ku leleò ɲa.

Jesu í ce araarei inɛ ɲa

³⁵ Jesu wa dabii dabii si ilu nla ɲa do si ilɛko ɲa, wa kɔ inɛ ɲa si cio ile bii Zuifu ɲa à ya ce kutɔtɔɔ ɲa ɲa, nɔ wa sisi laabaau jiidai bommai Ilaaɔ nɔ í jò bɔɔ ɲa do kɔɔ ɲa fei à ba iri. ³⁶ Iyi í yɛ zamaau, araare fei í muu, domi à wɛɛ do bití, inɔ ɲa fei í fɔ, à wɛɛ ɲa bei angudā ɲa iyi a kù nɛ woo degbe. ³⁷ Nɔi í sɔ̄ mɔcɔɛ ɲa í ni, amaajɛ iyi í jla í to ku da í kpɔ, amma woo da ɲau a kù kpɔ. ³⁸ Na nɲu, i tɔɔ ilu ikou ku bɛ woo da ɲa wa má.

10

Irii mɔcɔ maateegi ɲau

(Cɔ Maaku 3:13-19; Luku 6:12-16)

¹ Si anyii nɲu, Jesu í kpe mɔcɔ maateegiɛ ɲau í tɔtɔɔ ɲa bi tɛɛ. Nɔ í

mu ɲa yiiko a leleò inɛi inɔɔko ɲa nɔ a jò kɔɔ ɲa a ba iri do inɛ ɲa iyi à waa ce bɔɔ dimi ikā ikā fei. ² Irii woo bɛ maateegi ɲau wee. Sinte, Simɔɔ iyi à ya kpe Piɛɛu do ifɔɛ Anderee, do ama minjii Zebedee ɲa Zaaki do ifɔɛ Zāa, ³ do Filipu do Baatelemi, do Tomaa, do Matie iyi í tako í je woo gba fiaɪ lɛmpoo, do Zaaki amai Alifɛe do Tadee, ⁴ do Simɔɔ inɛi igbei Zelotu *, do Zudasi Isikarioti, inɛ iyi á na ku zambaɛu.

Jesu í bɛ mɔcɔ maateegi ɲau

(Cɔ Maaku 6:7-13; Luku 9:1-6)

⁵ Jesu í bɛ amanɛ maateegi ɲau nɔ í sɔ̄ ɲa bei nɲu í bi a ce. Í ni, i maà bɔ bi dimi mmu ɲa, nɔ i maà lɔ si ilui inɛi Samari kāma ɲa. ⁶ Amma i bɔ bi inɛi Izireli ɲa, aɲa iyi à nɲɔ bei ama angudā ɲa. ⁷ I koo i waazo ɲa i ni, Ilaaɔ í maai ku je bommaɛ. ⁸ Nɔ i jò bɔɔ ɲa a ba iri nɔ i jɪ iku ɲa, i jò dinte ɲa a ba iri a je inɛ kumá, nɔ i lele inɛi inɔɔko ɲa iyi à wa si inɛ ɲa. Si bei ì ba hai nɛ kusā ɲa, inɛ mɔ i na hai nɛ kusā. ⁹ I maà ti i so fia ɲa. ¹⁰ I maà ti i so bɔɔ, i maà ti i so ibɔ minjisia, wala baata, wala golo. I maà so mii ɲau bɛ kāma ɲa si na iyi í jò woo ce icɛ í nɛ kpāai a ná bukaatai mii iyi í nɛ ku maa wɛɛð.

¹¹ Bii ì to ilu nla walakɔ si ilɛko gɔ, i dede inɛ iyi í jesi ku gba ɲɛ, nɔ i buba kpasɛɛ bɛ ɲa hee ku to aɲɔ iyi í waa nɛ hai si iluu. ¹² Bii ì lɔ kpasɛ gɔ i ya ce inɛ ɲau fɔɔ i ni ɲa, laakai ku sù ku wɛɛ do inɛ. ¹³ Bii ì gba ɲɛ, laakai ku sùu á wɛɛ do aɲai, amma bii a kù gba ɲɛ, á baa si ɲɛi. ¹⁴ Si ilu gɔ wala si kpasɛ gɔ, bii inɛ ɲau à kɔ ku gba ɲɛ, hee má je a gbɔ ide nɲɛ, i nɛ hai bɛ nɔ i gbugbā ɲa irurui baata nɲɛ ɲa ku ba ku je ɲa sɛɛda iyi kiitii Ilaaɔ á naa si ɲa. ¹⁵ Ntɔ ntɔ, an sɔ̄ ɲɛ, si aɲɔi kiituu, Ilaaɔ á ce araarei inɛi Sodomu do Gɔmɔɔ † ɲa ku re inɛi ilu dimi bɛɛɛ ɲau bɛ

* **10:4** igbei Zelotu inɛi igbei Zelotu ɲai à waa jabu ku ba Zuifu ɲa a nɛ ara ɲa hai si awɔi inɛi Romu ɲa. † **10:15** Sodomu do Gɔmɔɔ Ilu minji ɲau, Ilaaɔ í tako í lege ɲa à kpað bomma si na iyi í jò dulum dii inɛ ɲa ɲa í caa.

Ijuukpā iyi á naa

(Cɔ Maaku 13:9-13; Luku 21:12-17)

¹⁶ Jesu í sɔ ɲa má í ni, wee ñ wa n be ɲe nɔ aa ye ɲai bei angudá ɲa si iná mbo ɲa. Na ɲɲu, i jò í ne bisi bei njo ɲa, †, nɔ i je hai ce laalo bei ankasiidi ɲa. ¹⁷ Nɔ i ce laakai ɲa si na iyi í jò ine gɔ ɲa aa na a mu ɲe a bɔð ɲe bi ku ce kiiti, aa nɔ a cā ɲe ile bi ku ce kutatɔ ɲa ɲa. ¹⁸ Aa bɔð ɲe si wajui ilu ile ɲa do bi amanlu ɲa na irim, ku ba i je seɛdam si waju ɲa ɲa do bi dimi mmu ɲa. ¹⁹ Amma bii à bɔð ɲe bi ku kiiti, i maà ti i biti do ide iyi aa fɔ ɲa wala do yaase bei aa fɔð ɲa. Bii waatiu í to, Ilaaɔ á mu ɲɲe ide iyi aa fɔ ɲa. ²⁰ Nɔ ide iyi aa fɔ ɲa kaa je ide ɲɲe, á naai hai bi Hundei Ilaaɔ Baa ɲɲe iyi í wa si ɲe.

²¹ Ine gɔ ɲa aa zamba ifɔ ɲa ɲa walakɔ igbā ɲa ɲa ku ba a kpa ɲa. Bɛɛbe mɔi baa ɲa aa maa cea ama ɲa ɲa. Amu ɲa mɔ aa dede si baa ɲa ɲa ku ba a kpa ɲa. ²² Ine fei á cé ɲei na irim, amma ine iyi í temua hee kɔɔ á ba faaba. ²³ Bii à waa kpā ɲe iju si ilu gɔ i sa i bɔ ilu mmu. Ntɔ ntɔ, an sɔ ɲe, i kaa dabii si ilei Izireliu i kpa irie ɲa amu Amai Amane n to wa.

²⁴ Ama cio ci ya re woo kɔsie, amaace mɔ ci ya re lafɛɛ. ²⁵ Na ɲɲu, í sɔa ama cio ku jesi a cea ɲɲu bei à cea woo kɔsie. Bɛɛbe mɔi, í sɔa amaace mɔ ku jesi a cea ɲɲu bei à cea lafɛɛ. Bii à waa kpe amu ilu kpasɛu Seetam, aa sɔ inɛ inei kpasɛɛ ɲau iri laalo iyi í re bɛɛbe.

Njoi ine iyi í jò í ce ɲa

(Cɔ Luku 12:2-7)

²⁶ Nɔ Jesu í ni má, do ɲɲu fei i maà ce njo ɲa ɲa, domi nɔgɔgɔ kù wɛɛ iyi wa manji iyi kaa fita gbugbā, nɔ asii kāma kù wɛɛ iyi a kaa na a mà. ²⁷ Iyi ñ wa n sɔ ɲe si ilu kuku, i fɔɔ si inya kumá ɲa. Iyi ñ gbɔ si asii ɲa i cā keɛɛɛɛɛ. ²⁸ I maà ce njoi ine ɲa iyi aa kpa ara ɲɲu akā, nɔ a kaa yɔkɔ a kpa

hunde. Amma i ce njoi ine iyi á yɔkɔ ku kpa ara do hunde ajɔ si ina iyi ci ya ku. ²⁹ A ci ya ta ama yei minji súù akā ba. Do ɲɲu fei, Ilaaɔ wa mà baani ɲa. Baa akā ɲa ci ya nɔ ku ku iyi kù je do kumàsiɛ. ³⁰ Inɛ mɔ, hee do ntoi iri ɲɲe ɲa fei Ilaaɔ í mà jɔa ɲa. ³¹ Na ɲɲu, i maà ce njo ɲa, bɛɛɛɛ ɲɲe í re yei ɲa hee bii í jì.

³² Na ɲɲu, ine iyi í fɔ si wajui amanɛ ɲa í ni ɲɲu í gbam, amu mɔ an gbaa si wajui Baam iyi í wa lele. ³³ Amma ine iyi í kɔsim si wajui amanɛ ɲa, amu mɔ an kɔsie si wajui Baam iyi í wa lele.

Kù je laakai ku stɔ, ijai

(Cɔ Luku 12:51-53, 14:26-27)

³⁴ Í sɔ ɲa má í ni, i maà tamaa mà laakai ku stɔ ñ naa ɲɲe wa si andunya. Aawo, ijai ñ naaɔ wa. ³⁵ Ñ naa ku kosi ama inemɔkɔ do baaɛi, ama inaabo mɔ do iyee, aso mɔkɔ mɔ do iyeyi mɔkɔɛ. ³⁶ Inei kpasɛ ɲɲe ɲai aa je mbɛɛ ɲɲe ɲa.

³⁷ Ine iyi í bi baaɛ walakɔ iyee í rem, lafɛɛ kù to ku je inem. Bɛɛbe mɔi ine iyi í bi ama inemɔkɔɛ walakɔ ama inaaboɛ í rem, lafɛɛ kù to ku je inem. ³⁸ Ine iyi kù jesi ɲɲu ku so jɔi ku gaauɛ ku toom do wa, kù to ku je inem. ³⁹ Ine iyi í bi ku je kuwɛɛ do idɔɔbiɛ á na ku kuɛ. Amma ine iyi í kɔsi kuwɛɛɛ na irim, lafɛɛ á na ku báa ntɔ ntɔ.

Idei riba

(Cɔ Maaku 9:41)

⁴⁰ Jesu í ni má, ine iyi í gba ɲe í gbam nií, nɔ ine iyi í gbam í gba ine iyi í bɛm wai. ⁴¹ Ine iyi í gba walii si na iyi í jò Ilaaɔ í bɔɔ wa, Ilaaɔ á na ɲɲu mɔ ribai walii, nɔ ine iyi í gba amanɛ iyi wa ce idɔɔbii Ilaaɔ si na iyi í jò í je dee dee, Ilaaɔ á na ɲɲu mɔ ribai ine dee dee. ⁴² Ine mɔ iyi í mua taaka gɔ baa inyi tütü si na iyi í jò í je mɔcɔm, ñ wa n sɔ ɲei, lafɛɛ kaa kua ribaɛ pai.

† 10:16 i jò í ne bisi bei njo ɲa I cɔ K.A. 3:1. Í ni njoi í ne bisi í re inai sako iyi Ilaaɔ í taka fei.

11

Woo bei Zāa ŋa
(Cɔ Luku 7:18-35)

¹ Waati iyi Jesu í sɔ mɔcɔ maateejie ŋau ide ŋau fei í tã, ŋoi í ne hai be í koo í dabii si ilui Galilee ŋau í kɔ inɛ ŋa si cio nɔ í ce nŋa waazo. ² Wee waati beɛbe Zāa woo dasi inyiú í wa piisɔɔ. Nɔ hai ile piisɔɔ be í gbɔ baauí icei Jesu iyi à ya kpe Kirisi. Nɔi í be sie mɔcɔɛ ɔŋ ŋa ³ a koo a beɛɛ a ni, awɔi í je inɛ iyi Ilaaɔ á na ku be wau? Mà ka degbe inɛ mmu ɔ. ⁴ Nɔ Jesu í je nŋa í ni, i koo í sisia Zāa mii iyi í ye do iyi í gbɔ ŋa. ⁵ Fɛɛju ŋa à waa ye ilu, woo sukute ŋa à waa ne dee dee, dinte ŋa à ba iri à je inɛ kumá, deki ŋa à waa gbɔ ide, iku ŋa à ji, nɔ a waa sisia ilu are ŋa laabaau jiida. ⁶ Ilu inɔ didɔi inɛ iyi kaa nyidɔ anyi si naane ku dasie na irim.

⁷ Iyi mɔcɔi Zāa ŋau à gbɔ bei Jesu í fɔ, ŋoi à sinda à ne. Waati iyi à waa ne, ŋoi Jesu í lɔsi ku sisia zamaau ideí Zāa í ni, mii í bɔ ku cɔ si gɔbabuau ŋa. Fɔfɔ iyi fufu wa yaya? Aawo. ⁸ To, mii í bɔ ku cɔ ŋa. Mà mɔkɔ iyi wa dasi ibɔ ku síau. Aawo, inɛ ŋa iyi à waa dasi ibɔi fia nkpɔ, aŋai à ya wa kabai ilaalu ŋa. ⁹ To, mii í bɔ ku cɔ ŋa. Mà walií í bɔ ku cɔ ŋa. Oo, ntɔ ntɔ an sɔ ŋe, inɛu be í re baa walií. ¹⁰ Zāaí kukai ideí Ilaaɔ wa fāa tengi bii í ni, Ilaaɔ í ni, wee ñ be woo sisi idem wa si wajue iyi á teese kɔpāɛ. ¹¹ Ntɔ ntɔ an sɔ ŋe, si inoi inɛ ŋa iyi inaabo ŋa à bí fei, kāmā nŋa kù weɛ iyi í re Zāa woo dasi inyi. Amma do nŋu fei, baa inɛ iyi í kere í re si bommai Ilaaɔ í roo. ¹² Hai waati iyi Zāa í sinti ku waazo hee do nsei fei bommai Ilaaɔ wa bɔ wajui do gɔgbā, nɔ ilu gɔgbā ŋai à ya baa*. ¹³ Moizi í fɔ ideí bommau si woodaɛ. Nɔ walií ŋau mɔ, aŋa fei à fɔ ideɛ hee í koo í to wa si waatii Zāa woo dasi inyiú. ¹⁴ Í gbɔ ŋa iyi à ni

Elii á na ku naa. Bii í jesi i gbɔ idem ŋa, Zāaí í je Eliiu. ¹⁵ Inɛ iyi í ne ití iyi á gbɔɔ ide, ku gbɔ.

¹⁶ Yooi an wãð inɛi nsei ŋau ihɛ. À yei bei amu ŋa iyi à waa buba bantuma à sɔ nje à waa ni, ¹⁷ à fā nŋe yee nɔ i kù jojo ŋa, nɔ à kɔ nŋe irii iku ŋa nɔ i kù kpata ŋa. ¹⁸ Ñ ni beɛbei si na iyi í jɔ waati iyi Zāa woo dasi inyiú í naa í ya dī anu nɔ ci ya mɔ vɛɛ, nɔ à ni í ne inɛi inɔkoi. ¹⁹ Nɔ iyi amu Amai Amanɛ ñ naa, ñ ya n je nɔ n maa n mɔ, nɔ inɛ ŋa à ni ñ bi ije nɔ ñ je woo mɔ atɛ, nɔ ñ je kpaasii woo gba fiaí lɛmpoo ŋa do ilu dulum ŋa. Do nŋu fei, à ye iyi bisii Ilaaɔ í je dee dee na ice ŋa iyi wa ce.

Ilu ŋa bii inɛ ŋa à kɔ ku dasi Jesu naane
(Cɔ Luku 10:13-15)

²⁰ Nɔ Jesu í lɔsi ku gɔgɔba si inɛi ilu ŋa bii í ce maamaake nkpɔ nkpɔ ŋau si na iyi í jɔ a kù kpaasi idɔ. ²¹ Í ni, inɔ kufɔ nla nlaí á je tu ŋe, inɛ inɛi Kɔrazɛɛ ŋa. Inɛ mɔ inɛi Besaida ŋa, inɔ kufɔ nla nlaí á je tu ŋe. Maamaake ŋa iyi à ce si ilu nŋe ŋau ihɛ, bii í je Tii do Sidɔi †. à coo wo, inɛi ilu ŋau aa dī saaki a kpatað na irii dulum du ŋa nɔ a kpaasi idɔ hai ku kpe. ²² Na ŋoi í jɔ ñ wa n sɔ ŋe iyi si aɔi kiitii ijuukpāi inɛi Tii do Sidɔɔ ŋa á tia tu ŋe. ²³ Inɛ mɔ, inɛi Kapɛranumu ŋa, ñ waa tamaa ŋa aa so ŋe hee lelei? Aawo, aa keke ŋei hee bi ku wai iku ŋa. Ntɔ ntɔ, maamaake nkpɔ nkpɔ iyi ñ ce si ilu nŋe, bii í je Sodomu ñ coo wo, iluu á weɛ baa nnyi. ²⁴ Na ŋoi í jɔ ñ wa n sɔ ŋe iyi si aɔi kiitii ijuukpāi inɛi Sodomu ŋa á tia tu ŋe.

I naa wa bi tom i naa i gba kustmi
(Cɔ Luku 10:21-22)

²⁵ Waati beɛbe ŋoi Jesu í ni, Baaba, awɔ iyi í je Lafɛi lele do ilɛ, ñ wa n saabuɛ do iyi í singaa ilu bisii do woo

* **11:12** bommai Ilaaɔ...à ya baa Do yaase mmu ɔŋ iyi inɛ á yɔkɔ ku gbɔɔɔ má wee, inɛ ŋa à wasi ku ce kookaai a ba a je inɛi bommai Ilaaɔu. Nɔ inɛ ŋa iyi à waa jabu ntɔ ntɔ, aŋai aa lɔ si. † **11:21** Tii do Sidɔɔ Ilaaɔ í kpa inɛi ilu ŋau si na iyi í jɔ kuce nŋa ŋa kù sía.

mà nja mii nja ihē nō ì nyisi amu nja.
 26 Í sīa Baaba, si na iyi í jò bēēbei ì bi.

27 Nō í sō ine nja í ni, Baam nii í daam mii fei si awō. Ine kāma kù mà amu Amau bii kù je Baau. Nō ine kāma kù mà Baau bii kù je amu Amau do ine nja iyi ñ bi n nyisi nja.

28 Inje iyi ì gbēēji nō aso wa wō nje fei i naa wa bi tom an mu nje kusimi. 29 I jesi n lesi nje zuugum nō í gba ideí ciom nja, si na iyi í jò amuu amanē kurō do woo kaye arai. Bii ì waa ce bēēbe nja, aa ba kusimii hunde nje nja. 30 Ntō ntō, zuugum nōu kù gaabu nō aso iyi an kã nje kù wo.

12

Jesu do ajoi kusimi

(Cō Maaku 2:23-28; Luku 6:1-5)

1 Si anyii ajō minji, ajoi kusimi gō, Jesu do mōcōe nja à waa too kōoi ìle gō. Nō wee ari wa kpa mōcōe nja nja à wō amaaje iyi à gbē si ìleu à nunu ijue si awō à waa nja. 2 Wee Farisi gō nja à wa be. Iyi à yōō nja à sō Jesu à ni, cō, mōcōe nja à waa ce mii iyi a kù ne kpāai ku ce si ajoi kusimi. 3 Amma Jesu í je nja í ni, i kù cio mii iyi Davidi í ce si waati iyi ari wa kpa nja do ine nja? 4 Í lō kpasēi Ilaađ nō í so pēe iyi à jileā Ilaađ í je, nja do ine nja. Nō wee a kù ne kpāai pēe ku je, í gbe woo weei Ilaađ nja anja akā. 5 Mā í kù cioe si tiai woodai Moizi nja iyi si ajoi kusimi woo wee nja iyi à ya ne ice si kpasēi Ilaađ a kù waa jirima ajoi kusimi? Do nja fei, a kù je ilu taale nja. 6 Amma an sō nje iyi ine gō í wa ihē iyi í ne bēere í re kpasēi Ilaađ. 7 Kukoi ideí Ilaađ wa fō í ni, Ilaađ í ni, ñ bi í ce araarei nje nja ku re í ceem kuwee. Bii í je ì mà yaasei ideu be nja wo í kaa maa ye taalei hai ne taale nja. 8 Nō aa mà nja iyi amu Amāi Amanēi ñ je ine ngboi ajoi kusimi.

Ine iyi awō akāe í ku

(Cō Maaku 3:1-6; Luku 6:6-11)

9 Nō Jesu í ne hai be í koo í lō ìle bii Zuifu nja à ya ce kutōtōu. 10 Wee mākō gō í wa be, awō akāe í ku í gbe. Nō ine nja iyi à wa beu à bee Jesu à ni, wooda í na ine kpāa ku jò ine ku ba iri si ajoi kusimi? À waa fō bēēbei ku ba a ye taalee. 11 Nō Jesu í je nja í ni, bii ine gō nje í ne angudā akā nō í koo í dasi inō isa baa bii ajoi kusimii, lafēe kaa nyaa? 12 Amanē í bei í re angudā hee bii í jī. Na nja, ine í ne kpāa ku ce mii jiiida si ajoi kusimi. 13 Nō Jesu í sō mākōu í ni, te awōe. Iyi í tōō nō í baa dee dee bei awō akāu má. 14 Njoi Farisi nja à fita à koo à waa busi nje bei aa ce a kpaō Jesu. 15 Amma Jesu í mà si nja nō í ne hai be.

Jesui í je woo ce ice iyi Ilaađ í cica

Waati iyi Jesu wa ne, zamaa nla nla gō í tooe. Nō í jò ine nja iyi à je bōō nja fei à ba iri. 16 Amma í sō nja í kōnkan du nja í ni a mà sō ine gō ine iyi nja í je. 17 Í jò à ba iri ku ba ide iyi walii Ezai í fōu ku kō, iyi í ni, 18 Ilaađ í ni, Woo ce ice m iyi ñ cica wee.

Njai ñ bi jiiida, siei inō didōm fei í ya wa.

An daa si Hundem,

Nō ku sisia dimi fei dee dee ku jem.

19 Kaa ce kakōō do ine gō hee ku la sie.

Bēēbe mōi kaa kosi ine nja ija si inō ilu pai.

20 Kaa tambō ama jii iyi í kōmba wa bi ku ce,

Nō kaa kpa fitila iyi inya kumāe kù la*,

Hee waati koo to si bii á jò dee dee ku jem ku kāmia ine fei,

21 nō kpāa ku coi dimi fei kù wa sie.

Jesu wa kōō arae

(Cō Maaku 3:22-30; Luku 11:14-23)

22 Si anyii nja, à naa Jesu mākō gō wa iyi inei inōōko í jò í fēeju nō í deki. Nō Jesu í faaba ineu, í jò wa

* 12:20 ama jii... fitila iyi inya kumāe kù la ama jii do fitilau ine nja iyi gbugbā nja kù lai wa fāa.

ye ilu nɔ wa fɔ ide. ²³ Nɔ zamaau fei í bití à waa ní, debei, á je tɔkui Davidiu mbe. ²⁴ Amma iyi Farisi ɲau à gbɔ ideu, ɲai à ní, mɔkɔu ihɛ wa lele inei inɔɔko ɲai do gbugbái Beelizebuu †. ilaalu ɲɲa. ²⁵ Si bei Jesu í mà lasabu ɲɲa, ɲɔi í sɔ ɲa í ní, bomma iyi inɛɛ ɲa à waa ja aɲa duusɔɔ á na ku gbe ngbe. Beɛbe mɔi ilu walakɔ kpasɛ go iyi inɛɛ ɲa à waa ja aɲa duusɔɔ kaa na ku kpe. ²⁶ Na ɲɲu, bii Seetam wa lele arɛɛ, wa ce igũ do arɛɛi, bommae kaa kpe. ²⁷ Bii í je do gbugbái Beelizebuu ní wa n leleò inei inɔɔko ɲa, to, do gbugbái yooi mɔɔɔ ɲɲe ɲa mɔ à waa leleò ɲa. Debei aɲa taka ɲɲa aa ye taale ɲɲe. ²⁸ Amma bii do gbugbái Hundei Ilaaɔi n wa n leleò inei inɔɔko ɲau, ɲɲu be wa nyisi iyi Ilaaɔ í sinti ku je bommae si anini ɲɲe.

²⁹ Beirei inɛ á ce ku lɔ kpasɛi inɛ iyi í ne gbugbá ku coo ile bii kù je í tako í dɪ ilu gbugbáu. Amma bii í dũu á yɔkɔ ku coo ile.

³⁰ Inɛ iyi kù je tom, mbeem nii. Inɛ iyi kù waa bam ku tɔtɔɔ, wa fangaɛɛi. ³¹ Na ɲɔi í ce n wa n sɔ ɲe, Ilaaɔ á yɔkɔ ku kpa ideí dulum do arɛɛ fei. Amma inɛ iyi wa bu Hundei Ilaaɔ, kaa ba a kpa ideí dulum deɛ pai. ³² Bii amane wa fɔ laaloí Amái Amanɛ Ilaaɔ á yɔkɔ ku kpa ideí dulum deɛ. Amma inɛ iyi wa fɔ taalei Hundei Ilaaɔ kaa ba a kpa ideí dulum ndɛɛ hai nnyi hee do ala fei.

Jɪ do isoɛ

(Cɔ Luku 6:43-45)

³³ Jesu í sɔ ɲa má í ní, à ya mà jɪi hai si isoɛ. Jɪi jɪida iso jɪidai í ya so, amma jɪi laalo, iso laaloí í ya so. ³⁴ Inɛ inɛ buu ɲai bei njo wukuku. Inɛ inɛ laalo ɲa, beirei aa ce í fɔ ide jɪida ɲa. Mii iyi wa kɔ si idɛɛ ɲɲui geɛɛ í ya fɔ. ³⁵ Inɛ jɪida ide jɪidai í ya fɔ. Nɔ ide jɪidau í ya naai hai si ide jɪida iyi wa singa si idɛɛ. Beɛbe mɔi inɛ laalo ide laaloí í ya fɔ. Nɔ ide laalo mɔ í

ya naai hai si ide laalo iyi wa singa si idɛɛ. ³⁶ An sɔ ɲe, ide nfe iyi inɛ ɲa à waa fɔ fei, Ilaaɔ á na ku bee ɲa si aɲɔi kiitiu, ³⁷ domi hai si ideɛi Ilaaɔ á kiitiɛ, nɔ ku kpee hai ne taale walakɔ ilu taale.

Inɛ ɲa à ní Jesu ku ce maamaake

(Cɔ Maaku 8:11-12; Luku 11:29-32)

³⁸ Nɔi woo kɔ inɛ ɲa si wooda do Farisi go ɲa à sɔ Jesu à ní, Mɛɛtu, à bi í ce maamaake go iyi á nyisi wa iyi Ilaaɔi í bɛɛ wa. ³⁹ Amma Jesu í je ɲɲa í ní, inɛ laaloí nsei ɲa iyi a kù waa leeki do Ilaaɔ ɲɲu aká, maamaakei à ya maa bi, amma maamaake go kù weɛ iyi aa nyisi ɲa má bii kù je ti walii Zonasi, ⁴⁰ domi si bei Zonasi í ce dasá mɛɛta do idũ mɛɛta si inɔi cɛɛ nlau, beɛbe mɔi Amái Amanɛ á ce dasá mɛɛta do idũ mɛɛta si balɛ. ⁴¹ Si aɲɔi kiitiu, inɛi Ninivu ɲa aa dede si inɛi nnyi ɲa a ye taale ɲɲa, si na iyi í jɔ à kpaasi idɔ ɲɲa na waazoi Zonasi. Wee nsei inɛ iyi wa sɔ ɲe ideu ihɛ í re Zonasi. ⁴² Si aɲɔi kiitiu, ilaalu inaabo iyi í naa hai awɔ cangai kpáai inunu á dede si inɛi nnyi ɲa ku ye taale ɲɲa, si na iyi í jɔ hai jɪi jɪi í dede í naa ku gbɔ ideí bisii Salomɔɔ, ilaalu nlau. Nɔ wee nsei inɛ iyi wa sɔ ɲe ideu ihɛ í re Salomɔɔ.

Kunyii inɛi inɔɔko wa ma

(Cɔ Luku 11:24-26)

⁴³ Nɔi Jesu í kpa ɲɲa mɔndau ihɛ í ní, bii inɛi inɔɔko í fita si inɛ, í ya maa dabii si gbaa ɲai ku maa de bi ku sími. Bii í kua, ⁴⁴ ɲɔi í ya ní, an nyi inya nwom hai bii n fita wai. Waati iyi í nyi wa nɔ í ba inɛɛu í ye bei ile ngbe iyi à kpá à teeseɛ sáa sáa, ⁴⁵ á koo ku dede kpaasi laalo ɲa iyi à roo wa má bei aɲa mɛɛje, a na a lɔ si inɛɛu a maa wa be. Waati beɛbe kuweɛi takoi inɛɛu á tia baa ti ankáanyie má. Mii iyi á ba inɛ laaloí nsei ɲa mbe.

Ideí iyeyi Jesu do ifɔɛ ɲa

(Cɔ Maaku 3:31-35; Luku 8:19-21)

† 12:24 Beelizebuu iri iyi à sɔ Seetam nii.

⁴⁶ Waati iyi Jesu wa ba zamaau ide ku fɔ, nɔi iyee do ifɔe ɲa à naa à leeki waduude, à waa bi a baa ide ku fɔ. ⁴⁷ Nɔ ine gɔ í naa í sɔ Jesu í ni, iyee do ifɔe ɲa wee, à wa waduude à waa bi a baɛ ide ku fɔ. ⁴⁸ Amma Jesu í jɛa inɛɛu í ni, yooi í jɛ iyem, nɔ yoo ɲai à jɛ ifɔm ɲa. ⁴⁹ Nɔ í tosi mɔcɔe ɲau awɔ í ni, inɛi ì jɛ iyem do ifɔm ɲa. ⁵⁰ Ntɔ ntɔ ine iyi wa ce idɔɔbii Baam iyi í wa lele, lafɛi í jɛ ifɔm wala wecim wala iyem.

13

Mɔndai woo gbɛ

(Cɔ Maaku 4:1-9; Luku 8:4-8)

¹ Si ajɔ akɔu be má, Jesu í fita hai kpasɛ í koo í buba itii tenku. ² Nɔ zamaa nla nla gɔ í tɔtɔ sɛ. Nɔi í lɔ akɔi inyi gɔ í buba ku ba ku kɔ ɲa si cɔ. Nɔ zamaau fei wa leeki itii tenkuu be.

³ Nɔ í sɔ ɲa mii nkpɔ do mɔnda. Í ni, mɔkɔ gɔ í fita wa fã dimi. ⁴ Si bei wa fã dimiu, ɲai gɔgɔ ɲa à cuku si kpãa nɔ yei ɲa à naa à jɔɔ. ⁵ Nɔ gɔgɔ ɲa mɔ à cuku si ile iyi í ne kuta, tengi bii sãa kù kpɔ. Nɔ í fita be gbakã si na iyi í jɔ sãa kù la be. ⁶ Amma iyi inunu wa ce, ɲai í joo nɔ í gbɛ, domi icãe kù mi lele. ⁷ Gɔgɔ ɲa mɔ à cuku si inɔ agũ ɲa. Nɔi agũ ɲau à dede sɛ à biiɛ à kpaa. ⁸ Nɔ gɔgɔ ɲa mɔ à cuku si ile jiida nɔ à bí. Gɔgɔ ɲa à ne iju cɔɔ, gɔgɔ ɲa mɔ kita, gɔgɔ ɲa mɔ kuntaa. ⁹ Iyi Jesu í kpa mɔndau í tã ɲai í ni, ine iyi í ne itii iyi á gbɔɔ ide, ku gbɔ.

Na mii í jɔ Jesu í ya maa kpa mɔnda
(Cɔ Maaku 4:10-12; Luku 8:9-10)

¹⁰ Nɔi mɔcɔe ɲa à naa à beɛ à ni, na mii í ce ì ya maa sɔ ine ɲa ide do mɔnda. ¹¹ Nɔ í sɔ ɲa í ni, inɛi Ilaaɔ í jɔ ì mà asiii bommaɛ ɲa. Amma kù jɔ ine ɲa iyi à gbɛ ɲau a màa. ¹² Inɛ iyi í ne, nɲui à ya kɔɔa si, nɔ kunɛu ku la. Amma inɛ iyi kù ne, baa keeke iyi í ne u à ya gbaai má. ¹³ Inɛ ɲau, à ya maa cɔ ilu amma a kù waa yɛ, nɔ à waa sɔ ɲa ide amma a kù waa gbɔ yaaseɛ. Na ɲai í jɔ ì nɔ nɔ maa n sɔ ɲa

ide do mɔnda. ¹⁴ Mii iyi í ba ɲau be Ezai í tako í ce waliɛ í ni, Aa ya desi ide itii amma ì kaa gbɔ yaaseɛ ɲa,

Nɔ aa maa cɔ ilu amma ì kaa yɛ ngɔgɔ ɲa.

¹⁵ Idɔ nɲa í baa í le.

À dɔ itii nɲa ku ba a maà gbɔ ide gɔ, Nɔ à bii iju nɲa ku ba a maà yɛ ngɔgɔ, Nɔ idɔ nɲa mɔ ku maà mà ngɔgɔ.

Bii kù jɛ beɛbe aa naa a sinda wa bi Ilaaɔ nɔ ku jɔ à ba iri.

¹⁶ Amma Jesu í sɔ mɔcɔe ɲau í ni, inɛ ilu inɔ didɔ ɲai, si na iyi í jɔ iju nɲe wa yɛ ilu, nɔ itii nɲe wa gbɔ ide má.

¹⁷ Ntɔ ntɔ ì wa n sɔ ɲei, waliɛ do ine nkpɔ iyi wa jirima ide Ilaaɔ, à bi aɲa à yɛ mii iyi ì waa yɛu ihɛ ɲa, amma a kù yɔɔ. Nɔ à bi aɲa a gbɔ mii iyi ì waa gbɔu ihɛ ɲa, a kù nɔ a kù gbɔɔ.

Yaasei mɔndai woo gbɛu

(Cɔ Maaku 4:13-20; Luku 8:11-15)

¹⁸ Jesu í sɔ ɲa má í ni, i de itii í gbɔ yaasei mɔndai woo gbɛu ɲa. ¹⁹ Inɛ iyi wa gbɔ idei bommai Ilaaɔ nɔ kù gbɔ yaaseɛ, í yei bei kpãa bii dimiu í cuku. Seetam inɛ laalɔui, í ya naa ku nya ide iyi à gbɛ si idɔe. ²⁰ Inɛ mɔ iyi í yɛ bei ile kuta bii dimiu í cuku, bii wa gbɔ ideu gbakã í ya gbaai do inɔ didɔ. ²¹ Amma ci ya jɔ ideu ku ce icã jiida si idɔe, nɔ kaa yɔkɔ ku leeki ku kpɛ. Bii wahala gɔ í dede, walakɔ ijuukpã gɔ na irii ideu, í ya fũsi awɔi gbakã. ²² Inɛ mɔ iyi í gba ideu bei si ile ku ne agũ ɲau, wa gbɔ ideu amma lasabu bututui mii ɲa iyi wa bitandɛ do fia ku bi iyi wa dɔ ijuɛ, aɲai à waa ganji ideu ku ce icɛ si inɛɛu. ²³ Inɛ mɔ iyi í gba ideu bei si ile jiida, nɲui í jɛ inɛ iyi wa gbɔ ideu nɔ í gbɔɔ do yaaseɛ, nɔ í so iso. Bi inɛ gɔ ɲa, dimiu í so iso cɔɔ, inɛ gɔ ɲa kita, inɛ gɔ ɲa mɔ kuntaa.

Mɔndai fɔfɔ laalɔ

²⁴ Nɔ Jesu í kpa nɲa mɔnda má í ni, faaji iyi wa fɔ idei bommai Ilaaɔ wee. Mɔkɔ gɔi í koo í gbɛ dimi jiida si ileɛ. ²⁵ Amma idũ si waati iyi ine fei wa sɔ njoo, ɲai mbeɛi mɔkɔu í naa

í gběa fɔfɔ laalɔ * si inɔ ilɛ nɔ í nɛɛ.
 26 Nɔ dimi jiidau í fita, wa la, nɔ í bí.
 Fɔfɔ laalɔ mɔ í fita, nɔ anja fei à la
 ajo. 27 Nɔi amaaceɛ nɔu à naa à sɔɔ à
 ni, lafɛɛ, í jɔ dimi jiidai ì gbě si ilɛ
 ya. To, nɔ hai iwɔi fɔfɔ laalɔ ihɛ í
 fita wa má. 28 Nɔi í sɔ nɔ í ni, mbɛɛ
 ɔɔi í coo. Nɔ amaaceɛ nɔu à beɛɛ à ni,
 ì bi kaa logoo fɔfɔ laalɔ? 29 Nɔ í ni,
 aawo. Bii ì waa bi í logoo fɔfɔ laalɔ
 bii í kù laakai nɔ aa na í tɔtɔ ì logooð
 dimi jiidau nɔ. 30 Í jɔ anja fei a dede
 nɔ hee bii kumuɛ í to. Waati beɛbe
 an sɔ woo mu nɔu a kpa fɔfɔ laalɔ
 titã a dũu a dasi ina, a bei a tɔtɔ dimi
 jiidau a dasi suum.

*Mɔndai dimi keeke iyi à ya kpe
 mutaadi*
 (Cɔ Maaku 4:30-32; Luku 13:18-
 19)

31 Nɔ Jesu í kpa nɔa mɔnda ɔɔ má
 í ni, bommai Ilaaɔ í yei bei ngboi
 mutaadi iyi inɛ ɔɔ í so í gbě si ilɛ.
 32 Ngbou í kere í re ngbo nɔa iyi à gbe
 fei, amma bii à gbɔɔ, nɔui í ya fita ku
 lá ku re ama jii fei, hee yei nɔa à ya
 maa ce antɛ si amaawɔɛ nɔa.

Mɔndai lefee
 (Cɔ Luku 13:20-21)

33 Nɔ Jesu í kpa nɔa mɔnda ɔɔ má
 í ni, bommai Ilaaɔ í yei bei lefee iyi
 abo ɔɔ í so í dasi iyafũi pɛɛ ɔũa mɛeta,
 nɔ fei í dede í kpante.

Idei mɔnda nɔu
 (Cɔ Maaku 4:33-34)

34 Ide nɔu be fei sãa sãa do mɔndai
 Jesu í sɔ zamaau, ci ya fɔ ide iyi kù
 je do mɔnda. 35 Beɛbei idei inɛ akã
 walii nɔu í ce iyi í ni,
 Ilaaɔ í ni,
 Do mɔndai an ya n sɔ nɔa ide,
 Nɔ si bantumai an fɔ mii iyi wa
 manji hai waati iyi ñ taka
 andunya.

Jesu í sisi yaasei mɔndai fɔfɔ laalɔ
 36 Jesu í jɔ zamaau nɔ í koo í lɔ
 kpaɛ. Nɔ mɔcɛɛ nɔu à bɔ bi tɛɛ à ni,

sisi nwa yaasei mɔndai fɔfɔ laalɔ.
 37 Nɔ í je nɔa í ni, inɛ iyi í gbě dimi
 jiidau amu Amai Amanɛi. 38 Iɛui í
 je andunya. Dimi jiidau mɔ, nɔui í
 je inɛi bommai Ilaaɔ nɔa. Fɔfɔ laalɔ
 nɔui í je inɛi Seetam nɔa. 39 Mbɛɛ
 iyi í gbɔɔ nɔui í je Seetam. Ajo
 kumuu mɔi í je ajo iyi andunya á
 kpa iri, nɔ woo mu nɔu mɔ anjai à je
 amaleka nɔu. 40 Nɔ si bei à ya kpa
 fɔfɔ laalɔ a dasi ina, beɛbe mɔi á je
 si ajo iyi andunya á kpa iri. 41 Amu
 Amai Amanɛ, an be amalekam nɔa
 wa a na a nya inɛ nɔa iyi à waa dasi
 inɛ nɔa kurara do woo ce laalɔ nɔu
 a tekɔ nɔa hai tengi bii an na n je
 bommam, 42 nɔ a dasi nɔa inɛ iyi ci
 ya ku. Tengi bei aa lesi awɔ si iri a
 kpatað. 43 Nɔ waati beɛbe inɛ nɔa iyi à
 waa de idɔɔbii Ilaaɔ ku ce aa maa má
 inyai bei inunu si bommai Ilaaɔ Baa
 nɔa. Inɛ iyi í nɛ itɔ iyi á gbɔð ide, ku
 gbɔ.

Mɔndai amani iyi wa singa

44 Nɔ Jesu í ni má, mɔnda ɔɔ iyi wa
 fɔ idei bommai Ilaaɔ wee. Ajo nɔu ɔɔ
 inɛ ɔɔ í koo í kãsi amani iyi wa singa
 si inɔ ilɛ. Iyi í yɔɔ nɔ í teese í singaɛ
 ma. Nɔ í nɛ do inɔ didɔ í koo í ta mii
 iyi í nɛ fei, nɔ í naa í ra ikou.

Mɔndai lege

45 Jesu í ni, bommai Ilaaɔ í yei má
 bei lege jiiida nɔa iyi woo nya sɔa ɔɔ wa
 de. 46 Iyi í ye akã iyi í je jiiida ti fia
 nkɔ ɔɔ, nɔ í koo í ta mii iyi í nɛ fei í
 naa í ra.

Mɔndai taao

47 Jesu í ni má, bommai Ilaaɔ í yei
 má bei taao iyi à sɔsi inɔ inyi ku mu
 cɛɛ dimi ikã ikã fei. 48 Bii í mu cɛɛ
 nɔu í tã, sɔkɔ nɔu à ya faa wa icei.
 Nɔ a buba a cica cɛɛ jiiida nɔu a dasi
 kɔlɔ, cɛɛ nɔa iyi a kù ce nɛɛu mɔ nɔ
 a nikã nɔa. 49 Nɔ beɛbe mɔi á ye si iri
 ku kpa andunya. Amaleka nɔa aa na
 a nya inɛ nɔa iyi à waa ce laalɔ hai si
 inɔ inɛ nɔa iyi à waa ce idɔɔbii Ilaaɔ,

* 13:25 fɔfɔ laalɔ Fɔfɔu í jɔ dimi jiidai mam mam. Amma a ci ya je ijui fɔfɔu, domi bii inɛ í jɔɔ, á bí
 bɔɔ.

⁵⁰ a dasi ŋa ina iyi ci ya ku. Bei aa lesi awɔ si iri a kpata.

Amani titɔ do nwo

⁵¹ Jesu í bee ŋa í ni, ì gbɔ yaasei ideu fei ŋa? Nɔ à jɛ à ni, oo. ⁵² Nɔ í sɔ ŋa í ni, bɛɛbɛ mɔi, woo kɔ inɛ ŋa si wooda baa yooma fei iyi í baa í jɛ inɛ iyi í mà idei bommai Ilaaɔ, í yɛi bei ilu kpasɛ gɔ iyi wa nya mii titɔ ŋa do mii nwo ŋa hai si amanie.

Inɛi Nazareti ŋa a kù dasi Jesu naanɛ

(Cɔ Maaku 6:1-6; Luku 4:16-30)

⁵³ Iyi Jesu í kpa nŋa mɔnda ŋau be í tã, nɔ í nɛ hai bɛ. ⁵⁴ Í bɔ ilu bii í jɛ ama. Iyi í to be í lɔsi ku kɔ inɛ ŋa si cio ile bii à ya maa ce kutɔtɔ hee inɛ ŋa iyi à waa gbɔ idee ŋau à na à biti. Nɔ à waa ni, hai iwɔi inɛɛu ihɛ í ba dimii bisiu ihɛ wa. Beirei í ce wa ceɔ maamaake ŋau ihɛ. ⁵⁵ Í jɔ amai woo gbe jɔi nɔu mbɛ ya. Kù jɛ iyeei à ya kpe Maariu? Zaaki do Zozefu do Simɔɔ do Zudu ŋa si à jɛ ifɔɛ ŋa? ⁵⁶ Awaɔ wecɛ ŋa fei si à wa ihɛ ba. Bii bɛɛbei nɔ hai iwɔi í ba gbugbãu ihɛ fei wa. ⁵⁷ To, lasabu nŋu ŋau bei í ganji ŋa a dasie naanɛ. Nɔ Jesu í sɔ ŋa í ni, kù nɛ bii walii ci ya nɛ bɛɛrɛ bii kù jɛ si ilei idee do si kpasɛ. ⁵⁸ Kù nɔ kù ce maamaake nkpɔ bɛ si na iyi í jɔ a kù dasie naanɛ.

14

Idei ikui Zãa woo dasi inyiu

(Cɔ Maaku 6:14-29; Luku 9:7-9)

¹ Si waati bɛɛbei Herodu, ilaalui Galileeu í gbɔ laabaauí Jesu. ² Nɔ í sɔ amaacɛɛ ŋa í ni, inɛɛu bɛ Zãa woo dasi inyiu í jɔ wa hai si balɛ. Na ŋɔi í jɔ í nɛ gbugbã wa ceɔ maamaake ŋau be.

³⁻⁴ Mii iyi í jɔ Herodu í fɔ bɛɛbe wee. Herodu í tako í so Herodiasí aboi Filipu, ifɔɛ. Nɔi Zãa í sɔ í ni, kù sɔa í gba aboi ifɔɛ í dasi kpasɛɛ. Ide iyi Zãa í fɔ na irii Herodiasíu í jɔ Herodu í ni a muu a dũu a dasie piisɔɔ. ⁵ Nɔ Herodu wa bi ku kpa,

amma wa ce nɔi inɛ ŋa si na iyi í jɔ aŋa fei à ni Zãa walii.

⁶ Nɔi aɔ í naa í to bii Herodu wa ce jingau ku yeɔ gigii aɔi kubie. Nɔ ama inaaboi Herodiasí wa jojo si wajui inɛ ŋa iyi à kpe ku jɛu. Nɔi í dɔa Herodu si jiida jiida ⁷ hee í ceaa kuwã nɔ í gbasi í ni nŋu á muua mii iyi í bi fei. ⁸ Nɔi ama inaabou í koo í bee iyee, nɔ í nyi wa í naa í sɔ í ni, n̄ bi í muum irii Zãa woo dasi inyiu wa si perenti. ⁹ Nɔi inɔi ilaaluu í fɔ. Do nŋu fei í jɛsi nɔ í ni a koo a bu irii Zãau wa a naa a náa. Í jesii si na iyi í jɔ í gbasi tã do mii fei si wajui inɛ nɔoɛ ŋau. ¹⁰ Nɔ í bɛ inɛ ŋa ile piisɔɔ be a koo a bu irii Zãa wa. ¹¹ Nɔi inɛ ŋau à koo à buu nɔ à lesi perenti wa à naa à na ama inaabou nɔ nŋu mɔ í koo í na iyee. ¹² Nɔi mɔcɔi Zãa ŋau à gbɔ ideu. Nɔ à naa à so ikueu à koo à suu. Nɔ à koo à sɔ Jesu.

Jesu í wò amanɛ dubu miu (5.000)

(Cɔ Maaku 6:30-44; Luku 9:10-17; Zãa 6:1-14)

¹³ Iyi Jesu í gbɔ ideu ŋɔi í nɛ hai bɛ. Í lɔ akɔi inyi do mɔcɔɛ ŋa nɔ à bɔ gɔɔɔa gɔ. Iyi inɛ ŋa à gbɔ, ŋɔi à fita hai inɔ ilu nŋa ŋa à da hãmɛɛ nŋa wa do ise. ¹⁴ Iyi à fita hai si akɔi inyiu ŋɔi Jesu í yɛ zamaau. Nɔ í ce araare nŋa nɔ í jɔ bɔɔ nŋa ŋa à ba iri.

¹⁵ Iyi alɛ wa lɛ ŋɔi mɔcɔɛ ŋau à naa bi tɛɛ à ni, si gbabuai à wa ihɛ nɔ wee idũ wa dũ. Na nŋu, jɔ inɛ ŋau a nɛ ilɛko ŋa a koo a ra mii iyi aa jɛ. ¹⁶ Amma Jesu í sɔ ŋa í ni, a kù nɛ bukaatai a nɛ. Inɛ taka nŋɛ, í na ŋa ije a jɛ. ¹⁷ Nɔi à ni, pɛɛ iyi à nɛ ihɛ kù re ara miu do cɛɛ minji. ¹⁸ Nɔ Jesu í ni, i naam wa ihɛ. ¹⁹ Nɔ í ni zamaau ku bulba si fãfɔu, nɔ í so pɛɛ ara miu do cɛɛ minjiu, í wu iju lele í saabu Ilaaɔ. Nɔ í bububu pɛɛ ŋau í na mɔcɔɛ ŋau nɔ aŋa mɔ à kpɛa zamaau. ²⁰ Nɔ aŋa fei à jɛ à yo hee mbɔɛ í gbe. Nɔi mɔcɔɛ ŋau à ko iyi í gbeu hee kɔlɔ maateji í kɔ. ²¹ Inɛmɔkɔ ŋa iyi à jɛu à wɛɛi

zakai amanε dubu miu (5.000), baai inaabo do amu ηa baasi.

Jesu wa ne si antai tenku

(Cɔ Maaku 6:45-52; Zāa 6:15-21)

²² Iyi à tā ηai Jesu í ni mɔcɔ ηau à lɔ akɔi inyiu ku ba a takɔe a kua ice ihɔ. Iyi à waa ne nɔ í ni zamaau ku ne. ²³ Waati iyi í jò à ne nɔ í koo í gū iri kuta gɔ ku ba ku ce kutɔɔ. Nɔ idū í dū í báa be ηηu akāe. ²⁴ Wee waati beεbe akɔi inyiu í wa si aninii tenkuu tā. Nɔ kutāngām dii inyiu í wasi ku taleε si na iyi í jò fufu wa ko ηa ikpó. ²⁵ Zakai amεejuma ηai Jesu wa ne si antai inyiu, wa bɔ bi mɔcɔe ηa. ²⁶ Waati iyi à yɔɔ wa ne si antai tenkuu wa ηai zigi ηηa í da, njo wa mu ηa, à waa ni, zii. Nɔ njou í jò à wasi ku dɔ anu. ²⁷ Be gbakā Jesu í ba ηa ide ku fɔ í sɔ ηa í ni, i sū laakai ηηe ηa. Amui Jesu, i maà ce njo ηa. ²⁸ Njai Pιεε í sɔɔ í ni, Lafēε, bii awɔi, jò amu mɔ n ne n naa bi tεε si antai inyiu. ²⁹ Nɔ Jesu í jεaα í ni, naa wa.

Nɔ Pιεε í kita hai si akɔi inyiu nɔ í ne si antai inyiu wa bɔ bi Jesu. ³⁰ Amma iyi laakae í bɔ si fufu iyi wa ce do gbugbāu, ηai njo í muu. Nɔ í sinti ku mile. Njai í dɔ anu í ni, Lafēε, faabam. ³¹ Nɔ gbakā Jesu í yɔ awɔ í muu nɔ í ni, na mii í ce ì waa sika sika má. Naanεε kù la.

³² Njai aηa minji fei à gū akɔi inyiu nɔ fufuu í leekɔ. ³³ Nɔ inε ηa iyi à wa si inɔi akɔu à gule si wajui Jesu à ni, ntɔ ntɔ, awɔu Amai Ilaaɔi.

Jesu í jò bɔɔ ηa à ba iri si ilei Genesareti

(Cɔ Maaku 6:53-56)

³⁴ Iyi à kua, nɔ à to ilei Genesareti. ³⁵ Si bei inei be ηau à mà Jesu, ηai à fɔ laabaquε bii fei à ni í to wa. Nɔ à naa bɔɔ fei wa. ³⁶ Nɔ à tɔεε à ni ku jò aηa a lu baa itii kumbooε, nɔ inε iyi í luu fei í ya ba irii.

15

Dedembai bala ηa
(Cɔ Maaku 7:1-13)

¹ Njai Farisi gɔ ηa do woo kɔ inε ηa si wooda gɔ ηa à naa hai Zeruzalεmu à bɔ bi Jesu à beεε à ni, ² na mii í ce mɔcɔe ηa a kù waa too dedembai bala nwa ηa. Na mii í ce a ci ya wɔɔ a bei a je. ³ Nɔ Jesu í je ηηa do ide ku bee í ni, na mii í ce inε mɔ dedemba ηηe ηa ku too í jò i kù waa jirima woodai Ilaaɔ ηa. ⁴ Ì mà sāa sāa ηa iyi Ilaaɔ í ni, i gbɔa iyeɔ baa ηηe ηa i jirima ηa ηa. Nɔ í ni má, inε iyi wa fɔ laalɔi iyeɔ baaε ηa a kpa lafēε. ⁵ Amma inε ì waa fɔ ide mmu. Ì waa ni inε á yɔkɔ ku sɔ iyeɔ baaε ku ni, fia iyi an yɔkɔ n sobie do, ñ jileaa Ilaaɔ. ⁶ Nɔ inε iyi í fɔ beεbe kaa sobi iyeɔ baaε má hee ku jirima ηa. Beεbei ì waa kpa idei Ilaaɔ ηa ku ba i too dedemba iyi à jò ηηe. ⁷ Inεu ilu muafiti ηai. Hai tako Ezai í ce waliiei dee dee na iri ηηe waati iyi í kɔ si tiaε í ni,

Ilaaɔ í ni,

⁸ Inε ηau ihε à waa jirimam nii

Do gele ηηu akā.

Amma idɔ ηηa í jliim.

⁹ À waa tɔɔm nii si ngbe.

Woodai amanε ηai à waa kɔ inε ηa si Nɔ à waa ni woodam nii.

Mii iyi í ya dasi inε riisi

(Cɔ Maaku 7:14-23)

¹⁰ Njai Jesu í kpe zamaau nɔ í ni, i de ití i gbɔ yaasei ideu. ¹¹ Kù je mii iyi wa lɔ hai do gelei amanεi í ya dasie riisi. Amma mii iyi í ya fita hai si gelei amanεi á dasie riisi.

¹² Nɔ mɔcɔe ηau à na à sɔɔ à ni, i kù mà ide iyi ì fɔu be í jεa Farisi ηau taale? ¹³ Nɔ Jesu í je ηηa í ni, jii baa yooma iyi Baam iyi í wa lele kù lɔ fei, aa tuui. ¹⁴ I jò ηa be. Woo mu golo fεεju ηai. Nɔ bii fεεju wa mua fεεju golo aηa minji fei à ya koo a dasi gooi. ¹⁵ Njai Pιεε í ni, sisi nwa yaasei mɔndau be. ¹⁶ Nɔ Jesu í ni, inε mɔ, i kù ne bisi ηai? ¹⁷ I kù mà ηa, mii iyi wa lɔ hai do gelei amanε fei, si inɔei wa bɔ? Si anyie nɔ ku fita hai si ara. ¹⁸ Amma ide iyi í ya fita hai

si gele, hai si idɔi wa naa. Nɔu bei wa dasi amanɛ riisi, ¹⁹ domi hai si idɔi amanɛi lasabu laalo wa naa. Inɛ ku kpa, do sakara, do sɛɛ ku tɔtɔ do mudɛɛ hai ce abɔdɔ, do ile, do ibo, do inɛ ku beje, mii ɔau be fei hai si idɔi wa naa, ²⁰ nɔ nɔu ɔau bei í ya dasi amanɛ riisi. Amma kù je kujɛ hai wɔɔi á dasi inɛ riisi.

Abo dimi mmu gɔ í dasi Jesu naane (Cɔ Maaku 7:24-30)

²¹ Si anyii nɔu, Jesu í ne hai be í bɔ ikpa Tii do Sidɔ. ²² Inaaboi ilei Kanaá gɔ iyi í wa be í naa bi tɛɛ nɔ í dɔ anu í ni, Lafɛɛ, tɔkui Davidi amanlu nla, ce araarem. Ama inaabom í ne inɛi inɔko, nɔ wa kpáa iju ntɔ ntɔ. ²³ Amma Jesu kù jɛaa ide káma. Nɔ mɔcɔɛ ɔa à naa à tɔɛ à ni, abou ihɛ wa dɔ anu wa too anyi nwa. I kaa lelee? ²⁴ Nɔ í je í ni, bi inɛi Izireli ɔa aɔa akáí à bɛm wa, inɛ ɔa iyi à yɛ bei angudá ɔa iyi à nyɔ. ²⁵ Amma abou í naa í gule si wajue í ni, Lafɛɛ, sobiim. ²⁶ Nɔ Jesu í ni, kù sía a gba ijei amu ɔa a na aja keeke ɔa. ²⁷ Nɔi abou í ni, ntɔi Lafɛɛ. Amma do nɔu fei, aja keeke ɔa à ya wa abei taabu a maa je buubuui ije iyi wa cuku wa hai si taabui lafɛɛ nɔa ɔa. ²⁸ Nɔ Jesu í jɛaa í ni, abooyi, naane ku dasiɛ í la. Bɛi ì bi fei á ce. Nɔ gbaká ama inaaboɛu í ba iri.

Jesu í jò bɔɔ nkpɔ í ba iri

²⁹ Nɔ Jesu í ne hai be í too itii tenkui Galilee, í koo í gũ antai kuta gɔ í buba. ³⁰ Nɔ zamaa nla gɔ í naa bi tɛɛ. À naaɔ ilu kute aká ɔa wa, do fɛɛju ɔa, do wɛɛge ɔa, do deki ɔa, do bɔɔ nkpɔ má nɔ à jile ɔa si wajui Jesu, nɔ í jò à ba iri. ³¹ Nɔi inɛ ɔau à biti iyi à yɛ deki ɔau à waa fɔ ide, wɛɛge ɔau à ba iri, ilu kute aká ɔau à waa ne, fɛɛju ɔa à waa ye ilu, nɔ à waa saabu Ilaaɔ Lafɛɛi inɛi Izireli ɔa.

Jesu í wò amanɛ dubu mɛɛ (4.000) (Cɔ Maaku 8:1-10)

³² Jesu í kpe mɔcɔɛ ɔa í ni, araarei inɛ ɔau ihɛ wa mum, domi ajo mɛɛta nɔai ihɛ iyi à wa bi tom, nɔ sɔnda

káma kù gbe nɔa má. Nɔ n kù bi n jò a neɔ ariu ku ba a maà na a koo a cuku kpáa. ³³ Nɔ mɔcɔɛ ɔau mɔ à beɛ à ni, to, iwoi aa ka ba ije si gbabuau ihɛ iyi á yo zamaa nla nla ihɛ. ³⁴ Nɔ Jesu í bee ɔa í ni, pɛɛ feloi ì ne ɔa. Nɔi à ni, pɛɛ ara mɛɛjei do cɛɛ wɛwɛɛ gɔ ɔa. ³⁵ Nɔ Jesu í ni inɛ ɔau a buba ilɛ. ³⁶ Nɔ í so pɛɛ ara mɛɛjeu do cɛɛ ɔau, í saabu Ilaaɔ titá í bei í bububue í na mɔcɔɛ ɔa a kpɛ nɔa. Nɔi à kpɛa inɛ ɔau. ³⁷ Nɔ aɔa fei à je à yo hee pɛɛu í gbe. Nɔi à ko pɛɛ iyi í gbeu nɔ í ce kɔlɔ mɛɛje. ³⁸ Inɛ ɔa iyi à jeu à wɛɛi zakai amanɛ dubu mɛɛ (4.000), baai inaabo do ama keeke ɔa baasi. ³⁹ Nɔi Jesu í jò inɛ ɔau à ne í bei í lɔ akɔi inyi í ne ikpa ilei Magadáa.

16

Farisi do Sadusi ɔa à bi Jesu ku ce maamaake

(Cɔ Maaku 8:11-13; Luku 12:54-56)

¹ Si anyii nɔu, Farisi do Sadusi ɔa à naa bi Jesu a cɔ laakae. À tɔɛ ku ce maamaake iyi á nyisi iyi gbugbáɛ hai bi Ilaaɔi wa naa. ² Nɔi Jesu í je nɔa í ni, bii inunu wa bɔ ku lɔ nɔ lele í kpá ì ya ni ɔa, iju iyi á má ala á dɔ. ³ Bii daakɔi í ya ni ɔa, iji á rɔ domi iji í dũ í we mango. Ì waa má yaasei lele ɔa amma í kù waa mà yaasei waati iyi à wa si nsei ɔa. ⁴ Inɛ laalo nsei ɔa iyi a kù leekiɔ Ilaaɔ nɔu aká, nyindai à ya maa bi ku ye. Amma nyinda gɔ kù wɛɛ iyi aa nyisi ɔa má bii kù je ide iyi í ba walii Zonasíu.

Iyi Jesu í fɔ beɛbe í tã nɔi í jò ɔa í ne.

Lefeei Farisi do Sadusi ɔa

(Cɔ Maaku 8:14-21)

⁵ Si anyii nɔu, Jesu do mɔcɔɛ ɔa à koo à lɔ akɔi inyi à waa bɔ ikpa icei tenkuu ikpa ihɔ. Nɔ weɛ mɔcɔɛ ɔau à gbeje ku so pɛɛ kosí. ⁶ Nɔi Jesu í sɔ ɔa í ni, to, í ce laakai do lefeeí Farisi do Sadusi ɔau. ⁷ Nɔi mɔcɔ ɔau à waa lasabu si idɔ nɔa à waa ni, na iyi í

jò a kù so p̄ɛe kos̄lai í jò wa fò b̄ɛɛb̄e.
 8 Amma Jesu í mà lasabu n̄ja iyi à waa ce nò í bee n̄ja í ni, na mii í ce ì waa ni n̄ja, na iyi í jò in̄je í kù so p̄ɛe kos̄lai í jò ñ wa n fò b̄ɛɛb̄e. Naane n̄je kù la. 9 Í kù gbò yaasee hee nsei n̄ja? Í kù waa ye ḡigii p̄ɛe ara miu iyi ñ bu ñ kp̄ɛa aman̄e dubu miu do jiai p̄ɛe k̄alò iyi í gbe má n̄ja? 10 Mà í kù waa ye ḡigii p̄ɛe ara m̄ɛɛje iyi ñ bububu ñ na aman̄e dubu m̄ɛɛ n̄ja do jiai p̄ɛe k̄alò iyi í gbe má n̄ja? 11 Na mii í ce í kù mà n̄ja iyi p̄ɛe si ñ wa n f̄aa. Í ce laakai do lefeei Farisi n̄ja do Sadusi n̄ja.

12 Bebei m̄ɔc̄ɔ n̄ja à mà iyi kù je lefee iyi í ya jò p̄ɛe ku wui wa f̄aa, amma à mà iyi c̄ioi Farisi do ti Sadusi n̄jai wa f̄aa.

*Piɛɛ í ni Jesu í je in̄e iyi Ilaaḍ í cica
 (C̄ɔ Maaku 8:27-30; Luku 9:18-21)*

13 Nò Jesu í to Sezaree si ilei Filipee. Nò í bee m̄ɔc̄ɔɛ n̄ja í ni, yooi in̄e n̄ja à ya ni amu Am̄ai Aman̄e ñ je. 14 N̄joi à jeaa à ni, in̄e ḡɔ n̄ja à ya ni āw̄ou Z̄aa woo dasi in̄yiui. In̄e ḡɔ n̄ja m̄ɔ à ya ni āw̄ou Elii walii n̄lai takoui. In̄e ḡɔ n̄ja m̄ɔ à ya ni āw̄ou Zeremiii, walak̄o walii mmu ḡɔ má. 15 Nò Jesu í bee n̄ja í ni, in̄je m̄ɔ ni, yooi ì ni ñ je n̄ja. 16 Nò Sim̄ɔɔ Piɛɛ í jeaa í ni, āw̄ou Am̄ai Ilaaḍ n̄ju iyi í je irii kuw̄ɛɛui. Āw̄oi ì je in̄e iyi í c̄icau. 17 N̄joi Jesu í ni, Sim̄ɔɔ, am̄ai Z̄aa, āw̄ou ilu in̄o did̄si. Kù je aman̄ei í s̄ɛe, bii ku je Baam iyi í wa lele. 18 Amui ñ wa n s̄ɛe iyi āw̄ou Piɛɛi, waat̄o kuta. Si antai kutaui an jile igbem, nò baa iku tak̄ae kaa ȳɔk̄o ku ganji igbeu *. 19 Āw̄oi an na yiiko si kp̄āi bommai Ilaaḍ. Mii iyi ì k̄osi si andunya, lele m̄ɔ à k̄osii. Nò mii iyi ì jesi si andunya, lele m̄ɔ á jesii.

20 N̄joi Jesu í s̄ɛ m̄ɔc̄ɔɛ n̄ja do kugaabu í ni a maà na a s̄ɛ in̄e ḡɔ iyi n̄ju í je in̄e iyi Ilaaḍ í c̄icau.

*Jesu wa fò idei ikuɛ do kuj̄iɛ
 (C̄ɔ Maaku 8:31-9:1; Luku 9:22-27)*

21 Hai waati b̄ɛɛbei Jesu í sinti ku s̄ɛ m̄ɔc̄ɔɛ n̄ja í ni tilasii n̄ju ku b̄ɔ Zeruzalemu. Tenḡi bei in̄e ngbo n̄ja do in̄e ngboi woo weei Ilaaḍ n̄ja do woo k̄o in̄e n̄ja si wooda n̄ja aa kp̄ā n̄ju iju. Aa kpa n̄ju, amma si aj̄ɔ m̄ɛetasia n̄ju á j̄i má hai si bale. 22 N̄joi Piɛɛ í gb̄āa í b̄òḍe k̄ak̄ale í s̄ɔ́o í ni, Ilaaḍ ku waasu ideu, Laf̄ɛɛ. Ide dimi b̄ɛɛb̄e kaa b̄ae pai. 23 Amma Jesu í sinda í s̄ɛ Piɛɛ í ni, s̄ek̄ee hai bi tom Seetam. Í waa bi í j̄ɛɛm bi ku koos̄e, domi í kù waa ce lasabui Ilaaḍ, í gbe ti aman̄e n̄ja. 24 Si anyii n̄ju Jesu í s̄ɛ m̄ɔc̄ɔɛ n̄ja í ni, in̄e iyi wa bi ku toom, ku jò id̄ɔɔbiɛ n̄o ku so j̄ii ku gaauɛ ku toom wa. 25 Nò in̄e iyi wa bi ku ba kuw̄ɛɛ do id̄ɔɔbiɛ, kaa baa. Amma in̄e iyi í nȳɔ kuw̄ɛɛɛ na irim, laf̄ɛɛ á baa do nt̄o. 26 Aranf̄āani yoomai aman̄e í ne bii í ba amanii andunya fei n̄o í kua kuw̄ɛɛɛ. Mà mii í weɛ iyi aman̄e á kpaasiḍ kuw̄ɛɛɛ. 27 Amu Am̄ai Aman̄e an nyi wa má dei kam kam do amboei Baam do amalekam n̄ja aj̄ɔ. Si waati b̄ɛɛbei an s̄āa in̄e fei si yaase bei í jeḍ kuw̄ɛɛɛ. 28 Nt̄o nt̄o ñ wa n s̄ɛ n̄jei, in̄e n̄ja iyi à wa ih̄ɛ, ḡɔḡɔ n̄ja n̄ja aa ye amu Am̄ai Aman̄e n na n̄ je bommam hee ān̄ja fei a maa ku.

17

*Arai Jesu í daana
 (C̄ɔ Maaku 9:2-13; Luku 9:28-36)*

1 Si anyii aj̄ɔ m̄ɛɛfa Jesu í kpe Piɛɛ do Zaaki do Z̄aa if̄ɔɛ í nya n̄ja ik̄ā n̄o à koo à ḡū iri kuta n̄la ḡɔ ān̄ja n̄ja. 2 N̄joi à ba wee araɛ í kpaasi. Wajue wa daana jiida jiida, nò jaɛ n̄ja í f̄ūta pai pai bei in̄ya kumá. 3 Si anyie n̄joi Moizi do Elii à faata wa anu ak̄ā à waa baa ide ku f̄o. 4 N̄joi Piɛɛ í s̄ɛ Jesu í ni, Laf̄ɛɛ, í s̄la ka maa wa ih̄ɛ. Bii ì bi, jò ka ce ilei ac̄ɔ m̄ɛeta,

* 16:18 baa iku tak̄ae kaa ȳɔk̄o ku ganji igbeu Yaasei is̄ɛɛdeu ih̄ɛ kù má s̄āa s̄āa. Yaase bei in̄e ḡɔ n̄ja à gb̄ɔ wee. Nk̄āma kaa ȳɔk̄o ku ceaa nḡogo, baa gb̄ugb̄ai iku tak̄ae.

akā titee, akā mō ti Moizi, akā mō ti Elii. ⁵ Wa fō ideu kù tā mōm nō inya kumá gō í naa si ña bei bukō. Nō à gbō ide ku fō gō hai si inōe í ni, inē ihē í je amam. Ñ buu jiida jiida, siei inō didām fei í ya wa. I ya gbō idee ña. ⁶ Iyi mōcō ñau à gbō ide ku fōu ñoi njo í mu ña hee à seebata ile. ⁷ Amma Jesu í naa bi tu ña í lu ña í ni, i dede ña i maà jò njo ku mu ñe. ⁸ Nō à wu iju lele, amma a kù ye inē gō bii kù je Jesu ñju akā.

⁹ Ñoi à waa kita wa hai antai iri kutau nō Jesu í sō ña í ni, i maà sō inē gō mii iyi í yeu be ña hee amu Amai Amane n koo n ku nō ñ jì hai si bale má. ¹⁰ Ñoi mōcō ñau à bee Jesu à ni, nō na mii í ce woo kō inē ña si wooda ñau à ya ni Eliii á tako inē iyi Ilaaḍ í cicau ku naa. ¹¹ Nō í je ñja í ni, ntōi Eliii á tako ku naa nō ku teese mii fei sāa sāa. ¹² Amma an sō ñe iyi Elii í naa tā, inē ña a kù màa, nō à ceaà bei à bi. Beēbe mōi amu Amai Amane an ba ijuukpā si awō ñja.

¹³ Ñoi mōcō ñau à mà bebei iyi Zāa woo dasi inyii wa fāa.

Jesu í faaba ama gō iyi í ne inei inōko
(Cō Maaku 9:14-29; Luku 9:37-43a)

¹⁴ Iyi à to wa bii zamaa í wau, ñoi mākō gō í naa í gule si wajui Jesu ¹⁵ í ni, Lafē, ce araarei ama inemōkōm nōu ihē. Inei inōko gō í sōsie bōoi cukuuna, wa wahalae mōi jiida jiida. Ajō gō ña í ya dasie inō ina walakō inō inyi. ¹⁶ Ñ soo ñ naae wa bi mōcōe ñau ihē amma à mōngō ku faabae. ¹⁷ Jesu í ni, inē inē laalō hai dasi naane ña, hee waati yoomai an maa ñ wa inō ñje. Mà hee waati yoomai an maa ñ temuad ñe. I naam amau wa ihē ña. ¹⁸ Nō à naa Jesu amau wa, ñoi í la si inei inōkou nō í fita sie nō amoi í ba iri tengi beu be.

¹⁹ Ñoi mōcōi Jesu ñau à bō bi tēe aña duusōō à beee à ni, na mii í ce

awa a kù yōkō a kù lele inei inōkou. ²⁰ Nō Jesu í je ñja í ni, si na iyi í jò naane ñje kù lai. Ntō ntō ñ wa n sō ñei, bii naane ñje í la í to baa dimii mii ku gbē iyi í kere í re, aa yōkō í sō iri kutau ihē ña í ni ku dede hai be ku bō ihō, nō beēbe mōi á dede. Nkāma kù wēe iyi aa mōngō ku ce ña. [²¹ Amma dimii inei inōko beēbe ci ya fita bii kù je do kutō do anu ku dī.]

Jesu í nyi wa fō idei ikue do kujfe má
(Cō Maaku 9:30-32; Luku 9:43b-45)

²² Ajō ñju gō si bei mōcō ñau à tōtō Galilee be ñoi Jesu í sō ña í ni, aa ñu amu Amai Amane a daa inē ña si awō. ²³ Aa kpam, amma si ajō meetasia an jì hai si bale má.

Ñoi inōi mōcō ñau í fō ntō ntō.

Fia iyi à ne ku sã na icei kpasēi Ilaaḍ

²⁴ Si anyii ñju Jesu do mōcōe ña à bō Kaperanumu, ñoi woo gba fia iyi à ne ku sã na icei kpasēi Ilaaḍ ñau à naa bi Piee à beee à ni, Mēetu ñje ci ya sã fiai kpasēi Ilaaḍ? ²⁵ Nō Piee í ni, áá, í ya sã. Ñoi Piee í ne kpasē. Iyi í lō ile nō Jesu í tako í beee í ni, Simō, beirei í waa lasabu. Ilaalui andunya ñau ihē, hai bi yooi à ya gba fiai lēmpoo. Hai bi amaalu ña de, mà hai bi inē njoo ña. ²⁶ Nō Piee í je í ni, hai bi inē njoo ñai. Ñoi Jesu í ni, na ñju, amaalu ña a kaa sã *. ²⁷ Amma do ñju fei, kù sīa ka je ñja bi ku koose. Na ñju, bō tenku be i koo i le kootia, cēe iyi í tako í muu, la gēe. Aa ye kpekele be iyi á to fia ku sãi awae fei. Nyaa i koo i sã ñja.

18

Yooi í je inē ngbo

(Cō Maaku 9:33-37, 42-48; Luku 9:46-48; 17:1-2)

¹ Waati ñju, mōcōi Jesu ñau à naa bi tēe à beee à ni, si bommai Ilaaḍ yooi í je inē ngbo. ² Ñoi Jesu í kpe

* **17:26** na ñju, amaalu ña a kaa sã Si fee ñja à ni, amai aña taka ñja ña a kù ne ku sã. Nō do yaase beēbe inē ña aa mà iyi Jesu ñju iyi í je Amai Ilaaḍ kù ne ku sã.

ama keeke gɔ́ í leekɛ́ si anini nɔ́a. ³ Nɔ́ í ni, ntɔ́ ntɔ́ ñ wa n sɔ́ ñei, bii í kù kpaasi idɔ́ nɔ́e nɔ́ í kù yɛ́ bei ama keeke ña, í kaa lɔ́ tengi bii Ilaaɔ́ í je bommae. ⁴ Ine iyi á je ine ngbo si bommai Ilaaɔ́ nɔ́ui í je ine iyi í kaye arae í baa í yɛ́ bei amau ihě. ⁵ Ine iyi í nɔ́ í gba ama keeke bei ine ihě na irim, amui í gba.

⁶ Ine iyi í dasi ine akáí ama keeke ña iyi à dasim naaneu ihě dulum, á tia a ðla lafɛ́ɛu abɔ́ sɔ́ kɔ́ɔ́ a tale sie inɔ́ tenku inyi ku jɔ́ɔ́. ⁷ Ijuukpá nla nlaí ineí andunya ña aa yɛ́ si na iyi í jɔ́ à ya maa dasi kpaasi ñña ña dulum. Kù nɔ́ kù ne bei á ce iyi ine gɔ́ ña a kù dasi kpaasi ñña ña dulum, amma ine iyi í ce beebɛ́ á yɛ́ ijuukpá ntɔ́ ntɔ́.

⁸ Bii í je awɔ́e walakɔ́ isee wa dasie dulum, buu í nyɔ́ɔ́ ku jɔ́ɔ́. Á tiae í lɔ́ si kuwɛɛ́ iyi ci ya tã do awɔ́ aká walakɔ́ kute aká do iyi aa ne awɔ́ minji do kute minjiu fei nɔ́ a dasie ina iyi ci ya ku. ⁹ Bii í nɔ́ í je ijuɛí wa dasie dulum, nyaa í nyɔ́ɔ́ ku jɔ́ɔ́. Á tiae í lɔ́ si kuwɛɛ́ iyi ci ya tã do iju aká do iyi aa ne iju minji fei nɔ́ a dasieɔ́ ina iyi ci ya ku.

Məndai angudā iyi í nyɔ́ à tasiɛu
(Cɔ́ Luku 15:3-7)

¹⁰ Jesu í sɔ́ ña má í ni, í ce laakai í maà donda baa ine akáí amu ñau ña. Ntɔ́ ntɔ́ ñ wa n sɔ́ ñei, amaleka woo degbe ñña ña à ya maa leekɛ́ ajɔ́ fei si wajui Baam iyi í wa lele. [¹¹ Amu Amaí Amanɛ ñ naa ku faaba ine ña iyi à nyɔ́i.]

¹² Beireí ì waa lasabu ña. Bii ine gɔ́ í ne angudá cɔ́ɔ́ nɔ́ akáe í nyɔ́, kaa jɔ́ cɔ́ɔ́ faká kù wa siu titá si geete bii à wau koo dede aká iyi í nyɔ́u wa? ¹³ Ntɔ́ ntɔ́ ñ wa n sɔ́ ñei, bii í yɔ́ɔ́, á ne inɔ́ didɔ́ nla nla ña irie ku re baa cɔ́ɔ́ faká kù wa si iyi kù nyɔ́u. ¹⁴ Beebɛ́ moi, Baa ññe iyi í wa lele kù bi baa ine akáí ama keeke ñau ku nyɔ́.

Bei aa ce bii woo dasi naane gɔ́ í rara

¹⁵ Jesu í ni má, bii kpaasi woo dasi naane gɔ́ í ce dulum, bɔ́ bi tɛɛ awɔ́ aká nɔ́ í jɔ́ ku mà yaasei dulum nɔ́u. Bii í gbɔ́ ideɛ, ì baaɛ wa má si kpáa jiidai. ¹⁶ Amma bii í kɔ́ ku gbɔ́ ideɛ, dede ine aká wala minji si bei kukoi idei Ilaaɔ́ wa fɔ́. I bɔ́ bi tɛɛ ña, nɔ́ ine ñau aa je seɛdai ideu fei. ¹⁷ Bii í kɔ́ ku gbɔ́ ide ñña, sɔ́ ineí igbe ñau. Bii í nɔ́ í kɔ́ ku gbɔ́ baa ideí ineí igbe ñau, í dooe bei hai dasi naane walakɔ́ bei woo gba fiái lempoo.

¹⁸ Ntɔ́ ntɔ́ ñ wa n sɔ́ ñei, mii iyi ì kɔ́si si andunya fei ña, lele mɔ́ á kɔ́si. Nɔ́ mii iyi ì jesi si andunya fei ña lele mɔ́ á jesi.

¹⁹ Ñ wa n sɔ́ ñe má iyi bii amanɛ minji í ce anu aká si andunya ihě a tɔ́ ngɔ́ɔ́, Baam iyi í wa lele á mu ñña, ²⁰ domi tengi bii amanɛ minji wala mɛeta í tɔ́tɔ́ à waa ce kutɔ́ do irim, ñ wa si anini ñña.

Amaace iyi í kɔ́ ku cea kpaasie suuru

²¹ Nɔ́i Píɛɛ í bɔ́ bi Jesu í beɛɛ í ni, Lafɛ́ɛ, bii kpaasim í ceem kurara ise feloi an ceaa suuru. Hee ise gbɛɛje?

²² Nɔ́i Jesu í jɛaa í ni, aawo. N kaa n sɔ́e iyi andi ise gbɛɛjeí, amma aa ceaa suurui ise kitaɔ́ fɛɛwa tuuba mɛɛje.

²³ Sotí í gbɔ́ faaji gɔ́ iyi wa nyisi bei bommai Ilaaɔ́ í yɛ. Ilaalu gɔ́ wa bi ku ce dooi gbeseɛ iyi amaaceɛ ña à waa mu. ²⁴ Iyi í sinti ku ce dooi gbeseu, ñɔ́i à naaɔ́ ine gɔ́ wa be, iyi wa mu gbeseɛ í to baa fɔ́ɔ́tɔ́ ciwa nkɔ́ nkɔ́*.

²⁵ Si bei inɛɛu kù ne mii iyi á sãɔ́ gbeseu, ñɔ́i lafɛ́ɛɛ í ni a taa bei aru, nɔ́u do aboe do amaɛ ña do mii iyi í ne fei a sãɔ́ gbeseu.

²⁶ Nɔ́i amaaceu í gule si wajui lafɛ́ɛɛu wa tɔ́ɔ́e suuru í ni, yɔ́kɔ́m suuru an sãe mbɛ fei. ²⁷ Nɔ́ lafɛ́ɛɛu í ce araareɛ í kpa gbeseu nɔ́ í jɔ́ɛ í ne.

²⁸ Iyi amaaceu í fita hai be gbaká, nɔ́ í ko amaace kpaasie gɔ́ iyi wa mu gbeseɛ zakai kpekele cɔ́ɔ́. Nɔ́i í batae í tɛ kɔ́ɔ́ɛ í ni, sãam gbesem iyi ì waa

* **18:24** dubu ciwa nkɔ́ nkɔ́ Si fee ñña à ni talá dubu mɛɛwa. Talá aká fei fiái icei adɔ́ maatú iyi à ya sãa ine aká.

muu. ²⁹ Nɔi kpaasiɛu í gule si wajue í tɔɔe suuru í ni, yɔkɔɔm suuru an sãe gbeseɛ. ³⁰ Amma kù je, nɔ í jò à dasi kpaasiɛu piisãɔ hee koo sãɔ gbeseu fei ku tā. ³¹ Nɔi amaace iyi à gbe ηau à ye bei í ce nɔ inɔ nɔa fei í fɔ, ηɔi à koo à sisia lafɛɛ nɔa yaasei ideu fei. ³² Nɔi lafɛɛu í kpoo í ni, awɔ amaace laalɔ, í jò iyi í tɔɔm suuru n̄ kpa gbeseɛu feii mee. ³³ Awɔ mɔ ì ne í ce araareí amaace kpaasiɛi wɔ si bei n̄ ceɛ. ³⁴ Nɔ idɔi lafɛɛu í kɔ, ηɔi í jò à dasiɛ piisãɔ si awɔi woo kpā inɛ ηa iju hee koo sãɔ gbeseu fei ku tāu.

³⁵ Nɔi Jesu í ni, bɛɛbɛ moi Baam iyi í wa lele á ce nɔɛ, inɛ iyi í ci ya cea kpaasi nɔɛ ηa suuru do inɔ akā.

19

Jesu wa fɔ ideí nɛ ku kɔi abo do mɔkɔ

(Cɔ Maaku 10:1-12)

¹ Iyi Jesu í fɔ ideu í tā nɔ í ne hai ilei Galilee í bɔ ikpa ilei Zudee iyi í wa icei idoi Zuudɛɛu. ² Nɔi zamaa nla gɔ wa tooe nɔ í jò bɔɔ ηa à ba iri.

³ Nɔi Farisi gɔ ηa à naa bi tɛɛ ku ba a cɔ laakae. Nɔ à beɛɛ à ni, amanɛ í ne kpāa ku kɔsi aboe si ide baa yooma fei? ⁴ Nɔ í je nɔa í ni, i kù cio iyi kukɔi ideí Ilaaɔ wa fɔ ηa? Í ni, hai sinte, Woo taka í ce ηai inemɔkɔ do inaabo. ⁵ Nɔ í ni má, na nɔɛ, mɔkɔ á jò iyeɔ baaɛ nɔ nɔɛ do aboe a maa wɛɛ nɔ aɔa minji fei a baa a je ara akā. ⁶ Si bɛɛbɛ a kù je aɔa minji má, ara akā dei à je. Na nɔɛ, amanɛ kù ne ku fɛɛfɛ mii iyi Ilaaɔ í tɔtɔ. ⁷ Nɔ Farisi ηau à beɛɛ à ni, bii bɛɛbei, na mii í ce Moizi í na wooda í ni inɛ iyi wa bi ku kɔsi aboe ku cea tiai nɛ ku kɔ ku bei ku kɔsiɛ. ⁸ Nɔ Jesu í je nɔa í ni, Moizi í jò ì waa lele abo nɔɛ ηai na idɔ kulele nɔɛ. Amma waati iyi Ilaaɔ í taka amanɛ kù je bɛɛbɛ. ⁹ An sɔ ηɛ, inɛ iyi í kɔsi aboe nɔ kù je na sakara, nɔ í so mmue, nɔɛ takae í ce sakarai.

¹⁰ Nɔi mɔcɔɛ ηau à sɔɔ à ni, bii bɛɛbei si gāmei abodɔ mɔkɔ í tia a maà

ya so nɛ. ¹¹ Nɔ Jesu í ni, ide iyi n̄ wa n̄ fɔ nsei, kù je inɛ feii á yɔkɔ ku gbɔ yaaseɛ, bii kù je inɛ ηa iyi Ilaaɔ í mu nɔa gbubgāɛ. ¹² Mii ikā ikā iyi wa ganji inɛ ηa nɛ ku so í kpɔ. Inɛ gɔ ηa bɛɛbei à bí ηa do, a kaa yɔkɔ dei. Inɛ gɔ ηa mɔ amanɛ ηai à ce nɔa bɛɛbɛ. Inɛ gɔ ηa mɔ a kù bi abo ku so ku ba a ce icei bommai Ilaaɔ jiida jiida. Inɛ iyi á yɔkɔ ku gba ideu ku gbāa.

Jesu í weea ama keeke ηa

(Cɔ Maaku 10:13-16; Luku 18:15-17)

¹³ Si anyii nɔɛ, inɛ ηa à gbā ama keeke ηa à naa Jesu wa ku le si ηa awɔ nɔ ku ce nɔa kutɔ. Amma mɔcɔɛ ηa à waa gbagba si ηa. ¹⁴ Nɔi Jesu í sɔ ηa í ni, í jò amu ηau a naa bi tom, i maà ganji ηa, domi bommai Ilaaɔ í je ti inɛ ηa iyi à jò ηa. ¹⁵ Nɔi í le nɔa awɔ si iri nɔ í ce nɔa kutɔ í bei í ne hai be.

Idei awaasũ ilu fia gɔ

(Cɔ Maaku 10:17-31; Luku 18:18-30)

¹⁶ Ajɔ nɔɛ gɔ mɔkɔ gɔ í naa bi Jesu nɔ í beɛɛ í ni, Mɛɛtu, mii jiida yoomai an ce n̄ baɔ kuwɛɛ hai tā. ¹⁷ Nɔ Jesu í beɛɛ í ni, na mii í ce ì waa beem ideí jiida ku ce. Ilaaɔ nɔɛ akāi í je jiida. Bii ì bi í ba kuwɛɛ iyi ci ya tā, jirima woodai Ilaaɔ ηau. ¹⁸ Nɔ í beɛɛ Jesu í ni, wooda yooma ηai. Nɔ í sɔɔ í ni, maà kpa inɛ, maà ce sakara, maà ce ile, nɔ í maà jea inɛ gɔ sɛɛda ibo. ¹⁹ Jirima iyeɔ baaɛ, nɔ í bi kpaasiɛ bei í bi arae. ²⁰ Nɔ awaasũu í ni, n̄ wa n̄ jirima iyi be fei tā, mii í gbe n̄ ce má. ²¹ Nɔi Jesu í sɔɔ í ni, bii ì bi í kɔ dee dee, koo ta mii iyi ì ne fei, nɔ í kpɛa ilu are ηa fia. Bii ì ce bɛɛbɛ aa ba amani jiida lelei Aɔ. Si anyiɛ nɔ í naa i toom. ²² Iyi awaasũu í gbɔ bɛɛbɛ ηɔi í sinda í ne do inɔ kufɔ domi ilu amani nla nlaí.

²³ Nɔi Jesu í sɔ mɔcɔɛ ηa í ni, n̄ to n̄ to n̄ wa n̄ sɔ ηɛi, á gaabua ilu fia ku lɔ tengi bii Ilaaɔ í je bommaɛ. ²⁴ Nɔ an sɔ ηɛ má iyi á faalaa kpookpo ku lɔ si iwoi abɛɛ do iyi ilu amani á lɔ

tenji bii Ilaaḥ í je bommae. ²⁵ Iyi mɔcɔ ɲau à gbɔ ideu ɲɔi à bitɔ kaa kaa, nɔ à ni, bii beɛbei, to, yooi á ba faaba. ²⁶ Ɗɔi Jesu í cɔ ɲa nɔ í ni, bi amanɛ ɲai kaa ce, amma Ilaaḥ á yɔkɔ ku ce fei ndɛɛ.

²⁷ Ɗɔi Piɛɛ í sɔɔ í ni, wee à jò mii fei tã à waa tooɛ. To, yoomai á na ku je tu wa. ²⁸ Nɔ Jesu í sɔ ɲa í ni, ntɔ ntɔ n̄ wa n s̄ ɲɛi, waati iyi Ilaaḥ á ce mii fei titɔ nɔ amu Amai Amanɛ n maa n buba si batai bomma ilu amboem, inɛ amanɛ maateɛji iyi í waa toom ɲau ih̄ɛ, inɛ mɔ aa buba si batai bommau i kiitiò dimi maateɛjii inɛi Izireli ɲau. ²⁹ Nɔ inɛ baa yooma iyi í jò kpasɛɛ wa, walakɔ igbã do ifɔɛ ɲa, walakɔ weɕɛ ɲa, walakɔ baɛɛ, walakɔ iyeɛ, walakɔ amaaɛ ɲa, walakɔ ikoe ɲa na irim, á ba ribaɛ ikɔ cɔɔ, nɔ ku ba kuwɛɛ hai tã má. ³⁰ Amma inɛ ɲa iyi à je inɛi waju ɲa si nɛɛi, nkɔɔ ɲa á na ku je inɛi anyi, nɔ inɛi anyi ɲa mɔ, nkɔɔ ɲa á na ku je inɛi waju.

20

Mɔndai ilu kpasɛ do gaanɔɔmaɛ ɲa

¹ Jesu í kpa ɲa ɲa mɔndau ih̄ɛ í ni, ideɛi bommai Ilaaḥ í jɔ ideɛi ilu kpasɛ gɔ iyi í fita daadaakɔ wa dede amaace ku bɔɔ ɲa ikoe. ² Waati iyi í ba amaace ɲau aɲaɔ ɲa à fɔ à gbɔa nje ku sã ɲa si bei à ya sã woo ce ice si aɲo akã, nɔ í ni a bɔ ikoi ɲu a koo a ce ice. Nɔ à koo. ³ Nɔ zakai iso mɛsã í fita má í koo í ba inɛ gɔ ɲa à waa buba si tafã a kù waa ce nkãma. ⁴ Nɔ í sɔ ɲa í ni, inɛ mɔ, i bɔ ikom i koo i ce ice ɲa. An sã nɲɛ si bei í jɔ. ⁵ Ɗɔi à koo. Ɗɔi ilu kpasɛu í fita má zakai dasã, do aɛ zakai inunu ku sinda ma, nɔ ide dimi akãui í ya fɔ. ⁶ Ale zakai iso miu ɲɔi í fita nɔ í ye inɛ gɔ ɲa má à waa buba. Ɗɔi í bee ɲa í ni, na mii í ce ì waa buba ih̄ɛ ngbɛ ngbɛ hai daakɔ ɲa. ⁷ Ɗɔi à jɛaa à ni, si na iyi í jò inɛ kãma kù dasi wa icei. Ɗɔi í ni, to, inɛ mɔ i bɔ ikom i koo i ce ice ɲa. ⁸ Iyi í to aɛ zakai kulɔi inunu ɲɔi ilu kpasɛu í kpe inɛ ngboi amaaceɛ ɲau í sɔɔ í ni, kpe gaanɔɔma

ɲau wa, sã ɲa fia ɲa, sinti hai bi inɛi ankãanyi ɲau hee ku koo si inɛ sinte ɲau. ⁹ Inɛ ɲa iyi à sinti ice aɛ zakai iso miu ɲau à naa à gba fia icei aɲo akã. ¹⁰ Amma iyi à to si inɛ sinte ɲau à tamaa bei tí aɲa á re beɛbei. Amma fia icei aɲo akã à sãa aɲa mɔ. ¹¹ Iyi à ye fiau beɛbe ɲɔi à wasi ku gbagba si ilu kpasɛu. ¹² Á waa ni, inɛ ɲa iyi à naa ankãanyiu iso akã à ce ice nɔ ì sã ɲa bei awa iyi à ce ice si inya gbãa hai daakɔ hee à gbɛɛji. ¹³ Ɗɔi ilu kpasɛu í sɔ inɛ akã ɲa í ni, kpaasim, n kù takie, domi ì jesi i gba fia icei aɲo akã, mà kù je beɛbe. ¹⁴ To, gba fiaɛ i nɛ. Ñ bi n sãa inɛi ankãanyiu ih̄ɛ bei awɔ mɔ. ¹⁵ Kù je bei ñ bii an ceò fiam? Mà ì waa ce igu si na iyi í jò ñ ce jiidai.

¹⁶ Ɗɔi Jesu í ni, beɛbe mɔi inɛi anyi ɲa aa na á je inɛi waju, nɔ inɛi waju ɲa mɔ a na á je inɛi anyi ɲa.

Jesu wa fɔ ideɛi ikue do kujɛ ise gɛɛtasia

(Cɔ Maaku 10:32-34; Luku 18:31-34)

¹⁷ Ɗɔi Jesu í dasi kpãa wa bɔ Zeruzalemu. Nɔ í nya mɔcɔ maateɛji ɲau ikã, ɲɔi í sɔ ɲa si kpãa í ni, ¹⁸ wee à waa bɔ Zeruzalemu. Bei aa mu amu Amai Amanɛ a dasim awɔi inɛ ngboi woo wee Ilaaḥ ɲa do woo kɔ inɛ ɲa si wooda ɲa. Aa ye taalem a ni a kpaam. ¹⁹ Si anyie nɔ a dasim si awɔi dimi mmu ɲa, aa yaakom, nɔ a tɛem kpɔtɔɔ, nɔ a kpakpam si jɛi ku gaau. Nɔ si aɲo mɛɛtasia an jɛi má hai si bale.

Mii iyi iyei Zaaki do Zãa í tɔɔ Jesu
(Cɔ Maaku 10:35-45)

²⁰ Si anyii ɲu ɲɔi iyei amai Zebedee ɲa í naa bi Jesu do amaɛ ɲa nɔ í gule si wajue ku tɔɛ ngɔɔ. ²¹ Nɔ Jesu í beɛɛ í ni, mii ì bi. Ɗɔi í ni, si waati iyi aa naa i je bomma, jò ama minjim ɲau ih̄ɛ, inɛ akã ku buba awɔ njeɛ, inɛ akã mɔ awɔ cangae. ²² Ɗɔi Jesu í sɔ mɔcɔ minji ɲau í ni, i kù mà mii iyi í waa tɔɔm ɲa mɔm. Aa yɔkɔ í temuadò ijuukpã iyi an ye

ɲa? Nɔ̀ à ni aɲa aa yɔ̀kɔ̀. ²³ Nɔ̀ í sɔ̀ ɲa má í ni, ntɔ̀i, aa ye ijuukpã iyi an ye ɲa. Amma kù je amui an cica ine ɲa iyi aa buba si canga do nɲem. Bi ku bubau be, ine ɲa iyi Ilaaɔ̀ Baam í cea sɔ̀alue ɲai aa buba si.

²⁴ Nɔ̀i mɔ̀cɔ̀ mɛɛwa iyi à gbe ɲau à gbɔ̀ ideu nɔ̀ idɔ̀ nɲa í kɔ̀ɔ̀ minji ɲau. ²⁵ Nɔ̀i Jesu í kpe aɲa fei í sɔ̀ ɲa í ni, inɛ mɔ̀ ì mà ɲa si andunyau ihɛ ilaalɔ̀ ɲau à ya maa taa ine nɲa ɲa gbugbãi. Nɔ̀ ine ngbo nɲa ɲa mɔ̀ a maa nyisi yiiko nɲa. ²⁶ Amma bi tu ɲe kaa ce beɛbe. Ine nɲe iyi wa bi nɲu ku je ine ngbo, nɲui á je woo ce nɲe ice. ²⁷ Beɛbe mɔ̀i ine iyi wa bi nɲu ku je woo cua nɲe, á je aru nɲe. ²⁸ Beɛbe mɔ̀i amu Amai Amanɛ n kù naa ine ɲa a ceem ice, amma amui an ce nɲa ice, nɔ̀ n na kuwɛem n yaɔ̀ ine nkpɔ̀ hai si dulum.

Jesu í jɔ̀ fɛɛju minji gɔ̀ ɲa à ye ilu

(Cɔ̀ Maaku 10:46-52; Luku 18:35-43)

²⁹ Si isɛɛnɛu Jesu do mɔ̀cɔ̀ɛ ɲa à to Zeriko nɔ̀ à waa fita hai be. Waati iyi a waa fitau, zamaa nla gɔ̀ wa too ɲa. ³⁰ Wee fɛɛju minji gɔ̀ ɲa à waa buba ití kpãa be, nɔ̀ à gbɔ̀ iyi Jesu wa lɔ̀. Nɔ̀i à dɔ̀ anu à maa ni, Lafɛɛ, tɔ̀kui ilaalɔ̀ Davidi, ce araare nwa. ³¹ Nɔ̀ zamaau wa la si ɲa wa ni a koko. Amma bɛi à waa ni a cokou, beɛbe mɔ̀i à ya dɔ̀ anu hee lele à maa ni, Lafɛɛ, tɔ̀kui Davidi, ce araare nwa. ³² Nɔ̀i Jesu í leekí í kpe ɲa í bee ɲa í ni, mii ì bi n ce nɲe. ³³ Nɔ̀i à jɛaa à ni, Lafɛɛ, à bi ka ye ilui. ³⁴ Nɔ̀ Jesu í ce araare nɲa í lu iju nɲau. Nɔ̀ gbakã ine ɲau à ye ilu nɔ̀ à waa tooɛ.

21

Jesu wa lɔ̀ inɔ̀ ilu Zeruzalemɔ̀

(Cɔ̀ Maaku 11:1-11; Luku 19:28-40; Zãa 12:12-19)

¹ Nɔ̀i Jesu do mɔ̀cɔ̀ɛ ɲa à mɔ̀si isɛɛnɛ nɲa nɔ̀ à maai Zeruzalemɔ̀ wa. À to Betifaje si geete iyi à ya kpe Olivie. Nɔ̀ Jesu í be mɔ̀cɔ̀ minji gɔ̀ ɲa

² í ni, i bɔ̀ ilu iyi í wa waju nɲeu be, aa ye bii gbankɛɛɛ gɔ̀ wa so do amaɛ. I fũ ɲa i naam wa ɲa. ³ Bii ine gɔ̀ wa bee ɲe ide gɔ̀, i jɛaa í ni, Lafɛɛi í ne bukaata nɲa. Inɛu á jɔ̀ í naaɔ̀ ɲa wa ɲa.

⁴ Nɲu ɲau be í cei ku ba idei waliuu ku kɔ̀ iyi í ni,

⁵ I sɔ̀ inɛi Siɔ̀ɔ̀ ɲa, i ni,

I cɔ̀ ilaalɔ̀ nɲe wa naa bi tu ɲe.

Amanɛ kurɔ̀i.

Si gbankɛɛɛi í gũ,

Si amaɛ.

Mɛɛmu ku so asoi.

⁶ Nɔ̀ mɔ̀cɔ̀ ɲau à koo à ce bei í sɔ̀ ɲau. ⁷ À naaɔ̀ gbankɛɛɛ do amaɛ wa, à te acɔ̀ nɲa si antaɛ nɔ̀ Jesu í gũ.

⁸ Nɔ̀ si zamaau ine nkpɔ̀ í te ibɔɛ si kpãau. Ine gɔ̀ ɲa mɔ̀ à da amaawɔ̀i jii ɲa à tɔ̀ si kpãau. ⁹ Ine ɲa iyi à waa cua Jesu do ine ɲa iyi à waa tooɛ fei à wasi ku dɔ̀ anu à waa ni, tɔ̀kui Davidi, à waa saabue. Aɔ̀ Lafɛɛ ku weɛɛ, awɔ̀ iyi ì waa naa do iriɛ. Ka saabu Ilaaɔ̀ hee lele *.

¹⁰ Iyi Jesu í lɔ̀ inɔ̀ ilu Zeruzalemɔ̀, inɛi iluu fei í biti. Nɔ̀ à wasi ku ni, yooi ihɛ. ¹¹ Nɔ̀i zamaau í je í ni, Jesu waliuu, inɛi Nazareti si ilei Galilee.

Jesu í wa bantumai kpasɛi Ilaaɔ̀

(Cɔ̀ Maaku 11:15-19; Luku 19:45-48; Zãa 2:13-22)

¹² Nɔ̀i Jesu í bɔ̀ bantumai kpasɛi Ilaaɔ̀. Iyi í to be í lele woo ta iwɔ̀ ɲa do woo ra ɲa iyi à wa be. Í fuka fuka taabui woo kpaasi fia ɲa, do kitãi woo ta ankasiidi ɲa. ¹³ Nɔ̀ í sɔ̀ ɲa í ni, à kɔ̀ à ni, Ilaaɔ̀ í ni ilei nɲu ile bi ku tɔ̀i á je. Amma inɛ weɛ ì coo bi ku tɔ̀i ile ɲa.

¹⁴ Nɔ̀i fɛɛju do ilu kute akã gɔ̀ ɲa à naa bi Jesu kpasɛi Ilaaɔ̀ be nɔ̀ í jɔ̀ à ba iri. ¹⁵ Amma ine ngboi woo weei Ilaaɔ̀ ɲa do woo kɔ̀ ine ɲa si wooda ɲau, idɔ̀ nɲa í kɔ̀ iyi à ye maamaake ɲa iyi í ce, nɔ̀ à gbɔ̀ amu ɲa à wasi ku dɔ̀ anu à waa ni, tɔ̀kui ilaalɔ̀ Davidi, à waa saabue. ¹⁶ Nɔ̀ à bee Jesu à ni, ì bei ì gbɔ̀ iyi à waa fɔ̀ mbe? Nɔ̀ í je nɲa

* 21:9 à waa saabue Do feei gereki hozanai à ya ni.

í ni, oo. Mii iyi wa ceu ihē, i kù cio idee ña tengi bii à ni, Ilaađ í jò à gbò saabue hai si gelei amu ña do si gelei ama kpɔtɔo ña. ¹⁷ Si anyii nñu, í jò ña í ñe hai ilu be í koo í sū Betani.

Jesu í ceekpe jli ndii figi

(Cɔ Maaku 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Iju kumáe daadaako Jesu í ñe hai Betani wa nyi Zeruzalemu, nɔ ari wa kpaa. ¹⁹ Njoi í ye jli ndii figi gɔ ití kpāa be, nɔ í yaa sie. Amma iyi í to kəkəe í ba wee wua ñai í ñe. Njoi í sɔ jli nɔu í ni, awɔ í kaa so má ajo kama. Nɔ gbakā jli nɔu í gbɛ. ²⁰ Iyi mɔcɔ ñau à yoo, ñoi à biti. A bee Jesu à ni, beirei í ce jli ndii figiu ihē í gbɛ anu akā beɛbe. ²¹ Njoi Jesu í je ñña í ni, ntɔ ntɔ ñ wa n sɔ ñei, bii ì dasi naane nɔ í kù waa sika ña, aa yəkɔ í ce bei ñ cea jli nɔu ihē ña. Nɔ kaa je baa iyi be ññu akā, aa yəkɔ í sɔ iri kutau ihē ña í ni ku dede hai be koo dási tenku, á nɔ ku koo. ²² Bii ì dasi naane ña, mii iyi ì tɔo Ilaađ fei, aa ba ña.

Hai iwoi yiiko Jesu wa naa

(Cɔ Maaku 11:27-33; Luku 20:1-8)

²³ Njoi Jesu í to Zeruzalemu nɔ í bɔ bantumai kpasēi Ilaađ má wa kɔ ine ña si cio. Njoi ine ngboi woo weei Ilaađ ña do ine ngbo ña à naa bi tɛɛ, à beɛɛ à ni, mii ña iyi ì waa ceu ihē, yooi í nae kpāa iyi ì waa cood. Do yiikoi yooi ì waa cood. ²⁴ Njoi Jesu í je ñña í ni, amu mɔ an bee ñe ide gɔ. Bii ì yəkɔ ì jɛɛm ña, amu mɔ an sɔ ñe ine iyi í nam yiiko ñ wa n ceɔ mii ñau ihē. ²⁵ Hai iwoi Zāa í ba yiikoi iyi í dasiò ine ña inyi. Hai bi Ilaađ de, mà hai bi amanɛ ña. Njoi à busi nje à waa ni, beirei aa ka jɛaa. Nsei nɔɔ, bii à jɛaa à ni Ilaađi, á bee wa na mii í ce a kù dasi Zāa naane. ²⁶ Nɔ wee njo kaa jò ka ni hai bi amanɛ ñai. Bii à ni hai bi amanɛ ñai, zamaau á ye taale nwa si na iyi í jò ine fei í jesi iyi Zāa waliiii kam kam. ²⁷ Njoi à jɛa Jesu à ni, a kù mà. Nɔ Jesu mɔ í sɔ ña í ni, debɛi, amu mɔ n kaa n sɔ ñe yiikoi ine iyi ñ wa n ceɔ mii ñau ihē.

Mɔndai ama minji

²⁸ Jesu í kpa ñña mɔndau ihē í ni, beirei í waa lasabu ña. Məkɔ gɔ í ñe ama ineməkɔ minji. Nɔ í sɔ ine sinteu í ni, amaayi, bɔ ikom í koo í ce icɛ nnyi. ²⁹ Nɔ í ni, n kaa n koo. Amma do ankāanyi í ce lasabu mmu nɔ í koo. ³⁰ Nɔ məkɔu í koo í sɔ ama minjisiaɛu mɔ beɛbe, nɔ amau í jɛaa í ni, to, an koo, baaba. Amma kù koo. ³¹ Si ama minji ñau yoo ññai í ce idɔbii baɛɛ. Njoi à ni, ine sinteu. Njoi Jesu í sɔ ña í ni, ntɔ ntɔ ñ wa n sɔ ñei, woo gba fiai lempoo do inaabo woo ta icu ña aa tako ñe a lɔ si tengi bii Ilaađ í je bomma. ³² N wa n fɔ beɛbei si na iyi í jò Zāa í naa ku nyisi ñe kpāa jiiida, nɔ í kù dasie naane ña. Woo gba fiai lempoo do woo ta icu ñai à dasie naane. Amma ññe, do iyi ì ye idɔ ku kpaasi ñña ña fei í kù kpaasi idɔ ññe í dasie naane ña.

Mɔndai gaanɔɔma laalo ña

(Cɔ Maaku 12:1-12; Luku 20:9-19)

³³ Njoi Jesu í sɔ ña má í ni, í gbò mɔnda gɔ má ña. Ilu kpasɛ gɔ í ce ikoɛ, nɔ í lɔ si jli ndii rezɛɛ ña nɔ í ce kaa í kaakooɛɔ. Nɔ í ce bi ku fɔ inyi isoe. Nɔ í cā tafa bii ku degbe ikou. Njoi í so gaanɔɔma ña í dasi ña si ikou a maa logooɛ, í bei í bɔ ilu koo kpe be. ³⁴ Waati iyi isoi jli nɔu í jla í to ku ka, ñoi í be amaace ña wa bi woo logoo ñau a koo a gba iyi í je ti ññu wa. ³⁵ Amma gaanɔɔma ñau à dede à wo si ña, à cā ine akā, nɔ à kpa ine akā má, nɔ à ta ine mɛɛtasiau mɔ kuta à kpaa. ³⁶ Nɔ ilu ileu í be si ña amaace gɔ ña wa má. Ine ññu ña à kpɔ à re baa inei tako ñau. Do ññu fei, à ce ñña bei à cea inei tako ñau. ³⁷ Si anyii aña fei í be si ña ama abie wa, í ni, aa jirima amam. ³⁸ Amma iyi gaanɔɔma ñau à ye amau à fɔ aña duusɔɔ à waa ni, í cɔ ine iyi á na ku je tubuu. I naa wa ka kpaa nɔ ileu ku baa ku je tu wa. ³⁹ Njoi à muu à fitae hai inɔ kaa à koo à kpaa.

⁴⁰ To, waati iyi ilu ileu á naa, beirei á cea gaanɔɔma ñau. ⁴¹ Njoi à jɛaa à

ni, á kpa ine laalɔ ɲau i kaa ce araare ɲɲa nɔ ku de gaanɔɔma mmu ɲa ku dasi ɲa si ilɛɛu, ine ɲa iyi bii isoi j̄i nɔu í j̄la aa ya náa iyi í je tɛɛ. ⁴² N̄ɔi Jesu í bee ɲa í ni, i kù cio iyi ih̄ɛ si kukɔi ide i Ilaaɔ ɲa ba. Í ni, Kuta iyi woo ma ɲa à kɔsiu N̄ɲui í baa í je kuta sintei icui ileu.

Aɔ Laf̄ɛi í coo, nɔ í mu wa biti.

⁴³ Nɔ Jesu í ni má, ñ wa n s̄ɔ ɲei, Ilaaɔ á gba bommaɛ hai bi tu ɲe ku na dimi mmu ɲa iyi à waa ce idɔɔbie. [⁴⁴ Ine iyi í cuku si kutau ih̄ɛ, kutau á legɛɛi. Ine iyi í nɔ í bata mɔ á lɔlɔ laf̄ɛi nek̄ɔ nek̄ɔ.]

⁴⁵ Iyi ine ɲgboi woo weei Ilaaɔ ɲau do Farisi ɲau à gbɔ mɔndai Jesu ɲau, à mà iyi aɲai wa f̄aa. ⁴⁶ N̄ɔi à waa de kp̄aa bei aa ce a muu. Amma à waa ce n̄ɔi zamaau si na iyi í j̄ɔ à dasi naane iyi waliiii ntɔ ntɔ.

22

Mɔndai iyi abɔd̄ɔ

(Cɔ Luku 14:15-25)

¹ N̄ɔi Jesu í s̄ɔ ɲa ide do mɔnda ɲa má í ni, ² i gbɔ faaji gɔ iyi wa nyisi ɲe bei bommai Ilaaɔ í ye. Ilaalu gɔ wa cea amaɛ abɔd̄ɔ, ³ nɔ í be amaaceɛ ɲa í ni a koo a kpe ine ɲa iyi à kpe abɔd̄ɔu wa. Amma ine ɲau a kù waa bi ku naa. ⁴ Nɔ í be amaace mmu gɔ ɲa má í ni, i koo í s̄ɔ ine ɲa iyi ñ kpe ɲau í ni ñ t̄a sɔɔlu. Kete kombo ɲa do mɛɛmu ku ñe ikpo gɔ ɲai ñ kpa nɔ à ce icei fei ndɛɛ à t̄a, a naa wa bi ku ce abɔd̄ɔu. ⁵ Amma ine ɲa iyi à kpe ɲau a kù saaluɛ mɔm, ine fei í ne w̄uɛ. Ine gɔ ɲa à ne iko ɲɲa, ine gɔ ɲa mɔ à ne s̄la ɲɲa. ⁶ Gɔgɔ ɲa à mu amaace ɲau à c̄a ɲa à kpa ɲa. ⁷ N̄ɔi idai ilaaluu í k̄ɔ nɔ í be soogɛ ɲa à koo à kpa woo kpa ine ɲau nɔ à dasi ilu ɲɲau ina. ⁸ N̄ɔi í s̄ɔ amaaceɛ ɲau má í ni, to, ijei abɔd̄ɔu í j̄la, amma ine ɲa iyi ñ tako ñ kpe ɲau a kù j̄ɔd̄ɔ ijeu be má. ⁹ Na ɲɲu, i bɔ si tafa ɲa í kpe ine ɲa iyi à wa be fei wa ɲa. ¹⁰ Nɔ amaaceɛ ɲau à bɔ si tafa ɲau à tɔtɔ ine

ɲa iyi à wa be fei wa, hai ine jiida do ine laalɔ ɲa, nɔ abɔd̄ɔu í k̄ɔ do amane.

¹¹ Iyi ilaaluu í lɔ ile bi ku ce abɔd̄ɔu, í cɔ ine ɲa iyi à naa ku jeu, nɔ i ba wee, ine ak̄a kù waa dasi j̄ine i abɔd̄ɔu iyi í na ɲa. ¹² N̄ɔi í beɛ í ni, kpaasi, beirei í ce ñ lɔ wa ih̄ɛ í kù waa dasi j̄ine i abɔd̄ɔ. Nɔ ineɛu kù ni ide k̄ama. ¹³ N̄ɔi ilaaluu í s̄ɔ amaaceɛ ɲa í ni, i d̄i awɔɛ do isɛɛ ɲa nɔ í soo í nyɔɔ angule si ilu kuku, tengi bii ine ɲa aa lesi awɔ si iri a kpata. ¹⁴ Nɔ Jesu í ni má, do iyi Ilaaɔ í kpe ine nk̄pɔ fei, ine iyi í cica kù kpɔ.

Fiai lempoo ku s̄a

(Cɔ Maaku 12:13-17; Luku 20:20-26)

¹⁵ Waati beɛbe Farisi ɲa à koo à tɔtɔ à waa busi nje a ba a lea Jesu taai ide. ¹⁶ N̄ɔi à be mɔcɔ ɲɲa gɔ ɲa do ine i Herodu gɔ ɲa bi tɛɛ. Iyi à to ɲɔi à ni, Mɛɛtu, à mà iyi ñ ya fɔ ntɔ, nɔ ñ waa kɔ ine ɲa si ide i Ilaaɔ do ntɔ. Beɛbe m̄ai í kù waa ce n̄ɔi ine gɔ, domi í ci ya cɔ ijui amane ɲa. ¹⁷ Na ɲɲu, s̄ɔ wa bei í ye. Í s̄la ka s̄aa ilaalu Sezaa fiai lempoo? Ma ka maà s̄aa. ¹⁸ Wee Jesu í mà lasabu ɲɲa iyi à waa ce t̄a, ɲɔi í s̄ɔ ɲa í ni, inje ilu muafiti ɲa, na mii í ce ñ waa leem taai ide ɲa. ¹⁹ I nyisim kpekele iyi ñ ya s̄aɔ lempoou wa ɲa. Nɔ à nyisie kpekele gɔ. ²⁰ Nɔ Jesu í bee ɲa í ni, fotooi yooi í wa si kpekeleu ih̄ɛ nɔ irii yooi à kɔ si. ²¹ Nɔ à ni, ti Sezaa. N̄ɔi Jesu í s̄ɔ ɲa í ni, to, debɛi í s̄aa Sezaa iyi í je tɛɛ ɲa, nɔ í s̄aa Ilaaɔ mɔ iyi í je tɛɛ ɲa.

²² Iyi à gbɔ ideu beɛbe, ɲɔi à biti à j̄ɔ à ne.

Idei kuj̄i iku ɲa

(Cɔ Maaku 12;18-27; Luku 20:27-40)

²³ Si aj̄ɔ ak̄au Sadusi gɔ ɲa mɔ à naa bi Jesu má. Aɲai à ya maa ni iku ɲa a kaa j̄i. Iyi à to wa bi Jesu ɲɔi à beɛ à ni, ²⁴ Mɛɛtu, Moizi í ni bii ine gɔ í ku í j̄ɔ abɔɛ nɔ kù bíɔ ama, ifɔɛ ku so jaaɔu ku ba ku bía igb̄aɛ ama. ²⁵ Wee si inɔ nwa ine mɛɛje gɔ ɲa à weɛ iyi

à je amai baa akã. Igbã n̄a í so abo n̄o kù biò ama n̄o í ku í j̄à if̄æ jaaðu. ²⁶ B̄ebei in̄e minjisiau m̄o í ce, do m̄eetasiau, hee í koo í kãsiò amane m̄ejesiau. ²⁷ Si anyii āna fei n̄o abou m̄o í na í ku. ²⁸ To, āj̄o iyi iku n̄a aa na a j̄l, aboi yoo n̄nai á je, si bei āna fei à soo aboi.

²⁹ Amma Jesu í je n̄a í ni, ì waa rara n̄ai si na iyi í j̄ò í kù mà gbugbãi Ilaađ n̄a hee má je mii iyi kukãi idee wa f̄o. ³⁰ Nt̄o nt̄o, si waati iyi iku n̄a aa naa a j̄l, waati b̄ebei in̄em̄ok̄o n̄a do inaabo n̄a a kaa so n̄je má, amma aa yei bei amaleka n̄a. ³¹⁻³² Iyi í je ti ideí kuj̄ii iku n̄a, à k̄o wo à ni, Ilaađ í ni n̄nu Ilaađ, Laf̄ei Aburahamui, do ti Izaaki, do ti Zak̄abu. I kù cio ideu b̄e n̄a iyi Ilaađ í s̄o n̄ei? Ilaađ kù je Laf̄ei iku n̄a, Laf̄ei in̄e n̄a iyi à w̄eí.

³³ N̄o zamaa iyi í wa b̄e fei í gb̄o cioi idee n̄o ideu í tosi n̄a.

Wooda iyi í re

(C̄o Maaku 12:28-34; Luku 10:25-28)

³⁴ N̄oi Farisi n̄au à gb̄o iyi Jesu í kãmia Sadusi n̄au si ideu n̄o à t̄ot̄o má. ³⁵ In̄e akã n̄na iyi wa je woo k̄o in̄e n̄a si woodau wa bi ku c̄o laakai Jesu n̄o í b̄eé í ni, ³⁶ M̄eetu, si wooda n̄au fei, yoomai í re. ³⁷ N̄oi Jesu í j̄eaa í ni, bi Ađ Laf̄eé do id̄æ fei do lasabu fei. ³⁸ N̄nu bei í je wooda sinte, n̄nu í n̄o í re n̄a. ³⁹ Minjisia iyi í too wee. Bi in̄e mmu n̄a bei ì bi arae. ⁴⁰ Wooda minji n̄au bei à je icui ideí woodai Moizi do ti ideí walii n̄a fei.

Davidi do in̄e iyi Ilaađ í cica

(C̄o Maaku 12:35-39; Luku 20:41-44)

⁴¹ Si bei Farisi n̄au à t̄ot̄o, n̄oi Jesu í b̄e n̄a ideu ih̄e ⁴² í ni, b̄eírei ì waa lasabu si ideí in̄e iyi Ilaađ í cica n̄a. T̄okui yooi í je. N̄oi à j̄eaa à ni, t̄okui ilaalu Davidii. ⁴³ N̄o Jesu í b̄e n̄a í ni, bii b̄ebei, b̄eírei í ce Davidi wa

k̄poo Laf̄eé waati iyi í f̄o do gbugbãi Hundié Ilaađ í ni,

⁴⁴ Ađ Laf̄eé í s̄o Laf̄eem í ni,

Buba si aw̄o n̄jem ih̄e

Hee n ce m̄b̄eé n̄a bi ku lesi is̄eé.

⁴⁵ N̄o Jesu í ni má, to, bii Davidi wa k̄poo Laf̄eé, b̄eírei á ce ku je t̄okue má.

⁴⁶ N̄o baa in̄e akã n̄na kù ȳok̄o ku j̄eaa ide k̄ama. N̄o hai waati b̄ebei in̄e ḡo kù b̄eé ide ḡo má.

23

Muafitii Farisi do woo k̄o in̄e n̄a si wooda n̄a

(C̄o Maaku 12:38-39; Luku 11:43,46; 20:45-46)

¹ N̄oi Jesu í s̄o zamaa do m̄oc̄æ n̄au, ² í ni, woo k̄o in̄e n̄a si wooda n̄au do Farisi n̄au, ānai à s̄asi agbei Moizi à waa sisi woodae. ³ Na n̄nu, i ya gb̄o ide n̄na n̄o í ce mii iyi à waa s̄o n̄e fei. Amma i maà ya ce kookoosu bei à waa ce, domi ide iyi à ya f̄o a ci ya ceò ice. ⁴ À ya ði aso ku wo a maa k̄aa in̄e n̄a, amma āna taka n̄na a ci ya j̄esi a luu baa do amaaw̄o akã. ⁵ Kookoosu n̄na iyi à waa ce fei à waa cooi ku ba a ye n̄ad̄. B̄ebei à ya ði ama tia iyi í la í re ti k̄paasi n̄a n̄o a dasi jaba n̄na ik̄u sis̄o iyi í re ti k̄paasi n̄a si it̄i do il̄e *. ⁶ N̄o a ci ya bi kaa in̄ya sinte bi ku je j̄ingau n̄a do kit̄ai in̄e ngbo n̄a ile bii à ya ce kut̄ot̄o n̄a. ⁷ À ya bi in̄e n̄a a maa ce āna f̄o si bantuma do b̄eé n̄o a maa k̄pe n̄a laf̄e. ⁸ Amma in̄e, i maà ya j̄ò a k̄pe n̄e laf̄e, domi in̄e fei saa n̄ai, n̄o Laf̄eé akã lege legei ì n̄e n̄a. ⁹ N̄o i maà k̄pe in̄e k̄ama Baaba si il̄e ih̄e n̄a, domi in̄e akã í je Baa n̄ne. N̄nu í wa lele. ¹⁰ N̄o i maà ya j̄ò a k̄pe n̄e ilaalu n̄a domi ilaalu akã lege legei ì n̄e n̄a, n̄nu í je in̄e iyi Ilaađ í cica. ¹¹ In̄e iyi í je in̄e ngbo n̄ne n̄nu í n̄e ku je woo ce ice n̄ne. ¹² In̄e iyi í so arae lele, aa kayeí, in̄e m̄o iyi í kaye arae aa soo lelei.

* **23:5** ama tia ama tia iyi à ya ðu is̄eéde n̄a iyi à wa si t̄iai ideí Ilaađi à ya k̄o si, n̄o a ðu si ik̄po n̄na walako si aw̄o.

Jesu í ye taalei Farisi ña do woo kɔ inɛ ña si wooda ña na muafiti ñña

(Cɔ Maaku 12:40; Luku 11:39-52; 20:45-47)

¹³ Jesu í ni, inɛ woo kɔ inɛ ña si wooda ña do Farisi ña, inɛ ilu muafiti ñai. Aa ye ijuukpã ña, si na iyi í jò ì waa cɔmboa inɛ ña kpãai bommai Ilaaɔ ña. Inɛ taka nɛ, ì kù jesi ì lɔ ña, nɔ inɛ ña iyi à bi ku lɔ, ì waa ganji ña ña. [¹⁴ Inɛ woo kɔ inɛ ña si wooda ña do Farisi ña, inɛ ilu muafiti ñai. Aa ye ijuukpã ña, si na iyi í jò ì ya maa ce kutɔ sisɔ ña ku ba inɛ ña a ni inɛ inɛ jiiida ñai. Nɔ wee mii iyi jaaɔ ña à nɛ fei ì ya gbaa ñai. Na ñai í jò ijuukpã nɛ á la ku re.]

¹⁵ Inɛ woo kɔ inɛ ña si wooda ña do Farisi ña, inɛ ilu muafiti ñai. Aa ye ijuukpã ña, si na iyi í jò ì waa dabii bii fei ña, ì waa nɛ si tenku do si ile fei ì waa dede baa inɛ ña iyi aa ba ì kpaasi idɔ ñña ña. Nɔ bii ì ba ña ì ya sinda lafɛ ñai ku je inɛ iyi à nɛ a dasiɛ ina iyi ci ya ku ku re baa inɛ taka nɛ isɛ gbeeji.

¹⁶ Inɛ fɛɛju ñai iyi ì waa mu goloɪ fɛɛju ña, aa ye ijuukpã ña. Ì ya maa ni ña, bii inɛ í ceekpe do kpasɛi Ilaaɔ kù je taale baa bii kù kɔɔ. Amma bii í ceekpe do wurai kpasɛu, tilasii ku kɔ ideu. ¹⁷ Inɛ fɛɛju nnyei ñai. Yoomai í la í re. Wurau? Mã kpasɛi iyi í jò wurau í je ti Ilaaɔ. ¹⁸ Nɔ ì waa ni má ña, bii inɛ í ceekpe do bi kuwee kù je taale baa bii kù kɔɔ, amma bii í ceekpe do inɛ kuwee, tilasii ku kɔ ideu. ¹⁹ Inɛ fɛɛju ñai. Yoomai í la í re. Inɛ kuwee? Mã bi kuwee iyi í jò inɛ kuwee í je ti Ilaaɔ. ²⁰ Na nɛ, inɛ iyi í ceekpe do bi kuwee, hee do mii iyi wa lesi fei í ceekpe. ²¹ Inɛ mɔ iyi í ceekpe do kpasɛi Ilaaɔ, hee do Ilaaɔ iyi í wa bɛ fei í ceekpe. ²² Inɛ mɔ iyi í nɔ ì ceekpe do lele, hee do batai bommai Ilaaɔ do Ilaaɔ takæ iyi wa bubã bei í ceekpe.

²³ Inɛ woo kɔ inɛ ña si wooda ña do Farisi ña, inɛ ilu muafiti ñai. Aa

ye ijuukpã ña, si na iyi í jò ì waa na Ilaaɔ hee do zakaai nyau ayɛ ña, amma ì waa gbeje mii iyi í la í re si wooda ña. Mii ñai í je idɔɔbii Ilaaɔ ku ce do araare ku nyisi do ilu naane ku je. Nɛ ña bei í jò ì ce ña, nɔ ì maà gbeje iyi í gbe ñau. ²⁴ Inɛ fɛɛju ñai iyi ì waa mu goloɪ fɛɛju ña. Ì waa coo inyi nɛ na kokoo ña nɔ ì bei ì waa mið kpoockpo ña.

²⁵ Inɛ woo kɔ inɛ ña si wooda ña do Farisi ña, inɛ ilu muafiti ñai. Aa ye ijuukpã ña si na iyi í jò anyii kɔɔfu do ti jɛ ñai ì ya wiɛ ña, amma hai si bine laalɔ do ilei ì bað mii ndii inɛ ña. ²⁶ Awɔ Farisi fɛɛju, wiɛ inɔ jɛ titã, anyiu mɔ ku bei ku má.

²⁷ Inɛ woo kɔ inɛ ña si wooda ña do Farisi ña, inɛ ilu muafiti ñai. Aa ye ijuukpã ña, si na iyi í jò ì ye ñai bei bale iyi à josi mii fãfũ ku ba anyiɛ ku sã, amma inɛ küküi amanɛ do konkombi wa kɔ si. ²⁸ Bɛɛɛ mɔ inɛ taka nɛ, bii inɛ ña à waa ye nɛ, inɛ inɛ jiiida ñai, amma si idɔ nɛ muafiti do laalɔ wa kɔ.

²⁹ Inɛ woo kɔ inɛ ña si wooda ña do Farisi ña, inɛ ilu muafiti ñai. Aa ye ijuukpã ña, si na iyi í jò ì waa teese baleɪ walii ñau, nɔ ì waa ce booda si ti inɛ dee dee ñau mɔ má ña. ³⁰ Nɔ ì waa ni ña, bii í je si waatii bala nwa ñai à dede wo a kaa ka dasi baa nwa si walii ñau ku kpa. ³¹ Inɛ taka nɛ ì waa nyisi iyi inɛ tókui inɛ ña iyi à kpa walii ñau. ³² To, ì hanya ì tambɔ laalɔ iyi bala nɛ ña à sintiu. ³³ Inɛ inɛ buu ña bei njo wukuku. Ì kù nɛ bei aa ce ì saa ina iyi ci ya kuu ña. ³⁴ Na nɛ, ì de iti ì gbɔ, an bɛ nɛ walii ña wa do ilu bisi ña do woo mà tia ña. Si inɔ ñña aa kpa gɔgɔ ña, nɔ ì kpakpa gɔgɔ ña mɔ si jii ku gaau, gɔgɔ ña mɔ nɔ ì tɛ ñña kpɔtɔɔ ile bii ì ya ce kutɔtɔ nɛ ña, nɔ ì lele ña si ilu ña fei. ³⁵ Na nɛ, ijuukpã woo kpa inɛ dee dee ñau fei á je si iri nɛ. Abeli ì je inɛ dee dee sinte iyi ì kpa ña. Zakari amai Baraki iyi ì kpa si afei kpasɛi Ilaaɔ do bi kuwee

ɲa, nɲui í je ine ankãanyi iyi ì kpa ɲa. Ikui ine dee dee ɲau be fei, hai Abeli hee ku koo si Zakari, injei aa ye ijuukpãe ɲa. ³⁶Ntɔ ntɔ, n̄ wa n s̄ɔ ɲei, ijuukpãi mii ɲau be fei si inei nnyi ɲau ih̄ei á baa ku je si.

*Jesu do Zeruzalemu
(Cɔ Luku 13:34-35)*

³⁷Jesu í ni, inje inei Zeruzalemu ɲa, inje iyi ì ya kpa walii ɲa nɔ i ta ama abei Ilaaɔ ɲa mɔ kuta i kpa ɲa ɲa. Ise feloi n̄ ya n bi n tɔtɔ ɲe si abem bei ajee í ya tɔtɔ amae ɲa si ikpae, amma i kù je ɲa. ³⁸Wee nsei Ilaaɔ á fũ nje kpas̄e nje si awɔ. ³⁹Ntɔ ntɔ n̄ wa n s̄ɔ ɲei, hai nsei i kaa yem má ɲa í gbe hee ajɔ iyi aa ni ɲa, Ilaaɔ ku weea ine iyi wa naa do irii Laf̄e.

24

*Jesu wa fɔ ideí kpas̄ei Ilaaɔ ku lege
(Cɔ Maaku 13:1-2; Luku 21:5-6)*

¹Nɔi Jesu í fita hai kpas̄ei Ilaaɔ. Iyi wa ne ɲoi mɔcɔe ɲa à koo à baa à nyisie bei à ma kpas̄ei Ilaaɔ do ilee ɲa s̄aa s̄aa. ²Nɔi í s̄ɔ ɲa í ni, ì waa ye mii ɲau be fei ɲa ya. Ntɔ ntɔ n̄ wa n s̄ɔ ɲei, kuta baa akã kaa naa ku maa lesi nje be má, aa kɛkɛe mbe fei.

*Wahala iyi á naa si waatii ankãanyi
(Cɔ Maaku 13:3-13; Luku 21:7-19)*

³Jesu í koo í buba iri kutai Olivie. Nɔi mɔcɔe ɲa à bɔ bi tee aɲa duusɔ à beee à ni, s̄ɔ wa waatii iyi mii n̄ou be á ce. Nyinda yoomai á nyisi kunyie wa do waatii ankãanyi.

⁴Nɔ Jesu í je nɲa í ni, i ce laakai ɲa ine gɔ ku maà naa ku d̄i iju nje, ⁵domi ine ɲa iyi aa na a maa naa akã akã a maa ni aɲai à je ine iyi Ilaaɔ í cicau aa kpɔ. Aa d̄i ijui ine nkpɔ. ⁶Nɔ aa maa gbɔ ibai igũ amee amee do j̄ij̄i ɲa. I maà j̄ɔ ku da zigi nje, domi í gbe mii ɲau be fei ku ce. Amma kù je waatii ankãanyiu be titã. ⁷Dimi gɔ ɲa aa ya na a maa ja do dimi mmu ɲa. Ilaalu gɔ ɲa mɔ aa maa ja do

ilaalu mmu ɲa. Nɔ ile á yaya si ilu gɔ ɲa, nɔ ari á ce. ⁸Ine n̄ju be fei á yei bei ara kuro sintei b̄aas̄i ku bei ku bi.

⁹Si waatii n̄ju, aa dasi ɲe si awɔi ine ɲa a kpã ɲe iju, aa kpa ɲe mɔm. Dimi fei á cé ɲei na irim. ¹⁰Waatii beɛbe, ine nkpɔ á nyið anyi, aa maa zamba nje nɔ a cé nje. ¹¹Walii ibo nkpɔ ɲai aa na a naa a maa wa inyii ifi ine nkpɔ. ¹²Laalɔ ku ce á k̄ɔsi hee ku j̄ɔ ine nkpɔ kaa ne kubii kpaasi ɲa má. ¹³Amma ine iyi í temua hee k̄ɔe á ba faaba. ¹⁴Aa waazo laabaaui j̄iidai bommai Ilaaɔu si andunya fei ku ba dimi fei ku gbɔɔ, andunya ku bei ku kpa iri.

*Faajii mii laalɔ iyi wa riisi kpas̄ei
Ilaaɔ
(Cɔ Maaku 13:14-23; Luku 21:20-24)*

¹⁵Jesu í ni, walii Danieli í fɔ ideí mii laalɔ gɔ wo iyi á riisi kpas̄ei Ilaaɔ. N̄ju aa ye ɲa í wa si inya iyi í je ti Ilaaɔ. Ine iyi wa cio ideí mii laalɔ, ku ce laakai ku gbɔɔ s̄aa s̄aa. ¹⁶Waatii beɛbe ine ɲa iyi à wa ilei Zudee a sa a bɔ iri kuta ɲa. ¹⁷Nɔ ine iyi í wa antai ile sikifa, bii í kita ile ku ba ku sa ku maà bɔ ngɔgɔ ku so inɔ ilee. ¹⁸Nɔ ine mɔ iyi í wa iko ku maà nyi kpas̄e koo so kumbooe má. ¹⁹Waatii beɛbe wahalai b̄aas̄i ɲa do ayawo ɲa á caa mɔm. ²⁰I ce kutɔɔ ɲa ku ba waatii kusau ku maà na ku je sukui t̄t̄t̄ walakɔ ajɔi kus̄imi *. ²¹Ntɔ ntɔ, waatii beɛbe wahala nla n̄lai á naa iyi a kù ye dimie hai sintei andunya hee do nnyi, nɔ a kaa ka ye dimie má hee do ajɔ fei. ²²Bii Ilaaɔ kù jile si n̄ju ku kaye kukpɔi ajɔu wo ine gɔ kaa wee. Amma í kayeei na irii ine ɲa iyi í cicau.

²³Waatii beɛbe, bii ine gɔ í s̄ɔ ɲe í ni, i cɔ ine iyi Ilaaɔ í cicau í wa ih̄e, walakɔ ine mmu gɔ ku ni, í wa ih̄ɔ, i maà dasi laf̄e naane ɲa. ²⁴Ine gɔ ɲa aa na a naa akã akã a maa ni aɲai à je ine iyi Ilaaɔ í cicau walakɔ a ni aɲai

* **24:20** sukui t̄t̄t̄ sukui t̄t̄t̄ n̄ja sukui atei, nɔ bii gɔ ku bɔ í ya gaabu.

à je walii ña amma iboi. Aa maa ce dobu dobu do maamaake ña ku ba a ði hee do ijui ine ña iyi Ilaaḍ í cicau bii aa yəkə. ²⁵ Na ñoi í jḍ ñ wa n sḥ ñe fei ndeε do njuma.

²⁶ Na ññu, bii à na à sḥ ñe à ni, ine iyi Ilaaḍ í cicau í wa gbabua, i maà koo. Walakə bii à sḥ ñe à ni, wa manji ilaawa, i maà dasi naane. ²⁷ Si bei kuñoi ijí í ya má inya hai nunui daakə hee ku bə nunui ale anu akā, beεbe mɔi kunaai amu Amai Amane á je. ²⁸ Tengi bii iku í wa, bei yembeeku ña à ya totə.

Kunaai Amai Amane

(Cə Maaku 13:24-27; Luku 21:25-28)

²⁹ Jesu í ni, si anyii wahalau gbakā, nunu á kuku inyai, nɔ cukpa mɔ kaa má inya má, andaiya ña aa cuku wa hai lele nɔ gbugbāi lele ña a yaya. ³⁰ Waati beεbe nyindai Amai Amane á fita lelei Aḥ. Nɔ dimii andunya ña fei aa le awə si iri a maa kpata. Aa ye amu Amai Amane ñ wa n naa si kudūi ijí do gbugbā nla nla do amboe. ³¹ Kāakāakí nla nla á dḥ anu nɔ n be amalekam ña wa si andunya gonta mεu. Anjai aa totə ine ña iyi ñ cica si andunya fei.

Mii iyi jñi ndii figi wa kə wa si

(Cə Maaku 13:28-31; Luku 21:29-33)

³² Jesu í ni, i cə mii iyi jñi ndii figi wa kə ñe si ña. Bii ñ na ñ ye amaawəε ña à sinti ku wu wua kpətə, ñ ya mà iyi ate í maai wa mbε. ³³ Beεbe mɔi, bii ñ ye mii ñau be fei wa ce, i mà ña iyi kubaai amu Amai Amane kaa kpe má, ajəu í maai wa məm. ³⁴ Ntə ntə ñ wa n sḥ ñei, kù je inei nsei ña feii aa ku ideu ku bei ku ce. ³⁵ Lele do ile fei á na ku tā, amma idem ña a kaa tā pai.

Ilaaḍ ññu akāi í mà ajəu

(Cə Maaku 13:32-37; Luku 17:26-30, 34-36)

³⁶ Jesu í sḥ ña má í ni, ine kāma kù mà waatiu hee má je ajə iyi mii ñau á ce, baa amaleka ña iyi à wa lele, baa amu Amau, í gbe Ilaaḍ Baaba ññu

akā. ³⁷ Si bei í ce si waatii Noweeu, beεbe mɔi á ce si waati iyi amu Amai Amane an nyi wa. ³⁸ Hee kukəi inyi nlau ku maa naa, ine ña à waa je, à waa mɔ, à waa ce abəḍḥ ña, à waa mua ama ñña ña məkə hee í koo í to si ajə iyi Nowee í koo í ləḥ akəi inyiu. ³⁹ A kù waa lasabu do wahala dimi beεbe hee í to kukəi inyi nlau í je ña fei. Beεbe mɔi á je si waati iyi amu Amai Amane an nyi wa. ⁴⁰ Si waati ññu, amane minji á wa iko nɔ aa so ine akā a jḥ ine akā. ⁴¹ Inaabo minji á maa ləḥ, aa so ine akā a jḥ ine akā. ⁴² Na ññu, i wεεḥ sɔɔlu ña, domi i kù mà ajə iyi Lafēε ññe á nyi wa. ⁴³ I gbə iyi ihē má ña. Bii ilu kpasē í mà idū zaka iyi ile á naa, á wə njoo nɔ ku ganjiε ku lə kpasēε. ⁴⁴ Na ññu, iñe mɔ, i wεεḥ sɔɔlu ña, domi amu Amai Amane an nyi wa si waati iyi i kù waa tamaa ña.

Amaace jiida do amaace laala

(Cə Luku 12:41-48)

⁴⁵ Í sḥ ña má í ni, yooi í je amaace ilu naane iyi í ne laakai. Lafēεi í je ine iyi ilu kpasē go í kpe í so amaace kpaasie ña í daa si awə ku maa cə ña ku na ña ije si bei í jə. ⁴⁶ Inə didəi á je ti amaaceu bii lafēεε í baa í naa í bāa wa ce beεbe. ⁴⁷ Ntə ntə, lafēεu á daa amaaceu mii ndeε fei si awə. ⁴⁸ Amma bii í je amaace laaləi, á lasabui ku ni, lafēεm kaa baa ríya má, ⁴⁹ nɔ ku dede ku maa cā amaace kpaasie ña nɔ ku maa je ku maa mɔ do woo mɔ atē ña ajə. ⁵⁰ Beεbei, lafēεu á na ku baa si ajə iyi kù waa cə kpāε, do si waati iyi kù waa tamaa, ⁵¹ nɔ á kpāa iju jiida jiida, nɔ ññu do ilu muafiti ñau fei wahala ñña á je inya akā. Tengi bei á le awə si iri ku maa kpataḥ.

25

Məndai mudēε go ña

¹ Jesu í ni, ajə iyi an naa n je bommam á yei bei faajii mudēε mεewa go ña iyi á so fitila ñña ña à bə məkə titḥ ku ko. ² Si inə ñña amane

miu í je ilu laakai, amane miu mɔ̀ kù ne laakai. ³ Mudɛɛ miu hai ne laakai ɲau à so fitila ɲɲa ɲa nɔ̀ a kù so ikpo kosía. ⁴ Amma ilu laakai ɲau à so fitila ɲɲa ɲa do ikpo kosía. ⁵ Wee mɔ̀kɔ̀ titɔ̀u kù to wa ɲya. Si bei wa kpe, ɲɔ̀i mudɛɛ mɛɛwa ɲau à siiko à waa sɪ̀ njoo.

⁶ Hee zakai laja ɲɔ̀i à gbɔ̀ anu ku dɔ̀i ine ɲa. À waa ni, mɔ̀kɔ̀ titɔ̀u wee wa to wa, i dede ka kòo. ⁷ ɲɔ̀i mudɛɛ mɛɛwa ɲau à jɪ̀ à waa teese fitila ɲɲa ɲa. ⁸ Hai ne laakai ɲau à tɔ̀ɔ̀ ine ihɔ̀ ɲau à ni, i mu nwa ikpo domi fitila nwa ɲa à waa ku. ⁹ ɲɔ̀i ilu laakai ɲau à ni, aawo, kaa to awa fei. I koo í ra tu ɲe gbakã. ¹⁰ Iyi à bɔ̀ ikpou ku ra ɲɔ̀i mɔ̀kɔ̀ titɔ̀u í to wa. Ine ngu ɲa iyi à ce sɔ̀ɔ̀lu jiiida ɲau à tooɛ à lɔ̀ bi ku ce abɔ̀dɔ̀u nɔ̀ à cɪ̀mbo gambou. ¹¹ Si anyie ɲɔ̀i woo bɔ̀ ikpo ku ra ɲau mɔ̀ à to wa, à wasi ku dɔ̀ anu à waa ni, lafɛɛ, lafɛɛ, cɪ̀ nwa gambo. ¹² Amma mɔ̀kɔ̀ titɔ̀u í ni, ntɔ̀ ntɔ̀, n kù mà ɲe.

¹³ ɲɔ̀i Jesu í ni má, to, na ɲɲu, i maa cɔ̀ kpãa ɲa domi í kù mà ajɔ̀ iyi an nyi wa ɲa hee má je waatiu.

*Mɔ̀ndai amaace mɛɛta gɔ̀ ɲa
(Cɔ̀ Luku 19:11-27)*

¹⁴ Jesu í sɔ̀ ɲa má, í ni, bommai ɪ̀laaɔ̀ í yei má bei faajii mɔ̀kɔ̀ gɔ̀ iyi wa bi ku bɔ̀ ilu koo kpe be. Nɔ̀ í kpe amaaceɛ ɲa í so amanie fei í da ɲɲa si awɔ̀. ¹⁵ Í na ine akã fiaɪ wura kpekele nla miu, ine akã mɔ̀ minji, ine mɛɛtasiau mɔ̀ akã, í na aɲa feii si bei gbugbãi ine fei í to, í bei í neɛ. ¹⁶ ɲɔ̀i gbakã amaaceɛ iyi à na fia kpekele miuu í so fiaɪ wa ceɔ̀ sɪ̀a, nɔ̀ í ba riba miu má. ¹⁷ Bɛɛbe mɔ̀i ine iyi à na minjiu mɔ̀, í ba riba minji má. ¹⁸ Amma ine iyi à na akãu í koo í tu isai í singa fiaɪ lafɛɛu.

¹⁹ Si bɛɛbe ajɔ̀ í koo wa baa ɲɔ̀i lafɛɛi ine ɲau í baa nɔ̀ í kpe ɲa a na a sisia ɲɲu bei à cea fiaɪ. ²⁰ Amaaceɛ iyi í na fia kpekele miuu í naaɔ̀ miu mmue wa má, nɔ̀ í sɔ̀ɔ̀ í ni, lafɛɛ, fia kpekele miu iyi í nam nɔ̀u n ceɔ̀ sɪ̀a hee n ba riba miu má. ²¹ ɲɔ̀i lafɛɛɛ

í sɔ̀ɔ̀ í ni, í sɪ̀a, awɔ̀u amaaceɛ jiiida ilu naaneɪ. Si mii keekeu ihɛ̀ n̄ ye iyi í je ilu naane, na ɲɲu, an daae mii nla si awɔ̀. Naa wa ka je jingau. ²² Ine iyi í na kpekele minjiu mɔ̀ í naa í ni, lafɛɛ, fia kpekele minji iyi í nam nɔ̀u, n̄ ba riba minji ma. ²³ Nɔ̀ lafɛɛɛ í ni, í sɪ̀a, awɔ̀u amaaceɛ jiiida ilu naaneɪ. Si mii keekeu ihɛ̀ n̄ ye iyi í je ilu naane, na ɲɲu, an daae mii nla si awɔ̀. Naa wa ka je jingau. ²⁴ Si anyii ɲɲu ɲɔ̀i amaaceɛ iyi í na kpekele akãu mɔ̀ í naa í ni, lafɛɛ, n̄ mà iyi awɔ̀u ine ku gaabui. Bii í kù gbɛ̀ bei í ya da, nɔ̀ tengi bii í kù fã dimi, bei í ya mu. ²⁵ ɲɔ̀i ɲɲu dei í mum be, nɔ̀ n̄ koo n̄ si fiaɪu ile. To, fiaɛ wee. ²⁶ ɲɔ̀i lafɛɛɛu í sɔ̀ɔ̀ í ni, awɔ̀u amaaceɛ yaamɔ̀ ilu ikai, awɔ̀i ì mà iyi n̄ ya n da baa bii n kù gbɛ̀, nɔ̀ bei n kù fã dimi n̄ ya n mui. ²⁷ To, iyi ì mà bɛɛbe wo, aa na ine gɔ̀ fiam n̄oui, nɔ̀ i daa si inyi. Bii ì ce bɛɛbe wo an ye ndom do ribae fei waati iyi n̄ baa. ²⁸ Si anyie ɲɔ̀i í sɔ̀ amaaceɛ kpaasi ɲau í ni, i gba fia kpekele akãu í na ine iyi í ne mɛɛwau, ²⁹ domi ine iyi í ne, ɲɲui à ya kɔ̀ɔ̀a si ku ba iyi í neu ku kɔ̀ɔ̀si má. Amma ine iyi kù ne, baa keekeɛ iyi í neu má à ya gbaai. ³⁰ Amaaceɛ nfeu mɔ̀, i soo í nyɔ̀ɔ̀ angule si ilu kuku tengi bii ine ɲa aa lesi awɔ̀ si iri a kpata.

Kiitii ankãanyi

³¹ ɲɔ̀i Jesu í ni má, si waati iyi amu Amaɪ Amane an naa do amboem do amaleka ɲau fei, an buba si batai bomma ilu amboem. ³² Dimii andunya fei á tɔ̀tɔ̀ si wajum, nɔ̀ an fɛɛfe ine ɲa bei woo degbe í ya fɛɛfe angudã do iwo ɲa. ³³ An jile ine dee dee ɲau ikpa awɔ̀ njem, ine laalɔ̀ ɲau mɔ̀ ikpa awɔ̀ cangam. ³⁴ Waati bɛɛbe amu ilaaluu an sɔ̀ ine ɲa iyi à wa awɔ̀ njem n ni, i naa wa ɲa, inɛ iyi í ba kuweei Baam. I naa i buba si bomma iyi à ce nɲe sɔ̀ɔ̀luɛ hai waatii kusintii andunya. ³⁵ Bommau tu ɲeɪ si na iyi í jɔ̀ si waati iyi ari wa kpam, ì muum ije n̄ je ɲa. Nɔ̀ si waati iyi

agbe wa kpam má, ì muum inyi ñ mō ña. Nō si waati iyi ñ je ine njoo ì gbam si kpasē nñe ña. ³⁶ Nō si waati iyi ñ wēe bašì ì bii anyim ña. Nō iyi ñ wa n ce bōō ì gbōōm ña. Nō si waati iyi ñ wa ile piisōō ì ya naa ku cōm ña. ³⁷ Waati nñu, ine dee dee ñau aa jεem a ni, Lafēε, waati yoomai à ye ari wa kpaε nō à naε ije ì je wala agbe wa kpaε à naε inyi ì mō. ³⁸ Waati yoomai à ye ì je ine njoo à gbaε si kpāse nwa, walakō à yεε bašì nō à bii anyiε. ³⁹ Mā waati yoomai à ye ì waa ce bōō walakō ì wa ile piisōō nō à naa ku cōε. ⁴⁰ Amu ilaaluu an je nñā n ni, ntō ntō, bii ì cea ine akāi inem ña iyi à kere à re ñau ihē beεbe ña, amui ì cea ña.

⁴¹ Si anyii nñu, n bei n sō inei awō cangam ñau mō n ni, i fa ara nñe hai kōkōm, inje iyi Ilaaō í ceekpe. I bō si ina iyi ci ya ku, iyi à koa Seetam do amalekaε ña. ⁴² Aa lō si ina ñai si na iyi í jō waati iyi ari wa kpam wo i kù muum ije n je ña. Nō waati iyi agbe wa kpam i kù muum inyi n mō ña. ⁴³ Waati iyi ñ je ine njoo i kù gbam si kpasē nñe ña. Nō si waati iyi ñ wēe bašì i kù bii anyim ña. Iyi ñ wa n ce bōō nō ñ wa ile piisōō, i ci ya naa ku cōm ña mām. ⁴⁴ Anja mō aa jεem a ni, Lafēε, waati yoomai à ye ari wa kpaε, walakō agbe, walakō í je ine njoo, walakō bašì, walakō si bōō, walakō ile piisōō nō a kù sobiε. ⁴⁵ An je nñā n ni, ntō ntō ñ wa n sō ñei, si bei i kù cea ine akāi ine ña iyi à kere à re ñau ihē beεbe, amui i kù cea ña. ⁴⁶ Na nñu, aa ye ijuukpā ñai si ina iyi ci ya ku. Amma ine dee dee ñau aa lō si kuwεε iyi ci ya tā.

26

Ine ngbo ñau à waa busi nje a kpa Jesu

(Cō Maaku 14:1-2; Luku 22:1-2; Zāa 11:45-53)

¹ Iyi Jesu í fō ide ñau fei í tā, ñoi í sō mōcōε ña í ni, ² ì mā ña iyi ajō minjii í gbe ka jeò jingauí Iku ku

kua. Nō waati beεbei aa dasi amu Amanε si awōi ine ña a kpam si jli ku gaau.

³ Waati iyi Jesu wa sō mōcōε ña ideu, ine ngboi woo weei Ilaaō ñau do ine ngbo ñau à tātō kabai Kaifu woo wee nlau. ⁴ Bei à waa busi nje béi aa ce a ba a mu Jesu do bisi a kpaε. ⁵ Amma à waa ni, kù sīa ku je si ajōi jingauu ku ba hoyā hoyā ku maà dede si zamaau.

Abo gō í fāsi irii Jesu tulare

(Cō Maaku 14:3-9; Zāa 12:1-8)

⁶ Jesu í wa Betani kpasēi Simōō iyi í tako í ce bōōi dintεu, ⁷ ñoi abo gō í naa bi tεε waati iyi à waa je. Wa mu ama caka ku sīa gō iyi í ne tulare ku ne fia gō, nō í fāsi tulareu si irii Jesu. ⁸ Iyi mōcō ñau à yōō, ñoi idō nñā í kō à ni, na mii í ce abou í ce asōi tulareu ihē. ⁹ Aa ka taai wo fia nkpō nkpō ka kpēa ilu are ña fia. ¹⁰ Iyi Jesu í gbō à waa fō beεbe ñoi í bee ña í ni, na mii í ce ì waa ye taalei abou ña. Mii jiidai í ceem be. ¹¹ Ntō ntō, ilu are ña aa maa wεε do inje waati kāma fei, amma amu n kaa n maa n wεε do inje hee do ajō fei. ¹² Abou í fāsi aram tulare do njuma ku ceò sōlui kusim. ¹³ Ntō ntō, tengi bii ine ña aa koo a maa waazo laabaau jiidau si andunyau fei, aa sisi ide iyi abou ihē í ce a maa yeò gigie.

Zudasi á fita anyii Jesu

(Cō Maaku 14:10-11; Luku 22:3-6)

¹⁴ Njoi Zudasi Isikarioti, ine akāi mōcō maateεji ñau, í bō bi ine ngboi woo weei Ilaaō ñau, ¹⁵ í bee ña í ni, mii aa muum ña bii ñ da nñe Jesu si awō. Nō à ka fia isō fūfū ara kuntaa à naa. ¹⁶ Hai waati beεbei, Zudasi wa de kpāa béi á ce ku zambaō Jesu ku na ine ñau.

Jesu wa je ijei jingauí Iku ku kua do mōcōε ña

(Cō Maaku 14:12-21; Luku 22:7-14, 21-23; Zāa 13:21-30)

¹⁷ Si ajō sintei jingauí Pēε hai ne lefeeu mōcōi Jesu ñau à naa à beεε à ni, iwoi ì bi kaa ceεε sōlui jingauí

Iku ku kuau. 18 Nɔi í je nɔa í ni, i bɔ inɔ ilu bi wāane kasa í sɔɔ í ni, amu Mɛɛtu n̄ ni, waatim í to. Bi tɛɛi an je jingauí Iku ku kua do mɔcɔm n̄a. 19 Nɔ mɔcɔ n̄au à ce bei Jesu í sɔ n̄a, à ce sɔɔlui jingauu.

20 Iyi aɛ í lɛ Jesu do mɔcɔ maateoji n̄au à waa je. 21 Waati iyi à waa je n̄oi Jesu í ni, ntɔ ntɔ, inɛ akā n̄ɛ á zambam. 22 N̄oi inɔi mɔcɔ n̄au í fɔ ntɔ ntɔ, à wasi ku beɛ akā akā à waa ni, isa kù je amu ya Lafɛɛ. 23 N̄oi Jesu í je n̄a í ni, inɛ iyi í ḡusi p̄ɛɛ si inɔ jɛɛ awaɔ ajɔ, lafɛɛi á zambam. 24 Amu Amai Amanɛ an ku si bei kukɔi ideí llaaɔ wa fɔ. Amma inɛ iyi á zambam á ye ijuukpā nla nla. Á tiaa inɛɛu bii í je a kù buu mɔm wo. 25 Zudasi iyi á zambaɛu mɔ í so ide í ni, isa kù nɔ kù je amu ya Mɛɛtu. Nɔ Jesu í jɛaa í ni, oo, awɔi aa coo.

Ije iyi aa ka yeɔ gigii ikui Jesu
(Cɔ Maaku 14:22-26; Luku 22:14-20; Kɔr. 1, 11:23-35)

26 Waati iyi à waa je, n̄oi Jesu í so p̄ɛɛ nɔ í saabu llaaɔ titā í bei í bububue í na mɔcɔɛ n̄au, í ni, iyi ihɛi í je aram, i gba í je n̄a. 27-28 Si anyii n̄ɔ, nɔ í so kɔɔfu si bii à dasi v̄ɛɛ í saabu llaaɔ nɔ í na n̄a í ni, iyi ihɛi í je njem. N̄ɔi í je nyindai akabuu iyi llaaɔ í ði do amanɛ n̄a. An nikāɛ na irii inɛ nkpɔ ku ba n kpa ideí dulum du n̄a. Inɛ fei, i mɔ n̄a. 29 An sɔ n̄e, hai nnyi n kaa n mɔ atɛ v̄ɛɛ má í gbe hee ajɔ iyi awaɛ n̄a fei aa ka mɔ v̄ɛɛ titɔ si bommai Baam. 30 Si anyie à kɔ iri n̄a nɔ à fita à bɔ iri kutai Olivieu.

Piɛ á jã ku ni n̄ɔ ku mà Jesu
(Cɔ Maaku 14:27-31; Luku 22:31-34; Zãa 13:36-38)

31 N̄oi Jesu í sɔ mɔcɔɛ n̄a í ni, idũuyi mɔm, inɛ fei aa nyiɔ anyi na irim. Bɛi llaaɔ í fɔ si kukɔi ideɛ, bɛɛbei á ce. I ni, á kpa woo degbeu nɔ angudã n̄au a fangaa bii fei. 32 Amma an j̄i hai si bale nɔ n cua n̄ɛ n bɔ ilɛi Galilee. 33 N̄oi Piɛɛ í sɔ í ni, baa bii inɛ fei wa nyiɔ anyi na iriɛ, amu n kaa n nyiɔ anyi pai.

34 N̄oi Jesu í sɔ í ni, ntɔ ntɔ, idũuyi mɔm, hee ajɛɛ ku maa kɔ, aa jã isɛ gbɛɛta í ni i kù màm. 35 Amma Piɛɛ í jɛaa í ni, n kaa n kɔsɛ pai, baa bii í je an ku do awɔ ajɔi. Nɔ mɔcɔ n̄au mɔ fei à fɔ bɛɛɛ.

Jesu wa ce kutɔɔ Gɛsɛmanee
(Cɔ Maaku 14:32-42; Luku 22:39-46)

36 N̄oi Jesu do mɔcɔɛ n̄a à bɔ inya gɔ iyi à ya kpe Gɛsɛmanee. Iyi à to bɛ nɔ í sɔ n̄a í ni, i buba ihɛ titā n̄a n koo n ce kutɔɔ wa. 37 N̄oi í gbã Piɛɛ do ama minjii Zebedee n̄au à bɔ waju. Nɔ inɔ kufɔ í naa siɛ hee arɛ fei í rɔ. 38 N̄oi í sɔ n̄a í ni, inɔ kufɔ í naa sim nla nla hee wa bi ku kparam. I wa ihɛ, i bam njoo ku wɔ n̄a. 39 Iyi í fɔ bɛɛɛ í tã, n̄oi í bɔ waju keeke í koo í sɛɛbata ilɛ wa ce kutɔɔ í ni, Baam, bii á ce, j̄ɔ wahalau ihɛ ku j̄im. Amma do n̄ɔ fei, ku maɔ ti ku je ti idɔɔbim, j̄ɔ idɔɔbie ku ce.

40 Si anyie n̄oi í nyi wa bi mɔcɔ mɛɛta n̄au í ba n̄a à waa s̄i njoo. N̄oi í bee Piɛɛ í ni, debɛi, i kù yɔkɔ í kù bam njoo ku wɔ baa lɛɛu akā n̄a? 41 I wɔ njoo nɔ í maa ce kutɔɔ n̄a ku ba i maɔ dasi kulelei inɛ n̄a. Idɔi amanɛ í bi, amma arɛ í kua gbugbãɛ.

42 Nɔ í j̄ɔ n̄a isɛ gbeejisia má í koo í ce kutɔɔ í ni, Baam, bii ì je wahalau ihɛ kaa j̄im, bii í je kù nɛ bei á ce iyi n kù yɔɔi, j̄ɔ idɔɔbie ku ce. 43 Iyi í ce kutɔɔ í tã n̄oi í nyi wa bi tu n̄a má nɔ í ba n̄a à waa s̄i njoo má, domi njoo wa kpa n̄a. 44 Jesu í j̄ɔ n̄a má, í koo í ce kutɔɔ isɛ gbɛɛtasiaɛ si ide akāu. 45 Nɔ í nyi wa bi tu n̄a má í sɔ n̄a í ni, ì sũ ì waa s̄imi n̄ai hee nsei? I cɔ, waati í gbe keeke iyi aa mu amu Amai Amanɛ a daa ilu dulum n̄a si awɔ. 46 Inɛ iyi á zambam wa to wa. I dede kaa kɔ n̄a.

À mu Jesu
(Cɔ Maaku 14:43-50; Luku 22:47-53; Zãa 18:3-12)

47 Iyi Jesu wa fɔ bɛɛɛ gbakã, n̄oi Zudasi, inɛ akāi mɔcɔ maateoji n̄au í to wa. Zamaa nla gɔ wa tooɛ wa à

waa mu taakuba ɲa do golo ɲa. Ine ngboi woo weei Ilaaɗ ɲa do ine ngbo ɲaii à be ɲa wa. ⁴⁸ Waati iyi Zudasi í dasi ido ɲɲu ku zamba Jesuu, í sɔ ine ɲau nyinda go iyi ɲɲu á ce. Í ni, ine iyi an koo n ya n baabaɛ, Lafɛɛ mbe, í muu. ⁴⁹ Hai Zudasi í to wa gbakã, í sekeɛi si Jesu í ni, irei í caale, Meetu. Nɔ í baabaɛ. ⁵⁰ Nɔi Jesu í sɔɔ í ni, kpaasim, iyi í naa ku ceu, coo.

Nɔ ine ɲau à to Jesu awɔ gbakã à muu. ⁵¹ Nɔi ine akãi mɔcɔi Jesu ɲau í yɔ taakubaɛ í café itii amaacei woo wee nlai Ilaaɗu í buu. ⁵² Amma Jesu í sɔɔ í ni, sindo taakubaɛ si ankɔɔɛ. Ine iyi wa kpa ine do taakuba fei, taakubai á na ku kpa lafɛɛ mɔ. ⁵³ I kù mà iyi bii ñ bi an yɔkɔ n tɔɔ Baam, nɔ gbakã ku sambaam amaleka dubu nkɔɔ nkɔɔ wa a naa a sobim? ⁵⁴ Amma bii ñ ce beɛbe, kukɔi idei Ilaaɗ iyi í ni mii ɲau ihɛ fei á bam nii kaa kã.

⁵⁵ Nɔi Jesu í bee zamaau í ni, amui í naa ku mu be ɲa do taakuba do golo ɲa bei woo ce ile? Ñ ya n wa si inɔ nɲe ajɔ fei n maa n kɔ ine ɲa si cio kpasɛi Ilaaɗ, nɔ í kù mum ɲa. ⁵⁶ Amma ɲɲu ɲau be fei í cei ku ba ide iyi walii ɲau à fɔ si tiai idei Ilaaɗ ku kã.

Nɔi mɔcɔ ɲau fei à jɔɔ à sa.

Jesu í wa wajui igbei woo kiiti ɲa

(Cɔ Maaku 14:53-65; Luku 22:54-55, 63-71; Zaa 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Ine ɲa iyi à mu Jesuu à bɔɔɔɛ bi Kaifu woo wee nlai Ilaaɗ. Tengi bei woo kɔ ine ɲa si wooda ɲau do ine ngbo ɲau à tɔtɔɔ. ⁵⁸ Nɔ Piere í wa hee jiliji wa too Jesu wa do anyi hee í bɔ inɔ bantumai kpasɛi woo wee nlau. Nɔi í buba be do woo degbe ande koofa ɲau na ku yeɔ bei ideu á kpaɔ iri.

⁵⁹ Waati ɲɲu ine ngboi woo weei Ilaaɗ ɲa do igbei woo kiiti ɲau fei à waa de a má Jesu ide iyi aa yeɔ taaleɛ ku ba a kpaɔ. ⁶⁰ Amma a kù ba ide iyi aa yeɔ taaleɛ baa do iyi ilu seɛda

ibo nkɔɔ í naa í máa ide fei. Si anyii ɲɲu, amanɛ minji go ɲa à naa. ⁶¹ À ni, mɔkɔu ihɛ í ni ɲɲu á yɔkɔ ku lege kpasɛi Ilaaɗ nɔ si afei ajɔ meeta ɲɲu ku ma mmue má.

⁶² Nɔi woo wee nlai Ilaaɗu í dede í bee Jesu í ni, i kù waa ni ide go? Ide mii ine ɲau ihɛ à waa yeɔ taaleɛ.

⁶³ Amma Jesu wa cokoe. Nɔi woo wee nlau í sɔɔ í ni, do irii Ilaaɗ, fɔ bii awɔu Amai Ilaaɗ ine iyi Ilaaɗ í cicau *. ⁶⁴ Nɔi Jesu í jɛaa í ni, oo, amui, si bei í fɔ. Nɔ ñ wa n sɔ ɲei, aa ye amu Amai Amanɛ ñ wa n buba awɔ nɲei Ilaaɗ ilu gbugbã fei. Beɛbe mɔi aa na i yem ɲa ajɔ akã n naa si kudui iji má. ⁶⁵ Nɔi woo wee nlau í ga ibɔɛ ku nyisiɔ idɔɔkɔɛ. Nɔi í ni, wa bu Ilaaɗ. A kù waa de ilu seɛda kãma má. I gbɔ bei wa bu Ilaaɗ ɲa. ⁶⁶ Beirei í ye a cea mɔkɔu ɲa. Nɔi aɲa fei à ye taaleɛ à ni í to a kpaɔ.

⁶⁷ Nɔi à wasi ku tu si wajui Jesu antɔ nɔ à waa daa kutu, ine go ɲa mɔ à waa sambalae. ⁶⁸ Nɔ à ni, awɔ iyi í waa kpe araɛ ine iyi Ilaaɗ í cicau, sɔ wa ine iyi í cãɛ.

Piere í jã í ni ɲɲu kù mà Jesu

(Cɔ Maaku 14:66-72; Luku 22:56-62; Zaa 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Waati beɛbe Piere wa buba bantumai kpasɛu. Nɔi mudɛɛ woo ce ice go í sekeɛ sie wa í ni, awɔ mɔ í tako í weɛ do Jesu inei Galileeu.

⁷⁰ Amma í jã si wajui aɲa fei í ni, n kù mà iyi í waa fɔ. ⁷¹ Si anyie, nɔ í dede í bɔ ikpa ande kabau. Nɔi mudɛɛ amaace mmu go í yɔɔ má, nɔ í sɔ ine ɲa iyi à wa beu í ni, ineɛu ihɛ í tako í weɛ do Jesu inei Nazaretiu.

⁷² Nɔi Piere í jã má nɔ í ceekpe í ni, n kù mà ineɛu be. ⁷³ Iyi í kɔɔsi má, ɲɔi ine ɲa iyi à wa beu à sekeɛ si Piere à ni, ntɔ ntɔ awɔu ine akã ɲai. Ide ku fɔɛ wa nyisi iyi awɔu inei Galileei.

⁷⁴ Nɔi í teese í ceekpe í ni, n kù mà mɔkɔu. Be gbakã ajɛɛ wa kɔ. ⁷⁵ Nɔ Piere í ye gigii ide iyi Jesu í sɔɔu wo í ni, hee ajɛɛ ku maa kɔ aa jã ise gbɛeta

* **26:63** do irii Ilaaɗ Do Gereki à ni, do irii Ilaaɗ iyi í weɛ.

i ni i kù mà̀m. Ǹoi í fita í koo wa kpata ntò ntò.

27

À b̀ò Jesu wajui Pilati

(C̀o Maaku 15:1; Luku 23:1-2; Z̀aa 18:28-32)

¹ Ǹoi daadaakò inè ngboi woo weei Ilaađ ña do inè ngbo ña fei à jilò si aña a kpa Jesu. ² Ǹo à dũu à koo à daa Pilati ilu ilu si awò.

Ikui Zudasi

(C̀o IWB 1:18-19)

³ Zudasi, ññu iyi í zamba Jesuu, í ye bei à ye taalee a kpa, ñoi inæ í fò. Ǹo í nyiò fiai isò fũfũ kuntaau bi inè ngboi woo weei Ilaađ ña do inè ngbo ñau. ⁴ Í s̀ ña í ni, ñ ce dulum si bei ñ zamba inè dee deeu ihẽ a kpa. Amma à jëaa à ni, yoomai í ye wa. Í je ideí iriè. ⁵ Ǹoi Zudasi í nyò fiau si kpasèi Ilaađ be í nêe. Ǹo í koo í dasi k̀òe ikũ lele í kpa araè.

⁶ Inè ngboi woo weei Ilaađ ñau à tasi fiau à ni, beirei aa ka ceò fiau ihẽ. A kù nè kpãa ka dasi kpakoi kpasèi Ilaađ si na iyi í j̀ ña iyi à sã na a nikãò njei inè goi. ⁷ Iyi à busi nje à tã, ǹo à so fiau à raò ikoi woo ma caka go, à ce bi ku si inè njoo ña. ⁸ Na ñoi í j̀ à ya kpe ikou ikoi nje baa nnyi. ⁹ Bèbeí ideí Zeremii waliu í ce si bei í ni, à so fiai isò fũfũ kuntaau, fia iyi inèi Izireli ña à jesi aña a sã na irièu, ¹⁰ ǹo à raò ikoi woo ma cakau, si bei Ađ Lafèe í dasim.

Pilati wa bee Jesu ide ña

(C̀o Maaku 15:2-5; Luku 23:3-5; Z̀aa 18:33-38)

¹¹ Ǹoi à koo à leekĩ Jesu si wajui Pilati ilu ilu, ǹo í beee í ni, awò ì je ilaaluí Zuifu ña? Ǹo Jesu í jëaa í ni, oo, si bei í fò. ¹² Si anyii ññu, inè ngboi woo weei Ilaađ ña do inè ngbo ñau à waa máa ide, ǹo kù ni ñña ide kãma. ¹³ Ǹoi Pilati í beee í ni, i kù waa gbò ide ña iyi inè ña à fò à waa yeò taalee ba. ¹⁴ Amma Jesu kù jëaa baa gbakã hee biti í muu.

À ye taalei Jesu a ba a kpa

(C̀o Maaku 15:6-15; Luku 23:13-25; Z̀aa 18:39-19:16)

¹⁵ Wee si jingauí Iku ku kua fei ilu ilu í ya j̀ inèi piisò akã iyi zamaa í bii. ¹⁶ Wee, waati bèbe inè go í wa ile piisò be, à ya kpoo Barabaa, ǹo inè fei í màa. ¹⁷ Ǹoi í j̀ iyi zamaau í t̀òò, Pilati í bee ña í ni, yooi ì bi n j̀ ññe, Barabaa de, mà Jesu iyi à ya kpe Kirisiu. ¹⁸ Í fò bèbeí si na iyi í j̀ ña mà sã sã iyi na igui í j̀ à daa ññu Jesu si awò.

¹⁹ Waati iyi Pilati wa buba bi ku ce kiitiu, ñoi aboe í be sie inè go wa í ni, màa dasi ideí inè dee deeu be baa, domi idũ, iyi ñ wa n sũ, ñ ye wahala jiida jiida si ala na iriè.

²⁰ Amma inè ngboi woo weei Ilaađ ña do inè ngbo ñau à wasi ku mante zamaau à waa ni à s̀ Pilati ku nyaa aña Barabaa ǹo ku j̀ a kpa Jesu. ²¹ Ǹo Pilati í bee ña í ni, si amane minji ñau be, yoo ññai ì bi n j̀ ññe. Ǹo à ni, Barabaa. ²² Ǹo Pilati í ni, to, beirei an cea Jesu iyi à ya kpe Kirisiu. Ǹoi aña fei à ni, kpakpae si jli ku gaau. ²³ Ǹoi Pilati í bee ña í ni, laaò yoomai í bei í ce. Amma béi Pilati wa fò fei, bèbe m̀oi inè ñau à ya d̀ anu hee lele a ni, kpakpae si jli ku gaau. ²⁴ Iyi Pilati í ye mii iyi ññu wa ce fei ngbei, wakatau wa k̀òsi m̀m nii, ñoi í bu inyi í wò si wajui zamaau í nyisi iyi baai ññu kù wa si ideu, í ni, njei m̀kò dee deeu ihẽ ku nikãe kù yem, í je ideí irii ññe. ²⁵ Ǹoi inè ñau fei à je à ni, kunikãi ñjèeu ku je ideí irii awa do ama nwa ña. ²⁶ Ǹoi Pilati í j̀ ñña Barabaa, ǹo í j̀ à tea Jesu kp̀òò. Si anyii ññu, ǹo í da ñña si awò a koo a kpakpae si jli.

Sooge ña à waa yaako Jesu

(C̀o Maaku 15:16-20; Z̀aa 19:2-3)

²⁷ Si anyii ññu ñoi sooge ña à gbã Jesu à l̀òe kabai ilu ilu, ǹo à t̀òò soogee ña iyi à gbe ñau fei be. ²⁸ À b̀ nyaae ña ǹo à daa si ibò nkpa sisò go. ²⁹ Ǹo à ba fulai agũ à lea si iri, ǹo à naa kpokpoo si awò ñjèe, à bei à gule

si wajue à waa yaakoe à waa ni, fəo ilaalui Zuifu ŋa. ³⁰ Nɔi à tu sie antə nɔ à gba kpokpoo à cāa si irie. ³¹ Iyi à yaakoe à tā, ŋoi à bəaa ibə nkpaui à bei à daa si ibəe à gbāa à waa bə ku kpakpae si jli ku gaau.

À kpakpa Jesu si jli ku gaau

(Cə Maaku 15:21-32; Luku 23:26-43; Zaa 19:17-27)

³² Waati iyi à waa fita hai inə iluu ŋoi à ko inei Sireni gə à ya kpoo Siməo. Nɔi sooge ŋau à tilasie à kāa jli ku gaau bii aa kpakpa si Jesuu. ³³ Nɔ à waa bə inya gə iyi à ya kpe Gəogata, waatə inya iyi í jə kokoi iri. Waati iyi à to be, ³⁴ à na Jesu atē vĕe iyi à yogee do alolo. Amma iyi í tiee kù bi nŋu ku məo.

³⁵ Nɔi à kpakpae si jli ku gaauu nɔ à ta kpasa si jine ŋau à ce ikpĕe.

³⁶ Nɔ à buba à waa degbe. ³⁷ Si antai irie do lele, à kə ide iyi wa fə taale iyi í ce à ni, inə ihĕ í je Jesu, Ilaalui Zuifu ŋa. ³⁸ Nɔi à kpakpa ile minji gə ŋa be má, inə akā ikpa awə nje, inə akā mə ikpa awə cangae.

³⁹ Ine ŋa iyi à waa too do be à ya gbugbā irii a maa buu, ⁴⁰ a maa ni, kù je awəi í ni aa lege kpasĕi Ilaađ nɔ í maa má si afei ajə mĕeta? To, bii awəu Amai Ilaađi, faaba arae be, kita wa hai si antai jli ku gaau. ⁴¹ Bĕebei inə ngboi woo weei Ilaađ ŋa do woo kə inə ŋa si wooda ŋa do inə ngbo ŋau à ya maa yaakoe a maa ni, ⁴² í faaba inə gə ŋa amma í məngə ku faaba arae. Kù je í ni nŋu ilaalui inei Izireli ŋai? To, ku kita wa hai si antai jli nəu ku ba ka dasie naane. ⁴³ Í dasi Ilaađ naane nɔ í ni nŋu Amai Ilaađi. Debei, bii Ilaađ í ne kubie ntə ntəi ku faaba. ⁴⁴ Bĕebei məi ile ŋa iyi à kpakpa do Jesu ajəu à ya maa yaakoe.

Waati iyi Jesu í ku

(Cə Maaku 15:33-41; Luku 23:44-49; Zaa 19:28-30)

⁴⁵ Nɔi dasā nkpaui ilu í kuku si ile fei hee í koo í to isə mĕetai ale. ⁴⁶ Nɔ si isə mĕetau Jesu í dĕ anu hee lele

í ni, Eli, Eli, lama sabatani, waatə Ilaađ, Ilaađ, na mii í ce í fūsim awə.

⁴⁷ Nɔi inə gə ŋa iyi à wa beu à gbə ideu. Nɔ à ni, wa kpe Elii. ⁴⁸ Nɔi gbakā inə akā nŋa í sei í koo í dĕ kanya si golo gə í səsi inyiikā í bei í naa í toa Jesu ku cəocəe. ⁴⁹ Amma inə ŋa iyi à gbe ŋau à ni, jəo titā, ka cə bii Elii á na ku faaba. ⁵⁰ Nɔ Jesu í dĕ anu má hee lele í bei í ku.

⁵¹ Asee, waati bĕebei si ilui Zeruzalemu, ridoo iyi í wa kpasĕi Ilaađu í ga í kpĕ minji hai lele hee ku bə ile, nɔ ile í yaya hee kuta ŋa à la. ⁵²⁻⁵³ Bale ŋa à cĕ, nɔ woo dasi Ilaađ naane nkpa ŋa iyi à tako à ku wo à jĕ má, à fita hai inə bale. Si anyii kujji Jesu nɔ à bə Zeruzalemu ilu kumáu à tuse ara nŋa bi inə nkpa.

⁵⁴ Nɔi inə ngboi sooge ŋa do inə ŋa iyi à wa bi tee à waa degbe Jesuu à ye kuyayai ileu do mii ŋa iyi í ce fei ŋoi njo nla nla í mu ŋa à waa ni, ntə ntə, inəu ihĕ Amai Ilaađi. ⁵⁵ Inaabo nkpa gə ŋa à wa be, à waa cə Jesu wa hai jji. À too Jesu wai hai Galilee a naa a gbəa. ⁵⁶ Si inə nŋa Maari inei Madalau do Maari iyei Zaaki do Zozefu, do iyei amai Zebedee ŋa, anja fei à wa be.

À dasi ikui Jesu bale

(Cə Maaku 15:42-47; Luku 23:50-56; Zaa 19:38-42)

⁵⁷ Iyi ale í le, ŋoi məkə ilu fia gə í naa be. À ya kpoo Zozefu, inei Arimateei. Wee nŋu mə məcəi Jesui wa je. ⁵⁸ Nɔi í bə bi Pilati í təe ikui Jesu. Nɔ Pilati í yəoda í ni a naa. ⁵⁹ Zozefu í so ikuu í woo do acə fūfū titə gə. ⁶⁰ Nɔ í koo í suu si isai kuta gə iyi í jə à gbea nŋu takae wo, amma a kù dasi inə gə titā. Si anyie nɔ í bimbili kuta nla gə í dĕ andei baleu í bei í ne. ⁶¹ Maari inei Madalau do Maari iyi ihəu à wa be à waa buba kəkəi baleu.

Bale ku degbe

⁶² Iyi ajəi səolui kusimiu í kpa iri, ŋoi inə ngboi woo weei Ilaađ ŋa do Farisi ŋau à bə bi Pilati ajə

*. ⁶³ À ni, lafɛɛ, à ye gigii ide iyi ilu ibou í fɔ si waati iyi í wɛɛ si andunya í ni si ajɔ mɛɛtasia nɔu á jɪ hai si bale má. ⁶⁴ Na nɔu, jɔ à maa degbe baleu hee ku to zakai ajɔ mɛɛta, ku ba mɔcɔɛ ɔa a maà na a nya ikuu, a bei a koo a sɔ inɛ ɔa a ni, í jɪ hai si bale. Waati bɛɛbɛ iboi ankãanyiu ihɛ á na ku re baa ti takou má. ⁶⁵ Nɔi Pilati í sɔ ɔa í ni, i gbã sooge ɔau a koo a degbɛɛ bei í bi ɔa. ⁶⁶ Nɔ aɔaɔ ɔa fei à bɔ bi baleu. À ce nyindai amanlu si kutau ku ba inɛ ɔɔ ku maà cɔu. Nɔ à jilɛ sooge ɔa bɛ à waa degbɛɛ.

28

Kujti Jesu hai si bale

(Cɔ Maaku 16:1-10; Luku 24:1-12; Zãa 20:1-10)

¹ Iyi ajɔi kusɪmiu í lɔ, ajɔ amaazuma daadaakɔ Maari inɛi Madalau do Maari iyi ihɔ à bɔ baleu ku cɔ. ² Nɔi gbakã ilɛ kuyaya nla ɔɔ í dede nɔ amalekai Aɔ Lafɛɛ ɔɔ í kita wa hai lele í naa í tale kutau wa bɔba si. ³ Wajue wa daana bei kurɔi iji nɔ nyaue ɔa mɔ wa fũuta bei iwu tafa. ⁴ Nɔi njo í mu woo degbe ɔau hee à waa yaya nɔ à cuku ilɛ bei iku ɔa. ⁵ Nɔi amalekau í sɔ inaabo ɔau í ni, inɛ, i maà jɔ njo ku mu ɔɛ. N̄ maà iyi Jesu inɛ iyi à kpakpa si jɪi ku gaauui í waa de ɔa. ⁶ Kù wa ihɛ má, í jɪ hai si bale si bei í tako í fɔu. I naa í cɔ bii í tako wa sũ wo, ⁷ nɔ i koo n̄ya n̄ya i koo í sɔ mɔcɔɛ ɔa í ni, í jɪ hai si bale. Á cua nɔɛ ikpa Galilee. Bei aa yɔɔ ɔa. Iyi n̄ nɛ an sɔ ɔɛ mbe.

⁸ Nɔi à sinda n̄ya n̄ya hai bi baleu do njo. Nɔ baa do iyi à waa ce njo fei à nɛ inɔ didɔ nla nla má. Nɔi à sei à koo à sɔ mɔcɔɛ ɔa laabaauu. ⁹ Nɔi Jesu í kò ɔa í ni, i fɔɔ. Nɔi à sɛkɛɛ siɛ wa à naa à mu kutɛɛ à sɛɛbata si wajue. ¹⁰ Nɔ Jesu í sɔ ɔa í ni, i maà jɔ

njo ku mu ɔɛ. I koo í sɔ kpaasim ɔa a bɔ Galilee, bei aa yɛm.

Idei woo degbe ɔa

¹¹ Waati iyi à wa si kpãa à waa nɛu, inɛ ɔɔ ɔa si woo degbe ɔau à bɔ inɔ ilu à koo à sisia inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ ɔa mii iyi í ceu fei. ¹² Nɔ inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ ɔa à ce kutɔtɔ do inɛ ngbo ɔau à busi n̄ɛ nɔ à mua sooge ɔau fia nkpɔ ɔɔ, ¹³ à sɔ ɔa à ni, i sɔ inɛ ɔa í ni mɔcɔɛ ɔa à naa idũ laja à naa à ce ilei ikuu waati iyi í waa sɪ njo ɔa. ¹⁴ Bii ilu ilɛu í gbɔ ideu, à mà bei aa ka ce ku ba ku maà kpã ɔɛ iju. ¹⁵ Sooge ɔau à gba fiaw nɔ à ce bei à tɔɔ ɔau. Nɔi í jɔ ideu í fangaa si inɔi Zuifu ɔa hee do nnyi fei.

Ice iyi Jesu í jɔa mɔcɔɛ ɔa

(Cɔ Maaku 16:14-18; Luku 24:36-49; Zãa 20:19-23; IWB 1:6-8)

¹⁶ Jesu í bɔ Galilee. Si anyii nɔu nɔ mɔcɔ maatakã ɔau à koo à baa bɛ si iri kuta bii í tako í sɔ ɔa wou. ¹⁷ Iyi à yɔɔ, ɔɔi à waa guleaa. Amma ɔɔɔ ɔa à waa sika sika. ¹⁸ Nɔi Jesu í sɛkɛɛ si ɔa wa í ni, yiikoi lele do ti ilɛ fei à nam nii. ¹⁹ Na nɔu, i koo si dimi fei, i ce ɔa mɔcɔm ɔa. Nɔ i dasi ɔa inyi do irii Baaba do ti Ama do ti Hundei Ilaaɔ. ²⁰ Nɔ ide ɔa iyi n̄ sɔ ɔɛ fei, i kɔ ɔa si ide ɔau ku jirima ɔa. Nɔ an maa n wɛɛ do inɛ ajɔ fei hee kɔi andunya

* **27:62** iyi ajɔi sɔɔlui kusɪmiu í kpa iri Bi Zuifu ɔa ajɔ mmu í ya sintii hai iso mɛɛfai ale.

Laabaau jiiida iyi Maaku í kò si tiaé

Waazoi Zāa woo dasi inyi

(Cò Matie 3:1-12; Luku 3:1-18; Zāa 1:19-28)

¹ Kusintii laabaau jiidai Jesu Kirisi Amaí Ilaaḍ wee. ² Í sinti si bei Ezai walii í tako í kò si tiaé í ni, Ilaaḍ í ni, cò, an be woo sisi idem wa si wajué, iyi á teeseé kpāāe.

³ Nḡui á dḥ anu si ghabuau ku ni, I teese kpāai Lafēé ku te ḡa.

⁴ Bēébei Zāa í naa si ghabua wa dasi iné ḡa iyi á koo bi tēé inyi. Wa waazoa iné ḡa wa ni, i kpaasi idò ku ba Ilaaḍ ku kpa idei kurara nḡe nò a dasi ḡe inyi. ⁵ Nò iné ḡa á naa bi tēé hai Zeruzalemu do hai ilei Zudee fei. Á ce tuubai dulum du ḡa nò á jḍ Zāa í dasi ḡa inyi idoi Zuudēxu.

⁶ Zāa wa dasi iboi ntoi kpookpo, nò wa dī santikii bata. Ketengbo do nyikōi sakoi í je ijēé. ⁷ Wa waazoa zamaa wa ni, iné ḡo á naa si anyim iyi í nē gbugbā í rem. N kù to baa n bate n fū ikūi baatae si kutēé. ⁸ Amu n dasi ḡe inyi, amma nḡe Hundeí Ilaaḍi á da nḡe si.

Á dasi Jesu inyi nò Seetam í leléé

(Cò Matie 3:13-4:11; Luku 3:21-22; 4:1-13)

⁹ Waati bēébe Jesu í dede wa hai Nazareti si ilei Galilee í naa bi Zāa. Iyi í to wa nò Zāa í dasié inyi si idoi Zuudēé. ¹⁰ Waati iyi Jesu wa fita wa hai si inyi gbakā ḡoi í ba lelei Aḍ í cí. Nò Hundeí Ilaaḍ í de sie wa bei ankasiidi. ¹¹ Nò á gbò ide ku fò wa hai lele í ni, awòu amam nii, n bie jiiida jiiida. Siei inò didòm fei í ya wa.

¹² Nḡoi gbakā, Hundeu í tale sie ghabua. ¹³ Bei í ce ajò ciiji nò Seetam wa léléé ku ce laalo. Í wa be do inḡai sako ḡa nò amaleka ḡa á sobie.

Jesu í kpe sòkò mēé ḡo ḡa a tooé

(Cò Matie 4:12-22; Luku 4:14-15; 5:1-11)

¹⁴ Si anyie ḡoi á dasi Zāa piisḥò. Nò waati bēébe Jesu í bò ilei Galilee wa waazo laabaau jiiida iyi wa naa hai bi Ilaaḍ. ¹⁵ Í ni, awaati í to iyi Ilaaḍ á na ku je bommaé. I kpaasi idò nḡe nò i dasi laabaau jiidau naane ḡa.

¹⁶ Ajò nḡu ḡo Jesu wa too tenku sisi Galileeu. Nḡoi í ye Simò do ifòé Anderee, sòkò ḡa, á waa le taao si inò tenkuu. ¹⁷ Nḡoi Jesu í sḥ ḡa í ni, i toom wa ḡa nò n ce ḡe woo dedé iné ḡa iyi aa je ti Ilaaḍ. ¹⁸ Nḡoi gbakā á jḍ taao nḡa ḡa á waa tooé.

¹⁹ Nḡoi Jesu í nē í jī keeke nò í ye Zaaki do ifòé Zāa, amai Zebedee ḡa. Aḡa mò á wa si inò akoi inyi nḡa, á waa teese taao nḡa ḡa. ²⁰ Nḡoi gbakā í kpe ḡa. Nò á jḍ Zebedee baa nḡa si inò akoi inyi be do woo ce iceé ḡa, nò á waa tooé.

Jesu í lele inéi inòko hai si iné ḡo

(Cò Luku 4:31-37)

²¹ Nḡoi Jesu do mòcòé ḡa á bò Kaperanumu. Nò ajoi kusimi Jesu í bò ile bii Zuifu ḡa á ya ce kutòḥòu, wa kò iné ḡa si cioi idei Ilaaḍ. ²² Wa kò nḡa si cio do yiiko. Kù waa kò nḡa si bei woo kò iné ḡa si wooda ḡa. Nḡui í jḍ á biti.

²³ Wee iné ḡo í wa ile be, í nē inéi inòko. Nò í dḥ anu hee lele í ni,

²⁴ mii í wa si gāmei awae ḡa, Jesu, awò inéi Nazareti. Í naa ku kpa wai? N m̀à iné iyi ì je. Awòì ì je Iné kumá iyi Ilaaḍ í be wa. ²⁵ Nḡoi Jesu í la sie í ni, koko, fita hai si inéeu be. ²⁶ Nḡoi inéi inòkou í dḥ anu nla nla, í yayae do gbugbā nò í fita sie. ²⁷ Nò aḡa fei á biti ntò ntò hee á waa bee nḡe ide á waa ni, dimii mii iyi ihē. Inéeu wa kò wa si cio titḥ do yiiko. Wa jileá hee do inéi inòko ḡa fei ide nò á waa jirimae. ²⁸ Nḡoi gbakā í nya iri si ilei Galilee fei.

Jesu í jḍ bḥò nkpo í ba iri

(Cò Matie 8:14-17; Luku 4:38-41)

²⁹ Nḡoi Jesu í fita hai ile bii Zuifu ḡa á ya ce kutòḥòu, nḡu do Zaaki do Zāa nò á bò kpasēi Simò do Anderee.

³⁰ Wee iyei aboi Simɔɔ wa sũ domi wa ce ara gbãa. Iyi à to wa gbakã ñɔi à koo à sɔ Jesu à ni abou kù waa ne baani. ³¹ Ñɔi í sekɛɛ sie wa í mu awɔɛ í dedeɛ. Be gbakã ara gbãau í nya nɔ abou í yaaɛ ña.

³² Alɛ ajɔ ñɔu iyi inunu í lɔ ñɔi inɛ ña à naaa Jesu bɔɔ ña wa do inɛ ña iyi à nɛ inɛi inɔɔko ña fei. ³³ Nɔ inɛi ilu ñau fei à naa à tɔtɔɔ si andɛ koofau. ³⁴ Í jò inɛ nkpɔ í ba iri si bɔɔ ikã ikã ña, nɔ í lele inɛi inɔɔko nkpɔ nkpɔ. Amma ci ya je inɛi inɔɔko ñau a fɔ ide domi à màa.

Jesu í dabii si ilei Galilee

³⁵ Daadaakɔu, hee inya ku maa má, Jesu í dede í fita hai kpasɛu í bɔ si gbabua gɔ, í koo í ce kutɔɔ be. ³⁶ Ñɔi Simɔɔ do kpaasie ña à wasi ku dedeɛ. ³⁷ Iyi à na à yɔɔ, ñɔi à sɔɔ à ni, inɛ fei wa dedeɛ. ³⁸ Ñɔi í je ñɔa í ni, ka bɔ waju si ilu mmu ña ku ba n waazo idei Ilaaɔ be, domi na ñɔi í jò ñ naa. ³⁹ Nɔ à koo à dabii si ilei Galilee fei. Í ya maa waazo ile bii Zuifu ña à ya ce kutɔtɔɔ ñau, nɔ í ya maa lele inɛi inɔɔko ña.

Jesu í jò dinte gɔ í ba iri

(Cɔ Matie 8:1-4; Luku 5:12-16)

⁴⁰ Ñɔi dinte gɔ í naa bi Jesu í naa í gule si wajue, wa tɔɔɛ wa ni, bii ì bi, aa yɔkɔ í jò ñ ba iri nɔ n je inɛ iyi í má. ⁴¹ Ñɔi Jesu í ce araareɛ. Í yɔ awɔɛ í luu nɔ í ni, ñ bi. Ba iri nɔ í je inɛ kumá. ⁴² Be gbakã bɔɔi dinteu í nya sie nɔ í je inɛ iyi í má. ⁴³⁻⁴⁴ Ñɔi Jesu í sɔɔ ide do gbughã í ni, gbɔ. Màà sɔ inɛ gɔ ideu ihɛ, amma koo nyisi arɛ bi woo weei Ilaaɔu. Nɔ i ce kuwee iyi Moizi í jileu. Kuweeu bei á nyisi ña iyi ì je inɛ iyi í má bɛbɛi. Iyi í sɔɔ bɛɛbe í tã nɔ í ni ku nɛ. ⁴⁵ Do ñɔu fei inɛɛu, iyi í nɛ, í koo í wasi ku sisi ideu bantuma hee lele, ñɔu í jò Jesu kù yɔkɔ ku lɔ si inɔ ilu do gaaze má. Í ya maa mu arɛi angule si gbabua ña. Nɔ inɛ ña a ya maa koo bi tɛɛ be hai bii fei.

2

Jesu í jò wɛɛɛ gɔ í ba iri

(Cɔ Matie 9:1-8; Luku 5:17-26)

¹ Iyi í ce ajɔ minji má Jesu í nyi wa Kaperanumu. Ñɔi inɛ ña à gbɔ iyi í wa kpasɛ gɔ be. ² Nɔ à tɔtɔɔ be bututu hee andɛi ileu kaa yɔkɔ ku gba ña. Ñɔi wa sɔ ña idei Ilaaɔ. ³ Nɔ inɛ mɛɛ gɔ ña mɔ à naa bi tɛɛ à waa so wɛɛɛ gɔ wa. ⁴ Wee a kaa ba a to wa bi Jesu na irii zamaau. Ñɔi à gũ antai ileu à lu antai sikifai tengi bii Jesu í wau. Ñɔi à to wɛɛɛɛ do makeɛ si bii wa sũ siu hai do ikpa andɛ bii à luɔ sikifau. ⁵ Iyi Jesu í ye naaneɛ inɛ ñau ñɔi í sɔ wɛɛɛɛu í ni, baakɔɔm, ñ kpa ideɛi dulum dɛɛ. ⁶ Wee woo kɔ inɛ ña si wooda gɔ ña à waa buba be à waa lasabu si idɔ ñɔa à waa ni, ⁷ bɛirei inɛɛu í ce wa fɔ bɛɛbe. Wa bu Ilaaɔ. Yooi á yɔkɔ ku kpa ideɛi dulum dii inɛ gɔ bii kù je Ilaaɔ ñɔu akã. ⁸ Jesu í mà gbakã si idɔɛ mii iyi à waa lasabu, ñɔi í sɔ ña í ni, na mii í ce ì waa ce dimii lasabuu be si idɔ ñɔe ña. ⁹ Yoomai í faala í re, inɛ ku sɔ wɛɛɛɛ ku ni ñ kpa ideɛi dulum dɛɛ, walakɔ ku ni ku dede ku so makeɛɛ ku nɛ. ¹⁰ Amma ñ bi í mà ña iyi amu Amaí Amanɛ ñ nɛ gbughã ñ kpa ideɛi dulum dii inɛ ña si andunya.

Iyi í fɔ bɛɛbe í tã ñɔi í sɔ wɛɛɛɛu í ni, ¹¹ dede í so makeɛɛɛ í bɔ kpasɛɛ.

¹² Ñɔi gbakã wɛɛɛɛu í dede í so makeɛɛɛ í nɛ wa fita hai inɔ kpasɛu. Fei ndɛɛ í cei si wajui inɛ ña hee í mu aña fei biti. Nɔ à saabu Ilaaɔ à waa ni aña a kù ye dimie ajɔ kãma.

Jesu í kpe Levi

(Cɔ Matie 9:9-13; Luku 5:27-32)

¹³ Ñɔi Jesu í nyi itii tenkuu má. Ñɔi zamaa fei í naa bi tɛɛ. Wa cio ñɔa ideɛi Ilaaɔ. ¹⁴ Ñɔi í gbe wa lɔ kɔkɔi ile bi ku gba fiaí lempoo nɔ í ye Levi, amaí Alifɛe wa buba be. Ñɔi í sɔɔ í ni, toom wa. Nɔ Levi í dede í toɔɛ.

¹⁵ Si anyie Jesu wa je kpasɛi Levi. Nɔ wee, woo gba fiaí lempoo do inɛ laalɔ nkpɔ wa je do ñɔu do mɔɔɛ ña ajɔ, si na iyi í jò aña nkpɔ nkpɔi à waa

tooe. ¹⁶ To, wee Farisi gɔ ɲa à wa be iyi à je woo kɔ inɛ ɲa si wooda. Iyi à yɔɔ wa je do woo gba fiati lɛmpoo ɲa do inɛ laalɔ ɲau nɔ à bee mɔcɔɛ ɲau à ni, beirei í ce wa je nɔ wa mɔ do woo gba fiati lɛmpoo ɲa do inɛ laalɔ ɲau. ¹⁷ Iyi Jesu í gbɔ bɛɛbɛ, ɲɔi í sɔ ɲa í ni, ilu baani ɲa a kù nɛ bukaatai ilu iwɔ bii kù je bɔɔ ɲa. Bɛɛbɛ mɔi n kù naa ku kpe inɛ dee dee ɲa, amma ilu dulum ɲai n naa ku kpe.

Jesu wa fɔ ideyi anu ku dɔ

(Cɔ Matie 9:14-17; Luku 5:33-39)

¹⁸ Aɲɔ ɲɲu gɔ mɔcɔi Zãa ɲa do ti Farisi ɲa à waa dɔ anu ɲɔi inɛ gɔ ɲɲa ɲa à naa à bee Jesu à ni, beirei í ce mɔcɔi Zãa do ti Farisi ɲa à ya dɔ anu, nɔ wee mɔcɔɛ ɲa a ci ya dɔ anu. ¹⁹ ɲɔi Jesu í je ɲɲa í ni, kpaasii mɔkɔ titɔ ɲa aa yɔkɔ a dɔ anu waati iyi mɔkɔ titɔ í wa inɔ ɲɲa? Ntɔ ntɔ, waati iyi mɔkɔ titɔ í wa inɔ ɲɲa fei, a kaa yɔkɔ a dɔ anu. ²⁰ Amma aɲɔ wa naa iyi aa nya mɔkɔ titɔ hai si inɔ ɲɲa. Waati bɛɛbɛi aa dɔ anu.

²¹ Ntɔ ntɔ, inɛ gɔ kaa sɔ jaɛ ngbo do titɔɛ ku tɔtɔɛ. Bii í ce bɛɛbɛ, titɔɔ á ga jaɛ ngbou ku kɔɔsiii. ²² Bɛɛbɛ mɔi a ci ya dasi vɛɛ titɔ iyi wa gba si bɔgɔ bata ngbo ɲa. Bii í ce bɛɛbɛ, bɔgɔ bata ngbo ɲau aa gai, nɔ vɛɛu ku nikã. Nɔ bɔgɔ ɲau do vɛɛu fei ku ce nfe. Amma à ya dasi vɛɛ titɔi si bɔgɔ titɔ ɲa.

Jesu wa fɔ ideyi aɲɔi kusɔmi

(Cɔ Matie 12:1-8; Luku 6:1-5)

²³ Si aɲɔi kusɔmi gɔ Jesu do mɔcɔɛ ɲa à waa too kɔɔi ile gɔ. Si isɛɛnɛ ɲɲau ɲɔi mɔcɔɛ ɲau à wɔ amaajɛ iyi à gbɛ si ileu à nunu ijue si awɔ à waa ɲɔ. ²⁴ ɲɔi Farisi ɲau à bee Jesu à ni, i kù waa yɔɔi? Na mii í ce à waa ce mii iyi a kù nɛ kpãai ku ce si aɲɔi kusɔmi. ²⁵ Nɔ í je ɲɲa í ni, i kù cio aɲɔ kãma ɲa mii iyi Davidi í ce si waati iyi í wa si wahala nɔ ari wa kpa ɲɲu do inɛ ɲa? ²⁶ Í lɔ kpasɛi Ilaaɔ nɔ í je pɛɛ iyi à jilɛa Ilaaɔ iyi à ganji inɛ fei ku je bii kù je woo weei Ilaaɔ ɲa ɲɲa akã. Amma Davidi í so pɛɛu nɔ í na do

inɛ ɲa fei à je. Waati bɛɛbɛ Abiatai wa je woo wee nla. ²⁷ Nɔ Jesu í sɔ ɲa má í ni, Ilaaɔ í jilɛ aɲɔi kusɔmii na aranfaani amane ɲa. Kù je amane ɲai aa na a je arui aɲɔi kusɔmi. ²⁸ Na ɲɲu, i mà ɲa iyi amu Amai Amanɛ n je inɛ ngboi aɲɔi kusɔmi.

3

Ideyi inɛ iyi awɔ akãe í ku

(Cɔ Matie 12:9-14; Luku 6:6-11)

¹ Si anyii ɲɲu ɲɔi Jesu í bɔ ile bii Zuifu ɲa à ya ce kutɔtɔɔu má. Wee inɛ gɔ í wa be, awɔ akãe í ku í gbɛ. ² Nɔ inɛ ɲa iyi à wa be à kãsi Jesu iju, à waa cɔ mà á jɔ inɛɛu ku ba iri si aɲɔi kusɔmi. À waa cɔɔ domi à waa bi a ye taalei. ³ ɲɔi Jesu í sɔ inɛ iyi awɔɛ í kuu í ni, dede i leekɔ si anini ɲɲa be. ⁴ Nɔ í bee inɛ ɲau í ni, si aɲɔi kusɔmi, í sɔa amane ku ce jiidu de mà laalɔ, ku faaba inɛ de, mà ku kpa. ɲɔi ɲɲa fei à coko. ⁵ ɲɔi Jesu wa cɔ ɲɲa fei do idɔkɔ, nɔ inɔɛ í fɔ ntɔ ntɔ domi í ye idɔ ɲɲa í le. ɲɔi í sɔ inɛɛu í ni, te awɔɛ. Iyi í tɔɔ nɔ awɔu í baa dee dee. ⁶ Na ɲɲu, Farisi ɲau à fita hai ileu be. Nɔ à tɔtɔ do inɛi Herodu ɲa. À waa busi nje bei aa ce a kpaɔ Jesu.

Zamaa nla gɔ wa naa bi Jesu

⁷ ɲɔi Jesu do mɔcɔɛ ɲa à fa ara ɲɲa à bɔ ikpa tenkui Galilee, nɔ zamaa nla gɔ wa tooɛ wa hai ilei Galilee. ⁸ Nɔ inɛi Zeruzalɛmu ɲa do inɛi ilu mmu gɔ ɲa iyi à wa si ilei Zudee má, do inɛi ilei Idumee ɲa, do inɛi icei idoi Zuudɛɛ ɲa, do inɛi ilɛekoi Tii do Sidɔɔ ɲa à gbɔ mii iyi wa ce nɔ à naa bi tɛɛ ɲɲa nkɔɔ nkɔɔ. ⁹ ɲɔi í ni mɔcɔ ɲau a jilɛa ɲɲu akɔi inyi na bii zamaa í na wa mantɛɛ wa. ¹⁰ Ntɔi, si bei í jɔ inɛ nkɔɔ í ba iri, ɲɲui í jɔ bɔɔ ɲa fei à ya maa naa bi tɛɛ a maa tale nje a ba a luu ku ba a ba iri. ¹¹ Nɔ bii inɛ ɲa iyi à nɛ inɛi inɔkɔ ɲa à yɔɔ à ya na a gule si wajuei a dɔ anu a maa ni, awɔi í je Amai Ilaaɔ. ¹² Amma Jesu í ya sɔ inɛi inɔkɔ ɲau ide do

kugaabu ku ba a maà sǝ inε ηa inε iyi nηu í jε.

*Jesu í cica woo bε maateiji ηa
(Cǝ Matie 10:1-4; Luku 6:12-16)*

¹³ Si anyii nηu, Jesu í gǔ iri kuta gǝ, ηǝi í kpe inε ηa iyi í bi. Nǝ à naa bi tεε. ¹⁴ Nǝi í cica amanε maateiji ku ba a ya maa wa bi tεε, nǝ ku bε ηa a koo a waazǝa inε ηa. Nǝ í sǝ ηa woo bε ηa. ¹⁵ Nǝ í mu nηa gbugbǝ a leleð inei inǝoko ηa. ¹⁶ Amanε maateiji ηa iyi í cicau weε. Sinte titǝ í cica Simǝo nǝ í sǝo Pιεε, waato kuta. ¹⁷ Si anyii nηu, ηǝi í cica Zaaki, do Zǝa ifǝε, amai Zebedee ηa, nǝ í sǝ ηa Boanεzεε, waato inε ηa iyi à jǝ ibai ijǝ. ¹⁸ Si anyii nηu í bei í cica Anderee, do Filipu, do Baatelemi, do Matie, do Tomaa, do Zaaki amai Alifee, do Tadee, do Simǝo inei igbei Zelǝtu *, ¹⁹ do Zudasi Isikariǝti, inε iyi á na ku zambaeu.

Nyaanzei Jesu ηa à waa bi a neðε

²⁰ Nǝi Jesu do mǝcǝε ηa à bǝ kpasǝ. Nǝ zamaa í tǝtǝo bε hee a kǝ ba baa fayai ku jε. ²¹ Nǝi nyaanzei Jesu ηa à gbǝ mii iyi wa ce, nǝ à waa naa ku muu, domi à ni kǝ weε dee dee mai.

*Jesu í jεa inε ηa iyi à máa ide
(Cǝ Matie 12:22-32; Luku 11:14-23; 12:10)*

²² Wee, woo kǝ inε ηa si wooda gǝ ηa à wa bε iyi à naa hai Zeruzalemu. À ni, Beelizebu, waato Seetam inε ngboi inei inǝoko ηai í wa sie. Nηui í mua gbugbǝ wa leleð inei inǝoko ηa. ²³ Nǝi Jesu í kpe ηa í bee ηa ide do mǝnda í ni, beirei Seetam á ce ku lele arae. ²⁴ Bii inei bomma akǝ ηa à waa jað nje, bommau bε kaa yǝkǝ ku bǝ waju má. ²⁵ Bii inei kpasǝ akǝ ηa à waa jað nje, kpasǝu bε kaa yǝkǝ ku bǝ waju má. ²⁶ Beεbe mǝi bii Seetam wa ja do arae, bommaε á kpeǝi nǝ kaa bǝ waju má, á tái.

²⁷ Inε gǝ kaa yǝkǝ ku lǝ kpasǝi inε iyi í ne gbugbǝ ku coo ile, bii kǝ jε í

tako í dǝ lafǝε. Amma bii í dǝu á yǝkǝ ku coo ile.

²⁸ Ntǝ ntǝ an sǝ ηε, alabu do dulum ηa iyi amanε í ce fei, Ilaaǝ á yǝkǝ ku cea suuru ku kpa ideu. ²⁹ Amma inε iyi á bu Hundei Ilaaǝ, Ilaaǝ kaa kpa ideu dulum dii lafǝε ajǝ kǝma. Dulum deεu á maa weεai hee do ajǝ fei. ³⁰ Jesu í sǝ ηa bεεbei si na iyi í jǝ inε ηa à waa ni í ne inei inǝoko.

Idei iyei Jesu do ifǝε ηa

(Cǝ Matie 12:46-50; Luku 8:19-21)

³¹ Nǝi iyei Jesu do ifǝε ηa à to wa à waa leeki waduude. Nǝ à bε inε gǝ koo kpoε wa. ³² Wee zamaa í buba í kaakoε. Nǝi à sǝo à ni, cǝ, iyeε do ifǝε ηa à wa waduude, à waa kpeε. ³³ Nǝi Jesu í jε nηa í ni, yooi í jε iyem, nǝ yoo ηai à jε ifǝm ηa. ³⁴ Nǝ í cǝ inε ηa iyi à buba à kaakoεu nǝ í ni, inεi lǝ jε iyem do ifǝm ηa. ³⁵ Nǝ í ni má, inε iyi wa ce idǝobii Ilaaǝ fei, lafǝεi í jε ifǝm, wala weǝm wala iyem.

4

Mǝndai woo gbǝ

(Cǝ Matie 13:1-9; Luku 8:4-8)

¹ Nǝi Jesu í lǝsi ku cioa inε ηa ideu Ilaaǝ má kǝkǝi tenkuu. Nǝ zamaa nla gǝ í naa í tǝtǝo sie í kaakoε ηǝi í jǝ í gǔ akoi inyiu í buba. Akoi inyiu í wa si tenkuu nǝ zamaau fei wa leeki itǝi tenkuu. ² Wa kǝ ηa si mii nkpo do mǝnda. Si bei wa kǝ ηa si ciou í sǝ ηa í ni, ³ í sotǝ í gbǝ mǝnda gǝ ηa. Mǝkǝ gǝ í fita wa fǝ dimi. ⁴ Si bei wa fǝ dimiu, ηǝi gǝgǝ ηa à cuku si kpǝa, nǝ yei ηa à naa á jǝo. ⁵ Nǝ gǝgǝ ηa mǝ à cuku si ile iyi í ne kuta, tengi bii sǝa kǝ kpǝ. Nǝ í fita bε gbakǝ, amma si bei sǝa kǝ la bε, ηǝi í jǝ icǝε kǝ ba ku mi lele. ⁶ Iyi inunu wa ce, ηǝi í joo nǝ í gbε, domi icǝε kǝ mi lele. ⁷ Gǝgǝ ηa mǝ à cuku si inǝ agǔ ηa. Nǝi agǔ ηau à dede sie à biie, nǝ à ganjije ku bí. ⁸ Nǝ gǝgǝ ηa mǝ à cuku si ile jiida. Nǝi à fita à la, à bí jiida. Dimi gǝ ηa à so kuntaa, gǝgǝ ηa mǝ kita, gǝgǝ ηa

* **3:18** igbei Zelǝtu inei igbei Zelǝtu ηai à waa jabu ku ba Zuifu ηa a ne ara nηa hai si awǝi inei Romu ηa.

mə cɔ. ⁹ Iyi Jesu í kpa mɔndau í tã nɔi í ni, inɛ iyi í nɛ itĩ iyi á gbɔð ide, ku gbɔ.

Mii iyi í jò Jesu í ya maa kpa mɔnda
(Cɔ Matie 13:10-17; Luku 8:9-10)

¹⁰ Waati iyi Jesu í kpa zamaau mɔnda nkɔ í tã nɔi í jò inɛ nɔu à nɛ. Nɔ inɛ nɔ iyi à gbe bi tɛɛ do mɔcɔ maateji nɔu à waa beɛ yaasei mɔnda nɔu. ¹¹ Nɔi í jɛ nɔa í ni, inɛi llaaɔ í jò í mà asiii bommaɛ nɔa. Amma inɛ nɔa iyi à gbe fei à waa gbɔ ideu do mɔndai. ¹² N̄ ya n fɔ nɔa ide do mɔndai ku ba “Baa bii à cɔ ilu a maà yɛ.

Nɔ baa bii à gbɔ ide a kaa mà yaaseɛ. Bii kù jɛ bɛɛbɛ aa na a sinda wa bi llaaɔ, nɔ llaaɔ ku kpa idei dulum du nɔa.”

Yaasei mɔndai woo gbɛ

(Cɔ Matie 13:18-23; Luku 8:11-15)

¹³ Nɔi Jesu í beɛ nɔa má í ni, debei í kù gbɔ yaasei mɔndau be nɔa? Nɔ beirei aa ce í gbɔ yaasei mɔnda nɔa iyi à gbe fei. ¹⁴ Yaaseɛ wee. Mɔkɔu, idei llaaɔi wa fã. ¹⁵ Inɛ gɔ nɔa à yɛi bei inya nɔa bii ideu í cuku si kpãau. Iyi à gbɔ ideu gbakã Seetam í naa í nyaa hai si idɔ nɔa. ¹⁶ Bɛɛbɛ moi inɛ gɔ nɔa à yɛi bei inya nɔa bii ideu í cuku si ilɛ iyi í nɛ kuta. Iyi à gbɔ ideu gbakã à gbaai do inɔ didɔ. ¹⁷ Amma a kù jò kù ce icã si idɔ nɔa. Inɛ dimi bɛɛbɛ nɔa a ci ya leekí ku kpɛ. Waati iyi ijuukpã do wahala gɔ í naa si nɔa na irii idei llaaɔ gbakã, à ya fũsi awɔi. ¹⁸ Inɛ gɔ nɔa mɔ à yɛi bei dimi nɔa iyi à cuku si inɔ agũ nɔa. Anɔai à jɛ inɛ nɔa iyi à gbɔ idei llaaɔ, ¹⁹ amma lasabu bututui mii nɔa wa bitandi nɔa. Fia ku bi wa dɪ iju nɔa nɔ à nɛ kɔdɛɛi mii nkɔ. Mii nɔu bei wa ganji ideu ku ce icɛ si nɔa. ²⁰ Inɛ gɔ nɔa mɔ à yɛi bei dimi nɔa iyi à cuku si ilɛ nɛɛɛ. Iyi à gbɔ idei llaaɔ à gbaa nɔ wa so. Si inɔ nɔa inɛ gɔ nɔa à so kuntaa, inɛ gɔ nɔa mɔ kita, inɛ gɔ nɔa mɔ cɔ.

Mɔndai fitila

(Cɔ Luku 8:16-18)

²¹ Nɔi Jesu í sɔ nɔa má í ni, a ci ya má fitila a biie do caka walakɔ a dasi abɛ daayi. Amma si antai taabui à ya lesi. Mà kù jɛ bɛɛbɛ. ²² Mii iyi wa manji fei á fita gbugbãa nɔ asiii ide gɔ mɔ kù wɛɛ iyi a kãa fɔɔ. ²³ Inɛ iyi í nɛ itĩ iyi á gbɔð ide, ku gbɔ.

²⁴ Nɔi í sɔ nɔa má í ni, í ce laakai nɔa do ide iyi í gbɔ nɔa. Si gũa iyi í wãaɔ kpaa si nɔ nɔa, si bei llaaɔ á wãaɔ inɛ mɔ nɔ ku kɔɔsi má ku re bɛɛbɛ. ²⁵ N̄ wa n sɔ nɔi, inɛ iyi í nɛ, nɔui à ya na má, amma inɛ iyi kù nɛ, baa andi iyi í nɛu má à ya gbaai.

Mɔndai kugbɛ iyi wa fita do araɛ

²⁶ Nɔi Jesu í fɔ má í ni, ide iyi aa ka wãð bommai llaaɔ wee. Inɛ gɔ í fã dimi si ikɔɛ. ²⁷ Si anyie, baa bii wa sũ walakɔ wa cɔ ilu, alɛð daakɔ, waati kãma fei dimiu í fita wa la. Kù mà baa bei wa ce. ²⁸ Ilɛ í ya jò amaaɛe ku fitai do araɛ. Í ya ce wuai titã, ku bei ku ce así nɔ ku bí. ²⁹ Bii amaaɛu í jla nɔ a muu do kɔɔma, domi waatii kumui í to.

Mɔndai dimi keeke iyi à ya kpe mutaadi

(Cɔ Matie 13:31-32, 34; Luku 13:18-19)

³⁰ Nɔi Jesu í fɔ má í ni, mii aa ka wãð bommai llaaɔ. Do mɔnda yoomai aa ka sisið yaaseɛ. ³¹ Í yɛi bei ngboi mutaadi iyi waati iyi à waa gbɔɔ, nɔui í kere í re ngboi mii ku gbɛ fei si ilɛ. ³² Amma waati iyi à gbɔɔ à tã, nɔui í ya dede ku la ku re ama jii fei. Nɔ í ya ce amaawɔ nla nla hee yɛi nɔa a maa ce antɛ si amaawɔɛ nɔa, nɔ a wa si jjiɛ.

³³ Do mɔnda nkɔ bɛɛbei Jesu í kɔ inɛ nɔa si cio, zaka bei à yɔkɔ à gbɔɔ. ³⁴ Ci ya sɔ nɔa ide hai nɛ mɔnda, amma bii í gbe nɔu do mɔcɛ nɔa í ya tuse nɔai fei.

Jesu í leekí fufu si tenku

(Cɔ Matie 8:23-27; Luku 8:22-25)

³⁵ Alɛ aɔ nɔu, Jesu í sɔ mɔcɛ nɔa í ni, ka bɔ ice ihɔ. ³⁶ Iyi à jò zamaau

í ne n̄oi à l̄o ak̄oi inyi bii Jesu í tako í wau ku ba a kua ice aj̄o. N̄o ak̄o mmu ḡo n̄a m̄o à waa too n̄a má. ³⁷ N̄oi fufu nla ḡo í dede, í j̄ò inyi wa l̄o in̄o ak̄ou hee í maai ku k̄s̄. ³⁸ Amma Jesu wa s̄i njoo si anyii ak̄ou, í lesi irīe si l̄ef̄eu ḡo. N̄oi à j̄ũ à beēe à ni, M̄eetu, k̄u j̄ēe ide k̄ama bii à waa bi ka ce nfe? ³⁹ Iyi Jesu í j̄i, n̄oi í la si fufuu, n̄o í s̄õ tenkuu í ni, í to bēēe, i coko. N̄o fufuu í leek̄i n̄o inyau í coko cau. ⁴⁰ N̄oi Jesu í bee m̄oc̄ēe n̄a í ni, na mii í ce ì j̄ò n̄jo wa mu n̄e n̄a. Mii í ce i k̄u dasim naane n̄a. ⁴¹ N̄oi n̄jo nla nla wa mu n̄a n̄o à s̄õ n̄je à waa ni, in̄e dimi yoomai ih̄e, iyi fufu do inyi fei wa jirimāe.

5

Jesu í j̄ò in̄e ḡo iyi í ne in̄e in̄oako í ba iri

(C̄o Matie 8:28-34; Luku 8:26-39)

¹ N̄oi à to icei tenkuu do ikpa ih̄o si ilei ilui Zerazee. ² N̄o Jesu í kita wa hai si antai ak̄oi inyi. N̄o gbak̄a in̄e ḡo iyi í ne in̄e in̄oako í fita wa hai ikpa bi ku si iku n̄a wa koo wa *. ³ Bi ku si iku n̄ai í j̄e idēe. N̄o wee í ne gbugb̄a hee í j̄ò in̄e ḡo kaa ȳok̄o ku d̄ũ, baa do sesēe. ⁴ À ya daa si k̄pemk̄pem, n̄o a d̄i is̄ēe do sesēe amma í ya da sesēeui n̄o ku ce k̄pemk̄pem n̄ou. Wee, in̄e ḡo k̄u ne gbugb̄a iyi á ȳok̄o ku n̄o. ⁵ Waati k̄ama fei, das̄a do id̄ũ, si aninii iri kuta n̄a do bi ku si iku n̄ai í ya wa ku maa d̄õ anu, n̄o ku maa m̄ēe ar̄ēe do kuta n̄a. ⁶ Iyi í ȳe Jesu wa hai j̄ij̄i n̄oi í sei, í koo í gule si wajue. ⁷ N̄oi í d̄õ anu hee lele í ni, mii í wa aninii aw̄ae, Jesu, aw̄o Amai Ilaād̄. Ilaād̄ í re fei, n̄o ñ wa n̄ t̄ȭe do irīe, māa wahalam. ⁸ Í f̄o bēēe si na iyi í j̄ò Jesu í ni in̄e in̄oak̄ou k̄u fita sīe. ⁹ N̄o Jesu í bēēe í ni, irei irīe. N̄oi í j̄eaa í ni, irim nii Zamaa, domi à k̄p̄o. ¹⁰ N̄oi í t̄ȭ Jesu suuru ku māa n̄ȳo ān̄a ikpa angule.

¹¹ Wee à ȳe kus̄õ gaa n̄a à waa j̄e ikpa iri kutau bē. ¹² N̄oi in̄e in̄oako n̄au à t̄ȭ Jesu à ni, j̄ò kaa mu kus̄õ n̄au ih̄o, ku ba ka maa wa bē. ¹³ N̄o Jesu í ȳõda n̄n̄a. N̄oi à fita hai si in̄ēu à koo à mu kus̄õ n̄au à tale si n̄a hai antai iri kutau à dasi inyi n̄o inyi i j̄e n̄a. Kukp̄o n̄n̄a í to dubu minji (2.000).

¹⁴ Woo degbe kus̄õ n̄au à sa à koo à waa sisi laabaaūi ideu si ilu n̄lau do si il̄ēko n̄a. N̄o in̄e n̄a à fita à b̄o ku c̄o mii iyi í ceu. ¹⁵ Iyi à naa bi Jesu, à ȳe in̄e iyi í tako í ne in̄e in̄oako bututuu í baa si laakāe í dasi j̄īne n̄a wa buba. N̄oi à biti, n̄jo í mu n̄a j̄iida. ¹⁶ In̄e n̄a iyi ideu í ce iju n̄n̄a à waa sisia in̄e n̄a. ¹⁷ N̄o in̄e n̄au à t̄ȭ Jesu ku fita hai ilei ilu n̄n̄a.

¹⁸ Waati iyi Jesu wa l̄o ak̄oi inyi, n̄oi in̄e iyi í tako í ne in̄e in̄oako n̄au waa t̄ȭe í ni ku j̄ò n̄n̄u ku toōe. ¹⁹ Amma Jesu í k̄o. N̄o í s̄õ í ni, b̄o k̄pas̄ēe bi in̄e n̄a koo s̄õ n̄a mii iyi Laf̄ēe í cēe, do yaase bei í ce araarēe. ²⁰ N̄oi in̄ēu í ne, í wasi ku sisia in̄e ile iyi à ya k̄pe Ilu M̄eewa n̄au mii iyi Jesu í cea n̄n̄u fei. N̄oi ān̄a fei à biti j̄iida j̄iida. N̄o Jesu m̄o í dede wa hai bē.

Idei ama inaaboi Zairusi do inaabo iyi í lu ib̄oi Jesu

(C̄o Matie 9:18-26; Luku 8:40-56)

²¹ Jesu í baa hai ice ikpa ih̄o do ak̄oi inyi. Í wa it̄li tenkuu bē n̄o zamaa nla ḡo í naa í t̄ȭõ bi t̄ēe. ²² N̄oi in̄e ḡo í naa bi t̄ēe. À ya kpoo Zairusi. In̄e nḡboi ile bii Zuifu n̄a à ya ce kutat̄ȭi. Iyi í ȳe Jesu, n̄oi í s̄ēbata si wajue. ²³ N̄oi í t̄ȭe ku sobi n̄n̄u í ni, ama inaabom wa bi ku ku. Ñ wa n̄ t̄ȭe, i naa i lesīe aw̄o, n̄o ku ba iri ku maa w̄ēe baani. ²⁴ N̄oi ān̄ā Jesu à waa ne. N̄o Zamaa nla ḡo wa toōe hee à waa m̄antēe.

²⁵ Wee si in̄o in̄e n̄au inaabo ḡo í wa bē iyi wa ce b̄ȭi aw̄o ku mu hai ad̄õ maatēeji wa. ²⁶ Í wahala j̄iida si aw̄oi lokotoro n̄kp̄o hee andi

* 5:2 bi ku si iku n̄a Si waati n̄n̄a, si isai kuta n̄ai à ya si iku n̄a.

fia iyi í ne fei í jò, kù nò kù ce baa daama, amma bõœu í teese wa kõsɔii. ²⁷ Abou í gbò laabaauí Jesu wo, ñoi í jò í naa do anyie si inoi zamaau í lu jaæ. ²⁸ Í ce beebèi domi í fò si idœ í ni, baa bii jaæi ñ lu an ba iri. ²⁹ Ñoi gbakã bõoi awò ku muœu í leekí. Ñoi í gbò fufui baani si aræ. ³⁰ Ñoi Jesu í mà gbakã iyi gbugbã gò í fita hai si arai ñnu nò í sinda wa cò zamaau nò í ni, yooi í lu jaæm. ³¹ Ñoi mœcœe ña à sõ à ni, debei í kù waa ye zamaa iyi wa manteei, nò ì waa ni yooi í luæ?

³² Ñoi Jesu í sinda í cò inœ ñau ku ba ku ye inœ iyi í ce beebœu. ³³ Ñoi abou wa yaya do njo, domi í mà mii iyi ñnu í ce. Ñoi í naa í gule si wajue í sõo ntò si mii iyi í ba ñnu fei. ³⁴ Nò Jesu í sõo í ni, abooyi, naanœi í faabaæ. Koo wœe si laakaæ, ì ba iri si bõœu mbœ.

³⁵ Si bei Jesu wa fò ideu, inœ gò ña à naa hai kpasèi Zairusi inœ ngbou, à sõo à ni, ama inaaboœu í ku. Maà wahala Mœetu má. ³⁶ Amma Jesu kù dasi ide ñnu. Nò í sõ Zairusi í ni, maà jò zigie ku da, awò de dasi naane. ³⁷ Ñoi í ni inœ gò ku maà si ñnu kpasèi Zairusi wa bii kù je Piee do Zaaki, do Zãa ifoi Zaaki. ³⁸ Iyi à to nò Jesu í ye zamaa nla gò be à waa cã kpokpoo, à waa kpata à waa dõ anu nla nla. ³⁹ Ñoi í ló kpasœu í bee ña í ni, na mii í ce ì waa dõ anu beebœe ña. Na mii í jò ì waa kpata ña. Amau kù ku mœe, wa sí njooi. ⁴⁰ Nò à waa yaakoœ. Ñoi Jesu í jò aña fei à fita, í gbe baau do iyei amau do mœcœ mœeta ña iyi à suu wau, ñoi à ló bii amau í wa. ⁴¹ Ñoi Jesu í mu awò amau í fò do feeé í ni, talita kumi, waatò ama inaabo, dede. Amui, ñ sœ. ⁴² Ñoi gbakã ama inaabou í dede nò wa ne. Í ne zakai adõ maateejí. Iyi inœ ñau à yòo ñoi à bití ntò ntò. ⁴³ Ñoi Jesu í sõ ña í ni a náa ije ku je. Nò í sõ ña má do kugaabu í ni a maà jò inœ gò ku gbò ideu.

6

Inei Nazareti ña a kù dasi Jesu naane
(Cò Matie 13:53-58; Luku 4:16-30)

¹ Ñoi Jesu í ne hai kpasèi Zairusi be í bõ ilu bii í je ama. Nò mœcœe ña à suu. ² Iyi ajoi kusimi í naa ñoi í lósi ku sisia inœ ña ide ile bii Zuifu ña à ya ce kutòtòu. Ñoi inœ nkpo nkpo í gbò ideu nò à bití à waa ni, hai iwoi ñnu í ba dimii lasabu jiidau be. Dimii bisi yoomai à mua ñnu. Beirei í ce wa ce dimii maamaakeu ihœ. ³ Kù je woo gbe jii ñnu mbœ ya, amai Maariu mœe. Mà kù je igbã Zaaki do Zozee, do Zudu do Simò mbœ ba. Nò weciœ ña a kù wa inò nwa ihœ? To, lasabu ñnu ñau bei wa ganji ña a dasiœd naane. ⁴ Ñoi Jesu í sõ ña í ni, kù ne bii walli ci ya ne beere bii kù je si ilei ideœ do si inoi inœe ña do kpasœe. ⁵⁻⁶ Ñoi Jesu í bití domi a kù dasiœ naane. Beebœi kù yòkò kù ce maamaake be, bii kù je bõo gò ña iyi í lesi awò nò à ba iri.

Jesu í be mœcœ maateejí ñau minji minji

(Cò Matie 10:5-15; Luku 9:1-6)

Si anyie, Jesu í ya maa dabii dabii si ilœko ñau ku maa sisia inœ ña idei Ilaaõ. ⁷ Ñoi í kpe woo be maateejie ñau nò í be ña minji minji, í mu ña gbugbã a leleò inœi inòko ña. ⁸ Í sõ ña í ni, i maà so nkãma si isene ñyeu. I maà so ije hee má je bõgò, hee má je fia, í gbe golo. ⁹ I dasi baata ñye amma í maà kpele ibò minji. ¹⁰ Ñoi í sõ ña má í ni, bii í to ilu bii ì waa bõ ña, i wa kpasè bii à dasi ñe hee í koo í neò hai ilu be ña. ¹¹ Bii í je bii gò ña inœ ña a kù gba ñe hee má je a gbò ide ñye, í fita hai be ña, nò í gbugbã ña irurui baata ñye ña ku ba ku je ña seeda iyi kiitii Ilaaõ á naa si ña. ¹² Nò mœcœ ñau à ne nò à waa waazoa inœ ña à waa ni a kpaasi idò. ¹³ Nò à lele inœi inòko nkpo nkpo, nò à ya tontooa bõo nkpo nkpo ikpo si iri. Nò à ba iri.

Idei ikui Zāa woo dasi inyiui
(Cɔ Matie 14:1-12; Luku 9:7-9)

¹⁴ Ilaalu Herodu í gbɔ baauí Jesu, si na iyi í jò iriɛ í fangaa bii fei. Nɔ inɛ gɔ ɲa à nia Jesu, Zāa woo dasi inyiui í jì hai si bale. Na ɲoi í jò í nɛ gbugbā wa ceɔ maamaake. ¹⁵ Inɛ gɔ ɲa mɔ à waa nia Jesu, Elii walii nlai takoui. Nɔ inɛ gɔ ɲa mɔ à waa niaa, nɲu mɔ waliii bei ti tako ɲauí.

¹⁶ Amma iyi Herodu í gbɔ ideu ɲoi í ni, Zāa woo dasi inyiui. N̄ jò à bu iriɛ wo. Debei nɲui í jì hai si bale. ¹⁷ Mii iyi í jò Herodu wa fɔ beɛbe wee. Hai tako Herodu takae í ni a mu Zāa a dūu a dasiɛ piisɔɔ na ku tūò idoi Herodiasí. Wee Herodu í tako í so Herodiasí aboi Filipu, ifɛ. ¹⁸ N̄oi Zāa í s̄s̄o í ni, kù s̄la í gba aboi ifɛe í dasi kpas̄ɛ. ¹⁹ Na ɲoi í jò Herodiasí wa mu Zāa do idɔ̀k̄. Wa bi ku kpaá amma kù ba kpāa ²⁰ si na iyi í jò Herodu í mà beɛrei Zāa. Bii wa gbɔ ideɛ idɔ̀e í ya dedei, amma do nɲu fei í ya bi nɲu ku gbɔ. Í mà iyi amanɛ dee dee nɔ kuwɛɛ kù nɛ taale kāmá. Na ɲoi í jò í bii anyie.

²¹ Do nɲu fei, aɲo nɲu gɔ Herodiasí í ba kpāaɛ. Aɲo nɲu Herodu í nya jingau nla nla ku yeɔ gigii aɲoi kubie. N̄oi í kpe akawe nlaɛ ɲa do inɛ ngboi soogee ɲa, do inɛ ngboi ilei Galilee ɲa fei. ²² N̄oi ama inaaboi Herodiasí í lɔ ileu wa jojo, ɲoi í d̄s̄a Herodu si do inɛ ɲa iyi í kpe wa ɲau fei. N̄oi Herodu í s̄ mud̄ɛu í ni, tɔm mii iyi í bi fei, an muue. ²³ Nɔ í gbasi do mii fei í ni, mii iyi í tɔm fei, an muue, baa bii í je bubui bommam nii. ²⁴ N̄oi ama inaabou í koo í bee iyee í ni, mii í jò n tɔɛ. N̄oi iyee í je í ni, tɔɛ irii Zāa woo dasi inyiui. ²⁵ N̄oi gbakā ama inaabou í naa bi ilaalu í s̄s̄o í ni, n̄ bi í muum irii Zāa woo dasi inyiui nsei nsei si p̄renti. ²⁶ Baa do iyi in̄oi ilaalu í f̄o nt̄o nt̄o fei kù bi ku kɔ, si na iyi í jò í gbasi do mii fei si wajui inɛ n̄jooɛ ɲau. ²⁷ N̄oi gbakā í be sooge gɔ koo bù irii Zāa woo dasi inyiui wa. N̄oi soogeu í koo í bu irii

Zāa wa hai ile piis̄o. ²⁸ Nɔ í naaɔ wa si p̄rentiu í naa í na ama inaabou. Nɔ ama inaabou mɔ í koo í na iyee. ²⁹ Iyi m̄cɔi Zāa ɲa à gbɔ iyi í ku, ɲoi à naa à soo à koo à suu.

Jesu í wò amanɛ dubu miu (5.000)
(Cɔ Matie 14:13-21; Luku 9:10-17; Zāa 6:1-14)

³⁰ Nɔ woo be maateji ɲa iyi Jesu í tako í be ɲau à baa bi tɛɛ à waa sisiaa mii ɲa iyi aɲa à ce fei do cio iyi à kɔ inɛ ɲa si fei. ³¹ Nɔ inɛ ɲa à wasi ku naa ku nɛ hee Jesu do m̄cɔɛ ɲa a kù ba fayai ku je. Na ɲoi í jò í s̄s̄o ɲa í ni, í jò ka nya ara nwa ka bɔ ikpa ghabua ku ba í sími keeke ɲa. ³² N̄oi à jò inɛ ɲau be, nɔ à koo à lɔ akoi inyiui à bɔ ikpa ghabuau. ³³ Amma inɛ nk̄p̄o í ye ɲa waati iyi à waa nɛ, nɔ à mà ɲa. N̄oi à mà tengi bii à waa b̄u. Nɔ inɛ ɲa à sei wa do isɛ hai ilu ɲa fei à cua nɲa tengi bii à waa b̄u.

³⁴ Iyi Jesu í to wa ɲoi í fita hai in̄o ak̄u. Nɔ í ye zamaa nk̄p̄u. N̄oi í ce araare nɲa, domi à yei bei angud̄a ɲa iyi a kù nɛ woo degbe. N̄oi í l̄si ku kɔ nɲa si cio nk̄p̄o. ³⁵ Si bei alɛ wa lɛ, ɲoi m̄cɔɛ ɲa à naa bi tɛɛ à ni, inyau wee ghabuai, nɔ id̄u wa d̄u. ³⁶ Na nɲu, da inɛ ɲau a bɔ ilɛeko ɲa do in̄o ilu ɲa iyi à wa amɛɛ, ku ba a koo a ra mii iyi aa je. ³⁷ Amma í s̄s̄o ɲa í ni, inɛ taka nɲe í na ɲa ije a je. N̄oi à jɛaa à ni, í kù mà baa bii à so fiaí icei cukpa m̄ɛj̄o, kaa to ka ra nɲa p̄ɛ ka na ɲa a je. ³⁸ N̄oi Jesu í bee ɲa í ni, p̄ɛ feloi í nɛ ɲa. I koo í cɔ wa. Iyi à koo à cɔ, ɲoi à ni, p̄ɛ miui à nɛ do c̄ɛ minji.

³⁹ Nɔ Jesu í s̄s̄o m̄cɔɛ ɲau í ni a jò inɛ ɲau a buba si f̄f̄o t̄t̄t̄u be ik̄a ik̄a. ⁴⁰ N̄oi à buba ik̄a ik̄a, tuuba gɔ ɲa amanɛ c̄ɔ, tuuba gɔ ɲa mɔ amanɛ ciitaa. ⁴¹ N̄oi Jesu í so p̄ɛ miuu do c̄ɛ minjiu, nɔ í wu iju lele í saabu Ilaaɔ. N̄oi í bububu p̄ɛu nɔ í na m̄cɔ ɲau a kp̄ɛa zamaau. Nɔ í kp̄ɛ ɲa c̄ɛ minjiu mɔ inɛ fei í ba. ⁴² Aɲa fei à je à yo. ⁴³ N̄oi à ko p̄ɛ do c̄ɛ bubu iyi í gbeu k̄lɔ maateji í k̄. ⁴⁴ Inɛm̄k̄o ɲa iyi à je p̄ɛu à

wɛɛi amanɛ dubu miu (5.000) bàkà inaabo do amu ña baasi.

Jesu wa ne si antai tenku
(Cɔ Matie 14:22-33; Zaa 6:15-21)

⁴⁵ Iyi à tã gbakã ñoi Jesu í jò mɔcɛɛ ñau à lɔ akɔi inyiu ku ba a takɔe a kua ice ihɔ, ikpa Besaida. Iyi à waa ne nɔ í ni zamaau ku ne. ⁴⁶ Waati iyi í jò à ne ñoi í koo í gũ iri kuta gɔ ku ba ku ce kutɔɔ. ⁴⁷ Nɔ í wa bɛ hee idũ í koo í dũ, nɔ akɔi inyiu í wa si aninii tenkuu do mɔcɔ ñau nɔ Jesu mɔ í wa ile nñu akã. ⁴⁸ Í yɛ mɔcɛɛ ñau à wa si wahalai ku wai akɔi inyiu, domi fufuu wa kò ña. Zakai amɛɛjumá ñoi í maai si ña, wa ne si antai inyiu wa bi ku cua ña. ⁴⁹ Amma waati iyi à yɔɔ wa ne si antai tenkuu ñoi à tamaa bei ziii, ñoi à waa dɔ anu. ⁵⁰ Anja fei à yɔɔ ñoi njo wa mu ña. Nɔi gbakã Jesu í ba ña ide ku fɔ í sɔ ña í ni, í sũ laakai nñɛ ña. Amui Jesu, í maà ce njo ña.

⁵¹ Nɔi í lɔ inɔ akɔu í ba ña bɛ, nɔ fufuu í leeki. Nɔi zigi ña fei í da à bití hee, ⁵² domi a kù gbɔ yaasei maamaakei pɛɛu si na iyi í jò idɔ ña í le.

Jesu í jò bɔɔ ña à ba iri si ilei Genesareti
(Cɔ Matie 14:34-36)

⁵³ Iyi à kua tenkuu à tã ñoi à to ilei Genesareti à koo à dfi akɔ ña bi ku leeki. ⁵⁴ Wee ine gɔ ña à wa bɛ. Iyi Jesu do mɔcɛɛ ña à fita hai si akɔu gbakã ñoi ine ñau à mà Jesu. ⁵⁵ Nɔi anja fei à sei à waa naaɔ bɔɔ ña wa hai inɔ ilu ña. À ya so ña wai si sɛɛ ña a naaɔ ña wa tengi bii à gbɔ í wau. ⁵⁶ Bii Jesu í to fei, hai ilɛko ña do ilu nla ña do iko bii ine ña à waa sũ fei, à ya ma naaɔ bɔɔ ña wai si bantuma bii í wau. Nɔi à ya tɔɔɛ ku jò anja a lu baa itfi kumbooɛ. Nɔ ine ña iyi à luu fei à ya ba irii.

7

Dedembai bala ña
(Cɔ Matie 15:1-9)

¹ Nɔi Farisi ña do woo kɔ ine ña si wooda gɔgɔ ña à naa hai Zeruzalemu nɔ à tɔtɔɔ kɔkɔi Jesu. ² Nɔi à yɛ mɔcɛɛ gɔ ña à waa je do awɔ riisi, waatɔ a kù wɔɔ si bei à ya ce si dedemba ña.

³ Wee Farisi ña do Zuifu ña iyi à gbe fei, à waa too dedembai bala ña ña. Bii kù jɛ à wɔɔ sãa sãa a ci ya je ngɔgɔ. ⁴ Bɛɛbɛ mɔi, bii à baa hai aja nɔ a kù wɔɔ a ci ya jɛ. Mii nkɔɔ nkɔi à ya ce má iyi í jɛ dedemba ña. Mii ñau gɔgɔ ña wee, kɔɔfu ku wɛ do boonyi do cakai isɔ nkpa ña.

⁵ To, si bei Farisi ña do woo kɔ ine ña si wooda ñau à yɛ mɔcɔ ñau à waa jɛɔ awɔ riisi ñoi í jò à bee Jesu à ni, na mii í ce mɔcɛɛ ña a kù waa too dedembai bala nwa ña. Na mii í jò à ya je do awɔ riisi. ⁶ Nɔ Jesu í jɛ ña í ni, inje ilu muafiti ña, hai tako Ezai í ce waliie dee dee na iri nñɛ waati iyi í kɔ si tiaɛ í ni,

“Ilaaɔ í ni,
Ine ñau ihɛ à waa ceem bɛɛɛi do gele nñu akã.

Amma idɔ ña í jlim.

⁷ Kutɔɔ iyi à waa ceem ngbei,
Domi woodai amanɛ ñai à waa kɔ ine ña si nɔ à waa ni woodam nii.”

⁸ Nɔi Jesu í sɔ ña má í ni, ì waa jò woodai Ilaaɔ ña nɔ ì waa too dedembai amanɛ ña.

⁹ Do ntɔ í waa kpa woodai Ilaaɔ ñai ku ba í sãsi dedemba nñɛ ña. ¹⁰ Moizi í ni, “i jirima iyeɔ baa nñɛ ña”. Nɔ í ni má, “ine iyi wa fɔ laalɔi iyeɔ baaɛ ña, a kpa lafɛɛ.” ¹¹ Amma inje, ì waa fɔ ide mmu. Ì waa ni ine á yɔkɔ ku sɔ iyeɔ baaɛ ku ni fia iyi nñu á sobi ña do, ti Ilaaɔi. Fiaui ì waa kpe kɔɔbãa ña. ¹² Nɔ bii ine í dɔ bɛɛbɛ, í kaa náa kpãa ku sobiɔ iyeɔ baaɛ má ña. ¹³ Bɛɛbɛ, ì waa kpa idei Ilaaɔ ña nɔ ì waa too dedemba iyi à jò nñɛ ña. Nɔ ì waa ce mii laalɔ nkɔɔ má iyi í jò dimi bɛɛbɛ ña.

Mii iyi í ya dasi ine riisi
(Cɔ Matie 15:10-20)

14 Nɔi Jesu í kpe zamaau má bi tɛɛ nɔi í sɔ́ nja í ni, inje fei í sotí í gbɔ yaasei idem nja. 15 Nkãma kù wɛɛ iyi á lɔ do gelei amane ku dasie riisi. Amma iyi á fita hai si idoi amane, nɔui á dasie riisi. [16 Ine iyi í ne ití iyi á gbɔð ide, ku gbɔ.]

17 Nɔi Jesu í nya arae hai bi zamaau í koo í lɔ kpasɛ. Waati iyi í lɔ kpasɛu nɔi mɔcɔe nja à beee yaasei mɔndau. 18 Nɔi í bee nja í ni, i kù ne bisi nja? I kù mà nja mii iyi á lɔ inoi amane hai waduude kaa dasie riisi? 19 Kaa dasie riisi, domi ije kaa lɔ si idoi ine bii kù je si inɔe, nɔ ku yó ku bei ku fita. Jesu í fɔ beebɛi ku ba ku sɔ́ nja iyi ije kãma kù je iwò. 20 Nɔ í ni má, mii iyi wa fita hai si idoi amane í ya dasie riisi, 21 domi hai si idoi amane í lasabu laalɔ do icu ku ko, do ile ku ce, do ine ku kpa, 22 do sakara, do kɔdɛɛ, do inɔ ku kã, do takii, do daa iyi í lɔ zaka, do igu, do funei ine ku nya, do faao, do idɔ ku le í ya fita. 23 Mii laalɔ nja be fei hai si idoi amane í wa fita nɔ anjai à ya dasi ine riisi.

*Abo dimi mmu gɔ í dasi Jesu naane
(Cɔ Matie 15:21-28)*

24 Iyi Jesu í fɔ beebɛ í tã nɔi í dasi kpãa í bɔ ilɛkoi Tii, nɔi í lɔ kpasɛ gɔ. Wee kù waa bi ine gɔ ku mà, amma kaa yɔkɔ ku manji. 25 Abo gɔ í wa be, ama inaaboɛ í ne inei inɔɔko. Iyi í gbɔ Jesu í to wa be gbakã, nɔi í naa í gule si wajue. 26 Abou í bei í je dimi mmu. À buui Fenisi si ilei Siri. Nɔi wa tɔɔ Jesu ku lelea nɔui inei inɔɔkou hai si amaɛu. 27 Amma Jesu í sɔ́ í ni, jò amu nja a je a yo titã, domi kù sɔ́ a gba ijei amu nja a na aja keeke nja. 28 Nɔi abou í ni, ntɔi Lafɛɛ. Amma baa do nɔui fei, aja keeke nja à ya wa abei taabu a maa je buubuui ijei amu nja iyi wa cuku wa. 29 Nɔi Jesu í sɔ́ í ni, na ide iyi í fɔu be, ne. Inei inɔɔkou í fita sie mbɛ. 30 Iyi í nyi kpasɛɛ nɔi í koo í ba amau wa sù si daayi, inei inɔ ikou í fita sie tã.

Jesu í jɔ deki gɔ í ba iri

31 Nɔi Jesu í dede hai ilɛkoi Tii í too do Sidɔ, í bei í bɔ tenku Galilee si ile iyi á ya kpe Ilu Mɛɛwa nja. 32 Iyi í to, nɔi ine gɔ nja à naað deki gɔ wa, iyi ci ya yɔkɔ ku fɔ ide sãa sãa, nɔi à tɔɔ Jesu ku lesie awɔ. 33 Nɔi Jesu í bɔðe hee bii í jò zamaau. Nɔi í dasi amaawɔe si itíi deki, nɔ í tu antɔ, í jɔa si amɛɛ. 34 Nɔ í wu iju lele í jile idɔ í fɔ do fee nja í ni, efata, waatɔ, ci. 35 Nɔi gbakã itíi mɔkɔu í ci nɔ amɛɛ í tɛ, nɔ í sinti ku fɔ ide dee dee. 36 Jesu í sɔ́ nja í ni a maà sɔ́ ine gɔ, amma si bei wa sɔ́ nja, beebɛ mɔi anja mɔ à wasi ku sɔ́ ine nja. 37 Nɔi ine nja à biti hee í caa à waa ni, mii iyi wa ce fei í sɔ́. Í jò baa deki nja à waa gbɔ ide, ine nja iyi a ci ya yɔkɔ a fɔ ide wo à waa fɔ bebei.

8

*Jesu í wò amane dubu mɛɛ (4.000)
(Cɔ Matie 15:32-39)*

1 Iyi í ce ajɔ minji nɔi zamaa nla gɔ í tɔtɔ bi tɛɛ má. Nɔ wee a kù ne mii iyi aa je. Nɔi Jesu í kpe mɔcɔe nja í sɔ́ nja í ni, 2 araarei zamaau ihɛ wa mum domi ajɔ mɛɛta nja í ihɛ iyi à wa bi tom, nɔ sonda kãma kù gbe nja má. 3 Bii n̄ jò à nɛð ari aa koo a cuku kpãa, si bei idei ine gɔ nja í jɔ. 4 Nɔi mɔcɔe nja à beee à ni, iwoi aa ka ba pɛɛ si gbabuau ihɛ iyi aa je a yod. 5 Nɔi Jesu í bee nja í ni, pɛɛ feloi í ne nja. Nɔi à ni, ara mɛɛjei.

6 Nɔi Jesu í ni zamaau fei ku bubu ile. Nɔ í so pɛɛ ara mɛɛjeu í bei í saabu Ilaað, nɔ í bububuɛ í na mɔcɔe nja a kpɛ nja. Nɔi à kpɛa zamaau. 7 Wee à ne cɛɛ keeke gɔ nja be má. Nɔi Jesu í saabu Ilaað má, í bei í ni a kpɛ nja, nɔ à kpɛ nja cɛɛ nja má. 8 Nɔ anja fei à je à yo. Nɔi à naa à ko bubui pɛɛ nja iyi í gbeu kɔlɔ mɛɛje. 9 Jiai ine nja í to zakai anja dubu mɛɛ (4.000). Nɔi Jesu í bei í jò ine nja à ne. 10 Nɔi gbakã í koo í lɔ akoi inyi do mɔcɔe nja à bɔ ikpa Daamanuta.

*Farisi nja à bi Jesu ku ce maamaake
(Cɔ Matie 16:1-4)*

11 Nɔi Farisi gɔ ɲa à naa bi Jesu à wasi ku baa kakɔɔ ku ce. À cɔ laakaɛ, à tɔɔɛ ku ce maamaake iyi á nyisi iyi gbugbãɛ hai bi Ilaaɔi wa naa. 12 Nɔi Jesu í jilɛ idɔɛ í ni, na mii í ce inɛi nsei ɲau ihɛ à waa tɔɔm n ce maamaake. Ntɔ ntɔ, n kaa n nyisi ɲɛ maamaake kãma gɔ. 13 Nɔi í jɔ ɲa í koo í lɔ akɔu do mɔcɔɛ ɲa a kua do ice ihɔ.

Lefeei Farisi ɲa do ti inɛi Herodu ɲa

(Cɔ Matie 16:5-12)

14 Wee mɔcɔɛ ɲau à gbɛje ije ku so, pɛɛ akãi à nɛ si akɔu bɛ. 15 Nɔi Jesu í sɔ ɲa í ni, i ce laakai i nya ara nɲɛ hai bi lefɛɛi Farisi ɲa do ti inɛi Herodu ɲa. 16 Nɔi mɔcɔ ɲau à waa sɔ nɲɛ ide à waa ni, si na iyi í jɔ a kù nɛ ijei í jɔ wa dɔ bɛɛbɛ. 17 Wee Jesu í mà iyi à waa fɔ ɲai í ni, na mii í ce ì fɔ ì waa ni ɲa, si na iyi í jɔ a kù nɛ pɛɛi. Inɛ mɔ i kù mà ɲa hee nsei? I kù gbɔ yaasei ideu ɲai? I kù nɛ bisi ɲai? Idɔ nɲɛ mɔ í lei? 18 Í jɔ ì nɛ iju ɲa mɛɛ, i ci ya ye ilu ɲai? I kù nɛ ití ɲa ba. I ci ya gbɔ ide ɲai? I ci ya ye gigi ɲai? 19 Waati iyi ñ kpɛã amanɛ dubu miu pɛɛ ara miuu, pɛɛ kɔlɔ feloi búbù iyi í gbeu í ce. Nɔi à jɛaa à ni, kɔlɔ maateejii. 20 Nɔi Jesu í bee ɲa má í ni, si waati iyi ñ bu pɛɛ ara mɛɛjeu ñ na amanɛ dubu mɛɛ ɲau, pɛɛ bubu iyi í gbeu kɔlɔ feloi ì kóo ɲa. Nɔi à jɛaa à ni, kɔlɔ mɛɛjei. 21 Nɔi Jesu í sɔ ɲa í ni, i kù gbɔ hee nsei ɲa?

Jesu í jɔ fɛɛju gɔ í ba iri Besaida

22 Nɔi à to ilu gɔ iyi à ya kpe Besaida, nɔ inɛ gɔ ɲa à náaa Jesu fɛɛju gɔ wa, à tɔɔɛ ku luu. 23 Nɔi í mu awɔi fɛɛjuu í bɔðɛ alalai iluu. Nɔi í daa antɔ si ijuɛ í lesiɛ awɔ í ni, ì waa ye ngɔgɔ? 24 Nɔi fɛɛjuu í cɔ ilu í ni, ñ wa n ye amanɛ ɲa à waa nɛ, amma à yei bɛi jii ɲa. 25 Nɔi Jesu í lea awɔ si iju má. Iyi inɛɛu í cɔ ilu má nɔ í ba wee nɲu í ba iri, wa ye ilu wau wau. 26 Nɔi Jesu í ni ku nɛ kpasɛɛ, amma ku màà too do inɔ ilu má.

Piɛɛ í ni Jesu í je inɛ iyi Ilaaɔ í cica
(Cɔ Matie 16:13-20; Luku 9:18-21)

27 Nɔi Jesu do mɔcɔɛ ɲa à nɛ ikpa ilu ɲa iyi à wa kɔkɔi Sezaree, si ilɛi Filipi. Nɔi si kpãau í bee mɔcɔɛ ɲa í ni, yooi inɛ ɲa à ya ni ñ je. 28 Nɔ à jɛaa à ni, inɛ gɔ ɲa à ya ni awɔu Zãa woo dasi inyii. Inɛ gɔ ɲa mɔ à ya ni awɔu Elii waliu nɛi takoui. Inɛ gɔ ɲa mɔ à ya ni awɔu inɛ akãi waliu ɲau. 29 Nɔi Jesu í bee ɲa í ni, inɛ mɔ ni, yooi ì ni ñ je ɲa. Nɔi Piɛɛ í jɛaa í ni, awɔu Kirisii, inɛ iyi Ilaaɔ í cica. 30 Nɔi Jesu í sɔ ɲa do kugaabu í ni a màà sɔ inɛ gɔ.

Jesu wa fɔ idei ikuɛ do kujlɛ

(Cɔ Matie 16:21-28; Luku 9:22-27)

31 Nɔi Jesu í sinti ku sɔ mɔcɔɛ ɲau í ni nɲu Amai Amanɛ, í gbe nɲu ku ce wahala jiiida. Inɛ ngbo ɲa do inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ ɲa do woo kɔ inɛ ɲa si wooda ɲa aa kɔsi nɲu a kpa nɲu, amma nɲu á jii hai si bale si ajɔ mɛɛtasia. 32 Í fɔ ideui sãa sãa, kù singaɛ. Nɔi Piɛɛ í gbãa í bɔðɛ kɔkɔlɛ nɔ í ni ku màà fɔ bɛɛbɛ. 33 Amma Jesu í sinda í cɔ mɔcɔɛ ɲa, nɔ í la si Piɛɛ í ni, sekeɛ hai bi tom, Seetam, domi i kù waa ce lasabui Ilaaɔ, í gbe ti amanɛ ɲa.

34 Si anyiɛ, í kpe zamaau do mɔcɔɛ ɲa, í sɔ ɲa í ni, inɛ iyi wa bi ku toom, ku jɔ idɔɔbiɛ nɔ ku so jii ku gaauɛ ku toom wa. 35 Nɔ inɛ iyi wa bi ku ba kuwɛɛ do idɔɔbiɛ, kaa baa. Amma inɛ iyi í nyɔ kuwɛɛɛ na irim do na laabaau jiidau, lafɛɛ á baa do ntɔ. 36 Aranfãani yoomai amanɛ í nɛ bii í ba amanii andunya fei nɔ í kua kuwɛɛɛ. 37 Mà mii í wɛɛ iyi amanɛ á kpaasiɔ kuwɛɛɛ. 38 Nɔ Jesu í ni má, inɛi nsei ɲa ilu dulum ɲai iyi a kù leekɔ Ilaaɔ nɲu akã. Na nɲu, inɛ iyi wa ce anyɔi amu Amai Amanɛ, walakɔ wa ce anyɔi idem si waju nɲa, amu mɔ an ce anyɔi lafɛɛ waati iyi an nyi wa. Nɔ waati iyi an nyi wa an nyi wai do ambœi Baam do amalekaɛ ɲa ajɔ.

9

1 Nɔi Jesu í sɔ̄ ɲa má í ni, ntɔ̄ ntɔ̄, inɛ ɲa iyi à wa ihɛ̄ si nsei, ɔ̄ɔ̄ɔ̄ ɲɲa ɲa aa ye hommai Ilaaɔ̄ wa naa do gbugbā a bei a ku.

*Arai Jesu í daana
(Cɔ̄ Matie 17:1-13; Luku 9:28-36)*

2 Si anyii ajɔ̄ mɛɛfa Jesu í kpe Piɛɛ do Zaaki do Zāa í nya ɲa ikā nɔ̄ à koo à gū iri kuta nla ɔ̄ aɲa duusɔ̄. Si bei à waa cɔ̄ ɲɔ̄ í ba arae í kpaasi. 3 Nɔi jaee ɲa wa daana jiiida í fūuta pai pai hee inɛ ɔ̄ kù wɛɛ si andunya ihɛ̄ iyi á yɔ̄kɔ̄ ku fɔ̄ acɔ̄ɛ ku fūuta bɛɛbe má. 4 Si anyiɛ ɲɔ̄i Elii do Moizi à faata wa à waa baa ide ku fɔ̄. 5 Nɔ̄ Piɛɛ í sɔ̄ Jesu í ni, Mɛetu, á sɪa ka maa wa ihɛ̄. Jɔ̄ ka ce ilei acɔ̄ mɛeta, akā titeɛ, akā mɔ̄ ti Moizi, akā mɔ̄ ti Elii. 6 Wa fɔ̄ bɛɛbei si na iyi í jɔ̄ ɲɔ̄ í mu ɲa hee í jɔ̄ kù mà baa bei á ni. 7 Nɔi bukɔ̄ ɔ̄ í naa í bii ɲa, nɔ̄ hai si bukɔ̄u à gbɔ̄ ide ku fɔ̄ ɔ̄ í ni, inɛ ihɛ̄i í je amam, ñ buu jiiida jiiida. I ya gbɔ̄ ideɛ ɲa. 8 Nɔi gbakā mɔ̄cɔ̄ɛ ɲau à cɔ̄ bii fei, nɔ̄ a kù ye inɛ ɔ̄ bii kù je Jesu ɲɲu akā do aɲa taka ɲɲa.

9 Nɔi à waa kita wa hai iri kutau nɔ̄ Jesu í sɔ̄ ɲa í ni a maà sɔ̄ inɛ ɔ̄ mii iyi à ye hee ɲɲu Amaí Amanɛ koo ku nɔ̄ ku jì hai si bale má. 10 Nɔ̄ à jirima ide iyi í sɔ̄ ɲau amma à waa bee nje ide à waa ni, yoomai í je inɛ ku ku nɔ̄ ku jì má. 11 Nɔ̄ à bee Jesu à ni, na mii í ce woo kɔ̄ inɛ ɲa si wooda ɲau à ni Elii á tako Kirisi ku naa. 12 Nɔi í je ɲɲa í ni, ntɔ̄i Eliii á tako ku naa ku teese mii fei sāa sāa. Amma kukɔ̄i ideí Ilaaɔ̄ í ni má, inɛ ɲa aa kpā Amaí Amanɛ iju jiiida nɔ̄ a dondaɛ, mà iboi. 13 Amma ñ wa n sɔ̄ ɲe iyi Elii í naa tā, nɔ̄ inɛ ɲa à wahalae bei à bi, si bei kukɔ̄i ideí Ilaaɔ̄ wa fɔ̄.

*Jesu í faaba ama ɔ̄ iyi í ne inɛi inɔ̄ko
(Cɔ̄ Matie 17:14-21; Luku 9:37-43a)*

14 Waati iyi Jesu do mɔ̄cɔ̄ mɛeta ɲau à waa to wa kɔ̄kɔ̄i mɔ̄cɔ̄ bubu ɲau, ɲɔ̄i à ye zamaa nla nla ɔ̄ í kaako

ɲa, do woo kɔ̄ inɛ ɲa si wooda ɔ̄ ɲa iyi à waa ba ɲa kakɔ̄ ku ce. 15 Iyi inɛ ɲau à ye Jesu gbakā à biti nɔ̄ à sei à koo à cɔ̄ fɔ̄. 16 Nɔi Jesu í bee mɔ̄cɔ̄ ɲa í ni, kakɔ̄i mii í waa ce inɛɔ̄ ɲa. 17 Nɔi si inɔ̄i zamaau inɛ akā í jɛaa í ni, Mɛetu, ñ naae ama inɛmɔ̄kɔ̄m wa si na iyi í jɔ̄ í ne inɛi inɔ̄ko iyi í jɔ̄ ci ya fɔ̄ ide. 18 Waati iyi í dede sie fei í ya kekeɛ ilei nɔ̄ geɛɛ ku ce antɔ̄ foko ku maa ɲɔ̄ inyi nɔ̄ ku kasām. Wee ñ tɔ̄ mɔ̄cɔ̄ ɲa a leleaa, amma a kù yɔ̄kɔ̄. 19 Nɔi Jesu í sɔ̄ ɲa í ni, inɛ hai dasi naane ɲa, hee waati yoomai an maa n wa inɔ̄ ɲɲe. Ma hee waati yoomai an maa n temuad ɲe. I naam amau wa ihɛ̄ ɲa. 20 Nɔ̄ à naae wa. Iyi amau í ye Jesu gbakā, ɲɔ̄i inɛi inɔ̄kou í yayae do gbugbā, nɔ̄ amau í cuku ilɛ wa bimbili í ce antɔ̄ foko si geɛɛ. 21 Nɔ̄ Jesu í bee baɛ í ni, hai waati yoomai inɛi inɔ̄kou ihɛ̄ í muu. Nɔi baau í jɛaa í ni, hai waati iyi í wɛɛ kekei. 22 Nɔ̄ inɛi inɔ̄kou í ne dɔ̄ɔ̄nɛi ku dasiɛ inɔ̄ inai walakɔ̄ inɔ̄ inyi ku ba ku kpa. Amma, bii aa yɔ̄kɔ̄ í ce ngɔ̄ɔ̄, ce araare nwa, í sobi wa. 23 Nɔi Jesu í sɔ̄ í ni, ì ni bii an yɔ̄kɔ̄ wó. Inɛ iyi í dasi naane á yɔ̄kɔ̄ ku ce fei ndɛɛ. 24 Nɔi gbakā baai amau í dɔ̄ anu nla ɔ̄ í ni, ñ dasi naane. Sobim ku ba n maà n sika si naane ku dasim.

25 Iyi Jesu í ye akpɔ̄i inɛ ɲau wa kɔ̄ɔ̄si à sei à waa naa bi ti ɲɲu ɲɔ̄i í lasi inɛi inɔ̄kou í ni, awɔ̄ iyi í ya dasi inɛ deki ku mɔ̄ngɔ̄ ide ku fɔ̄, amui ñ ni, fita si amau nɔ̄ í maà nyi wa sie má. 26 Nɔi inɛi inɔ̄kou í dɔ̄ anu nɔ̄ í yaya amau do gbugbā í bei í fita. Nɔi amau í kasām hee inɛ nkpɔ̄ í ni í kui. 27 Amma Jesu í mu awɔ̄ɛ í dedeɛ nɔ̄ amau í leeki.

28 Si anyiɛ Jesu í lɔ̄ kpasɛ̄ ɔ̄, ɲɲu do mɔ̄cɔ̄ ɲa aɲa duusɔ̄. Nɔi mɔ̄cɔ̄ ɲau à beee à ni, na mii í ce awa a kù yɔ̄kɔ̄ a kù lele inɛi inɔ̄kou. 29 Nɔi Jesu í je ɲɲa í ni, do kutɔ̄ ɲɲu akāi aa yɔ̄kɔ̄ í nyaɔ̄ dimii inɛi inɔ̄kou be ɲa.

Jesu í nyi wa fɔ idei ikue do kujɛ má
(Cɔ Matie 17:22-23; Luku 9:43b-45)

³⁰ Si anyiɛ, Jesu do mɔcɔɛ ɲa à nɛ hai bɛ nɔ à koo à dabii dabii si ilei Galilee. Wee Jesu kù bi inɛ ɲa a mà bii ɲɲu í wa, ³¹ domi wa kɔ mɔcɔɛ ɲau si cio nɔ í sɔ ɲa í ni, aa mu amu Amai Amanɛ a daa inɛ ɲa si awɔ. Aa kpam, amma si ajɔ mɛɛtasia an jɪ hai si balɛ má. ³² Amma mɔcɔɛ ɲau a kù gbɔ yaasei ideu, nɔ à waa ce njoɪ ku beɛɛ.

Yooi í jɛ inɛ ngbo

(Cɔ Matie 18:1-5; Luku 9:46-48)

³³ Ɖɔi à to wa Kaperanumu. Waati iyi à to kpasɛ ɲɔi Jesu í bee mɔcɔɛ ɲa í ni, kakɔɔi mii ì waa ce wa si kpãau bɛ ɲa. ³⁴ Ɖɔi à coko, domi hai kpãa à waa ce kakɔɔ wai aɲa duusɔɔ a ba a mà inɛ iyi í jɛ inɛ ngbo. ³⁵ Ɖɔi Jesu í buba, nɔ í kpe amanɛ maateɛji ɲau í sɔ ɲa í ni, inɛ iyi wa bi ɲɲu ku jɛ inɛ sinte, lafɛɛi á jɛ inɛi ankãanyii inɛ fei nɔ ku jɛ woo ce icei inɛ fei. ³⁶ Ɖɔi í so ama keeke gɔ í leekiɛ si anini ɲɲa, nɔ í so amau si ikpɛɛ, í bei í sɔ ɲa í ni, ³⁷ inɛ iyi í gba ama keeke bei inɛ ihɛ na irim, amui í gba. Inɛ mɔ iyi í gbam, kù jɛ amu akãi í gba, inɛ iyi í bɛm wai í gba.

Inɛ iyi kù jɛ mbɛɛ nwa inɛ nwai

(Cɔ Luku 9:49-50)

³⁸ Ɖɔi Zãa í sɔɔ í ni, Mɛɛtu, à yɛ inɛ gɔ iyi í ya maa lele inɛi inɔɔko ɲa do iriɛ, nɔ à kɔa domi kù waa toɔɛ kù jɛ inɛ nwa. ³⁹ Amma Jesu í jɛaa í ni, i maà kɔa ɲa. Inɛ gɔ kaa yɔkɔ ku ce maamaake do irim nɔ bii í tekɛɛ gbakã ku fɔ laalɔm má. ⁴⁰ Do ntɔ, inɛ iyi kù jɛ mbɛɛ nwa inɛ nwai. ⁴¹ Ntɔ ntɔ, inɛ iyi í mu nɲɛ inyi ku mɔ na irim, si na iyi í jò ì jɛ titom ɲa, lafɛɛ kaa kua ribɛɛ pai.

Idei dulum

(Cɔ Matie 18:6-9; Luku 17:1-2)

⁴² Ɖɔi Jesu í sɔ ɲa má í ni, inɛ iyi í dasi inɛ akãi ama keeke ɲa iyi à dasim naaneu ihɛ kurara, í tia a dɪa

lafɛɛ alɔ gɔ si kɔɔɛ, nɔ a sɔsiɛ si tenku. ⁴³ Bii í jɛ awɔ akãɛi wa dasiɛ kurara, buu. Á tia i lɔ si kuwɛɛ iyi ci ya tã do awɔ akã do iyi aa nɛ awɔ minji fei nɔ i lɔ si inyai wahala si ina iyi ci ya ku. [⁴⁴ Tengi bɛ kokoo ku ɲɔ ara ɲa a kaa ku nɔ inau mɔ kaa ku.] ⁴⁵ Bii í jɛ kute akãɛi wa dasiɛ kurara, buu. Á tia i lɔ si kuwɛɛ iyi ci ya tã do kute akã do iyi aa nɛ kute minji fei nɔ i lɔ si inyai wahala. [⁴⁶ Tengi bɛ kokoo ku ɲɔ ara ɲa a kaa ku nɔ inau mɔ kaa ku.] ⁴⁷ Nɔ bii í jɛ iju akãɛi wa dasiɛ kurara, nyaa. Á tia i lɔ si bommai llaaɔ do iju akã do iyi aa nɛ iju minji fei nɔ i lɔ si inyai wahala. ⁴⁸ Tengi bɛ kokoo ku ɲɔ ara ɲa a kaa ku nɔ inau mɔ kaa ku.

⁴⁹ Ntɔ ntɔ si bei à ya fãsi ɲa fei imu, bɛɛbɛ mɔi inɛ fei à yɛ ijuukpã iyi í yɛ bei ina ku cɔ laakaɛ.

⁵⁰ Imu mii nɛɛɛi, amma bii didɔi imu í ku, mii aa dasi í jò ku dɔ má ɲa.

⁵¹ Inɛ fei í sɪa i yɛ bei imu ɲa, i maa gbɔ si nɲɛ ɲa.

10

Jesu wa fɔ idei nɲɛ ku kɔi abo do mɔkɔ

(Cɔ Matie 19:1-12; Luku 16:18)

¹ Ɖɔi Jesu í nɛ hai bei í bɔ ilei Zudeɛ. Si anyiɛ nɔ í kua í bɔ ikpa icei idoi Zuudɛɛ. Ɖɔi zamaa gɔ í tɔtɔ kɔkɔɛ má, ɲɔi í lɔsi ku kɔ ɲɲa si cioi idei llaaɔ si bei í nɛ dɔɔnɛɛi ku ce.

² Ɖɔi Farisi gɔ ɲa à naa bi tɛɛ ku ba a cɔ laakaɛ, nɔ à beɛɛ bii í jɛ amanɛ í nɛ kpãa ku kɔsi aboɛ. ³ Ɖɔi Jesu í jɛ ɲɲa í ni, si ideu bɛ, wooda yoomai Moizi í kɔ nɲɛ wo. ⁴ Ɖɔi à ni, Moizi í ni, bii ì waa kɔsi aboɛ aa ceaɛ tiai nɲɛ ku kɔ i bei í kɔsiɛ. ⁵ Ɖɔi Jesu í sɔ ɲa í ni, na idɔ ku le nɲɛi í jò Moizi í kɔ nɲɛ bɛɛbɛ. ⁶ Amma hai sinte, waati iyi llaaɔ í taka andunya, í ce inɛmɔkɔi do inaabo. ⁷ Na ɲɲu, mɔkɔ á jò iyeɔ baɛɛ nɔ ɲɲu do aboɛ a maa wɛɛ ⁸ nɔ aɲa minji fei a baa a jɛ ara akã. Si bɛɛbɛ a kù jɛ aɲa minji má,

ara akã dei à je. ⁹ Na n̄ju, aman̄e ku n̄e ku f̄eefe mii iyi Ilaaḍ í t̄t̄t̄o.

¹⁰ Iyi í f̄o b̄eḗḗe í t̄a n̄j̄i à b̄o k̄pas̄ē n̄o m̄oc̄e n̄j̄au à w̄a beee ide si ide ak̄u má. ¹¹ N̄j̄i Jesu í s̄ō n̄j̄a í ni, in̄e iyi í k̄osi abōe n̄o í so mm̄ue dulum n̄ii í ce bi abo sinteu si na iyi í j̄ò í ce sakara. ¹² B̄eḗḗe m̄oi b̄ii inaabo í k̄o m̄ok̄e n̄o í so m̄ok̄o tit̄ò í ce sakarai.

Jesu í weea ama keeke ḡa

(C̄o Matie 19:13-15; Luku 18:15-17)

¹³ N̄j̄i in̄e ḡa à ḡb̄a ama keeke ḡa à naaa Jesu wa ku lu ḡa. Amma m̄oc̄e n̄j̄au à w̄a lasi in̄e ḡa iyi à naaḍ ḡa wa. ¹⁴ Iyi Jesu í ye mii iyi à w̄a ceu, n̄j̄i id̄eé í k̄ō, í s̄ō ḡa í ni, í j̄ò am̄u ḡau a naa bi tom, í maà ganji ḡa. Domi Ilaaḍ í je ilaalui in̄e ḡa iyi à j̄o ḡa. ¹⁵ N̄t̄o n̄t̄o, in̄e iyi k̄u w̄a s̄ūa Ilaaḍ iri il̄e bei ama keeke, Ilaaḍ kaa je ilaalui laf̄ēe pai. ¹⁶ N̄j̄i í so am̄u ḡau si ik̄p̄ae í lesi aḡa fei awo, n̄o í wee n̄j̄a.

Idei ilu fia ḡo

(C̄o Matie 19:16-30; Luku 18:18-30)

¹⁷ N̄j̄i Jesu í dasi k̄p̄aa. Iyi wa n̄e, n̄j̄i in̄e ḡo í sei wa í naa í gule si wajue í ni, M̄eetu, awo in̄e n̄c̄e, mii an ce n baḍ kuw̄e hai t̄a. ¹⁸ N̄j̄i Jesu í beee í ni, na mii í ce í w̄a k̄pem in̄e n̄c̄e. In̄e ḡo k̄u wee iyi í je n̄c̄e b̄ii k̄u je Ilaaḍ n̄ju ak̄a. ¹⁹ Í mà s̄āa s̄āa mii iyi wooda í ni. Mii iyi wooda í ni wee, maà k̄pa in̄e, maà ce sakara, maà ce ile, maà jea in̄e ḡo seeda ibo, maà takii in̄e ḡo, jirima iyeḍ baac̄e. ²⁰ N̄o in̄eḡu í ni, M̄eetu, n̄ wa n jirima iyi b̄e fei t̄a hai keekem. ²¹ N̄j̄i Jesu í c̄o in̄eḡu do kubi n̄o í ni, í ḡbēe mii ak̄a. Koo í ta mii iyi ì n̄e fei n̄o í k̄p̄ēa ilu are ḡa fia. Bii ì ce b̄eḗḗe aa ba amani jiida lelei Aḍ. Si anyie n̄o í naa í toom. ²² Ide iyi Jesu í f̄ou k̄u d̄āa in̄eḡu si. N̄o si bei í je ilu amani n̄la n̄la n̄j̄i í sinda wa n̄e do in̄o ku f̄o.

²³ N̄j̄i Jesu í c̄o in̄e ḡa iyi à kaakōe n̄o í s̄ō m̄oc̄e n̄j̄a í ni, à gaabu hee ku caa ilu fia ku jes̄i Ilaaḍ ku je ilaalue. ²⁴ N̄j̄i m̄oc̄e n̄j̄au à biti do ide iyi Jesu

í f̄ou. N̄o Jesu í ni má, k̄paasim ḡa, à gaabu hee ku caa in̄e ku jes̄i Ilaaḍ ku je ilaalue. ²⁵ Í faalaa k̄pook̄o ku l̄o si iwoi ab̄eḗ do iyi ilu amani á jes̄i Ilaaḍ ku je ilaalue. ²⁶ N̄j̄i m̄oc̄e n̄j̄au à biti hee í caa n̄o à bee n̄je à w̄a ni, b̄ii b̄eḗḗe n̄o yooi á ba faaba. ²⁷ N̄j̄i Jesu í c̄o ḡa t̄ii, n̄o í ni, bi aman̄e ḡai kaa ce, amma bi Ilaaḍ á ce, domi Ilaaḍ ci ya m̄onḡo n̄ḡoḡo.

²⁸ N̄j̄i P̄iēé í s̄ōo í ni, wee, à j̄ò mii fei t̄a à w̄a tooe. ²⁹ N̄j̄i Jesu í ni, n̄t̄o n̄t̄o, in̄e iyi í j̄ò k̄pas̄ē wa, walak̄o igb̄āe ḡa walak̄o if̄ōe ḡa walak̄o wec̄i ḡa, walak̄o iyeḍ baac̄e, walak̄o amāe ḡa, walak̄o ik̄oe ḡa na irim do na laabaau j̄iida, ³⁰ baa hai si andunyau ih̄ē á ba mii ḡau b̄e fei ik̄o c̄ō. Á ba k̄pas̄ē ḡa, do igb̄ā do if̄ō ḡa do wec̄i ḡa, do iye ḡa, do am̄u ḡa, do iko ḡa, n̄o si ant̄ae á ba wahala m̄o má. N̄o ala á ba kuw̄e iyi ci ya t̄a. ³¹ Amma in̄e ḡa iyi à je in̄eí waju ḡa si n̄sei, nk̄p̄o n̄j̄a á na ku je in̄eí anyi ḡa n̄o in̄eí anyi ḡa m̄o aa na a je in̄eí waju ḡa.

Jesu wa f̄o idei ikue do kuj̄te ise ḡbeetasia

(C̄o Matie 20:17-19; Luku 18:31-34)

³² N̄o Jesu do m̄oc̄e n̄j̄a à dasi k̄p̄aa má, n̄ju tak̄ae wa cua n̄j̄a. À w̄a b̄o Zeruzalemu. N̄j̄i n̄j̄o í mu m̄oc̄e n̄j̄au n̄o in̄e mm̄u ḡa iyi à w̄a too anyi n̄j̄au, zigi n̄j̄a í da. N̄j̄i Jesu í nya m̄oc̄o maateeji ḡau ik̄ā í l̄osi ku s̄ō ḡa mii iyi á na ku ba n̄ju. ³³ Í ni, wee à w̄a b̄o Zeruzalemu. Bei aa mu am̄u Am̄ai Aman̄e a dasim awoi in̄e ngboi woo wee Ilaaḍ ḡa do woo k̄o in̄e ḡa si wooda ḡa. Aa ye taalem a ni a k̄pam. Si anyie n̄o a dasim si awoi dimi mm̄u ḡa, ³⁴ aa yaakom n̄o a tusim ant̄o, aa teem k̄p̄ot̄o, n̄o a k̄pam. N̄o si aḡo m̄eetasia an̄ j̄i má hai sí bale.

Kut̄ōi Zaaki do Z̄āa
(C̄o Matie 20:20-28)

³⁵ N̄j̄i Zaaki do Z̄āa, am̄ai Zebedēe ḡa, à b̄o bi Jesu à s̄ōo à ni, M̄eetu, à

waa bi i ce nwa mii iyi à waa tɔɔɛ.
 36 Nɔ́ í bee ŋa í ni, mii ì bi n ce nŋɛ
 ŋa. 37 Nɔ́i à jɛaa à ni, waati iyi aa na i
 je bomma do amboe, jò ka buba ine
 akā awɔ nŋɛ, ine akā mɔ awɔ cangæ.
 38 Nɔ́ Jesu í ni, i kù mà mii iyi ì waa
 tɔɔm ŋa mɔm. Aa yɔkɔ i temuad
 ijuukpā iyi an ye ŋa? Zaka bei ine ŋa
 aa kpām iju á caa. Aa jesi aa ce nŋɛ
 dimiɛ ŋa? 39 Nɔ́ à ni aŋa aa yɔkɔ. Nɔ́
 í sɔ́ ŋa má í ni, ntaí, aa ye ijuukpā iyi
 an ye ŋa. Zaka bei ine ŋa aa kpām
 iju, bɛɛbei aa cea iŋɛ mɔ. 40 Amma
 kù jɛ amui an cica ine ŋa iyi aa buba
 canga do nŋɛm. Bi ku bubau bɛ, ine
 ŋa iyi à cea sɔ́luɛ, aŋai aa buba si.

41 Nɔ́i mɔcɔ mɛɛwa ŋau à gbɔ ideu
 nɔ́ idɔ ŋŋa í kɔ̀dɔ Zaaki do Zāa. 42 Nɔ́i
 Jesu í kpe ŋa í ni, iŋɛ mɔ ì mà ŋa si
 andunyau ihē ilaalu ŋa à ya maa taa
 ine ŋŋa ŋa gbugbāi. Nɔ́ ine ngbo ŋa
 mɔ a maa nyisi yiiko ŋŋa. 43 Amma
 bi tu ŋɛ kaa ce bɛɛbɛ. Ine nŋɛ iyi wa
 bi nŋu ku jɛ ine ngbo, nŋui á jɛ woo
 ce nŋɛ icɛ. 44 Bɛɛbɛ mɔi ine iyi wa
 bi nŋu ku jɛ woo cua nŋɛ, nŋui á jɛ
 arui ine fei. 45 Bɛɛbɛ mɔi baa amu
 Amaí Amanɛ n kù naa ine ŋa a ceem
 icɛ, amma amui an ce ŋŋa icɛ, nɔ́
 n na kuwɛɛm n yaɔ ine nkpɔ́ hai si
 dulum.

*Jesu í jò fɛɛju gɔ iyi à ya kpe
 Baatimee í ye ilu*

*(Cɔ́ Matie 20:29-34; Luku 18:35-
 43)*

46 Si ísɛɛɛɛu Jesu do mɔcɔɛ ŋa à to
 Zeriko nɔ́ à waa fita hai bɛ. Waati iyi
 à waa fitau zamaa nla gɔ wa too ŋa.
 Wee fɛɛju woo bara gɔ iyi à ya kpe
 Baatimee, amai Timee, wa buba ití
 kpāa wa bara. 47 Iyi í gbɔ à ni Jesu
 inɛi Nazaretiui wa lɔ, ŋɔ́i í wasi ku
 dɔ́ anu wa ni, Jesu, tákui Davidi, ce
 araarem. 48 Nɔ́ ine nkpɔ́ wa la siɛ à
 waa ni ku koko. Amma bɛi à waa
 ni ku cokou, bɛɛbɛ mɔi í ya dɔ́ anu
 hee lele ku maa ni, tákui Davidi, ce
 araarem. 49 Nɔ́i Jesu í leekí í ni a
 kpoo wa. Nɔ́ à kpe fɛɛjuu wa à sɔ́

à ni, maà jò inɔɛ ku fɔ, dede wa.
 Jesu wa kpeɛ. 50 Nɔ́i fɛɛjuu í nɔ́
 kumbooɛ í dede gbakā í koo bi Jesu.
 51 Nɔ́ Jesu í beɛɛ í ni, mii ì bi n ceɛɛ.
 Nɔ́i fɛɛjuu í jɛaa í ni, Mɛɛtu, ñ bi n ye
 ilui. 52 Nɔ́ Jesu í sɔ́ ó í ni, koo. Naanɛɛ
 í faabaɛ.

Nɔ́i gbakā í yɔkɔ í ye ilu, nɔ́ í too
 Jesu si ísɛɛɛɛu.

11

Jesu wa lo inɔ́ ilu Zeruzalemu

*(Cɔ́ Matie 21:1-11; Luku 19:28-
 40; Zāa 12:12-19)*

1 Jesu do mɔcɔɛ ŋa à maai
 Zeruzalemu wa. À wa tengii
 Betifaze do Betani, nɔ́ à to Geetei
 Olivie ŋau. Nɔ́i Jesu í bɛ mɔcɔ minjie
 gɔ ŋa, 2 í sɔ́ ŋa í ni, i bɔ ilu iyi í wa
 waju nŋɛu bɛ. Bii ì lɔ iluu gbakā ŋa
 aa ye ama gbankele gɔ wa so bɛ iyi
 ine gɔ kù gūu titā. I fūu nɔ́ i naam
 wa ihē ŋa. 3 Bii ine gɔ í bee ŋɛ í ni, na
 mii í ce ì waa fūu ŋa, i ni Lafɛi í nɛ
 bukaataɛ nɔ́ á sindo wa ihē nsei.

4 Iyi Jesu í fɔ bɛɛbɛ í tā ŋɔ́i ine ŋau
 à koo. Nɔ́ à ba ama gbankeleu wa so
 si andei ile gɔ ití kpāa, ŋɔ́i à fūu wa.

5 Nɔ́ si inɔ́i ine ŋa iyi à wa beu ine gɔ
 ŋa à bee ŋa à ni, mii ì waa ce bɛ ŋa.
 Beirei í ce ì waa fū ama gbankeleu
 ŋa. 6 Nɔ́i à jɛ ŋŋa si bei Jesu í fəu wo.
 Nɔ́ ine ŋau à jò à nɛɔ́. 7 Nɔ́i à naaa
 Jesu ama gbankeleu wa. Nɔ́ à té si ibɔ
 ŋŋa ŋa Jesu í bei í gū antaɛ í buba si.

8 Nɔ́i ine nkpɔ́ gɔ ŋa à tɛ jaɛɛ ŋŋa ŋa
 si kpāa, ine gɔ ŋa mɔ à da wua ŋa wa
 hai iko ŋa à waa tɔ́ si kpāau. 9 Ine
 ŋa iyi à waa cua Jesu do ine ŋa iyi à
 waa tooɛ fei à wasi ku dɔ́ anu à waa
 ni, à waa saabue. Aɔ́ Lafɛɛ ku weɛ,
 awɔ iyi ì waa naa do irie*. 10 Ilaaɔ́ ku
 weea bomma iyi wa naa. Ku weea
 bommai Davidi, bala nwa. Ka saabu
 Ilaaɔ́ hee lele.

11 Nɔ́i Jesu í to Zeruzalemu, í koo í
 lɔ bantumai kpasɛi Ilaaɔ́. Nɔ́i í cɔ́ mii
 fei í kaakoɛ. Iyi í ye idū wa dū ŋɔ́i í
 bɔ Betani do mɔcɔ maateeji ŋau.

* 11:9 à waa saabue do feei gereki hozanai à ya ni.

Jesu í ceekpe j̄i ndii figi

(Cɔ *Matie 21:18-19*)

¹² Iju kumáe Jesu do mɔcɔe ɲa à waa ne hai Betani ku ba a bɔ Zeruzalemu má. N̄ɔi ari wa kpa Jesu. ¹³ Nɔ í h̄ɔnne j̄i ndii figi gɔ do wuae ɲa. N̄ɔi wa bɔ ku cɔ mà á ba sie iso. Amma iyi í to kɔkɔe í ba wee wua ɲai fei domi kù je waatii kusoi figi. ¹⁴ N̄ɔi í s̄ɔ j̄i n̄ɔu í ni, ine gɔ kaa je isoe má ajɔ k̄ama.

Nɔ mɔcɔe ɲau à gbɔ ideu.

Jesu í wa bantumai kpas̄i Ilaaɔ

(Cɔ *Matie 21:12-17; Luku 19:45-48; Z̄aa 2:13-22*)

¹⁵ Waati iyi à to Zeruzalemu Jesu í bɔ bantumai kpas̄i Ilaaɔ. Nɔ í lɔsi ku lele woo ta iwò ɲa do woo ra iwo ɲa iyi à wa be. Í fuka fuka taabui woo kpaasi fia ɲa do kitai woo ta ankasiidi ɲa. ¹⁶ Kù je ine k̄ama ku so aso gɔ si inɔ bantumai kpas̄i Ilaaɔ be. ¹⁷ N̄ɔi í sinti ku kɔ ine ɲau si cio í ni, à kɔɔ à ni, Ilaaɔ í ni ilei ɲɲu ile bi ku t̄ɔi ine feii á je. Amma ɲe wee ì coo bi ku t̄ɔt̄ɔi ile ɲa.

¹⁸ Iyi ine ngboi woo weei Ilaaɔ ɲa do woo kɔ ine ɲa si wooda ɲau à gbɔ ideu be, ɲɔi à waa de kp̄aa iyi aa kp̄aɔ Jesu, domi à waa ce n̄joe si na iyi í j̄ò zamaau fei í bito do saabui cioe.

¹⁹ Iyi ale í le ɲɔi Jesu do mɔcɔe ɲa à fita hai inɔ iluu.

Idei Jesu do j̄i ngbe

(Cɔ *Matie 21:20-22*)

²⁰ N̄ɔi à waa lɔ daakɔ, nɔ à ye j̄i ndii figiu í gbɛ hee do ic̄ae ɲa fei. ²¹ Wee Piɛɛ wa ye gigii mii ɲa iyi í tako í ceu, ɲɔi í s̄ɔ Jesu í ni, M̄eetu, cɔ j̄i iyi ì ceekpeu í gbɛ. ²² N̄ɔi Jesu í s̄ɔ mɔcɔe ɲa í ni, i dasi Ilaaɔ naane ɲa. ²³ Ntɔ ntɔ, bii ine gɔ í s̄ɔ iri kutau ih̄e í ni, dede hai be i koo i dasi tenku nɔ kù waa sika sika si id̄ae, bii í dasi naane, beɛbe m̄oi á ce. ²⁴ Na iyi ih̄e ñ wa n s̄ɔ ɲe, mii iyi ì waa t̄ɔ si kut̄ɔ ɲe fei, i dasi naane iyi ì baa t̄a ɲa nɔ beɛbe m̄oi á ce ɲe. ²⁵ Waati iyi ì dede í leekí í waa bi i ce kut̄ɔ ɲa, bii ì ne ide gɔ do ine gɔ ɲa i kpa ide

kurara iyi í wa si ḡamei ɲeɔ ɲa tit̄a ku ba Baa ɲe m̄o iyi í wa lele ku kpa idei dulum du ɲe. [²⁶ Amma bii ɲe taka nulɛ i kù waa kpa idei kurara iyi ine ɲa à ce ɲe, Baa ɲe m̄o iyi í wa lele kaa kpe idei kurara ɲe.]

Hai iwoi yiikoi Jesu wa naa

(Cɔ *Matie 21:23-27; Luku 20:1-8*)

²⁷ N̄ɔi à nyi à bɔ Zeruzalemu má. Iyi Jesu wa dabii si bantumai kpas̄i Ilaaɔ ɲɔi ine ngboi woo weei Ilaaɔ ɲau do woo kɔ ine ɲa si wooda ɲau do ine ngbo ɲau à naa bi t̄eɛ, ²⁸ à beɛɛ à ni, mii ɲa iyi ì waa ceu ih̄e, yooi í nae kp̄aa iyi ì waa cooɔ. Do yiikoi yooi ì waa cooɔ. ²⁹ N̄ɔi Jesu í je ɲɲa í ni, amu m̄o an bee ɲe ide gɔ. Bii ì yɔkɔ ì j̄em ɲa, an s̄ɔ ɲe ine iyi í nam yiiko ñ wa n ceò mii ɲau ih̄e. ³⁰ Hai iwoi Z̄aa í ba yiiko iyi í dasiò ine ɲa inyi. Hai bi Ilaaɔ de, ma hai bi amanɛ ɲa. I j̄em ɲa. ³¹ Nɔ à busi ɲe à waa ni, beirei aa ka j̄eaa. Nsei n̄ɔɔ, bii à j̄eaa à ni hai bi Ilaaɔi, á bee wa beirei í ce a kù dasi Z̄aa naane. ³² Bii à nɔ à ni hai bi amanɛ ɲai, to. Wee à fɔ beɛbe si na iyi í j̄ò à waa ce n̄joi zamaau, domi zamaau fei í j̄esi iyi Z̄aa waliiii kam kam. ³³ N̄ɔi í j̄ò à j̄ea Jesu à ni, a kù mà. Nɔ Jesu m̄o í s̄ɔ ɲa í ni, to, debei amu m̄o, n kaa n s̄ɔ ɲe yiikoi ine iyi ñ wa n ceò mii ɲau ih̄e.

12

M̄ondaí gaanɔma laalo ɲa

(Cɔ *Matie 21:33-46; Luku 20:9-19*)

¹ Si anyii ɲɲu, Jesu í lɔsi ku s̄ɔ ɲa ide do m̄onda. Í ni, ine gɔ í ce ikoe, í lɔ si j̄i ndii rez̄e ɲa nɔ í ce kaa í kaakɔeɔ. Nɔ í ce bi ku f̄ɔ inyii isoe. Nɔ í c̄a tafa bii ku degbe ikou. N̄ɔi í so gaanɔma ɲa í dasi ɲa si ikou a maa logooe, í bei í bɔ ilu koo kpe be. ² Waati iyi j̄i n̄ɔu í so í to ku ka ɲɔi í be woo ce ice gɔ bi gaanɔma ɲau koo gba iyi í je ti ɲɲu wa. ³ N̄ɔi à muu à c̄aa nɔ à lelee í ne awɔ ngbe. ⁴ Nɔ ilu ikou í be woo ce ice mmu má bi tu

ɲa. Ɗɔi à bu ɲɲu mɔ nɔ à cãa si irie.
⁵ Nɔ í be amanɛ mɛɛtasia nɔ à cãa à kpa. Bɛɛɛɛi à cɛa inɛ nkpɔ má. Á cã inɛ gɔ ɲa nɔ à kpa inɛ gɔ ɲa mɔ.
⁶ Nɛi í gbe ama abíi ilu ileu iyi í bi jiida jiida. Nɲui í be do ankãanyi í ni, aa jirima amam. ⁷ Amma waati iyi amaɛu wa to, woo ce icɛ ɲau à fɔ aɲa duusɔɔ à waa ni, i cɔ inɛ iyi á na ku jɛ tubuu. Ka kpa nɔ tubuu ku baa ku jɛ tu wa. ⁸ Ɗɔi à muu à kpa nɔ à soo à koo à nyɔɔ do alalai kaau.

⁹ Ɗɔi Jesu í ni, to, bɛɛɛi beirei ilu ikou takɛ á ce ɲɲa. Á koo ku kpa ɲai nɔ ku dɛ inɛ mmu ɲa ku dasi ɲa ikou. ¹⁰ To, i kù cio kukɔi idei Ilaaɔ ɲa tengi bii í ni,

Kuta iyi woo ma ɲa à kɔsiu
 Nɲui í baa í jɛ kuta sintei icui ileu.

¹¹ Aɔ Lafɛi í coo, nɔ í mu wa biti.

¹² Iyi Jesu í fɔ bɛɛɛɛ í tã ɲɔi inɛ ngboi Zuifu ɲau à waa dɛ Jesu ku mu, domi à mà na irii aɲai í kpa mɔndau. Amma si bei à waa ce nɲoi zamaau, ɲɔi í jɔ à jɔɔ à nɛ.

Fiai lempoo ku sã

(Cɔ Matie 22:15-22; Luku 20:20-26)

¹³ Ɗɔi inɛ ngboi Zuifu ɲau à bɛ Farisi gɔ ɲa do inɛi Herodu gɔ ɲa bi Jesu a koo a lea taai ide. ¹⁴ Iyi à to bi tɛɛ nɔ à sɔɔ à ni, Mɛɛtu, à mà iyi ì ya fɔ ntɔ. Bɛɛɛɛ mɔi i kù waa ce nɲoi inɛ gɔ, domi i ci ya cɔ ijui amanɛ ɲa, amma ì waa kɔ inɛ ɲa si idei Ilaaɔ do ntɔ. Í sɔa ka sãa ilaalu Sezaa fiai lempoo? Mà ka maà sãa. ¹⁵ Amma Jesu í mà muafiti ɲɲa, nɔ í ni, beirei í ce ì waa leem taai ide ɲa. I naam kpekele akã wa n cɔ ɲa. ¹⁶ Ɗɔi à naa akã wa. Nɔ Jesu í bee ɲa í ni, fotooi yooi í wa si kpekeleu ihɛ nɔ irii yooi à kɔ si. Ɗɔi à jɛaa à ni, ti Sezaa. ¹⁷ Ɗɔi Jesu í sɔ ɲa í ni, to, i sãa Sezaa iyi í jɛ tɛɛ ɲa. Nɔ ì sãa Ilaaɔ mɔ iyi í jɛ tɛɛ ɲa. Ɗɔi inɛ ɲa à biti ntɔ ntɔ do yaase bei í fɔɔ ide.

Idei kujti iku ɲa

(Cɔ Matie 22:23-33; Luku 20:27-40)

¹⁸ Ɗɔi Sadusi gɔ ɲa à naa bi Jesu. Aɲai à ya maa ni iku ɲa a kaa jì. Iyi à to wa bi Jesu ɲɔi à beɛɛ à ni, ¹⁹ Mɛɛtu, tako wo Moizi í kɔ nwa í ni, bii inɛ gɔ í ku í jɔ aboɛ, nɔ ɲɲu do aboɛu a kù nɛ ama, ifɔɛ ku so jaaɔu ku ba ku bía igbãɛ ama. ²⁰ Wee, inɛ mɛɛje gɔ ɲa à wɛɛ iyi à jɛ amai baa akã. Igbã ɲɲa í so abo nɔ í ku, ɲɲu do aboɛ a kù nɛ ama. ²¹ Ɗɔi inɛ minjisiau í so jaaɔu nɔ ɲɲu mɔ í ku, kù ba ama. Ɗɔi inɛ mɛɛtasia mɔ í ce bɛɛɛɛ má. ²² Nɔ aɲa mɛɛje iyi à so abou fei à kù, baa inɛ akã ɲɲa kù ba ama. Si anyi ɲɲa, ɲɔi abou mɔ í na í ku. ²³ To, aɲo iyi iku ɲa aa na a jì, aboi yoo ɲɲai á jɛ, si bei aɲa mɛɛjeu fei à soo aboi. ²⁴ Ɗɔi Jesu í jɛ ɲɲa í ni, ì waa rara ɲai si na iyi í jɔ ì kù mà gbugbãi Ilaaɔ ɲa hee ma jɛ mii iyi kukɔi ideɛ wa fɔ. ²⁵ Ntɔ ntɔ, si waati iyi iku ɲa aa na a jì, waati bɛɛɛɛ inɛmɔkɔ do inaabo ɲa a kaa so nɲe má, amma aa yei bei amaleka ɲa. ²⁶ Iyi í jɛ ti idei kujti iku ɲa, Moizi í kɔ si tiaɛ tengi bii wa fɔ idei ama jii nɔu. Tengi bei Ilaaɔ í sɔɔ ide gɔ. Í ni ɲɲu Aɔ Lafɛi Aburahamui, do ti Izaaki, do ti Zakɔbu. I kù cio ideu bɛ ɲa? ²⁷ Bii Ilaaɔ í ni ɲɲu í jɛ Lafɛi inɛ gɔ ɲa iyi à kù, iyi bɛ wa nyisi iyi inɛ ɲau à wɛɛ baa bii à ku. Ntɔ ntɔ, Ilaaɔ kù jɛ Lafɛi iku ɲa, Lafɛi inɛ ɲa iyi à wɛɛi. Debei i kù ye iyi ì wa si kurara nla nla ɲa?

Wooda iyi í re

(Cɔ Matie 22:34-40; Luku 10:25-28)

²⁸ Ɗɔi inɛ akã wo kɔ inɛ ɲa si wooda ɲau í gbɔ à waa ce kakɔɔu. Í ye iyi Jesu í jɛa Sadusi ɲau í ce nɛɛɛ. Ɗɔi í bɔ bi Jesu í beɛɛ í ni, si wooda ɲau fei yoomai í re. ²⁹ Ɗɔi Jesu í jɛaa í ni, wooda iyi í reu wee. I de ití i gbɔ, inɛ inɛi Izireli ɲa. Ilaaɔ Lafɛɛ nwa, ɲɲu akã í jɛ Lafɛɛ. ³⁰ Bi Aɔ Lafɛɛɛ do idɔɛ fei, do lasabue fei, do gbugbãɛ fei. ³¹ Minjisiau wee. Bi inɛ mmu ɲa bei ì bi araɛ. Wooda gɔ kù wɛɛ iyi í re bɛɛɛɛ má. ³² Ɗɔi woo kɔ

ine ɲa si woodau í sɔ Jesu í ni, í sɫa Mætu. Ide iyi í fɔu ntɔi. Ilaaɔ akãi í wεε, nɔ Lafɛε gɔ kù wεε má bii kù je ɲɲu akãu. ³³ Amanε ku bi Ilaaɔ do idε fei, do lasabue fei, do gbugbãe fei, nɔ ku bi ine ɲa bei í bi arae, ine ɲɲu bei í sɫa í re kuwee iyi à ya jo si ina fei sãa sãa do kuwee ɲa iyi à gbe fei. ³⁴ Iyi Jesu í ye í je do lasabu jiida, ɲɔi í sɔɔ í ni, í gbe keeke í jesi Ilaaɔ ku je ilaalue.

Si anyii ɲɲu, ine kãma kù je ku bee Jesu ide gɔ má.

Davidi do ine iyi Ilaaɔ í cica

(Cɔ Matie 22:41-46; Luku 20:41-44)

³⁵ Si anyii ɲɲu, Jesu í wasi ku kɔa ine ɲa si cio inɔ bantumai kpasɛi Ilaaɔ nɔ í bee ɲa í ni, beirei í ce woo kɔ ine ɲa si wooda ɲau à ni ine iyi Ilaaɔ í cicau tãkui ilaalu Davidii.

³⁶ Davidi takae í fɔ do gbugbãi Hundeni Ilaaɔ í ni,

Aɔ Lafɛε í sɔ Lafɛεm í ni,

Buba si awɔ ɲjem,

Hee n ce mbeεε ɲa bi ku lesi isεε.

³⁷ Nɔ Jesu í ni má, to, bii Davidi takae wa kpoo Lafɛε, beirei á ce ku je tãkue má.

I mu ara ɲɲε do woo kɔ ine ɲa si wooda ɲa

(Cɔ Matie 23:1-36; Luku 20:45-47)

Nɔ zamaa nkɔɔ gɔ wa gbɔ idej Jesu do inɔ didɔ. ³⁸ Wa sɔ ɲa si cioεu wa ni, i mu ara ɲɲε do woo kɔ ine ɲa si wooda ɲau, aɲa iyi à ya bi a maa dabii do jaba ɲau nɔ à bi ine ɲa a ya ce aɲa fɔɔ do jirima si bantuma. ³⁹ À ci ya bi kaa kitãi ine ngbo ɲa ile bi ku ce kutɔtɔɔ, do inya sinte bi ku ce jingau ɲa. ⁴⁰ À ya takii jaaɔ ɲa a gba mii ndu ɲa ɲa fei, nɔ à ya maa ce kutɔɔ sisɔ ku ba a ye ɲa ɲɲu akã. Na ɲɔi í jɔ ijuukpã ɲa a la ku caa.

Idei fia iyi abo jaaɔ gɔ í dasi

(Cɔ Luku 21:1-4)

⁴¹ Nɔi Jesu í koo í buba kɔkɔi kpakoi kɔletiu wa cɔ bei ine ɲa à waa dasi fia. Ilu fia gɔ ɲa à dasi fia nkɔɔ.

⁴² Nɔi jaaɔ ilu are gɔ mɔ í naa, ɲɔi í dasi kɔkɔle keeke minji gɔ ɲa iyi kù re baa dala. ⁴³ Nɔi Jesu í kpe mɔcɔε ɲau í sɔ ɲa í ni, ntɔ ntɔ, jaaɔ ilu areu í dasi fia si kpakoi kɔletiu ihɛ í re ine fei, ⁴⁴ domi aɲa fei, iyi í lesi antai fia ɲɲa ɲai à dasi, amma abou baa do iyi í je ilu are, í dasii andi iyi í ne fei, nkãma kù gbea iyi á maa wεεɔ má.

13

Jesu wa fɔ idej kpasɛi Ilaaɔ ku lege
(Cɔ Matie 24:1-2; Luku 21:5-6)

¹ Nɔi Jesu wa fita wa hai bantumai kpasɛi Ilaaɔ nɔ mɔcɔ akãε gɔ í ni, Mætu, cɔ bei kpasɛi Ilaaɔ ihɛ í la nɔ à maa do kuta kusɫa ɲa. ² Nɔi Jesu í ni, ò waa ye ile nla ɲau ihɛ? Kuta baa akã kaa na ku maa lesi nje be má, aa kekeε mbe fei.

Wahala iyi á naa si waatii ankãanyi
(Cɔ Matie 24:3-14; Luku 21:7-19)

³ Nɔi Jesu í koo í buba si iri kutai Olivieu wa cɔ ikpa kpasɛi Ilaaɔ. Nɔi Pieε do Zaaki do Zãa do Andereε à wa bi Jesu aɲa ɲa. Nɔi à beεε à ni, ⁴ sɔ wa waati iyi mii nɔu be á ce. Nyinda yoomai aa ka ye ka ba ka mà iyi waatii í to.

⁵ Nɔi Jesu í je ɲa í ni, i ce laakai ɲa ine gɔ ku maɔ na ku dɛ iju ɲɲε, ⁶ domi ine ɲa iyi aa na a maa naa akã akã a maa ni aɲai à je ine iyi Ilaaɔ í cicau aa kpɔ. Aa dɛ ijui ine nkɔɔ. ⁷ Bii ò gbɔ ibai igũ amεε amεε ɲa do baau igũ ɲa hee jɛijɛ i maɔ jɔ idɔ ɲɲε ku dede, domi í gbe mii ɲau be fei ku ceí. Amma kù nɔ kù je waatii ankãanyiu be titã. ⁸ Dimi gɔ ɲa aa ya na a maa ja do dimi mmu ɲa, nɔ ilaalu gɔ ɲa mɔ aa maa ja do ilaalu mmu ɲa. Nɔ ile á yaya si ilu gɔ ɲa, nɔ ari á ce. ɲɲu be á yei bei ara kuro sintei bãasɫi ku bei ku bí.

⁹ Amma iɲε taka ɲɲε í ce laakai. Aa na a mu ɲε a koo a na woo kiiti ɲa, nɔ a te ɲɲε kpɔtɔɔ ile bi kutɔtɔɔ ɲa. Nɔ aa bɔɔ ɲε bi ilaalu ɲa do bi ilu ile ɲa na irim ku ba í je ɲa seeda ɲa. ¹⁰ Amma í gbe a waazɔa ine ɲa

laabaau jiidai Ilaaḏ si dimi fei waatii ankāanyiu ku bei ku to wa. ¹¹ Waatii iyi à mu n̄e à waa b̄o ku na woo ce kiiti nau, i maà ti i biti do ide iyi aa f̄o n̄a, amma bii awaatiu í to i f̄o ide iyi í naa n̄e si id̄o. N̄o ide n̄a iyi aa f̄o n̄a kaa j̄e ide n̄e, Hundeí Ilaaḏi á f̄o. ¹² Ine ḡo n̄a aa zamba if̄o n̄a n̄a walak̄o igb̄a n̄a n̄a ku ba a kpa n̄a. B̄eɛb̄e m̄oi baa n̄a aa maa cea ama n̄a n̄a. Amu n̄a m̄o aa dede si baa n̄a n̄a ku ba a kpa n̄a. ¹³ Ine fei á cé n̄ei na irim. Amma ine iyi í temua hee k̄o á ba faaba.

Faajii ide laab̄o iyi í ya beje mii n̄a

(C̄o Matie 24:15-28; Luku 21:20-24)

¹⁴ N̄o Jesu í ni má, aa ȳe mii laab̄o iyi wa beje mii n̄a tengi bii k̄u j̄o ku wa n̄a. Ine iyi wa cio ideí mii laab̄o ku ce laakai ku gb̄o s̄a s̄a. Waati b̄eɛb̄e ine n̄a iyi á wa il̄ei Zudee a sa a b̄o iri kuta nau. ¹⁵ N̄o ine iyi í wa antai ile sikifa, bii í kita il̄e ku ba ku sa ku maà b̄o nḡoḡo ku so in̄o ile. ¹⁶ N̄o ine m̄o iyi í wa iko ku maà nyi kpas̄e koo so kumbooé má. ¹⁷ Waatii b̄eɛb̄e wahalai b̄aas̄i n̄a do ayawo n̄a á caa m̄m. ¹⁸ I ce kut̄o n̄a ku ba ide s̄amiu b̄e ku maà j̄e si sukui t̄ut̄u. ¹⁹ Nt̄o nt̄o, aj̄o n̄ju wahala nla n̄lai á naa iyi a k̄u ȳe dimie hai sinte waatii iyi Ilaaḏ í taka andunya hee ku baa n̄sei. N̄o a kaa ka ȳe dimie má hee do aj̄o fei. ²⁰ N̄o bii Aḏ Laf̄e k̄u j̄ile si n̄ju ku kaye kukp̄oi aj̄ou wo ine ḡo kaa w̄eé má. Amma í kaye na irii ine n̄a iyi í cicau.

²¹ Waati b̄eɛb̄e bii ine ḡo í s̄o n̄e í ni, i c̄o, ine iyi Ilaaḏ í cicau í wa ih̄e, walak̄o ine mmu ḡo ku ni í wa ih̄o, i maà dasi laf̄e naane. ²² Ine ḡo n̄a aa na a naa ak̄a ak̄a a maa ni an̄ai à j̄e ine iyi Ilaaḏ í cicau walak̄o a ni an̄ai à j̄e walii n̄a amma iboi. Aa maa ce dobu dobu do maamaake n̄a ku ba a d̄i hee do ijui ine n̄a iyi Ilaaḏ í cicau bii aa ȳok̄o. ²³ To, in̄e, i máa ce laakai n̄a. Na n̄ai í ce ñ wa n̄ s̄o n̄e fei nd̄e do njuma.

Kunaai Amai Amane

(C̄o Matie 24:29-31; Luku 21:25-28)

²⁴ Amma si aj̄o n̄ju si anyii wahalau, inunu á kuku inya, cukpa m̄o kaa má inya má, ²⁵ andaiya n̄a aa cuku wa hai lele, n̄o gbugb̄ai lele n̄a a yaya. ²⁶ Waati b̄eɛb̄e ine n̄a aa ȳe amu Amai Amane, ñ wa n̄ naa si kud̄ui ij̄i do gbugb̄a nla ḡo do amboe. ²⁷ Si anyii n̄ju, an b̄e amaleka n̄a wa si andunya gonta m̄eɛu. An̄ai aa b̄o bii fei a t̄ot̄o ine n̄a iyi ñ cicau. Aa t̄ot̄o n̄a si andunyau fei.

Yaase iyi j̄i ndii figi wa nyisi

(C̄o Matie 24:32-35; Luku 21:29-33)

²⁸ Jesu í ni, i c̄o mii iyi j̄i ndii figi wa k̄o n̄e si n̄a. Bii ñ na í ȳe amaaw̄e n̄a à sinti ku wu wua kp̄ot̄o ñ ya mà iyi ate í maai wa m̄b̄e. ²⁹ B̄eɛb̄e m̄oi, bii ñ ȳe mii nau b̄e fei wa ce, i mà n̄a iyi kubaai amu Amai Amane kaa kpe má, aj̄ou í maai wa m̄m. ³⁰ Nt̄o nt̄o, ñ wa n̄ s̄o n̄ei, k̄u j̄e ineí n̄sei n̄a feii aa ku ideu ku bei ku ce. ³¹ Lele do il̄e fei á na ku t̄a, amma idem n̄a kaa t̄a pai.

Ilaaḏ n̄ju ak̄ai í mà aj̄o iyi mii nau á ce

(C̄o Matie 24:36-44)

³² Jesu í s̄o n̄a má í ni, ine k̄ama k̄u mà waatiu hee ma j̄e aj̄o iyi mii nau á ce, baa amaleka n̄a iyi à wa lele, baa amu Amau, í gbe Ilaaḏ Baaba n̄ju ak̄a. ³³ I ce laakai n̄a, i ya maa c̄o kp̄aa ño i ya ce kut̄o n̄a si na iyi í j̄o í k̄u mà waati iyi aj̄ou á to wa n̄a. ³⁴ Á ȳei bei ine iyi wa b̄o ilu ño í j̄o woo ce icee n̄a kpas̄e í na ine fei icee, ño í s̄o woo degbe ande koofau ku maa c̄o kpas̄e. ³⁵ Si na iyi í j̄o í k̄u mà n̄a ma alei ilu kpas̄e á na ku to wa walak̄o id̄u laja, walak̄o waatii kuk̄oi j̄e, walak̄o daadaak̄o, na n̄ju, i máa c̄o kp̄aa n̄a, ³⁶ ku ba ku maà naa ku ba n̄e ñ waa sí njoo n̄a, ño ku maà naa ku boe n̄e. ³⁷ Ide iyi ñ wa n̄ s̄o n̄e ih̄e, n̄ju m̄oi ñ wa n̄ s̄o ine fei. I máa c̄o kp̄aa n̄a.

14

Ine ngbo ɲa à waa busi nje a kpa Jesu

(Cɔ Matie 26:1-5; Luku 22:1-2; Zāa 11:45-53)

¹ Si afeɪ aɔ minji jingauɪ Iku ku kua do ti Pɛɛ hai nɛ lefee á to wa. Nɔi inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ ɲa do woo kɔ inɛ ɲa si wooda ɲau á waa de kpāa bei aa ce a mu Jesu do bisi a kpaa. ² Amma á waa ni, kù sɪa ku je si aɔi jingauu ku ba hoya hoyu ku maà dede si zamaau.

Abo gɔ í fási irii Jesu tulare

(Cɔ Matie 26:6-13; Zāa 12:1-8)

³ Jesu í wa Betani kpasɛi Simɔɔ iyi í tako í ce bɔai dintɛu, ɲoi abo gɔ í lɔ wa bi tɛɛ waati iyi á waa je. Wa mu ama caka ku sɪa gɔ iyi á ce do abatii, iyi í nɛ tulare ku nɛ fia iyi á ce do ikpoi naadi. Tulareu í bei í caada. Nɔi í lɛge ama cakau nɔ í fási tulareu si irii Jesu. ⁴ Nɔ inɛ gɔ ɲa á wa bɛ. Á sɔ nje do idɔakɔ á waa ni, na mii í ce abou ihɛ í koo í ce asɔi tulareu ihɛ. ⁵ Aa ka taai wo zakai fiaɪ icɛi adɔ aká nɔ ka mua ilu are ɲa. Nɔi á waa la si abou do kugaabu. ⁶ Amma Jesu í ni, i jɔ abou. Na mii í ce ì waa ye taaleɛ ɲa. Mii jiidai í ceem bɛ. ⁷ Ntɔ ntɔ, ilu are ɲa aa maa wɛɛ do inɛ waati kama fei, nɔ waati iyi ì bi fei aa yɔkɔ i ce ɲa jiidai ɲa, amma amu n kaa n na n wɛɛ do inɛ hee do aɔ fei. ⁸ Abou í ce andi gbugbāɛ iyi á yɔkɔ mbɛ, í fási aram tulare do njuuma bei á ya fási arai iku ɲa á bei á si ɲa. ⁹ Ntɔ ntɔ, tengi bii inɛ ɲa aa koo á maa waaɔ laabaau jiidau si andunya fei, aa sisi ide iyi abou ihɛ í ce á maa yeɔ gigie.

Zudasi á fita anyii Jesu

(Cɔ Matie 26:14-16; Luku 22:3-6)

¹⁰ Nɔi Zudasi Isikarioti, inɛ akāi mɔcɔ maateɛji ɲau, í bɔ bi inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ ɲau í ni nɲu á da ɲa Jesu si awɔ. ¹¹ Iyi á gbɔ ideu, ɲoi inɔ ɲa í dɔ nɔ á ni aɲa aa muua fia. Nɔi Zudasi wa de kpāa bei á ce ku zambaɔ Jesu ku na inɛ ɲau.

Jesu wa je jingauɪ Iku ku kua do mɔcɔɛ ɲa

(Cɔ Matie 26:17-25; Luku 22:7-14, 21-23; Zāa 13:21-30)

¹² Si aɔi sintei jingauɪ Pɛɛ hai nɛ lefeeu, si waati iyi inɛ ɲa á ya saka angudai jingauɪ Iku ku kua á ceɔ kuwee, ɲoi mɔcɔi Jesu ɲau á beɛ á ni, iwoi ì bi kaa ceɛe ijei jingauu. ¹³ Nɔi í bɛ amanɛ minji si inɔi mɔcɔɛ ɲau í sɔ ɲa í ni, i bɔ inɔ ilu, aa ye mɔkɔ gɔ wa so inyi jɔlɔ. I tooɛ. ¹⁴ Mɔkɔu á koo ku lɔ kpasɛ gɔ. Kpasɛ bii á lɔu, i koo í sɔ ilu kpasɛu í ni ɲa, Mɛɛtu í ni ka beɛe ile bii nɲu á je jingauɪ Iku ku kua do mɔcɔi nɲu ɲa. ¹⁵ Mɔkɔu á bɔɔ ɲɛ si antai ile ku kpeke gɔ nɔ á nyisi ɲɛ ilaawa nla gɔ iyi á ce sɔlɔi fei ndɛɛ tá. Bei aa ce nwa sɔlɔi jingauu ɲa. ¹⁶ Nɔi mɔcɔ ɲau á dasi kpāa á nɛ. Iyi á to inɔ iluu nɔ á ye ideu í ce bei Jesu í sɔ ɲau, ɲoi á ce ijei jingauu bɛ.

¹⁷ Iyi alɛ í lɛ, ɲoi Jesu í to wa do mɔcɔ maateɛji ɲau. ¹⁸ Waati iyi á waa je ɲoi Jesu í ni, ntɔ ntɔ, inɛ akā ɲɛɛ iyi awɔɔ á waa je, nɲui á zambam. ¹⁹ Nɔi inɔi aɲa fei í fɔ, nɔ á wasi ku beɛe akā akā á waa ni, isa kù je amu ya. ²⁰ Nɔi Jesu í je ɲa í ni, si inɔi inɛ maateɛjiu, inɛ akā ɲɛɛ á gūsi pɛɛ si inɔ jɛɛ awɔɔ aɔ. Lafɛi á zambam. ²¹ Do ntɔ amu Amaɪ Amanɛ an ku si bei kukɔi ideɪ Ilaaɔ wa fɔ. Amma inɛ iyi á zambam á ye ijuukpā nla nla. Á tiaa inɛɛu bii í je á kù búu mɔm wo.

Ije iyi aa ka yeɔ gigii ikui Jesu

(Cɔ Matie 26:26-30; Luku 22:14-20; Kɔr. 1, 11:23-25)

²² Waati iyi á waa je, ɲoi Jesu í so pɛɛ í saabu Ilaaɔ titā í bei í bububue í na mɔcɔɛ ɲau í ni, i gba ɲa. Iyi ihɛi í je aram. ²³ Nɔi í so kɔɔfu má si bii á dasi vɛɛ í saabu Ilaaɔ nɔ í na ɲa aɲa fei á mɔ. ²⁴ Nɔi í sɔ ɲa í ni, iyi ihɛi í je njɛm. Nɲui í je nyindai akabuu iyi Ilaaɔ í dɪ do amanɛ ɲa. An nikāɛ na irii dulum dɪi inɛ nkɔ. ²⁵ Ntɔ ntɔ, n kaa n mɔ atɛ vɛɛ má í gbe hee aɔi iyi an mɔ vɛɛ titɔ si andunya titɔi Ilaaɔ.

26 Si anyie à kɔ iri ɲa nɔ à fita à bɔ iri kutai Olivie ɲa.

Jesu wa fɔ iyi Pieɛ á jã ku ni kù mà nɲu

(Cɔ Matie 26:31-35; Luku 22:31-34; Zãa 13:36-38)

27 Nɔi Jesu í sɔ mɔcɔe ɲa í ni, inɛ fei aa nyiɔ anyi na irim. Bɛi Ilaaɔ í fɔ si kukɔi ideɛ, bɛɛbɛi á ce. Í ni nɲu á kpa woo degbeu nɔ angudã ɲau a fangaa bii fei. 28 Amma an jì hai si balɛ nɔ n cua nɲɛ n bɔ ilei Galilee. 29 Nɔi Pieɛ í sɔɔ í ni, baa bii inɛ fei wa nyiɔ anyi na iriɛ, amu n kaa n nyiɔ anyi pai. 30 Nɔi Jesu í sɔɔ í ni, ntɔ ntɔ, nnyi, idũuyi mɔm, hee ajɛɛ ku maa kɔ isɛ gbeeji, aa jã isɛ gbɛeta i ni i kù màm. 31 Amma bɛi Jesu wa fɔ, bɛɛbɛ mɔi Pieɛ í ya fɔ hee lele ku ni, n kaa n kɔsie pai, baa bii í jɛ an ku do awɔ ajɔi. Nɔi aɲa fei à fɔ bɛɛbɛ.

Jesu wa ce kutɔɔ Gesemanee

(Cɔ Matie 26:36-46; Luku 22:39-46)

32 Nɔi Jesu do mɔcɔe ɲa à bɔ inya gɔ iyi à ya kpe Gesemanee. Iyi à to bɛ nɔ í sɔ ɲa í ni, i buba ihɛ titã ɲa n koo n ce kutɔɔ wa. 33 Nɔi í gbã Pieɛ do Zaaki do Zãa à bɔ waju. Nɔ njo í muu hee arae fei í rɔ. 34 Nɔi í sɔ ɲa í ni, inɔ ku fɔ í naa sim nla nla hee wa bi ku kpam. I wa ihɛ, i wɔ njoo ɲa. 35 Iyi í fɔ bɛɛbɛ í tã ɲoi í bɔ waju keeke í koo í sɛɛbata ile wa ce kutɔɔ, bii á ce, wahalau ku jìɔ nɲu. 36 Wa ni, Baam, aa yɔkɔ i ce mii fei. Jɔ wahalau ihɛ ku jìim. Amma do nɲu fei, ku maà ti ku jɛ ti idɔɔbim, jɔ idɔɔbie ku ce.

37 Si anyie ɲoi í nyi wa bi mɔcɔ mɛeta ɲau í ba ɲa à waa sɪ njoo. Nɔi í bee Pieɛ í ni, Simɔɔ, ì waa sɪ njooi? Debɛi, i kù yɔkɔ i kù wɔ njoo baa lɛɛu akã? 38 I wɔ njoo nɔ i maa ce kutɔɔ ɲa ku ba i maà dasi kulelei inɛ ɲa. Idɔi amanɛ í bi, amma arae í kua gbugbãɛ. 39 Nɔi í nyi má í koo í ce kutɔɔ si ide akãu. 40 Iyi í nyi wa bi tu ɲa má, nɔ í ba ɲa à waa sɪ njoo má, domi njoo wa kpa ɲa. Iyi í jì ɲa nɔ a kù mà bɛi aa sɔɔ má.

41 Nɔi í nyi í koo í ce kutɔɔ má nɔ í baa bi tu ɲa isɛ gbɛetasiaɛ í bee ɲa í ni, ì sũ ì waa sɪmi ɲai hee nsei? Í to bɛɛbɛ. Wee, awaatiu í to tã, iyi aa mu amu Amai Amanɛ, á daa ilu dulum ɲa si awɔ. 42 Wee, inɛ iyi á zambam wa to wa. I dede ka kòɔ ɲa.

À mu Jesu

(Cɔ Matie 26:47-56; Luku 22:47-53; Zãa 18:3-12)

43 Iyi Jesu wa fɔ bɛɛbɛ, gbakã ɲoi Zudasi, inɛ akãi mɔcɔ maateaji ɲau, í to wa. Zamaa nla gɔ wa tooɛ wa à waa mu taakuba ɲa do golo ɲa. Inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ ɲau do woo kɔ inɛ ɲa si wooda ɲa do inɛ ngbo ɲau à bɛ ɲa wa. 44 Waati iyi Zudasi í dasi idɔ nɲu ku zamba Jesuu, í sɔ inɛ ɲau nyinda gɔ iyi nɲu á ce. Í ni, inɛ iyi an koo n ya n baabae, lafɛɛ mbɛ. I muu dim dim i nɛɛ ɲa. 45 Hai Zudasi í to wa gbakã, í sekɛɛ si Jesu í ni, Mɛɛtu. Nɔi í baabae. 46 Nɔi inɛ ɲau à to Jesu awɔ à muu. 47 Nɔi inɛ akãi mɔcɔ ɲau í yɔ taakubae í cafe itli amaacei woo wee nlaɪ Ilaaɔu í buu. 48 Nɔi Jesu í bee ɲa í ni, amui ì naa ku mu ɲa do taakuba do golo ɲa bɛi woo ce ile? 49 N̄ ya n wa si inɔ nɲɛ ajɔ fei n maa n kɔ inɛ ɲa si cio kpasɛi Ilaaɔ, nɔ i kù mum ɲa. Amma nɲu ɲau bɛ fei í ce ku ba kukɔi idei Ilaaɔ ku kɔ. 50 Nɔi mɔcɔ ɲau fei à jɔɔ à sa.

51 Nɔi ama awaasũ gɔ mɔ wa too Jesu, wa kpaka aɔɔ. Nɔi inɛ gɔ wa de ku muu, 52 amma í sa basɪ í jɔ aɔɔ.

Jesu í wa wajui igbei woo kiiti ɲa

(Cɔ Matie 26:57-68; Luku 22:54-44, 63-71; Zãa 18:13-14, 19-24)

53 Nɔi à bɔɔ Jesu bi woo wee nlaɪ Ilaaɔu. Tengi bɛi inɛ ngboi woo wee ɲau do inɛ ngbo ɲau do woo kɔ inɛ ɲa si wooda ɲau à tɔtɔɔ. 54 Nɔ Pieɛ í wa hee jìijì wa too Jesu wa do anyi hee í bɔ inɔ bantumai kpasɛi woo wee nlaɪ. Nɔi í buba bɛ do woo degbe andɛ koofa ɲau, wa nyia kɔkɔi ina.

⁵⁵ Waati n̄ju in̄e ngboi woo wee ña do igbei woo kiiti ñau fei à waa ðe ide gɔ iyi aa yeð taalei Jesu a ba a kpāa. Amma a kù ba. ⁵⁶ In̄e nkɔ̄o í wasi ku máa ide, amma ide n̄ña kù waa so n̄je. ⁵⁷ N̄joi in̄e gɔ ña à dede à máa ide à ni, ⁵⁸ à gbɔ iyi í ni n̄ju á leḡe kpas̄ei Ilaāđu nɔ si afei ajɔ m̄eeta n̄ju á be ku ma mmue iyi kaa je do aw̄oi aman̄e. ⁵⁹ Amma baa si be, ide n̄ña kù so n̄je. ⁶⁰ N̄joi woo wee n̄lau í dede í leek̄i si wajui aña fei, nɔ í bee Jesu í ni, i kù waa ni ide gɔ? Ide mii in̄e ñau ih̄e à waa yeð taalee. ⁶¹ Amma Jesu wa cokoe, kù fɔ ide gɔ. N̄joi woo wee n̄lau í beee má í ni, aw̄oi ì je in̄e iyi Ilaās̄ í cica, Amai Ilaās̄? ⁶² N̄joi Jesu í j̄eaa í ni, oo, amui. Nɔ aa ye ña amu Amai Aman̄e ñ wa n buba si aw̄o n̄jei Ilaās̄ ilu gbugb̄a fei. Nɔ ajɔ ak̄a aa na i yem ña ñ wa n naa si kud̄ui ij̄i má. ⁶³ N̄joi woo wee n̄lau í ga ib̄ae ku nyisið id̄ok̄de. Nɔ í ni, a kù waa ðe sie ilu seeda k̄ama má. ⁶⁴ Ì gbɔ bei wa bu Ilaās̄ ña. Beirei ì ye a cea m̄ak̄ou ña. N̄joi aña fei à ye taalee à ni a kpāa.

⁶⁵ N̄joi in̄e gɔ ña à wasi ku tusi Jesu ant̄o gbak̄a nɔ à bii ijue à bei à waa daa kutu à beee à waa ni, aw̄o walii, s̄s̄ wa in̄e iyi í c̄ae. N̄joi sooge ñau à mu Jesu à wasi ku sambalae.

Pīe í j̄a í ni n̄ju kù mà Jesu

(Cɔ Matie 26:69-75; Luku 22:56-62; Z̄aa 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Waati iyi Pīe í wa bantumai kpas̄eu, ñoi in̄e ak̄ai ama inaabo woo ce icei woo wee n̄lai Ilaāđu í naa be. ⁶⁷ Iyi í ye Pīe wa nyia, ñoi í c̄o s̄ēe í ni, aw̄o m̄o, ì tako ì wee do Jesu in̄ei Nazarētiu. ⁶⁸ Amma í j̄a í ni, n kù máa f̄o, n kù gbɔ ide iyi ì waa f̄o. N̄joi í fita í b̄o ikpa and̄e kabau. Waati bēebei j̄e wa k̄o. ⁶⁹ N̄joi ama inaabo woo ce iceu í ȳo be má, ñoi í wasi ku s̄s̄ in̄e ña iyi à wa beu wa ni, in̄e eu ih̄e in̄e ak̄a ñjai. ⁷⁰ N̄joi Pīe í j̄a má. Iyi í kpe keeke, ñoi in̄e ña iyi à wa beu à s̄s̄ Pīe à ni, nt̄o nt̄o, aw̄ou in̄e ak̄a ñjai, domi aw̄o m̄o in̄ei Galileei. ⁷¹ N̄joi

Pīe í ceekpe í ni, n kù mà m̄ak̄o iyi ì waa f̄aau be ña. ⁷² Be gbak̄a aj̄eé í k̄o ise gbeejisiae. N̄joi Pīe í ye gigii ide iyi Jesu í s̄sou wo í ni, hee aj̄eé ku maa k̄o ise gbeeji aa j̄a ise gb̄eeta í ni ì kù mà m̄. N̄joi Pīe í l̄osi ku kpāa.

15

À b̄oð Jesu si wajui Pilati

(Cɔ Matie 27:1-2, 11-14; Luku 23:1-5; Z̄aa 18:28-38)

¹ N̄joi daadaak̄o in̄e ngboi woo weei Ilaās̄ ñau do in̄e ngbo ñau do woo k̄o in̄e ña si wooda ñau do in̄e ña iyi à gbe si igbei woo kiiti ñau fei à tot̄o à w̄ua ideu aj̄o. Nɔ à ði Jesu à koo à daa Pilati si aw̄o. ² N̄joi Pilati í beee í ni, aw̄oi ì je ilaalui Zuifu ña? Nɔ Jesu í j̄eaa í ni, oo, si bei ì f̄o. ³ N̄joi in̄e ngboi woo wee ñau à má Jesu ide ik̄a ik̄a fei. ⁴ N̄joi Pilati í beee má í ni, i kù waa f̄o ide gɔ? I kù gbɔ bei à waa nie? ⁵ Amma Jesu kù je ide k̄ama má hee biti í mu Pilati.

À ye taalei Jesu a ba a kpāa

(Cɔ Matie 27:15-26; Luku 23:13-25; Z̄aa 18:39-19:16)

⁶ Wee si jingauí Iku ku kua fei Pilati í ya j̄o in̄ei piis̄s̄o ak̄a iyi zamaa í bii. ⁷ Wee in̄e gɔ í wa ile piis̄s̄o be do kpaasie ña si na iyi í j̄o à kpa in̄e gɔ si waatii ide ku k̄o ñña. Irīei Barabasi. ⁸ N̄joi zamaau í b̄o bi Pilati à waa t̄ōe ku cea aña bei í ya ce ñña ad̄s̄ fei si jingauu. ⁹ N̄joi Pilati í bee ña í ni, ì bi n j̄o n̄je ilaalui Zuifu ñau ña? ¹⁰ Í f̄o bēebei si na iyi í j̄o wa mà s̄aa s̄aa iyi na igui í j̄o in̄e ngboi woo weei Ilaās̄ ñau à daa n̄ju Jesu si aw̄o. ¹¹ Amma in̄e ngboi woo weei Ilaās̄ ñau à wasi ku mante zamaau à ni a s̄s̄ Pilati ku nya ñña Barabasi. ¹² Nɔ Pilati í bee ña má í ni, to, beirei ì bi n cea in̄e iyi ì ya maa kpe ilaalui Zuifu ñau. ¹³ N̄joi à ð̄s̄ anu à ni, kpākpāe si j̄i ku gaau. ¹⁴ Nɔ Pilati í bee ña í ni, laal̄o yoomai í bei í ce. Amma béi Pilati wa f̄o fei, bēebe m̄oi in̄e ñau à ya ð̄s̄ anu hee lele a ni, kpākpāe si j̄i ku gaau. ¹⁵ Si na iyi í j̄o Pilati í bi ku ce

iyi á d̄sa zamaau si, n̄hui í j̄ò í nya n̄ha Barabasi n̄ò í mu Jesu í j̄ò à teaa kp̄t̄ɔɔ. Si anyie, n̄ò í daa sooge ña si aw̄o a koo a kpakpae si j̄ii ku gaau.

*Sooge ña à waa yaako Jesu
(C̄o Matie 27:27-31; Z̄aa 19:2-3)*

¹⁶ Ñ̄oi sooge ñau à gb̄a Jesu à b̄òðe kabai ilaalu, n̄ò à t̄ɔt̄ɔ sooge ña iyi à gbe ñau fei be. ¹⁷ Ñ̄oi à daa Jesu si ib̄o nkpa sis̄o ḡo, n̄ò à ba fulai aḡū à daa si irie. ¹⁸ Ñ̄oi à yaakoε à waa ni, f̄ɔ ilaalui Zuifu ña. ¹⁹ Ñ̄oi à ya maa c̄aa kpokpoo si irie, a maa tusie ant̄o, n̄ò à waa gul̄ea à waa s̄eebata si wajue. ²⁰ Iyi à yaakoε à t̄a, ñ̄oi à nyaa ib̄o nkpau à bei à daa si ib̄oε, n̄ò à b̄òðe waduude à koo à kpakpae si j̄ii ku gaau.

*À kpakpa Jesu si j̄ii ku gaau
(C̄o Matie 27:32-44; Luku 23:26-43; Z̄aa 19:17-27)*

²¹ Wee inei Sir̄eni ḡo iyi à ya kpe Sim̄ɔɔ wa baa hai iko, n̄ò í to wa be. Baai Alesandu do Rufusui. Iyi í to wa n̄ò sooge ñau à muu do gbugb̄a à k̄aa j̄ii ku gaau bii aa kpakpa si Jesuu. ²² Ñ̄oi à b̄òð n̄ju do Jesu si inya ḡo iyi à ya kpe Ḡooḡota, waat̄o inya iyi í j̄o kokoi iri. ²³ N̄ò à ná Jesu at̄e v̄ɛɛ iyi à ȳogee do iw̄o iyi à ya kpe miru, amma í k̄o ku m̄ɔɔ. ²⁴ Ñ̄oi à kpakpae si j̄ii n̄ou. Si anyie sooge ñau à ta kpasa si j̄in̄ee ña a ba a ye iyi in̄e fei á ba. Beebei à ce ikp̄ei jaee ñau. ²⁵ Daako zakai bei is̄o m̄ees̄ai à kpakpae si j̄ii n̄ou. ²⁶ Ñ̄oi à k̄o kurarae si j̄ii ḡo à masi j̄ii bii à kpakpaeu, à ni ilaalui Zuifu ña. ²⁷ Ñ̄oi à kpakpa ile minji ḡo ña be má, in̄e ak̄a ikpa aw̄o n̄jee, in̄e ak̄a m̄o ikpa aw̄o cangae. [²⁸ Beebei kuk̄oi ideí Ilaađ í k̄o iyi í ni, à dooae si in̄e laalo ña.]

²⁹ Woo l̄o ña à ya maa gugb̄a iri a buu a maa ni, ah̄a, k̄u je aw̄oi ì ni aa lege kpas̄ei Ilaađu n̄ò i maa ma si afei aj̄o m̄eeta? ³⁰ To, faaba arae be, kita hai si antai j̄ii ku gaau. ³¹ Beebe m̄oi in̄e ngboi woo weei Ilaađ ñau do woo k̄o in̄e ña si wooda ñau à waa

yaakoε. À s̄o n̄je à waa ni, í faaba in̄e ḡo ña amma kaa ȳok̄o ku faaba arae. ³² Beebei, n̄ju Kirisi ilaalui Izireliu ku kita wa hai si j̄ii n̄ou ku ba ka ȳoɔ, n̄ò ka dasie naane. Beebe m̄oi, in̄e ña iyi à kpakpa do Jesu aj̄ou à ya maa yaakoε.

*Waati iyi Jesu í ku
(C̄o Matie 27:45-56; Luku 23:44-49; Z̄aa 19:28-30)*

³³ Ñ̄oi das̄a nkpau ilu í kuku si ile fei hee í koo í to is̄o m̄eetai ale. ³⁴ Ñ̄oi si is̄o m̄eetau Jesu í d̄s̄o anu hee lele í ni, Eloi, Eloi, lama sabatani, waat̄o Ilaađ, Ilaađ, na mii í ce ì f̄usim aw̄o. ³⁵ Ñ̄oi in̄e ḡo ña iyi à wa beu à gb̄o ideu. N̄ò à ni, í gb̄o, wa kpe Elii. ³⁶ Ñ̄oi in̄e ak̄a n̄ha í sei í koo í d̄i kanya si golo ḡo í s̄osi inyiik̄a í bei í naa í toa Jesu ku c̄oɔc̄oɔe, n̄ò í ni, ka leek̄i, ka c̄o ma Elii á naa ku kitae hai si j̄ii ku gaau. ³⁷ Ñ̄oi Jesu í d̄s̄o anu hee lele í bei í ku.

³⁸ Asee, waati beεbe si ilui Zeruzalemu, ridoo iyi í wa kpas̄ei Ilaađu í ga í kp̄e minji hai lele hee ku b̄o ile. ³⁹ In̄e ngboi sooge ña iyi í wa wajui Jesu í ye yaase bei í ce í bei í ku, n̄ò í ni, nt̄o nt̄o, in̄eeu ih̄e Am̄ai Ilaađi.

⁴⁰ Ñ̄oi inaabo ḡo ña m̄o à wa be à waa c̄o ilu wa hai j̄iiñ̄i. Si in̄o n̄ha Maari inei Madalau í wa be do Salomee do Maari, iyei Zozee do Zaaki iyi í je ama awaas̄u. ⁴¹ Wee hai tako, waati iyi Jesu í wa ilei Galilee, an̄ai à tooe à ya maa cea ice. N̄ò inaabo nk̄p̄o ḡo ña m̄o à wa be, iyi an̄ad̄ ña à si Jesu wa iyi wa naa Zeruzalemu.

*À dasi ikui Jesu bale
(C̄o Matie 27:57-61; Luku 23:50-56; Z̄aa 19:38-42)*

⁴²⁻⁴³ Iyi ale í le, ñ̄oi Zozefu inei Arimateeu í naa be. Í bei í je ilu beere si in̄oi Zuifu woo kiiti ñau, n̄ò wa c̄o kp̄aa iyi Ilaađ á na ku je bomma. Wee aj̄oi s̄oolui jingau. Iju kum̄ae aj̄oi kus̄imii á je. Na ñ̄oi í j̄ò Zozefu í b̄o bi Pilati do w̄oɔk̄o ku t̄oε ikui Jesu. ⁴⁴ Ñ̄oi Pilati í biti do iyi í gb̄o à

ni í kú tã. Njoi í kpe inε ngboi sooge ηau í beεe ma Jesu í kú í kpe. ⁴⁵ Iyi inε ngboi sooge ηau í sisiaa yaase bei Jesu í kuò, ηoi í jesi Zozεfu koo so ikuu. ⁴⁶ Njoi Zozεfu í koo í ra acò fufù, nò í nya ikui Jesu wa hai si jji ku gaauu, í woo do acòu. Nò í suu si isai kuta gò iyi à gbe wo. Si anyie í bimbili kuta nla gò í dídò andei baleu. ⁴⁷ Njoi Maari inei Madalau do Maari iyei Zozee à ye bii à waa dasi ikui Jesuu.

16

Kujti Jesu hai si bale

(Cò Matie 28:1-8; Luku 24:1-12; Zaa 20:1-10)

¹ Iyi ajò kusimi í lò, ηoi Maari inei Madalau do Salomee do Maari iyei Zaaki, à ra tulare iyi aa koo a fãsi ikui Jesu. ² Njoi ajò amaazuma daadaakòu abo ηau à bò bi baleu, ³ ηoi à waa bee nje si kpãau à waa ni, yooi á tale nwa kutau hai si andei baleu ya. ⁴ À waa fò beεbei si na iyi í jò kutau í la í caa. Amma iyi à cò waju à ye kutau í bimbili. ⁵ Njoi à lò inò baleu nò à ye awaasù gò wa buba do awò nje be, wa dasi jaba fufù, nò njo í mu ηa jjiida jjiida. ⁶ Njoi í sò ηa í ni, i maà jò njo ku mu ηe. N̄ mà iyi Jesu, inei Nazaretiui ì waa dede ηa, iyi à kpakpa si jji ku gaauu. Í jji hai si bale, kù wa ihē má. I cò tengi bii à dasie wo. ⁷ Amma í koo bebei í koo í sò m̀c̀c̀e ηau do Pieε takae í ni, á cua nηe ku bò ilei Galilee. Bei aa koo í yòò ηa si bei í sò ηe wo.

⁸ Njoi à fita wa à sa hai bi baleu do kuyaya domi njo í mu ηa ntò ntò. A kù nò a kù sò inε gò ideu na irii njo iyi í mu ηau.

Jesu í tusea Maari inei Madalau arae

(Cò Matie 28:9-10; Zaa 20:11-18)

[⁹ Iyi Jesu í jji hai si bale ajò amaazuma daadaakòu, bi Maari inei Madalau í tako í nyisi arae. Maariui Jesu í tako í lelea inei inòko mεεje wo. ¹⁰ Njoi abou í koo í sò kpaasie ηa

laabaauu. Anjai à waa too Jesu wo nò à wεεò inò kufò à wasi ku kpata. ¹¹ Iyi í ni Jesu í jji má, nηu í yòò, a kù dasie naane.

Jesu í tusea m̀c̀c̀o minji gò ηa arae
(Cò Luku 24:13-35)

¹² Si anyii nηu, ηoi Jesu í tuse arae bi m̀c̀c̀o minjie gò ηa iyi à waa ne si kpãa, à waa bò ilεeko. Amma í kpaasi arae si kuye nηa. ¹³ Njoi inε ηau à baa inò ilu nò à koo à sò inε bubu ηau, amma kpaasi ηau a kù dasi anja m̀c̀c̀o naane má.

Jesu í tusea m̀c̀c̀o maatakã ηau arae
(Cò Matie 28:16-20; Luku 24:36-49; Zaa 20:19-23; IWB 1:6-8)

¹⁴ Si anyie Jesu í koo í tuse arae bi m̀c̀c̀o maatakã ηau bii à waa je. Njoi í gbqgba si ηa na naane hai dasi nηa do ida kule nηa, si na iyi í jò a kù jesi idei inε ηa iyi à yòò í jji hai si baleu. ¹⁵ Njoi í sò ηa í ni, i bò si andunya fei, nò i waazoa inε baa yooma fei laabaau jjiidau ηa. ¹⁶ Inε iyi í dasi naane nò í jò à dasie inyí á ba faaba, amma inε iyi kù dasi naane, Ilaaã á ye taaleε ku kpãa iju. ¹⁷ I cò maamaake gò ηa iyi woo dasim naane ηa aa ce. Aa lele inei inòko ηa do irim, nò aa fò ide do fee ηa iyi í kù waa gbò ηa. ¹⁸ Aa mu njo ηa do awò, nò baa bii à m̀c̀c̀o kòtē gò kaa ce nηa ide kãma. Aa lesi b̀ò ηa awò nò a ba iri.

Jesu í nyi bi Ilaaã má

(Cò Luku 24:50-53; IWB 1:9-11)

¹⁹ Iyi Lafēε Jesu í sò ηa ideu í tã, ηoi à soo lele í koo í buba si awò njei Ilaaã. ²⁰ Njoi m̀c̀c̀o ηau à koo à waa waazoa inε ηa bii fei. Nò Lafēε wa sobi ηa si icεu, í jò à ya maa ce maamaake ηa ku ba inε ηa a mà iyi ide nηa í je ntò.]

Laabaau jiiida iyi Luku í kə

Ide Sinte

¹⁻⁴ Baakəəm Teofilu, ilu beere nla, ñ wa n ce e fə.

Í słaam si n kəe tiauw ihē wa n sōe dee dee mii iyi í ce si anini nwa. Ine ña iyi à yəə hai sinte, nə à baa à je woo ce icei ideu, anjai à sō wa. Iyi ine ña à gbəə, ine nkpə nkpəi í ce kookaai ku ba a kəə dee dee. Nə í słaam si amu mə n kəe wa ku ba í mə kam kam iyi ide ña iyi à kəe siu ntəi, domi ñ wūa ideu fei hai sinte.

Amaleka gə wa fə idei kubí Zāa woo dasi inyi

⁵ Si waati iyi Herodu í je ilaalui Zudee, woo weei Ilaađ gə í wa be à ya kpoo Zakari. Si wuaí woo weei Ilaađ ña iyi í je ti Abiai í wa. Aboei à ya kpe Elizabeti. Si dimii Arđə iyi í je woo wee nla sintei Ilaađui í wa. ⁶ Anja minji fei à je dee dee si wajui Ilaađ nə à waa jirima woodai Lafēe do idee fei mam mam. ⁷ Amma a kù ne ama domi Elizabeti gbendai, nə anja minji fei à gbo tā.

⁸ Ajə nñu gə, Zakari wa ce icei kuwee si wajui Ilaađ domi si wuaí kuwee í to si. ⁹ Wee, à ya ta kpasai ku ba a mà ine iyi á lə si kpasēi Ilaađ koo jo tulare. Nəi ajə nñu be, kpasau í so Zakari, ñəi í jə í lə inə ileu koo jo tulareu. ¹⁰ Nə zamaau fei wa ce kutəə waduude si waati iyi wa jo tulareu. ¹¹ Nəi amalekai Ilaađ gə í naa si e, wa leeki si awə njei bi ku jo tulareu. ¹² Iyi Zakari í yəə ñəi zigi e í da, nə njo í muu hee í caa. ¹³ Amma amalekau í sōə í ni, màà jə njo ku mu e, Zakari. Ilaađ í gbə kutəə. Elizabeti aboe á bíe ama ineməkə nə í səə Zāa. ¹⁴ Aa ne inə didə nla nla nə ine nkpə á we e do inə didə na kubie, ¹⁵ si na iyi í jə ine nlai á je si wajui Ađ Lafēe. Kaa mə vē e,

hee má je atē kulele mmu gə. Nə á kđə Hundei Ilaađ hai inəi iyee. ¹⁶ Á jə inei Izireli nkpə ku kpaasi idə nə a nyi wa bi Ađ Lafēe ñəa. ¹⁷ Nñui á cuaa Ilaađ nə ku ye bei Elii walii nlai takou. Gbugbāe mə á yei bei ti Elii. Á jə baa do ama ñəa ñəa a gbəsi nje, nə á jə hai gbə ide ña mə a ce lasabu bei ine dee dee ña.

¹⁸ Amma Zakari í sō amalekau í ni, amu wee ñ gbo tā nə abom mə í ce ine ngbo. To, beirei an ce n mà iyi ideu á ce. ¹⁹ Nəi amalekau í jeaa í ni, amui Gabiēli. Amui ñ ya n wa bi Ilaađ n maa n ceaa ice. Nñui í bəm wa n na n ba e ide ku fə nə n sisie laabaau jiiidau ihē. ²⁰ Amma í kù dasi idem nəu naane baa do iyi á na ku ce bii waatie í to. Na nñu, aa deki, i kaa yəkə i fə ide má í gbe ajə iyi ideu í cei.

²¹ Wee ine ña à waa degbe Zakari, nə à biti do iyi wa kpe inə kpasēi Ilaađ be. ²² Iyi í fita wa, kù yəkə ku ba ña ide ku fə má, ñəi à mà iyi í ce kuye gəi si inə ileu be. Wa ba ña ide ku fə do awə ku nyisi iyi ntəi, amma kù yəkə ku fə ide do gele.

²³ Si anyii kuyeu, Zakari í məsi icee má hee í koo í to ajə iyi icee í kpa iri inə kpasē be. Nəi í nyi idee. ²⁴ Si anyie, Elizabeti aboe í ba así, nə wa singa arae zakai cukpa miu, í ni *, ²⁵ cə mii iyi Ilaađ í ceem. Í cəm do iju jiiida nə í nyaam anyə si wajui amane ña.

Amaleka wa fə idei kubí Jesu

²⁶ Iyi asii Elizabeti í ba cukpa mēefa, ñəi Ilaađ í be amaleka Gabiēli Nazareti si ilei Galilee. ²⁷ Í bəəi bi mudēe gə iyi kù mà məkə, amma à mua awaasū gə iyi à ya kpe Zozefu, si dimii ilaalui Davidi. Irii mudēgui í je Maari. ²⁸ Amalekau í lə bi tē e í sōə í ni, ñ wa n ce e fə, awə iyi Ilaađ í cea didə. Ađ Lafēe í we e do awə.

²⁹ Nəi Maari í biti do ideu nə wa bee arae ide wa ni, yoomai í je yaasei

* **1:24** wa singa arae Ara ku singaeu kù je na anyə. Á yəkə ku je wa bi ku maa we e nñu aká ku ba ku saabu Ilaađ.

fɔɔu ihɛ. ³⁰ Nɔi amalekau í sɔɔ í ni, maã jò njo ku muɛ Maari. Ilaaã í ceɛ didɔ. ³¹ Aa ba aɔi í bí ama inɛmɔkɔ nɔ í sɔɔ Jesu. ³² Á na ku je inɛ nla. Amai Ilaaã aa ya kpoo, nɔu iyi kù ne saa. Aɔ Lafɛɛ á coo ilaalu, á náa bommai Davidi balae. ³³ Nɔui á je bomma si dimii Zakɔbu do ajo fei. Bommae kaa ne kɔɔ †. ³⁴ Nɔi Maari í bee amalekau í ni, beirei á ce ku ce, si bei n kù mà màkɔ.

³⁵ Nɔi amalekau í jɛaa í ni, Hundi Ilaaã á naa siɛ, nɔ gbugbãe ku biiɛ bei jiji. Nɔui í jò aa kpe ama kumá iyi aa na í biu Amai Ilaaã. ³⁶ Elizabeti nyaanzeɛu mɔ iyi à ya maa kpe gbɛndau, do si aɔboɛu fei, í ne aɔi ama inɛmɔkɔ. Í wɛɛ si cukpa mɛɛfasiaɛ nsei. ³⁷ Maari, jò í mà iyi nkãma kù wɛɛ iyi Ilaaã í mɔngɔ.

³⁸ Nɔi Maari í ni, amu woo ce icei Aɔ Lafɛɛi. Fei ndɛɛ ku ceem bei ì sòm nɔu. Nɔi amalekau í ne.

Maari í bɔ Elizabeti ku cɔ

³⁹ Si anyii nɔu, nɔi Maari í dede do saasa í dasi kpãa wa ne ikpa geete na, í bɔ ilu ɔ si ilei Zudee. ⁴⁰ Iyi í to be nɔi í lɔ kpasɛi Zakari nɔ í ce Elizabeti fɔɔ. ⁴¹ Waati iyi Elizabeti í gbɔ fɔɔi Maariu, nɔi amau í yaga si inɔɛ, nɔ Elizabeti í kɔɔ Hundi Ilaaã. ⁴² Nɔ í dɔ anu hee lele í ni, Ilaaã í wɛɛɛ í re inaabo fei, nɔ kuweeu á sɔ si ama iyi aa na í biu. ⁴³ Yooi n je hee iyei Lafɛɛm í naa bi tom. ⁴⁴ Waati iyi n gbɔ fɔɔɛu be, ama iyi í wa inɔm í yaga do inɔ didɔ. ⁴⁵ Ilu inɔ didɔi awo iyi ì dasi naane iyi mii iyi Ilaaã í sɔɛ á na ku ce.

Iri ku kɔi Maari

⁴⁶ Nɔ Maari í ni, Idɔm wa saabu Aɔ Lafɛɛ. ⁴⁷ Nɔ n wɛɛɔ inɔ didɔ na irii Ilaaã Woo faabam, ⁴⁸ Si na iyi í jò í kãsim iju jiidae, amu woo ce iceɛ iyi n kù je nɔɔɔ. Nɔ hai nsei inɛi andunya na fei aa maa ni amuu ilu inɔ didɔi,

⁴⁹ Domi Ilaaã, ilu gbugbã fei í ceem mii nla nla.

Iriɛ í má.

⁵⁰ Í ya ce araare inɛ na iyi à waa jirimae hee do ajo fei.

⁵¹ Í ce ice gbugbã na do gbugbã awɔɛ Nɔ í fangaa inɛ na iyi lasabui idɔ nɔa í ne faaɔ.

⁵² Í kɛkɛ ilaalu na si batai bomma nɔa na,

Nɔ í so ilu are na lele.

⁵³ Í jò inɛ na iyi ari wa kpa à je mii jiiida na à yo,

Amma í lele ilu fia na awo nɔbe.

⁵⁴⁻⁵⁵ Í sobi inɛi Izireli woo ce iceɛ na,

Í ce araare nɔa hee do ajo fei

Bei í tako í sɔ Aburahamu do tɔkuɛ na

Aɔa iyi à je bala nwa na.

⁵⁶ Iri iyi Maari í kɔu mbe. Si anyie nɔ í buba bi Elizabeti be zakai cukpa mɛɛta, í bei í nyi idee.

Kubí Zãa woo dasi inyiu

⁵⁷ Awaati í to bii Elizabeti á bí amae, nɔ í bí ama inɛmɔkɔ.

⁵⁸ Kpaasie na do nyaanzeɛ na à gbɔ iyi Aɔ Lafɛɛ í ce araare nɔ nɔ, nɔ aɔaɔ na à wɛɛɔ inɔ didɔ ajo. ⁵⁹ Si ajo mɛɛjɔsia à naa ku dasi amau bango, nɔ à waa bi à kpoo Zakari, irii baaɛu.

⁶⁰ Amma iyeɛ í so ide í ni, aawo, Zãai aa kpoo. ⁶¹ Nɔi à sɔɔ à ni, si nyaanzeɛ inɛ kãma kù ne dimii iriu be.

⁶² Nɔ à bee baaɛ do awo ku ba a mà bei í bi a kpe amau. ⁶³ Nɔi Zakari í tɔɔ mii ɔ si bii á kɔ si, nɔ í kɔ í ni, Zãai í je iriɛ. Nɔ aɔa fei à biti. ⁶⁴ Nɔi gbakã Zakari í yɔkɔ í fɔ ide do geɛɛ, nɔ í lɔsi ide ku fɔ wa saabuɔ Ilaaã. ⁶⁵ Nɔi njo í mu hee do inɛ na iyi à wa amɛɛ amɛɛ fei. Nɔ si ilɛkɔi geetei Zudee na fei inɛ na à wasi ku ce faajii ideu. ⁶⁶ Inɛ na iyi à gbɔ ideu fei à ya maa muui si idɔ nɔa nɔ a maa ni, debei, beirei amau ihɛ á na ku je.

Mii na iyi í ceu ihɛ fei wa nyisi iyi gbugbã Ilaaã í wɛɛ do nɔu.

Iri ku kɔi Zakari

† **1:33** Zakɔbu Zakɔbui à ya kpe Izireli má. Bii à ní á je bomma si dimii Zakɔbu, si dimii inɛi Izireli na feii à waa fãa.

67 Nɔi Zakari baai amau í kɔ̀ò Hun-dei Ilaaɔ, nɔ́ í ce walii í ni,

68 Saabui í je ti Ilaaɔ Lafɛ́ei inei Izireli ɲa

Si na iyi í jò í naa bi inee ɲa í na í ya ɲa.

69 Nɔ́ í naa nwa Woo faaba ilu gbugbā wa si nyaanzei ilaalu Davidi amaaceeu,

70 Si bei í jò walii kumáe ɲau à fɔ wo hai ku kpe.

71 Nɲui á faaba wa hai si awɔ́i mbɛɛ nwa ɲa,

Do hai bi inee ɲa iyi à cé wa fei.

72 Bɛɛbei í nyisi bala nwa ɲa araaree, Nɔ́ wa yeð gigii akabuu kumáe.

73 Akabuuu í je kuwā iyi í cea Aburhamu bala nwa,

74 Í ni nɲu á nya wa hai si awɔ́i mbɛɛ nwa ɲa,

Nɔ́ nɲu ku jò ka cea nɲu ice do wɔ̀kɔ.

75 Nɔ́ ice iyi aa ka ceau ku je do idɔ kumá nɔ́ ka je dee dee si wajue do ajɔ fei si kuwee nwa.

76 Nɔ́ awɔ́ amam, aa kpee waliii Ilaaɔ, nɲu iyi kù ne saa,

Domi aa cuaa Lafɛ́e i maa teesea kpāa,

77 Nɔ́ aa jò inee ɲa a mà iyi aɲa aa ba faaba waati iyi Ilaaɔ á nya dulum du ɲa.

78 Ntɔ́ ntɔ́, araarei Ilaaɔ Lafɛ́e nwa í lá si wa.

Na saabui araareui í jò inya kumá í naa si wa hai lele bei nunui daakɔ,

79 Ku ba ku má inya si inee ɲa iyi à waa buba si ilu kuku do si j̄j̄li iku

Ku maa neð awa fei si kpāai laakai akā.

80 Iri iyi Zakari í kɔ̀u mbe. Si anyii nɲu amau wa la, nɔ́ bisie wa kɔ̀osi nɔ́ í koo í wa gɔ́bua hee í koo í tóð ajɔ iyi í nyisi arae bantuma si wajui inei Izireli ɲa.

2

Kubí Jesu

(Cɔ́ Matie 1:18-25)

* 2:5 Maari aboe à ni Maari í je aboe si na iyi í jò aɲaɔ́i à wee, amma aɲaɔ́ a kù tɔ̀tɔ̀ sɛe hee í koo í biò Jesu.

1 Waati bɛɛbe, ilaalu nlai Romu iyi à ya kpe Ogusitu í na wooda í ni a ce inee ɲa kuka si ilee fei. 2 Kuka sinteu ihɛ̀ à cooi si waati iyi Kiriniusi wa je ilu ile si ilei Siri. 3 Nɔ́ inee fei í ne si ilue koo na irie a kɔ̀ɔ si tia.

4 Nɔ́i Zozefu mɔ́ í ne hai Nazareti si ilei Galilee, í bɔ́ ilei Zudee si ilui Davidi iyi à ya kpe Betelehemu, domi nɲu mɔ́ nyaanzei Davidii wa je. 5 Í bɔ́ ku na irie, nɲu do Maari aboe iyi í ne así *. 6 Si waati iyi à wa be, ajɔ́ í na í to bii á bí amae. 7 Nɔ́ í bí ama sintee, ama inemakɔ. Í biie do acɔ́ nɔ́ í tɔ̀ si bi ku jei angudā ɲa, si na iyi í jò inya kù wee bii inee njoo ɲa aa sɔ́.

Amaleka gɔ́ ɲa à naa bi woo degbe ɲa

8 Woo degbe gɔ́ ɲa à wa inɔ́ sako be, à waa degbe angudā ɲa idū. 9 Nɔ́i amalekai Aɔ́ Lafɛ́e gɔ́ í faata si ɲa wa, nɔ́ inya kumá nla gɔ́ í kaako ɲa. Inya kumáu amboei Lafɛ́eui. Nɔ́i njo í mu ɲa jiida. 10 Amma amalekau í sɔ́ ɲa í ni, i maà jò njo ku mu ɲe. Laabaau jiidai ñ naa ku sisi nɲe, iyi á jea inee fei inɔ́ didɔ́ nla nla. 11 Laabaauu wee. Nnyi, si ilui Davidi, à bí nɲe Woo faaba. Nɲui í je Lafɛ́e, inee iyi Ilaaɔ́ í cicau. 12 Yaase bei aa màau ɲa wee. Aa ye ama kpɔ̀tɔ̀ gɔ́ be à biie do acɔ́, wa sū si bi ku jei angudā ɲa.

13 Iyi í fɔ́ bɛɛbe í tā ɲɔ́i gbakā amaleka mmu gɔ́ ɲa à naa bi tee aɲa nkɔ́ nkɔ́ nɔ́ à saabu Ilaaɔ́ à waa ni, 14 ka jò irii Ilaaɔ́ ku ne amboe hee lele. Nɔ́ laakai ku sū ku wa si ile si inee ɲa iyi Ilaaɔ́ í bi.

Woo degbe ɲau à bɔ́ Betelehemu

15 Nɔ́i amaleka ɲau à jò ɲa à nyi lele. Si anyii nɲu, woo degbe ɲau à sabuu nje à waa ni, debei, ka bɔ́ Betelehemu, kaa cɔ́ mii iyi í ce, iyi Aɔ́ Lafɛ́e í jò à mà.

16 Nɔ́ à ce saasa à sei à koo. Nɔ́i à to nɔ́ à ye Maari do Zozefu, do

ama kpɔtɔɔu bii wa sũ si bi ku jei angudã ña. ¹⁷ Iyi à yɔɔ, à waa sisi mii iyi amalekau í sɔ ña si gãmei amau. ¹⁸ Nɔ inɛ ña iyi à gbɔ ideí woo degbe ñau fei ideu í ya mu ña bitii. ¹⁹ Amma Maari nje wa mu fei ndɛɛ si idɛɛ, nɔ wa lasabu si do laakai. ²⁰ Nɔi woo degbe ñau à sinda à waa nɛ. Nɔ à waa nyisi amboei Ilaaɔ, à waa saabuɛ na irii mii iyi à gbɔ do iyi à yɛ fei, domi fei ndɛɛ í cei si bei amalekau í sisi ñña.

À bɔð Jesu kpasɛi Ilaaɔ

²¹ Si ajɔ mɛɛjɔsia ñɔi à sɔɔ Jesu, iri iyi amalekau í ni a kpoo hai waati iyi iyeɛ kù nɛ asũ. Ajɔ ññu bɛ mɔi aa dasiɛ bangɔ.

²²⁻²³ Mii iyi Moizi í kɔ si woodaɛ wee. Í ni, ama inɛmɔkɔ iyi à bí sinte fei aa nyaa ikã ku je ti Aɔ Lafɛɛ. Na ñɔi í jɔ iyi waati í to si bii aa ce kuwee Maari ku bei ku má si ayawo iyi í ceu Zozɛfu do Maari à so amau à bɔð Zeruzalɛmu ku ba a nyisi Aɔ Lafɛɛ ²⁴ nɔ a ce kuwee. Kuweeu do kufe minji wala do ankasiidi minji à ya cooð si bei à kɔɔ si woodai Aɔ Lafɛɛ.

²⁵ Wee mɔkɔ gɔ í wa Zeruzalɛmu bɛ à ya kpoo Simeɔ. Mɔkɔu í je inɛ dee dee nɔ í mà bɛɛrɛi Ilaaɔ. Wa degbe inɛ iyi á na ku tũ idɔi inɛi Izireli ña nɔ Hundei Ilaaɔ í weɛ do ññu. ²⁶ Hundei Ilaaɔu í sɔɔ wo í ni á yɛ inɛ iyi Aɔ Lafɛɛ í cicau ku bei ku ku. ²⁷ Nɔi Hundeu í tale siɛ kpasɛi Ilaaɔ ku bɔ. Iyi iyeð baai Jesu ña à lɔðɛ bɛ ku ba a cea bei wooda í fɔ, ²⁸ ñɔi Simeɔ í gbha í muu si awɔɛ í saabu Ilaaɔ wa ni,

²⁹ Lafɛɛ, nsei jɔ amu woo ce icɛɛ n jɔ andunya do laakai ku sũ si bei ì sɔm wo,

³⁰ Domi ijum í yɛ faabaɛ,

³¹ Iyi ì ce sɔlue si wajui dimi fei.

³² Nñui í je inya kumá iyi á nyisi dimi mmu ña kpãaɛ.

Nɔ ññui í je amboei inɛɛ ña, inɛi Izireli ña.

Walii iyi Simeɔ í ce

³³ Ide iyi Simeɔ wa fɔ si gãmei amau í mu iyeð baɛɛ fei bitii.

³⁴ Simeɔ í weɛ ñña nɔ í sɔ Maari iyiɛi Jesuu í ni, Ilaaɔ í cica amau ihɛi ku kɛkɛ inɛ nkpɔ nɔ ku dede inɛ nkpɔ mɔ si inɔi inɛi Izireli ña. Nñui Ilaaɔ í bɛ wa ku je bei nyinda, amma inɛ ña aa kɔ siɛ. ³⁵ Nɔ lasabui idɔi inɛ nkpɔ kú fita gbughãa. Awɔ takaaɛ, inɔ ku fɔ á gũɛ ajɔ akã si idɛɛ bei taakuba.

Ana walii inaabo

³⁶ Inaabo walii gɔ mɔ í wa bɛ à ya kpoo Ana, amai Fanueli si dimii Azɛɛ ña. Abou í gbɔ ntɔ ntɔ. Í ce muau zakai adɔ mɛɛje mɔkɔɛ kù bei kù na kù weɛ, ³⁷ nɔ í buba jaaɔ adɔ nkpɔ nkpɔ. Nsei abou í nɛ adɔ cine do mɛɛ, nɔ ci ya fita hai bantumai kpasɛi Ilaaɔ. Dasã do idũ fei, í ya maa cea Ilaaɔ icɛi do anu kudí do kutɔɔ. ³⁸ Waati bɛɛbɛ ññu mɔ í sekɛɛ si ña wa, wa saabu Ilaaɔ, nɔ í lɔsi ideí amau ku sisia inɛ ña iyi à waa degbe inɛ iyi á na ku faaba inɛi Zeruzalɛmu ña fei.

³⁹ Waati iyi iyeð baai Jesu ña à tã mii ña iyi woodai Aɔ Lafɛɛ í ni a ceu fei, ñɔi à nyi Nazareti ilu ñña si ilei Galilee. ⁴⁰ Nɔ amau wa la, gbughãɛ wa kɔɔsi nɔ í kɔð bisi. Nɔ didɔi Ilaaɔ í weɛa.

Jesu í bɔ kpasɛi Ilaaɔ si waati iyi í nɛ adɔ maateɛji

⁴¹ Adɔ fei iyeð baai Jesu ña à ya bɔ jingauu Iku ku kuai Zeruzalɛmu.

⁴² Si waati iyi Jesu í nɛ adɔ maateɛji ñɔi à bɔ jingauu si bei à nɛ dɔɔnɛɛ.

⁴³ Iyi jingauu í tã à waa nɛ, ñɔi Jesu í gbe Zeruzalɛmu bɛ, amma baɛɛ ña a kù mà. ⁴⁴ A waa tamaa bei í wa si inɔ ññai. Wee à nei zakai ajɔ akã,

ñɔi à dedɛɛ si inɔi nyaanze ñña ña do kpaasi ñña ña. ⁴⁵ Amma a kù yɔɔ, nɔ à sinda à nyi ikpa Zeruzalɛmu à waa dɛdɛɛ. ⁴⁶ Si ajɔ mɛɛtasia ñɔi à yɔɔ bantumai kpasɛi Ilaaɔ. Wa buba si aninii woo kɔ inɛ ña si wooda ña, wa gbɔ ide ñña nɔ wa bɛe ña ide. ⁴⁷ Inɛ ña iyi à waa gbɔ ideɛ fei à bitidɔ bisie do si bei wa je ñña ide. ⁴⁸ Iyi baɛɛ

ηαυ à yɔɔ bε, ηοι αηα μɔ à bitɪ, nɔ iyee í ni, amam, na mii í ce ì ce nwa bεεbε. Amu do baae wee, à wasi ku dεdεε do inɔ ku fɔnla nla. ⁴⁹ Nɔi í bee ηα í ni, na mii í ce ì waa dεdεεm ηα. I kù mà ηα iyi wúai Baam nii ñ ne n ce? ⁵⁰ Amma ide iyi wa sɔ ηαυ à kù gbɔ yaaseε.

⁵¹ Nɔi í too ηα à ne Nazareti nɔ wa gbɔ ide ηηα. Wee iyeu wa mu ide ηαυ ihε fei si idɔε. ⁵² Jesu í lá wa koo nɔ bisie mɔ wa kɔɔsi nɔ wa dɔa Ilaaɔ si hee do amanε ηα fei.

3

Waazoi Zāa woo dasi inyi

(Cɔ Matie 3:1-12; Maaku 1:1-8; Zāa 1:19-28)

¹ Iyi ilaalu nlai Romu iyi à ya kpe Tibεε í ce adɔ maatū si bommaε, waati bεεbε Ponsu Pilatii wa je ilu ilei Zudee, nɔ Herodu mɔ wa je ine ngbo si ilei Galilee, nɔ Filipu ifεu mɔ wa je ine ngbo si ilei Iture do Takoniti, nɔ Lisania mɔ wa je ine ngbo si ilei Abileni. ² Ani do Kaifu ηα mɔ à waa je woo wee nlai Ilaaɔ. Waati bεεbei Ilaaɔ í sɔ Zāa amai Zakari ide si gɔɔɔɔ. ³ Nɔ Zāa í bɔ si ilu ηα iyi à wa kəkoi idoi Zuudεε fei wa waazo ηηα wa ni, i kpaasi idɔ ku ba Ilaaɔ ku kpa ide i dulum du ηε nɔ a dasi ηε inyi. ⁴ Bεεbei ide iyi walii Ezai í kɔ si tiaεu í ce. Í ni, Imui ine gɔ wa dɔ anu si gɔɔɔɔ wa ni,

I teese kpāai Lafεε ku tε ηα.

⁵ Nɔ aa dɪ lɔɔma ηαυ fei.

Nɔ geete do iri kuta fei á munga anu,

Nɔ kpāa ku ka ηα fei aa tε,

Kpāa iyi í sāmɪ fei á sɪa.

⁶ Inε fei á ye béi Ilaaɔ wa faaba wa.

⁷ Zamaa nkpɔ nkpɔi wa koo bi Zāa ku dasi ηα inyi. Nɔ í sɔ ηα í ni, inε ine buu ηα bei njo wukuku, yooi í sɔ ηε í ni í saa idɔkɔi kiitii Ilaaɔ iyi á na ku naau. ⁸ Na ηηu, í ce kookoosu jiiida í nyisið iyi ì kpaasi idɔ ηα, nɔ í maà tamaa mà aa ba faaba ηα si na iyi í jò ì ya maa ni inε ì je ðimii Aburahamu ηα. Ñ wa n sɔ ηε, Ilaaɔ

á yɔkɔ ku so kuta ηαυ ihε ku ce ηα ðimii Aburahamu ηα. ⁹ Wee dagba wa kã si jli tã mɔm a dað icuε. Na ηηu, jli iyi kù waa so iso jiiida fei aa daa a dasi ina.

¹⁰ Nɔi zamaau í beεε wa ni, debεi, beirei aa ka ce. ¹¹ Nɔ í je ηηα í ni, ine iyi í ne ibɔ minji ku so akã ku mua kpaasie iyi kù ne, nɔ ine mɔ iyi í ne ije ku kpɔɔ do kpaasie. ¹² Woo gba fai lɛmpoo gɔ ηα mɔ à naa a dasi aηα mɔ inyi, ηοi à beεε à ni, Mεεtu, beirei aa ka ce. ¹³ Nɔi í sɔ ηα í ni, i maà gba ku lɔ zaka bei à da ηηε. ¹⁴ Nɔi sooge gɔ ηα mɔ à beεε à ni, awa mɔ ni, beirei aa ka ce. Nɔ í sɔ ηα í ni, i maà ya gba fai ine gɔ do gɔɔɔɔ ηα, nɔ í maà ya má ine gɔ ide, nɔ i maà ya donda iyi à waa sã ηηε.

¹⁵ Inε ηαυ à waa cɔ kpāai ine iyi Ilaaɔ í ciçau nɔ à waa lasabu si idɔ ηηα mà Zāai í je inεu. ¹⁶ Nɔ Zāa í sɔ aηα fei í ni, inyii amu ñ wa n dasi ηε, amma ine gɔ wa naa iyi í rem do gɔɔɔɔ. N kù to n fū baa ikūi baataε. Nηui á da ηηε si Hundei Ilaaɔ do ina. ¹⁷ Wa mu kaale ku fe bileεε si awɔ, nɔ ku kpā bilee u bii à kpokpoe, nɔ ku ko yɔyɔu ku dasi aka, sakou mɔ ku dasi ina iyi ci ya ku.

¹⁸ Do faaji nkpɔ gɔ ηα mɔi Zāa wa cead ine ηα waazoi laabaau jiiidau.

¹⁹ Amma hai tako ilaalu Herodu í so Heriodiasi, aboi ifɔε, í je aboe, ηοi Zāa í gɔɔɔɔ sie na ideu do na daa laalɔ ηα iyi í ce fei wo. ²⁰ Si antai laalɔ ηα iyi Herodu wa ce, do ankāanyi í na í jò à mu Zāa à dasie piisɔɔ má.

Inyi ku dasii Jesu

(Cɔ Matie 3:13-17; Maaku 1:9-11)

²¹ Zāa í wasi ine nkpɔ nkpɔ ku dasi inyi si waati iyi a kù dasie piisɔɔ, ηοi Jesu mɔ í naa bi tεε, nɔ í dasi Jesu mɔ inyi. Nɔi Jesu wa ce kutɔɔ nɔ lelei Aɔ í cɪ, ²² nɔ Hundei Ilaaɔ í de sie wa hai lele do ara gɔ bei ankasiidi. Nɔ à gbɔ ide ku fɔ gɔ wa hai lele í ni, awɔu amam nii, ñ bie jiiida. Siei inɔ didám fei í ya wa.

*Balai Jesu ŋa**(Cɔ Matie 1:1-17)*

²³ Jesu í to adɔ kuntaa í bei í sinti icee. Ine ŋa à ya maa cɔɔi bei amai Zozefu *. Balai Zozefu † ŋa wee ²⁴ Heli do Matati do Levi do Meliki do Zanai Zozefu, ²⁵ do Matatia do Amosu do Naumu do Esili do Nagai, ²⁶ do Maatu do Matatia do Semeni do Zozeki do Zoda, ²⁷ do Zoanani do Reza do Zorobabeli do Salateli do Neri, ²⁸ do Meliki do Adi do Kosamu do Elimadamu do Ee, ²⁹ do Zozue do Elieze do Zorimu do Matati do Levi, ³⁰ do Simeš do Zuda do Zozefu do Zonamui do Eliakimu, ³¹ do Melea do Mena do Matata do Natāa do Davidi, ³² do Izai do Obedi do Boazi do Salumɔ do Nasɔ, ³³ do Aminadabu do Adimi do Aani do Esiromu do Perenzi do Zuda, ³⁴ do Zakabu do Izaaki do Aburahamu do Tera do Nakɔ, ³⁵ do Seruku do Ragau do Falaki do Ebee do Sala, ³⁶ do Kainamu do Aafasadi do Semu do Nowee do Lameki, ³⁷ do Matusala do Enaku do Zeredi do Maleleli do Kainamu, ³⁸ do Enosi do Seti do Adamu do Ilaaš.

4*Seetam í lele Jesu**(Cɔ Matie 4:1-11; Maaku 1:12-13)*

¹ Jesu í kɔɔ Hundi Ilaaš nɔ í baa hai idoi Zuudɛ. Nɔ Hundi í bɔɔe si gbabua. ² Nɔ Seetam í lele be zakai ajo ciiji. Nɔ si ajou be fei kù je nkama. Iyi baai nŋu í lɔ, ŋɔi ari wa kpaa. ³ Nɔ Seetam í sɔɔ í ni, bii awou Amai Ilaaši do nto, jɔ kutau ihɛ ku kpɔɔ pɛɛ. ⁴ Nɔ Jesu í jɛaa í ni, kukoi idei Ilaaš í ni, amane ci ya wee na ije nŋu akā. ⁵ Nɔ Seetam í bɔɔe hee antai iri kuta gɔ, í nyisie bommai andunya fei si iju kāmɛɛ. ⁶ Nɔ í sɔɔ í ni, amboei bomma ŋau fei an muue nɔ an jɔ í ne yiiko si ŋa. Ine iyi ñ bi, lafɛɛ an mua, si na iyi í jɔ à nam nii. ⁷ Na nŋu, bii ì naa ì gule si wajum, fei ndɛɛ á je tee. ⁸ Nɔ Jesu í jɛaa í

ni, kukoi idei Ilaaš í ni, Aš Lafɛɛi aa gulea, nɔ nŋu akāi aa tɔɔ.

⁹ Nɔ Seetam í gbāa í bɔɔe Zeruzalemu nɔ í gūɔe hee si antai ile lelei kpasɛi Ilaaš nɔ í sɔɔ í ni, bii awou amai Ilaaši, fo i dinga ile, ¹⁰ domi kukoi idei Ilaaš í ni, Ilaaš á na amalekae ŋa wooda na irie a maa degbee, ¹¹ nɔ a maa muɛ si awo ku ba i maà ti i koose si kuta. ¹² ŋɔi Jesu í jɛaa í ni, kukoi idei Ilaaš í ni, maà ti i sii Aš Lafɛɛɛ. ¹³ Iyi Seetam í lele si bisie ŋau be fei í tã, ŋɔi í jɔɔ titã í ne hee waati mmu gɔ má.

*Jesu í sinti icee Galilee**(Cɔ Matie 4:12-17; Maaku 1:14-15)*

¹⁴ Nɔ Jesu í nyi ikpa ilei Galilee do gbugbāi Hundi Ilaaš, nɔ irie í fangaa si ileu fei. ¹⁵ Wa kɔ ŋa si cioi idei Ilaaš ile bii Zuifu ŋa à ya ce kutotɔɔ nŋa ŋa, nɔ ine fei wa saabue.

*À kasi Jesu Nazareti be**(Cɔ Matie 13:53-68; Maaku 6:1-6)*

¹⁶ Nɔ Jesu í bɔ Nazareti ilu bii í je amau. ŋɔi si ajo kusimi í bɔ ile bii Zuifu ŋa à ya ce kutotɔɔ si bei í ne dɔɔnɛɛ. ŋɔi í dede ku cio tia. ¹⁷ ŋɔi à náa tia iyi Ezai waliuu í kɔ. Si bei wa fūu ŋɔi í kã si kuko gɔ iyi wa ni, ¹⁸ Hundi Aš Lafɛɛ í wa sim. Í cicaam n sisiaɔ ilu are ŋa laabaau jiidau.

Í bem n koo n sɔ inei piisɔɔ ŋa n ni aa jɔ ŋa a ne

Nɔ n sɔ fɛɛju ŋa n ni aa ye ilu má, Nɔ n jɔ ine ŋa iyi ine ŋa à waa taa gbugbā a ne ara nŋa.

¹⁹ Nɔ n sisia ine ŋa n ni awaatii didāi Lafɛɛ í to wa.

²⁰ ŋɔi Jesu í ka tiau má í sindoa woo ce iceu nɔ í buba. ŋɔi ine ŋa iyi à tɔtɔ be fei à kāsie iju. ²¹ ŋɔi í sinti idee ku sɔ ŋa í ni, nnyii kukoi idei Ilaaš iyi ì gbɔ nseiu ŋa í kɔ.

²² ŋɔi aŋa fei à waa jɛaa seeda jiiida, nɔ biti í mu ŋa do ide didā iyi wa

* **3:23** à ya maa cɔɔi bei amai Zozefu Nto nto Zozefu kù tɔtɔ sɛɛ do Maari à bei à bí Jesu. Ilaaši í je baɛ. † **3:23** balai Zozefu Tengi ihɛ idei balai Maarii à waa fɔ. Bii à ni balai Zozefu, na iyi aŋaɔ Maari à so njei.

fita hai si geleeu. À ni, kù je amai Zozefuu mbe ya. ²³ Nò Jesu í sǝ ña í ni, kù ne sika aa kpaam mǝndau ihǝ í ni ña, awǝ lokotoro, faaba araǝ. Ce ilue ihǝ mii ña iyi á gbǝ í ce Kaperanumu fei. ²⁴ Amma an sǝ ñe, walii kǝma kù wee iyi í ya ne beere si ilui nñu takae. ²⁵ Ì mà sǝa sǝa ña iyi ari nla gǝ í ce si ileu fei si waatii Elii walii nlaui. Iji kù rǝ si afei adǝ mǝeta do cukpa mǝefa, ma irei. Waati beebe inaabo jaaǝ nkpǝi í wa si ilei Izireli. ²⁶ Do nñu fei, Ilaaǝ kù be Elii walii nlaui bi kǝma nñu bii kù je bi jǝaǝ gǝ í wa Sareputa si ilei Sidǝo* . ²⁷ Nò dinte nkpǝ moi í wee wo si ilei Izireli si waatii Elizee waliuu. Do nñu fei, kù jǝ gǝgǝ nñu gǝ ku ba iri, bii kù je Naama inei ilei Siriu.

²⁸ Iyi Jesu í fǝ beebe í tǝ ñoi idoi ine ña iyi á wa ile bii á ya ce kutǝtǝu be fei í kǝ. ²⁹ Nǝi á dede á lelee hai inǝ iluu á bǝǝ hee si antai iri kuta si bii á ma ilu nñu ku ba a talee wa ile. ³⁰ Amma í lǝ anini nñu be í nee.

Jesu í lele inei inǝkoi ine gǝ
(Cǝ Maaku 1:21-18)

³¹ Nò Jesu í bǝ Kaperanumu, ilui Galilee gǝ nǝ wa kǝ ine ña si cioi ideí Ilaaǝ si aji kusimi. ³² Wa kǝ ña si cio do yiiko. Nñui í jǝ ideu í tosi ña. ³³ Wee mǝkǝ gǝ í wa ile bii Zuifu ña á ya ce kutǝtǝu be í ne inei inǝko, ñoi í dǝ anu hee lele í ni, ³⁴ mii í wa si gǝmei awae ña awǝ Jesu inei Nazareti. Ì naa ku kpa wai? Ñ mà ine iyi ì je. Awǝi ì je ine kumá iyi Ilaaǝ í be wa. ³⁵ Nǝi Jesu í la sie í ni, koko, fita hai si mǝkǝu. Nǝi inei inǝkou í ta mǝkǝu ile si anini nñu, nǝ í fita sie, kù mǝe. ³⁶ Nǝi aña fei á biti, á bee nje aña duusǝo á waa ni, ide dimi yoomai ihǝ. Mǝkǝu wee wa sǝ inei inǝko ña ide do yiiko do gbugbǝ nǝ á waa fita. ³⁷ Nǝi irie í fangaa si ileekoi iluu fei.

* **4:26** Sareputa si ilei Sidǝo Sareputa do Sidǝo fei irii ilu ñai, amma bii á waa fǝ ideí ilu ña iyi á wa kǝkoi Sidǝo, si ilei Sidǝoi á ya ni á wa.

Jesu í jǝ bǝo nkpǝ í ba iri
(Cǝ Matie 8:14-17; Maaku 1:29-34)

³⁸ Nǝi Jesu í fita hai ile bii á ya ce kutǝtǝu, nǝ í bǝ kpasǝi Simǝo. Wee iyei aboi Simǝou wa ce bǝoi ara gbǝa ntǝ ntǝ. Nǝi á tǝe ku jǝ ku ba iri. ³⁹ Nǝi í kǝmba si abou í la si ara gbǝau nǝ í nya. Nǝ abou í dede gbakǝ í yaae ña.

⁴⁰ Alei aji nñu iyi inunu í lǝ, ñoi ine ña iyi ine nñu ña á waa ce bǝo dimi ikǝ ikǝ fei á wasi ku naaǝ ña wa bi tee. Nǝ í lesi aña fei awǝ í jǝ á ba iri. ⁴¹ Inei inǝko ña mǝ á fita hai si ine nkpǝ, á dǝo anu á waa ni, awǝi ì je Amai Ilaaǝ. Amma Jesu í la si ña nǝ wa ganji ña ide ku fǝ domi á mà iyi nñuu ine iyi Ilaaǝ í cicai.

Jesu wa waazo ilei Zudee
(Cǝ Maaku 1:35-39)

⁴² Iyi iju í má ñoi Jesu í fita hai inǝ ilu í bǝ gbabua. Nǝi zamaa nkpǝ nkpǝ gǝ wa dedee. Iyi á to bi tee ñoi á tǝe suuru ku maà ne ku jǝ aña. ⁴³ Amma í sǝ ña í ni, kù ne bei an ce iyi n kù waazo laabaau jiidai bommai Ilaaǝ si ilu mmu ña má, domi na nñui á bem wa. ⁴⁴ Iyi í fǝ beebe í tǝ nǝ í koo í dabii wa ce waazo ile bii Zuifu ña á ya ce kutǝtǝo ña ilei Zudee.

5

Jesu wa kpe mǝcǝ sinte ña
(Cǝ Matie 4:18-22; Maaku 1:16-20)

¹ Aji nñu gǝ Jesu wa leeki kǝkoi tenku iyi á ya kpe Genesareti, nǝ zamaa nla gǝ wa mantee ku ba a gbǝ ideí Ilaaǝ. ² Nǝ í ye akǝi inyi minji itfi tenkuu be. Amma sǝkǝo ñau á fita á waa wie taao nñu ña. ³ Nǝ Jesu í lǝ inǝ akǝi inyi akǝ. Akǝi inyi iyi í lǝ siu ine nñu ti Simǝoi. Nǝ í kpe Simǝo í tǝe í ni ku na ku sekeǝo akǝu hai itfi inyi keeke. Nǝi í buba si inǝi akǝu, wa kǝ zamaau si cio.

4 Iyi í fò ideε í tã nõ í sǝ Simǝǝ í ni, bǝǝ akǝu si bua, nõ í le taao nɲe ɲa si inyi, í mu cǝε ɲa. 5 Nǝi Simǝǝ í sǝǝ í ni, Mεεtu, à ce icε do idũ fei a kũ mu nɲǝǝ. Amma si bei awǝi ì fǝ, an dasi taao ɲau inǝ inyi.

6 Nǝi à dasi taao nɲa ɲau inǝ inyi. Iyi à dasi ɲǝi à mu cǝε bututu hee taao nɲa ɲau à waa bi a ga. 7 Nǝ à kpe kpaasi nɲa ɲa iyi à wa si akǝ minjisiu do awǝ a naa a sobi ɲa. Iyi aɲa mǝ à naa nõ akǝ minjiu fei í kǝ do cǝε hee wa bi ku mi. 8 Iyi Simǝǝ Piεε í ye mii nõu í ce beεbe ɲǝi í koo í gule si wajui Jesu í ni, Lafǝε, tekεε hai bi tom, domi amuu ilu dulum nii. 9 Í fǝ beεbei si na iyi í jǝ njo í muu, nɲu do kpaasie ɲau fei na cǝε nkɲǝ nkɲǝ iyi à muu. 10 Beεbe mǝi njo í mu kpaasi minjie ɲa, Zaaki do Zǝa amai Zebedee ɲau. Amma Jesu í sǝ Simǝǝ í ni, maà jǝ njo ku muε. Bebei inε ɲa iyi aa toom ɲai aa ya maa dedε. 11 Nǝi à bǝǝ akǝi inyi ice nõ à jǝ fei ndεε à waa too Jesu.

Jesu í jǝ dintε gǝ í ba iri

(Cǝ Matie 8:1-4; Maaku 1:40-45)

12 Si anyii nɲu Jesu í wa si ilu gǝ be, nõ mǝkǝ gǝ í naa bi tεε. Mǝkǝu wa ce bǝǝi dintε jiida. Iyi í ye Jesu ɲǝi í naa í sεεbata si wajue í tǝε suuru í ni, Lafǝε, bii ì bi, aa yǝkǝ í jǝ n ba iri n je inε iyi í má. 13 Nǝi Jesu í yǝ awǝε í luu nõ í ni, ñ bi. Ba iri nõ í je inε kumá. Be gbakǝ bǝǝi dintεu í nya. 14 Nǝi Jesu í sǝǝ í ni ku maà sǝ inε kǝma ideu be, amma koo nyisi araε bi woo weei Ilaaǝu. Nǝ í ni ku ce kuwee iyi Moizi í jilεu. Kuweeu bei á nyisi inε ɲa iyi í je inε iyi í má bebei. 15 Do nɲu fei, irie í fangaa wa kǝǝsi, nõ zamaa nkɲǝ nkɲǝ í ya maa tǝtǝ bi tεε ku ba a gbǝ ideε nõ ku ba a ba iri si bǝǝ ɲa ɲa. 16 Amma Jesu í ya bǝ gbabuai nɲu akǝ koo ce kutǝǝ.

Jesu í jǝ weεge gǝ í ba iri

(Cǝ Matie 9:1-8; Maaku 2:1-12)

17 Ajǝ nɲu gǝ Jesu wa kǝ inε ɲa si cio. Wee Farisi do woo kǝ inε ɲa

si wooda gǝ ɲa à waa buba be. À naai hai Zeruzalemu do hai ilu ɲa iyi à wa ilei Zudee do ilei Galilee fei. Nǝ inε ɲa à waa ye gbughǝi Lafǝε Jesu waati iyi í jǝ bǝǝ ɲa à waa ba iriu. 18 Nǝi inε gǝ ɲa mǝ à naa be à waa so weεge gǝ wa si makeεε. Nǝ à waa dedε bei aa ce a lǝǝε ile a koo a jilǝ si wajui Jesu. 19 Amma a kũ ba do bii aa lǝǝε na irii zamaau, ɲǝi à koo à gũ antai ileu, à luu nõ à kitaεε do makeεu si aninii zamaau si wajui Jesu. 20 Iyi Jesu í ye naane nɲa ɲǝi í sǝ weεgeu í ni, mǝkǝǝyi, ñ kpa ideu dulum dεε. 21 Woo kǝ inε ɲa si wooda do Farisi ɲa à wasi ku bee ara nɲa ide à waa ni, yooi inεεu ihǝ í je iyi wa bu Ilaaǝ. Yooi á yǝkǝ ku kpa ideu dulum dii inε gǝ bii kũ je Ilaaǝ nɲu akǝ. 22 Amma Jesu í mà lasabui idǝ nɲa, ɲǝi í bee ɲa í ni, na mii í jǝ ì waa ce dimii lasabu beεbe si idǝ nɲe ɲa. 23 Yoomai í faala í re, inε ku sǝ inε gǝ ku ni ñ kpa ideu dulum dεε, walakǝ ku ni ku dede ku nε. 24 Amma ñ bi í mà ɲa iyi amu Amai Amanε ñ nε gbughǝ n kpa ideu dulum dii inε ɲa si andunya.

Iyi í fǝ beεbe í tã ɲǝi í sǝ weεgeu í ni, dede í so makeεεε í bǝ kpasǝ. 25 Nǝi gbakǝ weεgeu í dede si waju nɲa, í so makeεε iyi wa sũ siu, nõ wa nε kpasǝ wa saabuǝ Ilaaǝ. 26 Nǝi aɲa fei à biti à waa saabu Ilaaǝ. Njo í bei wa mu ɲa à waa ni, à ye mii maamaake nnyi.

Jesu í kpe Levi

(Cǝ Matie 9:9-13; Maaku 2:13-17)

27 Si anyii nɲu, Jesu í fita wa nε si inǝ ilu. Nǝ í ye woo gba fiaci lempoo gǝ à ya kpoo Levi, wa buba ile bi ku ce icεε, nõ Jesu í sǝǝ í ni, toom wa. 28 Nǝi Levi í dede, í jǝ mii ndεε fei í tǝǝε.

29 Si anyie, í cea Jesu jingau nla gǝ si kpasǝε. Woo gba fiaci lempoo bututu do inε gǝ ɲa mǝ à waa ba ɲa ku je. 30 Wee Farisi gǝ ɲa à wa be do Farisi mmu gǝ ɲa iyi à je woo kǝ inε ɲa si wooda ɲa. Aɲai à waa gbagba

si mɔcɔi Jesu ɲau à waa ni, na mii í ce í je í waa mɔ ɲa do woo gba fiái lɛmpoo do inɛ laalɔ ɲa. ³¹ Iyi Jesu í gbo bɛɛbɛ ɲɔi í je ɲɲa í ni, ilu baani ɲa a kù nɛ bukaatai ilu iwɔ bii kù je bɔɔ ɲa. ³² Bɛɛbɛ mɔi n kù naa ku kpe inɛ dee dee ɲa, amma ilu dulum ɲai ñ naa ku kpe a kpaasi idɔ ɲɲa.

Jesu wa fɔ ideɪ anu ku dɪ

(Cɔ Matie 9:14-17; Maaku 2:18-22)

³³ ɲɔi inɛ ɲau à bee Jesu má à ni, bɛirei í ce mɔcɔi Zãa woo dasi inyiu do ti Farisi ɲa à ya dɪ anu a maa ceɔ kutɔɔ, nɔ wee mɔcɔɛ ɲa a ci ya dɪ anu. À ya maa jei nɔ a maa mɔ. ³⁴ ɲɔi Jesu í bee ɲa í ni, aa yɔkɔ í jɔ kpaasii mɔkɔ titɔ ɲa à dɪ anu si waati iyi mɔkɔ titɔu í wa inɔ ɲɲa? ³⁵ Amma aɲɔ wa naa iyi aa nya mɔkɔ titɔu hai si inɔ ɲɲa. Waati bɛɛbɛi aa dɪ anu. ³⁶ ɲɔi í kpa ɲɲa mɛnda gɔ í ni, a ci ya ga ibɔ titɔ a sɔɔ ibɔ ngbo. Bii ì ce bɛɛbɛ, ì beje ibɔ titɔu mbe nɔ jaɛ titɔu á wɛɛi ikã kaa ce si ibɔ ngbou. ³⁷ Inɛ gɔ ci ya nɔ kù dasi vɛɛ titɔ iyi wa gba si bɔgɔ bata ngbo ɲa. Bii í ce bɛɛbɛ, vɛɛu á jɔ bɔgɔ ɲau ku ga, vɛɛu ku nikã nɔ bɔgɔ ɲau ku beje. ³⁸ Amma à ya dasi vɛɛ titɔi si bɔgɔ titɔ ɲa. ³⁹ Nɔ inɛ gɔ kù wɛɛ iyi á mɔ vɛɛ nwo nɔ ku bi vɛɛ titɔ má, domi á ni nwou í cea ɲɲu.

6

Jesu wa fɔ ideɪ aɲɔi kusɪmi

(Cɔ Matie 12:1-8; Maaku 2:23-28)

¹ Si aɲɔi kusɪmi gɔ Jesu wa too kɔɔi ilɛ gɔ, ɲɔi mɔcɔɛ ɲa à wɔ amaaɲe iyi à gbɛ si ilɛu à nunu ijue si awɔ à waa ɲɔ. ² ɲɔi Farisi gɔ ɲa à bee ɲa à ni, na mii í jɔ ì waa ce mii iyi a kù nɛ kpãai ku ce si aɲɔi kusɪmi. ³ ɲɔi Jesu í bee ɲa í ni, i kù cio mii iyi Davidi í ce, ɲɲu do inɛ ɲa, si waati iyi ari wa kpa ɲau? ⁴ Í lɔ kpasɛi Ilaaɔ nɔ í so pɛɛ iyi à jilɛa Ilaaɔ í je, ɲɲu do inɛ ɲa. Wee à ganɲi inɛ fei ku je pɛɛu

be bii kù je woo weei Ilaaɔ ɲa aɲa akã. ⁵ Nɔ Jesu í sɔ ɲa má í ni, amu Amaí Amanɛ, amui ñ je inɛ ngboi aɲɔi kusɪmi.

Inɛ iyi awɔ akãɛ í ku

(Cɔ Matie 12:9-14; Maaku 3:1-6)

⁶ Si aɲɔi kusɪmi mmu gɔ, Jesu í lɔ ile bii Zuifu ɲa à ya ce kutɔɔu nɔ í wasi ku cea inɛ ɲa cioi ideɪ Ilaaɔ. Wee mɔkɔ gɔ í wa bɛ, awɔ ɲɲɛ í ku í gbɛ. ⁷ Woo kɔ inɛ ɲa si wooda do Farisi ɲa à kãsi Jesu iju, à waa cɔ mà á jɔ inɛu ku ba iri si aɲɔi kusɪmi. À waa cɔɔ domi à waa bi a ye taaleɛi. ⁸ Amma Jesu í mà lasabu ɲɲa, ɲɔi í sɔ mɔkɔ iyi awɔɛ í kuu í ni, dede i leekɪ si anini ɲɲa bɛ. Nɔ í dede í leekɪ. ⁹ Nɔ Jesu í ni, ñ wa n bee ɲɛi, si aɲɔi kusɪmi, í sɪa amanɛ ku ce jiida de mà laalɔ, ku faaba amanɛ de, mà ku kpa. ¹⁰ ɲɔi í cɔ aɲa fei í kaako ɲa, nɔ í sɔ mɔkɔu í ni, te awɔɛ. Iyi í te awɔu ɲɔi í baa dee dee. ¹¹ ɲɔi idɔ ɲɲa í kɔ, nɔ à waa busi nje bei aa cea Jesu.

Jesu í cica woo bɛ maateɛji ɲau

(Cɔ Matie 10:1-4; Maaku 3:13-19)

¹² Waati bɛɛbɛ Jesu í koo í gũ iri kuta gɔ ku ce kutɔɔ. Nɔ iduu fei í wasi ku ce kutɔɔ. ¹³ Iyi iju í má í tɔtɔɔ mɔcɔɛ ɲa nɔ í cica amanɛ maateɛji si inɔ ɲɲa, í sɔ ɲa woo bɛ ɲa. ¹⁴ Iri ɲɲa wee, Simɔɔ iyi í sɔ Pɪɛɛ, do Anderee ifɔɛ, do Zaaki do Zãa do Filipu do Baatelemi ¹⁵ do Matie do Tomaa do Zaaki amaí Alifee, do Simɔɔ inɛi igbei Zelɔtu *, ¹⁶ do Zudasi amaí Zaaki, do Zudasi Isikariɔti iyi á na ku zambaɛu.

Didɔ do ijuukpã

(Cɔ Matie 4:23-25; 5:1-12)

¹⁷ Waati iyi Jesu í cica woo bɛ maateɛji ɲau í tã ɲɔi aɲaɔ ɲa à kita wa à waa leekɪ si ilɛ ku munga anu gɔ. Tenɲi bei mɔcɔ nkpɔɛ ɲau à wa do zamaa nla gɔ. Inɛ ɲau à naai hai ilei Zudee fei do Zeruzalemɔ ilu nlaɛ, do hai Tii do Sidɔɔ, ilu ɲa iyi à

* **6:15** igbei Zelɔtu inɛi igbei Zelɔtu ɲai à waa jabu ku ba Zuifu ɲa a nɛ ara ɲɲa hai si awoi inɛi Romu ɲa.

wa ikpa bi inyi dūdū. ¹⁸À naa bi tēei ku ba a gbò ideε nò a ba iri si bōō n̄a. Inε n̄a iyi inεi inōōko n̄a à sinda iri n̄a à ba iri. ¹⁹N̄oi inε n̄au fei à waa dε ku luu, domi gbugbā nla nla í ya fita siε nò ku jò an̄a fei a ba iri.

²⁰N̄oi Jesu í cò m̄oc̄ε n̄au í ni, Ilu inō didō n̄ai inε ilu are n̄a, domi in̄ei ì jε inεi bommai Ilaaō n̄a.

²¹Ilu inō didō n̄ai inε iyi ari wa kpa si nsei domi Ilaaō á jò i yo n̄a.

Ilu inō didō n̄ai inε iyi ì waa kpata si nsei, domi aa na i nyaanyi n̄a.

²²Inε ilu inō didō n̄ai bii inε n̄a à cé n̄ε, nò à lele n̄ε hai inō n̄n̄a, nò à waa bu n̄ε, nò à waa s̄o n̄ε iri laalò na irii amu Amanε. ²³Ajò n̄n̄u, i jò inō n̄n̄ε ku d̄s̄, i fo i dingaa do inō didō, domi riba iyi à jilε n̄n̄ε lelei Aō í la. Inε n̄au be, b̄εb̄εi m̄oi bala n̄n̄a n̄a à cea walii n̄au wo.

²⁴Amma inō kuf̄oi á jε ti inε ilu fia n̄a, domi ì ba inō n̄n̄ε í tū tā n̄a.

²⁵Inō kuf̄oi á jε ti inε iyi ì wa si ayo si nsei, domi ari á na ku kpa n̄ε.

Inō kuf̄oi á jε ti inε iyi ì waa nyaanyi si nsei, domi aa na i kpata i maa cā k̄pokpo n̄a.

²⁶Inε ilu inō kuf̄o n̄ai bii inε fei wa saabu n̄ε domi b̄εb̄εi bala n̄n̄ε n̄a à cea walii ilu ibo n̄au wo.

I bi mb̄εε n̄n̄ε n̄a

(Cò Matie 5:38-48; 7:12a)

²⁷Amma inε iyi ì sot̄i ì waa gbò idem n̄a, ñ wa n s̄ō n̄ei, i ya bi mb̄εε n̄n̄ε n̄a, nò inε n̄a iyi à cé n̄ε i ya ce n̄n̄a j̄iida n̄a. ²⁸I weea inε n̄a iyi à waa ce ikpe n̄ε, nò i ya cea inε n̄a iyi à waa ce n̄n̄ε laalò kut̄o n̄a. ²⁹Bii inε ḡo í sambalae, toa kekele ak̄āe má. Inε iyi í gba ib̄o kumbooe, maà ti i k̄o ku so danzigie má. ³⁰Bii inε ḡo í t̄ōε mii ḡo, muaa. Bii inε ḡo í so mii nd̄εε ḡoi, maà ti i beεe má. ³¹Dimi iyi ì bi inε n̄a a ce n̄n̄ε, inε m̄o i ce n̄n̄a dimi n̄n̄u.

³²Bii inε n̄a iyi à bi n̄ε an̄a ak̄ai inε m̄o ì bi n̄a, saabu yoomai ì n̄ε n̄a. Baa woo ce laalò n̄a taka n̄n̄a à

ya bi kpaasi n̄n̄a n̄a. ³³Bii inε n̄a iyi à waa ce n̄n̄ε j̄iida, an̄ai inε m̄o ì waa s̄āa gbese, saabu yoomai ì n̄ε n̄a. Baa woo ce laalò n̄a taka n̄n̄a à ya ce b̄εb̄ε. ³⁴Bii ì waa w̄ēa inε n̄a nḡoḡo na iyi í j̄ò ì waa tamaa aa na a s̄ā n̄n̄ε, to, saabu yoomai ì n̄ε n̄a. Baa woo ce laalò n̄a taka n̄n̄a à ya w̄ēa n̄ε nò a s̄ā. ³⁵Amma i bi mb̄εε n̄n̄ε n̄a, i ce n̄n̄a j̄iida n̄a, i ya w̄ē n̄n̄a i maà c̄o k̄p̄ai ku s̄ā n̄a. Bii ì waa ce b̄εb̄ε n̄a, riba n̄n̄ε á la n̄o aa je amai Ilaaō n̄a, n̄n̄u iyi k̄u n̄ε saa, domi n̄n̄u takae wa nyisi amanε gudulu n̄a do amanε laalò n̄a didōε. ³⁶I j̄ò i n̄ε araarei inε n̄a bei Baa n̄n̄ε m̄o í n̄ε.

Maà kiiti kpaasie

(Cò Matie 7:1-5)

³⁷Jesu í s̄ō n̄a má í ni, i maà ya kiiti inε n̄a, nò Ilaaō m̄o kaa kiiti n̄ε. I maà ya yε taalei inε n̄a nò Ilaaō m̄o kaa yε taale n̄n̄ε. I ya kpa idei kurarai n̄ε n̄a nò Ilaaō m̄o á kpa idei kurarai inε m̄o. ³⁸I ya mua n̄ε n̄a nò Ilaaō m̄o á mu n̄n̄ε. Si ḡūa nla n̄lai á ce n̄n̄ε amua. Á yagae ku kitigbae ku k̄ō hee and̄εε, nò ku cuu n̄n̄ε si b̄oḡo. Nt̄o nt̄o ḡūa iyi ì w̄āo kpaasi n̄a, n̄n̄ui Ilaaō m̄o á w̄ā n̄n̄ε do.

³⁹N̄o í kpa n̄n̄a m̄onda ḡo í ni, f̄εεju á ȳok̄o ku mua f̄εεju akpa? Bii f̄εεju n̄a à waa mua n̄ε akpa an̄a minji fei a kaa dasi isa? ⁴⁰Woo k̄ok̄o ice ci ya re inε nḡboε. Amma inε fei, waati iyi í mà mii iyi inε nḡboε í nyisie, n̄n̄u m̄o í ya yei bei inε nḡbou.

⁴¹Na mii í ce ì waa yε f̄of̄o keeke iyi í wa si ijui kpaasie n̄o i k̄u yε j̄i ite iyi í wa si titeε. ⁴²Beirei aa ce í ni, kpaasi, j̄ò n nyae f̄of̄o si ijue, n̄o aw̄o i k̄u waa yε j̄i ite iyi í wa si titeε. Aw̄o ilu muafitii, j̄ò i tako i nya j̄i ite iyi í wa si ijueu tit̄a ku ba i yε ilu s̄ā s̄ā, i bei i nya f̄of̄o iyi í wa si ijui kpaasie.

À ya mà j̄iiti hai si isoe

(Cò Matie 7:16-20; 12:33-35)

⁴³N̄oi Jesu í s̄ō n̄a má í ni, j̄i j̄iida kaa so iso laalò. B̄εb̄ε m̄oi j̄i laalò kaa so iso j̄iida. ⁴⁴Nt̄o nt̄o j̄i fei hai

si isoei à ya màa. A ci ya ka figi si agũ, bæbe mæi a ci ya ka rezêe si agũ fũfũ, mà irei. ⁴⁵ Amane jüida í ya nya jüida wai hai si mii jüida iyi wa singa si idæ. Amane laalò mò í ya nya laalò wai hai si mii laalò iyi wa singa si idæ, domi mii iyi wa kã si idæi amané, nñui gelee í ya fò.

*Woo ma ile minji gò ña
(Cò Matie 7:24-27)*

⁴⁶ Nò Jesu í sã ña má í ni, na mii í ce í ya maa kpem Lafêe, Lafêe, nò í ci ya ceò ide iyi ñ sã ñe ice ña. ⁴⁷ Ine iyi í naa bi tom fei nò wa gbò idem nò wa jirimæ, an nyisi ñe ine iyi lafêe í jò. ⁴⁸ Í jò mækò gò iyi wa ma ile. Mækòu í tu isa titã í jì hee í koo í kãsi kuta í bei í nyò icui ileu. Si anyie ñoi ijì í na í rò nò ido í kã wa nikã, wa cã ileu, amma kù yòkò ku kekee domi kumæ í sã. ⁴⁹ Amma ine iyi í gbò idem nò kù waa jirimæ, í yei bei mækò gò iyi í ma ile nò kù nyò icue do kuta. Ñoi ido í na í kã í nikã wa cã ileu nò gbakã í cuku í lege fei.

7

Jesu í jò amaacei sooge ine ngbo gò í ba iri

(Cò Matie 8:5-13)

¹ Iyi Jesu í sã ña ideu fei í tã, ñoi í bò Kaperanumu. ² Wee ine ngboi sooge gò í wa bæ. Soogeu í ñe amaacee, nò í buui jüida jüida. Amaaceui wa ce bõõ hee wa bi ku ku. ³ Ñoi soogeu í gbò baau Jesu, nò í bæ ine ngboi Zuifu gò ña bi tæe a koo á tæe ku na ku faaba amaacei ñu. ⁴ Ñoi ine ñau à koo. Iyi à to bi Jesu, ñoi à tæe suuru ntò ntò à ni mækòu í to í sobie ⁵ domi í bi dimi nwa. Nñui í nò í ma nwa ile bii à ya ka ce kutòtòu bæ.

⁶ Nò añaò Jesu ña à dasi kpãa à waa ñe. Iyi à maai kpasèu ñoi soogeu í bæ kpaasie gò ña a koo a sã a ni, Lafêe, soogeu ñe í ni i maà taabi araæ, domi ñu kù to í lò wa kpasèi ñu. ⁷ Na nñui í ce mòm í yòò iyi ñu kù to ñu ku naa bi tæe do araæ. Amma

í ni i fò ide ñu akã wa, amaacei ñu á ba iri. ⁸ Nò í ni baa ñu takai ñu, idei ine ngboi ñu ñai ñu wa gbò, nò ñu mò í ñe sooge ña iyi wa gbã. Bii ñu í sã ine akã ñu í ni ku bò ihã, í ya kooi. Bii ñu í nò í kpe ine gò ñu í ya naai. Nò bii ñu í sã amaacei ñu gò ñu í ni ku ce iyi ihè í ya cooi.

⁹ Iyi Jesu í gbò ideu í biti, nò í sinda í sã zamaa iyi wa tooeu í ni, ñ wa n sã ñe, baa si inoi inei Izireli ña fei n kù ye ine iyi í yòkò í dasim naane nla nla bei ine eu ihè. ¹⁰ Iyi Jesu í fò bæbe í tã ñoi ama abe ñau à nyi kpasè, nò à ba amaaceu í ba baani.

Jesu í jì amai jaaò gò iyi í ku

¹¹ Si anyie ñoi Jesu í bò ilu gò iyi à ya kpe Nayini. Mæcæ ña do zamaa nla gò wa tooe. ¹² Waati iyi í maai si gamboi bindii iluu, í ye à so ikui ama awaasũ gò à waa bò ku suu. Ama awaasũu ñu akã iyeé í bí nò iyeu jaaði. Inei inò ilu nkprò nkprò wa too fitii abou. ¹³ Iyi Lafêe í ye abou ñoi araare í muu, nò í sã í ni, maà kpata. ¹⁴ Ñoi í sekeé si ña í lu kpakoi ikuu nò ine ña iyi à waa soou à leeki. Nò Jesu í ni, awò awaasũ, ñ wa n sõe, dede. ¹⁵ Nò awaasũ iyi í kúu í dede í buba wa fò ide. Nò Jesu í sindoa iyeé. ¹⁶ Ñoi ño í mu aña fei, nò à saabu Ilaaò à waa ni, walii ilu gbugbã í naa si wa. Nò à wa ni má, Ilaaò í naa bi ine ña ku ba ku sobi ña.

¹⁷ Ñoi ideu í fangaa si ilei Zudee do si ileekoé ña fei.

*Ine ña iyi Zãa woo dasi inyí í bæ
(Cò Matie 11:2-19)*

¹⁸ Ñoi mæcò Zãa ña à koo à baa ile piisõ bæ à sisiaa mii ñau bæ fei. Nò í kpe amané minji si inò ña, ¹⁹ í bæ ña bi Lafêe a beee a ni, awò ñ je ine iyi Ilaaò á na ku bæ wau? Mà ka degbe ine mmu gò. ²⁰ Iyi à to wa bi Jesu, ñoi à sã à ni, Zãa woo dasi inyíu í bæ wa ka naa ka beee ka ni, awò ñ je ine iyi Ilaaò á na ku bæ wau? Mà ka degbe ine mmu gò.

21 Wee si waati n̄ju bei, Jesu í j̄ò b̄s̄o n̄kp̄o do k̄s̄o ɲa à waa ba iri, n̄o wa lele inei in̄ōko ɲa hai si in̄e ḡo ɲa, n̄o í j̄ò f̄eju n̄kp̄o í ȳe ilu má. 22 N̄o í jea ama abe ɲau í ni, i koo i sisia Z̄aa mii iyi i ye do iyi i gb̄o ɲa. F̄eju ɲa à waa ye ilu, woo sukute ɲa à waa ne dee dee, dint̄e ɲa à ba iri à je in̄e kumá, deki ɲa à waa gb̄o ide, iku ɲa à j̄i, n̄o à waa waaz̄oa ilu are ɲa laabaau j̄iidau. 23 Ilu in̄o did̄oi in̄e iyi kaa nyiò anyi si naane ku dasie na irim.

24 Iyi ama abei Z̄aa ɲau à gb̄o bei Jesu í f̄o, ɲoi à sinda à ne. Waati iyi à waa ne, ɲoi Jesu í l̄osi ku sisia zamaau ideí Z̄aa í ni, mii ì b̄o ku c̄o ḡbabuau ɲa. F̄of̄o iyi fufu wa yaya? Aawo. 25 To, mii ì b̄o ku c̄o ɲa. Mà m̄ok̄o iyi wa dasi jaae j̄iidau? Aawo, in̄e ɲa iyi à waa dasi jaaei fia n̄kp̄o n̄o à wa si in̄oi amani nla nla, aɲai à ya wa kabai ilaalu ɲa. 26 To, mii ì b̄o ku c̄o ɲa. Mà waliiii ì b̄o ku c̄o ɲa. Oo, nt̄o nt̄o an s̄o ɲe, in̄e eu be í re baa walii. 27 Z̄aaí kukoi ideí Ilaās̄ wa f̄aa tengi bii í ni, Ilaās̄ í ni, Wee, ñ be woo sisi idem wa si wajue iyi á teesee kp̄aae.

28 An s̄o ɲe, si in̄oi in̄e ɲa iyi inaabo ɲa à bí fei, kama ɲa kù w̄e iyi í re Z̄aa. Amma do n̄ju fei, baa in̄e iyi í kere í re si bommai Ilaās̄ í roo.

29 N̄o Jesu í ni má, in̄e ɲa iyi à gb̄o ideí Z̄aa fei hee do woo gba fiaí lempoo ɲa fei à j̄ò Z̄aa í dasi ɲa inyi n̄o n̄ju be wa nyisi iyi à mà iyi Ilaās̄ í je dee dee. 30 Amma Farisi ɲa do woo k̄o in̄e ɲa si wooda ɲa a kù je Z̄aa ku dasi ɲa inyi. Bēe be m̄oi à k̄osi mii iyi Ilaās̄ í dasi id̄o ku ce ɲa.

31 N̄oi Jesu í ni, yooi an w̄aò inei nsei ɲau ih̄e. Yooi à j̄o. 32 À j̄o amu ɲa iyi à waa buba bantuma, à s̄o n̄je à waa ni, à f̄a n̄je yee n̄o i kù jojo ɲa, n̄o à k̄s̄o n̄je irii iku ɲa n̄o í kù kpata ɲa. 33 Ñ ni bēe be si na iyi í j̄ò waati iyi Z̄aa woo dasi inyi í naa, í ya d̄i anu, ci ya m̄o v̄e, n̄o ì ni í ne inei in̄ōko ɲa. 34 N̄o iyi amu Amaí

Amane ñ naa, ñ ya n̄ je n̄o n̄ maa n̄ m̄o, n̄o í ni ɲa ñ bi ije n̄o ñ je woo m̄o at̄e n̄o ñ je kpaasii woo gba fiaí lempoo ɲa do ilu dulum ɲa. 35 Do n̄ju fei, à ye iyi bisii Ilaās̄ í je dee dee na ice ɲa iyi wa ce.

Jesu wa je kpas̄ei Farisi ḡo

36 Farisi ḡo í kpe Jesu ku je bi t̄e ajo n̄ju ḡo. N̄o Jesu í l̄o ilee í buba wa je. 37 Wee, abo à ta icu ḡo í wa si iluu be. Iyi í gb̄o à ni Jesu wa je kpas̄ei Farisiu, ɲoi í naaò tulare wa si ama caka ku s̄ia ḡo iyi à ce do abatii. 38 Abou í naa í wai do anyii Jesu bi isee ɲa. Wa kpata n̄o cik̄ajue ɲa wa tontoo si isee hee í c̄o, n̄o wa gb̄aa do ntoí irie ɲa, wa c̄ōc̄ōe, í f̄a sie tulareu. 39 Farisi iyi í kpe Jesu ku je, iyi í ȳo, ɲoi í f̄o si id̄o e í ni, m̄ok̄o ih̄e, bii waliiii, á mà dimii inaabo iyi wa luu ih̄e domi woo ta icui. 40 N̄o Jesu í ni, Sim̄o, ñ ne ide ḡo iyi an s̄o. N̄o í ni, f̄o, Mēetu.

41 N̄oi Jesu í ni, m̄ok̄o ḡo í w̄e iyi amane minji wa mu gbesee. In̄e ak̄a wa mu kpekele c̄o miu, in̄e ak̄a m̄o ciitaa. 42 N̄o wee a kù ne mii iyi aa s̄aaò, n̄o í cea aɲa minji fei suuru. To, si aɲa minjiu, yoo ɲai á bi m̄ok̄o ku re. 43 N̄o Sim̄o í jea í ni, ñ tamaa in̄e iyi gbesee í reui. N̄oi Jesu í s̄o í ni, nt̄oi ì f̄o.

44 Iyi í ni bēe be í t̄a, ɲoi í sinda si inaabo n̄o í s̄o Sim̄o í ni, ì ye abou ih̄e? Iyi ñ l̄o wa kpas̄e e í kù muum inyi n̄ w̄e kutem, amma abou ih̄e í c̄o kutem do cik̄ajue ɲa, n̄o í gb̄aa do ntoí irie ɲa. 45 I kù cem f̄o do kuc̄ōc̄ōe amma abou ih̄e, hai waati iyi ñ l̄o wa, kù j̄ò kutem ku c̄ōc̄ōe. 46 N̄o í kù j̄osi irim ikpo, amma abou ih̄e, í f̄asi isem tulare. 47 Na ɲoi í j̄ò ñ wa n̄ s̄o kubi n̄lai abou ih̄e wa nyisi iyi Ilaās̄ í kpa ideí dulum dēe, baa do iyi í kp̄o fei. Amma in̄e iyi à cea suuru keeke, kubie m̄o keekei. 48 N̄oi í s̄o abou í ni, à kpa ideí dulum dēe. 49 In̄e ɲa iyi à waa je aɲaò ɲau, à bee n̄je ide à waa ni, dimii amane yoomai ih̄e iyi á ȳok̄o ku kpa ideí

dulum dii amanε n̄a. ⁵⁰ N̄o Jesu í s̄ abou í ni, naanεei í faabaε. Koo ne do laakai ku s̄u.

8

Inaabo n̄a iyi à waa too Jesu

¹ Si anyii n̄nu, Jesu í dabii dabii si wangaa n̄a do si ilεko n̄a, wa waazo wa sisi laabaau jiidai bommai Ilaaḏ. N̄o m̄oc̄o maateji n̄au à suu ² do inaabo nkp̄o ḡo n̄a. Si inoi inaabo n̄au, ḡoḡo n̄a à waa ce b̄ḏo wo, ḡoḡo n̄a m̄o à ne inei in̄oko n̄a wo, n̄o Jesu í j̄o aṅa fei à ba iri. Inaabo n̄au wee. Maari iyi à ya kpe inei Madala, n̄hui Jesu í lelea inei in̄oko m̄εje n̄au, ³ do Zoana aboi Cuz̄a, woo mu amanii ilaal̄u Herodu, do Suzani do inaabo nkp̄o ḡo n̄a ma. Abo n̄au à waa sobi n̄a do amani n̄a.

M̄ondai woo gb̄ε

(C̄o Matie 13:1-9; Maaku 4:1-9)

⁴ Hai ilu fei inε n̄a à wasi ku naa bi Jesu. Si bei zamaa í t̄ot̄o n̄oi í kpa n̄n̄a m̄onda.

⁵ Si m̄ondau í ni, m̄ok̄o ḡo í fita wa f̄a dimi. Si bei wa f̄a dimiu, n̄oi ḡoḡo n̄a à cuku si kp̄aa, n̄o inε n̄a à n̄ε si n̄o yei n̄a à j̄o. ⁶ N̄o ḡoḡo n̄a m̄o à cuku si ilε iyi í ne kuta. Iyi í fita gbak̄a, í gb̄ei, domi mandi k̄u wa si. ⁷ Ḡoḡo n̄a m̄o à cuku si in̄o aḡu n̄a. N̄oi aḡu n̄au do dimi jiidau à fita aj̄o, n̄oi aḡu n̄au à dede à la à bii dimi jiidau. ⁸ Ḡoḡo n̄a m̄o à cuku si ilε jiid̄a, n̄o à fita à la à so iso c̄o c̄o.

Iyi Jesu í f̄o bebe í t̄a, n̄o í la hee lele í ni, inε iyi í ne it̄i iyi á gb̄oḏ ide, ku gb̄o.

Mii í j̄o Jesu í ya maa kpa m̄onda

(C̄o Matie 13:10-17; Maaku 4:10-12)

⁹ N̄o m̄oc̄oε n̄a à beε yaasei m̄ondau. ¹⁰ N̄oi í je n̄n̄a í ni, in̄ei Ilaaḏ í j̄o ì m̄a asiii bommaε, amma inε n̄a iyi à gbe à waa s̄o n̄ai do m̄onda n̄a ku ba Baa bii à waa c̄o a maà ȳo. N̄o bii à waa gb̄o a kaa mà yaaseε.

Yaasei m̄ondai woo gb̄ε

(C̄o Matie 13:18-23; Maaku 4:13-20)

¹¹ Yaasei m̄ondau wee. Dimiu, idei Ilaaḏi. ¹² Inε ḡo n̄a à yei bei kp̄aa tengi bii dimiu í cuku. Aṅai à gb̄o ideu, amma Seetam í naa í nyaa hai si id̄o n̄n̄a ku ba a maà dasi naane a ba faaba. ¹³ Inε ḡo n̄a m̄o à yei bei ilε kuta. Aṅai à gb̄o ideu n̄o à gbaa do in̄o did̄o. Amma a k̄u j̄o k̄u ce ic̄a si id̄o n̄n̄a. Naane ku dasi n̄n̄a í kpe keeke amma iyi wahala í naa, à nyiḏ anyi. ¹⁴ Inε ḡo n̄a m̄o à yei bei inya iyi í ne aḡu n̄au. Aṅai à gb̄o ideu, amma si bei à waa ne, in̄o ku f̄o do amani do did̄o andunya n̄ai à bii ideu à kpa, n̄o iso n̄n̄a n̄a k̄u j̄a. ¹⁵ Inε ḡo n̄a m̄o à yei bei ilε jiidau. Aṅai à gb̄o ideu n̄o à jil̄o si id̄o jiid̄a hai ne muafiti, n̄o à waa temua hee wa so iso.

M̄ondai fitila

(C̄o Maaku 4:21-25)

¹⁶ N̄oi Jesu í s̄o n̄a ma í ni, inε ḡo ci ya ma fitila ku biiε do caka, walak̄o ku dasi abε daai. Amma à ya k̄oaei lele ku ba inε n̄a iyi à waa l̄o wa fei a ye inya kum̄a. ¹⁷ Si beεbe mii iyi wa manji fei á boli, n̄o mii iyi à ce si asii fei á na ku fita gbugb̄a.

¹⁸ Na n̄nu, i ce laakai n̄a do yaasei bei ì waa gb̄oḏ ide n̄a, domi inε iyi í ne, n̄hui à ya k̄ḏo si. Inε m̄o iyi k̄u ne, andi iyi wa tamaa siu má à ya gbaai.

Iyei Jesu do if̄oε n̄a

(C̄o Matie 12:46-50; Maaku 3:31-35)

¹⁹ Iyei Jesu do if̄oε n̄a à naa bi tee, amma a k̄u ba a k̄u to sie na zamaau. ²⁰ N̄o inε n̄a à s̄o à ni, iyee do if̄oε n̄a à waa leek̄i waduude à waa bi ku yeε. ²¹ Amma í je n̄n̄a í ni, inε n̄a iyi à waa gb̄o idei Ilaaḏ n̄o à waa jirimae, aṅai à je iyem walak̄o if̄om n̄a.

Jesu í leek̄i fufu si tenku

(C̄o Matie 8:23-27; Maaku 4:35-41)

²² Aj̄o n̄nu ḡo Jesu í l̄o ak̄oi inyi n̄nu do m̄oc̄oε n̄a, n̄o í s̄o n̄a í ni, ka kua tenkuu ka b̄o ice ikpa ih̄o. N̄o à ne.

²³ Si bei à waa neü, Jesu í sí njoo. Njoi fufu nla gò í dede si tenkuu, nò inyi wa kã akòu. À wa si mbirisi. ²⁴ Njoi à sekee si Jesu à jũu à ni, Mætu, Mætu, à waa bõ nfe ku ce.

Njoi Jesu í jĩ nò í la si fufuu do kucã inyiü. Nò à dè à coko sãm sãm. ²⁵ Nò í bee mæcæe ña í ni, hee iwoi naane inyi ì dasim í wa.

Nò njo í mu ña à biti, à bee nje à waa ni, dimii amanë yoomai ihë, inyi wa ba fufu do inyi ide ku fõ nò à waa gbõ idee.

Jesu í jò inë gò inyi í ne inei inòoko í ba iri

(Cò Matie 8:28-34; Maaku 5:1-20)

²⁶ Nò Jesu do mæcæe ña à to ice ikpa ihõ, si ilei inei Zerazee ña inyi í wa do wajui ilei Galilee. ²⁷⁻²⁹ Njoi à fita hai inoi akoi inyiü. Iyi à kita ile ñoi Jesu í ye mækò gò wa naa ku kòo. Mækòu inei ilu bei. Wee í bei í ne inei inòoko ña. Waati kãma fei à ya maa dede siei. Njoi inë ña à ya dũu do sese nò à dī isëu do iso ku ba a nò. Amma í ya da kudī ñaui fei nò inei inòokoe ña à bõðe hee si gbabua ña. Hai kukpe basii í ya maa wee, ci ya buba kpasë. Bi ku si iku ñai í ya wa.

Iyi mækòu í ye Jesu ñoi í koo í cuku si wajue í dõ anu hee lele wa ni, mii í wa aninii awæ, Jesu awõ Amai Ilaaõ. Ilaaõ í re fei nò ñ wa n tõe, maà wahalam. Wa dõ bæbei si na inyi í jò Jesu í ni inei inòoko ña a fita sie. ³⁰ Nò Jesu í beë í ni, irei irie. Nò í jeaa í ni, Zamaa. Í ni bæbei si na inyi í jò inei inòoko nkpõ nkpõ í ne. ³¹ Nò inei inòokoe ña à waa tõe Jesu suuru ntõ ntõ ku maà dasi aña si isa nla hai ne kòu.

³² Wee, kuusõ gaa nla gò ña à wa be à waa je si iri kuta gò. Nò inei inòoko ña à tõe Jesu ku jò aña a koo a mu kuusõ ña ku ba aña a maa wa be. Nò í yõda ña. ³³ Nò inei inòoko ña à fita hai si mækòu, à koo à mu kuusõ ña. Nò kuusõ gaa ña à sei hai antai iri kutau à dasi tenku nò inyiü í je ña.

³⁴ Njoi woo degbe kuusõ ña à ye mii inyi í ce, nò à sa à koo à waa sisi laabaqui ideu si ilu nla do si ileko ña. ³⁵ Nò inë ña à fita à bõ ku cõ mii inyi í ceu. Iyi à to bi Jesu, ñoi à ye mækò inyi inei inòoko ña à fita sieu. Mækòu í baa si laakæ má, nò wa buba kækoi Jesu í dasi jĩne ña. Njoi njo í mu ña. ³⁶ Inë ña inyi ideu í ce iju ña à waa sisia inë ña bei inëu í ce í ba iri. ³⁷ Njoi inei ilei Zerazee ña fei à tõe Jesu suuru à ni ku ne hai be, domi njo í mu ña ntõ ntõ. Nò Jesu í lo akoi inyiü wa bi ku ne. ³⁸ Njoi mækò inyi inei inòoko ña à fita sieu wa tõe Jesu ku jò ñu ku tooe. Amma Jesu í ni ku sinda ku ³⁹ nyi idee, koo sisi mii inyi Ilaaõ í cea fei. Nò inëu í ne í koo í wasi ku sisi mii inyi Jesu í cea ñu fei si iluu fei.

Ama inaaboí Zairusi do inaabo inyi í lu ibõí Jesu

(Cò Matie 9:18-26; Maaku 5:21-43)

⁴⁰ Iyi Jesu í baa hai ilei Zerazee nò zamaa í wasi ku cõ fõ, domi aña fei à waa degbeei. ⁴¹ Njoi inë gò í naa bi tee. Lafëi à ya kpe Zairusi. Inë ngboi ile bii Zuifu ña à ya ce kutõtõi. Iyi í ye Jesu, ñoi í seebata si wajue nò í tõe ku naa kpasëi ñu. ⁴² Wa tõe Jesu ku naa kpasëi si na inyi í jò ama inaabo akã lege lege inyi í ne adõ maateji, wa bi ku ku. Njoi Jesu wa koo.

Iyi wa koo, nò zamaa nla nla wa mantee. ⁴³ Wee abo gò mõ í wa be inyi wa ce bõoi awõ ku mu hai adõ maateji. Nò í je fiae fei bi lokotoro ña, nò kãma ña kù yõkò kù faabæ. ⁴⁴ Njoi í sekee si Jesu do anyi í koo í lu itii ibõe. Be gbakã bõu í tã. ⁴⁵ Nò Jesu í bee í ni, yooi í lum. Njoi aña fei à waa jã, ñoi Pie í ni, Mætu, zamaaui í kaakoe wa mantee. ⁴⁶ Amma Jesu í ni, ñ mà inyi inë gò í lum kam kam si na inyi í jò gbugbãm í ce ice. ⁴⁷ Iyi abou í ye inyi Jesu í mà inyi inë gò í luu, ñoi í koo í gule si wajue do kuyaya. Nò í fõ si wajui zamaa

mii iyi í ce í jò n̄u í lu Jesu, do bei n̄u í ba iri anu akā. ⁴⁸ N̄o Jesu í s̄o í ni, abooyi, naan̄ei í faabaε, koo ne do laakai ku s̄u.

⁴⁹ Si bei Jesu wa f̄o ideu n̄oi ine ḡo í naa hai kpas̄i Zairusi ine ngbou í s̄o í ni, ama inaaboεu k̄u weε, maà bitandi M̄etu má. ⁵⁰ Iyi Jesu í gb̄o ideu n̄o í s̄o Zairusi í ni, maà j̄o zigie ku da, aw̄o de dasi naane, á ba iri. ⁵¹⁻⁵³ N̄oi à dasi kp̄āa má à waa koo. Iyi í to kpas̄ε be, í ba wee, ine fei í wasi ku kpata à waa c̄a kpokpo na irii amau. N̄o Jesu í ni, i maà kpata ηa, k̄u ku, wa s̄i n̄jooi. N̄oi à waa yaakoε domi à mà iyi í kui. N̄oi Jesu k̄u je ine ḡo ku l̄o kpas̄εu do n̄u aj̄o bii k̄u je Piεε do Z̄āa do Zaaki do iyeò baai amau. ⁵⁴ Iyi í to bi ama inaabou n̄oi í mu aw̄oε n̄o í f̄o ide hee lele í ni, ama mud̄εε, dede. ⁵⁵ N̄o hundεε í baa má, n̄o í dede tengi be gbakā. N̄o Jesu í s̄o ηa í ni a na amau ije. ⁵⁶ N̄o nyaanzeε ηau à biti nt̄o nt̄o, amma Jesu í s̄o ηa í ni a maà s̄o ine ḡo mii iyi í ce.

9

Jesu í be m̄oc̄o maateegi ηau

(C̄o Matie 10:5-15; Maaku 6:7-13)

¹ Jesu í kpe m̄oc̄o maateegi ηau í t̄at̄o ηa í mu n̄ηa gbugb̄a do yiiko a leleò inei in̄ōko ηa fei n̄o a j̄o b̄ōo ηa a ba iri. ² N̄oi í be ηa a koo a waazo idei bommai Ilaās̄ n̄o a j̄o b̄ōo ηa a ba iri. ³ N̄o í s̄o ηa í ni, i maà so nk̄ama si isεene n̄ηeu, baa golo hee má je b̄oḡo, wala ije, wala fia, n̄o i maà so baa íb̄o min̄jisia. ⁴ Kpas̄ε bii í s̄o ηa, i ya wa be hee i koo í fita hai ilu be ηa. ⁵ Ilu bii à k̄o ku gba ηe, i fita hai ilu be ηa n̄o i gbugb̄a n̄ηa irurui baata n̄ηe ηa ku je n̄ηa seεda iyi kiitii Ilaās̄ á naa si ηa. ⁶ M̄oc̄o ηau à dede à dabii si ilεeko ηau, à waa sisiò laabaau jiidau n̄o à wasi ku j̄o b̄ōo ηa à waa ba iri bii fei.

Laakai Herodu í dede

(C̄o Matie 14:1-12; Maaku 6:14-29)

⁷ Wee Herodu ilu ilεu, í gb̄o mii iyi Jesu wa ce fei, n̄o laakaiε í dede. K̄u mà baa bei á lasabu má si na iyi í j̄o ine ḡo ηa à waa ni Z̄āai í j̄i hai si bale, ⁸ ine ḡo ηa m̄o à ni Elii walii n̄loui í naa má, n̄o ine ḡo ηa m̄o à ni ine ak̄ai waliiii tako ηau í j̄i hai si bale má. ⁹ N̄o Herodu í ni, n̄ j̄o à bu irii Z̄āa. Debei, ine ih̄ε iyi n̄ ya maa n̄ gb̄o baaue iyi wa ce dimii mii ηau be, yooi. N̄oi wa de ku ȳo.

Jesu í wò amanε dubu miu (5.000)

(C̄o Matie 14:13-21; Maaku 6:30-44; Z̄āa 6:1-14)

¹⁰ N̄o m̄oc̄o maateegi ηa iyi Jesu í tako í be ηau à baa bi t̄εε à waa sisiaa mii ηa iyi aηa à ce fei. N̄o Jesu í gb̄a ηa ik̄ā í b̄oò ηa ikpa k̄ok̄oi ilu ḡo iyi à ya kpe Besaida. ¹¹ N̄oi ine ηa à gb̄o ikpa bii à wa n̄o zamaa nk̄p̄o ḡo í h̄āmeε ηa be. N̄o Jesu í gba ηa wa s̄o ηa idei bommai Ilaās̄, n̄o í j̄o ine ηa iyi a k̄u waa ne baani à ba iri.

¹² Iyi inunu wa l̄o n̄oi woo be maateegi ηau à sekeε sie à s̄ōo à ni, j̄o ine ηau à ne in̄o ilu walak̄o ilεeko ηa à de bii aa s̄ū do mii iyi aa je, domi si gbabuai à wa ih̄ε. ¹³ N̄oi Jesu í s̄o ηa í ni, in̄e taka n̄ηe í na ηa ije a je m̄εε. Amma à ni, p̄εε iyi à ne k̄u re ara miu do c̄εε min̄ji. Mà ì bi awa taka nwa kaa ra ije iyi ine fei á jei. ¹⁴ Wee si in̄oi ine ηau inem̄ok̄o ηa à to zakai amanε dubu miu (5.000). N̄oi Jesu í s̄o m̄oc̄oε ηau í ni, i j̄o a buba wua ik̄ā ik̄ā amanε ciitaa ciitaa. ¹⁵ N̄o à ce beεbe à j̄o aηa fei à buba. ¹⁶ N̄oi Jesu í so p̄εε miu do c̄εε min̄jiu n̄o í wu iju lele í saabu Ilaās̄ n̄o í bububue í na m̄oc̄oε ηau a kp̄ēa zamaau. ¹⁷ N̄o aηa fei à je à yo. N̄o à ko iyi à je í gbeu, n̄o í k̄ō k̄ōo maateegi.

Piεε í ni Jesu í je ine iyi Ilaās̄ í cica

(C̄o Matie 16:13-19; Maaku 8:27-29)

¹⁸ Aj̄o n̄ηu ḡo Jesu do m̄oc̄oε ηa à nya ara n̄ηa ik̄ā n̄o wa ce kut̄o. N̄o í bee ηa í ni, yooi ine ηa à ya ni n̄ je. ¹⁹ N̄o à jeaa à ni, ine ḡo ηa à ya ni aw̄o Z̄āa woo dasi inyii. Ine ḡo ηa m̄o à

ya ni awəu Elii walii nlai takoui. Ine gəŋa mə à ya ni awəu ine akāi waliiii tako ŋau i jī wa hai si bale. ²⁰ Njoi í bee ŋa í ni, ine mə ni, yooi í ni n̄ je ŋa. Njoi Píeé í ni, awəi í je ine iyi Ilaaḍ í cicau.

Jesu wa fə idei ikue do kujle
(Cə Matie 16:20-28; Maaku 8:30-9E1)

²¹ Njoi Jesu í sḥ məcə ŋau do kugaabu í ni a maḍ na a sḥ ine gə. ²² Í sḥ ŋa má í ni, amu Amai Amane, kù ne bei á ce iyi n kù ye ijuukpā ntə ntə. Ine ngbo ŋa do ine ngboi woo weei Ilaaḍ ŋa do woo kə ine ŋa si wooda ŋa aa kəsim a kpam, amma an jī hai si bale si ajə mēetasia. ²³ Nə í sḥ aŋa fei í ni, ine iyi wa bi ku toom, ku jḥ idəbɛ nə ku so jī ku gaue ku toom wa. ²⁴ Nə ine iyi wa bi ku ba kuwee do idəbɛ kaa baa. Amma ine iyi í nyə kuwee na irim, lafēi á baa do ntə. ²⁵ Aranfāani yoomai amane í ne bii í ba amanii andunya fei, nə í kua kuwee. ²⁶ Nə í ni má, ine iyi wa ce anyoi amu Amai Amane, walakə wa ce anyoi idem, amu mə an ce anyoi lafēe waati iyi an nyi wa. Nə waati iyi an nyi wa, an nyi wai do amboei Baam do amalekae ŋa ajə. ²⁷ Ntə ntə, ine ŋa iyi à wa ihē si nsei, gəgə ŋŋa ŋa aa ye bommai Ilaaḍ wa naa a bei a ku.

Arai Jesu í daana

(Cə Matie 17:1-8; Maaku 9:2-8)

²⁸ Iyi Jesu í fə ideu í tā, iyi í ce zakai ajə mējə ŋoi í kpe Píeé do Zāa do Zaaki à koo à gū antai iri kuta nla gə ku ba ku ce kutə. ²⁹ Iyi wa ce kutə ŋoi wajue í kpaasi dimi ikā, nə jaee í fūta pai pai. ³⁰⁻³¹ Njoi gbakā Moizi do Elii à faata wa do amboe à waa baa ide ku fə. À waa fə idei ikue iyi á kú Zeruzalemu ku jḥḥ andunya ihē. ³² Wee Píeé do kpaasie ŋa à waa siiko ntə ntə, amma iyi iju ŋŋa í má à ye amboei Jesu nə à ye amane minji ŋa iyi à waa leekí bi tēu. ³³ Waati iyi ine ŋau à waa jḥ Jesu, Píeé í sḥo í ni, Mētu, á s̄la ka

maa wa ihē. Jḥ ka ce ilei acə mēeta, akā titee, akā mə ti Moizi, akā mə ti Elii. Í ni beebi si na iyi í jḥ kù m̄a mii iyi wa fə.

³⁴ Si bei wa fə ideu, bukəḥ í naa í bii ŋa. Iyi məcə ŋau à ye bukəḥu wa bii ŋa ŋoi njo í mu ŋa. ³⁵ Nə à gbə ide ku fə gə hai si bukəḥu í ni, ine ihēi í je Amam. Njui n̄ cica. I ya gbə idee ŋa. ³⁶ Si anyii ide ku fəu, Jesu nju akāi à ye be. Njoi si waatiu be məcə ŋau a coko a kù sḥ ine kama mii iyi à ye.

Jesu í faaba ama gə iyi í ne inei inəko

(Cə Matie 17:14-18; Maaku 9:14-27)

³⁷ Iju kumáe iyi à kita wa hai antai iri kutau, zamaa nla gə í naa í ko Jesu. ³⁸ Njoi si inoi zamaau məkə gə í dḥ anu hee lele í ni, Mētu, cə ama ineməkə akāu ihēi n̄ ne. N̄ wa n tḥe í faabae ³⁹ domi inei inəko gə í ya dede siei. Nə waati iyi í dede fei, anu akā amau í ya dḥ anui. Nə inei inəkou í ya gbugbāe jiida, nə amau í ya maa ce antə foko ku maa mēe arae, nə kufitae í ya gaabu. ⁴⁰ N̄ tḥə məcəe ŋa a lelea, amma à məngə. ⁴¹ Njoi Jesu í ni, iŋe ine laalə hai dasi naane ŋa, hee waati yoomai an wa inə nje. M̄a hee waati yoomai an maa temuad nje. Njoi í sḥ məkəu í ni, naaḥ amaeu wa ihē. ⁴² Nə wa naae wa. Iyi í toe wa kəkoi Jesu ŋoi inei inəkou í kekee ile í gbugbāe jiida. Amma Jesu í fə si inei inəkou ide do gbugbā ŋoi í fita nə amau í ba iri. Nə Jesu í sindoa baae. ⁴³ Ine ŋa iyi à wa be fei à biti do bei gbugbāi Ilaaḍ í la í to.

Jesu í nyi wa fə idei ikue do kujle má

(Cə Matie 17:22-23; Maaku 9:30-32)

Si bei aŋa fei à weeḥ bitiu beebi do mii iyi Jesu wa ce fei, ŋoi Jesu í sḥ məcəe ŋa í ni, ⁴⁴ iŋe, i de ití í gbə ide iyi n̄ wa n sḥ ŋeu ihē sāa sāa ŋa. Aa mu amu Amai Amane a daa ine ŋa si awə. ⁴⁵ Amma məcəe ŋau a kù gbə yaasei ideu, domi ideu kù má

nɲa titã, nɲui í jò a kù gbɔ yaasee. Nɔ wee à waa ce nɔi yaasei ideu ku bee Jesu má.

Yooi í je inɛ ngbo

(Cɔ Matie 18:1-5; Maaku 9:33-37)

⁴⁶ Aɲɔ nɲu gɔ mɔcɔ ɲau à waa ce kakɔɔ ku ba a mà inɛ iyi í re si inɔ nɲa. ⁴⁷ Wee Jesu í mà lasabui idɔ nɲa, ɲɔi í so ama keeke gɔ í leekɛ kɔkɔɛ, ⁴⁸ nɔ í sɔ ɲa í ni, inɛ iyi í gba amau ihɛ na irim, amu takam nii í gba. Inɛ mɔ iyi í nɔ í gbam, inɛ iyi í bɛm wai í gba. Inɛ iyi í kere í re si inɔ nɲe, nɲui í re inɛ fei.

Inɛ iyi kù je mbɛɛ nɲe inɛ nɲei

(Cɔ Maaku 9:38-40)

⁴⁹ Nɔi Zãa í ni, Mɛetu, à yɛ inɛ gɔ í ya maa lele inɛ inɔɔko ɲa do iriɛ, nɔ à ganɲiɛ, domi kù wa inɔ nwa, kù waa tooɛ. ⁵⁰ Nɔi Jesu í sɔɔ í ni, i maà ganɲia ɲa, domi inɛ iyi kù je mbɛɛ nɲe, inɛ nɲei.

Inɛ ɲa à kɔ ku gba Jesu si ilui Samari gɔ

⁵¹ Wee waati í maai wa si bii Jesu á jò andunya ku nyi lele má, ɲɔi í dasi idɔ mam mam nɲu ku bɔ Zeruzalemɔ. ⁵² Nɔ í bɛ inɛ gɔ ɲa a cuaa ku ba a koo a ceaa sɔɔlɔi bi ku sũ. Nɔi inɛ ɲa iyi í bɛ ɲau à to ilui Samari gɔ, ⁵³ amma inɛi ilu bɛ ɲa a kù je ku gbaa si na iyi í jò Zeruzalemɔuwa bɔ. ⁵⁴ Iyi Zaaki do Zãa à gbɔ bɛɛbɛ, ɲɔi à beɛɛ à ni, Lafɛɛ, ì bi ka jò ina ku kita si ɲa wa hai lele ku kpa ɲa? ⁵⁵ Amma Jesu í sinda í la si ɲa do gbugbã. [Í ni, i kù mà iyi ì waa fɔ ɲa mɔm. ⁵⁶ Amu Amai Amanɛ n kù naa ku kpa amanɛ ɲa, bii kù je n faaba ɲa.]

Nɔ à bɔ ilu mmu gɔ má.

Inɛ ɲa iyi à bi Jesu ku too

(Cɔ Matie 8:19-22)

⁵⁷ Si bei à waa nɛ ɲɔi inɛ gɔ í naa í sɔ Jesu í ni, an tooɛ bii ì waa bɔ fei. ⁵⁸ Nɔi Jesu í sɔɔ í ni, inɛ ɲa à nɛ kolo ɲa, nɔ baa yei ɲa mɔ à nɛ bi ku sũ. Amma amu Amai Amanɛ n kù nɛ bii an koo n sũ n sími. ⁵⁹ Nɔ í sɔ

inɛ mmu gɔ í ni, toom wa. Amma inɛɛu í ni, jò n koo n si baam wa titã. ⁶⁰ Nɔi Jesu í sɔɔ í ni, jò iku ɲa a si iku nɲa ɲa, amma awɔ, koo sisi laabaau jiidai bommai llaaɔ bii fei. ⁶¹ Nɔ inɛ gɔ í sɔɔ má í ni, an tooɛ Lafɛɛ, amma jò n koo n tɔɔ inɛm ɲa sukudɔ titã. ⁶² Nɔ Jesu í sɔɔ í ni, inɛ iyi í lesi awɔɛ si kaakoi ketɛ nɔ í sinda í cɔ anyi, kù jòɔ bommai llaaɔ.

10

Jesu í bɛ amanɛ kitaɔ fɛɛwa

¹ Si anyii nɲu, Lafɛɛ í cica amanɛ kitaɔ fɛɛwa mmu má, í bɛ ɲa minji minji a cuaa si ilu ɲa fei do bii nɲu takae á nɛ ku bɔ fei. ² Nɔ í sɔ ɲa í ni, amaaɲe iyi í to ku da í kpɔ, amma woo da ɲau a kù kpɔ. Na nɲu, i tɔɔ ilu ikou ku bɛ inɛ ɲa iyi aa ce iceu wa. ³ I dasi kpãa ɲa, n wa n bɛ ɲei bei ama angudã ɲa si inɔi mɛɛmu kugaabu ɲa. ⁴ I maà so taalili hee má je bɔgɔ, walakɔ baata, nɔ i maà ya leekɛ kpãa i maà ce inɛ gɔ fɔɔ ɲa. ⁵ Kpasɛ bii ì lɔ ɲa i tako i sɔ ɲa ɲa i ni, llaaɔ ku mu nɲe laakai ku sũ. ⁶ Bii ilu laakai ku sũ gɔ í wa bɛ, laakai ku sũ nɲe á to sie. Bii kù weɛ mɔi á nyi wa si ɲei. ⁷ Kpasɛ bii à gba ɲeu, kpasɛ bei aa maa wa ɲa, sɔnda do inyi iyi à na ɲe fei i ya gba i je ɲa, domi inɛ kaa máa ce ice iyi kù waa je. I maà ya lɔ kpasɛ do kpasɛ ɲa. ⁸ Ilu iyi ì lɔ fei ɲa bii à gba ɲe, ije iyi à na ɲe i ya je ɲa. ⁹ I sɔ inɛi ilu ɲau í ni, bommai llaaɔ í maai si ɲe. Nɔ bɔɔ ɲa iyi à wa bɛ i jò a ba iri ɲa. ¹⁰ Amma ilu bii ì lɔ nɔ a kù gba ɲe, i bɔ bantumai iluu nɔ í ni, ¹¹ weɛ à waa gbugbã nɲe hee do irùrùlɔ ilu nɲe iyi í wa si kute nwa. Do nɲu fei, i mà ɲa iyi bommai llaaɔ í maai wa. ¹² Nɔ Jesu í ni má, an sɔ ɲe iyi si aɔi kiituu, ijuukpãi inɛi Sodomu ɲa ilu nlai takou, á tia do ti inɛi ilu ɲau.

Inɛi ilu ɲa iyi à kɔ ku dasi Jesu naanɛ

(Cɔ Matie 11:20-24)

13 Nɔ Jesu í ni má, inɔ kufɔ nla nlai á je tu ɲe, inɛ inei Kɔrazɛɛ ɲa. Inɛ mɔ inei Besaida ɲa inɔ kufɔ nla nlai á je tu ɲe. Maamaake ɲa iyi á ce si ilu nɲe ɲau ihɛ, bii í je si ilui Tii do Sidɔ́i à coo wo, bii í wa inei ilu ɲau aa dí saaki a kpataɔ na irii dulum du ɲa nɔ a kpaasi idɔ hai ku kpɛ. 14 Na ɲɔi í jɔ̀ n̄ wa n s̄ɔ ɲe iyi si aɲi kiitiu ijuukp̄ai inei Tii do Sidɔ́ ɲa á tia tu ɲe. 15 Inɛ mɔ, inei Kaperanumu ɲa, ì waa tamaa ɲa aa so ɲe hee lelei? Aawo, aa kɛkɛ ɲei hee bi ku wai iku ɲa.

16 Nɔ í s̄ɔ mɔcɔe ɲa í ni, inɛ iyi í gbɔ ide nɲe, idem nii í gbɔ. Inɛ mɔ iyi í kɔsi ɲe, amui í kɔsi. Inɛ mɔ iyi í nɔ í kɔsim, inɛ iyi í bɛm wai í kɔsi.

Kubaai mɔcɔ kitaɔ fɛwa ɲau

17 Mɔcɔ kitaɔ fɛwa ɲa iyi Jesu í bɛ ɲau á baa do inɔ didɔ̀ nɔ á ni, Lafɛɛ, hee do inei inɔko ɲa fei á ya jirima wa na iriɛu. 18 Nɔ Jesu í s̄ɔ ɲa í ni, n̄ ye Seetam wa cuku wa hai lele bei kunɲi iji. 19 Ntɔ ntɔ̀ n̄ mu nɲe yiiko i tɛsɛɔ njo ɲa do cencee ɲa hee do gbɔgb̄a iyi Seetam mbɛɛu í ne fei, nɔ nkāma kaa yɔkɔ ku mɛɛ ɲe. 20 Do nɲu fei, i maá jɔ̀ inɔ nɲe ku d̄s̄ na iyi í jɔ̀ inei inɔko ɲau á waa jirima ɲe, amma i jɔ̀ inɔ nɲe ku d̄s̄ si na iyi í jɔ̀ á kɔ iri nɲe lelei Aɔ.

Inɔi Jesu í d̄s̄

(Cɔ Matie 11:25-27; 13:16-17)

21 Si waati akāu, inɔi Jesu í d̄s̄ jiiida jiiida do gbɔgb̄ai Hundei Ilaaɔ nɔ í ni, Baaba, awɔ iyi í je Lafɛi lele do ile, n̄ wa n saabuɛ do iyi í singaa ilu bisi do woo mà ɲa mii ɲau ihɛ nɔ ì nyisi amu ɲa. Í s̄la Baaba, si na iyi í jɔ̀ bɛɛbei ì bi.

22 Baam nii í daam mii fei si awɔ. Inɛ kāma kù mà amu Amau bii kù je Baau. Nɔ inɛ kāma kù mà Baau bii kù je amu Amau do inɛ ɲa iyi n̄ bi n nyisi ɲa.

23 Nɔi Jesu í sinda si mɔcɔe ɲau í s̄ɔ ɲa í ni, ilu inɔ didɔ̀i inɛ iyi ijuɛ wa ye mii iyi í waa ye ɲa. 24 Ntɔ̀ ntɔ̀ an s̄ɔ ɲe, walii do amanlu nkpɔ̀ à bi aɲa a

ye mii ɲa iyi ì waa ye ɲa, a kù nɔ a kù yɔɔ. Á bi aɲa a gbɔ iyi ì waa gbɔ ɲa, a kù nɔ a kù gbɔɔ.

Mɔndai ine jiidai Samari gɔ

25 Aɲɔ nɲu gɔ woo kɔ inɛ ɲa si wooda gɔ í dede ku cā idai Jesu nɔ í ni, Mɛɛtu, beirei an ce n baɔ kuwɛɛ hai tā. 26 Nɔi Jesu í beɛɛ í ni, mii á kɔ si woodau. Ide mii ì ya cio si. 27 Nɔi í je í ni, bi Aɔ Lafɛɛ do idɔe fei, do gbɔgb̄ae fei, do lasabuɛ fei, nɔ ì bi inɛ mmu ɲa bei ì bi araɛ. 28 Nɔi Jesu í ni, ide iyi ì je í s̄la. Ce bɛɛɛ, aa ba kuwɛɛ.

29 Amma mɔkɔu wa bi ku na araɛ ntɔ, nɔ í beɛɛ í ni, yooi í je inɛ mmu. 30 Nɔ Jesu í s̄ɔ í ni, mɔkɔ gɔ í kita wa hai Zeruzalemu wa bɔ Zeriko, ɲɔi í koo í dasi awɔi ile ɲa. Ile ɲau á coo ile á cāa, nɔ á ne á jɔ̀ bɛ wa kasām. 31 Wee, woo weei Ilaaɔ gɔ wa too kpāau wa. Iyi í ye mɔkɔu, ɲɔi í gbe í lɔ. 32 Bɛɛɛ mɔi inɛ gɔ si dimii Levi í to inyau. Iyi í yɔɔ nɔ í gbe í lɔ. 33 Amma inei Samari gɔ mɔ wa bɔ ilu. Iyi í to bɛ ɲɔi í ye mɔkɔu nɔ araare í muu. 34 Nɔ í sɛkɛɛ sie í jɔaa ikpo do atɛ v̄ɛɛ si aɲbei kumɛɛ ɲau nɔ í d̄u. Si anyiɛ nɔ í lesiɛ si gbankɛi nɲu takae í bɔɔɛ bi ku soi inɛ njoo ɲa nɔ í gbɔaa. 35 Iju kumáɛ, nɔ í so fiaicei aɲ minji, í na inɛ ngbɔi bi ku soi inɛ njoo ɲau, nɔ í ni, gbɔa inɛɛu ihɛ. Iyi ì je í lesi na iriɛ, an s̄aaɛ waati iyi an baa. 36 Nɔi Jesu í ni, si amane mɛeta ɲau bɛ, yoo nɲai ì tamaa í je kpaasii inɛ iyi í dasi awɔi ile ɲau. 37 Nɔi inɛɛu í ni, inɛ iyi í ce araareu. Nɔi Jesu í ni, debɛi, awɔ mɔ, koo ce bɛɛɛ.

Jesu í bɔ bi Maata do Maari

38 Aɲɔ nɲu gɔ Jesu do mɔcɔe ɲau á waa ne nɔ á to ilu gɔ. Wee inaabo gɔ í wa ilu bɛ, á ya kpoo Maata. Nɲui í gba ɲa si kpasɛɛ. 39 Abou í ne ifɔɛ gɔ iyi á ya kpe Maari. Ifɔu wa bubai kɔkɔi Lafɛɛ wa gbɔ ideɛ. 40 Amma Maata nɲu í wasi ku mante araɛ do caka ku tke. Nɔi í naa í ni, Lafɛɛ, kù jɛɛ si ide kāma iyi ifɔm í jɔ̀ɔm icɛu

amu akā? I kaa jò ku naa ku sobim?
 41 Njoi Lafēe í jēaa í ni, Maata, Maata,
 ì waa mante arae í waa weeweā na
 mii nkpò. 42 Amma bukaatai mii
 akāi amanē í nē. Njui Maari nje í
 cica bē, nò inē kāma kaa gbaa siē má.

11

Idei kutɔɔ

(Cɔ Matie 6:9-13; 7:7-11)

1 Ajò nju gɔ Jesu wa ce kutɔɔ bii
 gɔ. Iyi í tã n̄oi mɔcɔ akāē í ni, Lafēe,
 kɔ wa si bei aa ka ya ce kutɔɔ, bei Zāa
 í kɔ mɔcɔe n̄a si. 2 Njoi Jesu í s̄s̄ n̄a í ni,
 bii ì waa ce kutɔɔ n̄a í ya ni,
 Baaba, jò inē fei ku mà iyì awòì ì je
 inē kumá.

Naa je bommae.

3 Mu nwa ijei ajò fei nwa.

4 Kpa ideì dulum du wa, domi awa
 mɔ à ya ka kpa ideì kurara iyì
 inē n̄a à ce nwa.

Maà ti í jò ka dasi kulele.

5 Nò í s̄s̄ n̄a má í ni, á yòkɔ ku je nsei
 inē gɔ n̄je í ba inē njoo idū laja. Bii
 kù nē ije iyì á naa, á bɔ bi kpaasiei
 ku ni, wēem p̄ē mēeta wa, 6 domi
 kpaasim gɔ í naa bi tom hai ilu gɔ.
 Nò wee, n kù nē ngɔgɔ iyì an naa.
 7 Kpaasieu á yòkɔ ku jēaa hai in̄o ile
 ku ni, maà mantem, amu ñ s̄ɔkɔ tã,
 amu do amam n̄a fei à waa sū. N kaa
 n yòkɔ n dede n naē p̄ē. 8 Ñ wa n s̄s̄
 n̄jei, baa bii kù bi ku dede ku náa si
 na iyì í jò í je kpaasie, á yòkɔ ku dede
 ku naa bukaatai mii iyì í bi fei si na
 iyì í jò wa mantē. 9 Na nju, ñ wa
 n s̄s̄ n̄jei, i ya tɔ n̄a, aa mu n̄je. I ya
 dēde n̄a aa ba n̄a. I ya cã gambo n̄a,
 aa c̄i n̄je. 10 Ntɔ ntɔ, inē iyì wa tɔ
 fei, Ilaaɔ á muaa. Inē mɔ iyì wa dēde,
 Ilaaɔ á jò ku ba. Inē mɔ iyì í n̄o wa
 cã gambo, Ilaaɔ á c̄i aa. 11 Yooi í wa
 si in̄o n̄je ihē iyì [bii amaē í tɔe p̄ē
 á so kuta ku naa. Walakɔ] bii í tɔe
 c̄ēe ku so n̄jo ku naa. 12 Walakɔ bii
 í tɔe n̄jei ajēe á naa cencee? Aawo,
 kaa ce. 13 In̄e iyì í ya ce laalɔ n̄a í mà
 mii jiida ku na ama n̄je n̄a, mà irei.
 To, Ilaaɔ Baa n̄je iyì í wa lele kaa ce

ku re zaka bēēbē? Kaa so Hundee ku
 na inē n̄a iyì à waa tɔe?

Jesu í jēa inē n̄a iyì à máa ide

(Cɔ Matie 12:22-30; Maaku 3:22-27)

14 Si anyii nju, à naa Jesu mɔkɔ
 gɔ wa. Mòkòu í nē inēi in̄ɔkò gɔ
 iyì í jò í deki. Nò Jesu í lele inēi
 in̄ɔkòu. Iyi í fita n̄oi mòkòu í l̄osi ide
 ku fɔ, nò zamaa fei í biti. 15 Amma
 inē gɔ n̄a à ni, inē ngboi inēi in̄ɔkò
 n̄a iyì à ya kpe Bēelizebui í mua
 Jesu gbugbã wa leleò inēi in̄ɔkò
 n̄a. 16 Nò inē gɔ n̄a mɔ à waa bi a
 cã id̄e a c̄o. Nò à s̄s̄ à ni ku ce
 maamaake ku nyisi iyì yiikoē wa
 naai hai lele. 17 Si bei Jesu í mà
 lasabu n̄n̄a n̄oi í ni, bomma iyì inēe
 n̄a à waa ja ān̄a duus̄ɔ, bommau
 á na ku kpaò bomma nò kpas̄ē n̄a
 ku cuku. 18 Bēēbē m̄oi bii Seetam
 wa ja do arae, beirei bommae á ce
 ku bɔ waju. Ñ ni bēēbei si na iyì
 í jò ì waa ni do gbugbã Bēelizebui
 ñ wa n leleò inēi in̄ɔkò n̄a. 19 Bii
 do gbugbã Bēelizebuui ñ wa n leleò
 inēi in̄ɔkò n̄a, to, do gbugbã yooi
 mɔcɔ n̄je n̄a mɔ à waa leleò n̄a. Na
 n̄oi í ce ān̄a taka n̄n̄a aa nyisi iyì ì
 rara n̄a. 20 Amma bii do gbugbã
 Ilaaɔ ñ wa n leleò inēi in̄ɔkò n̄a,
 n̄ju bē wa nyisi iyì Ilaaɔ í sinti ku je
 bommae si anini n̄je.

21 Bii ilu gbugbã jiida gɔ í nē j̄ineì
 igū nò wa degbe kpas̄ēe, amanie á
 wēei si laakai. 22 Amma bii ilu
 gbugbã gɔ mɔ iyì í roo í naa í j̄oo igū,
 n̄je á ko j̄ineì igū iyì wa naaneui fei
 nò ku ce ikp̄ei amaniu m̄o.

23 Inē iyì kù je tom, mbēem nii.
 Inē iyì kù waa bam ku t̄ot̄o, wa
 fangaaei.

Kunyii inēi in̄ɔkò wa má

(Cɔ Matie 12:43-45)

24 Njoi Jesu í kpa n̄n̄a m̄ondau ihē
 í ni, bii inēi in̄ɔkò í fita si inē, í ya
 maa dabii si gbaa n̄ai ku maa dē bi
 ku sími. Bii í kua, n̄oi í ya ni, an
 nyi inya nwom hai bii ñ fita wai.
 25 Waati iyì í nyi nò í ba inēu í ye

bei ile ngbe iyi à kpā à teeseε sāa sāa, ²⁶ á koo ku dede kpaasi laalɔ̀ ɲa iyi à roo wa má bei ɲa mɛje, a na a lɔ̀ si inɛu a maa wa be. Waati beεbe kuwɛi takoi inɛu á tia baa ti ankāanyie má.

Inɔ̀ didɔ̀ ntɔ̀

²⁷ Waati iyi Jesu wa fɔ̀ beεbe, abo gɔ̀ í dɔ̀ anu hai inɔ̀ zamaau í ni, ilu inɔ̀ didɔ̀ inɛ iyi í so asɛ, nɔ̀ í mɔ̀mɔ̀ amɛ. ²⁸ Nɔ̀i Jesu í jɛaa í ni, í tia í ni ilu inɔ̀ didɔ̀ ɲai inɛ ɲa iyi à waa gbɔ̀ ideɪ ɪlaaɔ̀, nɔ̀ à waa ceɔ̀ icɛ.

Inɛ ɲa à bi maamaake

(Cɔ̀ Matie 12:38-42)

²⁹ Si bei zamaau wa kɔ̀ɔ̀si ɲɔ̀i Jesu í ni, inɛi nsei ɲa inɛ laalɔ̀ ɲai. Á waa tɔ̀ɔ̀ maamaake, amma maamaake gɔ̀ kù wɛɛ iyi aa nyisi ɲa, bii kù je ti faajii walii Zonasi. ³⁰ Si bei Zonasi í je nyinda bi inɛi Ninivu ɲa, beεbe moi amu Amai Amanɛ an je nyinda bi inɛi nsei ɲa. ³¹ Si aɲɔ̀i kiituu inaaabo ilaaluu ilei Seba á dede si inɛi nsei ɲa ku ye taale ɲa, si na iyi í jɔ̀ hai jiiɲii í dede í naa ku gbɔ̀ ideɪ bisii Salomɔ̀ɔ̀ ilaaluu nla. Nɔ̀ wee nsei, amu iyi n̄ wa n sɔ̀ ɲɛ ideu ih̄ɛ n̄ re Salomɔ̀ɔ̀. ³² Si aɲɔ̀i kiituu inɛi Ninivu ɲa aa dede si inɛi nsei ɲa a ye taale ɲa, si na iyi í jɔ̀ à kpaasi idɔ̀ ɲa na waazoi Zonasi. Nɔ̀ wee nsei, amu iyi n̄ wa n sɔ̀ ɲɛ ideu ih̄ɛ n̄ re Zonasi.

Inya kumáí ara

(Cɔ̀ Matie 5:15; 6:22-23)

³³ Inɛ gɔ̀ ci ya má fitila ku singae, [walakɔ̀ ku bii do caka,] amma à ya jilɔ̀i bi ku lesi fitila ku ba inɛ ɲa iyi à waa lɔ̀ wa a maa ye inya kumá. ³⁴ Ijuɛ í je fitilai arae. Bii ijuɛ wa nɛ baani, arae fei í wa si inya kumáí. Amma bii kù waa nɛ baani, arae mɔ̀ fei í wa si ilu kukui. ³⁵ Na ɲɲu, ce laakai ku ba inya kumá iyi í wa si araeu ku maà ce ilu kuku. ³⁶ Bii arae fei wa nɛ inya kumá, nɔ̀ baa ikɔ̀ akāɛ gɔ̀ kù wa si ilu kuku, fei ndɛɛ á maa máí bei waati iyi fitila í má sie inya.

Jesu í ye taalei Farisi ɲa do woo kɔ̀ inɛ ɲa si wooda ɲa

(Cɔ̀ Matie 23:1-36; Maaku 12:38-40)

³⁷ Iyi Jesu í fɔ̀ ideu í tã, ɲɔ̀i Farisi gɔ̀ í kpoo ku je kpasɛɛ. Nɔ̀ í koo í buba kpasɛí Farisiu, aɲaɔ̀ à waa je. ³⁸ Nɔ̀i Farisiu í cɔ̀ í bitu do iyi kù wɔ̀ɔ̀ í bei wa je. ³⁹ Amma Lafɛɛ í sɔ̀ɔ̀ í ni, inɛ Farisi ɲa, í ye ɲai bei inɛ ɲa iyi à ya wɛɛ anyii kɔ̀ɔ̀fu do jɛɛ ɲa nɔ̀ a jɔ̀ inɔ̀ɛ riisi. Inɔ̀ hai sɪa do takiii wa kɔ̀ ɲɛ. ⁴⁰ Inɛ hai nɛ yaase ɲa, inɛ iyi í taka anyii ara, lafɛɛ si í ce inɔ̀ɛ mɔ̀? ⁴¹ Í sɪa í na ilu are ɲa mii iyi í wa si inɔ̀ jɛɛ do kɔ̀ɔ̀fu, nɔ̀ mii fei á má ɲɛɛ.

⁴² Amma ijuukpāí á je tu ɲɛ, inɛ Farisi ɲa, si na iyi í jɔ̀ ì ya na ɪlaaɔ̀ hee do zakaai ayɛ ɲa fei. Do ɲɲu fei, i kù waa ce jiiida nɔ̀ i kù waa nyisi kubii ɪlaaɔ̀ ɲa. Iyi bei í jɔ̀ i ya ce nɔ̀ i maà gbɛje iyi í gbɛ ɲa.

⁴³ Ijuukpāí á je tu ɲɛ, inɛ Farisi ɲa, si na iyi í jɔ̀ si ile bi ku ce kutɔ̀tɔ̀ɔ̀ ɲa kitāi inɛ ngbo ɲai í ya bi ɲa, nɔ̀ ì ya bi a ce ɲɛ fɔ̀ɔ̀ do beɛɛɛ nla nla si bantumaa ɲa. ⁴⁴ Aa ye ijuukpā ɲa domi ì yei bei bale ɲa iyi inɛ gɔ̀ kù waa ye. Si antai ɲai à waa nɛ a kù nɔ̀ a kù mà *.

⁴⁵ Nɔ̀i woo kɔ̀ inɛ ɲa si wooda gɔ̀ í sɔ̀ɔ̀ í ni, Mɛetu, bii ì waa fɔ̀ beεbe, awa moi ì waa bu.

⁴⁶ Nɔ̀i Jesu í jɛaa í ni, ijuukpāí á je tu ɲɛ, inɛ woo kɔ̀ inɛ ɲa si wooda ɲa mɔ̀, domi í waa kāa inɛ ɲa aso ku gaabu ku so ɲa, nɔ̀ inɛ taka ɲɲɛ i ci ya lesi baa amaawɔ̀ ɲɛ. ⁴⁷ Aa ye ijuukpā ɲa, si na iyi í jɔ̀ walii ɲa iyi bala ɲɲɛ ɲa à kpa wo, inɛi ì waa teese bale ɲɲa ɲa. ⁴⁸ Ì waa nyisi ɲa iyi ì jesi mii iyi bala ɲɲɛ ɲau à ce, si na iyi í jɔ̀ aɲai à kpa walii ɲau, nɔ̀ inɛi ì waa teese bale ɲɲa ɲa. ⁴⁹ Nɔ̀i í jɔ̀ ɪlaaɔ̀ í fɔ̀ si bisie í ni, an be walii ɲa do woo be ɲa si anini ɲa. Aa kpa inɛ gɔ̀ ɲa nɔ̀ a kpā inɛ gɔ̀ ɲa mɔ̀ iju. ⁵⁰ Na ɲɲu, ijuukpāí woo kpa walii ɲau fei

* **11:44** si antai ɲai à waa nɛ a kù mà Bi Zuifu ɲa, bale ku nɛ si taale nla nla domi bii ì nɛ si bale í ye bei í so riisi mbe.

hai sintei andunya si iri n̄hei á je. ⁵¹ In̄hei aa ye ijuukp̄ai kukpai Abeli hee ku koo si do Zakari iyí à kpa si afei bi ku weeu do kpas̄i Ilaaḍ. Nt̄o nt̄o, n̄ wa n s̄o n̄e, ijuukp̄ai mii n̄au be fei si inei n̄sei n̄au ih̄ei á baa ku je si.

⁵² Ijuukp̄ai á je tu n̄e, in̄e woo k̄o ine n̄a si wooda n̄au, domi i k̄u bi nt̄ai idei Ilaaḍ ku mà n̄a, n̄o ine n̄a iyí à bi ku màe in̄ei ì waa ganji n̄a.

⁵³ Iyi Jesu í f̄o beebe í t̄a n̄oi í fita hai be. N̄oi id̄oi woo k̄o ine n̄a si wooda do Farisi n̄au í k̄o n̄o à wasi ku mantee do ide ku bee si ḡamei ide nkp̄o, ⁵⁴ à waa leaḍ taai ide ku ba a muu si ide go.

12

I ce laakaii ara n̄he n̄a do ilu muafiti n̄a

(C̄o Matie 10:26-27)

¹ Waati iyí Jesu wa f̄o beebe zamaa í t̄ot̄o dubu nkp̄o nkp̄o hee à waa t̄eese n̄e. N̄oi Jesu í s̄o mac̄e n̄a si wajui zamaa í ni, i ce laakaii ara n̄he n̄a do lefeei Farisi n̄a iyí í je muafiti. ² Nḡoḡo k̄u wee iyí wa manji iyí kaa fita gbugb̄aa, n̄o asii k̄ama k̄u wee iyí a kaa na a mà. ³ N̄oi í ce ide iyí ì f̄o si ilu kuku fei n̄a aa na a gb̄oḡo si in̄ya kumá, gundu iyí ì n̄o ì n̄ya in̄o ile n̄a aa c̄a kes̄eḍe si antai ile lele n̄a.

Ine iyí í j̄o í ce n̄jo

(C̄o Matie 10:28-31)

⁴ In̄e iyí ì je kpaasim n̄a, in̄ei n̄ wa n s̄o, i maà ce n̄joi ine n̄a iyí aa kpa ara n̄he, n̄o si anyii n̄ju a kaa ȳk̄o a ce nḡoḡo má. ⁵ An s̄o n̄e ine iyí í j̄o í ya ce n̄joe n̄a. I ce n̄joi ine iyí í n̄e yiiko ku kpa ine n̄o ku dasie si ina iyí ci ya ku má. Nt̄o nt̄o n̄ wa n s̄o n̄e, laf̄ei í j̄o í ce n̄joe n̄a.

⁶ A ci ya ta ama yei ara miu súu minji ba. Do n̄ju fei, Ilaaḍ ci ya gbeje baa ak̄a n̄a. ⁷ In̄e m̄o, hee do nt̄oi iri n̄he n̄a fei Ilaaḍ í mà jia n̄a. Na n̄ju, i maà ce n̄joi nḡoḡo, domi beere n̄he í re yei hee bii ij̄i.

Ine iyí í gba Jesu walak̄o í k̄osie

(C̄o Matie 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ N̄ wa n s̄o n̄e, ine iyí í f̄o si wajui aman̄e n̄a í ni n̄ju í gb̄am, amu m̄o Amaí Aman̄e an gba laf̄e si wajui amalekai Ilaaḍ n̄a. ⁹ Amma ine iyí í k̄osim si wajui aman̄e n̄a, amu m̄o an k̄osi laf̄e si wajui amalekai Ilaaḍ n̄a.

¹⁰ Ine iyí wa f̄o laal̄oi amu Amaí Aman̄e, Ilaaḍ á ȳk̄o ku kpa idei dulum d̄ee. Amma ine iyí wa f̄o laal̄oi Hundei Ilaaḍ kaa ba a kpa idei dulum nd̄ee pai.

¹¹ Bii à b̄oḍ n̄e ile bii à ya ce kut̄ot̄o n̄a ku ba ine nḡbo n̄a do ilu yiiko n̄a a kiiti n̄e, i maà ti i ce n̄jo do bei aa ce i k̄oḍ ara n̄he do ide iyí aa f̄o n̄a. ¹² I maà ce n̄jo n̄a domi waati beebe Hundei Ilaaḍ í s̄o n̄e iyí í j̄o í f̄o n̄a.

M̄ondaí ilu fia hai n̄e yaase

¹³ Si in̄o zamaa n̄oi ine go í s̄o Jesu í ni, M̄eetu, s̄o igb̄am ku j̄o ka kp̄e tubu nwa. ¹⁴ N̄oi Jesu í jeaa í ni, m̄ok̄oyi, yooi í cem woo kiiti n̄he wala woo kp̄e tubu n̄he. ¹⁵ N̄o í s̄o n̄a í ni, i ya ce laakai n̄a nt̄o nt̄o do k̄oḍee fei, domi amanii aman̄e si í je icui kuw̄ee, baa bii beirei amaniu í la í to.

¹⁶ N̄o í kpa n̄ja m̄onda go í ni, ikoi m̄ok̄o ilu fia go í ce ije jiida jiida. ¹⁷ N̄oi m̄ok̄o í lasabu í ni, beirei an ce. Wee n k̄u n̄e bii an dasi ijeu. ¹⁸ N̄oi í ni, n̄ mà bei an ce. An lege akam n̄au, n̄o n ma mmue n̄a iyí à la à re. N̄o n kosi bileem fei be do ij̄em n̄a iyí à gbe. ¹⁹ N̄o n f̄o si id̄am n̄ ni, n̄ n̄e amani nla nla iyí n̄ wa n singa ti ad̄o nkp̄o nkp̄o. An s̄imii n̄o n maa n̄ je n maa n m̄o n̄o n maa n weeḍ in̄o did̄o. ²⁰ Amma Ilaaḍ í s̄o í ni, aw̄o n̄nyei, id̄uyi m̄am aa n̄ya hundee. S̄oal̄ui mii n̄a iyí ì ceu be, ti yooi á je.

²¹ N̄oi Jesu í ni, beebe m̄oi á je bi ine iyí wa koa arāe amani n̄o bi Ilaaḍ k̄u n̄e nk̄ama.

Dasi Ilaaḍ naane

(C̄o Matie 6:24-34)

22 Iyi Jesu í fɔ bɛɛbɛ í tã nɔi í sɔ mɔcɔɛ n̄a í ni, na nɔi í jò n̄ wa n sɔ n̄ n̄ ni, í maà ya maa weewea do mii iyi aa jɛ í maa wɛɛð n̄a, walakɔ do j̄nɛ iyi aa dasi n̄a. 23 Kuwɛɛi amanɛ í re ije, ara mɔ í re j̄nɛ. 24 I ce laakai kungbã n̄a í cɔ. A kù waa gbɛ hee a da ngɔgɔ, a kù nɔ a kù nɛ suu. Ilaaɔ í nɔ wa wo n̄a. Bɛɛrɛ n̄ n̄e kù re yei n̄a hee bii í j̄i? 25 Yooi si inɔ n̄ n̄e na kuweewea á yɔkɔ ku kɔsɔi kusɔi adɔɛ baa keeke. 26 To, bii í kaa yɔkɔ i ce mii keekeu bɛ n̄a, na mii í ce í waa weewea do iyi í gbe n̄a. 27 I cɔ bei wua n̄a à ya da koko mɛɛ. A kù waa ce icɛ a ci ya nɔ a wɔ acɔ. Do n̄ n̄u fei, n̄ wa n sɔ n̄ n̄e, baa Salomɔ ilaalu n̄lau, do amboe n̄la n̄laɛ fei kù nɛ j̄nɛ iyi boodaɛ í to kokoi j̄i n̄au bɛ baa akã. 28 Fɔfɔ í wɛɛi nnyí do kusɔiaɛ amma ala aa dasiɛ ina. To, bii Ilaaɔ í mua fɔfɔ n̄a iyi aa na a dasi ina booda ku s̄ia bɛɛbɛ, kaa yɔkɔ ku mu n̄ n̄e nyau ku re fɔfɔ n̄au bɛ de. I kù ye naane n̄ n̄ei kù la? 29 I maà ya dɛ mii iyi aa jɛ n̄a walakɔ mii iyi aa mɔ í maà weeweað n̄a. 30 Hai mà idei Ilaaɔ n̄ai à ya maa kpataa mii n̄au bɛ fei, amma Baa n̄ n̄e í mà iyi í nɛ bukaatai mii n̄au bɛ fei n̄a. 31 Na n̄ n̄u, í hanya í dɛ bei aa ce í jò bommai Ilaaɔ ku bɔ waju titã n̄a. Iyi í gbe bei fei Ilaaɔi á kɔɔ n̄ n̄e si.

*Amanii lele
(Cɔ Matie 6:19-21)*

32 Nɔ Jesu wa ba mɔcɔɛ n̄au ide ku fɔ má í ni, in̄e gaa keekem, í maà tí í ce n̄jɔ n̄a, domi á d̄ɔa Baa n̄ n̄e si ku jò í jɛ amaalu n̄a si andunya titɔɛ. 33 I ta mii iyi í nɛ n̄a nɔ í mua ilu are n̄a fiaú. I cea ara n̄ n̄e taalili iyi kaa gbo ikpa lele si bii aa dasi amani n̄ n̄e iyi kaa tã. Tengi bɛ ile kaa to si, nɔ tütü n̄a mɔ a kaa bejɛɛ. 34 Ntɔ ntɔ, bii amani n̄ n̄e í wa, bei laakai n̄ n̄e mɔ í ya wa.

Woo ce icɛ n̄a iyi à waa cɔ kpãa

35 I ce sɔɔlu í d̄i kpaka nɔ í jò fitila n̄ n̄e ku maa má n̄a. 36 I jò í ye bei inɛ n̄a iyi à waa degbe kubaai lafɛɛ n̄ n̄a

wa hai bi ku ce abɔdɔ, ku ba bii í to wa í cã gambo gbakã a c̄iaa. 37 Woo ce icɛ ilu inɔ didɔ n̄ai, inɛ n̄a iyi lafɛɛ á na ku ba à cɔ kpãa à waa degbe ku toɛ wa. Ntɔ ntɔ n̄ wa n sɔ n̄ n̄e, n̄ n̄u takaa á d̄i gbankili nɔ ku jò a buba nɔ ku na ku kpɛ n̄ n̄a ije. 38 Ilu inɔ didɔ n̄ai bii í baa í na í ba n̄a si bɛɛbɛ, baa bii í to wa lajai, wala kukɔ sintei ajɛɛ. 39 I jò í mà s̄aa s̄aa n̄a iyi bii ilu kpasɛ í mà waati iyi ile á lɔ wa, á dede ku wɔ n̄joo, kaa jò ile ku legɛ gamboɛ. 40 In̄e mɔ, í ce sɔɔlu n̄a domi amu Amai Amanɛ, an naai si waati iyi í kù waa lasabu n̄a.

*Amaace jiida do amaace laalo
(Cɔ Matie 24:45-51)*

41 N̄ n̄i P̄iɛ í ni, Lafɛɛ, awai í kpaa mɔndau ihɛ? Mà inɛ fei. 42 N̄ n̄i Lafɛɛ í jɛ í ni, yooi í jɛ amaace ilu naane iyi í nɛ laakai. Lafɛɛ í jɛ inɛ iyi ilu kpasɛ gɔ í kpe nɔ í so amaace kpaasie n̄a í daa si awɔ ku maa cɔ n̄a ku na n̄a ije si bei í jɔ. 43 Inɔ didɔi á jɛ tí amaaceu bii lafɛɛɛ í bàa í na í baa wa ce bɛɛbɛ. 44 Ntɔ ntɔ, lafɛɛu á daa amaaceu mii ndɛɛ fei si awɔ. 45 Amma bii í jɛ amaace laalɔi, á lasabui ku ni, lafɛɛm kaa baa n̄ya má, nɔ ku dede ku maa cã inaabo do inɛmɔkɔ woo ce icɛ n̄a iyi à gbeu, nɔ ku maa jɛ ku maa mɔ atɛ ku maa kpaa. 46 Bɛɛbei lafɛɛu á na ku baa si ajo iyi kù waa cɔ kpãaɛ, do si waati iyi kù waa tamaa, nɔ á kpãa iju jiida jiida bei à ya cea amaace laalo n̄a.

47 Woo ce icɛ iyi í mà mii iyi lafɛɛɛ í bi, nɔ kù coo, goloɛ á la. 48 Amma inɛ iyi kù mà, nɔ í ce kookoosu iyi í jɔ a cãa, goloɛ kaa la. Inɛ iyi à na mii nkprɔ, aa beɛɛ mii nkprɔ. Inɛ mɔ iyi à daa mii nkprɔ si awɔ, n̄ n̄ui aa bee ku re.

*Jesu í naað n̄e ku fɛɛfɛ wa
(Cɔ Matie 10:34-36)*

49 Nɔ Jesu í sɔ n̄a má í ni, inai n̄ naa ku fã si andunya, nɔ n̄ bei n̄ bi ku jɛ í jɔ tã. 50 Nɔ inyi ku dasi gɔ í wɛɛ kù nɛ bei á ce iyi n kù coo. Inyi ku dasiu n̄ n̄ui í jɛ wahala iyi an ye n bei n ku.

Nɔ laakaim kaa je akā í gbe hee bii í ce. ⁵¹ Ì tamaa bei laakai ku sūi ñ naa nje wa si andunya ña? Aawo, ñ wa n sɔ ñei, ñje ku fɛɛfei ñ naaɔ wa. ⁵² Ntɔ ntɔ, hai nsei bii amanɛ miu í wa kpasɛ akā aa kpɛ ikā ikā. Tɔɔsi akā kaa wɛɛ ñña, amanɛ mɛɛta ñau a kaa gbɔ si ñje do inɛ minji ñau. ⁵³ Baa do ama a kaa gbɔ si ñje. Iye do ama inaaboɛ a kaa gbɔ si ñje. Anau do abou a kaa gbɔ si ñje.

Nyindai waati ku mà
(Cɔ Matie 16:2-3)

⁵⁴ Njoi í sɔ zamaau má í ni, bii ì yɛ kudūi ijɪ wa dede hai nunui ale ña ì ya fɔ ñai gbakā ì ni, ijɪ á naa. Bɛɛbe mɔi í ya nɔ ku ce. ⁵⁵ Bii ì nɔ ì yɛ fufu wa ce wa hai ikpa awɔ cangai kpāai inunu ña, ì ya ni, inya gbāa á ce. Nɔ bɛɛbe mɔi í ya nɔ ku ce*. ⁵⁶ Inɛ ilu muafiti ña, ì mà yaasei nyindai lele do ile ña. Beirei í ce ì kù mà yaasei waatiu ihɛ ña.

Taale ku teese
(Cɔ Matie 5:25-26)

⁵⁷ Beirei í ce ì ci ya lasabu si ara ñje ì mà iyi í je dee dee ña. ⁵⁸ Bii inɛ gɔ wa bɔɔɛ bi ku ce kiiti na idei gbese gɔ, ce kookai hai kpāa awɔ do lafɛɛ ì gbɔ si ñje ña ku ba ku maà dasiɛ si awɔi woo kiiti. Bii kù je bɛɛbe, woo kiitiu á dasiɛ si awɔi woo degbe piisɔɔ, nɔ woo degbe piisɔɔu mɔ ku dasiɛ ile piisɔɔ. ⁵⁹ Ñ wa n sɔ ñei, bii à dasiɛ piisɔɔ, bii ì kù sã gbeseɛ fei, ì kaa fita. Baa tanga kaa gaizia si.

13

Bii ì kù kpaasi idɔ aa ku

¹ Waati bɛɛbe, inɛ gɔ ña iyi à wa be à waa sisia Jesu mii iyi í ba inɛi Galilee gɔ ña, inɛ ña iyi Pilati í jò à kpa nɔ ñje ñña í yɔgɛɛ do ñjei mɛemu ña iyi à waa ceað Ilaaɔ kuwee. ² Amma Jesu í sɔ ña í ni, inɛ ì waa tamaa dulum dii inɛi Galilee

ñau be í re ti inɛi Galilee ña iyi à gbei? Ì waa tamaa dulum du ñai í jò à kpa ña bɛɛbe ña? ³ Aawo. Bɛɛbe mɔi ñ wa n sɔ ñei, inɛ taka ñje, bii ì kù sinda idɔ ña, inɛ fei aa kui bei anja mɔ. ⁴ Ì waa ye gigii amanɛ maatū do mɛɛta ña iyi ile ku gbokai Siloe í cuku í bata í kpau ña? Debei, ì waa tamaa kurara ññai í re ti inɛi Zeruzalemu ña iyi à gbe fei ña? ⁵ Aawo, ñ wa n sɔ ñei, inɛ taka ñje, bii ì kù kpaasi idɔ ña, inɛ fei aa kui bei anja mɔ.

Mɔndai jɪi iyi ci ya so

⁶ Njoi í kpa ñña mɔndau ihɛ má í ni, mɔkɔ gɔ í lɔ jɪi ndii figi si kaaɛ. Waati iyi jɪi nɔu í la ñoi mɔkɔu í bɔ isoɛ ku ka, nɔ kù ba. ⁷ Njoi í sɔ woo ce iceɛ í ni, adɔ mɛɛta wai ihɛ bebei iyi bii ñ naa isoi jɪi nɔu ihɛ ku ka n ci ya n ba. Daa ì nyɔɔi. Na mii í ce á maa gba nwa inya ngbe. ⁸ Njoi woo ce iceu í sɔɔ í ni, lafɛɛ, jò adɔyɪ titá ka cɔ. An tu fitiɛ n kaakoɛ, nɔ n daa si taasi. ⁹ Á yɔkɔ ku je adɔ gɔ á so. Bii kù so ì bei ì daa.

Jesu í jò abo gɔ í ba iri si ajɔi kusɪmi

¹⁰ Si ajɔi kusɪmi gɔ, Jesu wa kɔ inɛ ña si cɔiɔ idei Ilaaɔ ile gɔ bii Zuifu ña à ya ce kutɔtɔɔ. ¹¹ Wee abo gɔ mɔ í wa be iyi inɛi inɔkɔ í jò ì ce bɔɔ bei zakai adɔ maatū do mɛɛta. Í ya maa batei, ci ya yɔkɔ ku te araɛ baa keeke. ¹² Iyi Jesu í yɔɔ ñoi í kpoo í ni, abooyi, í ba iri mbe. ¹³ Nɔ í le sie awɔ. Njoi gbakā í te araɛ nɔ í lɔsi Ilaaɔ ku saabu. ¹⁴ Amma idɔi inɛ ngboi ile bii à ya ce kutɔtɔɔu í kɔ si na iyi í jò Jesu í jò inɛ gɔ í ba iri si ajɔi kusɪmi, nɔ í sɔ zamaau í ni, ajɔ mɛɛfai í wɛɛ iyi aa yɔkɔ ì ce ice ña. I naa wa waati bɛɛbe ku ba ì ba iri ña, ku maà ti ku je si ajɔi kusɪmi. ¹⁵ Njoi Lafɛɛ í jɛaa í ni, inɛ ilu muafiti ñai, inɛ fei ì ci ya fū ketɛ ñje ña do gbankɛɛ ñje ña a koo a mɔ inyi si ajɔi kusɪmi? ¹⁶ Abou ihɛ mɔ dimii Aburahamui. Nɔ wee

* 12:55 Si ile Izireli, hai do ikpa nunui alei ijɪ í ya naa, domi do ikpa bei tenku nlaú í wa. Bɛɛbe mɔi inya gbāa í ya naai hai ikpa awɔ cangai kpāai inunu.

Seetam wa dūu hai zakai adō maatū do mēeta. Kū sīa a fūu si ajoin kusimi?
 17 Waati iyi wa fō ideu be, anyo wa mu mbēēē nau fei, nō zamaau í wēē do inō didō na maamaake na iyi wa ce fei.

Mōndai dimi keeke iyi à ya kpe mutaadi
 (Cō Matie 13:31-32; Maaku 4:31-32)

18 Nōi Jesu í ni má, mii bommai Ilaaō í jō. Mii an wāa do. 19 Í yei bei ngboi mutaadi iyi inē gō í so í gbē si ilēē. Nō í fita í ce jīi hee yei na à ya maa ce ante si amaawōē na.

Mōndai lefee
 (Cō Matie 13:33)

20 Nōi í ni má, mii an nyi n wāō bommai Ilaaō má. 21 Bommai Ilaaō í yei bei lefee iyi abo gō í so í dasi iyafūi pēē gūa mēeta nō fei ndēē í dede í kpante.

Ande iyi kù cī
 (Cō Matie 7:13-14, 21-23)

22 Jesu wa too si ilu nla na do ilēeko na wa kō inē na si cioi idei Ilaaō wa neō ikpa Zeruzalemu. 23 Si isēēneu nōi inē gō í naa bi tēē nō í beēē í ni, Lafēē, inē na iyi aa ba faaba a kaa kpō? Nōi í je í ni, 24 í ce kookaai i lō do ande iyi kù cīu na. N̄ wa n sō n̄ei, inē nkpōi á maa de kpāa iyi aa lōō a kaa nō a yōkō.

25 Waati iyi amu ilu kpasē n̄ dede n̄ cīmbo koofau inē aa wa waduude, i maa cā gambo na i maa ni, Lafēē, cī nwa. Nō an je n̄nē n ni, n kù m̄a hai bii ì naa na. 26 Waati beēbei aa ni na, à je à mō si wajue, i nō ì kō wa si cioi idei Ilaaō si bantumai ilu nwa na. 27 Nō an sō n̄e n ni, n kù m̄a hai bii ì naa na. I fa ara n̄nē hai bi tom, inē fei woo ce laalō nai. 28 Ajō wa naa iyi aa ye Aburahamu do Izaaki do Zakōbu do walii nau fei si andunya titōi Ilaaō nō inē í ba wee à n̄yō n̄e waduude. Tengi bei aa so awō i le si iri í kpata na. 29 Nō inē gō na aa naa hai nunui daakō do hai nunui alē do hai nunu gaa cingaa minjiu

nō aa buba a je si andunya titōi Ilaaō.
 30 Waati beēbe inēi anyi gō na aa na a je woo cua na, woo cua gō na mō a na a je inēi anyi na.

Jesu í kpata na Zeruzalemu
 (Cō Matie 23:37-39)

31 Waati n̄n̄u, Farisi gō na à naa à sō Jesu à ni, koo, fita hai ihē domi Herodu wa bi ku kpaei. 32 Nōi í je n̄na í ni, i koo í sō Herodu, ilu bisi laalō be í ni, wee, n̄nyi do ala n̄ wa n lele inēi inōko na nō n jō inē na à waa ba iri, nō si ajō mēetasia an koo n tambō icēm. 33 Amma kù n̄e bei an ce iyi n kù ce isēēnem n̄nyi do ala do ala akā, domi a kaa kpa walii kama bii gō bii kù je Zeruzalemu.

34 Inē inēi Zeruzalemu na, inē iyi ì ya kpa walii na, nō i ta ama abei Ilaaō na mō kuta i kpa na na, ise feloi n̄ ya n bi n tōtōō n̄e si abem bei ajēē í ya tōtōō amae na si ikpae, amma i kù je na. 35 Wee n̄sei Ilaaō á fū n̄nē kpasē n̄nē si awō. Amma an sō n̄e, hai n̄sei i kaa yem má na í gbe hee ajō iyi aa ni na, Ilaaō ku weea inē iyi wa naa do irii Lafēē.

14

Jesu í jō bōō gō í ba iri

1 Si ajōi kusimi gō Jesu í bō ku je kpasēi inē ngboi Farisi gō na. Wee inē gō na mō à wa be, à waa cōō do laakai. 2 Mōkō gō í wa be, wa leekī wajui Jesu. Mōkōu wa ce bōōi ara ku wu. 3 Nōi Jesu í bee woo kō inē na si wooda do Farisi nau í ni, wooda í wēē a jō inē gō ku ba iri si ajōi kusimi? Mā kù wēē. 4 Nōi à coko. Nō í le si awōē si bōōu í jō inēnu í ba iri nō í ni ku nē. 5 Nō í bee na í ni, yoo n̄n̄ei, bii amae walakō bii ketēē í dasi lōgō, kaa nyaa gbakā baa bii ajōi kusimii. 6 Nōi a kù yōkō a kù jeaa ideu.

Tengi bii í jō í buba bii à kpeē ku je

7 Iyi Jesu í ce laakai í ye inē na iyi à kpe ku je nau à wasi ku cica kitāi waju na iyi à nē beēēē nau nō í sō na í ni, 8 bii à kpeē bi ku ce abōdō, maa

buba si kitāi waju ilu beere ηau. Á yókò ku je à kpe ine gò iyi í ree do beere. ⁹ Nò ine iyi í kpe inε feiu á na ku ni, dede í mua m̀̀kòu ihē kitāu be. Waati beebēi aa dede do anyò í koo í buba si kitāi anyi ih̄. ¹⁰ Amma bii à kpee ku je, koo buba si kitāi anyi ku ba bii ine iyi í kpeeu í to wa ku ni, baakòom, dede í naa wa waju. Waati beebēi aa je ilu beere nla si wajui ine ηa iyi inεò ηa ì waa buba ηau fei. ¹¹ Ntò ntò ine iyi í so arae lele à ya kayei. Ine m̀̀ iyi í kaye arae à ya soo lelei.

¹² Nò Jesu í s̄ ine iyi í kpoo ku j̄eu m̀̀ í ni, bii ì waa kpe ine ηa ku je walakò jingau, maà ti í kpe kpaasie ηa, walakò igb̄e do if̄e ηa, walakò nyaanze ηa, walakò kpaasi ilu fiae ηa, ku ba aηa m̀̀ a maà kpee a s̄a gbese. ¹³ Amma bii ì waa kpe ine ηa ku je, kpe ilu are ηa, do weege ηa, do ilu kutē akā ηa do f̄eju ηa. ¹⁴ Bii ì ce beebē aa je ilu inò did̄i si na iyi í j̄ò ine n̄ηu ηau a kaa ba nḡgò iyi aa s̄eò gbese. Ilaāi á s̄e gbese si waati iyi inε dee dee ηa aa j̄i hai si balē.

M̀̀ndai ije nla

(Cò Matie 22:1-10)

¹⁵ Iyi à gbò ideu, η̄i ine akāi ine ηa iyi aηaò ηa à waa j̄eu í s̄ Jesu í ni, debei ilu inò did̄i ine iyi á je si andunya tit̄i Ilaā. ¹⁶ N̄j̄i Jesu í kpa n̄ηa m̀̀nda í ni, m̀̀kò gò í ce ije nla nla nò í kpe ine nk̄p̄. ¹⁷ Iyi awaatii kuj̄eu í to η̄i í be woo ce ic̄ee koo s̄ ine ηa iyi í kpeu ku ni, i naa wa ηa, domi s̄nda fei í j̄la tā. ¹⁸ Amma aηa fei à l̄si gaafara ku t̄ò. Ine sinteu í ni, ñ ra iko, tilasi, í gbe n koo n c̄ò. Ñ wa n t̄òe ku ceem suuru. ¹⁹ Ine mmu m̀̀ í ni, ñ ra ket̄e ku logoo ηai k̄ò miu, nò ñ wa n bi n d̄i n̄ηa n ceò ic̄e n c̄ò. Ñ wa n t̄òe ku ceem suuru. ²⁰ Nò ine mmu gò m̀̀ í ni má, nsei ñ so abo. Na η̄i í j̄ò n kaa n ba n naa.

²¹ N̄j̄i woo ce ic̄eu í sinda í koo í s̄ laf̄ēe gaafara iyi ine ηau fei à t̄ò. N̄j̄i

id̄i laf̄ēu í k̄ò, nò í s̄ woo ce ic̄eu í ni, koo í b̄ si bantuma ηa nsei nsei do si kp̄ai inò iluu, kpeem ilu are ηa wa do weege ηa do f̄eju ηa do ilu kutē akā ηa. ²² N̄j̄i woo ce ic̄eu í koo. Iyi í baa nò í ni, laf̄ē, iyi ì dasim n̄ou ñ coo tā. Wee inya í gbe má. ²³ N̄j̄i laf̄ēu í s̄ò má í ni, b̄ si kp̄ai ilēko ηa do kp̄ai iko ηa, j̄ò ine ηa a l̄o wa baa do tilasi, kpas̄em de ku k̄ò. ²⁴ Ntò ntò, an s̄ò ηe, ine ηa iyi ñ tako ñ kpeu baa ine akā n̄ηa kaa tie ij̄eu ih̄ má.

Mii aman̄e á ce ku bei ku je m̀̀c̄oi Jesu

(Cò Matie 10:37-38)

²⁵ Aj̄ò n̄ηu gò Jesu wa ne nò zamaa nla nla gò wa tooe. N̄j̄i Jesu í sinda í s̄ ηa í ni, ²⁶ ine iyi í naa bi tom nò kù cé baae do iyee do aboe do amaε ηa do igb̄e ηa do if̄e ηa do wec̄ie ηa do kuweei n̄ηu takae kaa yókò kù je m̀̀c̄om *. ²⁷ Ine iyi kù jesi n̄ηu ku so j̄i ku gaat̄e ku toom do wa kaa yókò ku je m̀̀c̄om.

²⁸ Bii ine gò n̄ηe í bi ku ma ile á buba ku ce doōa tit̄a ku c̄ò mà fiāi n̄ηu á to ku kpaò irie. ²⁹ Bii kù je beebē, nò í ce ic̄ui ileu, í bei í na í m̄ngò ku maε, ine ηa iyi à yò fei aa nyaanyie, ³⁰ a ni, m̀̀kòu ih̄ í sinti ku ma nò wee í m̄ngò kù kpa irie.

³¹ Beebē m̄i ilaalu ηa m̀̀ à ya ce a bei a b̄ iḡ. Bii ilaalu gò í ne sooge dubu meēwa, nò í ye ilaalu mmu gò wa naa sie iḡ do sooge dubu k̄nfia, á dedei gbakā ku ce iḡ? Aawo, á bubai tit̄a ku lasabu ku c̄ò mà n̄ηu á yókò ku k̄miaε. ³² Bii í ye n̄ηu kaa n̄ò, á be ine ηai bi ilaalu iyi ih̄u hai waati iyi kù to wa tit̄a ku ba aηaò a gb̄asi n̄ηe nò laakai ku s̄u ku wa anini n̄ηa.

³³ Na η̄i í ce aw̄o iyi í kù j̄ò mii iyi ì ne fei, i kaa yókò í je m̀̀c̄om.

Imu iyi í ku

(Cò Matie 5:13; Maaku 9:50)

* **14:26** nò kù cé baaε Tengi ih̄ Jesu wa nyisi iyi í s̄la ku bi n̄ηu ku re ine ηa iyi à gbe fei nò ka maà j̄ò ine gò ku ganji wa si kp̄ai naane ku dasi. Kù je í ni ka cé baa nwa ηa ntò ntò.

³⁴ Nɔ Jesu í ni má, imu mii nceei, amma bii didɔi imu í ku, mii aa dasi a jò ku dɔ má. ³⁵ Kaa ce bukaata kâma má nɔ baa bii ikoi kaa ce taasi. À ya dikâei waduude.

Ine iyi í ne itl iyi á gbɔɔ ide, ku gbɔ.

15

Mɔndai angudã iyi í nyɔ à tasiɛu
(Cɔ Matie 18:12-14)

¹ Woo gba fiai lempoo ña do ine laalɔ ña fei à naa bi Jesu ku ba a gbɔ ide. ² Nɔi Farisi do woo kɔ ine ña si wooda ña à lɔsi ku gbagba à waa ni, makɔu wa gba ine laalɔ ña nɔ aɗaɔ ña à tɔtɔ à waa je.

³ Nɔi Jesu í kpa nɗa mɔnda gɔ í ni, ⁴ Bii ine gɔ nɗe í ne angudã cɔo iyi wa degbe si gbabua nɔ akã í nyɔ sie, lafɛɛ á jò cinɛɔ fɛɛwa do mɛɛsã iyi í gbeu si gbabua bei koo dɛɛɛ akã iyi í nyɔu wa hee koo yɔɔ, mà irei. ⁵ Hai í nɔ í yɔɔ gbakã á muu ku le sie kangɔ wai do inɔ didɔ. ⁶ Bii í baa kpasɛ á kpe kpaasie ña do ine ña iyi à waa má kɔkɔe ku sɔ ña ku ni, i bam inɔ didɔ ku kpɛ, domi angudãm iyi í nyɔu n yɔɔ wa. ⁷ Nɔi Jesu í ni, bɛɛbe mɔi n wa n sɔ ñe, inɔ didɔi inɛi lele ña á la na ilu dulum akã iyi í kpaasi idɔ ku re ine dee dee cɔo fakã kù wa si iyi a kù ne bukaatai idɔ ku kpaasi.

Fia iyi í nyɔu à yɔɔ má

⁸ Nɔ Jesu í kpa nɗa mɔnda mmue má í ni, bii inaabo gɔ í ne kpekele mɛɛwa nɔ akãe í nyɔ, á má fitilai nɔ ku kpã ileu ku dɛɛɛ do laakai hee koo yɔɔu. ⁹ Bii í yɔɔ á kpe kpaasie ña do ine ña iyi à waa má kɔkɔe nɔ ku ni, i bam inɔ didɔ ku kpɛ, domi fiam iyi í nyɔu n yɔɔ. ¹⁰ Bɛɛbe mɔi n wa n sɔ ñe, amalekai llaaɔ ña à ya wɛɛɔ inɔ didɔ na ilu dulum akã iyi í kpaasi idɔ.

Ama iyi í nyɔu à yɔɔ má

¹¹ Jesu í ni má, makɔ gɔ í ne ama inɛmɔkɔ minji. ¹² Nɔi ifɔu í sɔ baau í ni, baam, kpɛ amaniu nɔ i nam iyi í je titom. Nɔ baau í ce nɗa ikpɛi

amanieu. ¹³ Iyi í ce aɗo minji, ifɔu í ta mii iyi í ne fei nɔ í so fiau í nɛɔ hee ile jiiɗi gɔ. Bei í koo í ce kuwɛɛɛ si daa laalɔ í kpaɔ irii amanieu fei. ¹⁴ Waati iyi í je fei ndɛɛ í kpa iriɛ, ari nla gɔ í bei í naa si ileu nɔ í lɔ si are. ¹⁵ Nɔi í bɔ bi inɛi ile be gɔ nɔ lafɛɛ í koo í dasie icei kusɔɔ ña ku degbe. ¹⁶ Tengi bei í bi ku wo araɛ do ijei kusɔɔ ñau amma ine kâma kù muua. ¹⁷ Iyi laakɛe í na í baa nɔ í ni, ama icei baam ña fei à ne ije wa kɔ nɗai, nɔ amu wee n wa n ku do ari ihɛ. ¹⁸ An dede n nyi bi baam n sɔɔ n ni, baam, n ce dulum bi llaaɔ do bi tɛɛ. ¹⁹ Na nɗu, n kù to a kpem amaɛ má. Ceem bei amaaceɛ. ²⁰ Nɔi í dede wa nyi ikpa bi baau.

Hai waati iyi wa jɪ, nɔi baee í hɔnnɛɛ nɔ araare fei í muu. Í sei í koo í yaa do inɔ didɔ nɔ í cɔo fɔɔ do kubi. ²¹ Nɔi amau í ni, baaba, n ce dulum bi llaaɔ do bi tɛɛ. Na nɗu, n ku tɔ a kpem amaɛ má. ²² Amma baau í sɔ woo ce iceɛ ña í ni, i naaɔ ibɔ kumbo wa nɗa nɗa iyi í sɪa, i daa si ña. Nɔ i naa leleawɔ do baata ku dasi. ²³ I naaɔ ketɛ kombo saasaabo iyi í la í reu be wa, nɔ í kpa ña. Ka je ka ce jingau do inɔ didɔ, ²⁴ domi amam iyi í ye bei í ku wo, í baa si andunya má. Í nyɔ wo nɔ à yɔɔ má. Nɔi à wa si inɔ didɔ.

²⁵ Wee waati bɛɛbe igbãu í wa iko. Iyi wa baa í maai kpasɛ wa nɔi wa gbɔ anui gãgã nɔ ine ña à waa jojo. ²⁶ Nɔi í kpe woo ce ice gɔ í beee í ni, mii í ce. ²⁷ Nɔi woo ce iceu í sɔɔ í ni, ifɔu í baa, nɔ baa nɗe í kpa ketɛ saasaabo iyi í ne ikpo si na iyi í jò í yɔɔ baani. ²⁸ Nɔi igbãu í damɔɔ í kɔ ku lɔ kpasɛ. Nɔi baau í fita wa í naa ku leleɛ. ²⁹ Amma í sɔ baau í ni, cɔ hai adɔ nkɔ nkɔo iyi n wa n ceɛ ice wa. Nɔ n kù donda ideɛ kâma, nɔ baa ama iwo i kù muum n ceɔ jingau do inɔ didɔ amu do kpaasim ña. ³⁰ Amma iyi amaɛ í baa, nɗu iyi í koo í je amanie do inaaɔ sakara ña, nɔ na iriɛ í kpa ketɛ saasaabɔu ihɛ. ³¹ Nɔi baau í ni, awɔ amam nii, awaɛi

à wεε do ajɔ fei, nɔ mii iyi ñ nε fei í je tεε. ³² Amma í s̄la ka je jingau do inɔ did̄s̄ nla nla si na iyi í j̄ɔ if̄ɔeu ih̄ē í ye beí í kui wo nɔ í baa si andunya má. Í nyɔ wo nɔ à yɔɔ má.

16

Amaace ilu bisi

¹ N̄ɔi Jesu í s̄s̄ mɔcɔe ña í ni, m̄kɔ ilu fia goí í wεε. M̄kɔu í nε amaace go nɔ í so amanií kpas̄ε fei í daa si awɔ. Iyi í ce ajɔ minji ñɔi ine ña à koo à k̄ɔm̄tɔ amaaceu bi laf̄εe à ni, wa beje amanieu fei. ² N̄ɔi laf̄εe í k̄poo í beee í ni, irei ñ wa n gbɔ ine ña à wasi ku sɔ irie da. I kaa yɔkɔ í je amaacem má. Koo so tiai icεe wa si bii ì ya ce dooi fiam, i naa í nyisim. ³ N̄ɔi amaaceu wa bee arae ide wa ni, beirei an ce, si beí laf̄εem wa nyam hai si icei kpas̄εe. Wee n kù ne gbugb̄a iyi an yɔkɔ n logooð, nɔ wee anyɔ kaa j̄ɔ n bara. ⁴ Ñ̄ mà bei an ce ku ba ine ña a gbam si kpas̄ε ñña waati iyi aa nyam hai si icem. ⁵ N̄ɔi í kpe ilu gbesei laf̄εe ñau fei. Nɔ aña fei à koo bi tεε akā akā. N̄ɔi í bee ine sinte iyi í to bi tεeu í ni, gbesei laf̄εem feloi ì waa mu. ⁶ N̄ɔi í je í ni, ikpo iyi á k̄s̄ boonyi c̄ɔ. N̄ɔi í s̄s̄o í ni, so tiaε ì buba ñya ñya nɔ ì k̄s̄ ciitaa. ⁷ N̄ɔi í bee ine go má í ni, awɔ m̄, feloi ì waa mu. N̄ɔi í s̄s̄o í ni, iya saaki c̄ɔ. N̄ɔi í s̄s̄ ñju m̄o í ni, so tiaε ì k̄s̄ cine. ⁸ N̄ɔi laf̄εei amaace hai ne naaneu í gbɔ ideu nɔ í saabue si na iyi í j̄ɔ í yɔɔ iyi í nε bisi ntɔ ntɔ. N̄ɔi Jesu í ni, inei andunya ña à ne bisi aña duus̄s̄o si kuwεε ñña à re inei inya kumá ñau.

⁹ N̄ɔi Jesu í s̄s̄ ña í ni, í ya de kpaasi ña do amanií andunya ku ba bii í na wa gaizia ñe a gba ñe si andunya tit̄s̄i Ilaās̄. ¹⁰ Ine iyi í nε naane si mii keeke á nε naane si mii nla. Ine iyi wa ce laalɔ si mii keeke á ce laalɔ si mii nla. ¹¹ Na ñju, bii í kù nε naane si amanií andunya ña, yooi á da ññe si amani ntɔ si awɔ. ¹² Bii í kù nε

naane si mii ndii ine go, yooi á na ñe iyi í je tu ñe.

¹³ Amaace k̄ama kaa yɔkɔ ku cea laf̄εe minji ice ajɔ. Ntɔ ntɔ á cé ine akā nɔ ku bi ine akā, walakɔ ku jirima ine akā nɔ ku donda ine akā. I kaa yɔkɔ ì too Ilaās̄ do fia ajɔ ña.

Ide ikā ikā ña iyi Jesu í f̄ɔ

(Cɔ Matie 11:12-13; 5:32-32; Maaku 10:11-12)

¹⁴ Wee Farisi ña fia ku bi ñña í caa. Iyi à gbɔ ide ña iyi Jesu í f̄ɔu fei ñɔi à waa yaakoε. ¹⁵ Nɔ Jesu í s̄s̄ ña í ni, inε ì waa de ì je ine dee dee ña si wajui amanε ña, amma Ilaās̄ í mà idɔ ññe. Ñ̄ wa n s̄s̄ ñei, mii iyi amanε ña à waa cɔ mii jiida, bi Ilaās̄ mii s̄amii.

¹⁶ Wooda do ideí walii ñau fei à wεε hee do waatii Z̄aa. Hai waati beεbe à waa sisi laabaau jiidaí bommai Ilaās̄ nɔ ine fei wa ce kookaai ku ba ku lɔ do gbugb̄a. ¹⁷ Wooda baa wasali í gaabu ku beje í re lele do ile ku kpa iri m̄m.

¹⁸ Ine iyi í k̄s̄i aboε nɔ í so mmue í ce sakarai. Ine iyi í so abo iyi m̄kɔε í k̄s̄i í ce sakarai.

Ilu fia do Lazaa

¹⁹ N̄ɔi Jesu í kpa ñña m̄ndau ih̄ē í ni, m̄kɔ ilu amani go í wεε. M̄kɔu í ya maa dasi ibɔ caada ilu iju ku s̄la go. Kpas̄εe ajɔ fei jingau. ²⁰ Ilu are go m̄o í wεε, í ya maa s̄ui andε koofai ilu fiau, à ya k̄poo Lazaa. Konkoli wa k̄s̄ si arae fei. ²¹ Nɔ aja ña à ya naa a maa fa konkolie ñau. M̄kɔu í bi ku wo arae baa do bubui s̄ndai ilu fiau iyi í ya gbe, amma ci ya baa.

²² N̄ɔi m̄kɔu í na í ku nɔ amaleka ña à soo à b̄ɔde bi Aburahamu. Nɔ ilu fiau m̄o í na í ku à suu. ²³ Nɔ í koo wa ye ijuukp̄a bi ku wai iku ña, nɔ í wu iju lele, ñɔi í h̄ɔnne Lazaa k̄k̄ɔi Aburahamu. ²⁴ N̄ɔi í d̄s̄ anu í ni, baaba Aburahamu, ce araarem. Be Lazaa wa ku s̄s̄i amaaw̄εe si inyi ku na ku t̄u amem, domi ñ wa n ye ijuukp̄a nla nla si amei inau ih̄ē. ²⁵ N̄ɔi Aburahamu í ni, amam, ye ḡigi iyi ì ba mii jiidaε t̄a hai andunya,

nɔ Lazaa mɔ́ í yɛ wahala. Wee ihē nsei inɛe í tū nɔ awɔ́ mɔ́ ì waa yɛ ijuukpā. ²⁶ Nɔ́ si antaie, isa nla gɔ́ í fɛɛfɛ wa ku ba ine ŋa iyi à bi a kua a bɔ́ bi tu ŋɛ be a maà yɔ́kɔ. Bɛɛbe moi ine gɔ́ kaa yɔ́kɔ ku naa ihē hai be. ²⁷ Nɔ́i ilu amaniu í ni, debɛi, ò wa n tɔ́ɛi baaba, be Lazaa kpasɛi baam, ²⁸ koo sɔ́ ifɔ́ miu ŋa iyi ò ne beu ku ni a ce laakai ku ba a maà na a naa si inyɔ́ ku gaabuu ihē. ²⁹ Amma Aburhamu í ni, à ne tia iyi Moizi do walii ŋa à kɔ́ wou tã, aa yɔ́kɔ a gbɔ́ ide ŋŋa. ³⁰ Nɔ́ í ni, aawo, baaba Aburhamu. Amma bii hai bi iku ŋai ine gɔ́ í koo bi tu ŋa, aa kpaasi idɔ́ ŋŋa. ³¹ Nɔ́i Aburhamu í sɔ́o í ni, bii a kù gbɔ́ ti Moizi do ti walii ŋau, baa bii ine gɔ́ í jì hai bi iku ŋa ihē í koo be a kaa dasi naane.

17

Idei dulum

(Cɔ́ Matie 18:6-7, 21-22; Maaku 9:42)

¹ Jesu í sɔ́ mɔ́cɔe ŋa í ni, kù ne bei á ce iyi kulele iyi á dasi amanɛ laalɔ́ kù waa ce, amma ijuukpāi á je ti ine iyi í naaò wa. ² Á tia a dīa lafɛɛ alɔ́ si kɔ́o a sɔ́sɛ inɔ́ tenku do iyi á lele ama akā ku dasiɛ dulum. ³ I ya ce laakaii nje ŋa.

Bii kpaasie gɔ́ í na í ce dulum, sɔ́o ide do laakai í nyisɛ taaleɛ. Bii í kpaasi idɔ́, kpa idei kuraɔe. ⁴ Baa bii ise gbɛjei wa raræ si ajɔ́ akā, nɔ́ ise gbɛjeu fei wa ce tuubai dulum dɛɛ, awɔ́ mɔ́ kpa idei dulum dɛɛ.

Naane ku dasi

⁵ Woo be ŋau à sɔ́ Lafɛɛ à ni, kɔ́osi naane ku dasi nwa. ⁶ Nɔ́i Lafɛɛ í ni, baa bii naane ku dasi nje í mungau ijui iyaku, aa yɔ́kɔ í sɔ́ jìi nɔ́u ihē í ni ku wu hai be, koo lɔ́ araɛ si tenku, á nɔ́ ku ceò ide nje icɛ.

Icɛ iyi aru í ne ku ce

⁷ Jesu í ni má, ine kãma nje bii í ne aru iyi wa logoo walakɔ́ wa degbea

ketɛ ŋa, bii í baa kpasɛ kaa sɔ́o ku ni, naa wa nsei i buba í je. ⁸ Amma á sɔ́o ku ni, ceem sɔ́olui ije, kpaasi jaɛ ŋa, í naam ije wa hee n je n mɔ́. Si anyie, awɔ́ mɔ́ aa je nɔ́ í mɔ́. ⁹ Amma kaa saabu aruu si na iyi í jò í ce bei í sɔ́o. ¹⁰ Bɛɛbe moi bii ije taka nje ì ce mii iyi à dasi nje fei í sɛa í ni ŋa, à je amaace ŋa iyi a kù ne saabu. Iyi à dasi wa ku ce nju akāi à ce.

Jesu í jò dinte mɛɛwa í ba iri

¹¹ Si waati iyi Jesu wa bɔ́ ikpa ilui Zeruzalemu, í too si afei ilei Galilee do ilei Samari. ¹² Nɔ́i í maai ilu gɔ́. Waati iyi wa bi ku lɔ́ inɔ́ iluu, ŋoi dinte mɛɛwa gɔ́ ŋa à koo à kɔ́o amma à leekí à jìie keeke. ¹³ Nɔ́i à dɔ́ anu hee lele à ni, Jesu, Mɛɛtu, ce araare nwa.

¹⁴ Iyi í yɛ ŋa ŋoi í ni, i koo i nyisi ara nje bi woo weei Ilaaɔ́ ŋa. Nɔ́i à waa koo. Si bei à waa neɛu, ŋoi à ba iri. ¹⁵ Iyi ine akā ŋŋa í yɛ nju í ba iri, ŋoi í sinda wa baa wa saabuò Ilaaɔ́ hee lele. ¹⁶ Waati iyi í to wa bi Jesu nɔ́ í sɛɛbata si wajue wa saabue. Wee mɔ́kɔu inei Samarii. ¹⁷ Nɔ́i Jesu í ni, amanɛ mɛɛwa si ò jò í ba iri ba. To, iwoi amanɛ mɛɛsã iyi à gbe ŋau à wa. ¹⁸ Ise mmuu ihē nju akāi í sinda wa ku saabu Ilaaɔ́?

¹⁹ Nɔ́i í sɔ́ mɔ́kɔu í ni, dede i ne, naane ku dasiɛ í faabaɛ.

Kunaai bommai Ilaaɔ́

(Cɔ́ Matie 24:23-28, 37-41)

²⁰ Nɔ́i Farisi ŋau à bee Jesu à ni, ajɔ́ yoomai Ilaaɔ́ á na ku je bommaɛ. Nɔ́i í je ŋŋa í ni, Ilaaɔ́ kaa je bommaɛ do yaase bei ine ŋa aa yɔ́o. ²¹ Inɛ gɔ́ kaa fɔ́ ku ni, Ilaaɔ́ í je bommaɛ ikpa ihē, walakɔ́ ikpa ihɔ́. Aawo, domi wee Ilaaɔ́ í je bommaɛ tã si idɔ́i ine ŋa *.

²² Nɔ́ í sɔ́ mɔ́cɔe ŋau í ni, awaati wa naa iyi amu Amai Amanɛ an nyi wa do amboem. Hee ajɔ́u ku maa to wa awaati wa naa iyi aa bi í yem ŋa baa ajɔ́ akā, amma í kaa yem ŋa. ²³ Inɛ gɔ́ ŋa aa sɔ́ ŋɛ a ni, í wa ihē

* **17:21** Ilaaɔ́ í je bommaɛ tã si idɔ́i ine ŋa Si tia nwo gɔ́ ŋa à ya nii Ilaaɔ́ í je bommaɛ tã si anini nje. Iyi be mɔ́ ntoi, si na iyi í jò Jesu ilaalu í wa anini ŋŋa.

walakɔ́ í wa ihě. I maà sei i koo ña. ²⁴ Ñ wa n sɔ́ ñei, bei kuñoi ijí í ya daana hai lele anu akā koo kã ilɛu bɛ, bɛɛbɛ mɔi kubaai amu Amaí Amanɛ á yɛ. ²⁵ Amma sinte titã kù nɛ bei an ce iyi n kù yɛ ijuukpã ntɔ́ ntɔ́ nɔ́ inɛi nsei ñau ihě aa kɔsim. ²⁶ Mii iyi í ce si waatii Noweeu, bɛɛbɛ mɔi á ce si waati iyi amu Amaí Amanɛ an nyi wa. ²⁷ Inɛ ña à jɛ à waa mɔ, à waa ce abɔdɔ́ ña, à ya maa mua ama ñña ña mɔkɔ hee í koo í to ajɔ iyi Nowee í lɔ akɔi inyiu. Nɔ́ ijí nlau í naa í jɛ aña fei. ²⁸ Á nyi ku cei má bei waatii Lɔtuu. Inɛ ña à jɛ à waa mɔ, à ra à waa ta, à waa gbɛ́, nɔ́ à waa ma ile. ²⁹ Amma si ajɔ iyi Lɔtu í fita hai Sodomu, ina do fainwita wa rɔ wai hai lele nɔ́ aña fei à ce nfe. ³⁰ Nɔ́ bɛɛbɛ mɔi á yɛ ajɔ iyi amu Amaí Amanɛ an faata wa.

³¹ Si ajɔ ññu, inɛ iyi í wa antai ile sikifa nɔ́ nyauɛ ña í wa inɔ́ ile, kaa ba ku lɔ́ ku soo má. Inɛ mɔ iyi í wa iko kaa ba ku baa ide má. ³² I ye gígii aboi Lɔtu. ³³ Inɛ iyi í bi ku jɛ andunya do idɔ́ɔbiɛ á na ku kuɛ. Amma inɛ iyi í kɔsi kuwɛɛɛ á báa ntɔ́ ntɔ́. ³⁴ An sɔ́ ñɛ si idú ajɔ ññu, amanɛ minji á maa sũ si daayi akā, aa so inɛ akā a jò inɛ akā. ³⁵ Inaabo minji á maa lɔlɔ aa so inɛ akā a jò inɛ akā. [³⁶ Inɛmɔkɔ minji á wa iko, aa so inɛ akā a jò inɛ akā.]

³⁷ Ñoi mɔcɔ́ ñau à beɛ à ni, ikpa iwoi ideu bɛ á ce ya Lafɛɛ. Ñoi í jɛ ñña do mɔndau ihě í ni, bii iku wa sũ, tengi bei yembeeku ña à ya tɔtɔ.

18

Mɔndai jaaɔ do woo kiiti gɔ

¹ Jesu í kpa ñña mɔndau ihě ku nyisi ña iyi í sía a maa ce kutɔ́ waati kãma fei, gbɛɛji ku maà wa si. ² Í ni, woo kiiti gɔ í wa si ilu nla gɔ, kù waa ce njoí Ilaaɔ́, kù nɔ́ kù waa jirima inɛ kãma. ³ Wee si ilu akãu jaaɔ́ gɔ mɔ́ í wa bɛ. Í ya naa ajɔ́ ajɔ́ bi tɛɛ ku sɔ́ ku ni, kiitim, amu do mbɛɛm. ⁴ Ñoi í kɔ́ hee í kpe. Amma si anyiɛ í lasabu

si idɔ́ɛ í ni, baa bii n kù wa n ce njoí Ilaaɔ́, nɔ́ n kù wa n jirima inɛ gɔ, ⁵ do ññu fei, si na iyi í jò jaaɔ́u ihě í ya maa bitandim, an ceaa kiitiu ññu do mbɛɛɛ, ku ba ku maa bitandim má.

⁶ Ñoi Lafɛɛ í ni, to, i gbɔ́ bei woo kiiti laalɔ́u í fɔ́ bɛ ña de. ⁷ Ilaaɔ́ kaa bei ku ce ku re zaka bɛɛbɛ? Inɛ ña iyi í cica, kaa kiiti ña bii à waa dɔ́ sie anu dasã do idú? Iyi í re mɔm, kaa kpe ku bei ku gbɔ́ ñña. ⁸ Ñ wa n sɔ́ ñei, á ce ñña kiitii gbãa gbãa. Amma waati iyi amu Amaí Amanɛ an nyi wa má an na n ba naane ku dasi si ilɛu ihě?

Kutɔ́i Farisi do woo gba fiai lempoo gɔ

⁹ Jesu í kpa mɔnda gɔ má na irii inɛ gɔ ña iyi à waa cɔ́ ara ñña inɛ dee dee, nɔ́ à waa ca inɛ gɔ ña. ¹⁰ Í ni, amanɛ minji gɔ ña à bɔ́ ku tɔ́ kpasɛi Ilaaɔ́, inɛ akā Farisii, inɛ akā mɔ́ woo gba fiai lempooi. ¹¹ Farisiu í leekí wa cea arɛ kutɔ́ wa ni, Ilaaɔ́, ñ saabue do iyi n kù yɛ bei inɛ ña iyi à gbɛ, iyi à jɛ woo taki inɛ ña, do woo ce laalɔ́ ña, do woo ce sakara ña, do woo gba fiai lempoo ña bei mɔkɔ́u ihě. ¹² Si azuma akā fei ñ ya n dɔ́ anu ajɔ́ minji, nɔ́ mii iyi ñ ba fei ñ ya n nya zagaɛi si bei í jɔ́. ¹³ Woo gba fiai lempoo mɔ́ í leekí í mu arɛ ikā, kù yɔkɔ́ kù wu iju lele, í le awɔ́ si iri í ni, Ilaaɔ́, ce araarem amu ilu dulum. ¹⁴ Jesu í ni, ñ wa n sɔ́ ñei, hai bɛ inɛɛu ihě í baa í jɛ dee dee si wajui Ilaaɔ́ í nyidɔ́ ideɛ. Amma Farisiu kù jɛ dee dee, domi inɛ iyi í so arɛ lele aa kaye lafɛɛi, inɛ mɔ́ iyi í kaye arɛ aa soo lelei.

Jesu í weea ama kpɔtɔ́ ña

(Cɔ́ Matie 19:13-15; Maaku 10:13-16)

¹⁵ Si anyii ññu, inɛ ña à gbã ama kpɔtɔ́ ña à naaa Jesu wa ku lesi ña awɔ́. Iyi mɔcɔ́ɛ ñau à yɔ́ bɛɛbɛ ñoi à wa gbagba si ña. ¹⁶ Amma Jesu í ni a naa ññu amu ñau wa. Nɔ́ í sɔ́ mɔcɔ́ɛ ñau í ni, i jò amu ñau a naa bi tom, i maà ganji ña, domi Ilaaɔ́ í jɛ ilaalui inɛ ña iyi à jɔ́ ña. ¹⁷ Ntɔ́ ntɔ́, inɛ iyi kù

waa sūa Ilaaḍ iri ile bei ama keeke, Ilaaḍ kaa je ilaalue pai.

Idei ilu fia gɔ

(Cɔ Matie 19:16-30; Maaku 10:17-31)

¹⁸ Ine ngboi Zuifu gɔ í naa bi Jesu í beee í ni, Mɛɛtu, awɔ inɛ nɛɛɛ, mii an ce n baɔ kuwɛɛ hai tā. ¹⁹ Nɔi Jesu í beee í ni, na mii í ce ì waa kpem inɛ nɛɛɛ. Ine gɔ kù wɛɛ iyi í je nɛɛɛ bii kù je Ilaaḍ nɔu akā. ²⁰ Ì mà sāa sāa mii iyi wooda í ni. Mii iyi wooda í ni wee, maà ce sakara, maà kpa inɛ, maà ce ile, maà jea inɛ gɔ sɛɛda ibo, jirima iyeɔ baɛɛ. ²¹ Nɔi inɛɛu í ni, ñ wa n jirima mii nɔu be fei tā hai keekem. ²² Iyi Jesu í gbɔ bɛɛbɛ, nɔi í sɔɔ í ni, í gbɛɛ mii akā. Koo í ta mii iyi ì nɛ fei nɔ i kpɛa ilu are nɔa fia. Bii ì ce bɛɛbɛ aa ba amani jiida lelei Aḍ. Si anyie nɔ i naa í toom. ²³ Iyi məkou í gbɔ bɛɛbɛ nɔi inɛ í fɔ nɔ nɔ, domi ilu amani nla. ²⁴ Iyi Jesu í cɔɔ nɔi í ni, á gaabu hee ku caa ilu fia ku jesi Ilaaḍ ku je ilaalue. ²⁵ Á faalaa kpookpo ku lɔ si iwoi abɛɛ do iyi ilu amani á jesi Ilaaḍ ku je ilaalue. ²⁶ Nɔi inɛ nɔa iyi à waa de sie itlu à ni, bii bɛɛbei nɔ yooi á ba faaba. ²⁷ Nɔ Jesu í sɔ nɔ í ni, mii iyi amanɛ í mɔngɔ, Ilaaḍ kaa mɔngɔɛ.

²⁸ Nɔi Piɛɛ í ni, wee à jò mii iyi à nɛ fei tā, à waa tooɛ. ²⁹ Nɔ Jesu í ni, nɔ nɔ, inɛ iyi í jò kpasɛɛ fei, walakɔ aboɛ, wala igbā do ifɛɛ nɔ, wala iyeɔ baɛɛ, wala amaɛ nɔ, na irii bommai Ilaaḍ, ³⁰ á ba ku kpɔ ku re si nɛsi, nɔ si antaɛ má á ba kuwɛɛ hai tā ala.

Jesu wa fɔ ideɪ ikue do kujte ise gbeetasia

(Cɔ Matie 20:17-19; Maaku 10:32-34)

³¹ Jesu í kpe mɔcɔ maateji nɔu bi tɛɛ, nɔ í sɔ nɔ í ni, wee à waa bɔ Zeruzalem. Bei, ide iyi walii nɔu a kɔ na irii amu Amaɪ Amanɛu fei á ce. ³² Aa mum a daa dimi mmu nɔa si awɔ a yaakoom, nɔ a kpām iju a tu sim antɔ. ³³ Aa weem kpɔtɔɔ, si anyie nɔ aa kpam, amma si ajɔ

mɛɛtasia an jì hai si bale. ³⁴ Amma mɔcɔ nɔu a kù mà nkāma si ideu. Ideu í manji nɔa a kù gbɔ yaaseɛ.

Jesu í jò fɛɛju gɔ í ye ilu

(Cɔ Matie 20:29-34; Maaku 10:46-52)

³⁵ Si isɛɛnɛu Jesu í maai Zeriko. Wee fɛɛju gɔ wa buba itl kpāa wa bara. ³⁶ Iyi í gbɔ ibai zamaa iyi wa lɔ, nɔi í bee mii í ce. ³⁷ Nɔi à sɔɔ à ni, Jesu inɛi Nazaretiui wa lɔ. ³⁸ Nɔi í wasi ku dɔ anu wa ni, Jesu, tɔkui Davidi, ce araarem. ³⁹ Inɛ nɔa iyi à waa cua nɔu à la sie à ni ku koko. Amma bei à waa ni ku cokou, bɛɛbɛ mɔi í ya dɔ anu hee lele ku maa ni, tɔkui Davidi, ce araarem. ⁴⁰ Nɔi Jesu í leekl í ni a naaɛ wa. Iyi fɛɛjuu í to wa nɔi Jesu í beee í ni, ⁴¹ mii ì bi n ceeɛ. Nɔi í ni, Lafɛɛ, ñ bi n ye ilu. ⁴² Nɔi Jesu í sɔɔ í ni, ye ilu. Naanɛ í faabaɛ. ⁴³ Nɔi gbakā í ye ilu, nɔ wa too Jesu í wasi Ilaaḍ ku saabu. Iyi zamaau í yɔɔ, nɔi nɔa fei à wasi Ilaaḍ ku saabu.

19

Jesu do Zakee

¹ Jesu í to inɔ ilu Zeriko, nɔ wa lɔ. ² Wee məkɔ ilu fia gɔ í wa be à ya kpoo Zakee, wa je inɛ ngboi woo gba fai lempoo nɔ. ³ Nɔ wa de nɔu ku ye Jesu, amma kù ba kù yɔɔ na zamaau, domi nɔu amanɛ kandaai. ⁴ Nɔi í sei í bɔ waju í koo í gū jli ndii sikomɔɔ gɔ ku ba ku yɔɔ, domi í mà iyi do bei á lɔ. ⁵ Iyi Jesu í to tengi bii í wau, nɔi í wu iju lele í sɔɔ í ni, Zakee, kita wa nɔa nɔa, domi kpasɛɛi an sɔ nnyɪ. ⁶ Nɔ Zakee í kita wa do saasa í naa í gbaa do inɔ didɔ. ⁷ Iyi inɛ nɔa à yɔɔ, nɔi nɔa fei à gbagba à waa ni, í koo í sɔ kpasɛɛi ilu dulum. ⁸ Amma Zakee í dede í leekl si wajui Lafɛɛ í ni, bubui amanim an na ilu are nɔ. Nɔ inɛ nɔa iyi ñ takii nɔ ñ gba mii ndu nɔ, an sindo nɔa bɛɛbɛ má tuuba mɛɛ. ⁹ Nɔ Jesu í sɔɔ í ni, nnyɪ inɛi kpasɛɛ nɔu ihɛ à ba faaba, domi awɔ mɔ tɔkui Aburahamui. ¹⁰ Amu Amaɪ Amanɛ

n̄ naa ku dede ine ŋa iyi à nyoi n faaba ŋa.

Mɔndai iye iwo

(Cɔ Matie 25:14-30)

¹¹ Si bei ine ŋa à waa de si ideu itfi, nɔ í kpa mɔnda gɔ má. Ine ŋau à waa tamaa bei bii í to Zeruzalemu á je bommai gbakã, nɔ wee waati beɛbe í maai Zeruzalemu. Na ŋoi í jɔ í kpa n̄ŋa mɔndau ih̄e ku ba ku nyisi iyi n̄ju kaa je bommau gbãa gbãa. ¹² Í ni, məkɔ amai amanlu gɔi í bɔ bomma ku je hee ile jliji gɔ si anyie nɔ ku baa idee. ¹³ Hee ku maa ne ŋoi í kpe amaace ŋa aŋa mɛɛwa, nɔ í na aŋa fei kpekelei wura gɔ nɔ í ni, í ceɔ fiau ih̄e s̄la hee n maa n baa. Iyi í fɔ beɛbe í tã nɔ í ne. ¹⁴ Amma inei ileɛ ŋa à cɔo nɔ à be ine ŋa si anyie à ni aŋa a kù bi ku je bomma si ilei aŋa.

¹⁵ Waati iyi í je bommau í baa si ileɛ, ŋoi í kpe amaace ŋa iyi í na fiau wo bi tɛɛ ku ba ku ye bei fiafai ine fei í bíaa. ¹⁶ Ine sinteu í naa í ni, Lafɛɛ, kpekele iyi í nam n̄u n̄ ceɔ s̄la hee n̄ ba riba mɛɛwa. ¹⁷ ŋoi í sɔo í ni, í s̄la, awɔ amaace jiidai. Si bei ì je ilu naane si mii keekeu ih̄e, an jò ì je ilaalu si ilu mɛɛwa. ¹⁸ Ine minjisiau mɔ í naa í ni, Lafɛɛ, kpekele iyi í nam n̄u n̄ ceɔ s̄la hee n̄ ba riba miu. ¹⁹ Nɔ í sɔo í ni, awɔ mɔ, an ceɛ ilaalu si ilu miu. ²⁰ Nɔ ine mmu í naa má í ni, Lafɛɛ, fiaɛ wee. N wooi si mango ²¹ domi n̄ wa n ce n̄joe si na iyi í jò ì je ine ku gaabu. Mii iyi í kù jile n̄jui í ya maa de ku so, baa bii í kù gb̄e ì ya maa dai. ²² ŋoi ilaalu í sɔo í ni, awɔ amaace yaamɔ, an kiitiei hai si idee iyi í fɔ. Awɔi ì mà iyi ì je ine ku gaabu, n̄ ya n so mii iyi n kù jile, nɔ n da mii iyi n kù gb̄e. ²³ To, na mii í ce í kù ni í wɛa ine ŋa fiam n̄u í da n̄ŋa si inyí ku ba n ba ndom do riba waati iyi ì baa. ²⁴ ŋoi í s̄s̄ ine ŋa iyi á wa beu í ni á gba fiafai a na ilu mɛɛwa. ²⁵ ŋoi á s̄s̄ à ni, Lafɛɛ, ine n̄ju í ne mɛɛwa tã.

²⁶ ŋoi í ni, ì wa n s̄s̄ ŋei, ine iyi í ne, lafɛɛi aa kɔɔa si. Ine mɔ iyi kù

ne, baa andi keeke iyi í ne u mɔm aa gbaai. ²⁷ Si anyie nɔ í ni, í koo í naam mbɛem ŋau wa ih̄e, aŋa iyi á kù bi n je bommau, nɔ í kpa ŋa si wajum.

Jesu wa lo ino ilu Zeruzalemu

(Cɔ Matie 21:1-11; Maaku 11:1-11; Zaa 12:12-19)

²⁸ Iyi Jesu í fɔ beɛbe í tã, ŋoi í mu kpãa í cuaa zamaau wa bɔ ikpa Zeruzalemu. ²⁹ Si isɛɛneɛu í maai ilui Betifaze do Betani, kəkɔi geetei Olivie. ŋoi í be mɔcɔ minjie gɔ ŋa ³⁰ í s̄s̄ ŋa í ni, í bɔ ilu iyi í wa waju n̄jeu be. Bii ì to be ŋa aa ye ama gbankele gɔ wa so be iyi ine gɔ kù gũu titã. Í fũu í naam wa ih̄e ŋa. ³¹ Nɔ bii ine gɔ í bee ŋe í ni, na mii í ce í waa fũu ŋa, í ni, Lafɛɛi í ne bukaataɛ.

³² Ine ŋa iyi Jesu í beu á koo á ba mii ŋau fei í ce si bei í s̄s̄ ŋau. ³³ Si waati iyi á waa fũu, ilu gbankele ŋau á ni, beirei í ce ì waa fũu ŋa. ³⁴ ŋoi á ni, Lafɛɛi í ne bukaataɛ. ³⁵ ŋoi á naaa Jesu ama gbankeleu wa. Nɔ á tɛ si ibɔ n̄ŋa ŋa Jesu í bei í gũ antaɛ í buba si. ³⁶ Iyi í sinti ku ne, ŋoi ine ŋa á wasi ku tɛ ibɔ n̄ŋa ŋa si kpãau. ³⁷ Iyi í maai Zeruzalemu tengi bii kpãai geetei Olivieu í sinti ku dasi lɔɔma, ŋoi mɔcɔe ŋau fei á waa d̄s̄ anu á lɔsi llaaɔ ku saabu do ino did̄s̄ na irii maamaake ŋa iyi á yeu fei. ³⁸ Á wasi ku ni, llaaɔ ku weea ilaalu iyi wa naa do irii Lafɛɛ. llaaɔ ku jò laakai ku sũ ku wa lele nɔ ku nyisi amboeɛ.

³⁹ Hai si ino zamaau Farisi gɔ ŋa á s̄s̄ Jesu á ni, Mɛɛtu, s̄s̄ mɔcɔe ŋau á coko. ⁴⁰ ŋoi Jesu í ni, ì wa n s̄s̄ ŋe, baa bii ine ih̄e ŋa á coko, kuta ŋa aa d̄s̄ anu.

Jesu í kpataa inei Zeruzalemu ŋa

⁴¹ Si bei Jesu í maai Zeruzalemu, ŋoi í ye iluu nɔ wa kpataa ine ŋa í ni, ⁴² ì bi wo í mà ŋa mii iyi á mu n̄je laakai ku sũ, baa nnyi. Amma nsei í manji n̄je. ⁴³ Awaati wa naa si ŋe iyi mbeɛ n̄je ŋa aa bu ilu n̄je koe, aa bii si ŋe á mante ŋe canga do n̄je. ⁴⁴ Aa lege ilu n̄je do in̄e ine ŋa iyi ì wa in̄e ŋa. A kaa jò kuta baa akã ku

le si nje ajɔ nɲu. Beɛbei á ce si na iyi í jò Ilaaḍ í naa bi tu nje nɔ́ i kù mà ña.

Jesu í wa bantumai kpasɛi Ilaaḍ

(Cɔ Matie 21:12-17; Maaku 11:15-19; Zāa 2:13-22)

⁴⁵ Waati iyi à to Zeruzalemu Jesu í bɔ bantumai kpasɛi Ilaaḍ. Nɔ́ í lɔsi ku lele woo ta iwò ña. ⁴⁶ Í sɔ́ ña í ni, à kɔ́ à ni, Ilaaḍ í ni ilei nɲu ile bi ku tɔ́i á je. Amma inje wee í coo bi ku tɔ́ɔi ile ña.

⁴⁷ Jesu í ya maa kɔ́a inɛ ña si cioi ideí Ilaaḍ ajɔ fei kpasɛi Ilaaḍ be. Nɔ́i inɛ ngboi woo weei Ilaaḍ ña do woo kɔ́ inɛ ña si wooda ña do ilu irii inɛi Zuifu ña à waa bi a kpaá. ⁴⁸ Amma a kù mà beirei aa ce, domi inɛ feii í ya maa de si ideɛ ití do laakai.

20

Hai iwoi yiikoi Jesu wa naa

(Cɔ Matie 21:23-27; Maaku 11:27-33)

¹ Ajɔ nɲu gɔ́ si bei Jesu wa kɔ́ zamaau si cio bantumai kpasɛi Ilaaḍ wa sisi laabaau jiidau, ñɔ́i inɛ ngboi woo weei Ilaaḍ ña do woo kɔ́ inɛ ña si wooda ña do inɛ ngbo ña à faata wa. ² Nɔ́ à ni, sɔ́ wa, yiiko yoomai ì waa ceò mii ñau ihɛ́, mà yooi í naɛ kpãaɛ. ³ Nɔ́i í sɔ́ ña í ni, amu mɔ́, an bee nje ide gɔ́. I sɔ́m ña, ⁴ hai iwoi Zāa í ba yiiko iyi í dasiò inɛ ña inyí. Hai bi Ilaaḍ de, mà hai bi amanɛ ña. ⁵ Nɔ́i à waa busi nje à waa ni, beirei aa ka jɛaa. Nsei nɔ́ɔ, bii à jɛaa à ni hai bi Ilaaḍi, á bee wa beirei í ce a kù dasi Zāa naane. ⁶ Bii à nɔ́ à ni hai bi amanɛ ñai, inɛ ña aa na a ta wa kuta domi inɛ fei í dasi naane iyi Zāa waliii. ⁷ Nɔ́i à je à ni, a kù mà hai iwoi í ba yiikoɛ. ⁸ Nɔ́ Jesu í sɔ́ ña í ni, amu mɔ́, n kaa n sɔ́ nje yiikoi inɛ iyi ñ waa n ceò mii ñau ihɛ́.

Mɔ́ndai gaanaama laalɔ́ ña

(Cɔ Matie 21:33-46; Maaku 12:1-12)

⁹ Si anyie nɔ́ í kpaá inɛ ña mɔ́ndau ihɛ́ í ni, inɛ gɔ́ í ce ikoe nɔ́ í lɔ́ si jii ndii rezɛɛ nɔ́ í ce kaa í kaakoɛò. Nɔ́i

í so gaanaama ña í dasi ña si ikou a maa logooɛ, í bei í bɔ́ ilu koo kpe be. ¹⁰ Waati iyi jii nɔ́u í so í to ku ka, ñɔ́i í be woo ce ice gɔ́ bi gaanaama ñau koo gba iyi í je ti nɲu wa. Nɔ́ gaanaama ñau à cāa à lelee í ne awɔ́ ngbe. ¹¹ Nɔ́ ilu ikou í be woo ce ice mmu má. Nɔ́ à cā nɲu mɔ́, à buu yaka yaka, à sindaɛ awɔ́ ngbe. ¹² Nɔ́ í be amanɛ mɛɛtasia wa má, nɔ́ à mɛɛ nɲu mɔ́ à bei à lelee. ¹³ Nɔ́i ilu ikou í ni, beirei an ce. An be ama akām iyi ñ bi jiidau. Aa yɔ́kɔ́ a jirimaaɛ. ¹⁴ Amma iyi gaanaama ñau à yɔ́ɔ, ñɔ́i à busi nje à waa ni, í cɔ́ inɛ iyi á na ku je tubuu. Ka kpaá ku ba ileu ku je tu wa. ¹⁵ Nɔ́i à muu à fitaɛ hai inɔ́ karau nɔ́ à kpaá.

Nɔ́i Jesu í ni, to, nsei, beirei ilu ikou takaa á ce nɲa. ¹⁶ Á koo ku kpa ñai, nɔ́ ku de inɛ mmu ña ku dasi ña si ikou. Iyi à gbɔ́ ideu, ñɔ́i à ni, Ilaaḍ ku maà ce beɛbe. ¹⁷ Amma Jesu í cɔ́ ña, nɔ́ í ni, bii beɛbei, yoomai í je yaasei kukɔ́u ihɛ́ si bei í ni, Kuta iyi woo ma ña à kɔ́siu, Nɲui í baa í je kuta sintei icui ileu. ¹⁸ Nɔ́ inɛ iyi í cuku si kutau fei, á cei. Inɛ iyi í nɔ́ í bata mɔ́ á lɔ́lɔ́bei nekɔ́ nekɔ́.

Fiai lempoo ku sã

(Cɔ Matie 22:15-22; Maaku 12:13-17)

¹⁹ Iyi inɛ ngboi woo weei Ilaaḍ ña do woo kɔ́ inɛ ña si wooda ñau à gbɔ́ ideu gbakã ñɔ́i à waa de bei aa ce a mu Jesu. Amma à waa ce nɔ́i zamaau. À waa bi a muui domi à mà iyi na irii anjai í kpa mɔ́ndau. ²⁰ Nɲui í jò si fei ndɛɛ à ya maa ce laakaa. Nɔ́i à be sie woo zamba gɔ́ ña iyi à ye bei inɛ jiiɔ́ ña a koo a cɔ́ laakaaɛ. À be ñai ku ba a leaa taai ide nɔ́ a ba kpãa a muu a daa ilu ileu si awɔ́i nɲu iyi í ne gbugbã. ²¹ Inɛ ñau à sɔ́ɔ́ ide à ni, Mɛɛtu, à mà iyi ideɛ do cio iyi ì waa kɔ́ inɛ ña siu, fei ndɛɛ dee deei. I ci ya na inɛ gɔ́ ntɔ́ na kubi, ì waa nyisi inɛ ña kpãai Ilaaḍ si ntɔ́ɛ. ²² Á sɔ́a ka sãa ilaalu Sezaa fiai lempoo? Mà ka

maà sãa. ²³ Amma Jesu í mà muafiti n̄ña, n̄o í ni, ²⁴ í nyisim kpekεεle akã wa n c̄o. Fotooi yooi í wa si kpekεεleu ih̄ε n̄o irii yooi à k̄o si. N̄oi à ni, ti Sezaai. ²⁵ N̄oi Jesu í s̄o n̄a í ni, to, í sãa Sezaa iyi í je tεε n̄a. N̄o í sãa Ilaaã m̄o iyi í je tεε n̄a. ²⁶ N̄oi à m̄onḡo ku too aw̄o do ideε n̄a iyi wa f̄o si wajui zamaau. N̄oi à biti do ide n̄a iyi í jēo, n̄o à coko n̄ña.

Idei kuj̄ti iku n̄a

(C̄o Matie 22:23-33; Maaku 12:18-27)

²⁷ Si aj̄o akãu Sadusi ḡo n̄a m̄o à naa bi Jesu. An̄ai à ya maa ni iku n̄a a kaa j̄l. Iyi à to bi tεε n̄oi à beε à ni, ²⁸ M̄εεtu, ide iyi Moizi í k̄o nwa wee. Í ni bii ine ḡo í ku í j̄o aboε, n̄o n̄ju do aboε a k̄u ne ama, if̄oε ku so jaaõu ku ba ku b̄ia igbãε ama. ²⁹ Wee ine m̄εεje ḡo n̄a à wεε iyi à je amai baa akã. Igbã n̄ña í so abo n̄o í ku, k̄u ne ama do abou baa akã. ³⁰ N̄oi ine minjisiau do m̄εεtasiau à so jaaõu. ³¹ N̄o b̄εεbei í ce si ḡamei an̄a m̄εεjeu fei, n̄o à ku. Kãma n̄ña k̄u ba ama do abou. ³² N̄o si anyie abou m̄o í na í ku. ³³ To, aj̄o iyi iku n̄a aa na a j̄l, aboi yoo n̄nai á je, si bei an̄a m̄εεjeu fei à soo aboi.

³⁴ N̄oi Jesu í je n̄ña í ni, si andunyau ih̄ε inem̄ak̄o do inaabo n̄a à ya so n̄je. ³⁵ Amma ine n̄a iyi Ilaaã í j̄o à j̄l hai si bale à ba kuwεεi ala, abo do m̄ak̄o n̄a a kaa ya so n̄je má. ³⁶ Aa yei bei amaleka n̄a, a kaa ku má. Aa je amai Ilaaã n̄a si na iyi í j̄o à j̄l hai si bale. ³⁷ Si waati iyi Moizi í ye ama j̄li iyi í mu ina n̄o k̄u waa jou, n̄ju takæe í f̄o mam mam iyi iku n̄a aa j̄l. Waati n̄ju í kpe Ilaaã Laf̄εei Aburhamu do Izaaki do Zak̄obu. ³⁸ Nt̄o nt̄o, Ilaaã k̄u je Laf̄εei iku n̄a, ti ilu hunde n̄ai, domi bi tεε, ine fei ilu hundei. ³⁹ N̄oi woo k̄o ine n̄a si wooda n̄au, ḡoḡo n̄a à gba ide à ni, ide iyi í f̄ou bε M̄εεtu, dee dee. ⁴⁰ Si anyie a k̄u je a k̄u beεe ide ḡo má.

Davidi do ine iyi Ilaaã í cica

(C̄o Matie 22:41-46; Maaku 12:35-37)

⁴¹ N̄o Jesu í bee n̄a í ni, beirei aa ce a ni ine iyi Ilaaã í cicau t̄okui ilaalu Davidii. ⁴² Davidi takæe í f̄o si tiai iri ku k̄oε í ni, Aã Laf̄εεe í s̄o Laf̄εem í ni, Buba aw̄o njem, ⁴³ Hee n ce mb̄εεε n̄a bi ku lesi isεε titã. ⁴⁴ To, bii Davidi takæe wa kpoo Laf̄εεe, beirei á ce ku je t̄okue má.

I mu ara n̄je do woo k̄o ine n̄a si wooda n̄a

(C̄o Matie 23:1-36; Maaku 12:38-40)

⁴⁵ Si bei ine fei wa de si Jesu it̄i, n̄oi í s̄o m̄ac̄oε n̄a í ni, ⁴⁶ i mu ara n̄je do woo k̄o ine n̄a si wooda n̄au, an̄a iyi à ya bi a maa dabii do ib̄o kumboo, n̄o à bi a ya ce an̄a f̄oo do jirima nla nla si bantuma. A ci ya bi kaa kitãi ine ngbo n̄a ile bi kut̄ot̄o do inya sinte bi ku ce jingau n̄a. ⁴⁷ À ya takii jaaõ n̄a a gba mii ndu n̄a n̄a fei, n̄o à ya maa ce kut̄o sis̄o ku ba a ye n̄a n̄ju akã. Na n̄oi í j̄o ijuukpã n̄ña á la ku caa.

21

Fia iyi abo jaaõ ḡo í dasi

(C̄o Maaku 12:41-44)

¹ Iyi Jesu í f̄o b̄εεbe í tã n̄oi í wu iju wa c̄o bei ilu fia n̄a à waa dasi fia si kpakoi k̄oletiu. ² N̄o í ye abo jaaõ ilu are ḡo m̄o í s̄osi kpekεεle keeke minji ḡo. ³ N̄oi í ni, nt̄o nt̄o, jaaõ ilu areu ih̄ε í dasi fia í re ine n̄a iyi à gbe fei. ⁴ Ine n̄a iyi à gbe n̄au fei, iyi í lesi antai fia n̄ña n̄ai à dasi, amma abou, baa do iyi í je ilu are, andi iyi í ne feii í dasi bε, nkãma k̄u gbea iyi á maa wεεo má.

Jesu wa f̄o idei kpas̄ei Ilaaã ku legε

(C̄o Matie 24:1-2; Maaku 13:1-2)

⁵ Aj̄o n̄ju ḡo ine ḡo n̄a à f̄o à waa ni kpas̄ei Ilaaõu í s̄ia do kutæe n̄a fei do amua n̄a iyi à na Ilaaã à ceao booda. Iyi Jesu í ḡbo b̄εεbe n̄oi í ni, ⁶ mii n̄au be iyi ì waa ye fei n̄a aj̄o akã á kpa iri.

Kuta baa akā kaa na ku maa lesi nje be má, aa kékéε mbε fei.

Wahala iyi á naa si waatii ankāanyi
(Cɔ Matie 24:3-14; Maaku 13:3-13)

⁷ Nɔi à beεε à ni, Mεetu, waati yoomai inε nɔu á to wa. Nyinda yoomai aa ka tako ka ye.

⁸ Nɔi Jesu í sɔ ɔa í ni, i ce laakai ɔa i maà jò inε ɔɔ ku dī iju nɔe, domi inε ɔa iyi aa na a maa naa akā akā a maa ni aɔai à je inε iyi Ilaaɔ í cicau aa kpɔ. Nɔ aa nyi a sɔ ɔe má a ni, waatiu í maai wa mbε. Amma i maà too ɔa ɔa. ⁹ Bii ì gbɔ à waa fɔ laabaau i gū ɔa do ija ɔa, i maà jò zigi nɔe ku da, domi nɔu ɔa bei á tako ku to wa. Amma kù je waatii ankāanyiu be titā. ¹⁰ Nɔi í sɔ ɔa má í ni, dimi ɔɔ ɔa aa ya na a maa ja do dimi mmu ɔa, nɔ ilaalu ɔɔ ɔa mɔ aa maa ja do ilaalu mmu ɔa. ¹¹ Ile á yaya bii ɔɔ ɔa nla nla, nɔ si ile ɔɔ ɔa mɔ ari á ce do bɔɔ laalɔ ɔa iyi á kpa inε nkpɔ. Aa na i ye maamaake laalɔ ɔa do nyinda nla nla ikpa lele hee zigi nɔe ku da.

¹² Amma hee nɔu ɔa be fei ku maa ce aa mu ɔe a kpā ɔe iju. Aa dasi ɔe awoi woo kiiti ɔa ile bii à ya ce kutɔtɔɔ ɔa, aa dasi ɔe piisɔɔ, nɔ a bɔɔ ɔe bi amanlu ɔa do bi ilu ile ɔa na irim. ¹³ Nɔu ɔa bei á mu nɔe kpāa i jeɔ sεεdam ɔa. ¹⁴ Na nɔu, i jile idɔ nɔe i maà ya biti do ide iyi aa fɔ i nyaɔ ara nɔe ɔa. ¹⁵ I maà biti ɔa domi an mu nɔe ide do bisi iyi mbεε nɔe ɔa kāma nɔa a kaa yɔkɔ a jā ɔe hee má je a kɔ. ¹⁶ Baa iyeɔ baa nɔe ɔa do igbā nɔe ɔa do ifɔ nɔe ɔa do nyaanze nɔe ɔa do kpaasi nɔe ɔa, aa zamba ɔe nɔ a jò a kpa inε nkpɔ si inɔ nɔe. ¹⁷ Inε fei á cé ɔe na irim. ¹⁸ Amma baa ntoi iri akā nɔe kaa da ku nyɔ. ¹⁹ I temua ɔa, aa ba faabai hunde nɔe.

Jesu wa fɔ ide i iri ku kpai Zeruzalemu
(Cɔ Matie 24:15-21; Maaku 13:14-19)

²⁰ Aɔ iyi ì ye woo ja igū ɔa à to wa Zeruzalemu à buu koe, i mà ɔa iyi iri kukpae í maai wa mbε. ²¹ Waati beεbe inε ɔa iyi à wa ilei Zudee a sa a bɔ iri kuta ɔa. Inε ɔa mɔ iyi à wa inɔ ilu Zeruzalemu takae a sa a fita, inε ɔa mɔ iyi à wa iko ku sū a maà bɔ inɔ ilu má. ²² Ntɔ ntɔ, waatiu á je waati iyi Ilaaɔ á kpā inε ɔa iju ku sã gbese ku ba mii iyi à fɔ si kukai ideε ku kɔ. ²³ Waati beεbe wahalai baasí ɔa do ayawo ɔa á caa. Inɔ ku fɔ nla nlaí á wa si ileu si na iyi í jò Ilaaɔ á sã idɔkɔε si inε ɔa. ²⁴ Aa maa kpa ɔa do taakuba, nɔ a mu ɔa aru si ile fei. Dimi mmu ɔa aa teεεε Zeruzalemuui hee waatiu koo kpɔɔ iri.

Kunaaí Amái Amanε
(Cɔ Matie 24:29-31; Maaku 13:24-27)

²⁵ Aa ye nyinda si inunu do si cukpa do si andaiya ɔa. Nɔ si ile ibai tenku do kucā inyiú á jò dimi ɔa a biti hee a kaa mà baa bei aa ce. ²⁶ Baa njo alála á jò inε ɔa a kasām na mii ɔa iyi á na ku ce si andunyau ihε, domi gbugbāi lele ɔa aa maa yayai. ²⁷ Waati beεbei aa ye amu Amai Amanε ñ faata wa si kudūi ijī do gbugbā nla nla do amboe. ²⁸ Bii iyi be ɔa à sinti ku ce, i leekí i mu ara nɔe ɔa, domi faaba nɔe í maai wa.

Yaase iyi jī ndii figi wa nyisi
(Cɔ Matie 24:32-35; Maaku 13:28-31)

²⁹ Nɔ Jesu í kpa nɔa mɔnda ɔɔ í ni, i cɔ jī ndii figi do jī ɔa iyi à gbe fei. ³⁰ Bii ì ye í sinti ku ru wua ɔa, inε taka nɔe ì ya mà ɔa iyi ate í maai wai. ³¹ Beεbe mɔi bii inε mɔ ì ye mii ɔa be wa ce, i mà ɔa iyi bommai Ilaaɔí í maai wa. ³² Ntɔ ntɔ ñ wa n sɔ ɔe, inε nsei ɔa, kù je aɔa feii aa ku ideu ihε ku bei ku ce. ³³ Lele do ile fei á na ku tā amma idem ɔa a kaa tā pai.

I ce laakai ara nɔe ɔa

³⁴ I ce laakai ara nɔe ɔa ku ba i maà na i je hai ñe laakai ɔa na atε ku mɔ do ije ku bi do lasabui mii ndii

andunya ɲa. Bii kù je beɛbe ajɔu á na ku boe ɲei bei cɛkùm, ³⁵ domi á na ku ba ine ɲa iyi á wa si andunyau ihɛ fei. ³⁶ Na nɲu, i cɔ kpãa i maa ceɔ kutɔɔ ɲa waati kãma fei ku ba i ba gbugbã i gbã si mii iyi wa naa fei ɲa, nɔ i yɔkɔ i leekɪ si wajui amu Amane ɲa.

³⁷ Ajɔ fei Jesu í ya kɔ ine ɲa si cio kpasɛi Ilaaɔ, ale nɔ koo sũ geetei Olivie. ³⁸ Bii iju í má ine fei í ya naa kpasɛi Ilaaɔ be ku gbɔɔ ideɛ iyi wa fɔ.

22

Ine ngbo ɲa à waa busi nje a kpa Jesu

(Cɔ Matie 26:1-5; Maaku 14:1-2; Zãa 11:45-53)

¹ Jìngauì Pɛɛ hai ne lefee iyi à ya kpe jìngauì Iku ku kuau í maai wa. ² Ine ngboi woo weei Ilaaɔ ɲa do woo kɔ ine ɲa si wooda ɲau à waa de kpãa bei aa ce a kpaɔ Jesu, amma à waa ce njoì zamaau.

Zudasi á fita anyii Jesu

(Cɔ Matie 26:14-16; Maaku 14:10-11)

³ Njoi Seetam í lɔ idɔi Zudasi iyi à ya kpe Isikarioti. Wee ine akãi mɔcɔ maateejɲauì. ⁴ Zudasi í koo í dɪ anu tɔɔsi do ine ngboi woo weei Ilaaɔ ɲau do ine ngboi woo degbe kpasɛi Ilaaɔ ɲau do yaase bei á ce ku da nɲa Jesu si awɔ. ⁵ Njoi inɔ nɲa í dɔ nɔ à ni aɲa aa mua fia. ⁶ Nɔ Zudasi í jesi, nɔ wa de kpãa bei á ce ku da nɲa Jesu si awɔ, zamaau ku maà ti ku mà.

Jesu í ce sɔɔlui jìngau

(Cɔ Matie 26:17-25; Maaku 14:12-21; Zãa 13:21-30)

⁷ Njoi ajoi jìngauì Pɛɛ hai ne lefeeu í to wa si bii à ya kpa angudãì jìngauì Iku ku kua a ceɔ kuweeu. ⁸ Njoi Jesu í be Pìɛ do Zãa í ni, i koo i ce sɔɔlui jìngauì Iku ku kuau ka jɔɔ ɲa. ⁹ Njoi à beɛɛ à ni, iwoi ì bi kaa ce sɔɔluu. ¹⁰ Njoi í sɔ ɲa í ni, bii ì lɔ inɔ iluu ɲa aa ye mɔkɔ go wa so inyì jɔɔ. I tooɛ. Mɔkɔu á koo ku lɔ kpasɛ go. Kpasɛ bii á lɔu ¹¹ i koo i sɔ ìlu kpasɛu i ni

ɲa, Mɛɛtu í ni ka beɛɛ ile bii nɲu á je jìngauì Iku ku kua do mɔcɔi nɲu ɲa. ¹² Mɔkɔu á bɔɔ ɲe si antai ile kukpeke go nɔ á nyisi ɲe ilaawa nla go iyi à ce sɔɔlui fei ndɛɛ tã. Bei aa ce nwa sɔɔlui jìngauu ɲa. ¹³ Iyi à ne nɔ à koo à ba mii ɲau fei í cei dee dee si bei í sɔ ɲau, nɔ à ce sɔɔlui jìngauu.

Ije iyi aa ka yeɔ gigii ikui Jesu

(Cɔ Matie 26:26-30; Maaku 14:22-26; IWB 11:23-25)

¹⁴ Iyi waatiu í to, Jesu do mɔcɔɛ ɲau à bɔ tengi bii à ce sɔɔluu, nɔ à buba à waa je. ¹⁵ Njoi Jesu í sɔ ɲa í ni, ñ bi ntɔ ntɔ n ce jìngauì Iku ku kuau ihɛi awaɛ ɲa n bei n ye ijuukpãm nɔu. ¹⁶ Nɔ ntɔ ntɔ ñ wa n sɔ ɲei, n kaa n je jìngau ihɛ má bii kù je si andunya titɔi Ilaaɔ. ¹⁷ Iyi í fɔ beɛbe í tã, ɲɔi í so kɔɔfu i saabu Ilaaɔ nɔ í sɔ mɔcɔɛ ɲa í ni, i gba vɛɛ iyi í wa si kɔɔfuu ihɛ i mɔ inje fei. ¹⁸ Amma ñ wa n sɔ ɲei, hai nsei amu n kaa n mɔ vɛɛ má hee andunya titɔi Ilaaɔ koo too wa. ¹⁹ Si anyii nɲu, nɔ í so pɛɛ nɔ í saabu Ilaaɔ titã í bei í bububuɛ, nɔ í na ɲa í ni, iyi ihɛi í je aram [iyi ñ na na iri nɲe. I ya coo ɲa i maa yeɔ gigim. ²⁰ Iyi à je à tã ɲɔi í so kɔɔfu má í na ɲa í ni, kɔɔfuu ihɛi í je nyindai akabuu titɔi iyi Ilaaɔ í dɪ do nɲem iyi á nikã na iri nɲe si ikum.]

²¹ Amma i cɔ ine iyi á zambam nɔu wee í wa ihɛ, awɔɛ do tom nii í wa si inɔ jɛɛ ihɛ ajɔ. ²² Amu Amane an ku si bei Ilaaɔ í jìlɔ. Amma ijuukpãì ine iyi á zambam nɔu á la. ²³ Njoi à sinti ku bee nje à waa ni, yooi á yɔkɔ ku ce dimie si inɔ nwa.

Yooi í je ine ngbo

²⁴ Njoi kakɔɔ í dede si aninii mɔcɔ ɲau, à waa bee nje ine iyi á je ine ngbo si inɔ nɲa. ²⁵ Njoi Jesu í sɔ ɲa í ni, amanlui andunya ɲa à ya maa taa ine ɲa amanlu ku jei, nɔ ine ngbo ɲa iyi à waa nyisi gbugbã ɲa à ya bi a kpe aɲa woo ce jiida ɲa. ²⁶ Amma inje i maà ye beɛbe ɲa. I jɔ ine iyi í la í re si inɔ nɲe ku baa ku je keeke nɲe, nɔ ine iyi í je ine ngbo kú je amaace

nɲɛ. ²⁷ Inɛ iyi í buba wa je si antai taabu do inɛ iyi wa naaò ijɛu wa, yoo nɲai í re. Kù je inɛ iyi wa jɛui? To, amu wee ñ wa inò nɲɛi bei inɛ iyi wa naaò ijɛu wa.

²⁸ Inɛi ì temua do amu si wahalam ɲau ɲa. ²⁹ Na nɲu, si bei Baaba í jilɛem bommau, beɛbe mɔi amu mɔ ñ wa n jilɛ nɲɛ ³⁰ ku ba i je nɔ i mɔ do amu si bommam ɲa, nɔ i buba si batai amanlu ɲa i kiitiò dimi maateejii Izireli ɲau.

Jesu wa fɔ iyi Piɛɛ á jã ku ni kù mà nɲu

(*Cɔ Matie 26:31-35; Maaku 14:27-31; Zãa 13:36-38*)

³¹ Nɔi Jesu í ni, Simɔɔ, Simɔɔ, Seetam í tɔɔ kpãa ku ba ku fɛɛ bei iya. ³² Amma amu ñ ce kutɔɔ na iriɛ ku ba naane ku dasiɛ ku maà gaizia. Nɔ awɔ, waati iyi aa kpaasi idɔ má, mua kpaasiɛ ɲa mɔ gbugbã. ³³ Nɔi Piɛɛ í ni, Lafɛɛ, ñ tã sɔlu awaɛ ka bɔ piisɔɔ, bii iku mɔi ka ku ajɔ. ³⁴ Nɔi Jesu í ni, Piɛɛ, ñ wa n sɛɛi, idũuyi mɔm, hee ajɛɛ ku maa kɔ aa jã ise gbɛɛta i ni i kù mà̀m.

Taalili do bɔgɔ do taakuba

³⁵ Si anyii nɲu ɲoi Jesu í bee ɲa í ni, si waati iyi ñ be ɲɛ hai mu taalili do bɔgɔ do baata i kua ngɔgɔ ɲa? Nɔi à je à ni, aawo, a kù kua nkãma. ³⁶ Nɔi í ni, to, nsei, kù je beɛbe má. Inɛ iyi í ne taalili ku soo, beɛbe mɔi inɛ iyi í ne bɔgɔ ku soo. Inɛ mɔ iyi kù ne taakuba, ku ta ibɛɛ ku rað. ³⁷ Si anyii nɲu má, í sɔ ɲa í ni, ideu ihɛ iyi à kɔ na irim nɔu á cei, si bei à ni, à dooaa si woo ce laalɔ ɲa. Kù nɔ kù ne bei á ce iyi kù ce beɛbe. ³⁸ Nɔi mɔcɔ ɲau à ni, Lafɛɛ, taakuba minji gɔ wee. Nɔ í ni, ka jɔ ide nɲu be.

Jesu wa ce kutɔɔ si iri kutai Olivie
(*Cɔ Matie 26:36-46; Maaku 14:32-42*)

³⁹ Iyi Jesu í fɔ beɛbe í tã nɔ í fita hai inò iluu í bɔ iri kutai Olivie si bei í ne dɔɔnɛɛ. Nɔ mɔcɔɛ ɲa à waa tooɛ. ⁴⁰ Iyi à to inyau, ɲoi í sɔ ɲa í ni, i ce kutɔɔ ɲa ku ba i maà dási kulelei inɛ

ɲa. ⁴¹ Si anyii nɲu nɔ í sekeɛ í jɔ ɲa zakai kujii kutai awɔ nɔ í gule be wa ce kutɔɔ ⁴² wa ni, Baaba, bii ì bi, aa jɔ wahalau ihɛ ku j̄im. Amma ku maà ti ku je ti idɔɔbim, jɔ idɔɔbie ku ce. [⁴³ Nɔi amaleka gɔ í naa sie wa hai lele í naa í muaa gbugbã. ⁴⁴ Si inò ku fɔ nla nlau wa ce kutɔɔui do gbugbã, nɔ í da koko hee wa tontoo ilɛ. Koko iyi í dau í yei bei nɲɛ.]

⁴⁵ Iyi í ce kutɔɔui í tã ɲoi í dede í bɔ bi mɔcɔɛ ɲau nɔ í koo í ba à waa s̄i njoo do inò ku fɔ. ⁴⁶ Nɔ í bee ɲa í ni, na mii í ce ì waa s̄i njoo ɲa. I dede i ce kutɔɔ ɲa ku ba i maà dasi kulelei inɛ ɲa.

À mu Jesu

(*Cɔ Matie 26:47-56; Maaku 14:43-50; Zãa 18:3-11*)

⁴⁷ Iyi Jesu wa fɔ beɛbe gbakã ɲoi Zudasi inɛ akãi mɔcɔ maateejii ɲau í to wa do zamaa gɔ. Iyi í to wa í na wa baaba Jesu. ⁴⁸ Nɔi Jesu í ni, Zudasi, do dimii fɔ be ihɛi aa zambaò amu Amai Amanɛ?

⁴⁹ Inɛ ɲa iyi à waa too Jesuu, iyi à ye mii iyi wa ce, ɲoi à bee Jesu à ni, Lafɛɛ, ka da ɲa do taakubau? ⁵⁰ Nɔi inɛ akã nɲa í cafe it̄i nɲei amaacei woo wee nlai Ilaaɔ̄u í buu. ⁵¹ Amma Jesu í ni, i leek̄i, i jɔ beɛbe. Nɔ í lu it̄i mak̄au nɔ í ba iri.

⁵² Si anyii nɲu Jesu í bee inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ̄ ɲa do inɛ ngboi woo degbe kpasɛi Ilaaɔ̄ ɲau do inɛ ngbo ɲa iyi à naa sieu í ni, amui í naa ku mu ɲa do taakuba do golo ɲa bei woo ce ile? ⁵³ Ajɔ fei ñ wa n wa si inò nɲɛ n maa n kɔ inɛ ɲa si cio kpasɛi Ilaaɔ̄, nɔ i kù mum ɲa. Amma waatiu ihɛi í je tu ɲɛ do gbugbãi ilu kuku.

Piɛɛ í jã í ni nɲu kù mà Jesu

(*Cɔ Matie 26:57-58, 69-75; Maaku 14:53-54, 66-72; Zãa 18:12-18, 25-27*)

⁵⁴ Iyi inɛ ɲau à mu Jesu, ɲoi à bɔðɛ kpasɛi woo wee nlai Ilaaɔ̄u. Nɔ Piɛɛ í wa hee j̄iiji wa too ɲa wa do anyi. ⁵⁵ Nɔi inɛ ɲa à kɔ ina si aninii bantumai kpasɛu à waa buba be. Nɔ Piɛɛ mɔ í koo í buba bi tu ɲa be.

56 Nɔi inaabo woo ce ice gɔ í yɔɔ wa buba kɔkɔi inau nɔ í kásie iju í ni, inɛɛu ihɛ mɔ í tako í wa bi Jesu wo. 57 Amma í jã í ni, abooyi, n kù màa. 58 Iyi í ce sãa má nɔi inɛ gɔ í yɔɔ nɔ í ni, awɔ mɔ inɛ akãi inɛ nɔi. Amma Piɛɛ í ni, mɔkɔɔyi, n kù je inɛ nɔi. 59 Si anyii nɔi zakai læɛu akã má, nɔi inɛ gɔ í fɔ do gbugbã í ni, ntɔ ntɔ, mɔkɔu ihɛ mɔ í ya wa bi Jesu wo domi nɔi mɔ inɛi Galileei. 60 Amma Piɛɛ í ni, awɔu bɛ, n kù màa bei ì waa bi í fɔ.

Si bei wa fɔ ideu gbakã nɔi ajɛɛ wa kɔ. 61 Nɔ Jesu í sinda í cɔ Piɛɛ. Nɔi Piɛɛ í ye gígii ide iyi Lafɛɛ í sɔɔu wo í ni, nnyi hee ajɛɛ ku maa kɔ aa jã isɛ gbɛɛta í ni í kù màa. 62 Nɔi í fita waduude í koo wa kpata do inɔ ku fɔ.

Inɛ nɔ à yaako Jesu

(Cɔ Matie 26:67-68; Maaku 15:65)

63 Inɛ nɔ iyi à mu Jesuu à waa buu nɔ à wasi ku cãa. 64 À bii wajue à bei à beɛɛ à waa ni, ce walii. Yooi í cãɛ. 65 Nɔ à buu dimii arabu ikã ikã fei.

Jesu í wa wajui igbei woo kiiti nɔ

(Cɔ Matie 26:59-66; Maaku 14:55-64; Zãa 18:19-24)

66 Iyi iju í má nɔi igbei inɛ ngboi Zuifu nɔi à tɔtɔ nɔ inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ nɔi do woo kɔ inɛ nɔ si wooda nɔi à bɔɔ Jesu bi igbei woo kiiti nɔi. 67 Nɔ à beɛɛ à ni, sɔ wa bii awɔu inɛ iyi Ilaaɔ í cicau. Nɔi Jesu í je nɔi í ni, baa bii ñ sɔ nɔi í kaa dasi naane nɔi. 68 Nɔ bii ñ bee nɔi ide gɔ í kaa jɛem nɔi. 69 Amma hai nsei amu Amaí Amanɛ an hubai si awɔ nɔi Ilaaɔ ilu gbugbã. 70 Nɔi nɔi fei à ni, debei, awɔu Amaí Ilaaɔi? Nɔi í je nɔi í ni, oo, amu Amaí Ilaaɔi si bei í fɔu nɔi. 71 Nɔi à ni, sɛɛda yoomai à waa degbe má. Awa taka nwa à gbɔɔ tã hai sí geɛɛ.

23

À bɔɔ Jesu bi Pilati

(Cɔ Matie 27:1-2, 11-14; Maaku 15:1-5; Zãa 18:28-38)

1 Nɔ nɔi fei à dede à bɔɔ Jesu bi Pilati. 2 Nɔi à lɔsi dulum ku máa à ni, à ba inɛɛu ihɛ í wasi ku kɔ inɛ nɔi si bisi bei aa ce a je ile nwa igũ nɔi wa ganji a sãa ilaalu nɔi Romu fiai læmpoo. Si anyii nɔi má í ya maa kpe arae amanlu, nɔi í ni nɔi inɛ iyi Ilaaɔ í cicau. 3 Nɔi Pilati í beɛɛ í ni, awɔi ì je ilaalu Zuifu nɔi? Nɔi Jesu í jɛaa í ni, oo, si bei ì fɔ. 4 Nɔi Pilati í sɔ inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ nɔi do zamaa í ni, n kù ye taale kãma si mɔkɔu ihɛ. 5 Amma à la do gbugbã à waa ni, í ya maa kosi inɛ nɔi ijai do cioɛ iyi í ya maa ce nɔi. Hai ilɛi Galileei í sintie nɔi í bɔ si ilɛi Zudee fei í bei í to wa ihɛ ma nsei.

À bɔɔ Jesu si wajui Herodu

6 Iyi Pilati í gbɔ beɛɛɛ, nɔi í bee í ni, kù je mɔkɔu inɛi Galileei ba. 7 Nɔi í gbɔ à ni Jesu wa naai hai si ilɛi bommai Herodu. Nɔi í ni a bɔɔɛ bi Herodu. Wee waati beɛɛɛ Herodu mɔi wa Zeruzalemu. 8 Nɔi à bɔɔ Jesu bi tɛɛ. Iyi Herodu í ye Jesu nɔi inɔɛ í dɔ ntɔ ntɔ, si na iyi í jɔ hai ku kpɛi wa de ku yɔɔ, na irii laabaauɛ iyi í gbɔ à ya maa fɔu. Nɔi í bi ku cea nɔi maamaake gɔ. 9 Nɔi í bee Jesu ide nkɔ nkɔ amma Jesu kù jɛaa ide kãma. 10 Wee inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ nɔi do woo kɔ inɛ nɔi si wooda nɔi à wa bɛ, à waa máa dulum do gbugbã. 11 Nɔi Herodu í jɔ à daa si ibɔ ku sɔa gɔ nɔi nɔi do soogɛ nɔi à waa yaakoɛ nɔi à wasi ku buu. Si anyii nɔi nɔi í jɔ à nyiɔɛ bi Pilati má. 12 Herodu do Pilati wee mbɛɛ nɔi wo, amma ajɔ nɔi bei à dɔ.

À ye taalei Jesu a ba a kpaa

(Cɔ Matie 27:15-26; Maaku 15:6-15; Zãa 18:39-19:16)

13 Pilati í kpe inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ nɔi do inɛ ngboi nɔi do zamaa nkɔ má í tɔtɔ nɔi. 14 Nɔi í sɔ nɔi í ni, ì naam mɔkɔu ihɛ wa nɔi, ì ni wa kɔ inɛ nɔi si bisi bei aa ce a jɛɔ ile nwa igũ do ile. Nɔi wee ñ beɛɛ ideu si waju nɔi ihɛ, amma n kù ye si mɔkɔu ide kãma iyi ì waa yeɔ taaleɛ nɔi. 15 Nɔi

Herodu mɔ̀ kù ye sie taale kãma. Na nɔ̀i í ce í jò à nyiðe wa ihẽ. Mɔ̀kɔ̀u kù ce kurara kãma iyi í to a kpaa. ¹⁶ Na nɔ̀u, an jò a teaa kpɔ̀tɔ̀ nɔ̀ n jòɔ̀ ku nee. [¹⁷Wee si jingau iku ku kua fei tilasi Pilati í ya jò inei piisɔ̀ akãí.]

¹⁸ Nɔ̀i aɔ̀a fei à dɔ̀ anu hee lele à waa ni, kpa ine ihẽ nɔ̀ i jò nwa Barabasi. ¹⁹ Wee à mu Barabasi à dasie piisɔ̀i wo na kosi iyi í ce si inɔ̀ ilu nɔ̀ í nyi í kpa ine gɔ̀ má.

²⁰ Nɔ̀i Pilati í bee ɔ̀a ide má si na iyi í jò í dasi idɔ̀ nɔ̀u ku jò Jesu. ²¹ Nɔ̀i à dedeð hoya hoya à wasi ku ni, kpakpae si jli ku gaau.

²² Nɔ̀i Pilati í bee ɔ̀a ise gbɛetasiae í ni, laalɔ̀ yoomai í bei í ce. Amu n kù ye sie ngɔ̀gɔ̀ iyi í to iku. Na nɔ̀u, an jò a teaa kpɔ̀tɔ̀i nɔ̀ n jòɔ̀ ku ne. ²³ Amma bei Pilati wa fɔ̀ fei, bɛɛbe mɔ̀i ine ɔ̀a à ya dɔ̀ anu hee lele a maa ni, kpakpae si jli ku gaau. Nɔ̀i anu ku dɔ̀ nɔ̀u í kãmiae. ²⁴ Nɔ̀ Pilati í dasi idɔ̀ nɔ̀u ku ce bei à biu. ²⁵ Nɔ̀ í jò nɔ̀a ine iyi à biu, ine iyi à dasi piisɔ̀ na kosi do ine ku kpau, nɔ̀ í da nɔ̀a Jesu si awɔ̀ a ceaa bei à bi.

À kpakpa Jesu si jli ku gaau

(Cɔ̀ Matie 27:32-44; Maaku 15:21-32; Zaa 19:17-27)

²⁶ Nɔ̀i ine ɔ̀a à gbã Jesu à waa neðe. Waati iyi à waa neðeu, nɔ̀i à ko mɔ̀kɔ̀ gɔ̀ iyi à ya kpe Simɔ̀, inei Sireni. Mɔ̀kɔ̀u wa baai hai ikoe. Nɔ̀i à muu à kãa jli ku gaau ku tooð Jesu.

²⁷ Nɔ̀ zamaa nla gɔ̀ wa tooe. Si inɔ̀ nɔ̀a inaabo gɔ̀ ɔ̀a à wa be à kpata à waa cã kpokpo na irie. ²⁸ Iyi Jesu í sinda í cɔ̀ ɔ̀a nɔ̀i í ni, ine inaaboi Zeruzalemu ɔ̀a, i maà kpata na irim, amma i kpata na iri nɔ̀e do na irii ama nɔ̀e ɔ̀a. ²⁹ Ntɔ̀ ntɔ̀ n wa n sɔ̀ nɛi, aɔ̀ wa naa iyi ine ɔ̀a aa ni, ilu inɔ̀ didɔ̀i gbenda ɔ̀a do inaabo ɔ̀a iyi a kù bí, do inaabo ɔ̀a iyi ama kù mɔ̀mɔ̀ si amɔ̀ nɔ̀a. ³⁰ Waati bɛɛbei aa maa sɔ̀ iri kuta ɔ̀a a ni, i cuku í bata wa wa ɔ̀a. Nɔ̀ aa sɔ̀ nɔ̀e ɔ̀a a ni, i bii wa wa ɔ̀a. ³¹ Ntɔ̀ ntɔ̀, n wa n sɔ̀ nɛ, bii ine ɔ̀a

à waa cea jli tütü dimi be ihẽ, beirei aa na a cea jli ngbe.

³² Waati iyi à waa neð Jesu à kooð woo ce laalɔ̀ minji gɔ̀ ɔ̀a mɔ̀ iyi aa kpa ɔ̀a do nɔ̀u aɔ̀. ³³ Nɔ̀i à to inya iyi à ya kpe kokoi iriu. Bei à kpakpa Jesu si jli ku gaau. Be mɔ̀i à kpakpa woo ce laalɔ̀ minji ɔ̀a, ine akã ikpa awɔ̀ nɔ̀e, ine akã mɔ̀ ikpa awɔ̀ cangae. ³⁴ Nɔ̀ Jesu í ni, Baaba, kpa idei dulum du ɔ̀a, domi a kù mɔ̀ mii iyi à waa ce.

Si anyie sooge ɔ̀a à ta kpasa si jinee ɔ̀a a ba a ye iyi ine fei á ba. Bɛɛbei à ceð ikpɛi jinee ɔ̀a. ³⁵ Nɔ̀i zamaa í wa be wa cɔ̀. Nɔ̀ ine ngbo ɔ̀a à yaakoɛ à waa ni, í faaba ine gɔ̀ ɔ̀a. To, kú faaba araɛ be bii nɔ̀ui í je ine iyi Ilaaɔ̀ í cicau. ³⁶ Nɔ̀i sooge ɔ̀a mɔ̀ à sekee sie ɔ̀a mɔ̀ à koo à waa yaakoɛ nɔ̀ à naa inyi ikã ku mɔ̀. ³⁷ Nɔ̀ à sɔ̀ à ni, bii awɔ̀i í je ilaalui Zuifu ɔ̀a, awɔ̀ takae faaba araɛ. ³⁸ Si dee deei antai irie à kɔ̀ à ni, ine ihẽi í je ilaalui Zuifu ɔ̀a.

³⁹ Ine akã woo ce laalɔ̀ ɔ̀a iyi à kpakpa si jli nɔ̀u wa sɔ̀ Jesu ide nfe wa ni, kù je awɔ̀i ì je ine iyi Ilaaɔ̀ í cicau ba.

To, faaba araɛ nɔ̀ i faaba awa mɔ̀. ⁴⁰ Amma ine akãu mɔ̀ í jɛaa í ni, i kù waa ce nɔ̀i Ilaaɔ̀, baa awɔ̀ iyi inɛð fei ì waa ye ijuukpã akã? ⁴¹ Bii awai à waa kpã iju bɛɛbe, dee deei, domi à waa sã nwa gbesei mii iyi à ce. Amma nɔ̀e kù ce laalɔ̀ kãma. ⁴² Nɔ̀i í sinda í sɔ̀ Jesu í ni, waati iyi aa koo i je bommae nɔ̀ i nyi wa si andunya má, ye gigim. ⁴³ Nɔ̀ Jesu í jɛaa í ni, ntɔ̀ ntɔ̀, n wa n sɔ̀ei, nnyi mɔ̀m aa wɛɛ do amu lelei Aɔ̀.

Waati iyi Jesu í ku

(Cɔ̀ Matie 27:45-46; Maaku 15:33-41; Zaa 19:28-30)

⁴⁴ Nɔ̀i zakai dasã nkpau ilu í kuku si andunyau fei hee í koo í to isɔ̀ mɛetai ale. ⁴⁵ Waati iyi ilu kukuu í ce nɔ̀i ridooi kpasɛi Ilaaɔ̀u í ga í kpɛ minji. ⁴⁶ Nɔ̀ Jesu í la do gbugbã í ni, Baaba, n daae hundem si awɔ̀. Iyi í fɔ̀

bεεβε nɔ́ í ku. ⁴⁷ Iyi inε ngboi sooge ηau í ye mii iyi í ceu, ηɔ́ í saabu Ilaaɔ́ í ni, ntɔ́ ntɔ́ inεεu ihē kù nε taale kama.

⁴⁸ Nɔ́ inε ηa mɔ́ iyi à naa ku cɔ́ mii iyi á na ku ceu fei à yɔɔ́ nɔ́ à sinda à nε do inɔ́ ku fɔ́ nla nla. ⁴⁹ Inε ηa iyi à mà Jesu fei do inaabo ηa iyi à tooε wa hai ilei Galileeu, à leekí hee jiiji à waa cɔ́ mii iyi wa ce.

À dasi ikui Jesu bale

(Cɔ́ Matie 27:57-61; Maaku 15:42-47; Zaa 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Mɔ́kɔ́ gɔ́ iyi à ya kpe Zozefu, inei Arimatee ilu akáí Zuifu ηau í naa bε. Mɔ́kɔ́ inε dee deei, wa ce jiida, nɔ́ í wεεɔ́ kpáa ku cɔ́ iyi Ilaaɔ́ á na ku jε bommaε. Í wa si igbei woo kiiti ηa, amma kù jesi ide nηa iyi à jile a cea Jesu wo. ⁵² Mɔ́kɔ́u í bɔ́ bi Pilatí í koo í tɔɔ́ ikui Jesu. ⁵³ Nɔ́i í kitae wa hai si antai jii ku gaauu nɔ́ í biie do aɔ́ fúfú titɔ́ gɔ́ í bei í koo í suu. Í suu si isai kuta gɔ́ iyi à gbe wo nɔ́ a kù si inε gɔ́ bε titá. ⁵⁴ Wee ajɔ́i sɔ́lɔ́i kusímii, iyi hai aɔ́u ajɔ́i kusímiu á sinti.

⁵⁵ Nɔ́i inaabo ηa iyi à too Jesu wa hai ilei Galileeu à too Zozefu nɔ́ à ye baleu do béi à si Jesu fei. ⁵⁶ Nɔ́i à sinda à bɔ́ ide à koo à ce sɔ́lɔ́i ikpo ku dɔ́ inúnu do tulare ηa wa.

Si ajɔ́i kusímiu nɔ́ à sími si bei wooda í fɔ́.

24

Kujti Jesu hai si bale

(Cɔ́ Matie 28:1-10; Maaku 16:1-8; Zaa 20:1-10)

¹ Ajɔ́ ama azuma daadaakɔ́u inaabo ηau à bɔ́ bi baleu à waa mu ikpo nηa ηa do tulare jiida iyi à ce sɔ́luεu. ² Nɔ́i à ba kutau í bimbili hai andei baleu. ³ Nɔ́i à lɔ́ inɔ́ baleu amma a kù ye ikui Jesu bε. ⁴ Si bei à waa leekí do bitiu ηɔ́i amanε minji gɔ́ ηa à naa si ηa à waa dasi jaε ku daana gɔ́ ηa. ⁵ Nɔ́i inaabo ηau à waa ce njo nɔ́ à kamba iri nηa ile, nɔ́ inε ηau à sɔ́ ηa à ni, na mii í ce ì waa dɔ́dɔ́

ilu hunde bi ku wai iku ηa. ⁶ Kù wa ihē má, nje í jii hai si bale. I ye gigii ide iyi í sɔ́ ηe si waati iyi í wa Galilee ηa. ⁷ Í ni kù nε bei á ce iyi a kù mu nηu Amái Amanε a kù dasi nηu si awoi ilu dulum ηa. Í ni aa kpakpa nηu si jii ku gaauu, amma nηu á jii má si ajɔ́ mεetasia.

⁸ Nɔ́i inaabo ηau à ye gigii idei Jesuu. ⁹ Nɔ́i à sinda à nε hai bi baleu. Nɔ́ bei mii ηau í ce fei à koo à sisia mɔ́cɔ́ maataká ηau do inε ηa iyi à gbeu fei. ¹⁰ Maari inei Madala do Zoana do Maari iyei Zaaki do inaabo gɔ́ ηa má, anjai à koo à sɔ́ woo bε ηau ideu. ¹¹ Amma ideu wa jε nηai bei ara, a kù dasi idei inaabo ηau naanε. [¹² Do nηu fei Piεε í dede í sei í bɔ́ bi baleu. Iyi í to í bate í cɔ́ inɔ́ baleu, amma aɔ́ iyi à woo dou nηu akáí í ye wa timbi ile, nɔ́ í sinda í nyi kpasε do biti.]

Jesu í tusea mɔ́cɔ́ minji gɔ́ ηa arae

(Cɔ́ Maaku 16:12-13)

¹³ Si ajɔ́ akáú mɔ́cɔ́ minji gɔ́ ηa à waa bɔ́ ilu gɔ́ iyi à ya kpe Emayusi. Zakai kilo maatakáí í jidò Zeruzalemu. ¹⁴ Á waa nya faajii mii ηa iyi í ceu fei à waa nεɔ́. ¹⁵ Iyi à wasi ku nya faajii ideu, ηɔ́i Jesu takae í sekeε si ηa anjaɔ́ ηa à waa nε ajɔ́. ¹⁶ Á yɔɔ́ amma ngɔ́gɔ́ í ganji ηa a màa. ¹⁷ Nɔ́ í bee ηa í ni, ide yoomai ì fɔ́ ì waa nεɔ́ bεεβε ηa. Nɔ́i à leekí à beje waju do inɔ́ ku fɔ́. ¹⁸ Inε aká iyi à ya kpe Keleopa í ni, bii kù jε awo aká baa si, yooi í wa si Zeruzalemu iyi kù mà mii iyi í ce si ajɔ́ gbeejiu ihē. ¹⁹ Nɔ́i í bee ηa í ni, mii í ce.

Nɔ́i à ni, idei Jesu inei Nazaretiu ni. Mɔ́kɔ́u waliu ilu gbugbái si ice do si ide ku fɔ́ si wajui Ilaaɔ́ do si wajui amanε ηa fei. ²⁰ Nɔ́i inε ngboi woo weei Ilaaɔ́ ηa do inε ngbo nwa ηa à daa inε ηa si awo à ye taaleε à kpakpae si jii à kpa. ²¹ Á waa tamaa nηui á faaba inei Izireli ηa wo, amma ajɔ́ mεetaei ihē iyi ideu í ce wa tá. ²² Si anyii nηu, inaabo gɔ́ ηa si

inɔ nwa à naa à gidi wa do ideu má. Inaabo ηau à dede daadaakɔ à bɔ bi baleu. ²³ Iyi à to nɔ a kù ye ikui Jesuu bε. Nɔi à naa à sɔ wa à ni amaleka ηa à naa si aηa nɔ à sɔ aηa à ni í jì má. ²⁴ Nɔi inε gɔ ηa hai si inɔ nwa à bɔ bi baleu nɔ à koo à ba mii ηau í cei dee dee si bei inaabo ηau à sɔ wau, amma a kù ye nηu takae.

²⁵ Nɔi Jesu í sɔ ηa í ni, inε hai ne bisi ηai, í ci ya dasi ide iyi walii ηa à fɔ fei naane gbãa gbãa ηa. ²⁶ Kù ne bei á ce iyi inε iyi Ilaaɔ́ í cicau kù ye ijuukpã, inε ηa a bei a ye amboeε. ²⁷ Nɔi í sisi nηa ide iyi à fɔ si kukɔi idei Ilaaɔ́ fei si gãmei nηu takae. Í sintiei hai si tiaí Moizi do ti walii ηau fei.

²⁸ Waati iyi à maai si ilu bii à waa bɔu, ηoi Jesu takae í ce bei inε iyi wa bɔ waju. ²⁹ Nɔi à mante manteε à ni ku gbe bi aηa domi ale í le tã nɔ inunu wa lɔ. Nɔi í sinda wa í naa í gbe bi tu ηa bε. ³⁰ Nɔi aηaɔ ηa à waa je. Waati iyi à waa jeu ηoi í so pɛεu í ce si kutɔ́ í bei í bububue nɔ í na ηa. ³¹ Waati bεεbei iju nηa í cí bei nɔ à màa. Amma tengi be má gbakã à kuaε. ³² Nɔ à sɔ nje à waa ni, baa si waati iyi wa sɔ wa idei kukɔi Ilaaɔ́u hai si kpãau wa inɔ nwa kù tũ de.

³³ Nɔ aηa mɔ à dede gbakã à ne ikpa Zeruzalemu. Iyi à to be à koo à ba mɔcɔ maatakã ηau à waa tɔtɔ do inε gɔ ηa. ³⁴ Nɔi inε ηa iyi à tɔtɔ ηau à waa sɔ amane minji ηau mɔ à ni, Lafɛε í jli hai si bale ntɔ ntɔ, nɔ í nyisi arae bi Simɔ. ³⁵ Nɔ amane minji ηau mɔ à sisi nηa mii iyi í ba aηa si kpãa do bei aηa à mà Jesu si waati iyi wa bu pɛεu.

Jesu í tusea mɔcɔ maatakã ηau arae
(Cɔ Matie 28:16-20; Maaku 16:14-18; Zãa 20:19-23; IWB 1:6-8)

³⁶ Iyi à wasi ideu ku fɔ bεεbe, ηoi nηu takae í faata wa si anini nηa [nɔ í ni, Ilaaɔ́ ku mu nηe laakai ku sũ.] ³⁷ Nɔi njo í mu ηa, zigi nηa í da. À tamaa bei zlii. ³⁸ Nɔi í bee ηa í ni, mii í ce ì waa biti ηa. Na mii í ce

dimii lasabuu ihɛ́ í wa si idɔ nηε. ³⁹ I cɔ awɔm do isem ηa. Amui, í lum í cɔ ηa. Zií ci ya ne ara do kùkù si bei ì waa yem ηau ihɛ́ ηa. [⁴⁰ Iyi í fɔ bεεbe í tã nɔ í nyisi ηa awɔε do isεε ηa.] ⁴¹ Nɔi inɔ didɔ́ nηa í jɔ́ a kù dasi naane gbãa gbãa nɔ à wa si biti nla nla, ηoi í jɔ́ í bee ηa í ni, í kù ne mii ku je gɔ ihɛ́ ηa? ⁴² Nɔi à nya cɛε ku banda akã à naa. ⁴³ Nɔ í gba í ηɔɔ si waju nηa. ⁴⁴ Nɔi í ye ηa gigi í ni, ide ηa iyi ñ sɔ ηeu mbe si waati iyi ñ wa inɔ nηε wo. Ñ tako ñ sɔ ηe wo ñ ni mii ηa iyi à kɔ na irim si tiaí woodai Moiziu do si ti walii ηau do si iri ku kɔi Davidi ηau kù ne bei á ce iyi kù ce.

⁴⁵ Nɔi í mu nηa laakai jiida ku ba a gbɔ yaasei kukɔi idei Ilaaɔ́u. ⁴⁶ Nɔ í sɔ ηa í ni, bεεbei à kɔɔ à ni amu iyi Ilaaɔ́ í cica an ye ijuukpã. Aa kpm, amma an jli hai si bale si ajɔ mɛetasia. ⁴⁷ Nɔ aa waazo do irim si dimi fei, aa sintii hai Zeruzalemu. Aa waazo a kpe inε ηa a kpaasi idɔ́ nɔ Ilaaɔ́ ku kpa idei dulum du ηa. ⁴⁸ Inei aa je seɛdai ide ηau be fei ηa. ⁴⁹ Nɔ an samba nηe mii iyi Baam í wã ηe dou wa. Amma si iluu ihɛ́i aa maa wa ηa hee gbubgãi Ilaaɔ́ ku naa si ηe wa.

Jesu í nyi kɔkɔi Ilaaɔ́ má

(Cɔ Maaku 16:19-20; IWB 1:9-11)

⁵⁰ Nɔi Jesu í gbã mɔcɔε ηau í fitaɔ́ ηa hai inɔ iluu. Nɔ í bɔɔ́ ηa hee ikpa Betani, nɔ í wu awɔ lele í wee nηa. ⁵¹ Waati iyi wa wee nηau, ηoi í sekeε hai bi tu ηa [nɔ í so arae í ne lele.] ⁵² Aηa mɔ [iyi à gule à tɔεε ηoi] à nyi ikpa Zeruzalemu do inɔ didɔ́ nla nla. ⁵³ Nɔ kpasɛi Ilaaɔ́ bei à ya maa wa waati kãma fei a maa saabu Ilaaɔ́.

Laabaau jüida iyi Zāa í kɔ

Inya kumá do idei kuwεε

¹ Hee a maa taka andunya ine gɔ í wεε à ya kpoo Ide. Ideu í wεei do Ilaaḏ. Ideu takae Ilaaḏi. ² Ideu nje í wεei hai sinte do Ilaaḏ. ³ Nɲui í taka mii baa yooma fei, nɔ nkāma kù wεε iyi kù je nɲui í takae. ⁴ Nɲu takaei í je irii kuwεεu, nɔ kuwεεu í máa ine ɲa inya. ⁵ Inya kumáú í máí do si ilu kuku fei, nɔ ilu kuku kù yɔkɔ kù kāmiae*.

⁶⁻⁷ Mɔkɔ gɔ í wεε iyi à ya kpe Zāa. Nɲui Ilaaḏ í be wa ku naa ku jea ine ɲa seɛdai inya kumáú, nɔ ine fei ku dasiò inya kumáú naane do saabuε. ⁸ Zāa takae kù je inya kumáú, amma à bɔɔ wai ku je seɛdai inya kumáú. ⁹ Inya kumáú nɲu akāi í je inya kumá ntɔ iyi í naa si andunya ku ba ku jò ine fei ku ye ilu.

¹⁰ Ine iyi í je Ideu í wa si andunya wo. Do saabuεi Ilaaḏ í takad andunya. Do nɲu fei, inei andunya ɲa a kù màa. ¹¹ Bi ine ɲai í naa nɔ ine ɲau à kɔsie. ¹² Amma ine ɲa iyi à gbaa nɔ à dasie naane í mu ɲa kpāa a jeò amai Ilaaḏ ɲa. ¹³ A kù je amai Ilaaḏ ɲa do yaase bei à ya ce a bíò amu ɲa si andunya. Kù je do idɔɔbii amanε ɲa, ti Ilaaḏi.

¹⁴ Ideui í baa í je amanε. Í kḥò didḥ nɔ beεbe mɔi í kḥò ntɔ, nɔ í ba wa kuwεε. À ye amboεε, à cɔɔ do laakai, dimii amboε iyi Ilaaḏ Baaba í na Ama akāεu. ¹⁵ Zāa í jea ine ɲa seɛdεε, í la í ni nɲu mbe ine iyi nɲu í fɔ ideεu nɲu í ni á na ku naa si anyii nɲuu, amma í re nɲu domi í wεε hai waati iyi a kù bí nɲu.

¹⁶ Si amani nlaεu awa fei à ba andi baa nwa, nɔ à ba didḥ si antai didḥu. ¹⁷ Hai bi Moizii Ilaaḏ í na wa wooda, amma didḥ do ntɔ í naai hai bi Jesu Kirisi. ¹⁸ Ine kāma kù ye Ilaaḏ Baaba

ajɔ kāma. Ama akāε iyi í wa bi tεεu nɲu takae Ilaaḏi. Nɲui í jò à màa.

Idei Zāa woo dasi inyi

(Cɔ Matie 3:1-12; Maaku 1:1-8; Luku 3:1-8)

¹⁹ Ajɔ nɲu gɔ ine ngboi Zuifu ɲa iyi à wa Zeruzalemu à be si Zāa woo weei Ilaaḏ ɲa do inei Levi ɲa a koo a beεε a ni, awɔi yoo. ²⁰ Nɔi Zāa í je ɲa í fɔ si bantuma í ni, n kù je ine iyi Ilaaḏ í cica. ²¹ Nɔi à beεε à ni, debei, awɔi yoo. Awɔi Elii walii nlaɪ takou? Nɔ í ni, aawo. N kù je Elii. Nɔ à beεε má à ni, awɔi ì je walii iyi á na ku naau? Nɔ í ni, aawo. ²² Nɔi à beεε má à ni, debei, awɔi yoo. Sɔ wa ku ba ka ba iyi aa kaa sisia ine ɲa iyi à be wa wa. Beirei awɔ takae ì waa nia aɾaε.

²³ Nɔi Zāa í so ide iyi walii Ezai í tako í fɔu í je ɲa do í ni, Amui ñ je ine iyi wa dḥ anu si gbaɔa wa ni,

I teese kpāai Lafεε kù te ɲa.

²⁴ Wee ine ɲa iyi à be wa ɲau, Farisi ɲai. ²⁵ Nɔi à bee Zāa à ni, ì ni í kù je ine iyi Ilaaḏ í cicaui, i kù je Elii, i kù nɔ i kù je walii iyi á na ku naau. To, na mii í jò ì ya maa dasi ine ɲa inyi. ²⁶ Nɔi Zāa í je ɲa í ni, amu inyii ñ wa n dasi ine ɲa, amma ine iyi á na ku naau í wa anini nɲe nɔ í kù màa ɲa. ²⁷ Nɲui á naa si anyim. Nɔ n kù tosi n fū baa ikūi baataε. ²⁸ Ide ɲau ihε fei Betanii í ce. Betaniu do ikpa nunui daakɔi idoi Zuudεεi í wa. Tengi bei Zāa wa dasi ine ɲa inyi.

Jesui í je angudāi Ilaaḏ

²⁹ Iju kumáε ɲɔi Zāa í ye Jesu wa naa sie, ɲɔi í sɔ ine ɲa í ni, i cɔɔ ɲa. Ine ihεi í je angudāi Ilaaḏ iyi á nya dulum dii inei andunya ɲa ku neò. ³⁰ Ideei ñ tako ñ fɔ wo ñ ni ine gɔ wa naa si anyim iyi í rem, domi nje í wεε hai waati iyi a kù bí amu. ³¹ Amu takam n kù mà mà nɲui à ni á na ku naau wo, amma amu ñ naa ku dasi ɲe inyii ku ba inε inei Izireli ɲa i màa ɲa.

* 1:5 kù yɔkɔ ku kāmiae Tia nwo gɔ ɲa à ni kù gbaa.

³² N̄oi Zāa í s̄s̄ ña má í ni, ñ ye Hundeí Ilaaḍ wa kita sie wa hai lele. Hundeí í yei bei ankasiidi. ³³ Amu m̄o n kù mà mà n̄ñui à ni á na ku naau wo. Amma Ilaaḍi í bem wa n naa n dasi ine ña inyi. N̄o n̄ñui í s̄s̄m mii iyi á j̄ò n màa. Í ni an ye ine ḡo iyi Hundeí n̄ñu á kita ku de sie wa n̄o ku maa wa be. N̄ñui á daa ine ña si Hundeí n̄ñu. ³⁴ Ñ̄ yoo, n̄o ñ wa n jea ine ña seeda iyi n̄ñui í je Amai Ilaaḍ.

M̄oc̄o sintei Jesu ña

³⁵ Iju kumáe Zāa í wa be má, wa leeki do m̄oc̄o minjie ḡo ña. ³⁶ N̄oi à ye Jesu wa lo n̄o Zāa í ni, i c̄o ña. Ine ih̄eí í je angudai Ilaaḍ.

³⁷ Iyi m̄oc̄o ñau à gb̄o ideu ñoi à too Jesu. ³⁸ N̄oi Jesu í sinda í ba à waa too n̄ñu wa, n̄o í bee ña í ni, mii ì waa de ña. N̄oi à ni do fee ña, Rabi, waato m̄eetu. N̄oi à beee à ni, iwoi í je kpas̄e. ³⁹ N̄oi í je ña í ni, i naa i c̄o ña. N̄o à tooe à koo à c̄o bii í wa n̄o à hoe be. Ideu ih̄eí í cei ale zakai iso m̄e.

⁴⁰ Ine ak̄ai amane minji ña iyi à gb̄o ideí Zāa n̄o à too Jesuu, n̄ñui í je Anderee, ifoi Sim̄oo Piee. ⁴¹ Iyi í sekee hai bi Jesu gbak̄a í koo í kpe Sim̄oo igb̄ae n̄o í s̄s̄o í ni, à ye ine iyi Ilaaḍ í cicau. ⁴² N̄oi í b̄oḍ Sim̄oo bi Jesu. Iyi Jesu í c̄o ño í ni, ñ mà iyi awoi ì je Sim̄oo amai Zāa, amma Sefasii aa ya kpee bebei. (Iriu be do Piee fei, yaaseeí í je kuta.)

Jesu í kpe Filipu do Natanieli

⁴³ Iju kumáe Jesu í dasi id̄o n̄ñu ku b̄o ilei Galilee. Iyi í to be ñoi í ko Filipu n̄o í s̄s̄o í ni, toom wa. ⁴⁴ Wee Filipu inei Besaidai. Anderee do Piee ña m̄o inei ilu be ñai. ⁴⁵ N̄oi Filipu í koo í d̄ede Natanieli í s̄s̄o í ni, à ye ine iyi Moizi í k̄o idee si tiai woodau n̄o walii ñau m̄o à f̄o idee. Ineetu n̄ñui í je Jesu inei Nazareti amai Zozefu. ⁴⁶ N̄oi Natanieli í beee í ni, ine jiida ḡo á ȳok̄o ku fita hai Nazareti mbe? N̄oi Filipu í ni, naa i koo i c̄o.

⁴⁷ N̄oi à waa koo. Iyi Jesu í ye Natanieli wa naa bi tee ñoi í ni, i c̄o ña, amai Izireli takaei wa naa be, kù ne taki k̄ama si id̄e. ⁴⁸ N̄oi Natanieli í beee í ni, hai iwoi ì mà. N̄oi Jesu í ni, baa hee Filipu koo maa kpee wa ñ ye icui j̄i ndii figiu ih̄s̄. ⁴⁹ N̄oi Natanieli í ni, M̄eetu, aw̄ou Amai Ilaaḍi, aw̄ou Ilaalui Izirelii. ⁵⁰ N̄oi Jesu í jeaa í ni, ì dasim naane t̄a si na iyi í j̄ò ñ ni ñ ye abe j̄i ndii figiu ih̄s̄? Aa ye nḡoḡo iyi í la í re iyi be.

⁵¹ N̄o í ni má, nt̄o nt̄o ñ wa n s̄s̄ ñe, aa na i ye lelei Aḍ í c̄i ña n̄o amalekai Ilaaḍ ña aa ḡu a maa kita si amu Amai Amane.

2

Ab̄oḍ̄o iyi à ce Kana

¹ Si ajo m̄eetasiae ñoi à waa ce ab̄oḍ̄o ḡo Kana ilei Galilee. N̄o iyei Jesu í wa be. ² N̄o à kpe Jesu do m̄oc̄oe ña m̄o bi ku ce ab̄oḍ̄o. ³ N̄oi at̄e v̄e ña í na í t̄a n̄o iyei Jesu í koo í s̄s̄o í ni, aña a kù ne v̄e má. ⁴ N̄o Jesu í jeaa í ni, yaayi, aw̄o si aa s̄s̄m mii iyi an ce. Waatim kù to tit̄a. ⁵ N̄oi iyeu í s̄s̄ woo ce ice ñau í ni, i ce bei í s̄s̄ ñe fei.

⁶ Wee tengi bii à waa ce ab̄oḍ̄o boonyi m̄eefa ḡo ña iyi à ce do kuta à wa be, si bei Zuifu ñau à ya kp̄a si inyii awala ña. Boonyi ak̄a fei á ȳok̄o ku gba inyi zakai j̄oḷo j̄onka m̄e wala m̄eefa. ⁷ N̄o Jesu í s̄s̄ woo ce ice ñau í ni, i kp̄a inyi i cuusi boonyi ñau ku k̄s̄ ña. N̄o à kp̄a à cuusi hee fei nd̄ee í k̄s̄. ⁸ N̄oi gbak̄a Jesu í ni a bu a koo a na ine ngboi ab̄oḍ̄o, n̄o à bu à waa b̄o ku náa. ⁹ Amma hee a maa náa, í kpaasi v̄e t̄a. N̄oi ine ngbou í tiee. (Kù mà hai bii í naa, amma ine ña iyi à kp̄a inyiu wa ngu ña à mà.) Iyi í tiee n̄o í kpe m̄ok̄o tit̄o, ¹⁰ í s̄s̄o í ni, at̄e iyi í d̄s̄ ku m̄oi à ya tako a naaḍ wa, bii ine ña à m̄o hee à yo a bei a na ña iyi kù d̄s̄ s̄aa s̄aa. Amma aw̄o, did̄s̄ui ì singa hee í to nsei.

¹¹ Iyi bei í je maamaake sinte iyi Jesu í ce. Kana bei í coo si ilei

Galilee. Do yaase beɛbeɪ í nyisiò amboeɛ nɔ mɔcɔe ɲa à dasiɛ naane.

¹² Si anyii nɲu nɔ i bɔ Kapɛranumu, nɲu do iyee do ifɔe ɲa do mɔcɔe ɲa, amma a kù kpɛ be.

Jesu í wa bantumai kpasɛi Ilaaɔ

(Cɔ Matie 21:12-13; Maaku 11:15-17; Luku 19:45-46)

¹³ Jìngauì Zuifu ɲa iyi à ya ni jìngauì Iku ku kuauì í maai wa. Nɔi Jesu í bɔ Zeruzalemu. ¹⁴ Waati iyi í to be, í bɔ bantumai kpasɛi Ilaaɔ nɔ í ba woo ta ketɛ do angudã do ankasiidi ɲa si bantumai kpasɛu do inɛ ɲa iyi à huba à waa kpaasi fia. ¹⁵ Nɔi í ce kolongbai ikũ nɔ í leleò aɲa fei hai be, hee do angudã do ketɛ ɲau fei. Nɔ í fuka taabui woo kpaasi fia ɲau í nikã fia ɲa. ¹⁶ Nɔ í sɔ woo ta ankasiidi ɲau í ni, i fitað mii ɲau be hai ihɛ. I mað sinda kpasɛi Baam ajà nɲe. ¹⁷ Iyi mɔcɔe ɲau à gbɔ beɛbe ɲɔi à ye gígii kukoi ideì Ilaaɔ iyi í ni, nɛ himma si icei ileeu hee wa bi ku kɛam.

¹⁸ Nɔi Zuifu ɲau à beee à ni, maamaake yoomai aa yɔkɔ i ce nwa ku ba ka mà iyi ì nɛ kpãai beɛbe ku ce. ¹⁹ Nɔi Jesu í je nɲa í ni, i lege ileu ihɛ ɲa nɔ si afei ajɔ mɛeta an dedee má. ²⁰ Nɔi Zuifu ɲau à sɔɔ à ni, adɔ ciiji do mɛɛfai à ce à bei à mað ileu ihɛ. Beirei aa ce i dedee si afei ajɔ mɛeta.

²¹ Amma ideì ile iyi Jesu wa fɔu, araɛi wa fãa. ²² Na nɲu, waati iyi Jesu í jì hai si bale, mɔcɔe ɲa à ye gígii iyi í fɔ ide beɛbe wo. Nɔ à dasi kukoi ideì Ilaaɔ naane do ide ɲa iyi Jesu í tako í sɔ ɲau.

Jesu í mà idoi inɛ fei

²³ Si bei Jesu í wa Zeruzalemu si waati jìngauì Iku ku kuau, inɛ ɲa à ye maamaake ɲa iyi í ya maa ce nɔ inɛ nkɔɔ í dasiɛ naane. ²⁴ Amma Jesu kù na ɲa ara domi í mà idoi inɛ fei. ²⁵ Kù bee hee a sisia nɲu daai amane domi nɲu takae í mà mii iyi í wa si idoi amane fei sãa sãa.

3

Jesu do Nikodemu

¹⁻² Idũ ajɔ nɲu gɔ mɔkɔ gɔ í bɔ bi Jesu à ya kpoo Nikodemu. Mɔkɔu Farisiì, nɔ wa je inɛ ngboi Zuifu gɔ ɲa. Iyi í to bi Jesu ɲɔi í ni, Mɛetu, à mà iyi Ilaaɔi í beɛ wa i naa i kɔ nwa si cio. À mà beɛbeɪ si na iyi í jò inɛ gɔ kù wɛɛ iyi á yɔkɔ ku ce maamaake ɲa iyi ì ya maa ce bii kù je Ilaaɔi í wɛɛ do lafɛɛ. ³ Nɔi Jesu í jeaa í ni, ntɔ ntɔ ñ wa n sɔɛi, nɔ a kù bí inɛ isɛ gbɛɛjisia kaa yɔkɔ ku ye andunya titɔi Ilaaɔ. ⁴ Amma Nikodemu í beee í ni, inɛ iyi í la tã, beirei aa ce a búu má. Á nyi inɔi iyee a bei a buu isɛ gbɛɛjisia máii?

⁵ Nɔi Jesu í jeaa í ni, ntɔ ntɔ, bii kù je inyì do Hundei Ilaaɔi í bi inɛ gɔ, lafɛɛ kaa yɔkɔ ku lɔ andunya titɔi Ilaaɔ. ⁶ Amanɛ amaneì í ya bí, Hundei Ilaaɔ mɔ hundei í ya bí. ⁷ Ñ sɔɛ ñ ni, í gbe a bí inɛ isɛ gbɛɛjisia. Amma mað jò ideu ku muɛ biti. ⁸ Fufu í ya maa cei do bii í bi, nɔ ì ya maa gbɔ ibae, mà irei. Amma i kaa mà hai bii wa naa hee mà je bii wa bɔ. Beɛbe mɔi í ye do inɛ iyi Hundei Ilaaɔ í bí fei.

⁹ Nɔi Nikodemu í beee í ni, beirei á ce ku ce. ¹⁰ Nɔi Jesu í jeaa í ni, awɔi ì waa kɔ inɛi Izireli ɲa si cio nɔ i kù mà yaasei ideu be? ¹¹ Ntɔ ntɔ ñ wa n sɔɛ, ide iyi à mài à waa fɔ, nɔ à waa je sɛɛdai mii iyi à ye. Amma do nɲu fei, i ci ya jesi sɛɛda nwa ɲa. ¹² Ñ wa n sɔ ɲe ide iyi wa ce si andunya nɔ i kù dasi naane ɲa. To, bii beɛbeɪ, nɔ beirei aa ce i dasi naane ɲa bii n sɔ ɲe mii ɲa iyi wa ce lelei Aɔ. ¹³ Inɛ gɔ kù wɛɛ iyi í bɔ lelei Aɔ bii kù je amu Amaì Amanɛ, amu iyi ñ kita wa hai lelei Aɔ.

¹⁴ Si bei Moizi í kɔa nɲo si jìi í wuu lele si gbaau, beɛbe mɔi amu Amaì Amanɛ kù nɛ bei á ce iyi a kù wu aram lele, ¹⁵ ku ba inɛ iyi í dasim naane fei ku ba kuwɛɛ hai tã. ¹⁶ Ilaaɔ í bi inɛi andunya ɲa jiida hee í na ɲa Ama akãe ku ba inɛ iyi í dasiɛ

naane fei ku maà ce nfe, amma kú ne kuwée iyi ci ya tā. ¹⁷ Ilaaḍ kù be Amae wa si andunya ku ba ku yeḍ taalei inei andunya ḡa, amma í bḳḳ wai ku ba inei andunya ḡa a ba faaba na saabue.

¹⁸ Ine iyi í dasie naane, Ilaaḍ kaa ye taalee, amma ine iyi kù dasie naane í ye taalei lafēe tā, si na iyi í jḳ kù dasi ama akāe naane. ¹⁹ Í ye taalei ine dimi beebe ḡai si na iyi í jḳ inya kumá í naa si andunya, amma ine ḡa à bi ilu kuku í re inya kumá. À bi ilu kuku si na iyi í jḳ kuce ḡa kù sía. ²⁰ Ntḳ ntḳ, ine iyi wa ce laalḳ fei í ya cé inya kumá. Ci ya naa si inya kumá ku ba mii iyi wa ce ku maà fita gbugbāa. ²¹ Amma ine iyi wa too kpāai ntḳ í ya ce icee ḡai do idḳbii Ilaaḍ. Na ḡoi í jḳ á naa si inya kumá ku ba a ye mii iyi ḡu wa ce ti idḳbii Ilaaḍi.

Jesu do Zāa

²² Si anyii ḡu, Jesu do mḳcḳe ḡa à bḳ ilei Zudee. Aḡaḍ ḡa à ce be aḳ minji, nḳ Jesu í dasi ine ḡa inyi. ²³ Zāa mḳ wa dasi ine ḡa inyi ilui Enḳḳ, kḳkḳi Salimu, domi inyi í kpḳ be. Ine ḡa à wasi ku koo sie nḳ wa dasi ḡa inyi. ²⁴ Waati beebe a kù dasi Zāa piisḳḳo titā.

²⁵ ḡoi mḳcḳi Zāa ḡa do Zuifu ḡḳ à waa ce kakḳḳ si buki iyi amanē á ce ku bei ku má. ²⁶ ḡoi à bḳ bi Zāa à ni, Mḳetu, aḳe ì je seḳdai mḳkḳo iyi inḳḳ ì wa icei ídoi Zuudḳḳe, mà irei. Wee nsei ḡu mḳ wa dasi ine ḡa inyi, nḳ ine fei wa bḳ bi tēe. Kù je si ide kāmā?

²⁷ ḡoi Zāa í sḳ ḡa í ni, ine ḡḳ kaa yḳkḳ ku ba ḡḳḳḳ bii kù je Ilaaḍi í muaa. ²⁸ Inḳ taka ḡe ì je seḳdam iyi ñ ni n kù je ine iyi Ilaaḍ í cica, amma à bḳm wai ku ba n cuaa wa. ²⁹ Ine iyi í ne abo titḳ ḡu ì je mḳkḳo titḳ, mà irei. Amma kpaasii mḳkḳo titḳ, ine ḡu á leekii ku maa ḡbḳ. ḡu mḳ í ya ne inḳ didḳ ntḳ waati iyi í ḡbḳ imui mḳkḳo titḳ. Na ḡoi í jḳ nsei amu takam ñ ne inḳ didḳ nla nla. ³⁰ Kù ne

bei á ce iyi beereí Jesu kù kḳḳsi, nḳ tom kù ne bei á ce iyi kù kaye.

Ine iyi wa naa hai lelei Aḳ

³¹ Nḳ Zāa í ni má, ine iyi í naa hai lele ḡu ì re ine fei. Ine iyi í je ti andunya, inei andunyai, ideí andunyai í ya maa fḳ. Ine iyi í naa hai lele ḡu ì re ine fei. ³² Wa je seḳdai mii iyi í ye do iyi í ḡbḳ. Amma ine kāmā kù waa jesi seḳdae. ³³ Ine iyi í jesi seḳdae, í jesi iyi Ilaaḍ í je ilu ntḳ. ³⁴ Ine iyi Ilaaḍ í be wa ideí Ilaaḍi wa fḳ, domi Ilaaḍ í muaa Hundee do inḳ akā. ³⁵ Ilaaḍ Baaba í bi Amae nḳ í daa mii fei si awḳ. ³⁶ Ine iyi í dasi amau naane fei í ne kuwée hai tā. Ine mḳ iyi í kḳ ku dasie naane kaa ba kuwḳḳe, amma idḳkḳi Ilaaḍ í wa si irii lafēe.

4

Jesu do inaaboi Samari ḡḳ

¹⁻³ Farisi ḡa à ḡbḳ iyi Jesu wa ba mḳcḳ ḡa wa dasi ḡa inyi wa re Zāa. Amma kù je Jesu takaeí wa dasi ine ḡa inyi, mḳcḳe ḡai à waa coo. Aḳ ḡu ḡḳ Jesu í ḡbḳ iyi à waa fḳ beebe, ḡoi í ne hai Zudee be wa bḳ ilei Galilee. ⁴ Wee ku bei ku to be tilasii ku too do ilei Samari.

⁵ ḡoi í to si ilui Samari ḡḳ iyi à ya kpe Sikaa, kḳkḳi iko iyi Zakḳbu í mua ZOZefu amaeu. ⁶ Bei lḳḳi Zakḳbuu í wa. Jesu í to bei zakai dasā. ḡoi í koo í buba si itfi lḳḳu si na iyi í jḳ í ḡbejei do iseeneu.

⁷ ḡoi inaaboi Samari ḡḳ í naa inyi ku kpḳ. ḡoi Jesu í ni, muum inyi n mḳ. ⁸ Wee mḳcḳe ḡa à bḳ inḳ ilu ije ku ra wa. ⁹ ḡoi abou í sḳ Jesu í ni, awḳ Zuifu, beireí í ce ì waa tḳm inyi ku mḳ, amu inaaboi Samari. Abou í ni beebeí si na iyi í jḳ Zuifu ḡa do inei Samari ḡa a ci ya ce ḡe fḳ. ¹⁰ ḡoi Jesu í jeaa í ni, bii ì mà amuai Ilaaḍ wo, nḳ bii ì mà ine iyi wa tḳe inyi ku mḳ, aa tḳm nii wo nḳ n muē inyii kuwḳḳe.

¹¹ ḡoi abou í sḳḳ í ni, mḳkḳoyi, i kù ne ḡooka. Wee lḳḳu í jfi isa. Beireí aa ce í ba inyii kuwḳḳe. ¹² Zakḳbu,

bala nwai í tu nwa lógou ihē. Nō n̄ju do amae ŋa do m̄emue ŋa fei ihēi à ya m̄o. M̄a awo ì waa tamaa ì re Zakōbu bala nwaui. ¹³ N̄joi Jesu í j̄eaa í ni, in̄e iyi í ya m̄o inyii lógou ihē fei, agbe á kpaa má. ¹⁴ Amma in̄e iyi an mua inyi ku m̄o, agbe kaa kpa lafēe má, domi inyi iyi an mua lafēe á maa s̄oi bei inyii is̄o n̄o á na in̄e kuw̄ee hai tā. ¹⁵ N̄joi abou í ni, m̄okōyi, ñ bi i muum dimii inyiu be ku ba agbe ku maà kpa m̄ má n̄o n̄ maà n̄ naa inyi ku kp̄a ihē má.

¹⁶ N̄joi Jesu í s̄ō í ni, koo kpe m̄okōe wa i naa wa ihē ŋa. ¹⁷ N̄joi abou í j̄eaa Jesu í ni, n̄ kù ne m̄okō. N̄joi Jesu m̄o í ni, nt̄oi ì f̄o iyi ì ni i kù ne m̄okō, ¹⁸ domi m̄okō miui ì tako ì ne. Nō wee m̄okō iyi ì ne si n̄sei kù j̄e m̄okōe. In̄e n̄ju nt̄oi ì f̄o.

¹⁹ N̄joi abou í ni, m̄okōyi, ñ ye iyi aw̄ou waliii. ²⁰ To, awa in̄ei Samari ŋa, bala nwa ŋa si geeteu ih̄oi à ya gule a t̄ō Ilaaḍ wo, amma in̄je Zuifu ŋa, ì ni í gbe Zeruzalemui in̄e ku ya gule ku t̄ōe. ²¹ Nō Jesu í s̄ō í ni, abooyi, dasi idem iyi an s̄ōe naane. Awaati wa naa iyi a kaa gule a t̄ō Ilaaḍ Baaba si antai geeteu ih̄o hee má j̄e Zeruzalemu. ²² In̄je in̄ei Samari ŋa, ì waa gulea Ilaaḍ, amma i kù màa ŋa. Awa Zuifu ŋa à màa à bei à waa guleaḍ, domi ideí faaba wa naai hai bi Zuifu ŋa. ²³ Amma awaati ḡo á na ku naa, n̄o í to wa tā m̄om de, iyi Hundeí Ilaaḍ á j̄ò in̄e ŋa a maa gule a t̄ō Ilaaḍ Baaba do nt̄o. Woo guleaa do yaase beebe ŋai í bi. In̄e be ŋai à j̄e woo guleaa Ilaaḍ nt̄o nt̄o. ²⁴ Ilaaḍi í j̄e Hunde, n̄o kù ne bei aa ce iyi a kù guleaa si Hunde do si nt̄o. ²⁵ N̄joi abou í s̄ō í ni, ñ mà in̄e iyi Ilaaḍ í cica á na ku naa. Bii í naa n̄jui á sisi nwa fei nd̄ee. ²⁶ N̄joi Jesu í ni, amui ihē, amu iyi ñ wa n̄ bae ide ku f̄o.

²⁷ Waati beebe m̄ocoi Jesu ŋau à to wa. N̄joi ideu í mu ŋa biti nt̄o nt̄o do iyi à ye wa ba inaabo ide ku f̄o. Do n̄ju fei, k̄ama n̄ja ḡo kù bee abou mii iyi í bi. A kù n̄o a kù bee Jesu

a kù ni, mii í ce ì waa ba abou ide ku f̄o.

²⁸ N̄joi abou í j̄ile b̄oḍoe be í nyi in̄o ilu í koo í s̄o in̄e ŋa í ni, ²⁹ i naa i koo i c̄o in̄e ḡo iyi í s̄m mii iyi ñ tako ñ ce fei. Mà in̄e iyi Ilaaḍ í cica mbe ya. ³⁰ Nō in̄e ŋa à fita wa hai in̄o iluu à waa b̄o bi Jesu.

³¹ Waati beebe m̄ocoe ŋa à wasi ku mantee à waa ni, Meetu, j̄e tit̄a. ³² Amma í s̄o ŋa í ni, ñ ne dimii ije ḡo iyi i kù mà ŋa. ³³ N̄joi m̄oc̄o ŋau à bee nje à waa ni, mà in̄e ḡo í naa ije wai de.

³⁴ Nō Jesu í s̄o ŋa í ni, ij̄em n̄jui í j̄e n̄ ce id̄oḍbii in̄e iyi í b̄em wa n̄o n̄ kpa irii ic̄ee iyi í dasim. ³⁵ In̄je ì waa ni í gbe cukpa m̄e a bei a da iya. Amma amu ñ wa n̄ s̄o ŋe, i c̄o iko ŋau, mii ku gb̄e ŋau fei í j̄la í to ku da. ³⁶ In̄e iyi wa da í wasi fiae ku gba tā, n̄o amaa j̄e iyi wa t̄ot̄oḍu ti kuw̄ee hai tāi. Si beebe woo gb̄e do woo da à ne in̄o did̄o aj̄o. ³⁷ Á ya kpa m̄anda ḡo a ni, in̄e ḡo wa gb̄e n̄o in̄e mmu ḡo wa da. M̄andau nt̄oi wa f̄o. ³⁸ Ñ be ŋei i koo i da si iko bii i kù logoo ŋa. In̄e ḡo ŋai à ce ic̄e be, wee n̄sei in̄jei ì naa ì waa da mii iyi à gb̄e ŋa.

³⁹ In̄ei Samari n̄kp̄o n̄kp̄oi í dasi Jesu naane si in̄o iluu be si na iyi í j̄ò abou í tako í s̄o ŋa í ni Jesu í s̄o n̄ju mii iyi n̄ju í ce wo fei. ⁴⁰ Na n̄ju, in̄ei Samari ŋau à koo à ba Jesu à t̄ōe suuru ku gbe bi ti an̄ja. Nō í ce be aj̄o minji. ⁴¹ In̄e n̄kp̄oi í dasi naane má waati iyi à gb̄o ideí Jesu, ⁴² n̄joi à s̄o abou à ni, kù j̄e na ide iyi ì f̄ou n̄ju ak̄ai í j̄ò à dasi Jesu naane má, amma si na iyi í j̄ò awa taka nwa à gb̄o ideei n̄o à mà iyi do nt̄o n̄jui í j̄e Woo faabai andunya.

Jesu í j̄ò amai akawe nla ḡo í ba iri

⁴³ Iyi Jesu í ce aj̄o minji be ŋoi í ne í b̄o ikpa ilei Galilee, ⁴⁴ domi n̄ju takae í f̄o wo í ni, walii ci ya ne beere si ilue. ⁴⁵ Iyi í to Galilee ŋoi in̄e ŋau à gb̄aa do in̄o did̄o. Tako wo à b̄o j̄ingau Zeruzalemu n̄o à ye mii iyi í

ce be fei. Na n̄oi í j̄ò à gbaa do in̄o did̄õ.

⁴⁶ N̄o í nyi í b̄o Kana si ilei Galilee má, tengi bii í tako í j̄ò inyi í kpaasi v̄ēēu. Wee akawei ilaalu ḡo í wa Kap̄erandumu, amaē k̄u waa n̄e baani. ⁴⁷ N̄oi í gb̄o iyi Jesu í n̄e hai ilei Zudee í naa ilei Galilee. N̄oi í dede hai Kap̄erandumu í b̄o bi t̄ēē í koo í t̄ōē suuru ku na ku faaba amai n̄ju iyi wa bi ku ku. ⁴⁸ N̄oi Jesu í j̄eaa í ni, in̄e í ci ya dasi naan̄e aj̄o k̄āma n̄a bii k̄u j̄e í ȳe nyinda do maamaake ḡo n̄a sisi. ⁴⁹ N̄oi akaweu í ni, m̄ok̄ōyi, n̄ wa n̄ t̄ōē suuru í naa wa bi tom hee amau ku maa ku. ⁵⁰ N̄oi Jesu í s̄ōó í ni, koo í n̄e, amaē á w̄ēē.

N̄o in̄ēēu í dasi idei Jesuu naan̄e n̄o í n̄e. ⁵¹ Iyi í dasi kp̄āai ideē wa n̄e n̄oi í ko woo ce ic̄ēē n̄a à waa naa. N̄oi à s̄ōó à ni, amaē í ba iri. ⁵² N̄oi í bee n̄a si waati yoomai í ba iri. N̄oi à ni, ana is̄o ak̄ai b̄ōōu í nya. ⁵³ N̄oi baai amau í ȳe ḡigi iyi waatiu bei Jesu í s̄ōó ideu dee í ni, amaē á w̄ēē. N̄o n̄ju do in̄e kpaas̄ē n̄a fei à dasi Jesu naan̄e.

⁵⁴ Ise gbeej̄isiai ih̄ē bebei iyi Jesu í dede hai ilei Zudee í naa ilei Galilee n̄o si kunaēēu fei í ce maamaakei. Iyi ih̄ēi í j̄e maamaake minj̄isia.

5

Jesu í j̄ò w̄ēēḡe ḡo í ba iri

¹ Si anyie n̄oi j̄ingau ḡo í to wa. J̄ingau Zuifu n̄ai. N̄o Jesu í b̄o Zeruzalem̄u. ² Wee Zeruzalem̄u b̄e, bi ku l̄ò in̄o iluu í kp̄o. Ande ak̄ai à ya kpe Andei angud̄a n̄a. K̄ok̄oi and̄eu bei fatama n̄la ḡo í wa. N̄o à ma si ile iyi í n̄e ande miu. Do feei Eb̄eē Betizadai à ya kpoo. ³ Si andei ile n̄auí b̄ōō nkp̄o í ya na ku maa s̄u, f̄ēēju n̄a do woo sukute do w̄ēēḡe n̄a. [Bei à ya s̄u a maa degbe kuyayai in̄yiu, ⁴ domi aj̄o ḡo n̄a amalekai Ilaāō í ya kita wa ku l̄o si fatamau n̄o ku f̄o in̄yiu. Bii in̄yiu í f̄o b̄ōō iyi í tako í dasi be dimii b̄ōō iyi í n̄e fei í ya ba irii.] ⁵ Wee in̄e ḡo í wa b̄e, b̄ōōu ad̄o kuntaa do m̄ēēj̄oi í ce sie. ⁶ Iyi Jesu í ȳōō wa s̄u b̄e í bei í mà iyi í kpe b̄e

n̄oi í beēē í ni, ì bi í ba iri? ⁷ N̄oi b̄ōōu í j̄eaa í ni, m̄ok̄ōyi, n̄ k̄u n̄e in̄e iyi á dasim si in̄yiu waati iyi í f̄o. Hee n̄ maa n̄ kookaai n̄ maa n̄ dasi in̄yiu, in̄e ḡo í ya takom nii.

⁸ N̄oi Jesu í s̄ōó í ni, dede i ka s̄ēēē, i n̄eò. ⁹ N̄oi gbak̄a in̄ēēu í ba iri n̄o í ka s̄ēēē í dasi kp̄āa wa n̄e.

Wee aj̄oi kus̄imii. ¹⁰ N̄oi in̄e ngboi Zuifu n̄au à s̄o in̄e iyi í ba iriu à ni, aj̄oi kus̄imii n̄nyi. Wooda n̄wa í ganji í so s̄ēēē. ¹¹ N̄oi í s̄o n̄a í ni, in̄e iyi í j̄ò n̄ ba irii í ni n̄ so s̄ēēm n̄ n̄e. ¹² N̄oi à beēē à ni, yooi í s̄ēē í ni í so s̄ēēē í n̄e. ¹³ Amma in̄e iyi í ba iriu k̄u mà laf̄ēē si na iyi í j̄ò zamaa í wa be n̄o Jesu í dasi in̄o n̄n̄a.

¹⁴ Iyi í ce s̄āa n̄oi Jesu í ȳōō bantumai kpaas̄ei Ilaāō n̄o í s̄ōó í ni, wee í ba iri bebei. To, maà ce dulum má ku ba laal̄o iyi í re bebebe ku maà bae má. ¹⁵ N̄oi in̄ēēu í nyi bi in̄e ngbo n̄au í s̄o n̄a í ni Jesu í j̄ò n̄ju í ba iri. ¹⁶ N̄oi í j̄ò in̄e n̄au à waa kp̄a Jesu iju si na iyi í j̄ò í ce dimii mīi n̄ou be si aj̄oi kus̄imi. ¹⁷ Amma Jesu í s̄o n̄a í ni, Baam í ya maa ce ic̄eí waati k̄ama fei, bebebe m̄oi amu takam n̄ wa n̄ ce.

¹⁸ Na irii ideu bei Zuifu n̄a à teese à waa de Jesu ku kpa, k̄u j̄e si na iyi í j̄ò í j̄ò in̄ēēu í ba iri si aj̄oi kus̄imi n̄ju ak̄a, amma si na iyi í j̄ò wa w̄a araēi do Ilaāō má, wa ni Ilaāōi í j̄e baai n̄ju.

Ȳiikoi Amai Ilaāō

¹⁹ N̄oi Jesu í s̄o n̄a í ni, nt̄o nt̄o n̄ wa n̄ s̄o n̄eí, amu Ama, n̄ kaa n̄ ȳok̄o n̄ ce nḡo do aram bii k̄u j̄e mīi iyi n̄ ȳe Baam wa ce. Mii iyi Baaba wa ce fei, n̄juí amu m̄o Ama n̄ wa n̄ ce. ²⁰ Baaba í bi amu Amaē n̄o í nyisim mīi iyi n̄ju takae wa ce fei. Á nyisim ic̄e iyi í re be ih̄ē má m̄om ku ba in̄e fei í biti n̄a. ²¹ Nt̄o nt̄o, si bei Ilaāō Baaba í ya j̄i iku n̄a n̄o ku ce n̄a ilu hunde, bebebe m̄oi amu Amaēu an mua in̄e n̄a iyi n̄ bi kuw̄ēē. ²² Ilaāō Baaba takae ci ya kiiti in̄e ḡo, amma í so kiitiu fei í daa amu Amaē si aw̄o, ²³ ku ba in̄e fei ku saalu amu Am̄au si bei à waa saalu Ilaāō Baaba. In̄e iyi

kù saalu amu Amau, Baaba iyi í bém wai kù saalu.

²⁴ Ntò ntò ò wà n s̄s̄ ñei, iné iyi wà gbò idem nò í dasi iné iyi í bém wà naane, laf̄ei í nē kuw̄e hai tā. Kaa naa bi ku ce kiiti má, amma í kua iku í losi kuw̄ei. ²⁵ Ntò ntò, awaati wà naa nò wee í to wà tā, iyi iku ña aa gbò imui amu Amai Ilaaḥ nò si inò ñña iné ña iyi à gbò imum fei aa nē kuw̄e*. ²⁶ Si bei Baaba takae í je irii kuw̄e, beeb̄e m̄ai í jò amu Amae ñ je. ²⁷ Nò í muum kp̄aa n kiitiò iné ña, si na iyi í jò ñ je Amae. ²⁸ Na ññu, í maà bitì ña, domi waati wà naa iyi iku ña fei aa gbò imum, ²⁹ nò aa fita wà hai si bale. Iné ña iyi à ce jiid̄ae aa j̄i si kuw̄e hai tā. Iné ña m̄o iyi à ce laalò aa j̄i nò a kiiti ña.

Mii ña iyi wà nyisi iyi Jesu í nē yiiiko

³⁰ Jesu í ni, n kaa n yàkò n ce ngògò do aram. Si bei Ilaaḥ í s̄m̄ si beeb̄e an ceò kiitiu, nò kiitim í je dee dee domi n kù wà n de id̄abim ku ce, bii kù je id̄abii iné iyi í bém wà. ³¹ Bii amu takam nii ñ wà n j̄ea aram seeda wo, seeda kù je ntò. ³² Amma iné gò í w̄e iyi wà j̄ea iné ña seeda nò ñ mà iyi seeda iyi wà je ñña na irim n̄u ntò. Laf̄ei í je Zāa woo dasi inyi. ³³ In̄ei í be sie iné ña, nò ide iyi í f̄o si ḡamem n̄u ntò. ³⁴ Kù je ñ wà n de amane ku j̄em seeda, amu de ñ wà n f̄o beeb̄e ku ba í ña faaba ña. ³⁵ Zāau be í yei bei fitila iyi à má ku má inya. Nò waati keeke gò ñ jesi í w̄eò inò did̄o si inya kum̄aeu ña. ³⁶ Amma seeda gò í w̄e iyi í la í re ti Zāa. Seedaui í je ice iyi ñ wà n ce. Aḥ Baabai í daam si awò, ññu m̄ai wà j̄ea iné ña seeda nò wà nyisi iyi Ilaaḥ Baabai í bém wà. ³⁷ Ilaaḥ Baaba takaei wà j̄ea iné ña seeda. Amma in̄e í kù gbò ide ku f̄e baa ajò ak̄a ña hee má je í yò do iju ña. ³⁸ Idee kù ba bi ku buba si ñe, domi í kù dasi amu iyi í be wau naane ña. ³⁹ In̄e í ya maa cio kukò idei Ilaaḥ si na iyi

í jò ñ waa tamaa aa ba sie kuw̄e hai tā ña. Nò wee kukò ñau be fei wà j̄ea iné ña seeda. ⁴⁰ Amma do ññu fei í kò ku naa bi tom ku ba í ba kuw̄e ña.

⁴¹ N kù wà n de saabu bi amane ña. ⁴² Amma ñ mà ñe. Ñ mà iyi í kù nē kubii Ilaaḥ si id̄o ññe ña. ⁴³ Do irii Baam nii ñ naa, nò í kù gbam ña. Amma bii iné gò ñje í naa do irii arai ññu takae, laf̄ei aa gba ña. ⁴⁴ Bii beeb̄e beirei aa ce í dasim naane ña, in̄e iyi í ya maa de saabu ñje ña in̄e duus̄o nò í kù waa de saabu iyi wà naa hai bi Ilaaḥ ña, ññu iyi kù nē saa. ⁴⁵ I maà tamaa mà amui an ye taale ññe bi Ilaaḥ Baaba. Moizi, ññu iyi í waa naane ñau, ññui á ye taale ññe. ⁴⁶ Bii ñ dasi Moizi naane ntò ntò ña wo, aa dasi amu m̄o naane ña, domi idem nii Moizi í kò. ⁴⁷ Amma í kù dasi idee naane ña. To, beirei aa ce í dasi idem naane ña.

6

Jesu í wò amane dubu miu (5.000)
(Cò Matie 14:13-21; Maaku 6:30-44; Luku 9:10-17)

¹⁻⁴ Si anyii ññu, jingau Zuifu ña iyi à ya kpe Iku ku kuau í maai wà. Waati beeb̄e Jesu í kua icei tenkui Galilee. Tenkuui à ya nyi a kpe Tiberia má. N̄oi zamaa nk̄p̄o wà tooe, domi à ye maamaake ña iyi í ya maa ce ku maa faabaò b̄o ña. N̄oi Jesu í ḡu geete gò í buba do m̄oc̄e ña ajò. ⁵ Iyi í cò ilu nò í ye zamaa nla ḡoi wà naa bi t̄e. N̄oi í bee Filipu í ni, iwoi aa ka ba ije iyi aa ka ra iné ñau ih̄e a je. ⁶ Í f̄o beeb̄e ku cò laakai Filipu domi í mà bei ññu á ce tā.

⁷ N̄oi Filipu í j̄ea í ni, baa fiaí icei ajò c̄l̄o minji kaa to ka ra ñña ije, iyi aña fei aa ba keeke keeke. ⁸ N̄oi iné ak̄ai m̄oc̄o ñau iyi à ya kpe Anderee, if̄oi Sim̄o Pīe í ni, ⁹ ama awaas̄u gò í wa ih̄e í nē p̄e ara miu do c̄e keeke minji. Amma ññu be kaa cea zamaa nlau ih̄e nk̄ama.

* 5:25 iku ña Kù je iné ña iyi à ku ntò ntò ñai wà f̄aa. Amma iné ña iyi dulum du ña í jò à je bei iku ñai wà f̄aa.

10 N̄oi Jesu í ni, í j̄ò āna fei a buba. Wee inyau í ne f̄of̄o nkp̄o nkp̄o. N̄oi āna fei à buba. Si in̄o n̄na kukp̄oi inem̄ok̄o nau í to dubu miu (5.000).
11 N̄oi Jesu í so p̄ēe nau í saabu Ilaās, n̄oi í j̄ò à kp̄ēa in̄e n̄a iyi à waa bubau. B̄eēb̄e m̄oi í ce do c̄ēe nau. N̄o à j̄e bei à bi. 12 Iyi āna fei à j̄e à yo, n̄oi Jesu í s̄ō m̄ac̄e n̄a í ni, i ko ije iyi í gbeu n̄a ku ba ḡoḡo ku maà ce nfe. 13 N̄o à ko ije iyi í gbeu. Si p̄ēe ara miu iyi Jesu í gba í bububu í kp̄ēa in̄e n̄a à j̄eu, k̄ol̄o maateejii í gbe.

14 Iyi in̄e nau à ye maamaake iyi Jesu í ceu n̄oi à ni, do nt̄o, n̄hui í j̄e walii iyi á na ku naa si andunyau. 15 N̄oi in̄e nau à waa bi a muu do gbugb̄a a coo ilaalu. Amma si bei Jesu í mà si n̄a n̄oi í nya ar̄ae n̄ju ak̄ā í nyi iri kutau ma.

Jesu wa ne si antai tenku
(C̄o Matie 14:22-33; Maaku 6:45-52)

16 Iyi āle í l̄e n̄oi m̄ac̄oi Jesu nau à b̄o it̄ii tenkuu. 17 N̄oi à l̄o ak̄oi inyi ku ba a kua a b̄o Kaperanumu. N̄o à dasi kp̄āa à waa ne. N̄oi id̄ū í d̄ū n̄o wee Jesu k̄u to si n̄a. 18 N̄oi fufu n̄la ḡo wa ce n̄o inyi wa yaya. 19 Iyi à ne zakai kilo m̄ēefa n̄oi à h̄ōn̄ne Jesu wa ne si antai inyi wa naa bi tu n̄a, n̄oi zigi n̄na í da. 20 Amma Jesu í s̄ō n̄a í ni, amui, i maà j̄ò n̄jo ku mu n̄e. 21 N̄oi à waa bi n̄ju m̄o ku l̄o in̄o ak̄oi inyi amma wee gbak̄ā à to bii à waa b̄ou.

Zamaau wa de Jesu

22 Iju kum̄āe in̄e n̄a iyi à wa icei tenkuu b̄e, à ye ḡigi iyi ak̄o ak̄āi í wa b̄e wo. À n̄o à mà iyi Jesu k̄u l̄o ak̄oi inyi do m̄ac̄e n̄a aj̄o, āna duus̄ō n̄nai à ne. 23 Waati b̄eēb̄e, ak̄oi inyi ḡo n̄a m̄o à naa hai Tiberia n̄o à to inyau. Tenḡi bei Laf̄ēe Jesu í tako í saabu Ilaās í bei í na n̄a p̄ēe à j̄eu. 24 Iyi zamaau í ye Jesu do m̄ac̄e n̄a k̄āma n̄na k̄u wa b̄e, n̄oi āna m̄o à l̄o ak̄oi inyi nau à b̄o ku d̄ede n̄a ikpa Kaperanumu.

Jesui í j̄e ijei kuw̄eē

25 N̄oi in̄e nau à kua icei tenkuu do ikpa ih̄ō à koo à ba Jesu b̄e n̄o à ni, M̄eetu, waati yoomai í to wa ih̄ē.

26 N̄oi Jesu í j̄e n̄na í ni, nt̄o nt̄o, i waa d̄ed̄em n̄ai si na iyi í j̄ò ì ba p̄ēe ì j̄e ì yo n̄a, k̄u j̄e na iyi í j̄ò ì ye ñ ce maamaake ḡo n̄a. 27 I maà ti i ce icei ije iyi í ya s̄āmi n̄ju ak̄ā, amma i ce icei ije iyi á j̄ò ì ba kuw̄eē hai t̄ā n̄a. N̄o ije n̄ju amu Am̄ai Am̄anei an mu n̄ne, domi amui Ilaās Baaba í na yiikoe n̄o í j̄ò in̄e n̄a à waa ȳō.

28 N̄oi à beēe à ni, mii aa ka ce ka ceò ice iyi Ilaās í bi. 29 N̄oi Jesu í j̄e n̄na í ni, ice iyi Ilaās í bi si n̄ei í j̄e i dasi amu woo b̄eēe naane n̄a.

30 N̄oi à beēe à ni, maamaake yoomai aa ce ka ȳō ku ba ka dasie naane. M̄a ice yoomai aa ce. 31 N̄o à ni má, bala nwa n̄a à j̄e ije ḡo iyi à ya kpe mana si gbaa. À k̄ō à ni í na n̄a ije wa hai lelei Ās. 32 N̄oi Jesu í j̄e n̄na í ni, nt̄o nt̄o ñ wa n̄ s̄ō n̄ei, k̄u j̄e Moizii í mu n̄ne ijeu wa hai lele, amma Baam nii í mu n̄ne ije iyi í j̄e nt̄ou wa hai lele. 33 N̄o ije iyi Ilaās í ya mua in̄e, n̄hui í j̄e in̄e iyi í kita wa hai lele iyi á j̄ò amane ku ba kuw̄eē hai t̄ā. 34 N̄oi à s̄ō à ni, m̄ok̄oyi, mu nwa dimii ijeu b̄e do aj̄o fei.

35 N̄oi Jesu í s̄ō n̄a í ni, amui ñ j̄e ijei kuw̄eē. In̄e iyi í naa bi tom, ari kaa kpa laf̄ēe má pai, n̄o in̄e iyi í dasim naane, agbe kaa kpa má pai. 36 Ñ tako ñ s̄ō n̄e wo ñ ni, i waa yem n̄a, amma i k̄u dasi naane n̄a. 37 In̄e n̄a iyi Baaba í nam fei aa naa bi tom, n̄o in̄e iyi í naa bi tom baa bii beirei n̄ kaa n̄ nȳō angule. 38 Ñ kita wai hai lelei Ās n̄ na n̄ ceò id̄ōb̄ii in̄e iyi í b̄em wa, k̄u j̄e id̄ōb̄ii amu takam. 39 Id̄ōb̄ii in̄e iyi í b̄em wa wee. In̄e n̄a iyi í nam, n̄ maà n̄ j̄ò baa in̄e ak̄ā n̄na ku ce nfe amma n̄ j̄l̄ āna fei hai si bale si aj̄oi ank̄ānȳi. 40 Id̄ōb̄ii Baam nii í j̄e in̄e iyi í ye amu Ama n̄o í dasim naane fei ku n̄e kuw̄eē hai t̄ā, an n̄o n̄ j̄l̄ laf̄ēe hai si bale si aj̄oi ank̄ānȳi.

41 Nɔi Zuifu ŋau à waa gbagba sie na iyi í jò í ni nɔu í je ije iyi í kita wa hai lelei Aɔ. 42 Nɔi à ni, í jò Jesu amai Zozeffuu mbe mɛɛ. À mà iyeò baɛɛ. Beirei í ce í ni nɔu í naai hai lele.

43 Nɔi Jesu í sɔ ŋa í ni, i màà ti í màà gbagba na irim beɛbe ŋa. 44 Ine gɔ kaa yɔkɔ ku naa bi tom bii kù je Baaba iyi í bem wai í fa lafɛɛ wa. Nɔ ine nɔui an jò ku jì hai si bale si ajɔi ankāanyiu. 45 Ine akāi walii ŋau í kɔ í ni, Ilaaɔ takaei á na ku kɔ ine fei si cio. Nɔ beɛbei ine iyi í gbɔ ideɪ Baaba fei nɔ í jirima cioe lafɛɛ á naa bi tom. 46 Ine kāmā kù ye Ilaaɔ Baaba do iju, í gbe amu iyi n̄ naa hai bi tɛɛu. 47 Ntɔ ntɔ, ine iyi í dasim naane fei í ne kuwɛɛ hai tā. 48 Amui n̄ je ijei kuwɛɛ. 49 Bala nɔe ŋa à je mana si gbaa amma kù ganji a ku. 50 Amma amu ije gɔi n̄ wa n fāa iyi í naa hai lele, iyi biī amane í je kaa ku. 51 Amui n̄ je ijei kuwɛɛ. Hai lelei n̄ kita wa. Nɔ ine iyi í ba ijeu í je fei í ne kuwɛɛ hai tā. Ijeui í je aram. An náai ku ba ine ŋa a maa wɛɛò.

52 Iyi Jesu í fɔ beɛbe ŋɔi Zuifu ŋa à ce si kakɔɔ jiida à waa ni, beirei nɔu á ce ku na wa injai arae ka ŋɔ.

53 Nɔi Jesu í sɔ ŋa má í ni, ntɔ ntɔ n̄ wa n sɔ ŋei, bii i kù ŋɔ injai arai amu Amai Amane walakɔ i kù mɔ njem i kù ne kuwɛɛ ŋa. 54 Ine iyi í ŋɔ injai aram nɔ í mɔ njem í ne kuwɛɛ hai tā, nɔ an jūu hai si bale si ajɔi ankāanyiu, 55 domi injai aram nii í je ije alala nɔ njem mɔi í je inyi alala. 56 Ine iyi í ŋɔ injai aram nɔ í mɔ njem awaò aa ka ne anu akā ka maa wɛɛò. 57 Baabai í bem wa. Nɔui í ne kuwɛɛ nɔ na iriei amu mɔ n̄ wɛɛ. Beɛbe mɔi ine iyi í ŋɔm, lafɛɛ í ne kuwɛɛ na irim. 58 Ije iyi í kita wa hai lelei n̄ wa n fāa. Ine nɔu kù je bei ije iyi bala nɔe ŋa à je nɔ kù ganji à kuu. Ine iyi wa je dimii ijeu ihɛ á maa wɛɛi hee do ajɔ fei.

59 Ideu bei Jesu í kɔ ine ŋa si ile bii Zuifu ŋa à ya ce kutɔtɔ Kaperanumu.

Ideɪ kuwɛɛ hai tā

60 Iyi mɔcɔi Jesu ŋau à gbɔ ideu ŋɔi nkpɔ nɔa í ni, ideu ihɛ í lele. Yooi á nɔɔ.

61 Nɔ Jesu í mà iyi à wasi ku gbagba na ideu, ŋɔi í bee ŋa í ni, ideui í je nɔe bi ku koosɛɛ? 62 Debei, beirei aa ni ŋa bii i ye amu Amai Amane n̄ wa n bɔ lele ŋa bii n̄ tako n̄ wa wo. 63 Hundié í ya mua ine kuwɛɛ, gbughāi amane kù je nkāma. Nɔ ide iyi n̄ sɔ ŋɛu wee hundié, nɔ nɔui í je kuwɛɛ. 64 Amma si inɔ nɔe ine gɔ ŋa a kù dasi naane. Jesu í fɔ beɛbei si na iyi í jò í mà hai sinteɛ ine ŋa iyi a kaa dasi nɔu naane do ine iyi á na ku zamba nɔu. 65 Nɔ í ni mà, na iyi ihɛi í jò n̄ sɔ ŋɛ wo n̄ ni ine gɔ kù wɛɛ iyi á naa bi tom bii kù je Ilaaɔ Baabai í jò lafɛɛ í naa.

66 Nɔi hai waati beɛbe mɔcɔ nkpɔe ŋau à fa ara nɔa do anyi a ci ya toosé má. 67 Na ŋɔi í jò Jesu í bee mɔcɔ maateejie ŋau í ni, inje mɔ ni, i kù waa ne ŋai? 68 Nɔi Simɔɔ Píɛɛ í jɛaa í ni, Lafɛɛ, bi yooi aa ka bɔ má. Awai i ne ideɪ kuwɛɛ hai tā. 69 Awa à dasi naane nɔ à mà kam kam iyi awɔi i je Ine Kumá iyi í naa hai bi Ilaaɔ. 70 Nɔi Jesu í bee ŋa í ni, kù je amui n̄ cica inje maateejiu ba. Do nɔu fei ine akā nɔe í je inei Seetam. 71 Waatɔ ideɪ Zudasi amai Simɔɔ Isikariotii wa fāa, si na iyi í jò baa do iyi í wa si inɔi mɔcɔ maateejie ŋau fei, nɔui á zambae.

7

Ifɔi Jesu ŋa a kù dasie naane

1 Si anyii nɔu, Jesu wa dabii si ilei Galilee. Kù bi ku bɔ ikpa ilei Zudee domi Zuifu ŋau à waa de ku kpaa. 2 Nɔ wee jingauɪ Zuifu ŋa iyi á ya kpe jingauɪ Ilei aɔɔ í maai wa. 3 Nɔi ifɔi Jesu ŋa à sɔɔ à ni, ne hai ihɛ i bɔ Zudee ku ba mɔcɔe ŋa iyi á wa ikpa be a ye ice iyi i waa ce, 4 domi bii amane í bi a mà nɔu bantuma kaa máa ce ngɔgɔ si asii. Bii i waa ce dimii ice beɛbe, í gbe í nyisi ine ŋa arae. 5 À waa fɔ beɛbei si na iyi í jò

baa aŋa taka nŋa a kù dasiē naane. ⁶ Nŋi Jesu í sŋ ŋa í ni, waatim kù to wa wa titā, amma inŋe waatiu fei í sŋa nŋei. ⁷ Inei andunya ŋa a kaa yŋkŋ a cé ŋe, amma à cé amu domi ñ ya n ni kookoosu nŋa kù sŋa. ⁸ Inŋe i bŋ jingauu, amma amu n kù wa n koo titā, si na iyi í jŋ waatim kù to wa. ⁹ Iyi í sŋ ŋa ideu í tā nŋ í gbe ilei Galilee bε.

Jesu í bŋ jingau

¹⁰ Iyi ifŋi Jesu ŋa à bŋ jingauu nŋi nŋu mŋ í dede í koo do asii, kù bi a yŋŋ si bantumaa. ¹¹ Nŋi Zuifu ŋau à wasi ku dedeε si waatii jingauu à waa ni, iwoi í wa.

¹² Nŋi si zamaau inŋe ŋa à wasi ku fŋ ideε do gundu. Inŋe gŋ ŋa à waa ni, inŋe jiidai. Nŋ inŋe gŋ ŋa mŋ à waa ni, iboi, wa dŋ ijuu inŋe ŋai. ¹³ Amma kāmā nŋa ci ya fŋ ideε do wŋŋkŋ domi à waa ce nŋoi inŋe ngbo ŋau.

¹⁴ Iyi inŋe ŋa à je jingauu à to anini nŋi Jesu í koo í lŋ bantumai kpasēi Ilaaŋ bε wa kŋ inŋe ŋa si cio. ¹⁵ Nŋi Zuifu ŋau à biti nŋ à wasi ku ni, beirei inŋe iyi kù bŋ cio í ce í mǎ kukŋi idei Ilaaŋ bε ihē.

¹⁶ Nŋi Jesu í je nŋa í ni, ciom kù je hai si idəm nii wa fita wa. Hai bi Ilaaŋi wa naa, nŋu iyi í bεm wa. ¹⁷ Inŋe iyi í bi nŋu ku ce idŋŋbii Ilaaŋ, lafēε á mǎ bii ciom hai bi Ilaaŋi wa naa, walakŋ bii í je ti amu takam nii. ¹⁸ Inŋe iyi wa fŋ ide do yiikoi irii araε beerei nŋu takaεi wa dε. Amma inŋe iyi wa dε beerei inŋe iyi í bŋŋ wa, lafēε ntŋi í ya fŋ, ibo kāmā ci ya wa siε. ¹⁹ Moizii í na ŋe wooda, mǎ irei. Amma do nŋu fei, kāmā nŋe kù waa jirima woodau. To, na mii í ce ì waa dε ku kpaŋ ŋa. ²⁰ Nŋi zamaau í jeaa í ni, ì nε inei inŋŋkŋi ba. Yooi wa dε ku kpaε.

²¹ Jesu í je nŋa í ni, maamaake akāi ñ ce si aŋi kusŋmi nŋ inŋe fei í biti. ²² Amma í lasabu ŋa. Moizii í na ŋe woodai bango ku dasi. Nŋui í jŋ baa bii í je aŋi kusŋmii ì ya maa dasi ama nŋe ŋa bango ŋa. Nŋ mŋm

idei bango ku dasiu kù je hai bi Moizii wa naa, hai bi bala nŋe ŋai. ²³ Debei, bii ì waa dasi ama nŋe ŋa bango si aŋi kusŋmiu ku ba í mǎ bεje woodai Moizi ŋa, na mii í ce ì ya maa mum do idŋŋkŋ ŋa waati iyi ñ faaba inŋe gŋ mam mam si aŋi kusŋmiu. ²⁴ I mǎ ya kiiti ngŋŋŋ si bei ì waa yŋŋ do iju nŋu akā ŋa, amma ì ce kiitiu dee dee ŋa.

Jesu í je inŋe iyi Ilaaŋ í cicau?

²⁵ Nŋi inei Zeruzalemu gŋ ŋa, iyi à gbŋ Jesu í fŋ bεεbε à waa ni, kù je inŋeεu ihēi à waa dε ku kpaŋ ya. ²⁶ Nŋ weε wa fŋ ide si bantumaa nŋ inŋe gŋ kù ni ide gŋ mεε. Mǎ inŋe ngbo nwa ŋa à mǎ bebei iyi nŋui í je inŋe iyi Ilaaŋ í cicau do ntŋ de. ²⁷ Amma bii í je inŋe iyi Ilaaŋ í cicau wa naa inŋe gŋ kaa mǎ hai bii á naaŋ wa, nŋ weε awa à mǎ hai bii inŋeεu ihē í naa.

²⁸ Si beei Jesu wa kŋ ŋa si cio bantumai kpasēi Ilaaŋ bε í la wa ni, ì waa tamaa bei ì mǎm ŋai, ì nŋ ì mǎ hai bii ñ wa n naa ŋa. Do nŋu fei, n kù naa do yiikoi aram, amma ilu ntŋi iyi inŋe ì kù mǎ, nŋui í bεm wa. ²⁹ Amu ñ mǎa, domi hai bi tēei ñ wa n naa, nŋu moi í nŋ ì bεm wa.

³⁰ Nŋi à waa dε ku muu, amma inŋe gŋ kù lesie awŋ domi waatiε kù to wa titā. ³¹ Si zamaau inŋe nkpŋ í dasiē naane ŋŋi à ni, bii inŋe ihē kù je inŋe iyi Ilaaŋ í cicau, inŋe mmu iyi á na ku naa á yŋkŋ ku ce maamaake ŋa ku re bei inŋeεu ihē wa ce?

À bε woo degbe kpasēi Ilaaŋ ŋa a koo a mu Jesu

³² Farisi ŋau à gbŋ bei inŋe ŋau à waa fŋ idei Jesu do gundu. Na nŋu, inŋe ngboi woo weei Ilaaŋ ŋa do Farisi ŋa à bε woo degbe kpasēi Ilaaŋ ŋa a koo a muu wa. ³³ Nŋi Jesu í sŋ ŋa í ni, waati keekei í gbe iyi an wεε do inŋe. Si anyiε an nyi bi inŋe iyi í bεm wa. ³⁴ Aa na ì maa dedeεm ŋa amma ì kaa yεm ŋa, domi ì kaa yŋkŋ ì bŋ bii an wa ŋa.

³⁵ Nŋi Zuifu ŋau à bee nŋe ide à waa ni, iwoi á bŋ iyi a kaa ka yŋŋ.

Mà bi inε nwa ηa iyi à fangaa si ilei dimi mmu ηau i bə ya. Á koo kə dimi mmu ηau si cioi? ³⁶Yoomai i je yaasei ide iyi i fəu be si bei i ni aa ka de nηu amma a kaa ka ye nηu, domi bii nηu à wa a kaa ka yəkə ka bə be.

Inyii kuwεε

³⁷Ajəi ankāanyii jingau i ya ne beεεε ku re. Ajə nηuu, ηəi Jesu i dede i leeki wa fə ide hee lele wa ni, inε iyi agbe wa kpa ku naa ku mə inyi bi tom. ³⁸Inε iyi i dasim naane fei inyii kuwεε á cā si idəi lafεε. Beεbei kukəi idei Ilaađ i ni.

³⁹Wee idei Hundei Ilaađi Jesu wa fāa. Inε iyi i dasi Jesu naane fei á ba Hundeu. Amma waati iyi wa fə beεbeu Ilaađ kù na Hundεε titā si na iyi i jə Jesu kù nyisi amboεε waati beεbe.

Inε ηa à waa kpε nje na irii Jesu

⁴⁰Inε gə ηa si inəi zamaau, iyi à gbə ideu ηəi à ni, inεeu ihε walii nlau i ntə ntə. ⁴¹Inε gə ηa mə à ni, inε iyi Ilaađ i cicau. Amma inε gə ηa à ni, beirei inε iyi Ilaađ i cicau á ce ku naa hai ilei Galilee. ⁴²Kukəi idei Ilaađ kù ni inε iyi Ilaađ i cicau á fita wai hai si dimii Davidi? Hai Beεlehemu ilui Davidi takae si á naa? ⁴³Nə inε ηau à waa kpε nje na irie. ⁴⁴Inε gə ηa à bi a muu, amma inε kāma kù lesie awə.

Naane hai dasii inε ngboi Zuifu ηa

⁴⁵Nəi woo degbe kpasεi Ilaađ ηau à nyi bi inε ngboi woo weei Ilaađ ηa do Farisi ηau. Nəi à bee ηa à ni, na mii i ce i kù mu Jesuu wa ηa. ⁴⁶Nəi woo degbe kpasεi Ilaađ ηau à je à ni, inε kāma kù wεε iyi i fə ide bei inεeu be. ⁴⁷Nəi Farisi ηau à bee ηa à waa ni, to, inε mə i jə inεeu i dī iju nηe ηa ya. ⁴⁸I gbə bii inε ngbo gə walakə Farisi ηau baa inε akā nηa i dasie naane ηai? ⁴⁹Amma zamaau kù mə woodai Moizi. Ilaađ kù ceεpe ηa.

⁵⁰Amma si inəi Farisi ηau inε gə i wa be à ya kpoo Nikodemu. Nηui i bə bi Jesu idūu wo. Iyi i gbə à waa fə beεbe ηəi i bee ηa i ni, ⁵¹wooda nwa

i yəda nwa ka ye taalei amane hai a kù gbə ideε nə a kù mii iyi i ce? ⁵²Nəi à beεε à ni, asee awə takae mə inεi Galileei? Cə si kukəi idei Ilaađ sāa sāa, i kaa ye walii gə iyi i fita wa hai Galilee. [⁵³Nə inε fei i ne kpasεε.

8

Inaabo iyi i ce sakara

¹Nəi Jesu i bə geete iyi à ya kpe Olivie. ²Amma iju kumáε daadaakə i sinda i bə bantumai kpasεi Ilaađ nə inε fei wa bə bi tεε, nə i buba i ləsi cio ku kə ηa si. ³Nəi woo kə inε ηa si wooda ηa do Farisi ηa à naađ inaabo gə wa bi tεε iyi à muu si sakara ku ce. Nəi à leekiε si aninii zamaau. ⁴Nə à sđ Jesu à ni, Mεεtu, à mu abou ihēi si sakara ku ce. ⁵Wee Moizi i fə si woodae i ni dimii inaabo be ihε ka taa kuta ka kpa. To, awə mə, beirei i yə.

⁶Á fə beεbei ku ba a cə laakae nə a ye taaleε. Amma Jesu i kamba iri ile wa kə si ile do amaawə. ⁷Nəi à beεε à mantee nə i dede i tε i sđ ηa i ni, inε iyi kù ce dulum si inə nηe ku tako ku ta abou kuta.

⁸Nə i kamba má wa kə si ile. ⁹Iyi à gbə beεbe ηəi à fita akā akā hai inε ngbo ηau hee ku bə si inεi ankāanyi ηau. I gbe Jesu nηu akā do abou si wajue. ¹⁰Nəi Jesu i dede i tε má nə i beεε i ni, abooyi, iwoi à wa. Inε gə kù gbe ihε iyi wa ye taaleε má? ¹¹Nəi abou i ni, məkəyɔyi, baa akā nηa kù wa ihε má. Jesu i ni, amu takam mə n kaa n ye taaleε. Nεε, amma maà ce dulum má.]

Jesu i je inya kumái andunya

¹²Si anyii nηu, Jesu i ba inε ηa ide ku fə má i ni, amui n je inya kumái andunya. Inε iyi wa toom á ne inya kumá iyi á jə inε ku ba kuwεε, kaa maa ne si ilu kuku. ¹³Nəi Farisi ηau à sđə à ni, nsei i waa jea arae sεεda. Sεεdae kù je ntə.

¹⁴Nəi Jesu i je nηa i ni, baa bii n wa n jea aram sεεda, ide ηa iyi n wa n fəu fei ntəi, domi n mả hai bii n

naa ñ nɔ ñ mà bii ñ wa n bɔ. Amma ñɛ i kù mà hai bii ñ naa hee má je bii ñ wa n bɔ. ¹⁵ Ìñɛ ì ya maa ce kiiti ñai bei amanɛ ña à ya ce, amu n ci ya n kiiti inɛ kâma. ¹⁶ Amma baa bii í je ñ wa n kiiti inɛ ña, kiitim í sɛa domi amu akâ si an kiiti ña, Baaba iyi í bɛm wa í wɛɛ do amu. ¹⁷ À kɔɔ si tiai wooda ñɛ à ni sɛɛdai amanɛ minjii í je ntɔ. ¹⁸ Ñ wa n jea aram sɛɛda nɔ Baaba, iyi í bɛm wa, ñɲu mɔ wa jea inɛ ña sɛɛdam.

¹⁹ Ñɔi à beɛɛ à ni, iwoi Baæu í wa. Ñɔi Jesu í je ñɲa í ni, i kù mà amu takam ña mɔm hee má je Baam. Bii í je ì mà m ña wo aa mà Baam nɔu ña.

²⁰ Ideu bei Jesu í fɔ waati iyi wa kɔ inɛ ña si cio bantumai kpasɛi Ilaaɔ bii à ya jile fiaí koletiu. Nɔ inɛ gɔ kù lesiɛ awɔ si na iyi í jɔ waatie kù to wa titã.

A kaa yɔkɔ a bɔ bii Jesu wa bɔ

²¹ Ñɔi Jesu í sɔ ña má í ni, an nɛ nɔ aa na í dedɛem ña, amma aa ku ñai si dulum du ñɛ. I kaa yɔkɔ í bɔ bii ñ wa n bɔ ña. ²² Si bei í ni bii ñɲu wa bɔ a kaa yɔkɔ a bɔ bɛ ñɲui í jɔ Zuifu ñau à bee ñɛ à waa ni, debɛi á kpa aræi? ²³ Nɔ Jesu í ni, hai ilɛ ihɛi ñɛ ì naa ña, amma amu hai lelei ñ naa. Ìñɛ inɛi andunya ñai, amma amu n kù je inɛi andunya. ²⁴ Na ñɔi í ce ñ ni aa ku si dulum du ñɛ ña. Ntɔ ntɔ, bii í kù dasi naanɛ ña iyi amui ñ je inɛ iyi Ilaaɔ í cicau aa ku si dulum du ñɛ ñai. ²⁵ Ñɔi à beɛɛ à ni, awɔi yoo. Ñɔi Jesu í je ñɲa í ni, ñ sɔ ñɛ tã hai sintɛɛ. ²⁶ Ide iyi ñ nɛ ku fɔ na ñi ñɛ n yɛɔ taale ñɛ í kpɔ. Amma inɛ iyi í bɛm wa ilu ntɔi, nɔ ide iyi ñ gbɔ hai bi tɛɛ, ñɲui ñ wa n sisia inɛ ña titã.

²⁷ Amma waati iyi Jesu wa fɔ bɛɛbɛ a kù mà hee mà ideí Ilaaɔ Baabai wa sɔ ña. ²⁸ Ñɔi Jesu í ni, aɲɔ iyi aa so Amaí Amanɛ i kɔæ lele ña, aɲɔ ñɲui aa mà ña iyi amui ñ je inɛ iyi Ilaaɔ í cica. Nɔ aɲɔ ñɲui aa mà ña mà iyi n kù wa n ce ngɔgɔ do aram. Ide iyi Baaba í sɔm ñɲu akâi ñ wa n sɔ ñɛ mɔ. ²⁹ Ñɲu iyi í bɛm wa í

wɛɛ do amu. Kù jòm amu akâ domi waati kâma fei iyi á dɔa sii ñ ya n ce. ³⁰ Iyi Jesu í fɔ bɛɛbɛ inɛ nkpɔi í dasi naanɛ.

Aru ña do inɛ ña iyi à nɛ ara ñɲa

³¹ Ñɔi Jesu í sɔ Zuifu ña iyi à dasi naanɛ í ni, bii ñ waa jirima idem ña ñ je mɔcɔm ñai ntɔ ntɔ. ³² Aa mà ntɔ ña nɔ ntɔu á jɔ ñ nɛ ara ñɛ.

³³ Ñɔi à jeaa à ni, awau tɔkui Aburhamu ñai a kù nɔ a kù je arui inɛ gɔ aɲɔ kâma. Beirei í ce ñ waa sɔ wa ñ ni aa ka nɛ ara nwa. ³⁴ Ñɔi Jesu í je ñɲa í ni, ntɔ ntɔ ñ wa n sɔ ñɛi, inɛ iyi í ya ce dulum fei arui dulum nii í je. ³⁵ Aru ci ya nɔ ku wa kpasɛi lafɛɛ do aɲɔ fei, ama à bíei í ya wa bɛ do aɲɔ fei. ³⁶ Na ñɔi í ce, bii amu Amaí Ilaaɔ ñ jɔ ñ nɛ aræ, aa nɛ aræi ntɔ ntɔ. ³⁷ Ñ mà iyi ñɛu tɔkui Aburhamu ñai. Amma ñ waa dɛ ku kpam ña si na iyi í jɔ ñ ci ya jɔ idem ku buba si idɔ ñɛ. ³⁸ Mii iyi ñ yɛ bi Baam ñɲui ñ wa n sɔ ñɛ, bɛɛbɛi ñɛ mɔ ñ waa ce mii iyi baa ñɛ í sɔ ñɛ.

³⁹ Ñɔi à jeaa à ni, Aburhamui í je baa nwa. Ñɔi Jesu í je ñɲa í ni, bii í je ñɛu amaí Aburhamu ñai ntɔ ntɔ, mii iyi Aburhamu í ce ñɲui aa ya ce ña wo. ⁴⁰ Amma weɛ nɛi í ya maa dɛ ku kpam ñai, amu iyi ñ wa n sɔ ñɛ ide ntɔ iyi ñ gbɔ hai bi Ilaaɔ. Aburhamu kù nɔ kù ce dimiɛ aɲɔ kâma. ⁴¹ Do ñɲu fei, ñ wa n sɔ ñɛi, kookoosu ña iyi baa ñɛ í ya ce ñɲui ñɛ mɔ ñ waa ce.

⁴² Ñɔi à jeaa à ni, awa a kù je seege ña. Ilaaɔ ñɲu akâi í je baa nwa. ⁴² Ñɔi Jesu í sɔ ña í ni, bii í je Ilaaɔi í je baa ñɛ aa bim ña, domi hai bi Ilaaɔi ñ fita wa ñ naa ihɛ. N kù naa do aram, ñɲui í bɛm wa. ⁴³ Na mii í ce ñ ci ya gbɔ yaasei idem ña. I ci ya gbɔ yaaseɛ ñai si na iyi í jɔ ñ kaa yɔkɔ ña. ⁴⁴ Seetam nii í je baa ñɛ, nɔ ñ waa bi i ce idɔɔbii baa ñɛu. Hai sintɛ woo kpa inɛi. Kù waa leeki si kpâai ntɔ domi ntɔ kù wa siɛ. Bii wa sɔ ibo, í ya maa fɔi bei ñɲu takæ í yɛ domi ilu iboi, nɔ baai ilu ibo feii. ⁴⁵ Amma

si na iyi í jò amu ñ ya n sō ñe ntò, ññui í jò í kù waa dasim naane ña. ⁴⁶ Yoo ññei á yòkò ku ni ññui í ye ñ ce dulum. Kù wée. Debei, na mii í ce í ci ya dasim naane ña bii ñ wa n sō ñe ntò. ⁴⁷ Ine iyi í je ti Ilaaḍ ññui í ya gbò ideí Ilaaḍ. Si bei ññe í kù je tēē ña ññui í jò í ci ya gbò ideē ña.

Jesu do Aburhamu

⁴⁸ Njoi Zuifu ñau à sō Jesu à ni, debei awa à ñe ntò si bei à ni awòu inei Samarii, nò ì ñe inei inòoko. ⁴⁹ Njoi Jesu í je ñña í ni, n kù ñe inei inòoko. Baam nii ñ wa n saalu, amma ññe í kù waa saalum ña. ⁵⁰ N kù wa n de beereí aram. Ine goi wa dede beerem, ññui í nò í je woo kiiti. ⁵¹ Ntò ntò ñ wa n sō ñei, ine iyi wa jirima idem lafēē kaa ku pai.

⁵² Njoi Zuifu ñau à sō à ni, bebei à mà iyi ntò ntò ì ñe inei inòokoi, domi Aburhamu í ku nò walii ñau mò à ku, nò awò ì ni ine iyi wa jirima ideē kaa ku pai. ⁵³ Bala nwa Aburhamu í ku. Mà ì tamaa awò ì la ì rooi? Nò walii ñau mò à ku. To, yooi awò ì waa tamaa ì je.

⁵⁴ Njoi Jesu í je ñña í ni, bii amui ñ wa n de beereí aram, beere ngbei. Ine iyi wa de beerem ññui í je Baam, ine iyi ññe ì ni í je Aḍ Lafēē ññe. ⁵⁵ Do ññu fei, í kù màa ña, amma amu ñ màa. Bii ñ ni n kù màa, ñ je ilu iboi bei ññe mò. Amma amu ñ màa nò ñ wa n jirima ideē. ⁵⁶ Aburhamu, bala ññeu, í wēēḍ inò didḍ nla nla si bei á na ku ye kunaam. Í nò í yḍḍ. Iyi í yḍḍ nò inḍe í dḍ. ⁵⁷ Njoi Zuifu ñau à sō à ni, í kù to adḍ ciitaa titā, nò beirei ì ce ì ye Aburhamu. ⁵⁸ Njoi Jesu í ni, ntò ntò ñ wa n sō ñe, ñ wēē móm wo hai waati iyi a kù bí Aburhamu. ⁵⁹ Njoi à tasi kuta à waa bi a taa, amma Jesu í manji í fita hai kpasēi Ilaaḍu í ñe.

9

Jesu í jò ine go iyi à bí fēēju í ye ilu

¹ Iyi Jesu wa ñe ññoi í ye ññe go iyi à bí fēēju. ² Nò mḍcḍe ña à beee à ni, Mēetu, na mii í ce à bí inēeu ihē

fēēju. Na irii dulum dēei de, mà na irii dulum dii iyeḍ baae ñai.

³ Njoi Jesu í je ñña í ni, kù je na iyi í jò í ce dulum, kù nò kù je na iyi í jò iyeḍ baae ña à ce dulum. Í fēējue dei ku ba a ye yaasei bei Ilaaḍ wa ce ice siē. ⁴ Dasā kù ñe bei aa ka ce iyi a kù ce icei ine iyi í bēm wa. Idū í maai wa si bii inē go kaa yòkò ku ce ice. ⁵ Waati iyi ñ wa si andunya fei amui ñ je inya kumái andunya. ⁶ Iyi Jesu í fḍ beebē í tā ññoi í tu antò í takie do sāa í daa fēējuu si ijue. ⁷ Njoi í sḍḍ í ni, koo wēēju si inyii fatamai Siloe. (Yaasei iriu bei í je ku bē.) Njoi fēējuu í koo í wēēju nò í baa wa ye ilu bebei.

⁸ Kpaasie ña do ine ña iyi à yḍḍ í ya maa bara wo à ni, kù je mḍkḍo iyi í ya buba ku maa barau mbe ya. ⁹ Ine go ña à ni, ññui. Ine go ña mḍ à ni, kù je ññu, à jḍ ññei. Njoi inēeu takae í ni, amu mbe. ¹⁰ Njoi inē ñau à beee à ni, beirei í ce ijue í cī. ¹¹ Njoi í sḍ ña í ni, ine iyi à ya kpe Jesuu bei í tu antò si sāa í sisaam si iju nò í sḍm í ni n bḍ fatamai Siloe n koo n wēēju. Njoi iyi ñ koo ñ wēēju gbakā ñ ye ilu. ¹² Nò à beee à ni, iwoi inēeu í wa. Nò í ni, n kù mà.

Farisi ña à waa bee fēēju iyi í ba iriuu ide

¹³⁻¹⁴ Wee í ko ajoi kusimii Jesu í taki sāa do antò í jò inēeu í yeḍ iluu. Njoi à gbā inēeu à bḍḍe bi Farisi ñau. ¹⁵ Njoi Farisi ñau mḍ à beee bei í ce í yeḍ ilu. Nò í je ñña í ni, Jesu í daam sāa si iju í ni n koo n wēēju. Iyi ñ wēēju nò ñ ye ilu.

¹⁶ Njoi Farisi ñau gḍgḍ ña à ni, ine iyi í ce iceu be kù naa hai bi Ilaaḍ, domi kù waa jirima ajoi kusimi. Amma inē go ña mḍ à ni, beirei ilu dulum á ce ku yòkò ku ce dimii maamaakeu ihē. Nò kakḍó í losi anini ñña.

¹⁷ Njoi à bee fēējuu má à ni, si kuyei awò takae ni, beirei í yḍḍ, awò iyi í jò ì ye ilu. Nò í ni, wallii.

¹⁸ Amma inē ngbo ñau a kù dasi naane iyi inēeu í je fēēju wo í bei wa

yèò ilu nsei. Njoi à koo à bee iyeò baæe ña ¹⁹ à ni, ama nñeui ihē? Nò ntò ntò do fēejuu i buu be ña? Nò beirei í ce wa ye ilu nsei.

²⁰ Njoi baæe ñau à ni, à mà iyi ama nwai nò do fēejuu mòi à búu. ²¹ Amma a kù mà bei í ce wa ye ilu si nsei, a kù nò a kù mà ine iyi í cīaa ijue. Nñu takæe í la, i beee, á sō ñe do araæ. ²² À fò beebēi si na iyi í jò à waa ce njoine ngboi Zuifu ñau. À waa ce njo nñai si na iyi í jò à ce anu akā tã à ni ine iyi í jesi iyi Jesu í je ine iyi Ilaaḍ í cica a kaa je lafēe ku naa ile bii à ya ce kutótò ñña má. ²³ Njoi í ce à ni nñu takæe í la, a beee.

²⁴ Njoi Farisi ñau à kpe ineeu má à sōò à ni, fò ntò na Ilaaḍ. Awa à mà iyi ineeu ilu dulum nii. ²⁵ Njoi í je ñña í ni, amu de n kù mà dulum ku jei nje. N je fēeju wo amma nsei n wa n ye ilu. Andi iyi n mà mbe. ²⁶ Njoi à beee à ni, beirei do beirei í ceee. Beirei í ce í cī ijue. ²⁷ Nò í ni, n sō ñe tã, i kù gbò bei n fò ñai. Beirei í ce ì waa bi í gbòò má ña. Mà inje mò ì waa bi i je mōcōe ñai de.

²⁸ Njoi à buu à ni, awòì ì je mōcōe be mee. Awau mōcōì Moizi ñai. ²⁹ Awa à mà iyi Ilaaḍ í ba Moizi ide ku fò wo, amma ineeu be awa a kù mà hai bii í naa.

³⁰ Njoi ineeu í ni, to, ide nñeui bei í bitim iyi í kù mà hai bii í naa ña. Do nñu fei, ñjei í jò n ye ilu. ³¹ Awa de à mà iyi Ilaaḍ ci ya gbò ide ilu dulum ña, í gbe ine ña iyi à waa jirimæe nò à waa ce idòòbié, ide lafēe ñai í ya gbò. ³² Ajo kãma ine gò kù gbò bii à cī ijui ine iyi à bí do fēeju. ³³ Bii kù je hai bi Ilaaḍi ineeu be í naa kaa yòkò ku ce nkãma.

³⁴ Njoi à sōò à ni, si dulum nii à bié mam mam. Ì tamaa awòì aa kò nwa si cìo? Njoi à ganjje ku naa ile bii à ya ce kutótò ñña ña.

Hai dasi Jesu naane ña à yei bei fēeju ña

³⁵ Iyi Jesu í gbò à lele ineeu ñoi í koo í yòò í beee í ni, i dasi Ama

Amane naane? ³⁶ Njoi ineeu í ni, mākōyi, yooi í je Ama Amane ku ba n dasie naane. ³⁷ Njoi Jesu í ni, amu iyi ì waa yeu ihē mbe, amui n wa n bæe ide ku fò. ³⁸ Nò í ni, n dasie naane Lafēe. Njoi í gule si wajuæ.

³⁹ Njoi Jesu í ni, na irii kiitii n naa si andunya ku ba fēeju ña a ye ilu, nò ine ña mò iyi à waa ye ilu a fēeju. ⁴⁰ Njoi Farisi gò ña iyi à wa beu à gbò ideu ñoi à beee à ni, awa mò fēeju ñai? ⁴¹ Njoi Jesu í sō ña í ni, bii ì je fēeju ña, i kù ne taale ña. Amma si bei ì ya wæe si inje ì waa ye ilu ña, nñui í jò ì wa si dulum hee nsei ña.

10

Møndai angudā ña do woo degbe

¹ Jesu í ni, ntò ntò n wa n sō ñei, ine iyi í ló aroi angudā ña nò kù ló hai andeæ, bii í koo í gū idí í bei í ló, lafēe ile bata ngbai. ² Amma ine iyi wa ló hai do andei aroi angudā ñau, lafēe í je woo degbe angudā ñau. ³ Woo degbe aroi í ya cīaaì, nò angudā ñau à ya gbò imue. Nò ku kpe angudæ ña do iri ñña akā akā ku fitò ña waduude. ⁴ Waati iyi í fitò aña fei waduude nò ku cua ñña a maa tooe domi à mà imue. ⁵ A kaa je a too ine njoo gò, amma aa sa ku jì hai bi tee domi a kù mà imue.

⁶ Jesu í kpa ñña mōndau be amma a kù gbò yaaseæ.

Jesu í je woo degbe jiida

⁷ Njoi Jesu í sō ña má í ni, n wa n sō ñei, amui n je andei aroi angudā ñau. ⁸ Baai amu baasi ine ña iyi à cuam wa fei ile bata ngba ñai, amma angudā ñau a kù gbò ide ñña. ⁹ Amui n je ande. Ine iyi í ló wa do bi tom fei á ba faaba. Á ló, á nò ku fita, nò á ba bi ku je. ¹⁰ Ile nje ci ya naa kaa ku ce ile nò ku kpa nò ku beje. Amma amu n naai ku ba ine ña a ba kuwæe nò a nòò jiida jiida.

¹¹ Amui n je woo degbe jiida. Woo degbe jiida í ya jesi nñu ku kui na irii angudæ ña. ¹² Amma woo ce

gaañɔma kù je woo degbe. Si bei angudā ɲau a kù je titɛɛ, bii i hōnne muusu nla wa naa á jò angudā ɲau ku sa, nɔ muusu nla ku mu angudā ɲau nɔ iyi à gbe ɲau a fangaa. ¹³ Á sai domi na fiaɪ wa ce ice, kaa ne araarei angudā ɲau. ¹⁴⁻¹⁵ Amui n̄ je woo degbe jiidā. Si bei Baam í mām nɔ amu mɔ n̄ m̄a, bɛɛbɛ m̄oi n̄ m̄a angudām ɲa nɔ aɲa m̄a à mām, nɔ n̄ jesi n̄ ku na iri n̄ɲa. ¹⁶ Nɔ n̄ ne angudā gɔ ɲa má iyi a kù wa si arou ihɛ. Kù ne bei an ce iyi n̄ kù naaɔ ɲa wa. Aa nɔ a gbɔ imum nɔ aɲaɔ ti tako ɲau fei a je gaa akā, woo degbe mɔ akā.

¹⁷ Baaba í bim si na iyi í jò n̄ jesi n̄ ku. An ku nɔ an j̄i má. ¹⁸ Ine kāma kaa yɔkɔ ku nya hundem. Amma amu takam nii an nyaa. N̄ ne yiiko iyi an na hundem, nɔ n̄ ne yiiko iyi an gbaaɔ má. Bɛɛbei Baam í dasim ku ce.

¹⁹ Iyi í fɔ bɛɛbɛ, ɲoi Zuifu ɲau à nyi à kpɛ má na irii ideu. ²⁰ Ine gɔ ɲa à ni, í ne inei inɔkoi. Sūmui. Na mii í ce ì waa gbɔ ideɛ ɲa m̄m. ²¹ Nɔ ine gɔ ɲa m̄a à ni, ine iyi í ne inei inɔkoi ci ya fɔ ide bɛ ihɛ. Ine iyi í ne inei inɔkoi á yɔkɔ ku ɕi ijui fɛɛju ɲa?

Zuifu ɲau à kɔsi Jesu

²² Waati í to iyi aa ce jingau gɔ Zeruzalemui iyi à ya ni Kpasɛi Ilaaɔ ku teese. Waati bɛɛbɛ sukui tūtūi. ²³ Nɔ Jesu í wa bantumai kpasɛu wa ne ikpa akāi ileu iyi aa ya kpe bantumai Salomɔ. ²⁴ N̄ɔi Zuifu ɲau à kaakoe à beɛ à ni, hee waati yoomai aa jò sika iyi à wɛɛɔ ku kpa iri. Bii awɔi ì je ine iyi Ilaaɔ í cicau ntɔ ntɔ, sɔ wa s̄a s̄a.

²⁵ N̄ɔi Jesu í je n̄ɲa í ni, n̄ sɔ ɲe tā, amma i kù dasim naane ɲa. Ice iyi n̄ wa n̄ ce n̄ɲui wa jea ine ɲa seɛdam. N̄ wa n̄ cooi do irii Baam. ²⁶ Amma í ci ya dasim naane ɲa domi í kù wa si inɔi angudām ɲa. ²⁷ Angudām ɲa à ya gbɔ ide ku fɔm. N̄ m̄a ɲa nɔ à ya maa toom. ²⁸ Nɔ n̄ mu n̄ɲa kuwɛɛ hai tā, a kaa ku ajɔ kāma, nɔ ine gɔ

mɔ kaa yɔkɔ ku lakati ɲa hai si awɔm pai. ²⁹ Baam nii í muum nɔ í la í re ine fei. Ine gɔ kù wɛɛ iyi á yɔkɔ ku lakati ɲa hai si awɔi Baam. ³⁰ Nɔ amu do Baam fei akāi.

³¹ Iyi Zuifu ɲau à gbɔ bɛɛbɛ ɲoi à tasi kuta à waa bi a taa má. ³² N̄ɔi Jesu í sɔ ɲa í ni, do gbugbāi Baam n̄ ce ice jiidā nkpɔ si waju n̄ɲe. Na ice yoomai ì waa bi i tam kuta ɲa. ³³ N̄ɔi Zuifu ɲau à jeaa à ni, a kù waa bi ka tae kuta na ice jiidā ɲau, amma si na iyi í jò ì waa bu Ilaaɔi, domi awɔu amanai nɔ ì waa bi i ce arae Ilaaɔ.

³⁴ N̄ɔi Jesu í ni, à kɔ ide gɔ si tiai wooda n̄ɲe. Ideu wa fɔ ide iyi amanai ɲa, í ni, inɛ amanai ɲa, inɛ m̄o Ilaaɔi. ³⁵ Nɔ Jesu í sɔ ɲa má í ni, à m̄a iyi kukoi idei Ilaaɔ ntɔi wa fɔ do ajɔ fei. To, si ideu ihɛ Ilaaɔ takae wa kpe ine ɲa iyi à gbɔ ideɛu Ilaaɔ, ma irei. ³⁶ Bii bɛɛbei, bɛirei í ce ì ni n̄ wa n̄ bu Ilaaɔ ɲa si na iyi í jò n̄ ni amuu Amai Ilaaɔi. Nɔ amu takam m̄o Baabai í cicam nɔ í bem wa si andunya. ³⁷ Bii n̄ kù wa n̄ ce icei Baam í m̄a dasim naane ɲa. ³⁸ Amma bii n̄ wa n̄ coo, baa bii í kù dasim naane ɲa, í dasi icem naane ku ba i m̄a s̄a s̄a ɲa iyi Baaba í wa sim nɔ amu m̄o n̄ wa si Baaba.

³⁹ Iyi à gbɔ bɛɛbɛ ɲoi à waa de kpāa má a ba a muu, amma Jesu í gbā si ɲa, ⁴⁰ nɔ í nyi icei idoi Zuudɛɛ má bii Zāa í tako í dasi ine ɲa inyiu. Tengɪ bei í koo í wa, ⁴¹ nɔ ine nkpɔ í bɔ bi tɛɛ. N̄ɔi ine ɲa à ni, Zāa kù ce maamaake kāma, amma ide iyi í fɔ si gāmei inɛɛu ihɛ fei ntɔi. ⁴² Nɔ ine nkpɔ nkpɔ í dasiɛ naane tengɪ bɛ.

11

Ikui Lazaa

¹ Mɔkɔ gɔ iyi à ya kpe Lazaa kù waa ne baani. Betanii í je ilue, nɔ ilui Maari do Maata m̄m bɛ. ² Lazaa wɛɕi n̄ɲai. Maariui í je inaabo iyi á na ku fāsi tulare si isei Jesu nɔ ku gbāa do ntɔi irie. ³ N̄ɔi wɛɕi minjii Lazaa ɲau à samba si Jesu anu à ni, Lafɛɛ, kpaasi jiidae kù waa ne baani.

⁴ Iyi Jesu í gbò ideu ñoi í ni, b̄òu kaa kpaá, amma na irii b̄òèu inè ña aa yè amboei Ilaaḍ do ti amu iyi ñ je Amae.

⁵ Wee Jesu í bi Maata do if̄e do wec̄i ñja Lazaa. ⁶ Baa do iyi í gbò baani hai nei Lazaau, í ce ajò minji má ilu bii í wau. ⁷ Si anyie nò í s̄o m̄oc̄e ña í ni, ka nyi ilei Zudee má. ⁸ N̄oi m̄oc̄e ña à ni, M̄etu, si ajò minjiu ih̄e bei à bi a taè kuta, nò ì waa bi í nyi be má? ⁹ N̄oi Jesu í bee ña í ni, ajò akā l̄eu feloi í n̄e. Kù je maateeji ba. Bii inè ḡo wa n̄e das̄a kaa koos̄e domi wa yè inya kumái andunya. ¹⁰ Amma inè iyi wa n̄e idū á koos̄e domi inya kumá kù w̄eaa.

¹¹ B̄ebei Jesu í s̄o ña. Nò í f̄o má í ni, kpaasi nwa Lazaa wa sí njooi m̄ee, amma an koo n j̄u. ¹² N̄oi m̄oc̄e ñau à s̄o à ni, Laf̄e, bii í je wa sí njooi í sía. Á ba iri. ¹³ Wee ikui Lazaa Jesu í f̄aa, amma aña à tamaa bei idei njoo alalai í f̄aa. ¹⁴ Na ñoi í j̄ò Jesu í s̄o ña do yaasee í ni, Lazaa kù w̄e. ¹⁵ Amma na iri ñjei ñ w̄eò inò did̄o si na iyi í j̄ò n kù wa be hee n j̄ò ku ba iri. B̄ebei ñju be á j̄ò ì dasim naane ña. I n̄e ka b̄o bi t̄e. ¹⁶ N̄oi Tomaa iyi à ya kpe Sik̄au í s̄o m̄oc̄o kpaasie ña í ni, to, í j̄ò ka koo ka ku do M̄etu ajò.

Jesu í je kuj̄ti iku ña nò ñju í je kuw̄e

¹⁷ N̄oi Jesu do m̄oc̄e ñau à b̄o Betani be. Iyi à to, à koo à ba à si Lazaa t̄a hee í ce ajò m̄ee. ¹⁸ Wee kuj̄ti Betani do Zeruzalemu kù re kilo m̄eta. ¹⁹ Nò hai Zeruzalemu be Zuifu nkp̄o ḡo ña m̄o à naa bi Maata do Maari à naa ku ce ña f̄o si bei wec̄i ñja kù w̄e.

²⁰ Iyi Maata í gbò Jesu wa naa, ñoi í b̄o ku kōe. Amma Maari wa buba kpas̄e. ²¹ N̄oi Maata í s̄o Jesu í ni, Laf̄e, bii í je ì wa ih̄e wo wec̄im kaa ku. ²² Amma ñ mà baa nsei mii iyi aa t̄o Ilaaḍ fei á muue. ²³ N̄oi Jesu í s̄o í ni, wec̄e á j̄i wa má. ²⁴ N̄oi Maata í ni, nt̄oi, ñ mà iyi aj̄oi ank̄anyi iku

ña aa j̄i hai si bale. N̄ju m̄o á j̄i ajò ñju be.

²⁵ N̄oi Jesu í s̄o í ni, amui ñ je kuj̄ti iku ña nò ñ je kuw̄e. Inè iyi í dasim naane á maa w̄eí baa bii í ku. ²⁶ Nò inè iyi í w̄e nò í dasim naane kaa ku ajò k̄ama. Ì dasi ideu be naane? ²⁷ Nò Maata í j̄eaa í ni, oo Laf̄e, ñ dasi naane iyi aw̄oi ì je Kirisi, Amai Ilaaḍ, iyi à ni á na ku naa si andunya.

Jesu wa kpata

²⁸ Iyi Maata í f̄o b̄ebei í t̄a ñoi í koo í kpe Maari if̄e wa í s̄o do gundu í ni, M̄etu í to wa, wa kpee. ²⁹ Iyi Maari í gbò b̄ebei ñoi í dede do saasa í b̄o bi t̄e. ³⁰ Wee Jesu kù l̄o wa inò ilu tit̄a, amma í wa tengi bii Maata í k̄ou. ³¹ Zuifu ña iyi à b̄o Maari ku ce f̄o kpas̄e, à yè í dede í fita do saasa. N̄oi à tooe. Á tamaa wa b̄o ku kpata bi bal̄eu.

³² N̄oi Maari í to bii Jesu í wau. Iyi í ȳo ñoi í s̄e бата si wajue í s̄o í ni, Laf̄e, bii ì wa ih̄e wo wec̄im kaa ku. ³³ Iyi Jesu í yè wa kpata nò Zuifu ña m̄o iyi à tooe wau à waa kpata, ideu í f̄o in̄e j̄iida j̄iida hee wa yaya. ³⁴ N̄oi í bee ña í ni, iwoi ì suu ña. Nò à s̄o à ni, Laf̄e, naa c̄o. ³⁵ N̄oi Jesu í kpata. ³⁶ N̄ju ì j̄ò Zuifu ñau à ni, í c̄o zaka bei í buu. ³⁷ Amma ḡo ña à ni, in̄e ih̄e ì j̄ò f̄eju ña à yè ilu. Kaa ȳok̄o ku ganji Lazaa ku maà ku wo?

Kuj̄ti Lazaa hai si bale

³⁸ N̄oi inò ku f̄ou í j̄ò Jesu í yaya má, nò í b̄o bi bal̄eu. Wee bal̄eu si l̄om̄ai iri kuta ḡoi í wa nò à d̄i and̄e do kuta nla ḡo má. ³⁹ N̄oi Jesu í ni, í tale kutau hai be ña. Amma Maata wec̄i inè iyi í kuu í s̄o í ni, Laf̄e, bii í wa í s̄ami wa nu t̄a domi hai waati iyi à dasie bale í to ajò m̄ee wa nnyl. ⁴⁰ N̄oi Jesu í beee í ni, í j̄ò ñ s̄e ñ ni bii ì dasim naane aa yè amboei Ilaaḍ m̄e.

⁴¹ Si anyie ñoi à tale kutau hai be. Nò Jesu í wu iju lele í ni, Baam, ñ wa n saabue si na iyi í j̄ò ì gbò kut̄om. ⁴² Amu takam ñ mà iyi waati k̄ama fei ì ya maa gbò idem, amma ñ f̄o

bɛɛbɛi na inɛ ɲa iyi à waa leekɪ ihɛ ku ba a dasi naanɛ iyi awɔi ì bɛm wa. ⁴³Iyi í fɔ bɛɛbɛ í tã ɲɔi í la hee lele í ni, Lazaa, fita wa hai bɛ. ⁴⁴Ŋɔi í fita wa hai inɔ baleu do aco iyi à woɔ awɔɛ ɲa do isɛɛ ɲa do iriɛ. Ŋɔi Jesu í ni, í fũu í jò ku nɛ ɲa.

Inɛ ɲa à waa busi nje a ba a kpa Jesu

⁴⁵Ŋɔi Zuifu ɲa iyi à naa bi Maariu, nkpɔ ɲɲa í dasi Jesu naanɛ iyi à yɛ mií iyi í ce. ⁴⁶Amma gɔgɔ ɲa à nyi à koo à sɔ Farisi ɲau mií iyi Jesu í ce. ⁴⁷Ŋɔi inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ ɲau do Farisi ɲau à tɔtɔ inɛ ngboi woo ce kiiti ɲau mɔ à bee nje à waa ni, bɛirei aa ka ce. Inɛɛu wee í wasi maamaake nkpɔ nkpɔ ku ce. ⁴⁸Bii à jò wa ce bɛɛbɛ wa koo inɛ fei á na ku dasiɛ naanɛ. Nɔ inɛi Romu ɲa aa naa a legɛ kpasɛi Ilaaɔ, nɔ a ko dimi nwa.

⁴⁹Amma Kaifu iyi í jɛ woo wee nla si adɔ ɲɲu bɛ, í wa inɔ ɲɲa, nɔ í sɔ ɲa í ni, í kù mà nkãma ɲa. ⁵⁰I kù mà ɲa iyi aranfãani nwai inɛ akã ku ku si agbɛi dimi nwa ɲa? Si bɛɛbɛ dimi nwau fei kaa ce nfe má. ⁵¹Wee, ide iyi í fɔu bɛ, kù jɛ hai si lasabui ɲɲu takæi wa naa. Amma si na iyi í jò í jɛ woo wee nla si adɔ ɲɲu, na ɲɔi í jò í ce walii Jesu ku ku si agbɛi dimii Zuifu ɲa. ⁵²Kù nɔ kù jɛ si agbɛi aɲa akã á ku, amma á kui ku ba kú jò amai Ilaaɔ ɲa iyi à wa bii fei a jɛ akã.

⁵³Ŋɔi í jò hai ajɔ ɲɲu à waa busi nje a ba a kpa Jesu. ⁵⁴Na ɲɔi í jò Jesu ci ya maa dabii si inɔi Zuifu ɲau má si bantumã, amma í nɛ hai bɛ í bɔ ile iyi í wa kãkã gɔbabuã gɔ si ilu gɔ iyi à ya kpe Efaraimu. ɲɲu do mɔcɛ ɲa à koo à buba ilu bɛ.

⁵⁵Wee jingauí Zuifu ɲa iyi à ya kpe Iku ku kua í maai wa. Nɔ hai ilɛeko ɲa inɛ nkpɔ í bɔ kuwee ku ce Zeruzalɛmu ku ba a má hee jingauu ku maà to wa. ⁵⁶Ŋɔi à waa dɛdɛ Jesu, nɔ à leekɪ bantumãi kpasɛi Ilaaɔ à bee nje à waa ni, bɛirei ì waa lasabu ɲa. Ma kù waa naa jingauí ya. ⁵⁷Wee inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ ɲa do Farisi ɲa à na wooda à ni bii inɛ

gɔ í mà bii Jesu í wa ku sɔ aɲa a koo a muu.

12

Maari í fãsi tulare si isei Jesu

(Cɔ Matie 26:6-13; Maaku 14:3-9)

¹Si ajɔ mɛɛfa iyi í gbe jingauí Iku ku kua ku bɛi ku to wa, ɲɔi Jesu í bɔ Betani. Bɛi Lazaa inɛ iyi Jesu í jì hai si baleu í wa. ²Ilu bɛi à cea Jesu ije wa jɛ. Maata wa gbɔ ɲɲa nɔ Lazaa í wa si inɔ ɲɲa. ³Wee Maari í nɛ tulareí fia nkpɔ gɔ iyi à ce do ikpoi naadi alala, zakai bubui kilo. Ŋɔi í koo í soo í naa í fãsi isei Jesu, nɔ í gbãa do ntoí iriɛ. Ŋɔi inunui tulareu í gba kpasɛu fei.

⁴Ŋɔi inɛ akãi mɔcɔi Jesu ɲau iyi à ya kpe Zudasi Isikarioti inɛ iyi á zambæu í ni, ⁵fiaí tulareu ihɛ á yãkɔ ku to fiaí iceí adɔ akã. Na mií í jò a kù taa ka kpɛa ilu are ɲa fiaú. ⁶Iyi wa fɔ bɛɛbɛ kù jɛ wa ce araarei ilu are ɲau fa, amma si na iyi í jò í jɛ ile dei. ɲɲui í ya maa mu bɔgɔi fia ɲɲau, nɔ í ya maa ce ilei fia iyi à ya dasiu. ⁷Amma Jesu í ni, jò abou si laakæ. Amui í jilɛa ku ba ku fãsim a bɛi a sim. ⁸Waati kãma fei aa ɲɛ ilu are ɲa si inɔ ɲɲɛ, amma amu í kaa nɛm do ajɔ fei ɲa.

À waa dɛ kpãa a kpa Lazaa

⁹Zuifu nkpɔ í gbɔ iyi Jesu í wa Betani, nɔ à bɔ bɛ. Kù jɛ na Jesu ɲɲu akã, amma à waa bi à yɛ Lazaa iyi Jesu í jì hai si baleu. ¹⁰Amma inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ ɲau à waa busi nje a ba a kpa Lazaa mɔ, ¹¹domi na iriɛi Zuifu nkpɔ gɔ ɲa à fita hai bi tu ɲa à dasi Jesu naanɛ.

Jesu wa lɔ inɔ ilu Jeruzalɛmu

(Cɔ Matie 21:1-11; Maaku 11:1-11; Luku 19:28-40)

¹²Iju kumãɛ ɲɔi zamaa iyi í naa jingauu í gbɔ iyi Jesu wa naa Zeruzalɛmu. ¹³Ŋɔi à so wuai kpakpa à waa bɔ ku koɛ. À dɔ anu hee lele à waa ni, à waa saabuɛ. Aɔ Lafɛɛ ku wee, awɔ iyi ì waa naa do iriɛ. Ilaaɔ ku wee, awɔ Ilaalui Izireli

*. 14 Jesu wee í ba ama gbankéle gɔ wa gũ. Bɛɛbei í ce si bei kukɔi idei Ilaaɗ wa fɔ í ni,

15 I maà ce njo, inɛ inɛi Siɗɔ ɲa.

I cɔ ilaalu nɲɛ í gũ ama gbankéle, wa naa.

16 Ide ɲau bɛ mɔcɔi Jesu ɲau a kù gbɔ yaaseɛ waati bɛɛbɛ, amma waati iyi í nyi lelei Aɗ do amboeɛ, à ye gigi iyi mii ɲau fei à kɔɔ si kukɔi idei Ilaaɗ na iriɛ, à nɔ à ceaɛ fei ndɛɛ.

17 Inɛ ɲa iyi à wa bɛ do Jesu ajɔ waati iyi í kpe Lazaa í jũu hai si balɛu, aɲa fei à waa sisia inɛ ɲa mii iyi Jesu í ce. 18 Nɔi í jɔ zamaau fei í bɔ ku koɛ bɛɛbɛ domi à gbɔ baau maamaake iyi í ceu. 19 Na nɲu, Farisi ɲau à fɔ aɲa duusɔɔ à waa ni, i kù yɛ à mɔngɔ inɛɛu ihɛi mam mam? Wee inɛi andunya ɲa fei à waa tooɛ.

Geɣeki gɔ ɲa à waa de Jesu

20 Wee Geɣeki gɔ ɲa à wa si inɔi inɛ ɲa iyi à naa Zeruzalemu Ilaaɗ ku gulea waatii jingauu. 21 Nɔi à bɔ bi Filipu inɛi Besaída si ilɛi Galileu, à ni, mɔkɔyi, à waa bi Jesu ku yɛ.

22 Nɔi Filipu í koo í sɔ Anderee, nɔ Anderee do Filipu à koo à sɔ Jesu. 23 Nɔi Jesu í sɔ ɲa í ni, awaati í to mbe bei bii inɛ ɲa aa yɛ amboei amu Amai Amanɛ. 24 Ntɔ ntɔ n̄ wa n sɔ ɲɛi, bii ijui iya kù cuku si ilɛ kù ku, nɲu akāi á maa wɛɛ. Amma bii í ku á bí iju nkpɔ nkpɔ. 25 Inɛ iyi í bi kuwɛɛ á na ku kuɛ. Inɛ mɔ iyi kù saalu kuwɛɛ ngɔgɔ, sɔɔlui kuwɛɛ hai tãi lafɛɛ wa ce. 26 Inɛ iyi í wɛɛ na irim ku toom wa. Nɔ bii n̄ wa, bei lafɛɛ mɔ á wa. Bii inɛ gɔ í wɛɛ na irim, Baam á cea lafɛɛ bɛɣɛ.

Jesu wa fɔ idei iku

27 Nɔi Jesu í ni, nsei inɔm í fɔ jiida jiida. N kù mà baa beirei an fɔ. Mà n tɔɔ Baaba ku nyam si wahala iyi á bam nsei ihɛi ya. Aawo, n kaa n ce bɛɛbɛ domi na nɲui í jɔ n̄ naa. 28 Baaba, jɔ iriɛ ku nɛ bɛɣɛ. Iyi Jesu í fɔ bɛɛbɛ ɲɔi à gbɔ ide ku fɔ gɔ wa hai lele í ni, n̄ jɔ í nɛ bɛɣɛ tã nɔ an jɔ ku

kɔɔsi má. 29 Iyi inɛ ɲa iyi à wa bɛu à gbɔ ide ku fɔu, ɲɔi à ni, kulai ijii. Nɔi inɛ gɔ ɲa mɔ à ni, amaleka gɔi wa baa ide ku fɔ.

30 Nɔ Jesu í sɔ ɲa í ni, kù jɛ na irim nii à gbɔ ide ku fɔu bɛ, amma na iri nɲɛi. 31 Nsei ajɔ í to wa mbe si bii Ilaaɗ á kiiti inɛi andunya ɲa. Bɛɛii aa lele Seetam ilaalu andunya. 32 Waati iyi aa som hai ilɛ a kɔam lele, waati bɛɛbei an fa inɛ fei wa bi tom. 33 Si ideu bɛ Jesu wa sisi yaase bei nɲu á kui. 34 Nɔi zamaau í sɔ í ni, à gbɔ si tiai wooda nwa iyi inɛ iyi Ilaaɗ í cicau á maa wɛɛi hee do ajɔ fei. Beirei í ce ì waa ni kù nɛ bei á ce iyi a kù so Amai Amanɛ hai ilɛ a kɔɛ lele. Yooi í jɛ Amai Amanɛu.

35 Nɔi Jesu í sɔ ɲa í ni, í gbe keeke iyi inya kumá kaa wa anini nɲɛ má. Í s̄la i ya maa nɛ si waati iyi ì nɛ inya kumá ɲa ku ba ilu kuku ku maà na ku boe ɲɛ, domi inɛ iyi wa nɛ si ilu kuku ci ya mà bii wa bɔ. 36 Na nɲu, i dasi inya kumá naane waati iyi ì nɔɔ ɲa ku ba i jɛ amai inya kumá ɲa.

Zuifu ɲa a kù dasi Jesu naane

Iyi Jesu í fɔ bɛɛbɛ í tã ɲɔi í dede hai inɔ ɲa í nɛ í koo í manji. 37 Baa do iyi í ce maamaake nkpɔ fei si waju nɲa a kù dasiɛ naane. 38 Bɛɛbei ide iyi walli Ezai í fɔu í ce. Í ni, Lafɛɛ, yooi í dasi waazo nwa naane. Mà bi yooi Lafɛɛ í nyisi gbugbãɛ.

39-40 Walli Ezai í fɔ má í ni,

Ilaaɗ í fɛɛju ɲa,

Ku ba a maà yɛ ilu.

Nɔ í jɔ idɔ nɲa í le

Ku ba a maà mà do bisi ɲa.

Í ce bɛɛbei ku ba a maà na a kpaasi idɔ nɔ nɲu ku jɔ á ba iri.

Nɔi í jɔ á kù yɔkɔ a kù dasi naane.

41 Ezai í fɔ bɛɛbei si na iyi í jɔ í yɛ amboei Jesu nɔ í fɔ ide na iriɛ.

42 Do nɲu fei, baa inɛ ngboi Zuifu ɲau nkpɔ í dasi Jesu naane. Amma si bei à waa ce nɔi Farisi ɲau a kù jesi si bantuma ku ba a maà na a ganji ɲa

* 12:13 à waa saabuɛ Do feei geɣeki hozanai à ya ni.

ile bii à ya ce kutətəə ɲau ku bə má. 43 A kù waa bi a lele aɲa hai bei si na iyi í jò saabui amanɛ ɲai à bi í re ti ɪlaaḏ.

Idei Jesui á ye taalei ine ɲa

44 Ɖɔi Jesu í fə ide hee lele í ni, ine iyi í dasim naane, kù je amu akāi í dasi naane, í dasi ine iyi í bəm wa mə naane. 45 Bɛɛbe mɔi ine iyi í yem í ye ine iyi í bəm wai. 46 Amui n̄ je inya kumá, nɔ n̄ naai si andunya ku ba ine iyi í dasim naane fei ku maḏ wa si ilu kuku má. 47 Ine iyi í gbɔ idem nɔ kù waa saalue, kù je amui an ye taalei lafɛɛ. Amu n̄ naai n na n faaba inei andunya ɲa, n kù naa ku ye taale ɲa. 48 Ine iyi í kəsım nɔ kù gba idem, í ne mii iyi á ye taalei lafɛɛi. Ide ɲa iyi n̄ fə, ɲɲui á ye taalei lafɛɛ si aɔi ankāanyiu. 49 Ideui á ye taalee si na iyi í jò n kù wa n fə ide do yiikoi aram, amma ɪlaaḏ Baaba takaei í s̄m ide ɲa iyi an fə. Ɖɲui í nɔ í bəm wa. 50 N̄ mà iyi ide ɲa iyi í s̄m ɲau kuwɛɛ hai t̄ai á je kəkəɔ ɲɲa. Ɖɔi í jò ide iyi n̄ wa n fə, n̄ wa n fəɔi bei Baaba í s̄m.

13

Jesu í wie isei mɔcəe ɲa

1 Aɔɔ iyi bii iju í má á je jingau iku ku kuau í to. Nɔ Jesu í mà iyi waatii ɲɲu í to mbe ɲɲu ku ne hai andunya ɲɲu ku bə bi Baai ɲɲu. Hai sinte hee ku baa nsei í ne kubii ineɛ ɲa, nɔ kubi ɲɲa iyi í ɲeu í bəɔi hee kəɔ.

2 Ɖɔi Jesu do mɔcəe ɲa à waa je aɔɔ. Wee Seetam í tale si Zudasi Isikariəti amai Siməu ku zambae tā. 3 Jesu takae í mà iyi ɪlaaḏ Baaba í daa ɲɲu mii fei si awə, í nɔ í mà iyi ɲɲu í naai hai bi ɪlaaḏ nɔ ɲɲu wa nyi be má. 4 Ɖɔi í dede hai bi ku jɛu í bə kumbooe í jilə, nɔ í so acə ɔ í d̄i si kpakae. 5 Ɖɔi í bu inyi si jɛe wa wieḏ kutei mɔcəe ɲa nɔ wa gbāa do acə iyi í d̄i si kpakaeu. 6 Iyi í to si Siməə Pieɛ ɲɔi Pieɛ í beee í ni, Lafɛɛ, awəi aa wie kutem? 7 Nɔ Jesu í jɛaa

í ni, i kù mà mii iyi n̄ wa n ce nsei, amma bii í kəɔsi aa na í mà. 8 Ɖɔi Pieɛ í ni, aawo, awə si aa wiem kutem pai. Ɖɔi Jesu í s̄ə í ni, bii n kù wie kuteɛ í kaa je inem má. 9 Ɖɔi Siməə Pieɛ í ni, debei Lafɛɛ, kù je kutem ɲɲu akāi aa wie mee, wie awəm do irim fei. 10 Ɖɔi Jesu í s̄ə í ni, ine iyi í we tā kù ne bukaatai ku we má í gbe isee ɲa ku ba ku má mam mam. Ine í má, amma kù je inɛ fei. 11 Wee Jesu í mà ine iyi á zamba ɲɲu tā, ɲɔi í jò í ni kù je aɲa feii à má.

12 Iyi í wie kute ɲɲa ɲa í tā, ɲɔi í so kumbooe í dasi, nɔ í nyi aɔbɛe má í bei í bee ɲa í ni, i mà yaasei ice iyi n̄ ce ɲɲeu be ɲa? 13 Ī ya maa kpem Mɛetu do Lafɛɛ ɲa. Ntəi ì waa fə ɲa, domi bɛɛbei n̄ je. 14 To, bii amu iyi n̄ je Lafɛɛ do Mɛetu ɲɲe n̄ wie kute ɲɲe ɲa, í s̄a inɛ mɔi í ya wie kutei nje ɲa. 15 Yaase jiidai n̄ nyisi ɲe be ku ba inɛ mɔi í ya cea nje bei n̄ ce ɲɲe. 16 Ntə ntə n̄ wa n s̄ə ɲei, woo ce ice ci ya la ku re ine ngboe. Bɛɛbe mɔi ine iyi à be ci ya la ku re ine iyi í bəɔ. 17 Nsei wee ì mà yaasei iyi ih̄e ɲa. Bii í waa coo ɲa, aa ne inə didḏ ɲa.

18 Kù je inɛ feii n̄ wa n fāa. N̄ mà ine ɲa iyi n̄ cicai. Amma kù ne bei á ce iyi kukəi idei ɪlaaḏ kù k̄. Kukəu í ni, ine iyi wa bam ku je aɔɔ, ɲɲui í sinda í je mbeem. 19 Hai nsei n̄ wa n s̄ə ɲei hee ide ɲau ku maa ce ku ba bii í na í ce í dasi naane ɲa iyi amui n̄ je ine iyi n̄ ni n̄ jɛu. 20 Ntə ntə n̄ wa n s̄ə ɲei, ine iyi í gba ine iyi n̄ be, amui í gba. Nɔ ine iyi í gbam, ine iyi í bəm wai í gba.

Jesu wa fə iyi Zudasi á zamba ɲɲu (Cə Matie 26:20-25; Maaku 14:17-21; Luku 22:21-23)

21 Iyi Jesu í fə bɛɛbe í tā, ɲɔi inəe í fə kaa kaa. Ɖɔi í s̄ə ɲa s̄ā s̄ā í ni, ntə ntə an s̄ə ɲe, ine akā ɲɲei á zambam. 22 Ɖɔi mɔcə ɲau à waa cə nje domi a kù mà ine iyi wa fāa. 23 Wee ine akā ɲɲa, ine iyi Jesu í bi jiida jiida, wa gbesi gendei Jesu. 24 Ɖɔi Siməə Pieɛ

í ceaa nyinda do awō ku bee Jesu yooi wa fāa. ²⁵ Njoi mōcō iyi wa gbesi gendei Jesuu í beee í ni, Lafēe, yooi ì waa fāa. ²⁶ Njoi Jesu í jēaa í ni, an bu kili nō n gusi ayē, inē iyi ñ na, lafēei. Njoi í bu kiliu í na Zudasi amai Simōo Isikarioti. ²⁷ Hai waati iyi Zudasi í gba kiliu gbakā Seetam í lō siei. Njoi Jesu í sōo í ni, mii iyi aa ce, coo do njuma.

²⁸ Amma si inō nja inē gō kù mà mii iyi í jò í sōo bēēbe. ²⁹ Si bei Zudasii wa mu bogoi fia nja, njoi í jò inē gō nja à tamaa Jesu í ni koo ra ngogō wa iyi aña aa jēd jingau walakō wa sōo ku mua ilu are nja fia. ³⁰ Iyi Zudasi í gba cilii í mi gbakā njoi í fita. Wee í ko idū í dū.

Wooda titō

³¹ Iyi Zudasi í fita njoi Jesu í ni, bēbeii inē nja aa yē amboei amu Amai Amanē, nō aa yē ti Ilaaō mō na irim. ³² Si bei inē nja aa yē amboei Ilaaō na irim, nju takae á jò a yē ti amu mō. Á coo mōi kaa kpē. ³³ Injē baakōm nja, waati keekei í gbe iyi an wēe do injē, nō si anyie aa na i maa dedeem nja. Amma ide iyi ñ sō Zuifu nja nju ñ wa n sō injē mō be nsei. I kaa yōkō í bō bii ñ wa n bō nja. ³⁴ Wooda titō iyi ñ wa n jilē njē wee, i ya bi njē nja. Si bei ñ bi njē, injē mō i ya bi njē nja. ³⁵ Bii ñ bi njē nja, inē fei á mà iyi ñ jē mōcōm nja.

Jesu wa fō iyi Piēē á jā ku ni nju kù màa

³⁶ Njoi Simōo Piēē í bee Jesu í ni, iwoi ì waa bō Lafēe. Njoi Jesu í jēaa í ni, bii ñ wa n bō i kaa yōkō i toom nsei, amma bii í kōosi aa toom wa bē. ³⁷ Njoi Piēē í beee í ni, Lafēe, beirei í ce n kaa n yōkō n tooe nsei. Ñ tā sōlu n na kuwēem na irie. ³⁸ Njoi Jesu í jēaa í ni, ñ tā sōlu i na kuwēē na irim do ntō? Ntō ntō ñ wa n sōei, hee ajēe ku maa kō aa jā ise gbēeta i ni i kù màm.

14

Jesui í jē kpāa iyi wa bō bi Baaba

¹ Njoi Jesu í sō mōcōe nja í ni, i màa ya wēe do inō ku fō nja. I dasi Ilaaō naane nō i dasim naane nja. ² Bi ku wa í kpō kpasēi Baam. Nō wee ñ wa n koo bē n koo n ce njē sōlui bi ku wa. Bii kù jē ntō, n kaa n sō njē. ³ Bii ñ koo ñ ce njē bi ku wa ñ tā an nyi wa má, n naa n gbā njē n bōd njē bi tom ku ba injē mō i wa bii ñ wa. ⁴ Bii ñ wa n bō ñ mà kpāau nja.

⁵ Njoi Tomaa í ni, Lafēe, a kù mà baa bii ñ waa bō mōm. Beirei aa ka ce ka mà kpāau. ⁶ Njoi Jesu í jēaa í ni, amui ñ jē kpāa, do ntō, do kuwēe. Inē kāmā kaa bō bi Ilaaō Baaba bii kù jē hai do bi tom. ⁷ Bii ñ màm nja, aa mà Baam nja. Nō hai nsei ñ màa nja ñ nō ñ yōo nja.

⁸ Njoi Filipu í ni, Lafēe, nyisi wa Baaba, nju bē á to wa. ⁹ Njoi Jesu í jēaa í ni, Filipu, hai kukpei ñ wa inō njē ihē nō i kù màm? Inē iyi í yem í yē Ilaaō Baaba. To, na mii í ce ñ waa ni, nyisi wa Ilaaō Baaba má. ¹⁰ I kù dasi naane iyi ñ wa si Ilaaō Baaba, nō Ilaaō Baaba mō í wa sim ni? Ide iyi ñ wa n sō njē, n kù wa n fōo do yūiko amu takam. Amma Baaba í wa sim nō njui wa ce icēe. ¹¹ I dasim naane nja iyi ñ wa si Baaba nō Baaba mō í wa sim. Walakō i dasi naane nja baa na icēu takae iyi ñ waa yē nja. ¹² Ntō ntō ñ wa n sō njē, inē iyi í dasim naane, lafēe mō á ce icē iyi ñ wa n ce, nō á ce ku la ku re bēbe mōm, domi wee ñ wa n bō bi Baaba. ¹³ Nō mii iyi aa tōe do irim nja fei an coo ku ba amu Amau n nyisō amboei Baaba. ¹⁴ Bii ñ tōe ngogō do irim aa ba nja.

Jesu í ce kuwā nju ku bē Hundei Ilaaō wa

¹⁵ Nō Jesu í ni má, bii ñ bim nja aa jirima mii iyi ñ ni i ce nja. ¹⁶ Nō an tōo Ilaaō Baaba ku mu njē Woo mua gbugbā mmue wa, iyi á maa wēe do injē hee do ajō fei. ¹⁷ Woo mua gbugbāu Hundei Ilaaōi, njui á jò inē nja a mà ntōu. Inei andunya nja a kaa yōkō a gbaa si na iyi í jò a kù waa yōo, bēbe mōi a kù màa. Amma

inje ì màa ña, domi í wεε do inje, á nò ku wa si idò ñje.

¹⁸ N kaa n jò ñe kəyɔ. An na n nyi wa bi tu ñe má. ¹⁹ Í gbe keeke nsei iyi inei andunya ña a kaa yem má, amma ñje aa yem ña si na iyi í jò ñ wεε, nò ñje mɔ aa wεε ña. ²⁰ Waati iyi ajou í to wa aa mà ña iyi ñ wa si Baam nò ñje mɔ ì wa sim ña nò amu mɔ ñ wa si ñe.

²¹ Ine iyi í mà woodam nò wa jirimae, lafɛei í bim. Ine iyi í bim, Baam á bi ñju mɔ, nò amu takam an bi lafɛe, nò an nyisie aram.

²² Zudasi gɔ í wa be, amma kù je Zudasi Isikarioti. Nñui í beee í ni, Lafɛe, beirei aa ce í nyisi wa arae nò í kaa nyisi inei andunya ña. ²³ Nɔi Jesu í jεaa í ni, ine iyi í bim fei á gbò idem, nò Baam á bi lafɛe nò amu do Baam nɔu fei aa ka ña ka ce bi ku wa si idò lafɛe. ²⁴ Ine iyi kù bim, lafɛe kaa jirima idem pai. Nò ide iyi ì waa gbò ñau ihɛ ña, kù je idei amu takam, amma idei Baabaí. Nñui í bεm wa.

²⁵ Ide ñau ihɛ fei ñ wa n sɔ ñei hai waati iyi ñ wa inò ñje ihɛ. ²⁶ Amma Hundei Ilaaɔ, Woo mua gbugbāu, á maa kò ñe si mii fei, nò ku maa ye ñe gigii ide ña iyi ñ tako ñ sɔ ñe fei. Nñui Baaba á be ñje wa do irim nɔu.

²⁷ Laakai ku sūi ñ wa n jò ñje. Bei amu takam ñ wεεò laakai ku sū, beεbe mɔi an jò ñje mɔ í wεεò laakai ku sū. Nò laakai ku sū iyi an mu ñjeu kaa je bei ti andunya. Na ñju, i maà wεεò inò ku fɔ ña, nò i maà jò zigi ñje ku da. ²⁸ Í gbò ña iyi ñ sɔ ñe ñ ni ñ wa n koo amma an nyi wa bi tu ñe má. Bii ì bim ña aa wεε do inò didɔ ña do iyi ñ wa n bɔ bi Baaba, domi ññui í rem. ²⁹ Na ñoi í ce ñ wa n sɔ ñe hai nsei hee ide ñau ku maa ce, ku ba bii ideu í na í ce í dasim naane ña. ³⁰ N kaa n ba n sɔ ñe ide nkpɔ má si na iyi í jò Seetam ilaalui andunyau wa naa, amma kù ne gbugbā kama sim. ³¹ To, i dede ka ne ku ba inei andunya ña a mà iyi ñ

bi Baaba nò ñ wa n ce fei ndεε si bei Baaba í nam woodae.

15

Jesui í je icui j̄i ndii rezɛɛ

¹ Si anyii ññu nò Jesu í sɔ ña má í ni, amui ñ je icui j̄i ndii rezɛɛ nò Baam mɔi í je woo logooe. ² Amaawɔm ña iyi a ci ya so fei, ññui í ya da ña ku nyɔ ña. Amaawɔ ña iyi à waa so mɔ í ya kɔta ñai ku ba kuso ñña ku kɔsi. ³ Ine í má tã do saabui ide iyi ñ sɔ ñe. ⁴ I jò í má sim ña, nò amu mɔ an má si ñe. Si bei amaawɔ kaa yòkò ku so iso do arae bii kù je wa má si icui j̄i, beεbe mɔi ñje taka ñje í kaa yòkò í so bii í kù waa má sim ña.

⁵ Amui ñ je icui j̄i ndii rezɛɛ, ñje mɔi ì je amaawɔe ña. Ine iyi wa má sim nò amu mɔ ñ wa n má si lafɛe, á so iso nkpɔ. Amma bii kù je do amu í kaa yòkò í ce ngɔgɔ ña. ⁶ Ine iyi kù waa má sim aa nyaai a nyɔɔ bei à ya nyɔ amaawɔi j̄i ña. Si anyie, bii à gbe nò a tɔtɔ ña a dasi ña ina a jo. ⁷ Bii ì waa má sim ña nò idem í wa si ñe í tɔ mii iyi ì bi fei ña aa ba ña. ⁸ Iso nkpɔ ku so ñjei á jò irii Baam ku ne amboe. Beεbe mɔi aa nyisiò ine ña iyi ñjeu mɔcɔm ñai. ⁹ Ñ bi ñei bei Baam mɔ í bim. I jò í wa si kubim ña. ¹⁰ Bii ì waa jirima woodam ña, beεbe mɔi aa wa si kubim ña, bei amu mɔ ñ jirima woodai Baam nò ñ wa si kubie.

¹¹ Ñ sɔ ñe ine ññu bei ku ba inò didɔm ku wa si ñe nò inò didɔ ñje ku kɔ. ¹² Wooda iyi ñ na ñe wee, i ya bi ñje ña bei ñ bi ñe. ¹³ Kubi nla gɔ kù wεε iyi í re ine ku ku si agbei kpaasie ña. ¹⁴ Bii ì waa ce iyi ñ dasi ñe ì je kpaasim ñai. ¹⁵ N kaa n kpe ñe aru má, domi aru ci ya mà mii iyi lafɛee wa ce. Amma ñ wa n kpe ñe kpaasi ña si na iyi í jò mii iyi ñ gbò hai bi Baam fei, ññui ñ sɔ ñe be. ¹⁶ Kù je ñjei í cicaam, amma amui ñ cica ñe. Nò ñ nya ñe iká ku ba í ya so iso iyi á kpe ña. Si beεbe mii iyi aa tɔ Baaba do

irim ŋa fei á mu nŋe. ¹⁷ Iyi ñ wa n dasi ŋe nŋui í je í ya bi nje ŋa.

Inei andunya ŋa à cé Jesu do inee ŋa

¹⁸ Bii inei andunya ŋa à cé ŋe, í mà ŋa iyi amui à tako à cé. ¹⁹ Bii ñ je ti andunya ŋa, tilasi inei andunya ŋa aa bi ŋei, domi tu ŋai ñ je ŋa. Amma amu ñ cica ŋei ñ nya ŋe hai si andunya, nò ñ kù je ti andunya má ŋa. Nŋui í jò inei andunya ŋa à cé ŋe. ²⁰ Nò ñ ye gígíi ide iyi ñ sŋ ŋe ñ ni woo ce ice ci ya la ku re lafēēē. Bēēbei si bei à wahalam aa wahala inje mō. Bii í je à jirima idem, bēēbe mōi aa jirima ide nŋe. ²¹ Amma mii ŋau be fei aa ce nŋei na irim si na iyi í jò a kù mà inē iyi í bem wa. ²² Bii n kù naa n kù sŋ ŋa ide wo, dulum kaa wa si iri nŋa. Amma nsei a kù ne bei aa ce a ní aŋa a kù mà mà dulum nii. ²³ Ine iyi í cém í cé Baam mōi. ²⁴ Ine kāmā kù ce mii iyi ñ ce si anini nŋa. Bii n kù ce mii ŋau be wo, dulum du ŋa kaa wa si iri nŋa. Amma wee nsei à ye fei ndēē nò do nŋu fei à cé amu do Baam. ²⁵ Iyi be í cei ku ba ide iyi à kò si tiai wooda ŋŋa ku kò iyi í ni, à cém nò a kù mà iriò isēē.

²⁶ Amma an be nŋe Hundei Ilaaḥ wa, nŋui á jò inē ŋa a mà ntou. Nŋui í je Woo mua gbugbāu, nò hai bi Ilaaḥ Baabai á naa. Bii í to wa nŋui á je nŋe sēēdam. ²⁷ Nò inje mō aa jea inē ŋa sēēdam ŋa, si na iyi í jò awaḍe ŋai à weē hai waati iyi ñ sinti icēm.

16

¹ Ide ŋau ihē fei ñ sŋ ŋei ku ba í maḥ koose ŋa si naane ŋu dasi nŋe. ² Aa na a ganji ŋe ile bii à ya ce kutotō ŋa ku bō. Nò awaati wa naa iyi inē ŋa aa kpa inē gō nŋe ŋa, nò aa maa tamaa bei Ilaaḥi aŋa à waa cea ice. ³ Aa ya maa ce bēēbei si na iyi í jò a kù mà m hee má je Baaba. ⁴ Ñ wa n sŋ ŋe ide ŋau ihēi ku ba bii awaatiu í to wa í ye gígí ŋa iyi ñ tako ñ sŋ ŋe tā.

Ici Hundei Ilaaḥ

Nŋi Jesu í sŋ ŋa má í ni, n kù sŋ ŋe ide ŋau ihē hai sinte domi awae ŋai à weē. ⁵ Wee nsei ñ wa n bō bi inē iyi í bem wa, nò baa inē akā nŋe kù beem iwoi ñ wa n bō. ⁶ Amma ideu ihē iyi ñ sŋ ŋe nŋui í fō inō nŋe kaa kaa, ma irei. ⁷ Do nŋu fei, ntōi ñ wa n sŋ ŋe, bii ñ koo aranfāani nŋei. Aranfāani nŋei, domi bii ñ koo an be nŋe Woo mua gbugbāu wa, amma bii n kù koo kaa naa bi tu ŋe. ⁸ Waati iyi á to wa nŋui á nyisi inei andunya ŋa iyi à je ilu dulum ŋa, nò ku jò inē ŋa a mà mii iyi í je dee dee, nò ku jò a mà iyi Ilaaḥ á kiiti inē ŋa. ⁹ Á nyisi ŋa iyi à je ilu dulum ŋa si na iyi í jò a kù dasim naane. ¹⁰ Á jò á mà mii iyi í je dee dee si na iyi í jò ñ wa n bō bi Baaba nò ñ kaa yem má ŋa. ¹¹ Nò á jò a mà iyi Ilaaḥ á kiiti inē ŋa domi í kiiti Seetam ilaalui andunya tā mōm.

¹² Ñ ne mii nkpō iyi an sŋ ŋe má amma ideu í re ŋe titā. ¹³ Waati iyi Hundei ntō á to wa, nŋui á jò ñ mà ntou fei ŋa. Kaa fō ide do yiikoi nŋu takae, ide ŋa iyi í gbō do iyi à na ku cei á sŋ ŋe. ¹⁴ Nŋui á jò irim ku ne amboe, domi idem nii á gbō ku sisi nŋe. ¹⁵ Mii iyi Baaba í ne fei, tom nii. Nŋi í ce ñ ni Hundei Ilaaḥu á gbō idem ku sisi nŋe.

Ino ku fō á na ku je ino didḥ

¹⁶ Jesu í sŋ ŋa í ni, bii í kōḥsi keeke í kaa yem má ŋa, nò bii í ce sāa má aa yem ŋa. ¹⁷ Nŋi mōcōe gō ŋa à bee nje à waa ni, yoomai í je yaasei ideu be. Í ni bii í kōḥsi keeke a kaa ka ye nŋu nò bii í ce sāa má aa ka ye nŋu. Yoomai í je yaasee. Í ni nŋu wa bō bi Baai nŋu. Yoomai í je yaasei iyi be mō má. ¹⁸ To, yoomai í je yaasei bii í kōḥsi keeke. A kù mà ide mii wa fō.

¹⁹ Wee Jesu í mà iyi à waa bi a bee nŋu ideu. Nŋi í ni, to, ñ sŋ ŋe ñ ni bii í kōḥsi keeke í kaa yem má ŋa, nò bii í ce sāa má aa yem ŋa, mà irei. Ideu bei ñ waa bee ŋa? ²⁰ Ntō ntō ñ wa n sŋ ŋe, aa kpata í weewea ŋa, amma á dōa inei andunya ŋa si. Aa

wεε do ino kufo ɲa, amma ino kufo ɲɛ á na ku kpaasi ino didō. ²¹ Bii inaabo í gule wa bi ku bí, í ya ne ino ku fo si na iyi í jò waatii ara kuroei í to wa. Amma bii í bí amau í ya gbeje ara kuroui domi ino didōe í ya la do iyi í bí ama si andunya. ²² Bεεbei inɛ mō ì wεεð ino kufo si nsei ɲa. Amma an na n ye ɲe má, aa wεεð ino didō ɲa, nō inε gō kaa yōkō ku nya ino didō ɲɲeu.

²³ Bii awaatiu í to wa, i kaa beem nkāma ɲa. Ntō ntō ñ wa n sō ɲei, mii iyi aa tōo Ilaađ Baaba do irim ɲa fei á mu ɲɲe. ²⁴ Hee nsei i kù tōo ngōgō do irim ɲa. I tōo, aa ba ɲa ku ba ino didō ɲɲe ku kō.

Jesu í kāmia andunya

²⁵ ɲoi Jesu í sō ɲa má í ni, ide ɲau ihē fei nsei do mōndai ñ sō ɲe. Amma awaati wa naa, iyi n kaa n sō ɲe ide do mōnda má. Ide iyi í je idei Baaba an sō ɲei sāa sāa do yaasee. ²⁶ Bii waatiu í to wa, aa tōo Baaba do irim ɲa. N kaa n sō ɲe n ni an tōoe na iri ɲɲe má, ²⁷ domi Baaba takae í bi ɲe. Í bi ɲe si na iyi í jò inε mō ì bim, nō ì dasi naane ɲa iyi hai bi tēi ñ naa. ²⁸ Ntōi, hai bi Baabai ñ fita wa ñ naa andunya. Nsei ñ wa n jò andunya ñ wa n bō bi Baam.

²⁹ ɲoi mōcōe ɲa à sōo à ni, to, bεbeii ì waa fo ide do yaase si na iyi í jò mōnda kù wa si. ³⁰ Nsei à mà iyi ì mà fei ndεe, nō ì mà lasabui idō nwa baa bii a kù beee ide gō. ɲoi í jò à dasi naane iyi hai bi Ilaađi ì naa.

³¹ ɲoi Jesu í je ɲɲa í ni, debei ì dasi naane bεbei ɲa? ³² I ce laakai ɲa. Awaati wa naa nō í to wa tā mōm de, iyi inε ɲa aa jò inε fei í fangaa í jò amu akā i bō kpasē ɲa. Do ɲɲu fei n kù je amu akā, domi Baaba í wεε do amu. ³³ Ide ɲau ihē ñ wa n sō ɲei ku ba i ne laakai ku sū na anu akā iyi awae ɲa à ne. Si andunyau ihē aa ye ijuukpā ɲa, amma í maà mōngō temua ɲa, domi ñ kāmia andunya tā.

17

Jesu í ce kutōo na irii mōcōe ɲa

¹ Iyi Jesu í fo bεebe í tā, ɲoi í wu iju lele í ni, Baaba, awaati í to. Jò irii amu Amae ku ne amboe ku ba amu mō ñ jò titεe ku ne amboe, ² nō inε ɲa iyi ì nam fei n mu ɲɲa kuwεe hai tā si bei ì muum yiiko si inε fei. ³ Kuwεe hai tāui í je inε ɲa a màe, awō Ilaađ akā ilu ntōu, nō a màm, amu Jesu Kirisi iyi ì be wau. ⁴ Ñ jò irie í ne amboe si ileu ihē, nō ice ɲa iyi í dasim ku ceu fei ñ coo. ⁵ Baaba, nsei ñ wa n tōoei, jò n ne amboe bi tēe bei ñ tako ñ ne wo hee a maà taka andunya.

⁶ Inε ɲa iyi ì cica hai si andunya ì nam, ñ jò à màe. Tēi à je wo, nō ì so ɲa ì nam. À nō à waa jirima idee. ⁷ Nsei à mà mii iyi ì nam fei, hai bi tēi í naa, ⁸ domi ide ɲa iyi ì sōm ɲɲui amu mō ñ sō ɲa, nō à gba ideu. À mà iyi ntō ntō hai bi tēi ñ naa nō à dasi naane iyi awōi ì bεm wa.

⁹ Ñ wa n tōoe na iri ɲɲa. Kù je na irii inei andunya ɲai ñ wa n tōoe, amma na inε ɲa iyi ì nam ɲai, domi aɲai à je tēe. ¹⁰ Mii iyi ñ ne fei tēi, nō mii iyi awō mō ì ne fei tom nii, nō irim í ne amboe na iri ɲɲa. ¹¹ Nsei ñ wa n nyi wa bi tēe. Bii í kōosi keeke n kaa n maa n wa si andunya má, aɲai aa maa wa si andunyau. Baaba kumá, degbe ɲa do gbugbāi irie iyi ì nam, ku ba a je akā si bei awae à je akā. ¹² Waati iyi ñ wεε do aɲa ñ degbe ɲa do gbugbāi irie, iri iyi ì nam nōu. Ñ degbe ɲa nō si ino ɲɲa baa inε akā kù ce nfe, bii kù je amai nfeu baasi. Bεεbei kukōi idee í kō. ¹³ Nsei ñ wa n nyi wa bi tēe. Ide ɲau ihē si andunyau ihēi ñ wa n fōo, ku ba aɲa mō a kōo ino didō na irim. ¹⁴ Ñ na ɲa idee, nō inei andunya ɲa à cé ɲa si na iyi í jò a kù je ti andunya, si bei amu mō ñ kù je ti andunya. ¹⁵ N kù wa n tōoe í nya ɲa hai si andunya, amma ñ wa n tōoei ñ degbe ɲa ku ba Seetam inε laalau ku maà

nɔ ɲa. 16 A kù je ti andunya si bei amu mɔ n kù je ti andunya. 17 Idei í je ntɔ. Jɔ ideɛu ku nya ɲa ikā a je titeɛ. 18 Ñ be ɲai si andunya si bei awɔ mɔ ì bɛm si andunya. 19 Na iri ɲɲai ñ so aram ñ nae ku ba aɲa mɔ a je titeɛ mam mam.

20 Kù je aɲa akāi ñ wa n cea kutɔɔ, amma do ine ɲa mɔ iyi aa na a dasim naane na saabui ide ɲɲa. 21 Ñ wa n tɔɛi aɲa fei a je akā. Si bei awɔ Baaba ì wa sim, nɔ amu mɔ ñ wa sie, jɔ a je akā si wa ku ba inei andunya ɲa a dasi naane iyi awɔi ì bɛm wa. 22 Amboeɛ iyi ì jɔ ine ɲa à ye sim, nɲɲi ñ jɔ à waa ye si aɲa mɔ ku ba aɲa mɔ a je akā bei awae à je akā. 23 Jɔ n wa si ɲa nɔ awɔ mɔ i wa sim ku ba a je akā mam mam, nɔ inei andunya ɲa a mà iyi awɔi ì bɛm wa nɔ ì bi ɲai bei ì bim.

24 Baaba, ñ bi ine ɲa iyi ì nam a maa wa bi tom bii an wa, ku ba a ye amboem, amboe iyi ì muum. Ì muum amboeui si na iyi í jɔ ì bim hai waati iyi a kù taka andunya. 25 Baaba awɔ iyi ì je dee dee, baa do iyi inei andunya ɲa a kù màe, amu ñ màe, nɔ ine ihɛ ɲa mɔ à mà iyi awɔi ì bɛm wa. 26 Ñ jɔ à màe, nɔ an kɔɔ ɲɲa si kumàe má ku ba kubi iyi ì bim ku wa si ɲa, nɔ amu mɔ n wa si ɲa.

18

À mu Jesu

(Cɔ Matie 26:47-56; Maaku 14:43-50; Luku 22:47-53)

1 Iyi Jesu í ce kutɔɔɛ í tã, ɲɔi í fita, ɲɲu do mɔcɔɛ ɲa à bɔ lambo gɔ iyi í wa icei ido iyi à ya kpe Sedorɔɔ. ɲɔi í lɔ be, ɲɲu do mɔcɔɛ ɲa. 2 Wee Zudasi ine iyi á zambaɛu mɔ í mà inyau, domi aɲaɔ ɲa à ya koo be ise fɛɛfelo. 3 ɲɔi í jɔ Zudasi í bɔ be do sooge ɲa do woo degbe kpasɛi Ilaaɔ ɲa iyi ine ngboi woo weei Ilaaɔ ɲa do Farisi ɲau à be wau. À waa mu jine i gũ ɲɲa do fitila ɲa do ina jugula ɲa. 4 Jesu í bei wa mà mii ɲa iyi á ba ɲɲu fei. Iyi à to wa ɲɔi í sekeɛ si ɲa í bee

ɲa í ni, yooi ì waa de ɲa. 5 ɲɔi à jɛaa à ni, Jesu inei Nazaretiui à waa dede. ɲɔi Jesu í ni, amui ihɛ mɛɛ.

Wee Zudasi ine iyi á zambaɛu, wa leeki be aɲaɔ ɲa aɲɔ. 6 Iyi Jesu í je ɲɲa í ni, amui ihɛ, ɲɔi aɲa fei à sekeɛ do anyi à koo à cuku ilɛ. 7 ɲɔi Jesu í bee ɲa má í ni, yooi ì waa de ɲa. ɲɔi à ni, Jesu inei Nazaretiui à waa dede. 8 Nɔ Jesu í ni, ñ sɔ ɲɛ tã ñ ni amui ihɛ. To, bii amui ì waa dede ɲa í jɔ ine ɲa iyi à gbeu a ne.

9 Bɛɛbei ide iyi í tako í fɔu í kɔ iyi í ni, Baaba, ine ɲa iyi ì nam fei baa ine akā ɲɲa kù ce nfe. 10 Wee Simɔɔ Píɛɛ í ne taakuba. ɲɔi í yɔɔ í cafeɔ ifi njei woo ce icei woo wee nlai Ilaaɔu. Irii woo ce iceui Malikusu. 11 Amma Jesu í sɔ Píɛɛ í ni, sindo taakubae si ankɔɔɛ. Ì waa tamaa n kaa n temuad ijuukpā iyi Baaba í jileem nii?

À bɔɔ Jesu si wajui Ani

12 ɲɔi sooge ɲa do ine ngbo ɲɲa do Zuifu woo degbe kpasɛi Ilaaɔ ɲau à mu Jesu à dũu. 13 Nɔ à tako à bɔɔɛ bi Ani titã. Wee Aniu wa je baai aboi Kaifu, iyi í je woo wee nlai Ilaaɔ si adɔ ɲɲu. 14 Nɔ Kaifu í sɔ Zuifu kpaasie ɲau ideu ihɛ wo í ni, aranfaani nwai ine akā ku ku si agbei dimi nwa.

Píɛɛ í jã í ni ɲɲu kù je mɔcɔi Jesu

(Cɔ Matie 26:69-70; Maaku 14:66-68; Luku 22:55-57)

15 Waati iyi à mu Jesu à waa neɛ ɲɔi Simɔɔ Píɛɛ do mɔcɔ mmu gɔ à waa toɔɛ. Wee woo wee nlai Ilaaɔu í mà mɔcɔ ine ɲɲu, ɲɔi í jɔ mɔcɔu í ba í too Jesu í lɔɔ bantumai kpasɛi woo wee nlau. 16 Amma Píɛɛ í gbe waduude andɛ koofa be. Nɔ mɔcɔ iyi woo wee nlau í màu, í fita wa í naa í ba mudɛɛ iyi wa degbe koofau ide ku fɔ, nɔ í jɔ Píɛɛ í lɔ. 17 Nɔ mudɛɛu í bee Píɛɛ í ni, kù je awɔ mɔ ine akāi mɔcɔi mɔkɔui ya. ɲɔi Píɛɛ í ni, aawo, kù je amu.

18 Si bei tũtũ wa ceu, ɲɔi woo ce ice ɲa do woo degbe kpasɛi Ilaaɔ ɲau à leeki kɔkɔi ina nyenyɛ à waa nyia.

Nɔ Piεε mɔ́ í koo wa nyia bi tu ŋa be aǰɔ.

Woo wee nlaui í bee Jesu ide

(Cɔ Matie 26:59-66; Maaku 14:55-64; Luku 22:66-71)

¹⁹ Nɔi woo wee nlaui Ilaaɔu í bee Jesu idei mɔ́cɔε ŋa do yaasei cio iyi wa kɔ́ si. ²⁰ Nɔi Jesu í jεaa í ni, ideu si bantumai n̄ s̄ɔ́ inε fei. N̄ ya n̄ kɔ́ inε ŋa si ciom nii ile bii à ya ce kutɔ́tɔ́ ŋa do si kpas̄i Ilaaɔ́, bii Zuifu ŋa fei à ya tɔ́tɔ́. N̄ kù fɔ́ ide k̄ama si asii. ²¹ Na mii í ce ì waa beem ide. Inε ŋa iyi à gbɔ́ idem, bee aŋa taka ŋa iyi n̄ s̄ɔ́ ŋa, aŋai aa mà mii iyi n̄ fɔ́.

²² Iyi Jesu í fɔ́ bεεbe, ŋɔ́ inε ak̄ai woo degbe kpas̄i Ilaaɔ́ ŋau í sambalae í ni, woo wee nlaui ì waa jεaa ide nfe nfe bεεbe? ²³ Nɔi Jesu í jεaa í ni, bii ide laalɔ́ ì n̄ fɔ́, fɔ́ inε fei ku gbɔ́. Amma bii í je ide jüda mɔ́i n̄ fɔ́, na mii í ce ì waa sambalam.

²⁴ Nɔ́ Ani í j̄ɔ́ à d̄u à bɔ́ɔε bi Kaifu, woo wee nlaui.

Piεε í j̄a má í ni ŋɔ́ ku mà Jesu

(Cɔ Matie 26:71-75; Maaku 14:69-71; Luku 22:58-62)

²⁵ Waati iyi Simɔ́ Piεε í wa be wa nyia inau ŋɔ́ à beεε à ni, kù je awɔ́ mɔ́ inε ak̄ai mɔ́cɔ́i mɔ́kɔ́ui ya. Nɔ́i Piεε í j̄a í ni, aawo, kù je amu. ²⁶ Wee woo ce icε ak̄ai woo wee nlaui Ilaaɔ́u í wa be. Wa je nyaanzei inε iyi Piεε í bu it̄leu. Iyi í ye Piεε ŋɔ́i í beεε í ni, n̄ kù ye inε ò lambo bei? ²⁷ Amma Piεε í j̄a má í ni, aawo. Gbak̄a ŋɔ́i aǰεε wa kɔ́.

À bɔ́ɔ́ Jesu si wajui Pilati

(Cɔ Matie 17:1-2, 11-14; Maaku 15:1-5; Luku 23:1-5)

²⁸ Hai bi Kaifu be, inε ngboi Zuifu ŋau à bɔ́ɔ́ Jesu bi ku kiitii ilu ileu bii Pilati í wa. Wee daadaak̄ai. Aŋa taka ŋa a kù lɔ́ ile bi ku ce kiitii ku ba aŋa a maà na a je ilu riisi ŋa. A kù bi a je ilu riisi domi à waa bi a ba a je ij̄ei jingauí Iku ku kuau. ²⁹ Nŋui í j̄ɔ́ Pilati í fita wa í naa í ba ŋa í bee ŋa í ni, taale yoomai í ye si mɔ́kɔ́u ŋa. ³⁰ Nɔ́i à ni, bii kù ce laalɔ́, a kaa ka

dae si awɔ́. ³¹ Nɔ́i Pilati í s̄ɔ́ ŋa í ni, inε taka nŋε í kooε í koo í kiiti do wooda nŋε. Amma à ni, inε inεi Romu ŋa í kù na wa kp̄aa iyi aa ka kp̄aɔ́ amane ŋa.

³² Bεεbei idei Jesu í ce ku nyisiò dimii iku iyi á ku. ³³ Nɔ́i Pilati í lɔ́ ile bi ku ce kiitii má í kpe Jesu í beεε í ni, awɔ́i ì je ilaalui Zuifu ŋa? ³⁴ Nɔ́i Jesu í ni, inε gɔ́i í s̄ɔ́ε bεεbe de, mà ì nɔ́ ì waa beei. ³⁵ Amma Pilati í ni, amuu Zuifui n̄ bei n̄ mà? Dimie ŋa do inε ngboi woo weei Ilaaɔ́ ŋai à muε à daam si awɔ́. Mii ì ce. ³⁶ Nɔ́i Jesu í jεaa í ni, bommam kù je ti andunya. Bii í je ti andunyai, woo ce icεm ŋa aa ja, a kaa je a mum a na inε ngboi Zuifu ŋau. Amma bommam kù je ti andunya ih̄ε. ³⁷ Nɔ́i Pilati í beεε í ni, debei, awɔ́u ilaalui? Nɔ́i Jesu í jεaa í ni, awɔ́i ì fɔ́ bεεbe. N̄ naai si andunya, à bím nii n̄ je seεdai ntɔ́. Inε iyi í je ti ntɔ́ fei á gbɔ́ idem. ³⁸ Nɔ́i Pilati í beεε í ni, dimii mii mɔ́m nii à ya kpe ntɔ́.

À ye taalei Jesu a ba a kpaa

(Cɔ Matie 27:15-31; Maaku 15:6-20; Luku 23:13-25)

Si anyii ide ŋau ŋɔ́i Pilati í fita má í bɔ́ bi Zuifu ŋau. Í s̄ɔ́ ŋa í ni, amu n̄ kù ye taale k̄ama si mɔ́kɔ́u. ³⁹ Amma si bei à ne d̄ɔ́nneε, an j̄ɔ́ nŋε inεi piis̄ɔ́ ak̄a si jingauí Iku ku kua. Ì bi n̄ j̄ɔ́ nŋε ilaalui Zuifu ŋau? ⁴⁰ Nɔ́i aŋa fei à wasi ku d̄ɔ́ anu do gbugb̄a à waa ni aŋa a kù bi mɔ́kɔ́u be. À waa ni Barabasii aŋa à bi. Wee Barabasiu í ya ce ilei.

19

¹ Nɔ́i Pilati í j̄ɔ́ à c̄a Jesu do kp̄ɔ́tɔ́. ² Nɔ́i sooge ŋa à ba fulai aḡu à daa Jesu si iriε, nɔ́ à daa si kumboo nkpa gɔ́ má à waa yaakoεɔ́. ³ Nɔ́i à ya sekeε siε wa à naa a m̄aa c̄oo f̄ɔ́ a maa ni, f̄ɔ́ ilaalui Zuifu ŋa. Nɔ́ a maa sambalae.

⁴ Nɔ́i Pilati í fita wa ma í s̄ɔ́ zamaau í ni, wee an fitaɔ́ nŋε mɔ́kɔ́u wa ku ba í mà ŋa iyi n̄ kù ye siε kurara go.

⁵ N̄oi í fitað Jesu wa do fulai agūu do kumboo nkpæ. N̄oi Pilati í s̄s̄ ŋa í ni, m̄əkəu wee. ⁶ Iyi in̄e ngboi woo weei Ilaaḍ ŋau do woo degbe kpas̄i Ilaaḍ ŋau à ȳəŋ n̄oi à wasi ku la à waa ni, kpakpæ si j̄li. N̄oi Pilati í s̄s̄ ŋa í ni, in̄e taka n̄ŋe, i gba i kpakpæ si j̄li ku gaau. Amma amu n k̄u ye sīe taale ḡo. ⁷ N̄oi Zuifu ŋau à s̄s̄o à ni aŋa à n̄e wooda ḡo, n̄o si woodai aŋau í gbe de a kpaai domi wa ni n̄juu amai Ilaaḍi.

⁸ Iyi Pilati í gb̄o ideu, n̄jo í muu má hee í caa. ⁹ N̄oi í b̄oḍ Jesu bi ku ce kiitiu má í koo í beee í ni, hai iwoi ì waa naa nt̄o nt̄o. Amma Jesu k̄u j̄eaa m̄om. ¹⁰ N̄oi Pilati í beee í ni, baa amu takam i kaa bam ide ku f̄o? I k̄u má iyi ñ n̄e kp̄aa n̄ j̄ə, n̄o ñ n̄e kp̄aa má n̄ kpakpæ si j̄li ku gaau? ¹¹ N̄oi Jesu í j̄eaa í ni, i kaa n̄e gbugb̄a k̄ama sim, bii k̄u j̄e Ilaaḍi í nae wa. N̄jui í j̄o in̄e iyi í dasim si aw̄ə, dulum d̄eé í re baa t̄e. ¹² Iyi Pilati í gb̄o beeb̄e, n̄oi wa ce kookaai ku ba ku j̄o. Amma Zuifu ŋau à d̄s̄ anu à waa ni, bii ì j̄o m̄əkəu b̄e, i k̄u j̄e kpaasii ilaalu n̄lai Romu má. In̄e iyi í ce arāe ilaalu fei m̄bēi ilaalu n̄lai Romuui í baa í j̄e.

¹³ Iyi Pilati í gb̄o ideu, n̄oi í j̄o à fitað Jesu n̄o í buba si kit̄ai woo kiitiu iyi í wa inya bii à ya kpe Tintim ndii kuta. Amma do fee Eb̄e, Gabatai à ya kpe inya. ¹⁴ Wee à wa si ājo iyi bii iju í má á j̄e ājo kus̄imi. Ājo kus̄imiu ālei á sinti, n̄o in̄e ŋa à wasi ku ce sālui jingau iku ku kuau. N̄o waati beeb̄e zakai das̄ai. N̄oi Pilati í s̄s̄ Zuifu ŋau í ni, ilaalu n̄ŋe wee. ¹⁵ Amma à wasi ku d̄s̄ anu à waa ni, kpa. Kpakpæ si j̄li ku gaau. N̄oi Pilati í bee ŋa í ni, beirei í ce ì bi n̄ kpakpa ilaalu n̄ŋe si j̄li ku gaau. N̄oi in̄e ngboi woo weei Ilaaḍ ŋau à j̄eaa à ni, a k̄u n̄e ilaalu mmu ḡo bii k̄u j̄e ilaalu n̄lai Romu. ¹⁶ N̄oi Pilati í da n̄ŋa Jesu si aw̄ə ku ba a kpakpæ si j̄li ku gaau.

À kpakpa Jesu si j̄li ku gaau
(C̄o Matie 27:32-44; Maaku 15:21-32; Luku 23:26-43)

N̄o à mu Jesu à n̄eḍ. ¹⁷ N̄o à k̄aa Jesu j̄li ku gaau í so í fitað hai in̄o ilu í b̄oḍ hee inya iyi à ya kpe inyai kokoi iri. Do feei Eb̄e, Ḡəḡətai à ya kpe inya. ¹⁸ Bei à kpakpæ si j̄li ku gaau. N̄o à kpakpa in̄em̄ək̄o minji ḡo ŋa b̄e má, in̄e ak̄a do aw̄ə cangae, in̄e ak̄a m̄o do aw̄ə n̄j̄e n̄o Jesu í wa anini n̄ŋa.

¹⁹ N̄oi Pilati í j̄o à k̄o ide ḡo si j̄li ḡo à masi antai j̄li ku gaau. Kuk̄o í ni, Jesu in̄ei Nazareti, ilaalui Zuifu ŋa. ²⁰ Zuifu nk̄o í ka kuk̄o domi inya k̄u j̄li in̄o ilu. N̄o à k̄o do feei Eb̄e do Lat̄e do Ḡēeki. ²¹ N̄oi in̄e ngboi woo weei Ilaaḍ ŋau à s̄s̄ Pilati à ni, maà ti i k̄o i ni, ilaalui Zuifu ŋa, amma k̄o i ni, í ni n̄jui í j̄e Ilaalui Zuifu ŋa. ²² N̄oi Pilati í ni, iyi ñ k̄o t̄a ñ k̄o.

²³ Iyi sooge ŋau à kpakpa Jesu à t̄a n̄oi à so j̄aae ŋa à kp̄o ik̄o m̄e, sooge fei í so ik̄o ak̄a ak̄a. N̄o à so ib̄o sis̄əu má. Ib̄o k̄u n̄e agbei ku s̄o domi à w̄ōi hai lele hee ku b̄o il̄e. Iyi à so ib̄o ²⁴ n̄oi à ni, ka maà ga ib̄o, amma ka ta si kpaasii ka c̄o ti in̄e iyi á j̄e. N̄o beeb̄e à ce. Beeb̄e kuk̄o idei Ilaaḍ í k̄o tengi bii í ni, aŋa duus̄o à kp̄e j̄aaem ŋa. N̄o à ta si ib̄o n̄lam kpa.

²⁵ Wee iyei Jesu do ifoi iye, do Maari aboi Kopa, do Maari in̄ei Madala, à waa leek̄i bi j̄li ku gaau Jesu. ²⁶ N̄oi Jesu í ye iye b̄e, do m̄əc̄o iyi í biu à waa leek̄i k̄ək̄o n̄j̄e, n̄o í s̄s̄ iye í ni, abooyi, in̄e ih̄e í baa í j̄e bei ama. ²⁷ N̄oi í s̄s̄ m̄əc̄o í ni, abou ih̄e bei iyei í baa í j̄e. Hai ājo n̄jui m̄əc̄o í gb̄a í b̄oḍe kpas̄e wa woo.

Waati iyi Jesu í ku
(C̄o Matie 27:45-56; Maaku 15:33-41; Luku 23:44-49)

²⁸ Si anyii n̄ju, si bei Jesu í m̄a iyi beb̄e fei nd̄e í kpa iri m̄be, n̄oi í ni, agb̄e wa kpa. Í f̄o beeb̄e ku ba kuk̄o idei Ilaaḍ ku k̄o. ²⁹ Wee caka ḡo

í wa be í ne atē kukā bam bam. Njoi à dī kanya si amaawōi jīi gō à sōsi atē kukāu à waa too si gelei Jesu. ³⁰ Iyi Jesu í tie atē kukāu njoi í ni, n̄ kpa irií icem nii mbe. Nō í kōmba irie í ku.

À gū Jesu kaka si kpakpaa cingae

³¹ Si bei à wa si sōlūi ajoi kusimiu, Zuifu ηau a kù waa bi ajou ku to wa ku ba iku ηau si jīi ηau be, domi ajou ajō nla gōi. Nηui í jō à koo à tōo Pilati ku jō à ce kutei ine ηa iyi à kpakpa ηau, n̄ a nya ηa hai be. ³² Na njoi í ce sooge ηau à ce kutei ine sinteu do ine minjisiau, aηa iyi à kpakpa do Jesu ajou. ³³ Amma waati iyi à to bi Jesu, à ba í ku tā, nō a kù ce kutēe má. ³⁴ Amma ine akāi sooge ηau í gū kpakpaa cingae do kaka, njoi gbakā nje do inyi wa jo wa. ³⁵ Amu Zāa n̄ ye iyi be fei, nō n̄ wa n̄ jea ine ηa seedaē, seēdam n̄ou ntōi. N̄ mà kam kam iyi ntōi n̄ wa n̄ fō, nō n̄ wa n̄ fōi ku ba inje mō i dasi naane ηa. ³⁶ A kù ce kutēe ηa nō iyi be í cei ku ba kukōi idei Ilaaō ku kō iyi í ni, baa kūkū akāe kaa lege. ³⁷ Nō kukōi idei Ilaaō í ni má, aa cō ine iyi aηa taka nηa à gūu.

À dasi ikui Jesu bale

(Cō Matie 27:57-61; Maaku 15:42-47; Luku 23:50-56)

³⁸ Si anyii nηu, Zozefu inei Arimateeu í koo í tōo Pilati ku jō nηu ku nya ikui Jesu. Wee Zozefu mō mōcōi Jesui, amma si asiii, domi wa ce njoi ine ngboi Zuifu ηa. Nō Pilati í jeaa si. Na njoi í jō Zozefu í koo í nya ikui Jesu. ³⁹ Nikodemu iyi í bō bi Jesu idū gō wo, í si Zozefu. Nō wa mu tulare dimi ikā ikā minji, akā mirui à ya kpoo, akā mō aloē. Kūwōe í to zakai kilo kuntaa. ⁴⁰ Ine minji ηau à so ikui Jesu à woo do jaae fūfū gō ηa nō à fāsi tulareu. Si dōonei Zuifu ηa beēbei à ya ce bii à waa si iku. ⁴¹ Lambo gō í wa tengi bii à kpakpa Jesu si jīi n̄ou. Si inō lambou à gbe isai kuta gō be kù kpe titā, nō a kù si ine gō si be. ⁴² Bei à koo à si Jesu si na iyi í jō tengi be kù

jī, nō à bi a suu gbāa gbāa hee ajoi kusimiu ku maa to wa.

20

Bale ngbe

(Cō Matie 28:1-8; Maaku 16:1-8; Luku 24:1-12)

¹ Ajō amaazuma daadaakō waati iyi iju kù má sāa sāa, njoi Maari inei Madalau í bō bi baleu. Nō í ba wee à tale kutau hai ande baleu. ² Njoi í sei í bō bi Simōo Piēe do bi mōcō iyi Jesu í bi jiidau, í sō ηa í ni, à nya ikui Lafēe hai inō bale nō a kù mà bii à dasi.

³ Njoi Piēe do mōcōu à fita à bō bi baleu. ⁴ Aηa minji fei à sei ajō, amma mōcōu í sei í cua Piēe, nηui í tako í to bi baleu. ⁵ Nō í bate í nante si baleu, nō í ye jaee ηau wa jile, amma kù lō. ⁶ Njoi Simōo Piēe wa baa do anyi. Iyi í to wa nō í lō inō baleu. Nō í ye jaee ηau wa jile, ⁷ do mango iyi à tako à dīdō iriēu. Amma mangou kù waa jile inya akā do jaee ηau, wa woi ikpa akā. ⁸ Njoi mōcō iyi í tako í to bi baleu, nηu mō í lō. Iyi í ye mii ηau nō í dasi naane. ⁹ Mōcō ηau a kù tako a kù gbō yaasei kukōi idei Ilaaō wo iyi í ni kù n̄e bei á ce iyi Jesu kù jī hai si bale. ¹⁰ Njoi mōcō ηau à sinda à bō kpasē.

Jesu í tusea Maari inei Madalau arae

(Cō Matie 28:9-10; Maaku 16:9-11)

¹¹ Amma Maari wa leekī waduude kōkōi baleu wa kpata. Si bei wa kpatau njoi í bate í nante inō baleu. ¹² Nō í ye amaleka minji gō ηa à waa dasi nyau fūfū à waa buba tengi bii ikui Jesu wa sū wo, ine akā ikpa iri, ine akā mō ikpa kute. ¹³ Nō à beee à ni, abooyi, na mii í ce ì waa kpata. Njoi í je nηa í ni, à so ikui Lafēem hai ihēi nō n̄ kù mà bii à dasie.

¹⁴ Iyi í fō beēbe í tā, njoi í sinda nō í ye Jesu wa leekī be. Amma kù mà mà Jesui. ¹⁵ Njoi Jesu í beee í ni, abooyi, na mii í ce ì waa kpata. Yooi ì waa de. Njoi Maari í tamaa bei woo degbe lamboui. Njoi í sōo í

ni, mākōyī, bii awōi ì soo, sōm bii ì jilōo n koo n soo. ¹⁶ Nōi Jesu í ni, Maari. Nōi Maari í sinda siē í sōo do feei Ebēē í ni, Rabuni, waato Mēetu.

¹⁷ Nōi Jesu í sōo í ni, jòm, maà lum, domi n kù bō lele bi Baam titā. Amma bō bi mōcōm ña, sō ña i ni ñ wa n bō bi Ilaaā. Nñui í je baam, nō í je baai ñe mō.

¹⁸ Nōi Maari ñei Madalau í koo í sō mōcō ñau í ni nñu í ye Lafēē. Nō wa sisi ñña ide iyi Jesu í sōo.

Jesu í tusea mōcōe ña arae

(Cō Matie 28:16-20; Maaku 16:14-18; Luku 24:36-49)

¹⁹ Ajō amaazumau iyi ale í le ñoi mōcō ñau à tōtōo si ile gō nō à sōkō gambou domi à waa ce nñoi ñe ngbōi Zuifu ñau. Nōi Jesu í faata wa í leeki si anini ñña. Nō í sō ña í ni, laakai ku sū ku wēē nñe.

²⁰ Iyi í sō ña bēēbē í tā ñoi í nyisi ña awōe ña do kpakpaa cingaēu. Nō ñoi mōcō ñau í dō iyi à ye Lafēē. ²¹ Nōi Jesu í sō ña má í ni, laakai ku sū ku wēē nñe. Si bei Baaba í bēm wa, bēēbē mōi amu mō ñ bē ñe.

²² Iyi í fō bēēbē í tā ñoi í fufu ña í ni, i gba Hundei Ilaaā ña. ²³ ñe iyi í kpa idei dulum dēē ña, Ilaaā mō á kpaai. ñe mō iyi ì ni dulum ndēē í je idei irie ña, lafēē á maa wēēò ndēēi.

Jesu do Tomaa

²⁴ Wee Tomaa ñe akāi mōcō maateeji ña iyi à ya kpe Sīkàu kù wa ñnō ñña si waati iyi Jesu í naa si ñau. ²⁵ Nōi mōcō ña iyi à gbēu à sōo à ni, à ye Lafēē. Amma Tomaa í sō ña í ni, nō n kù ye agbei ponti ñau si awōe ña nō n kù dasi amaawōm si agbei pontiu nō n kù dasi awōm si dalai jujui kpakpaa cingaēu n kaa n dasi naane pai.

²⁶ Zakai azuma akā má à tōtōo má si ñnō ile. Tomaa í wa ñnō ñña. Nō à cīmbo gambo ña. Amma Jesu í faata si anini ñña wa má nō í ni, laakai ku sū ku wēē nñe. ²⁷ Nō í sō Tomaa í ni, cō awōm ña nō í dasi amaawōe si bē. Naaò awōe wa má i luò cingaam.

Jò sika sikau bē, dasi naane. ²⁸ Nōi Tomaa í jēaa í ni, awōi ì je Aō Lafēē. ²⁹ Nōi Jesu í sōo í ni, debēi ì dasi naane si na iyi í jò ì yem, ma irei. Ilu ñnō didō ñai ñe ña iyi a kù yem nō do nñu fei à dasi naane.

Mii iyi í jò à kō tiau ihē

³⁰ Maamaake nkpōi Jesu í ce má si wajui mōcōe ña iyi a kù kō si tiau ihē. ³¹ Amma ide iyi ihē ñai à kō ku ba i dasi naane ña iyi Jesu í je Kirisi Amai Ilaaā ku ba naane iyi ì dasie ñau ku jò ì ba kuwēē hai tā ña.

21

Jesu í tusea mōcō mēēje gō ña arae

¹ Si anyii nñu, Jesu í nyisi arae bi mōcōe gō ña má kōkōi tenku iyi à ya kpe Tiberia. Do yaase bei í nyisiò arae wee. ² Simōo Piēē do Tomaa iyi à ya kpe Sīkàu do Natanieli ñei Kana si ilei Galilee do amai Zebēdee ña do mōcō minji mmu gō ña má, aña fei à wa ñna akā bē. ³ Nōi Simōo Piēē í sō ña í ni, ñ wa n bō cōcō. Nō à ni, aa ka siē.

Nō à fita gbakā à lō akōi ñnyí gō idū à ñe. Amma idū ajō nñu a kù mu nkāma. ⁴ Iyi iju wa bō ku má, ñoi à ye Jesu wa leeki itii tenkuu bē, amma a kù mō mō nñui. ⁵ Nōi Jesu í bēe ña í ni, ñe awaasū ñau bē, i kù mu nkāma ña de. Nōi à ni, aawo. ⁶ Nōi í sō ña í ni, i dasi taao nñe ñnō ñnyí do ikpa awō ñei akōi ñnyíu, aa mu cēē ña. Nō à sō taao ñña ñnō ñnyí nō à mu cēē hee à mōngō ku faa wa. ⁷ Mōcō iyi Jesu í bi jiidau í sō Piēē í ni, Lafēē mbe.

Iyi Simōo Piēē í gbō iyi Lafēēi, ñoi í dasi ñbōe domi basīi í wēē wo. Nō í dasi ñnyíu wa bō bi tēē. ⁸ Amma mōcō ña iyi à gbēu à to wa ice do akōi ñnyíu, à waa fa taao ñña iyi í kō do cēēu. Kujī ñña do ice kù re mēetu cīō. ⁹ Iyi à kita wa ile nō à ye ñna nyenyē gō bē cēē wa banda si, nō pēē wa jile bē. ¹⁰ Nōi Jesu í sō ña í ni, i naaò cēē gō ña iyi ì mu wa ñseiu ña.

11 Nō Simōo Piēē í koo í lō akoi inyiu nō í fa taaou wa ilē. Taaou í kō do cēē nla ŋa. Kukpō nŋa í to cīō do ciitaa do mēeta. Do iyi í kpō bēēbe fei taaou kù ga. 12 Nōi Jesu í sō ŋa í ni, i naa i nya sōnda ŋa. Nō baa mōcō akā kù jē ku beēē ku ni, awōi yoo, domi à mà iyi Lafēēi. 13 Nōi Jesu í koo í so pēēu do cēēu í na ŋa.

14 Ise gbēetasiaēi mbe bei iyi Jesu í nyisi mōcōē ŋa arae hai waati iyi í jī hai si balē.

Jesu do Piēē

15 Iyi à nya sōnda à tā ŋoi Jesu í bee Simōo Piēē í ni, Simōo amai Zāa, ì bim í re inē ihō ŋa? Nō Piēē í jēaa í ni, oo Lafēē. Ì mà iyi ñ biē. Nōi Jesu í sōo í ni, gbōa ama angudām ŋa. 16 Nō í beēē má ise gbeejisia í ni, Simōo amai Zāa, ì bim? Nō Piēē í jēaa í ni, oo Lafēē. Ì mà iyi ñ biē. Nōi Jesu í sōo í ni, gbā angudām ŋa. 17 Nō í sisi í beēē má ise gbēetasia í ni, Simōo amai Zāa, ì bim? Nō inōi Piēē í fō do si bei í beēē ise gbēetasia í ni, ì bim? Nōi Piēē í jēaa í ni, Lafēē, ì mà fei ndēē, ì mà kam kam iyi ñ biē. Nō Jesu í sōo í ni, to, gbā angudām ŋa. 18 Ntō ntō ñ wa n sōēi, waati iyi ì wēē awaasū ì ya dīa arae wondo nō i bō bii ì bi. Amma bii ì naa ì gbo, aa tē ikpaei nō inē gō ku dīe nō ku bōdē bii i kù bi. 19 Do ideu bei Jesu í fō yaase bei Piēē á na ku ku ku nyisiō amboei llaaō. Iyi í fō bēēbe í tā nō í sōo í ni, toom wa.

Jesu do mōcō iyi í bi jīida

20 Nōi Piēē í sinda, nō í yē mōcō iyi Jesu í bi jīidau wa naa do anyi nŋa. Mōcōu nŋui í tako í gbesi gēndēi Jesu waati iyi à waa jē í beēē í ni, Lafēē, yooi á zambaēu. 21 Iyi Piēē í yē mōcōu ŋoi í bee Jesu í ni, Lafēē, mōkōu ihē mō ni, beirei ti nŋu mō á yē. 22 Nōi Jesu í jēaa í ni, baa bii ñ bi n jō ku maa wēē hee n koo n nyiō wa mái, iwoi í yēē. Awō de, toom wa. 23 Nōi laabaauí ideu í fangaa si inōi woo dasi Jesu naane ŋau à be ni mōcōu kaa ku. Amma Jesu kù ni kaa

ku, nŋu de í ni, baa bii ñ bi n jō ku maa wēē hee n koo n nyiō wa mái, iwoi í yēē.

24 Mōcō iyi Jesu wa fāau amu Zāai. Nō amu takam nii ñ wa n jē sēēdai ide ŋau, amu iyi n kō tiau ihē, à nō à mà iyi sēēdam í jē ntō.

Iri kukpai tiau

25 Mii nkpō nkpō í wēē má iyi Jesu í ce. Bii í jē à kō fei ndēē akā akā, n kù tamaa mà andunyau ihē á to inē ŋa a ba bii aa jile tia ŋa iyi aa kō ŋau fei.

Icɛi Woo Bɛ Nja

À cea Woo bɛ nja kuwāi Hundei

Ilaaḏ

¹ Baakɔm, Teofli,

Si tia sintem n̄ kɔ mii iyi Jesu í ce do cio iyi í ya maa kɔa inɛ n̄a si fei hai sinteɛ, ² hee í koo í to ajɔ iyi Ilaaḏ í soo lele. Hee ku maa nɛ, inɛ n̄a iyi í cica wo à jɛ woo bɛ nja, í ba n̄a ide ku fɔ do gbugbāi Hundei Ilaaḏ í s̄ɔ n̄a bei aa ce. ³ Si anyii ikue í nyisi n̄a arae si afei ajɔ ciiji isɛ fɛɛfɛlo ku jɛ n̄n̄a sɛɛda iyi kù nɛ sika sika iyi n̄n̄u í wɛɛ. À yɔɔ nɔ í ce n̄n̄a faajii bommai Ilaaḏ. ⁴ Ajɔ n̄n̄u gɔ, si bei Jesu do mɔcɔɛ n̄a à wa inya akā í s̄ɔ n̄a í ni, i maà teki hai Zeruzalemu n̄a, amma í degbe amua iyi Ilaaḏ Baaba í wāɔ n̄ɛu, amua iyi n̄ tako n̄ s̄ɔ n̄ɛ ideɛu. ⁵ Zāa n̄n̄u, inyii í dasi n̄ɛ wo, amma si ajɔ minjiu ih̄ɛ aa da n̄n̄ɛ si Hundei Ilaaḏ.

Jesu í nyi lelei Aḥ

⁶ N̄ɔi woo bɛ n̄a iyi aḥaḏ Jesu n̄a à wa inya akāu à beɛɛ à ni, Laf̄ɛɛ, bɛbɛii aa teese i jilɛ bommai Izireli? ⁷ N̄ɔi Jesu í jɛ n̄n̄a í ni, kù jɛ baa n̄n̄ɛ i mà ajɔu walakɔ i mà yaase bei mii n̄au bɛ á na ku ce n̄a. Ilaaḏ Baabai í jilɛ iyi bɛ n̄a do yiikɔɛ. ⁸ Amma aa ba gbugbā n̄a waati iyi Hundei Ilaaḏ á naa si n̄ɛ. Aa jɛa inɛ n̄a sɛɛdam n̄a si ilui Zeruzalemu, do si ilɛi Zudee fei, do si ilɛi Samari hee ku bɔ do kɔɔi andunya fei. ⁹ Iyi Jesu í fɔ ideu í tā, n̄ɔi à waa cɔɔ nɔ à ba wee Ilaaḏ í soo ikpa lele nɔ kudui iji gɔ í j̄ɔ a kù yɔɔ má.

¹⁰ Waati iyi à waa cɔɔ wa nɛ ikpa lelei Aḥ, n̄ɔi gbakā à yɛ woo dasi ibɔ fufu minji gɔ n̄a bɛ à waa leekl̄ kɔkɔ n̄n̄a. ¹¹ N̄ɔi inɛ n̄au à ni, inɛ inɛi Galilee n̄a, na mii í ce ì leekl̄ ì waa cɔ lele n̄a. Jesuu bɛ iyi Ilaaḏ í so ikpa lele hai bi tu n̄ɛu á nyi wa má do yaase bei ì yɔɔ í nɛɔ leleu n̄a.

Ns̄ui Zudasi

¹² Iyi inɛ n̄au à fɔ bɛɛbɛ à tā, n̄ɔi woo bɛ n̄au à sinda wa hai iri kutai Olivie bii à wau à nyi wa Zeruzalemu. Iri kutau í wa kɔkɔi iluu zakai kilo akā. ¹³ Iyi à to Zeruzalemu n̄ɔi à gū lelei ile ku kpeke bii à ya maa wau. Aḥa iyi à tɔtɔɔ bɛu wee, Piɛɛ do Zāa, do Zaaki, do Anderee, do Filipu, do Tomaa, do Baatelemi, do Matie, do Zaaki amai Alifɛe, do Simɔɔ iyi í ya jabua ilɛɛ do Zudu amai Zaaki. ¹⁴ Do anu akāi inɛ n̄au fei à ya tɔtɔɔ a maa ce kutɔɔ do himma, aḥa do ifɔi Jesu n̄a do Maari iyɛɛ do inaabo gɔ n̄a má.

¹⁵ Ajɔ n̄n̄u gɔ woo dasi Jesu naane n̄au à tɔtɔɔ má. Kukpɔ n̄n̄a í to zakai amanɛ cifa. N̄ɔi Piɛɛ í dede í leekl̄ si anini n̄n̄a í ni, ¹⁶ inɛ kpaasim n̄a, Hundei Ilaaḏi í j̄ɔ Davidi í fɔ idei Zudasi wo, n̄n̄u iyi í cuaa inɛ n̄a iyi à mu Jesuu, nɔ ideu kù nɛ bei á ce iyi kù ce. ¹⁷ Zudasiui í tako í jɛ inɛ akā nwa wo, n̄n̄u mɔ í ya dasi icɛ nwa awɔ.

¹⁸ Fia iyi í ba na laabɔ iyi í ceu í raɔ iko gɔ. N̄ɔi í cuku, iriɛ í tako í to ilɛ nɔ inɛ í la, ifūɛ fei í fita. ¹⁹ N̄ɔi inɛ n̄a iyi à wa Zeruzalemu fei à gbɔ ideu. Na n̄ɔi í j̄ɔ do fee n̄n̄a à waa kpe ikou Akedama, waatɔ Ikoì n̄jɛ.

²⁰ Ideɛ iyi à kɔ si tiai iri kukɔu wee.

A j̄ɔ ideu ku kpɔɔ bomma.

Inɛ gɔ ku maà buba bɛ má.

Nɔ à kɔɔ má à ni,

A j̄ɔ inɛ gɔ ku jɛ ns̄uɛ si icɛu.

²¹⁻²² Debɛi, ka dasi inɛ gɔ si inɔ nwa ku jɛ ns̄ui Zudasiu. Nɔ í gbe laf̄ɛɛ ku jɛ inɛ iyi í yɛ kujji Laf̄ɛɛ Jesu hai si bale bei awa mɔ. Nɔ laf̄ɛɛ ku jɛ inɛ akāi inɛ n̄a iyi à ba wa kuwɛɛ ajɔ si waati kāma fei iyi Jesu í wɛɛ do awa si andunyau ih̄ɛ, hai waati iyi Zāa í dasiɛ inyi hee í koo í bɔ lele. ²³ N̄ɔi à cica amanɛ minji gɔ n̄a, irii inɛ akāi Zozefu iyi à ya kpe Baasaba, walakɔ Zusitu, inɛ minjisiau mɔ Matiasi. ²⁴ N̄ɔi à ce kutɔɔ à ni, Laf̄ɛɛ, awɔ iyi í mà idɔi inɛ fei, nyisi wa inɛ iyi ì cica. Si inɔi

məcə minjiə ɲau ihɛ ²⁵ nyisi wa inɛ iyi i bi ku jɛ nsūi Zudasi si icei woo be ɲau, ice iyi Zudasi í jò nɔ í koo í lɔ tengi bii í jò à dasiɛ. ²⁶ Nɔi à ta nɲa kpasa. Nɔ kpasau í so Matiasi. Nɔi à dasiɛ si inɔi woo be maatakā ɲau.

2

Kunaai Hundei Ilaaɔ

¹ Iyi ajɔi Pantekotu í to, ɲɔi woo dasi Jesu naane ɲau fei à tətəɔ inya akā. ² Gbakā ɲɔi à gbɔ iba gɔ í naa hai lele, í jɔ bei fufu nla, nɔ si inɔ ileu fei inɛ ɲa à gbɔ ibau. ³ Si anyiɛ ɲɔi à yɛ ngɔgɔ bei amɛi ina í na í lesi irii aɲa fei akā akā. ⁴ Nɔi aɲa iyi à wa be fei à kɔɔ Hundei Ilaaɔ nɔ à waa fɔ fee mmu gɔ ɲa, si bei Hundei Ilaaɔ í mu ɲɲa aɲa fei ikā ikā.

⁵ Wee waati bɛɛbɛ Zuifu gɔ ɲa iyi à mà bɛɛrɛi Ilaaɔ à naa hai ile fei à wa Zeruzalemu. ⁶ Iyi à gbɔ ibau, ɲɔi zamaa nkɔɔ nkɔɔ í sei í koo í tətəɔ be nɔ à bitɪ jiiɔa jiiɔa si na iyi í jò à gbɔ woo dasi Jesu naane ɲau à waa fɔ feei aɲa ikā ikā. ⁷ Nɔi í mu ɲa bitɪ hee í caa, nɔ à bee nɲɛ à waa ni, inɛ ɲa iyi à waa fɔ ideu be, n jɔ aɲa fei inɛi Galilee ɲai mɛɛ. ⁸ Nɔ bɛirɛi í ce awa fei à gbɔ à waa fɔ ide do fee nwa ikā ikā. ⁹ Si inɔ nwa inɛ gɔ ɲa à naai hai ilei Paati do hai Mɛdi do Elami, do hai ilei Mezopotami do Zudee do Kapadosi do Pontu do hai ilei Azii. ¹⁰ Inɛ gɔ ɲa mɔ hai ilei Firizii à naa do Panfili do Ezibiti do hai ikpa Libi iyi í wa kəkəi Sireni. Inɛ gɔ ɲa mɔ à naa hai Romu. ¹¹ Inɛ gɔ ɲa Zuifu ɲai à bí ɲa, inɛ gɔ ɲa mɔ à waa too kucei Zuifu ɲa. Inɛ gɔ ɲa à naa hai ilei Kereti do hai Arabi. Do nɲu fei, awa fei à gbɔ à waa fɔ fee nwa ɲa ikā ikā à waa sisiɔ mii nla ɲa iyi Ilaaɔ í ce. ¹² Nɔi aɲa fei à bitɪ hee a kù mà bei aa lasabu nɔ à bee nɲɛ à waa ni, yoomai í jɛ yaasei mii nɔu ihɛ. ¹³ Amma inɛ gɔ ɲa à yaako ɲa à waa ni, inɛ ɲau à mɔ atɛi hee í caa.

Waazo iyi Pice í ce

¹⁴ Nɔi Pice í dede do woo be maatakā ɲau ajɔ nɔ wa la hee lele í sɔ zamaau wa ni, inɛ Zuifu ɲa do inɛ mɔ iyi i wa Zeruzalemu fei, i sofi i gbɔ ɲa. ¹⁵ N bi i mà ɲa iyi inɛ ɲau ihɛ a kù mɔ atɛ si bei i waa tamaa ɲau be, domi à wɛɛ si daadaako, baa iso mɛɛsā kù lɔ titā. ¹⁶ Amma iyi i waa yɛ daakəyiu ihɛ ɲa, iyi walii Zoeli í fəu mbɛ iyi í ni,

¹⁷ Ilaaɔ í ni, si ajɔi ankāanyi ɲau an daa inɛ fei si Hundem.

Ama inɛməkə do ama inaabo nɲɛ ɲa aa ce walii.

Awaasū nɲɛ ɲa aa ya maa ce kuyɛ ɲa,

Nɔ məkə ngbo nɲɛ ɲa mɔ Ilaaɔ á ba ɲa ide ku fɔ si ala.

¹⁸ Waati bɛɛbɛ, an dasi Hundem si inɛməkə do inaabo woo ce icɛm ɲa,

Nɔ aa ce walii.

¹⁹ An nyisi mii maamaake ɲa ikpa lelei Aɔ,

Nɔ an jò inɛ ɲa a yɛ mii maamaake ɲa má si ile.

Inɛ ɲa aa yɛ nɲɛ do ina do cuai ina.

²⁰ Inunu á kuku inya

Nɔ cukpa ku kpā bei nɲɛ.

Si anyii nɲui ajɔi Lafɛɛ á to wa, ajɔ nla ilu amboeu.

²¹ Amma inɛ ɲa iyi à waa kpe Aɔ Lafɛɛ fei aa ba faaba.

²² Inɛ inɛi Izireli ɲa, i sofi i gbɔ ideu ɲa. Ilaaɔ í jò í mà yiikoɪ Jesu inɛi Nazaretu ɲa na maamaake do nyinda ɲa iyi í jò Jesu í ce si anini nɲɛ, si bei inɛ taka nɲɛ í mà ɲa.

²³ Jesuu, Ilaaɔ takaei í lasabu hai sinte í jilɔɔ si a daa inɛ ɲa si awɔ. Nɔ inɛi i daa ilu dulum ɲa si awɔ i jò à kpakpae si jii ku gaau à kpaa ɲa. ²⁴ Amma Ilaaɔ í jūu hai si bale, í nyaa hai si wahalai iku domi iku kù nɛ gbugbā kama sie hee ku gɛɛɛ be.

²⁵ Idei Davidi í kɔ í ni,

N wa n yɛ Aɔ Lafɛɛ ajɔ fei,
Domi í wa awɔ nɲem ku ba n maà n yaya.

²⁶ Na ɲɔi í jò idəm wa dɔ, nɔ n wa n fɔ ide do inɔ didɔ.

Nɔ baa bii í jɛ an ku n nɛ kpāa ku cɔ,

27 Domi awɔ ɪlaaɔ́ í kaa jò hundem bi ku wai iku ɲa.

Beebe mɔ́i í kaa jò arai Ine Kumáe ku sãmi.

28 ̀ ɪ nyisim kpãa iyi wa bɔɔm si kuwɛɛ.

An wɛɛ do awɔ si inɔ didɔ́.

29 Si anyii nɲu nɔ Píɛɛ í ni má, inɛ kpaasim ɲa, n wa n sɔ́ ɲɛ nɔ kù nɛ sika kãma, Davidi bala nwa í ku nɔ à suu. Baleɛ mɔ́i í wa si anini nwa ihɛ hee do nnyi fei, mà irei. 30 Amma si bei í je walii, í mà iyi ɪlaaɔ́ í cea nɲu kuwãi ide gɔ do kugbasi í ni tokue gɔ á na ku buba si kitãi bommae.

31 Davidi í mà mii iyi á na ku ce. Na ɲɔi í jò ide iyi í fɔ, iyi í ni ɪlaaɔ́ kaa jò hundee bi ku wai iku ɲa nɔ arae kaa sãmi, idei kujii inɛ iyi ɪlaaɔ́ í cicaui wa fãa. 32 Jesuu iyi n wa n fɔ ideɛ, ɪlaaɔ́ í jũu hai si bale nɔ awa fei à je seɛda. 33 ɪlaaɔ́ Baqba í soo lele nɔ í muaa Hundee iyi í wãaɔ́ wo. Nɔ nɲu mɔ́i í mua awa mɔ́ Hundeu. Nɲui ì waa ye nɔ ì waa gbɔ ɲa be. 34 Davidi takae kù bɔ lelei Aɔ amma í ni,

Aɔ Lafɛɛ í sɔ́ Lafɛɛm í ni,

Buba awɔ njem,

35 Hee n ce mbɛɛɛ ɲa

Bi ku lesi isɛɛ.

36 Na ɲɔi í jò í sɪa inɛ inei Izireli ɲa fei í mà iyi ihɛ ɲa sãa sãa. Jesu iyi ì kpakpa si jli nɔu be ɲa, nɲui Aɔ́ í ce Lafɛɛ do Kirisi.

37 Iyi inɛ ɲau à gbɔ beɛbe ɲɔi ideu í to si ɲa ntɔ ntɔ, nɔ à bee Píɛɛ do woo be iyi à gbe ɲau à ni, inɛ kpaasi nwa ɲa, beirei aa ka ce. 38 ɲɔi Píɛɛ í sɔ́ ɲa í ni, inɛ fei í kpaasi idɔ́ nɲɛ í jò à dasi ɲɛ inyi do irii Jesu Kirisi ku ba ɪlaaɔ́ ku kpa idei dulum du ɲɛ, nɔ aa ba amuai ɪlaaɔ́ ma ɲa iyi í je Hundee. 39 Beebei á ce si na iyi í jò ɪlaaɔ́ í ce nɲɛ kuwãe, inɛ do ama nɲɛ ɲa do inɛ ɲa iyi à wa hee jilijl fei, inɛ ɲa iyi Aɔ́ Lafɛɛ nwa á kpe fei.

40 Do ide ikã ikã nkɔ́ nkɔ́i Píɛɛ í je ɲa do seɛda nɔ í mu ɲa gbugbã í ni, í nya ara nɲɛ ikã hai bi inɛ laaloí nsei ɲau ihɛ ku ba í ba faaba ɲa.

41 ɲɔi à dasi inɛ ɲa iyi à gba idei Píɛɛu

inyi. Ajo nɲu zaka bei amane dubu mɛeta í kɔ́osi si inɔi woo dasi Jesu naane ɲau. 42 Nɔ à ya gbɔ cio iyi woo be ɲau à ya maa kɔ ɲa siu fei, nɔ à ya maa wɛɛ do anu akã, à ya maa je ije iyi aa yeɔ́ gígii ikui Jesu, nɔ à ya maa ce kutɔ́ ajo.

Kuwɛɛi inɛ ɲa iyi à dasi Jesu naane

43 ɲɔi ideu í to si inɛ fei, nɔ ɪlaaɔ́ í jò woo be ɲau à wasi maamaake nkɔ́ nkɔ́ ku ce. 44 Woo dasi Jesu naane ɲau fei à ce anu akã nɔ mii iyi à nɛ fei ti aɲa feii í je. 45 Waati iyi inɛ gɔ í nɛ bukaatai ngɔgɔ fei à ya ta iko ɲa ɲai do mii ndu ɲa ɲa nɔ a na lafɛɛ fiaa zaka bei í nɛ bukaatae. 46 Ajo fei à ya tɔtɔi si bantumai kpasɛi ɪlaaɔ́. À ya tɔtɔ a maa jei si inɔ kpasɛ ɲa ɲa do inɔ didɔ́. Muafiti ci ya wa si. 47 À ya maa saabu ɪlaaɔ́ nɔ inɛ fei í mà beɛɛɛ ɲa. Ajo fei inɛ ɲa à ya dasi naane nɔ a ba faaba. Beebei Lafɛɛ Jesu í ya maa kɔ́osi kukɔ́i woo dasi naane ɲau waati kãma fei.

3

Wɛɛge gɔ í ba iri

1 ɲɔi ale ajo nɲu gɔ zakai isɔ́ mɛeta Píɛɛ do Zãa à waa bɔ kutɔ́ bantumai kpasɛi ɪlaaɔ́. 2 ɲɔi à ye mɔ́kɔ́ gɔ be iyi à bí do wɛɛge. Ajo fei à ya na a jilɔ́i andei bantumai kpasɛi ɪlaaɔ́ iyi à ya kpe ande Ku sɪau, ku maa bara waati iyi inɛ ɲa à waa lɔ. 3 Iyi í ye Píɛɛ do Zãa à waa lɔ bantumai kpasɛu ɲɔi í tɔ́ ɲa a mua nɲu ngɔgɔ. 4 ɲɔi Píɛɛ do Zãa à kãsie iju, nɔ Píɛɛ í ni, cɔ wa. 5 ɲɔi í cɔ ɲa do laakai domi wa tamaa ngɔgɔ si ɲa. 6 Amma Píɛɛ í sɔ́ í ni, n kù nɛ fia hee má je wura, amma iyi ñ nɛ an muue. Do irii Jesu Kirisi inei Nazaretiu, dede í nɛ. 7 ɲɔi í mu awɔ njei mɔ́kɔ́u í dedeɛ. Be gbakã, isei inɛɛu do ikɔ́i isɛɛ ɲau í ce gbugbã. 8 ɲɔi í fo í dinga wa nɛ. ɲɔi aɲaɔ́ ɲa fei à lɔ bantumai kpasɛi ɪlaaɔ́ ajɔ́, ɲɔi í fo í dinga wa nɛ wa saabuɔ́ ɪlaaɔ́. 9 ɲɔi inɛ fei í ye wa nɛ wa saabuɔ́ ɪlaaɔ́. 10 Si bei à mà iyi nɲui í ya tako

ku maa buba ande kuslai bantumai kpasɛi Ilaaɔ ku maa barau, nɔi bitɪ í mu aɲa fei nɔ ideu í to si ɲa.

Waazo iyi Piee í ce

¹¹ Nɔi mɔkɔ iyi í ba iriu kù je kù ne hai bi Piee do Zãa. Aɲaɔ ɲa à wa ikpa akãi kpasɛi Ilaaɔ iyi à ya kpe bantumai Salomɔ. Nɔ ine ɲa iyi ideu í mu ɲa bitiu à sei à bɔ bi tu ɲa. ¹² Iyi Piee í ye ɲa nɔi í sɔ ɲa í ni, inɛ inei Izireli ɲa, beirei í ce í bitɪ í waa cɔ wa beɛbe ɲa. Í tamaa bei gbugbã nwai walakɔ daa jiida nwai í jɔ mɔkɔu wa ne ɲa? ¹³ Aburahamu do Izaaki do Zakɔbu aɲa iyi à je bala nwa ɲau, Aɔ Lafɛe nɲai í jɔ Jesu woo ce icee í ne amboe. Inɛi ì muu ì na ine ngbo ɲa nɔ ì kɔsiɛ ɲa si wajui Pilati, baa do iyi Pilati wa bi ku jɔ wo. ¹⁴ Amma inɛi ì kɔsiɛ, nɲu iyi í je Ine Kumá do Ine Dee deeu nɔ ì tɔɔ Pilati ku jɔ nɲe woo kpa inɛu si agbɛɛ ɲa. ¹⁵ Si beɛbe í kpa ine iyi í je irii kuwɛɛu ɲa. Amma Ilaaɔ í jũu hai si bale, nɔ awa à yɔɔ. ¹⁶ Jesuu do naane iyi mɔkɔu ihɛ í dasiɛ nɲui í jɔ í ba gbugbã. Mɔkɔ iyi ì waa ye nɔ ì mà ɲau ihɛ, naane iyi í dasi Jesuu í jɔ í ba iri mam mam si wajui inɛ fei.

¹⁷ Nsei kpaasim ɲa, ì mà mii iyi ì cea Jesuu ɲa, ì cooi si ngɔɔ hai mà ɲa, beɛbei do ine ngbo nɲe ɲa fei. ¹⁸ Ilaaɔ í jɔ walii ɲau fei à tako à fɔ ideɛ wo. Nɔ beɛbe mɔi bei à fɔu fei í kɔ. Ide iyi à fɔu nɲui í je à ni, kù ne bei á ce iyi ine iyi Ilaaɔ í cicau kù ye ijuukpã. ¹⁹ Na nɲu, í kpaasi idɔ nɲe í sinda si Ilaaɔ ɲa ku ba ku kpa ideɪ dulum du ɲe. ²⁰ Nɔ Ilaaɔ ku mu nɲe kusimi jiida, nɔ ku be Kirisi iyi í cicau wa ku je tu ɲe, nɲu iyi í je Jesuu. ²¹ Tilasii Jesu Kirisi ku maa wa lele hee awaati koo toɔ mii fei ku je titɔ si bei Ilaaɔ í jɔ walii kumáɛ ɲau à tako à fɔ wo. ²² Moizi, ine akã nɲa, í ni, Aɔ Lafɛe nɲe á jɔ walii ɔ ku fita hai si anini nɲe iyi á ye bei amu. Nɔ á sɫa í gbɔ mii iyi á sɔ ɲe fei. ²³ Ine iyi kù waa too si ideɪ waliiu fei aa nya hai si inoi zamaai

Ilaaɔi a kpa. ²⁴ Beɛbe moi Samuɛli do walii ɲa iyi à naa si anyie, aɲa fei à tako à fɔ ideɪ mii ɲa iyi wa ce nsei ihɛ. ²⁵ Mii iyi walii ɲau à ni Ilaaɔ á ceu, inɛi wa cea. Nɲu í je akabuu iyi Ilaaɔ í dɪ do bala nɲe ɲa si waati iyi í sɔ Aburahamu í ni, hai si dimiei an jɔ inei andunya fei ku ba kuwee. ²⁶ Beɛbei Ilaaɔ í jɔ woo ce icee í fita hai bi tu ɲe nɔ ì bɔɔ wai ku ba ku wee nɲe ku ba inɛ fei í sinda í jɔ laalo ku ce nɲe.

4

Piee do Zãa à wa bi igbei woo kiiti ɲa

¹ Si waati iyi Piee do Zãa à waa sɔ zamaau ideu beɛbe, nɔi woo weei Ilaaɔ ɲau do ine ngboi ine ɲa iyi à ya maa degbe kpasɛi Ilaaɔu do Sadusi ɲa à sekɛɛ si ɲa wa. ² Idɔ nɲa í kɔ si na iyi í jɔ mɔcɔ minji ɲau à waa kɔ ine ɲa si cio à waa sɔ ɲa iyi Jesu í jɪ hai si bale, waato iku ɲa aa yɔkɔ a nyi wa si kuwɛɛ má. ³ Nɔi à mu ɲa à cɪmbo ɲa si ile piisɔɔ hee iju kumá domi ale í le tã. ⁴ Do nɲu fei, ine nkɔɔ iyi í gbɔ ideu í dasi naane. Nɔ kukpɔ nɲa í kɔɔsi hee í to zakai amanɛ dubu miu.

⁵ Iju kumáɛ nɔi ine ngboi Zuifu ɲa do ine ngbo bubu ɲa do woo kɔ ine ɲa si wooda ɲau à tɔtɔ Zeruzalɛmu. ⁶ Nɔi à tɔtɔ aɲa do woo wee nlau iyi à ya kpe Ani, do Kaifu do Zãa do Alesandu do ine ɲa iyi à gbe si nyaanzei woo wee nlau fei. ⁷ Nɔi à nya Piee do Zãa wa hai ile piisɔɔ à naa à leekɪ ɲa si waju nɲa nɔ à lɔsi ku bee ɲa à waa ni, do gbugbãi yooi, mà do irii yooi ì ceɔ mii nɔu be ɲa. ⁸ Nɔi Piee í kɔɔ Hundei Ilaaɔ nɔ í sɔ ɲa í ni, inɛ ilaalu do ine ngbo ɲau, ⁹ ì waa bee wa ideɪ ice jiida ɲa iyi à cea wɛɛɛɛ ihɛ do bei í ce í baɔ iri. ¹⁰ Na nɲu, í sɫa inɛ fei do inei Izireli ɲau fei í mà ɲa, mɔkɔ iyi wa leekɪ si waju nɲeu be, í ba irii do saabuɪ irii Jesu Kirisi inei Nazaretu, ine iyi ì kpakpa si antai jɪi ku gaauu ɲa nɔ Ilaaɔ í jũu

hai si bale. ¹¹ Jesui kukəu wa fāa iyi í ni,

Kuta iyi woo ma nja à cau,

Nñui í baa í je kuta sintei icui ile.

¹² Woo faaba gə kù wεε má bii kù je nñu akā, domi Ilaađ kù na irii inε gə má si andunya iyi aa ka kpe ka baò faaba.

¹³ Iyi inε nja u à gbə ideu njaí à biti domi à ye wəokəi Piεε do Zāa nə à mà gbakā iyi táaka njaí iyi a kù ce baa cio. Njaí à mà iyi anjai à wεε wo do Jesu. ¹⁴ Amma si bei à ye məkə iyi í ba iriu wa leekí do Piεε do Zāa, nñui í jò a kù ba ide gə iyi aa ni má. ¹⁵ Njaí à ni a fita hai ile kiituu. Iyi à fita, inε nja iyi à gbe beu à waa busi nje anja duusə. ¹⁶ Njaí à waa ni, beirei aa ka cea məkə nja u ihē. Wee inei Zeruzalem nja fei à mà iyi à ce maamaake nla nla gə, nə a kaa ka yəkə ka jā. ¹⁷ Amma ka ganji nja ku ba ideu ku maà fangaa si inε nja iyi à gbe má, ka kə nja do ijuukpā ku ba a maà sɔ inε kama ide do irii Jesu má. ¹⁸ Njaí à kpe nja má nə à kə nja a fə ide do irii Jesu má hee má je a kə inε nja si cioi idee.

¹⁹ Amma Piεε do Zāa à sɔ nja à ni, i bee ara nje ide bii á je dee dee si wajui Ilaađ ka gbə ide nje nə ka jò ti Ilaađ. ²⁰ Awa de a kaa ka yəkə ka koko do mii iyi à ye do iyi à gbə. ²¹ Njaí à gbagba si nja má ntə ntə à bei à jò nja. A kù ba yaase bei aa ce a fa ití nja si na iyi í jò inε fei wa saabu Ilaađ do mii iyi í ceu, ²² domi məkə iyi à faaba do maamaakeu, adəe í re baa ciiji.

Woo dasi Jesu naane nja à waa tə wəokə

²³ Njaí Piεε do Zāa à nyi bi kpaasi nja nja si waati iyi woo kiiti nja u à jò nja. Nə à koo à sisi nja ide iyi inε ngbo nja do inε ngboi woo weei Ilaađ nja à sɔ nja u. ²⁴ Iyi à gbə ideu njaí anja fei à tə Ilaađ do anu akā à ni, Ađ Lafēe, awəi ì taka lele do ìle do tenku do mii iyi í wa si fei. ²⁵ Hundeei í jò

bala nwa Davidi woo ce icεε í fə wo í ni,

Na mii í ce idəi inei dimi mmu nja í kə.

Na mii í ce inε nja à waa ce anu təosi a ba a cea Ilaađ laalo, nə wee mii gəi iyi kaa yəkə ku ce məm.

²⁶ Amanlui andunya nja do ilu iri nja à dede nə à tətə

Ku ba a ce igū do Ilaađ do inε iyi í cica.

²⁷ Ilaađ Baaba, ide iyi Davidi í fəu be ntəi, domi Herodu do Pənsu Pilati à ce anu akā. À tətə do dimi mmu nja do inei Izireli nja si iluu ihē à ye taalei Jesu woo ce icε kumáe iyi ì cica ì nya ikāu. ²⁸ Beεbei à ce, nə nñu be í jò mii iyi ì jile fei hai tako do iyi í je idəəbie í kə. ²⁹ Na nñu nsei, Lafēe, ce laakaii ide ku fə nja nə í jò awa woo ce icεε nja u ka sisi ideu do wəokə nla nla. ³⁰ Nyisi gbugbāe ku ba maamaake nja ku ce nə inε nja a ba iri do saabui irii Jesu woo ce icε kumáeu.

³¹ Iyi à ce kutəu à tā njaí inya bii à tətəu í yaya. Njaí anja fei à kəð Hundei Ilaađ nə à wasi ku waažo idei Ilaađ bebei do wəokə.

Mii iyi woo dasi Jesu naane nja u à ne ti anja fei

³² Akpəi woo dasi Jesu naane nja u í kəosi nə anja fei à nε anu akā. Inε gə ci ya ni mii iyi nñu í nε ti nñu akāi amma mii iyi à nε fei ti anja fei.

³³ Do gbugbā nla nla woo be nja u à waa sisiò kujli Lafēe Jesu hai si bale, nə didə nla nla Ilaađ í wa si anja fei.

³⁴ Inε gə kù je are si inə nja, domi ajə minji do ajə minji fei inε nja iyi à nε iko do kpasé nja fei à ya taai nə a naaò fiaw wa, ³⁵ a naa a na woo be nja u, nə a ce ikpəe si bei bukaatai inε fei í to.

³⁶ Beεbei Jozefu, inei Levi gə iyi à bí Sipu, í ce. Nñui woo be nja u à ya kpe Baanabasi, waatə woo mua inε gbugbā. ³⁷ Í ta ikoε gə í naaò fiaw wa í naa í na woo be nja u.

5

Idei Aniasi do Safira

¹ Amma mākə ɔ́ í wɛɛ iyi à ya kpe Ananiasi, aboe mɔ̀ à ya kpoo Safira. Mākəu í ta ikoe ɔ́, ² nɔ́ í jile ikə akāi fiaw ndɛɛ, iyi í gbew mɔ́ í koo í na woo be nja. Nɔ́ wee aboe í wɛɛð kumàsie. ³ Iyi í na nja fiaw nɔ́i Píɛɛ í beee í ni, Ananiasi, beirei í ce ì jò Seetam í lɔ́ si idəe hee ì waa sɔa Hundei Ilaađ ibo nɔ́ ì jò bubui fiaw ikou ndɛɛ. ⁴ Iko iyi ì tau awɔ́ si ì nɔ́ ba. Iyi ì taa ì tã, fiaw kù je titeɛl? To, na mii ì jò ì ce dimii lasabuu ihɛ. Kù je amanɛ nja ì sɔa ibo, Ilaađi ì sɔa. ⁵ Iyi Ananiasi í gbɔ ideu gbakã nɔ́i í cuku tengi be í ku. Nɔ́i inɛ nja iyi à gbɔ ideu fei nja í mu nja hee í caa. ⁶ Nɔ́i awaasũ nja à naa à wo ikuu do aɔ́ à koo à suu.

⁷ Si anyii isɔ́ mɛeta má, nɔ́i aboe mɔ́ í lɔ́ wa. Wee kù mà mii iyi í ce mākəi nɔ́u titã. ⁸ Nɔ́i Píɛɛ í beee í ni, fia iyi mākəe í naað wau ihɛ, bɛɛbei ì ta iko nɔ́u nja? Nɔ́i Safira í jɛaa í ni, bɛɛ mbɛ. ⁹ Nɔ́i Píɛɛ í beee í ni, beirei í ce inɛ minji fei ì ce anu akã ì cɔ́ laakaii Hundei Ađ Lafɛɛ bɛɛbe nja. Cɔ́, inɛ nja iyi à si mākəe à wa ande koofa bɛ, aa si awɔ́ mɔ́. ¹⁰ Bɛ gbakã nɔ́i abou mɔ́ í cuku si wajui Píɛɛ be í ku. Nɔ́i awaasũ nja ì lɔ́ bɛ à koo à ba í ku, nɔ́i à sɔo wa à naa à suu kəkəi mākəe. ¹¹ Nɔ́i nja í mu inɛi igbei Jesu nja nɔ́ nɔ́ do inɛ nja iyi à gbɔ ideu fei.

Maamaake nkpɔ́

¹² Nɔ́i woo be nja ì jò maamaake do nyinda nkpɔ́ í wasi ku ce si wajui inɛ nja. Nɔ́ woo dasi Jesu naane nja ì ya tətə bantumai Salomə. ¹³ Inɛ kãma kù bi ku lɔ́ inɔ́ nja do muafiti domi à waa ce njo, amma do nɔ́u fei ì waa saabu nja nɔ́ nɔ́. ¹⁴ Amma kukpɔ́i inɛ nja iyi à dasi Lafɛɛ Jesu naane nɔ́ nɔ́ í kɔ́si wa koo, hai inɛmākə do inaabo nja. ¹⁵ Nɔ́i inɛ nja à wasi ku naað bɔ́ nja wa si kpãa nja. Á ya naa a jile nja si daayi nja do si sɛɛ nja ku ba bii Píɛɛ wa lɔ́ ayae ku bii inɛ ɔ́ nja ì naa nja. ¹⁶ Nɔ́i inɛ nkpɔ́ í wasi ku naað bɔ́ nja wa do inɛ

nja iyi à nɛ inɛi inəko nja hai ileeko Zeruzalemu nja, aɔ́a fei à nɔ́ à ba iri.

À kpã woo be nja iju

¹⁷ Amma woo wee nɔ́i Ilaađu do inɛ nja iyi à wa si igbei Saduse nja iyi à wa bi tɛɛu fei à dedeð igu si gãmɛi woo be nja. ¹⁸ Nɔ́i à mu nja gbakã à dasi nja piisɔ́. ¹⁹ Nɔ́i idũu amalekai Ađ Lafɛɛ í naa í cɔ́ gamboi ile piisɔ́u í nya nja nɔ́ í sɔ́ nja í ni, ²⁰ ì bɔ́ bantumai kpasɛi Ilaađ ì koo ì leekɔ́ be nja nɔ́ ì sisia inɛ nja ideu kuwɛɛu fei. ²¹ Nɔ́ woo be nja ì gbɔ ideu. Amɛɛjuma gbakã nɔ́i à bɔ́ bantumai kpasɛi Ilaađ be à wasi ku kɔ́ inɛ nja si cio.

Wee waati bɛɛbe woo wee nɔ́i Ilaađu do inɛ nja ì tətə nɔ́ à kpe igbei woo kiiti nja do inɛ ngboi Izireli nja fei, à bei à be woo degbe kpasɛi Ilaađ nja a koo a kpe woo be nja wa hai ile piisɔ́. ²² Amma iyi à to a kù ye woo be nja ile piisɔ́ be. Nɔ́ à nyi bi inɛ ngbo nja má ²³ à ni, iyi à to bɛ à ba ile piisɔ́u wa cɔ́mbo dim dim nɔ́ à ba woo degbe nja ì waa leekɔ́ ande be. Amma iyi à cɔ́ gambo nja a kù ye inɛ kãma ile be. ²⁴ Iyi inɛ ngboi woo degbe kpasɛi Ilaađu do inɛ ngboi woo wee nja ì gbɔ ideu, nɔ́i à biti a kù mà bei ideu á kpa iri. ²⁵ Nɔ́i inɛ ɔ́ í naa í sɔ́ nja í ni, ì gbɔ nja, inɛ nja iyi ì dasi piisɔ́ nja ì wa bantumai kpasɛi Ilaađ à waa kɔ́ inɛ nja si cio. ²⁶ Nɔ́i inɛ ngboi woo degbe kpasɛi Ilaađu, nɔ́u do inɛ nja ì koo à gbã nja ì naað nja wa bi inɛ ngbo nja. Amma kù je do gbugbã domi à waa ce njo ì zamaa a maa na a ta nja kuta.

²⁷ Iyi à naað nja wa ì leekɔ́ nja si wajui igbei woo kiiti nja nɔ́ woo wee nɔ́i Ilaađu ì sɔ́ nja ²⁸ í ni, à kò nɔ́e mam mam à ni ì maà ya ce waazo do irii mākəu má nja. Amma wee, ì ce waazo nɔ́e ì waa koo nja hee ì kɔ́ inɛi Zeruzalemu nja fei si cio nɔ́e nɔ́ ì waa bi ì dasi wa taalei ikui mākəu nja. ²⁹ Nɔ́i Píɛɛ do woo be kpaasie nja ì je à ni, tilasi ideu Ilaađi aa ka jirima, kù je ti amanɛ nja. ³⁰ Ađ Lafɛɛi bala

nwa n̄ai í j̄i Jesuu hai si bale, ine iyi í k̄pakpa si j̄ii í k̄paa n̄au. ³¹ N̄oi Ilaaḍ í soo lele í j̄ilḗ awḗ n̄je e ku je ilaalu do Woo faaba nḗ ku muaḍ inei Izireli n̄a k̄pāa a k̄paasi idḗ n̄na ku ba ku k̄pa ideí dulum du n̄a. ³² Awai à je seḗdai mii n̄au be, awa do Hundei Ilaaḍ iyi Ilaaḍ í mua ine n̄a iyi à waa j̄irimae.

³³ Iyi à gbḗ ideu n̄oi idḗ n̄na í kḗ hee à waa de a k̄pa n̄a. ³⁴ Amma ine akā n̄na iyi à ya k̄pe Gamaliē í dede í leekí si aninii woo kiiti n̄au í ni a n̄ya woo be n̄au wa titā. Gamaliēu Farisii wa je do woo kḗ ine n̄a si wooda, nḗ í ne beere ntḗ ntḗ bi ine fei. ³⁵ N̄oi í sḗ ine n̄au í ni, in̄e inei Izireli n̄a, i laakai n̄a do mii iyi í waa bi i cea ine n̄au. ³⁶ Kù k̄pe m̄m titā iyi m̄kḗ gḗ í naa ih̄e à ya kpoo Tedasi nḗ í ya maa so araē lele bei ine n̄la gḗ nḗ amanē bei c̄ḗ mee wa tooe. Amma à k̄paa, nḗ m̄c̄e n̄au fei à fangaa, nḗ à gb̄eje idee. ³⁷ Si anyiē, waati iyi à na à waa ce kuka, n̄oi m̄kḗ gḗ m̄ í naa à ya kpoo Zudasi inei Galilee. N̄ju m̄ í j̄ḗ ine n̄kpḗ n̄kpḗ wa tooe. Amma à k̄pa n̄ju m̄ nḗ ine n̄a iyi à waa tooe fei à fangaa. ³⁸ Na n̄ju, bii í je aa gbḗ idem n̄a, i j̄ḗ ine n̄au be a ne n̄a. Bii í je ideu do ice n̄a iyi à waa ceu hai bi amanē n̄ai wa naa, á na ku k̄pa iri. ³⁹ Amma bii kuce n̄n̄au hai bi Ilaaḍi wa naa, i kaa yḗkḗ i k̄amia n̄a n̄a. I ce laakai i maḗ ti i na i maa ba Ilaaḍ ku ja n̄a.

⁴⁰ Nḗ à gbḗ idee. N̄oi à k̄pe woo be n̄au à cā n̄a do kp̄tḗ à ni a maḗ fḗ ide do irii Jesu má à bei à j̄ḗ n̄a. ⁴¹ N̄oi woo be n̄au à ne hai bi igbei woo kiiti n̄au do inḗ didḗ n̄la n̄la si na iyi í j̄ḗ Ilaaḍ í ka n̄a si ine n̄a iyi à to a maa yaako n̄a na irii Jesu. ⁴² Ajo fei si bantumai k̄pasēi Ilaaḍ do si inḗ k̄pasē n̄a à ya maa ce waazoi laabaau j̄iidau nḗ a maa kḗ ine n̄a si cio waati k̄ama fei a maa ni Jesui í je ine iyi Ilaaḍ í cicau.

6

À cica amanē meeje ku sobi woo be

n̄a

¹ Waati beēbe kukp̄oi ine n̄a iyi à waa too kp̄ai Jesuu wa k̄ḗosi. N̄oi Zuifu n̄a iyi à ya fḗ Gerekiu à waa gb̄agba si Zuifu alala n̄au domi si ije iyi à ya maa kp̄ēa jaaḍ n̄a waati k̄ama fei à ya maa gb̄eje jaaḍ n̄na n̄ai. ² N̄oi woo be maatejeji n̄au à t̄tḗḗ ine n̄a iyi à waa too kp̄ai Jesu n̄au fei à ni, kù s̄la ka j̄ḗ ideí Ilaaḍ ku waazo ka maa ce ideí ije n̄a. ³ Na n̄ju, in̄e k̄paasi nwa n̄a, í cica amanē meeje si inḗ n̄je, ine n̄a iyi à waa je n̄na seḗda j̄iida, iyi à k̄ḗ Hundei Ilaaḍ do bisi, nḗ ka k̄āa n̄na iceu. ⁴ Amma awa taka nwa aa ka maa ce kutḗḗ nḗ ka maa waazo ideí Ilaaḍ waati k̄ama fei. ⁵ Ine n̄au fei à jesi ideu. N̄oi à cica Etiēni iyi í k̄ḗ Hundei Ilaaḍ nḗ naanē í la. Si anyii n̄ju nḗ à cica Filipu, do Pokḗḗ, do Nikanḗḗ, do Timḗḗ, do Pamenasi, do Nikola inei Antiāsi iyi í too kucei Zuifu n̄a wo í bei í na í dasi Jesu naanēu. ⁶ N̄oi à bḗḗ n̄a bi woo be n̄au. Nḗ woo be n̄au à ce kutḗḗ à le n̄na awḗ si iri ku ba a sintiḗ ice.

⁷ Beēbe m̄oi ideí Ilaaḍ í fangaa wa koo nḗ kukp̄oi ine n̄a iyi à waa too kp̄ai Jesuu í k̄ḗosi wa koo si ilui Zeruzalemu, nḗ woo weei Ilaaḍ n̄kpḗ í dasi naanē.

À mu Etiēni

⁸ Wee Etiēni í ne gb̄ugb̄a ntḗ ntḗ nḗ Ilaaḍ í ceaa didḗ nḗ í ce maamaake do nyinda n̄la gḗ n̄a si aninii ine n̄a. ⁹ Amma ine gḗ n̄a à ba Etiēni kakḗḗ ku ce. Ine n̄au gḗḗḗ n̄a hai ilei Silisii à naa do hai ilei Azii, gḗḗḗ n̄a mḗ inei Sireni n̄ai do Alesandiri, an̄ai à je inei igbei Zuifu gḗ n̄a iyi à ya k̄pe aru n̄a iyi à j̄ḗ. ¹⁰ Amma a kù nḗḗ domi wa fḗ ideí do bisi do gb̄ugb̄ai Hundei Ilaaḍ. ¹¹ N̄oi à mua m̄kḗ gḗ n̄a fia si asii ku ba a máa ide. Nḗ ine n̄a iyi à muaa fia n̄au à s̄ḗ ine n̄a à ni à gbḗ in̄eēu ih̄e wa fḗ laaloi Moizi do Ilaaḍ. ¹² Beēbeí à dedeḗ id̄ḗk̄oi ine n̄a, do ine ngbo n̄a do woo kḗ ine n̄a si wooda n̄a. À sekeē si Etiēni nḗ à muu à bḗḗe si wajui

igbei woo kiiti nau. ¹³ Si anyie n̄oi à naaò m̄akò gò n̄a wa iyi à naa à m̄aa ide à ni, in̄eu ih̄e waati k̄ama fei í ya maa fò laalbi kpas̄e Ilaaòu do woodai Moizi. ¹⁴ À gbò iyi í fò í ni Jesu in̄ei Nazaretu á lege kpas̄eu ih̄e nò ku kpaasi dedemba n̄a iyi Moizi í s̄ò wa fei. ¹⁵ Ine n̄a iyi à wa si igbeu fei à k̄asi Etieni iju n̄oi à ye wajuè wa daana bei wajui amaleka.

7

Wazoi Etieni

¹ N̄oi woo wee n̄lai Ilaaòu í bee Etieni í ni, ideu nt̄oi? ² N̄oi Etieni í j̄eaa í ni, in̄e baam n̄a do kpaasim n̄a, í gbò iyi ñ wa n fò. Waati iyi Aburhamu bala nwa í wa ilei Mesopotami, Ilaaò ilu amboe í naa bi t̄e. Waati beèbe, kù b̄o Harāa tit̄a. ³ N̄oi Ilaaò í s̄ò í ni, j̄ò ilei idee do nyaanzee n̄a nò í b̄ò ile bii an nyisie. ⁴ N̄oi Aburhamu í fita hai ilei in̄ei Kaladee n̄a nò í koo í buba Harāa. Hai be, si anyii ikui baæu n̄oi Ilaaò í j̄ò í naa ile bii ì wa nsei nau ih̄e. ⁵ Waati beèbe kù muaa bii k̄ama si ileu, baa bii á lesi kute tit̄a. Amma do iyi Aburhamu kù bí fei Ilaaò í cea kuwā í ni n̄ju á muaa ileu nò ku je ti n̄ju do amaè n̄a. ⁶ N̄oi Ilaaò í s̄ò Aburhamu má í ni, t̄akue n̄a aa wa si ile mmu gò, bei aa mu n̄a a je aru a wahala n̄a zakai ad̄ò c̄ò m̄e. ⁷ Ilaaò í nò í ni, amui an kiiti dimi iyi à mu n̄a aruu. Si anyii n̄ju t̄akue nau aa fita hai ile be a baa ileu ih̄e bii aa t̄òm. ⁸ Waati beèbe Ilaaò í na Aburhamu woodai bango ku dasi ku je s̄eɛdai akabuue. Si anyie n̄oi Aburhamu í na í bí Izaaki nò í dasie bango si aj̄ò m̄eɛj̄osia. Beèbe Izaaki m̄ò í cea Zakòbu, nò Zakòbu m̄ò í cea ama maateej̄e n̄a beèbe, a n̄a iyi à je balai dimi maateej̄ii Zuifu n̄a.

⁹ Amai Zakòbu nau à waa ba Zozefu ifò n̄na igu ku ce nò à muu à taa in̄e n̄a iyi à waa b̄ò ilei Ezibiti. Amma Ilaaò í wa anyie, ¹⁰ n̄oi í nyaa hai si wahalae fei. Í muaa bis̄i nò í j̄ò í n̄e beere bí Faraò ilaalui Ezibitiu.

N̄oi Faraò í coo minjisiae si ileu nò í j̄ò í je in̄e ngboi kpas̄e má. ¹¹ N̄oi ari í naa si ilei Ezibiti do si ilei Kanaa fei, í kp̄a in̄e n̄a iju n̄to n̄to. Bala nwa nau a kù ba baa mii iyi aa je. ¹² N̄oi Zakòbu í gbò iyi ije í wa ilei Ezibiti, nò í be amaè nau be gbakā akā, a n̄a iyi à je bala nwa n̄a. ¹³ Iyi à koo be ise gbeej̄isia n̄oi Zozefu í tuse araè bí igbāe nau do if̄e, nò Faraò m̄ò í t̄òt̄ò í m̄àò n̄a. ¹⁴ N̄oi Zozefu í s̄ò n̄a í ni a koo a kpe Zakòbu baai n̄ju wa do nyaanzee n̄a fei. Wee in̄e nau à weei aman̄e kitaò f̄eewa do miu. ¹⁵ Beèbe Zakòbu í b̄ò Ezibiti. Bei í ku, be m̄oi bala nwa nau à ku. ¹⁶ Nò à so iku n̄na à b̄ò Sikemu à koo à si n̄a si bale iyi Aburhamu í tako í ra bí amai Hem̄ò nau.

¹⁷ Ide iyi Ilaaò í wāò Aburhamuu, iyi waatii kucee í maai wa in̄e nwa n̄a à kp̄ò à waa k̄òsi si ilei Ezibitiu. ¹⁸ Si anyii ad̄ò nkp̄ò nkp̄ò in̄e mmu gò í naa í je bomma, in̄e n̄ju kù m̄à Zozefu. ¹⁹ N̄ju í d̄i iju in̄e nwa n̄a nò í ce n̄na laal, nò í nyi í tilasi n̄a má a nyò ama kp̄òt̄ò n̄na n̄a a ku. ²⁰ Waati beèbe à bí Moizi. Ama kp̄òt̄ò iyi í sla hee í caa. N̄oi à w̄ò be si kpas̄ei baæ zakai cukpa m̄eeta. ²¹ Iyi à koo à jil̄ò, n̄oi ama inaaboi Faraò í so ndeè í muu bei amai n̄ju takae. ²² N̄oi à k̄oa Moizi si bis̄ii in̄ei Ezibiti nau fei nò í baa í je ilu gbub̄ā si ide ku fò do si kucee.

²³ Iyi Moizi í to ad̄ò ciiji, n̄oi í dasi id̄ò n̄ju koo c̄ò in̄ei Izireli n̄a dimie nau. ²⁴ N̄oi í ye in̄ei Ezibiti gò wa kp̄a in̄e akā n̄na iju, n̄oi í b̄ò in̄eu ku faaba nò í c̄a in̄ei Ezibitiu í kpaa. ²⁵ Í tamaa bei in̄ei n̄ju n̄a aa m̄à iyi Ilaaò í be n̄ju wai n̄ju ku na ku faaba n̄a, amma a kù m̄à. ²⁶ Iju kum̄ae n̄oi Moizi í ye in̄e Izireli minji gò n̄a iyi à waa ja. N̄oi wa bí ku la n̄a, nò í ni, kpaasim n̄a, in̄e iyi ì je nyaanze akā n̄a, na mii í ce ì waa wahala n̄je beèbe n̄a. ²⁷ N̄oi in̄e iyi wa wahala kpaas̄ieu í tale Moizi í ni, yooi í ceè in̄e ngbo í na í kiiti nwa. ²⁸ I bí í kpa amu m̄ò bei ì kpa in̄ei Ezibitiu an̄a?

29 Iyi Moizi í gbò ideu n̄oi í sa í ne ilei Madiãa í koo wa je in̄e njoo be. Bei í so abo n̄o í bí ama in̄em̄ok̄o minji.

30 Si anyii ad̄o ciiji n̄oi aj̄o n̄ju go amaleka go í naa bi t̄ee si gbaau k̄ok̄oi geetei Sinai. Amalekau í naai si ama wua t̄ut̄u go iyi í ce bei wa jo. 31 Iyi Moizi í ȳoo n̄oi í biti. N̄o í sek̄ee sie í b̄o ku c̄oo, n̄oi í gb̄o ide ku f̄oi Āo Laf̄ee wa ni, 32 amui n̄ je Ilaāo, Laf̄eei Aburahamu do Izaaki do Zak̄obu, balae na. N̄oi Moizi í yaya do n̄jo, k̄u waa bi in̄yau ku c̄o má. 33 N̄oi Āo Laf̄ee í s̄oo í ni, b̄o baatae be, domi in̄ya bii ì waa leek̄u be in̄ya kumái. 34 Wee n̄ ye wahalai in̄em̄ na iyi à wa ilei Ezibiti. N̄ gb̄o kukpata n̄ja, n̄o n̄ kita wa n̄ naa n̄ faaba na. To, n̄sei, naa wa, n̄ beE Ezibiti.

35 Moiziu, iyi in̄ei Izireli na à k̄osi wo n̄o à n̄ia, yooi í ceE in̄e ngbo woo kiiti, n̄jui Ilaāo í be ku je in̄e ngbo woo faaba n̄ja do sobii amaleka iyi í naa bi t̄ee si ama wuau. 36 Moiziu n̄jui í nya in̄ei Izireli na hai ilei Ezibiti n̄o í ce nyinda na do maamaake na si ileu do si Tenku Nkpau do si gbaa zakai ad̄o ciiji. 37 Moizi takae í nyi í s̄o in̄ei Izireli nau má í ni, Ilaāo á be si n̄je walii wa bei amu, iyi á je in̄e ak̄a n̄je. 38 Moizii í tako í wa bii in̄ei Izireli nau à t̄ot̄oo si gbaau. N̄jui í wa afei bala nwa na do amaleka iyi í baa ide ku f̄o si geetei Sinai. N̄o hai bi t̄eei í gba idei kuweE í na wa.

39 Amma bala nwa nau a k̄u waa bi ideE ku gb̄o. À k̄osie à waa bi a nyi ikpa ilei Ezibiti ma. 40 N̄oi í j̄ò à s̄o Ar̄oo à ni, ce nwa iw̄e iyi á cua nwa si kp̄aa domi Moiziu iyi í nya wa wa hai ilei Ezibiti a k̄u mà mii iyi í coo. 41 N̄oi à ce iw̄e go iyi í j̄ò ama ket̄e, n̄o in̄o n̄ja í d̄o na icei aw̄o n̄ju n̄o à ceaa kuwee. 42 Na n̄ju, Ilaāo í fa arae hai bi tu na n̄o í j̄ò à waa t̄oo inunu do cukpa do andaiya na. Ide n̄jui à k̄o si tiai walii nau à ni, Ilaāo í ni,

In̄e in̄ei Izireli na, k̄u je amui í ce a dimii kuwee ik̄a ik̄a

Ad̄o ciiji si gbaa ih̄e na.

43 Amma iw̄e na iyi in̄e taka n̄je ì ce n̄ai ì ce a kuwee na.

Ilei ac̄oi iw̄e M̄ok̄ui ì ya maa so na do andaiyai iw̄e Ref̄aa.

Na n̄oi í j̄ò an̄ j̄ò a mu n̄je a neò n̄je hee ilei Babiloni.

44 N̄o Etīeni í ni má, bala nwa nau à ne ilei ac̄o si gbaau, n̄jui wa nyisi iyi Ilaāo í weE do n̄ja. Moizi í cooi bei Ilaāo í nyisie í ni ku coou. 45 Ilei ac̄ou, bala nwa na iyi à naa si anyii in̄e sinte nau, n̄ja do Zozue woo cua n̄ja à soo à neò wa ileu ih̄e. Iley Ilaāo í lele dimi na iyi à tako à wa si wo. N̄o ilei ac̄ou í wa ih̄e hee waatii ilaalu Davidi. 46 Si bei Davidi í ba did̄oi Ilaāo, n̄jui í j̄ò í t̄oo ku j̄ò n̄ju ku maa ile tengi bii t̄okui Zak̄obu na aa ya guleaa *. 47 Amma Salom̄oi í maa ileu.

48 Amma Ilaāo k̄u ne saa. Ci ya wa si ile iyi aman̄e na à ma. B̄eebei walii go í tako í f̄o wo í ni,

49 Ilaāo í ni, lelei í je kit̄ai bommam, N̄o ile í je bi ku lesi isem.

Debei, dimii ile yoomai aa ȳok̄o í maam na.

M̄a iwoi in̄ya í wa bii an̄ ya n̄ sími.

50 K̄u je amui n̄ ce fei nd̄ee?

51 N̄o Etīeni í ni má, in̄e in̄e ku gaabu n̄ai, id̄o n̄je do it̄i n̄je fei í le. Ì ya maa k̄osi Hundei Ilaāo n̄ai waati k̄ama fei. In̄e m̄o ì waa ce bei bala n̄je na à tako à ce wo. 52 Walii yooma n̄ai bala n̄je na a k̄u kp̄a iju. À kpa hee do in̄e na iyi à f̄o kunaai In̄e Dee deeu, in̄e iyi in̄e taka n̄je ì zambae si n̄sei ì kpaa nau. 53 In̄e iyi do saabui amaleka nau Ilaāo, í na n̄je woodae, í k̄u too si woodau na.

Etīeni í ku

54 Iyi in̄e nau à gb̄o ideu n̄oi id̄o n̄ja í k̄o si Etīeni hee à waa n̄o amaaw̄o n̄ja na. 55 Amma Etīeni í k̄o Hundei Ilaāo n̄o í c̄o lele, n̄oi í ye amboei Ilaāo n̄o í ye Jesu m̄o wa leek̄i

* 7:46 ku maa ile, tengi bii t̄okui Zak̄obu na aa ya guleaa À k̄osi si tia nwo go na à ni, ku maa ile, n̄ju iyi í je Ilaāo Laf̄eei Zak̄obu.

do ikpa awo njee. ⁵⁶ Nɔi í ni, i gbɔ ɲa, n̄ ye lele í cí nɔ Amane Amane wa leekí do ikpa awo njei Ilaaɔ. ⁵⁷ Amma à ðí ití ɲɲa à bei à ðá anu nla nla nɔ à sei ajɔ à koo à wo sie. ⁵⁸ Nɔi à faa hai inɔ ilu à koo à nyɔɔ ku ba a taa kuta a kpaa. Nɔi ine ɲa iyi à tako à máa ideu à bɔ kumboo ɲɲa ɲa à jɔa awaasū gɔ be à ya kpoo Sɔlu. ⁵⁹ Si bei à waa ta Etiɛni kutau ɲɔi Etiɛni í ce kutɔɔ í ni, Lafɛe Jesu, gba hundem. ⁶⁰ Nɔi í cuku í gule wa ðá anu hee lele wa ni, Lafɛe, maà mu ɲa do dulum nɔu ihɛ. Iyi í fɔ beɛbe í tã ɲɔi í ku.

8

¹ Nɔ waatii kukpai Etiɛniu Sɔlu mɔ í jesi.

Sɔlu í kpã inei igbei Jesu ɲa iju

Hai ajɔ n̄ju bei à sinti ku kpã inei igbei Jesu ɲa iyi à wa Zeruzalemu iju. Bii kù jɛ woo be ɲau baasi, woo dasi Jesu naane ɲau fei à fangaai si ilei Zudee do si ilei Samari. ² Nɔ inɛ gɔ ɲa iyi à má beɛrei Ilaaɔ à si Etiɛni do kukpata.

³ Amma Sɔlu í wasi inei igbei Jesu ɲa ku kpã iju. Í ya lɔ kpasɛ do kpasɛ ɲai ku maa mu inemakɔ do inaabo ɲa do gbugbã koo dasi ɲa piisɔɔ.

Filipu wa sisi laabaau jiiɔa si ilei Samari

⁴ Ine ɲa iyi à fangaau à koo à waa waazo laabaau jiiɔau bii fei. ⁵ Filipu í bɔ ilu nlai Samari nɔ wa cea inei ilu be ɲa faajii ine iyi Ilaaɔ í cicau. ⁶⁻⁷ Nɔ í ce maamaake ɲa. Í lele inei inɔɔko ɲa hai si ine nkpɔ nɔ à fita do anu ku ðá nla nla, nɔ í jɔ wɛɛge nkpɔ do ilu kute akã ɲa à ba iri. Iyi ine ɲa à waa gbɔ waazoɛu nɔ à ye maamaake ɲau, ɲɔi aɲa fei à teese à de ití jiiɔa. ⁸ Nɔ inei ilu ɲau à wɛɛð inɔ didɔ nla nla.

⁹ Wee mɔkɔ gɔ mɔ í wa si iluu be, à ya kpoo Simɔɔ. Í ya maa ce dobu dobu í jɔ inei ilu ɲau fei à biti nɔ í ce arae ine nla. ¹⁰ Hai ama keeke do inɛ ngbo fei à ya gbɔ ideɛ n̄to n̄to nɔ à ya maa ni, inɛɛu ihɛi í jɛ inɛ iyi à ya kpe gbugbã nlai Ilaaɔ. ¹¹ À

ya maa gbɔ ideɛi domi hai kukpe dobu doɓue ɲau í ya maa mu ɲa bitii. ¹² Amma iyi inɛ ɲau à dasi naane si laabaau jiiɔa iyi Filipu wa fɔ si gãmei bommai Ilaaɔ do si gãmei Jesu Kirisiu, ɲɔi à dasi ɲa inyi hai inemakɔ do inaabo fei. ¹³ Simɔɔ takae í dasi Jesu naane nɔ à dasie inyi. Í ya maa too Filipu bii fei nɔ í biti n̄to n̄to iyi í ye maamaake nla ɲa iyi wa ce.

¹⁴ Woo be ɲau à gbɔ iyi inei Samari ɲau à gba ideɛi Ilaaɔ. Nɔi à be si ɲa Píɛɛ do Zãa hai Zeruzalemu be. ¹⁵ Iyi à to ɲɔi à ce ɲɲa kutɔɔ ku ba a ba Hundeɛi Ilaaɔ. ¹⁶ À ce beɛbei si na iyi í jɔ Hundeɛi Ilaaɔ kù kita si kãma ɲa wa titã, aɲa de à ce inyi ku dasi ɲɲai do irii Lafɛe Jesu n̄ju akã. ¹⁷ Nɔi Píɛɛ do Zãa à le ɲɲa awɔ si iri, nɔ à ba Hundeɛi Ilaaɔ.

¹⁸ Iyi Simɔɔ í ye woo dasi Jesu naane ɲau à ba Hundeɛi Ilaaɔ waati iyi woo be ɲau à le ɲɲa awɔ si iriu, ɲɔi wa bi ku mu ɲɲa fia. ¹⁹ Í ni a mua n̄ju gbugbãu be ku ba inɛ iyi n̄ju á lea awɔ si iri fei ku ba Hundeɛi Ilaaɔ. ²⁰ Amma Píɛɛ í sɔɔ í ni, awɔ do fia fei aa ce nfe, domi ì tamaa bei aa yɔkɔ í ra amuai Ilaaɔ do fia. ²¹ I kù nɛ kpãai ngɔgɔ ihɛ domi idɔɛ kù jɛ dee dee si wajui Ilaaɔ. ²² Na n̄ju, sinda idɔɛ hai si laalɔ ku ceɛ, nɔ í tɔɔ Ilaaɔ ku ceɛ suurui lasabu laalɔ ku ceɛ bii á ce. ²³ N̄ wa n fɔ beɛbei si na iyi í jɔ n̄ ye daae í ro nɔ dulum í ðíɛ.

²⁴ Nɔi Simɔɔ í jɛ ɲɲa í ni, inɛ taka n̄je i ceem kutɔɔ bi Lafɛe ku ba ide ɲa iyi ì sɔm ɲau be kãmae ku maà bam.

²⁵ Waati iyi à ce waazo à sisia inɛ ɲa yaasei ideɛi Ilaaɔ à tã ɲɔi à sinda à waa nyi Zeruzalemu. Iyi à waa nɛ, ɲɔi à wasi ku sisi laabaau jiiɔau si ilu nkpɔi Samari má.

Ideɛi Filipu do akawe nlai Etiopi gɔ

²⁶ Nɔi amalekai Lafɛe gɔ í ba Filipu ide ku fɔ í ni, dede í bɔ ikpa awɔ cangai kpãai inunu, too kpãa iyi í wa hai Zeruzalemu ku bɔ Gaza. Kpãa

nɲui í bə ikpa gɓabuau be. ²⁷ Nɲoi Filipu í dede í ne. Si kpāau, nɲoi í ye inei Etiopi gɔ. Ineɛu akawe nla nla. Nɲui í ya maa mu amanii inaabo ilaalui Etiopi. Í naa Zeruzalemui Ilaaɗ ku gulea, ²⁸ nɲoi í sinda wa bə ikpa idee má. Wa buba si saretii aci wa cio tia iyi walii Ezai í kə. ²⁹ Nɲoi Hundi Ilaaɗ í sɔ Filipu í ni ku bə kəkoi saretii. ³⁰ Nɲoi Filipu í sei í bə bi saretii, nɔ í gɓə inei Etiopiu wa cio si tiai walii Ezaiu. Nɔ í beɛe í ni, ide iyi ì waa ciou be ì waa gɓə bei wa fə mbɛ? ³¹ Nɲoi ineeu í jɛaa í ni, beirei an ce n gɓə bii kù jɛ inɛ goi í tuseem. Nɲoi í tɔɔ Filipu ku gū wa si saretii ku buba bi nɲu. Nɔ Filipu í gū. ³² Ide iyi məkəu wa cio si kukoi idei Ilaaɗ wee.

À kooðe bei angudā iyi aa saka.

Bei ama angudā í ya maa koko waati iyi à waa bu ntoe,

Beɛbe mɔi nɲu mɔ kù la gɛɛ.

³³ À kayee nɔ à kə ku kiitie dee dee.

Si bei à kpa irii kuweee, kù wa si ilɛu ihē má,

Yooi á fə idei inei anyie nja má.

³⁴ Nɲoi akaweu í sɔ Filipu í ni, n̄ wa n tɔɔe í sɔm inɛ iyi waliuu wa fāa. Nɲu takaei wa fāa araɛ de. Mà inɛ goi wa fāa. ³⁵ Nɲoi Filipu í so ide í sinti do idei waliuu í sisiaaɗ laabaau jiidai Jesu. ³⁶ Si bei à waa ne si kpāau nɲoi à to ido gɔ iyi í ne inyi. Nɲoi akaweu í ni, cə inyi ihē. To, mii á ganjim n ce inyi ku dasim má. [³⁷ Nɲoi Filipu í sɔo í ni, bii ì dasi Jesu naane do idɔe fei aa yəkə í ce inyi ku dasie mɛɛ. Nɔ akaweu í je í ni, n̄ dasi naane iyi Jesu Kirisi Amai Ilaaɗi.] ³⁸ Nɲoi í ni a leeki saretii. Iyi à leeki nɔ nɲu do Filipu à kita aɲa minji nɲa si inyi, nɔ Filipu í dasie inyi. ³⁹ Iyi à fita hai si inɔ inyi, nɲoi Hundi Aɗ Lafɛe í neɔ Filipu. Nɔ akaweu kù yɔɔ má, amma í dasi kpāa wa ne do inɔ didɔ. ⁴⁰ Nɲoi Filipu í ba nɲu í wa ilu gɔ iyi à ya kpe Azotu, nɔ í ce waazoi laabaau jiidai be do ilu nja iyi à wa si kpāau fei hee í toɔ Sezaree.

9

Ido ku kpaasii Solu

(Cɔ IWB 22:6-16; 26:12-18)

¹ Waati beɛbe Solu í ya maa kpā inɛ nja iyi à waa too kpāai Jesu nja iju nɔ wa bi ku kpa nja mam nii. Na nɲoi í jò í bə bi woo wee nla Ilaaɗu, ² í tɔɔe ku cea nɲu tia nja. Tia njaui á koo ku na inɛ ngboi ile bi ku ce kutɔtɔɔ nja iyi à wa Damasi. Do saabui tia njaui á baɔ gbugbā iyi á koo ku muɔ inɛ nja iyi à waa too kpāai Jesu, bii ineməkoi wala bii inaabo, ku ba ku yəkə ku dɪ nja ku bəɔ nja Zeruzalem. Iyi í gba tia nja nɔ í dasi kpāa wa ne.

³ Si bei Solu wa ne í maai Damasi, nɲoi anu akā inya kuma gɔ í naa sie wa hai lele. ⁴ Nɲoi í cuku ile nɔ í gɓə imui inɛ gɔ í ni, Solu, Solu, na mii í ce ì waa kpām iju. ⁵ Nɲoi Solu í bee í ni, Lafɛe, awoi yoo. Nɲoi Lafɛe í jɛaa í ni, amui Jesu iyi ì waa kpā ijuu. ⁶ Dede í bə inɔ iluu, bei aa sɔe mii iyi aa ce. ⁷ Waati beɛbe inɛ nja iyi à waa ne do Solu à leeki à koko sɔm sɔm, à gɓə ide ku fəu amma a kù ye inɛ kama. ⁸ Nɲoi Solu í dede hai ile í cɪ ijuɛ amma kù ye ilu. Nɲoi à mu awɔɛ à bəɔe Damasi. ⁹ Í fɛɛju zakai ajɔ mɛeta, kù je kù mɔ.

¹⁰ Wee mɔcɔi Jesu gɔ í wa Damasi be à ya kpoo Ananias. Nɲoi Lafɛe Jesu í naa sie si kuye í kpoo í ni, Ananias. Nɔ í je í ni, Amu wee Lafɛe. ¹¹ Nɲoi Lafɛe í sɔo í ni, dede í koo í mu kpāa iyi à ya kpe Kpāa Kutɛu í bə idei Zudasi. Bii í to be bee məkə gɔ iyi à ya kpe Solu inei Tarusiu. Wa ce kutɔɔ, ¹² nɔ í ce kuye í ye məkə gɔ iyi à ya kpe Ananias í lɔ wa nɔ í lesi nɲu awɔ ku ba nɲu ku ye ilu má. ¹³ Amma Ananias í ni, Lafɛe, inɛ nkpoi í sɔm laabaui məkəu be do laaɔ nja iyi í cea inɛ nja Zeruzalem fei. ¹⁴ Nɔ à gɓə iyi inɛ ngboi woo wee nja à naa gbugbā ku mu inɛ nja iyi à waa ce kutɔɔ do irie ihē fei. ¹⁵ Amma Lafɛe í sɔo í ni, koo, domi ì cica ineeu bei ku je woo ce icem ku fə laabaui irim bi dimi

mmu na do bi ilaalu nna na do bi inei Izireli na. ¹⁶ An na n nyisie bei nju mo a ye ijuukpa na irim.

¹⁷ Nɔi Ananiasi i dede i koo. Iyi i to, nɔi i lesi Sɔlu awɔ i ni, Sɔlu kpaasim, Jesu Lafɛɛ, nju iyi i naa sie si kpaa si waati iyi i waa naa, nɔi i bem wa ku ba i ye ilu ma na i kɔɔ Hunderi Ilaaɔ. ¹⁸ Be gba kã ngɔɔ i cuku wa hai si ijui Sɔlu i ye bei kpakai cɛɛ, na i ye ilu ma. Nɔi i dede na a dasie inyi. ¹⁹ Si anyie nɔi i je sonda na gbugbae i baa ma.

Sɔlu wa ce waazo Damasi

Nɔ Sɔlu i ce ajo minji Damasi be do ine na iyi a waa too kpaa Jesu. ²⁰ Gbakã i bo ile bii Zuifu na a ya ce kutatɔ na wa waazo wa fo iyi Jesu Amai Ilaaɔ. ²¹ Ine na iyi a waa gbɔ ideu fei a biti a bee nje a waa ni, ku je makɔu iyi i ya maa wahala ine na iyi a waa ce kutɔ do irii Jesu Zeruzalem mu mbe ya. Ku je njui wa naa ihɛ wo ku na ku mu ine na ku di na koo na ine ngboi woo weei Ilaaɔ nju?

²² Amma gbugbae Sɔlu i ya maa kɔɔsɔi, na Zuifu na iyi a wa Damasiu a ku ma bei aa jeaa waati iyi wa sɔ na kam kam iyi Jesu i je ine iyi Ilaaɔ i cicau.

²³ Zakai ajo minji ma nɔi Zuifu nau a waa busi nje a ba a kpa Sɔlu. ²⁴ Amma ine go i koo i sisia Sɔlu ide iyi ine nau a diu. Ine nau a ya maa degbe iluu hee do ande koofa nau fei dasa do idu ku ba a kpa. ²⁵ Amma idu go macai Sɔlu na a jɔ i lo ino kolo a bei a koo a kitae hai do antai bindii iluu.

Sɔlu i wa Zeruzalem

²⁶ Nɔi Sɔlu i bo Zeruzalem. Iyi i to be i bi ku tatɔ do ine na iyi a waa too kpaa Jesu, amma nja fei a waa ce njoɛ si na iyi i jɔ a ku ma ma nto nto wa too kpaa Jesu. ²⁷ Nɔi Baanabasi i boɛ bi woo be nau na i sɔ na bei Sɔlu i ye Lafɛɛ si kpaa, do bei Lafɛɛ i baa ide ku fo. Na i sɔ na bei Sɔlu i ce waazo Damasi do irii

Jesu do wɔkɔ. ²⁸ Hai waati beɛbei Sɔlu wa dabii si ilui Zeruzalem do woo be nau wa waazo do irii Lafɛɛ Jesu do wɔkɔ. ²⁹ Na i ce kakɔ do Zuifu na iyi a waa fo Gerekiu, amma nja mo a waa de kpaa bei aa ce a kpa. ³⁰ Iyi kpaasi woo dasi Jesu naane nau a gbɔ, nɔi a boɛ Sezaree na a jɔ i ne Tarusi.

³¹ Inei igbei Jesu na iyi a wa ilei Zudee do ilei Galilee do ilei Samari fei a weɛɔ laakai ku su, a waa jirima Ilaaɔ, a mua nje gbugba na akpo nna i kɔɔsi wa koo do sobii Hunderi Ilaaɔ.

Iri ku bai Enee

³² Piee mo wa dabii bii fei. Na i bo bi inei Jesu na iyi a wa Lida. ³³ Bei i ye wege go a ya kpoo Enee, ku dede hai bi ku su hai zakai adɔ meejo. ³⁴ Nɔi Piee i sɔɔ i ni, Enee dede, Jesu Kiri si i jɔ i ba iri, ka sɛɛɛ. Gbakã nɔi i dede. ³⁵ Nɔi ine na iyi a wa Lidau fei do inei ilekoi Sarɔɔ na a yo na a dasi Lafɛɛ Jesu naane.

Dɔɔkasi i ku na i nyi wa si andunya ma

³⁶ Wee si ilui Zopee inaabo woo dasi Jesu naane go i wa be a ya kpoo Tabita. Nju i a ya kpe Dɔɔkasi ma do feei Gereki, waato kabua. I ne daa jiida na i ya maa sobi ilu are na. ³⁷ Nɔi ajo nju go i na i ce boɔ i ku. Iyi a we ikue nɔi a koo a jilo ile lele. ³⁸ Ine na iyi a waa too kpaa Jesu iyi a wa Zopee a gbɔ iyi Piee i wa Lida kɔkoi Zopee be. Nɔi a be sie ine minji a ni a koo a sɔɔ ku naa wa bi nja nsei nsei. ³⁹ Nɔi Piee i dede i too na wa. Iyi i to be, nɔi a boɛ lelei ileu. Nɔi jaaɔ na fei a na a kaakoɛ a waa kpataɔ na a waa nyisie ibo do jaaɛ na iyi Dɔɔkasi i ce waati iyi i we njaɔ na. ⁴⁰ Nɔi Piee i nya nja fei hai ilawa i bei i gule wa ce kutɔ. I sinda si ikuu i ni, Tabita dede. Nɔi i ci ijue. Iyi i ye Piee na i dede i buba. ⁴¹ Nɔi Piee i mu awɔɛ i dede. Na i kpe jaaɔ nau do inei Jesu na iyi a gbe i nyisi na Dɔɔkasi iyi i ji ma. ⁴² Nɔi laabaatu i fangaa si ilui Zopee fei,

nɔ inɛ nkɔɔ í dasi Lafɛɛ Jesu naane.
 43 Nɔ Piɛɛ í ce ajɔ minji Zopee be bi
 anà gɔ iyi à ya kpe Simɔɔ.

10

Piɛɛ do Kɔɔnei

¹ Inɛ gɔ í wa Sezaree, à ya kpoo
 Kɔɔnei. Nɔɔi wa jɛ inɛ ngboi wuai
 sooge gɔ ɔa iyi à ya kpe Inɛi Itali
 ɔa. ² Mɔkɔu wa too Ilaaɔ nɔ í ya maa
 jirimae ntɔ ntɔ, nɔɔ do nyaanzeɛ ɔa
 fei. Í ya maa ce kutɔɔ waati kãma
 fei, í ya nɔ ku sobi ilu arei Zuifu ɔa
 ntɔ ntɔ. ³ Nɔɔi ajɔ akã zakai isɔ mɛeta í
 ce kuyɛ. Í yɛ amalekai Ilaaɔ dee dee.
 Amalekau í lɔ siɛ wa, ɔaɔ í kpoo í ni,
 Kɔɔnei. ⁴ Nɔɔi í cɔ amalekau í kãsiɛ iju
 ɔaɔ njo í muu nɔ í beɛɛ í ni, Lafɛɛ, mii
 í ce. Nɔɔi amalekau í jɛaa í ni, Ilaaɔ
 í gbɔ kutɔɔɛ, nɔ kù gbeje yaase bei í
 sobi ilu are ɔa. ⁵ Nsei, be inɛ gɔ ɔa
 Zopee a koo a kpe Simɔɔ iyi à ya kpe
 Piɛɛu wa. ⁶ Inɛ njooi, í wa kpasɛi anà
 gɔ iyi à ya kpe Simɔɔ. Kpasɛɛ í wa
 kɔkɔi tenku. ⁷ Iyi amalekau í baa ide
 ku fɔ í tã í nɛ, ɔaɔ Kɔɔnei í kpe inɛ
 minji gɔ ɔa si inɔi woo ce icɛɛ ɔa.
 Nɔ si inɔi sooge ɔa iyi à ya wa kɔkɔɛu
 í kpe inɛ akã gɔ má iyi í mà beɛɛi
 Ilaaɔ. ⁸ Nɔɔi í sisi nɔa ide iyi í ce fei, í
 bei í be ɔa Zopee.

⁹ Iju kumáɛ zakai dasã à wa si
 kpãau nɔ à maai si iluu. Waati beɛbe
 í ko Piɛɛ í gũ antai ile sikifa wa ce
 kutɔɔ. ¹⁰ Nɔɔi ari í na wa kpaa, nɔ
 wa bi ku jɛ. Waati iyi à waa tekea
 caka ɔaɔ í ce kuyɛ. ¹¹ Í yɛ lelei Aɔ í
 cɔ nɔ acɔ nla gɔ iyi à waa mu gonta
 mɛɛɛ wa kita wa ile. ¹² Inɔɛ bei dimii
 inɔa kute mɛɛ fei í wa si do iyi wa cã
 ile do dimii yɛi fei. ¹³ Nɔɔi Piɛɛ í gbɔ
 ide ku fɔ gɔ í ni, Piɛɛ dede, kpa í ɔa.
¹⁴ Amma Piɛɛ í jɛaa í ni, jãm, Lafɛɛ.
 Ajɔ kãma n kù ɔa inɔa iyi í jɛ iwɔ hee
 mà jɛ iyi í riisi. ¹⁵ Nɔ ide ku fɔu í ni
 má, mii iyi Ilaaɔ í ni í má maà ti í
 kɔsi. ¹⁶ Beɛbeɛi í ce hee isɛ gbɛeta. Nɔ
 gbakã acɔu í nyi lebe.

¹⁷ Nɔɔi Piɛɛ wa beɛ arae yoomai í
 jɛ yaasei kuyɛu. Waati beɛbeɛi inɛ ɔa

iyi Kɔɔnei í be ɔa à to Zopee be.
 Nɔɔi à beɛ kpasɛi Simɔɔ nɔ à nyisi
 ɔa. Waati iyi Piɛɛ í wasi ku lasabu si
 ideu ɔa à to wa andɛ koofa be. ¹⁸ Nɔɔi
 à kpe inɛi kpasɛ ɔa à beɛ ɔa mà inɛ
 njoo gɔ í wa be iyi à ya kpe Simɔɔ
 Piɛɛ. ¹⁹ Si bei Piɛɛ í wasi ku lasabu
 si idei kuyɛɛu ɔaɔ Hundɛi Ilaaɔ í sɔɔ
 í ni, weɛ amane mɛeta gɔ ɔa à waa
 dɛdɛɛ. ²⁰ Dede i kita i koo í ba ɔa. Nɔ
 inɔɔ ɔa i nɛ. Maà leekɔ leekɔ, domi
 amui n be ɔa wa. ²¹ Nɔɔi Piɛɛ í kita í
 koo í ba ɔa í ni, inɛ iyi í waa de ɔa
 amui ihɛ mɛɛ. Mii í bi ɔa. ²² Nɔ à
 ni, Kɔɔnei, inɛ ngboi sooge ɔaɔi wa
 dɛdɛɛ. Inɛ dee deei, í ya maa jirima
 Ilaaɔ nɔ Zuifu ɔa fei à ya maa fɔ jiiɔa
 ku jɛɛ. Amalekai Ilaaɔ gɔ í sɔɔ í ni ku
 kpeɛ bi tɛɛ ku ba ku gbɔ ide iyi aa sɔɔ.
²³ Idũu ɔaɔ Piɛɛ í dasi inɛ ɔa kpasɛ í
 ce nɔa yaɛ.

Iju kumáɛ í dasiɔ ɔa kpãa, nɔ
 kpaaɛi woo dasi Jesu naaneɛ Zopee
 gɔ ɔa à suu. ²⁴ Iju kumá mmue ɔaɔ
 à to Sezaree. Weɛ hee a maa to wa
 Kɔɔnei í tɔtɔɔ nyaanzeɛ ɔa do kpaaɛi
 jiiɔaɛ ɔa à waa degbe ɔa. ²⁵ Iyi Piɛɛ
 wa bi ku lɔ inɔ kpasɛu ɔaɔ Kɔɔnei í
 bɔ ku kɔɛ í koo í sɛɛbata si wajue.
²⁶ Amma Piɛɛ í dedeɛ í ni, dede,
 domi amu mɔ amaneɛ bei awɔ. ²⁷ Nɔɔi
 wa ba Kɔɔnei ide ku fɔ hee í koo í
 lɔɔ inɔ ile, nɔ í yɛ inɛ nkɔɔ í tɔtɔɔ be.
²⁸ Nɔ í sɔ ɔa í ni, inɛ taka nɔɛ í mà ɔa
 iyi woodai awa Zuifu ɔa í kɔ nwa ka
 tɔtɔɔ do inɛ dimi mmu ɔa, wala ka
 bɔ kpasɛ nɔɛ. Amma Ilaaɔ í sɔm í ni
 kù sɔa n kpe inɛ gɔ ilu riisi hee má jɛ
 n kɔsiɛ. ²⁹ Nɔɔi í jɔ iyi í kpem ɔa n
 kù kɔ. Nsei, n bi í sɔm na mii í ce í
 kpem wa ɔa.

³⁰ Nɔɔi Kɔɔnei í ni, í to ajɔ mɛɛ wa
 ihɛ nnyi iyi zakai isɔ mɛeta be ihɛi n
 wa kpasɛm ihɛ n wa n ce kutɔɔ. Nɔɔi
 inɛ gɔ í naa bi tom, wa dasi ibɔi jaɛɛ
 ku daana gɔ. ³¹ Nɔ í sɔm í ni, Kɔɔnei,
 Ilaaɔ í gbɔ kutɔɔɛ nɔ kù gbeje jiiɔa
 ku ceɛ do bei í ya maa sobi ilu are
 ɔa. ³² Na nɔɔi, be inɛ gɔ ɔa Zopee a
 koo a kpe Simɔɔ Piɛɛ wa. Inɛ njooi
 wa jɛ. Í wa kpasɛi anà gɔ iyi à ya

kpe Simɔɔ. Kpasɛɛ í wa kəkəi tenku. ³³Iyi amalekau í fɔ bɛɛbɛ, ɲɔi n̄ bɛ sɛ inɛ ɲau bɛ wa gbakā, í n̄ ò jɛ í naa. Iyi bɛ í s̄a. Nsei awa fei à wa si wajui Ilaaɔ ih̄ɛ à waa de it̄i si ide iyi Lafɛɛ í s̄ɛ fei í s̄ɔ wa.

Waazo iyi Piɛɛ í ce kpasɛi Kɔɔnɛi

³⁴ɲɔi Piɛɛ í so ide í ni, n̄ mà bebei iyi Ilaaɔ kù waa cɔ inɛ kāma dimi mmu. ³⁵Inɛ iyi í ya maa jirima Ilaaɔ fei n̄ wa ce iyi í s̄a deɛ deɛ, Ilaaɔ í ya gba lafɛɛi si dimi iyi í jɛ fei. ³⁶Ì mà laabaau jiida iyi Ilaaɔ í j̄ɔ à waazoa inɛi Izireli ɲa à ni inɛ ɲa aa ba laakai ku s̄u do saabui Jesu Kirisi n̄ɲu iyi í jɛ Lafɛɛi inɛ fei. ³⁷Ì n̄ ò mà ɲa mii iyi í sinti si ilei Galilee í bei í ce si ilei Zudee fei waati iyi Zāa í sisi idei inyi ku dasi iyi í ya maa ceu í t̄a. ³⁸Ì mà bei Ilaaɔ í mua Jesu inɛi Nazaretiu Hundee ɲa do bei í mua gbugbā. N̄ ò í dabii si ileu fei wa ce jiida n̄ ò j̄ɔ inɛ ɲa iyi à wa si awoi Seetam fei à ba iri. Í ya maa ce bɛɛbei si na iyi í j̄ɔ Ilaaɔ í wɛɛ do n̄ɲu. ³⁹Awai à waa jɛa inɛ ɲa sɛɛdai mii iyi í ce ilei Zuifu ɲa do ilui Zeruzalemu fei. N̄ ò à kpakpae si j̄ii à kpa. ⁴⁰Amma si aj̄ɔ mɛɛtasia Ilaaɔ í j̄u hai si bale n̄ ò j̄ɔ í tusea inɛ gɔ ɲa araɛ. ⁴¹Kù n̄ kù jɛ inɛ feii í yɔɔ bii kù jɛ awa iyi à jɛ sɛɛda iyi Ilaaɔ í cica hai tako, awa iyi à jɛ n̄ ò à n̄ do n̄ɲu si anyii kuj̄ɛ hai si bale. ⁴²N̄ ò í dasi wa ka maa waazoa inɛ ɲa, n̄ ka jɛa inɛ ɲa sɛɛda iyi n̄ɲui Ilaaɔ í cica ku kiiti ilu hunde do iku ɲa. ⁴³Bɛɛbɛ m̄ɔi walii ɲa fei à fɔ ideɛ à ni inɛ iyi í dasi naane fei Ilaaɔ á kpa idei dulum ndii lafɛɛ na saabui iriɛ.

Dimi mmu ɲau m̄ɔ à ba Hundei Ilaaɔ

⁴⁴Waati iyi Piɛɛ wa fɔ ide má, ɲɔi Hundei Ilaaɔ í naa si inɛ ɲa iyi à waa gbɔ ideu fei. ⁴⁵Zuifu woo dasi Jesu naane ɲa iyi à si Piɛɛ beu, à bit̄i do iyi Ilaaɔ í mua dimi mmu ɲa m̄ɔ Hundee, ⁴⁶domi à gbɔ inɛ ɲau à waa fɔ ide do fee ɲa iyi à kù waa gbɔ à waa sisiò bei kulai Ilaaɔ í to.

⁴⁷ɲɔi Piɛɛ í ni, si bei inɛ ɲau ih̄ɛ à ba Hundei Ilaaɔ bei awa m̄ɔ, yooi á yɔkɔ ku ganji ɲa a dasi ɲa inyi. ⁴⁸ɲɔi í ni a dasi ɲa inyi do irii Jesu Kirisi.

ɲɔi Kɔɔnɛi ɲa à t̄ɔɛ à ni ku buba bi aɲa bɛ ku ce aj̄ɔ minji.

11

Piɛɛ í sisia inɛi igbei Jesu ɲa iyi à wa Zeruzalemu idei Kɔɔnɛi ɲa

¹Woo bɛ ɲa do kpaasi woo dasi Jesu naane ɲa iyi à wa ilei Zudee à gbɔ iyi hai jɛ Zuifu ɲa m̄ɔ à gba idei Ilaaɔ. ²ɲɔi Piɛɛ í baa Zeruzalemu n̄ Zuifu woo dasi Jesu naane ɲau à yɛ taaleɛ, ³à ni à lɔ kpasɛi inɛ ɲa iyi a kù ce bango n̄ aɲaɔ ɲa à jɛ. ⁴ɲɔi Piɛɛ í sisi ɲa ideu hai sinteɛ bei í ce fei.

⁵Í s̄ɔ ɲa í ni, waati iyi n̄ wa Zopee n̄ wa n ce kutɔɔ aj̄ɔ n̄ɲu gɔ, ɲɔi n̄ ce kuyɛ. Ñ yɛ aɔ nla gɔ iyi à waa mu gonta mɛɛɛ wa kita wa hai lelei Aɔ í naa í leeki kəkəm. ⁶Iyi n̄ wa n cɔɔ do laakai, ɲɔi si inɔɛ n̄ yɛ in̄ai sako ilu kute mɛɛ ɲa do in̄a ku cā ile ɲa do yei ɲa. ⁷ɲɔi n̄ gbɔ ide ku fɔ gɔ í s̄ɔm í ni, Piɛɛ dede, kpa í ɲɔ. ⁸Amma n̄ ni, jām Lafɛɛ. Aj̄ɔ kāma in̄a iyi í jɛ iwɔ hee má jɛ iyi í riisi kù lɔ gelem. ⁹N̄ ò ide ku f̄ou í s̄ɔm má hai lele í ni mii iyi Ilaaɔ í ni í má, n maà n kasi. ¹⁰Bɛɛbei í ce ise gbɛɛta í bei í nyi lele.

¹¹Wee hai Sezaree à bɛ sim amane mɛɛta gɔ ɲa wa. Bɛ gbakā inɛ ɲau à to wa andɛ koofai kpasɛ bii n̄ wau. ¹²ɲɔi Hundei Ilaaɔ í ni n too ɲa n maà n leeki leeki. N̄ ò kpaasi mɛɛfam ɲau ih̄ɛ à sim Sezaree bɛ n̄ ò lɔ kpasɛi Kɔɔnɛi aj̄ɔ. ¹³N̄ ò Kɔɔnɛi í s̄ɔ wa bei n̄ɲu í yɛ amaleka si kpasɛi n̄ɲu wa leeki n̄ ò í ni, bɛ inɛ gɔ ɲa Zopee a koo a kpe Simɔɔ Piɛɛ wa. ¹⁴N̄ɲui á s̄ɛ bei awɔ do nyaanzɛɛ ɲa fei aa ce i baò faaba ɲa. ¹⁵ɲɔi n̄ koo. Iyi n̄ sinti ku waazo, ɲɔi Hundei Ilaaɔ í naa si ɲa wa bei í naa si awa m̄ɔ tako wo. ¹⁶ɲɔi n̄ yɛ gigii ide iyi Lafɛɛ í f̄ou iyi í ni, Zāa í dasi inɛ ɲa inyi, amma Hundei Ilaaɔi an da n̄ɲɛ si. ¹⁷Bɛɛbɛ m̄ɔi Ilaaɔ í ce n̄ɲa

amua bei í mu nwa wo waati iyi à dasi Lafêe Jesu Kirisi naane. Na nju, beirei amu an ce n ganjiò mii iyi Ilaaã í ce. ¹⁸ Iyi ine nja à gbò ideu, nji idò nja í tũ, nò à saabu Ilaaã à waa ni, debei, Ilaaã í mua hee do dimi mmu nja mò kpāa a kpaasiò idò nja a baò kuwεε hai tā.

Igbei inei Jesu nja iyi í wa Antiasi

¹⁹ Wee woo dasi Jesu naane nja iyi à fangaa bii fei na ijuukpā iyi í naa si waati iyi à kpa Etienu, gəgə nja à sa à bə hee gungum gə iyi à ya kpe Sipu. Gəgə nja mò à bə ilei Fenisi, gəgə nja mò à ne Antiasi. Zuifu nja aña akāi à ya maa waazoa laabaau jiidau. ²⁰ Do nju fei, ine gə nja hai si inò nja à naa hai Sipu do hai Sireni à bə Antiasi nò à waa sisia hai je Zuifu nja mò laabaau jiidai Jesu Lafêe. ²¹ Nò gbugbāi Aã Lafêe í wεε nja, nò ine nkpò í kpaasi idò í dasi Lafêe Jesu naane.

²² Iyi inei igbei Jesu nja iyi à wa Zeruzalemu à gbò ideu, nji à be Baanabasi Antiasi be. ²³ Iyi í to be í ye bei Ilaaã í cea ine nja didò nò inə í dā. Nji í mu nja gbugbā ku ba a leekí dim dim si Lafêe do idò nja fei. ²⁴ Baanabasiu ine nceei iyi í dasi Jesu naane ntò ntò nò í kòò Hundei Ilaaã. Nò akpəi woo dasi Lafêe Jesu naane nja í nyi í kòosi má.

²⁵ Si anyie nji í bə Səlu ku dede ikpa Tarusi. ²⁶ Iyi í yə nji í bəde Antiasi. Adə akāi aña minjiu à ce be à ya tətə do inei igbei Jesu nja nò à ya kəa ine nkpò si cioi idei Ilaaã. Antiasi bei à tako à kpe ine nja iyi à waa too kpāai Jesuu inei Kirisi nja.

²⁷ Waati beεbe walii gə nja à bə Antiasi hai Zeruzalemu. ²⁸ Ine akā nja iyi à ya kpe Agabusi í dede í leekí nò í ce walii do sobii Hundei Ilaaã í ni ari nla nla á ce si andunya fei. Beεbe məi ariu í nò í ce si waatii Kolodu ilaalu nlaí Romuu. ²⁹ Si bei ine nja iyi à waa too kpāai Jesuu à gbò beεbe nji à dasi idò aña a samba amua nja zaka bei ine fei í ne, ku ba ku sobi kpaasi nja nja iyi à wa

ilei Zudee. ³⁰ Nji à ce beεbe, nò à jò Baanabasi do Səlu à kooò amuaui bi ine ngbo nja nja.

12

À kpa Zaaki nò à mu Píεε mò à dasie piisòò

¹ Waati beεbe ilaalu Herodu í sinti ku kpā inei igbei Jesu gə nja iju. ² Í jò à kpa Zaaki igbāi Zāa do taakuba. ³ Nji í ye ideu í dāa Zuifu nja si, nò í jò à mu Píεε má. Wee waatii jingau Pêe hai ne lefee. ⁴ Iyi à mu Píεε nji Herodu í jò à dasie piisòò nò í jò sooge nja à waa degbe, aña mεε ikə mεε. Herodu í bi nju ku cea kiiti si wajui zamaa bii jingau Iku ku kuau í lə. ⁵ À waa mu Píεε si ile piisòò be, amma inei igbei Jesu nja à wasi ku ce kutə na irie do himma jida jida bi Ilaaã.

Amaleka gə í nya Píεε hai ile piisòò

⁶ Píεε wa sí njoo si aninii sooge minji gə nja idū iyi iju kuməe Herodu wa bi ku nyaa hai ile piisòòu ku bəde si wajui zamaa. À dū do sesee minji nò sooge gə nja à waa degbe andei ile piisòòu be. ⁷ Nji gbakā amalekai Aã Lafêe gə í naa si ile piisòòu, nji inya í má. Nji amalekau í cā Píεε si cingəe í jūu í ni, dede nja nja. Be gbakā nji sesee nja í cuku hai si awə nja. ⁸ Nji amalekau í ni, dasi ibəe do baatae. Nji Píεε í ce beεbe, nji amalekau í sò má í ni, bii dabiε nò i toom wa. ⁹ Nji Píεε í fita hai ile piisòòu í tooε, amma kù mà iyi mii nja be fei amalekau wa cooi ntò ntò. Í tamaa bei nju wa laalaai. ¹⁰ À lə woo degbe piisòò sinteu do minjisiau nò à tosi gamboi isəu. Ine nju ikpa inò ilui wa cə. Nji í cī do arəe nò à fita à mu kpāa à ne hee à lə kpāa kókò sinte, nji gbakā amalekau í ne í jò Píεε.

¹¹ Nji Píεε í yə bebei iyi kù je alá. Nò í ni, ntò ntò Ilaaã í be sim amalekae wa ku na ku nyam hai si awə Herodu, do laalə iyi Zuifu nja à bi a ceem fei.

¹² Iyi í ye yaasei ideu n̄oi í b̄o kpas̄ei Maari iyei Z̄aa Maaku. Wee í ko in̄e nkp̄o nkp̄oi í t̄ot̄o be à wasi ku ce kut̄o. ¹³ Iyi Pīe í to be n̄oi í c̄a gamboi and̄e koofau n̄oi abo woo ce ice ḡo iyi à ya kpe Rodu í koo í bee í ni, yooi. ¹⁴ Iyi í mà imui Pīe n̄oi in̄o did̄s̄ kù j̄ò kù c̄u. N̄oi í sei í nyi ile í koo í s̄o in̄e n̄a í ni Pīe í wa and̄e koofa. ¹⁵ N̄oi à s̄o à ni, ì waa s̄umui. Amma í ni, nt̄o nt̄oi. N̄oi à ni, á má je ayaei. ¹⁶ Wee Pīe wa leek̄i be í wasi ku c̄a gambo. Iyi à naa à c̄u n̄o à ba wee n̄hui, n̄oi í mu n̄a biti. ¹⁷ N̄o í ni a coko do aw̄o í bei wa s̄o n̄a bei Laf̄e í ce í nya n̄hu wa hai ile piis̄o. N̄oi í ni a koo a s̄o Zak̄obu ideu do kpaasi n̄a iyi à gbe, í bei í fita í b̄o inya mmu má.

¹⁸ Iju kum̄ae daadaak̄o ideu í j̄ò sooge n̄au à biti hee à bee n̄je à waa ni, ikpa iwoi Pīe í b̄o. ¹⁹ N̄oi Herodu í ni a ded̄e. N̄oi à ded̄e amma a kù ȳo. N̄oi í bee woo degbe n̄au ide. Si bei a kù ȳk̄o a kù jeaa, n̄o í ni a kpa n̄a. N̄oi Herodu í bei í dede hai il̄ei Zudee í koo í buba ikpa Sezaree aj̄o minji tit̄a.

Ikui Herodu

²⁰ Wee id̄oi Herodu í k̄ò in̄ei Tii n̄a do in̄ei Sid̄o n̄a nt̄o nt̄o, n̄oi in̄e n̄au à t̄ot̄o n̄je n̄o à nya in̄e ḡo n̄a à be n̄a bi Herodu. N̄o à ce Balatu akaweí ilaaluu kpaasi à bei à b̄o bi Herodu a koo a t̄ōe suuru domi in̄ei ile n̄a n̄a si ilei Herodui à ya b̄o ije ku ded̄e.

²¹ N̄oi Herodu í da n̄a aj̄o si bii á ye n̄a. Iyi aj̄ou í to n̄oi Herodu í dasi ib̄oi ilaalue í bei í buba si antai kit̄ai bommae í bei í so ide wa s̄o in̄e n̄au.

²² N̄oi in̄e n̄au à d̄s̄ anu à saabue à waa ni, kù je baa aman̄ei wa f̄o ideu, Ilaāi. ²³ Be gbak̄a amalekai Ilaās̄ í dasi Herodu b̄s̄o í j̄ò kokoo n̄a à n̄o arae í ku, si na iyi í j̄ò n̄hu aman̄e í gba amboei Ilaās̄, kù k̄osi.

²⁴ Amma ideí Ilaās̄ n̄je í fangaa wa k̄osi.

²⁵ Iyi Baanabasi do S̄olu à ce mii iyi à dasi n̄a ku ceu Zeruzal̄emu be

à t̄a n̄oi à sinda à nyi Antīosi má. Iyi à waa ne à gb̄a Z̄aa Maaku í si n̄a.

13

À cica Baanabasi do S̄olu à be n̄a

¹ Walií do woo k̄osi cio ḡo n̄a à wa si in̄oi in̄ei igbei Jesu n̄a Antīosi be. Iri n̄na wee. Baanabasi, do Simēs̄ iyi í je aman̄e d̄ud̄u, do Lusiu in̄ei Sireni, do Manah̄enu, n̄hu iyi à b̄í do Herodu ilaaluu inya ak̄a, do S̄olu. ² Aj̄o n̄hu si bei in̄e n̄au à waa t̄o Laf̄e do anu ku d̄í aj̄o, n̄oi Hundei Ilaās̄ í s̄o n̄a í ni, i cica Baanabasi do S̄olu i nya n̄a ik̄a n̄a a ce ice iyi ñ kpe n̄ad̄. ³ Iyi à ce anu ku d̄í do kut̄o à t̄a, n̄oi à lea Baanabasi do S̄olu aw̄o si iri, n̄o à j̄ò n̄a à ne.

Baanabasi do S̄olu à b̄o Sipu

⁴ Bēbeí Hundei Ilaās̄ í be Baanabasi do S̄olu fei. N̄o à to ilu ḡo iyi à ya kpe Selesi. Hai bei à lo ak̄oi inyi à b̄o gungum ḡo iyi à ya kpe Sipu. ⁵ Iyi à to si ilui Sipu ḡo iyi à ya kpe Salamina n̄oi à wasi ku waazo ideí Ilaās̄ si ile ik̄a ik̄a bii Zuifu n̄a à ya ce kut̄o n̄na n̄au. Z̄aa Maaku m̄o í too n̄a ku sobi n̄a.

⁶ N̄o à kua gungum n̄ou à bei à to Paf̄osi. Paf̄osi bei à ye Zuifu woo ce dobu dobu ḡo iyi í je walií ilu ibo. Irīei Baqjesu. ⁷ Í wēe do Seejiu P̄olusi, ilu ilei Sipu ilu bisiu. Ilu il̄eu í ni a kpe Baanabasi do S̄olu wa si na iyi í j̄ò wa bi ku gb̄o ideí Ilaās̄.

⁸ Amma woo ce dobu dobu iyi à ya kpe Elimasi do feei Gereki wa bi ku ganji n̄a. Wa ce kookaai ku sinda ilu il̄eu hai si kp̄ai naane ku dasi si Jesu. ⁹ N̄o S̄olu iyi à ya nyi a kpe P̄olu mau í k̄ò Hundei Ilaās̄ n̄o í k̄asi woo ce dobu dobu iju, ¹⁰ í ni, aw̄o iyi ì je ilu bisi laal̄o do woo taki in̄e, aw̄o in̄ei Seetam nii n̄o ì je mb̄eí mii iyi í je dee dee fei. Hee waati yoomai aa leek̄i ide nt̄oi Ās̄ Laf̄e ku kpaasi do ibo má. ¹¹ To, nsei, Ilaās̄ á to sie aw̄o, aa f̄eju, i kaa ye ilu má si zakai aj̄o minji ih̄e. Be gbak̄a í f̄eju, n̄o í ne wa dabii wa ded̄e in̄e ḡo iyi à mu

awɔɛ. ¹² Iyi ilu ileu í ye mii iyi í ceu nɔi í dasi naane si na iyi í jò ideí Lafɛɛ Jesu í to sie ntɔ ntɔ.

Pɔlu do Baanabasi à wa Antiɔsi si ilei Pisidi

¹³ Si anyie nɔi Pɔlu do kpaasie nɔ à lɔ akɔi inyi hai Pafɔsi à ne nɔ à to Pɛɛzu si ilei Panfili. Amma Zãa Maaku í jò nɔ hai be í sinda í nyi Zeruzalemu. ¹⁴ Hai Pɛɛzu be Pɔlu ngu nɔ à mɔsi à bɔ Antiɔsi si ilei Pisidi. Iyi aɔi kusimi í to nɔi à bɔ ile bii Zuifu nɔ à ya ce kutɔtɔ à buba. ¹⁵ Nɔ inɛ gɔ í cio si tia iyi Moizi do walii nɔu à kɔ. Iyi í cio í tã, nɔi inɛ ngboi iqbe nɔu à be si nɔ inɛ gɔ koo bee nɔ ku ni, inɛ kpaasi nɔ, bii í ne ide iyi aa muað inɛ nɔ gbugbã í fɔ nɔ.

¹⁶ Nɔi Pɔlu í dede í ni a coko do awɔ nɔ í ni, inɛ inɛi Izireli nɔ do inɛ dimi mmu nɔ iyi í waa jirima Ilaað, í de itã í gbɔ nɔ. ¹⁷ Að Lafɛɛ nwai í cica bala nwa nɔ í kɔɔsi kukpɔ nɔa waati iyi à waa je inɛ njoo si ilei Ezibiti. Si anyii nɔu, í nya nɔ hai ilei Ezibiti do gbugbãe, ¹⁸ nɔ í yɔkɔð nɔ temua zakai adɔ ciiji si gbaau. ¹⁹ Í kpa dimi ikã ikã meeje si ilei Kanaã nɔ í so ile nɔu í na nɔ í je tu nɔ. ²⁰ Iyi be nɔ fei í cei zakai adɔ cɔ mee do ciitaa.

Si anyii nɔu, Ilaað í jile nɔa woo ki-iti nɔ hee í koo í toð waatii Samueli waliiu. ²¹ Nɔi à ni nɔa à bi ilaalu, nɔ Ilaað í mu nɔa Sɔlu amai Kisi hai si dimii Benzamee nɔ í je bommau zakai adɔ ciiji. ²² Nɔ Ilaað í nya bomma í sãsi Davidi. Davidiui í jeaa sɛeda í ni, nɔ ye Davidi amai Izai í je dimii inɛ iyi nɔ bi, nɔu á ce idɔbim fei. ²³ Hai si dimii Davidii Jesu í fita, inɛ iyi Ilaað í cica ku je woo faabai inɛi Izireli nɔ si bei í tako í ce nɔa kuwãeu. ²⁴ Jesu ku bei ku naa, Zãa í cea inɛi Izireli nɔ fei waazo í ni a kpaasi idɔ nɔa nɔ a ce inyi ku dasi. ²⁵ Waati iyi icei Zãa í maai ku kpa iri í ni, kù je amui í waa degbe nɔ, amma inɛ gɔ á naa si anyim iyi n kù to n bate n fũ ikũi baatae.

²⁶ To, inɛ kpaasi nɔ, inɛ iyi í je dimii Aburahamu nɔ, do dimi mmu nɔ iyi í waa jirima Ilaað, inɛi à sambaa ideí faabau ihɛ wa. ²⁷ Wee inɛi Zeruzalemu nɔ do inɛ ngbo nɔa nɔ a kù mà yooi Jesu í je dee dee, a kù nɔ a kù gbɔ yaasei ideí walii nɔa iyi à ya maa cio si aɔi kusimi feiu. Amma do nɔu fei à jò ideu í kɔ si waati iyi à ye taalei Jesu. ²⁸ A kù ye sie ngɔgɔ iyi á jò a kpa, amma do nɔu fei à tɔɔ Pilati ku jò a kpa. ²⁹ Nɔi à ce mii iyi à kɔ na iriɛu fei. Si anyie nɔ à kítae hai si jii ku gaau à dasi ikue si inɔ bale. ³⁰ Amma Ilaað í jũu hai si bale, ³¹ nɔ si afei aɔ nkpɔ nkpɔ í nyisi inɛ gɔ nɔ araɛ. Inɛ nɔu, nɔa à tooe wa wo hai ilei Galilee à naa Zeruzalemu. Nɔa à waa je sɛɛdaí ideɛ nsei bi inɛi Izireli nɔ. ³² Awa nɔ ideí kuwã iyi Ilaað í cea bala nwa nɔu, nɔu à waa sɔ nɛ. ³³ Í jò kuwãu í kɔ si waati nwa. Awa tɔku nɔa nɔ, awai à ye kukɔi kuwãu waati iyi í jii Jesu hai si bale si bei à kɔ si Tiai Iri Kukɔ iri minjisia à ni,

Ilaað í ni, awɔi í je amam,
Hai nnyi nɔ je Baae.

³⁴ Ilaað í fɔ wo í ni nɔu á jũu hai bi iku nɔ ku ba ku maà na ku sãmi. Beebei í fɔ waati iyi í ni,

An wee nɛ dee dee bei n wãð
Davidi wo, kù nɔ kù ne sika.

³⁵ Na nɔi í ce Davidi í fɔ má í ni,
I kaa jò arai Ine Kumáe ku sãmi.

³⁶ Davidi takae í ce mii iyi Ilaað í dasie í bei í ku, nɔ à suu kɔkɔi balae nɔ araɛ í sãmi, mà irei. ³⁷ Amma Jesu inɛ nɔu Ilaað í jũu hai si bale kù sãmi. ³⁸ Debei, inɛ kpaasim nɔ, í jò í mà nɔa iyi na saabuei à waa sisi nɛe iyi Ilaað á kpa ideí dulum du nɛ. ³⁹ Inɛ iyi í dasie naane fei, nɔu á jò lafɛɛ ku je dee dee bi Ilaað. Amma woodai Moizi kaa yɔkɔ ku ce beɛbe. ⁴⁰ Na nɔu, í ce laakai nɔa mii iyi walii nɔ à fɔu ku maà ba nɛ, iyi à ni,

⁴¹ Inɛ woo yaako amu Ilaað, í gbɔ
idem nɔ.

Aa biti nɔa nɔ aa ce nfe nɔ,

Domi an ce mii gɔ si waati nɛe iyi
baa bii í je inɛ gɔ í na wa sisi
nɛe í kaa dasi naane ɛa.

⁴² Iyi Pɔlu í fɔ beɛbe í tã nɔi nɛu do
Baanabasi à waa bi a fita hai ile bii à
ya ce kutɔtɔu be, nɔi inɛ ɛau à waa
tɔ ɛa a nyi wa má a naa a waaZO si
ide akãu si aɔi kusimi mmu iyi wa
baa. ⁴³ Iyi inɛ ɛau à fita nɔi Zuifu
nkpɔ do inɛ ɛa iyi à waa too kucei
Zuifu ɛa nɔ à mà beɛrei Ilaaɔu à waa
too ɛa. Nɔi Pɔlu do Baanabasi à ba
ɛa ide ku fɔ à mu nɛa gbugbã ku ba
a maa leeki dim dim si didɔi Ilaaɔ.

⁴⁴ Si aɔi kusimi mmu inɛi ilu
ɛau fei à tɔtɔi a ba a gbɔ ideí Lafɛe.
⁴⁵ Iyi Zuifu ɛau à ye zamaau nɔi à
dedeɔ igu ku ja à waa jã ide iyi Pɔlu
wa fɔu nɔ à waa buu. ⁴⁶ Amma Pɔlu
do Baanabasi à sɔ ɛa do wɔkɔ à ni,
tilasii inɛ Zuifu ɛa a tako a sɔ ɛe ideí
Ilaaɔ. Amma si na iyi í jɔ ì waa kɔsi
ɛa nɔ í kù ka ara nɛe si inɛ ɛa iyi à
bi a ba kuweɛ hai tã, na nɛu, aa ka jò
ɛe nɔ ka bɔ bi dimi mmu ɛa, ⁴⁷ domi
nɛu bei Lafɛe í dasi wa ku ce í ni,
N ce ɛe bei fitila bi dimi mmu ɛa
Ku ba í bɔɔ ideí faabau hee kɔɔi
andunyau ɛa.

⁴⁸ Iyi hai je Zuifu ɛau à gbɔ ideu,
nɔi í dɔ nɛa si, à waa saabu Aɔ Lafɛe
na ideu. Nɔ inɛ ɛa iyi Aɔ Lafɛe í jilɔ
si a ba kuweɛ hai tãu fei à dasi naane.

⁴⁹ Nɔ ideí Lafɛe í fangaa si ileu fei.
⁵⁰ Amma Zuifu ɛau à dede idɔkɔi
ilu irii ilu ɛau do inaabo ilu amani
ɛa iyi à waa too kucei Zuifu ɛau.
Nɛu í jɔ à kpã Pɔlu do Baanabasi
iju à lele ɛa hai be. ⁵¹ Nɔi woo be
ɛau à gbugbã si ɛa sãai baata nɛa
ɛa à waa nyisiɔ iyi mii iyi á na ku
ba ɛa í je ideí iri nɛa. Si anyie nɔ à
nɛ Ikonimu. ⁵² Amma inɛ ɛa iyi à
waa too kpãai Jesu Antioisi ngu ɛa à
weɛɔ inɔ didɔ nɔ à kɔɔ Hundei Ilaaɔ.

14

Pɔlu do Baanabasi à wa Ikonimu

¹ Ikonimu bei Pɔlu do Baanabasi
à lɔ ile bii Zuifu ɛa à ya ce kutɔtɔu
nɔ à ce waaZO hee inɛ nkpɔ í dasi

naane, hai Zuifu ɛa hee do hai je
Zuifu ɛa fei. ² Amma Zuifu ɛa iyi
à kɔ ku dasi naane à dede idɔkɔi
dimi mmu ɛa ku ba a ce lasabu laalɔ
si gãmei kpaasi woo dasi Jesu naane
ɛau. ³ Do nɛu fei, Pɔlu do Baanabasi
à kpe Ikonimu à waa waaZO inɛ ɛa
do wɔkɔ. Lafɛe í mu nɛa gbugbã
à ya maa ceɔ maamaake ikã ikã ɛa.
Maamaake ɛau wa nyisi iyi waaZO
nɛa iyi à waa ce si ideí didɔi nɛuu
ntɔi. ⁴ Amma inɛi ilu ɛau à kpɛ
minji. Inɛ gɔ ɛa à leekɔ Zuifu ɛa,
inɛ gɔ ɛa mɔ à leekɔ woo be ɛau.

⁵ Nɔi Zuifu ɛa do hai je Zuifu ɛa
do inɛ ngbɔ nɛa ɛa à ce anu akã a
wahala woo be ɛau a ta ɛa kuta a kpa
ɛa. ⁶ Iyi Pɔlu do Baanabasi à mà ideu
gbakã, nɔi à sa à bɔ Lisiti do Deebu
si ilei Likoni do si ilekoe ɛa. ⁷ Nɔ à
wasi laabaau jiidau ku waaZO be.

Pɔlu do Baanabasi à wa Lisiti

⁸ Mɔkɔ gɔ í wa Lisiti, isɛe ɛa fei í
ku nɔ beɛbe à buu do, kù dede kù
nɛ baa aɔ akã. ⁹ Si bei Pɔlu wa ba inɛ
ɛa ide ku fɔ mɔkɔu wa gbɔ. Nɔi Pɔlu
í kã sie iju nɔ í ye iyi naane á yɔkɔ
ku jò ku ba iri. ¹⁰ Nɔi Pɔlu í sɔɔ do
gbugbã í ni, dede í leeki si kutɛe. Nɔi
mɔkɔu í dede í fo í dinga wa nɛ. ¹¹ Iyi
zamaau í ye mii iyi Pɔlu í ce nɔi à dɔ
anu hee lele do fee nɛa à ni, iwɛ nwa
ɛau à kpɔɔ amanɛ à naa si wa. ¹² Nɔi
à waa kpe Baanabasi Susi, Pɔlu mɔ
Heemɛzi domi Pɔlu í je woo waaZO.
¹³ Wee ilei iwɛ iyi à ya kpe Susiu í wa
hai do angulei bi ku loi iluu wa. Nɔi
inɛ ɛa à koo à de ketɛ kombo ɛa wa
nɔ à ce booda do kokoi jii ɛa à da nɛa
si kɔɔ. Nɔ woo weei Susiu í naaɔ ɛa
wa ande koofai iluu. Nɛu do inɛ ɛau
fei à waa bi a cea woo be ɛau kuwee.
¹⁴ Amma iyi woo be minji ɛau à gbɔ
ideu, à ga ibɔ nɛa ɛa à waa nyisiɔ iyi
aɛa a kù jesi, nɔ à dɔ anu à sei à waa
nɛɔ bi zamaau à waa ni, ¹⁵ na mii í
ce ì waa ce beɛbe, inɛ kpaasi ɛa. Awa
mɔ amaneí bei inɛ taka nɛe. Laabaau
jiidai à naa ku sɔ ɛe ku ba í jɔ iwɛ
nfe nɛe ɛau nɔ í sinda si Ilaaɔ, nɛu

iyi í je icui kuwεε. Nɔui í ce lele do ilε do tenku do mii iyi í wa inɔ nɔa fei. ¹⁶ Tako wo í jò dimi fei wa too kpāa iyi í bi. ¹⁷ Amma do nɔu fei í nyisi wa iyi nɔu í wεε domi wa ce nwa jiida nɔ. Í jò iyi wa wɔ ku ba ka ba ije si iko si waatii ate ku ba ka ne inɔ didɔ.

¹⁸ Amma baa do iyi Pɔlu nɔ à fɔ bεεbe fei, bei à ce à ganji kuweei zamaau í gaabu.

¹⁹ Nɔi Zuifu gɔ nɔ à naa hai Antiasi do hai Ikonimu à wa inyii itii inε nɔu nɔ à ta Pɔlu kuta ku ba a kpa, nɔi à faa à bɔɔ alalai iluu domi à tamaa bei í kui. ²⁰ Amma inε nɔa iyi à waa too kpāai Jesu à naa à kaakoε, nɔi í dede í bɔ inɔ ilu. Iju kumae nɔi nɔu do Baanabasi à dede à bɔ Dεεbu.

À nyi Antiasi si ilei Siri

²¹ Iyi Pɔlu do Baanabasi à to Dεεbu à waazo laabaau jiida si iluu nɔ inε nkɔ í lɔsi kpāai Jesu ku too be. Si anyiε nɔ à nyi ikpa Lisiti do Ikonimu do Antiasi iyi í wa ilei Pisidi. ²² Nɔ à mua inε nɔa iyi à waa too kpāai Jesuu gbugbā ku ba a leekí si naaneu dim dim. Nɔ à sɔ nɔ à ni, wahala nkɔ nkɔi aa ka ye ka bei ka lɔ si andunya titɔi Ilaaɔ. ²³ Nɔi à cicaa igbei inεi Jesu nɔa fei inε ngbo nɔ. Si anyiε nɔ à ce kutɔɔ do anu kudí à so nɔ à daa Lafεε si awɔ, nɔu iyi à dasi naaneu.

²⁴ Si anyii nɔu nɔ à nε hai be à koo à lɔ ilei Pisidi à bɔ ilei Panfli, ²⁵ nɔ à to iluε gɔ iyi à ya kpe Pεεzu à ce waazo be à bei à bɔ Atali. ²⁶ Hai bei à lɔ akoi inyi à nyi ikpa Antiasi si ilei Siri be. Ilu bei à tako à le nɔa awɔ si iri wo na ice iyi aa koo a ceu ku ba Ilaaɔ ku mu nɔa didɔε. Nɔ iceui à ce à kpa iriε wa be.

²⁷ Iyi à to Antiasi nɔi à tɔtɔ inεi igbei Jesu nɔ à sisi nɔa mii iyi Ilaaɔ í cea nɔa fei do si bei í ceɔ kpāa hai je Zuifu nɔa mɔ à dasiɔ naane. ²⁸ Nɔ à kpe ilu be do inε nɔa iyi à waa too kpāai Jesu aja.

15

À ce kutɔtɔ Zeruzalemu

¹ Nɔi inε gɔ nɔ à naa Antiasi be. Inε nɔu à naai hai ilei Zudee, nɔ à waa sɔ kpaasi woo dasi Jesu naane nɔu à ni, i kaa ba faaba nɔa bii a kù dasi nε bango si bei woodai Moizi wa fɔ. ² Iyi Pɔlu do Baanabasi à gbɔ bεεbe nɔi à ba nɔ kakɔɔ ku ce jiida jiida si ideu. Nɔi woo dasi Jesu naane nɔu à cica Pɔlu do Baanabasi do inε gɔ nɔa hai ilui Antiasi be à be nɔa Zeruzalemu bi woo be nɔu do inε ngbo nɔa na irii ideu.

³ Pɔlu nɔa à dasi kpāa à waa nε nɔ inεi igbei Jesu nɔu à koo à leekí nɔa. Nɔi à ce isεene nɔa à koo à lɔ ilei Fenisi do ilei Samari nɔ à wasi ku sisia kpaasi woo dasi naane nɔu bei hai je Zuifu nɔa mɔ à sinda idɔ nɔa si Jesu. Nɔi laabaau ideu í jò inai nɔa fei í dɔ nɔ nɔ. ⁴ Iyi à to Zeruzalemu, nɔi inεi igbei Jesu nɔu do woo be nɔu do inε ngbo nɔu à gba nɔa do inɔ didɔ. Nɔi Pɔlu do Baanabasi à sisi nɔa mii iyi Ilaaɔ í ce fei na icei nɔa. ⁵ Amma Farisi gɔ nɔa iyi à dasi Jesu naane à dede à ni, hai je Zuifu nɔa iyi à dasi Jesu naaneu fei, tilasii a dasi nɔa bango nɔ a sɔ nɔa a too woodai Moizi.

⁶ Nɔi woo be nɔu do inε ngbo nɔu à tɔtɔ a wūa ideu. ⁷ Si bei à waa fa ideu nɔi Pιεε í dede í ni, inε kpaasim nɔa, i mà nɔa iyi hai ku kpe Ilaaɔ í nyam hai si inɔ nɔe ku ba n koo n sisia hai je Zuifu nɔa mɔ laabaau jiidau ku ba nɔa mɔ a dasi naane. ⁸ Nɔ Ilaaɔ, nɔu iyi í mà idɔi inε fei, í mu nɔa Hundee bei í mua awa mɔ ku ba ku nyisi iyi nɔu í gba nɔa. ⁹ Kù ce nkāma iyi í je ikā si gāme nɔa do awa. Í jò idɔ nɔa í má na naane iyi à dasiε bei í cea awa mɔ. ¹⁰ Debei, na mii í ce í waa cā idɔi Ilaaɔ nɔa nsei, i bi i kaa hai je Zuifu nɔa iyi à waa too kpāai Jesuu aso iyi bala nwa nɔa do awa taka nwa à mɔngɔ ku so. ¹¹ À mà iyi na didɔi Lafεε Jesui awa à

baò faaba, nò beɛbe mɔi baa do hai je Zuifu nau mɔ.

¹² Nɔi ine nau fei à coko à waa desi Pɔlu do Baanabasi itɔ waati iyi à waa sisi nɔa yaasei maamaake nɔa iyi Ilaaɔ í jò aɔa à ce fei si wajui hai je Zuifu nau. ¹³ Iyi à fɔ ide à tã nɔi Zaaki mɔ í so ide í ni, inɛ kpaasim nɔa, i gbɔ iyi n wa n fɔ. ¹⁴ Simɔɔ í sisi nɔe bei Ilaaɔ í ce hai sinte í cicaò ine gɔ nɔa hai si inɔi dimi mmu nau à kpe nɔa inɛ nɔa. ¹⁵ Nɔ ideu í je akã do ti walii nau si bei kukɔi ideu Ilaaɔ í ni, ¹⁶ Amu Ilaaɔ, waati beɛbei an nyi wa, Nɔ n teese ilei Davidi iyi í cuku.

An dede ile kúkúú,

Nɔ n maa má,

¹⁷ Ku ba ine nɔa iyi a kù je inei kpasɛu fei a dede amu Aɔ Lafɛɛ.

Aɔaí à je ine nɔa iyi à je titom hai si dimi mmu nɔa.

¹⁸ Beɛbei amu Aɔ Lafɛɛ n fɔ, amu iyi n jò à mà mii nau ihɛ hai ku kpe.

¹⁹ Nɔ Zaaki í ni má, na nɔu, si kuyem, kù sɔa a sɔ hai je Zuifu nɔa iyi à sinda idɔ nɔa si Ilaaɔu wooda ku gaabu nɔa. ²⁰ Amma ka ce nɔa tia ka sɔ nɔa a maà ya je ijɛi kuwee, nɔ a maà ya tɔtɔ sɛɛ do inaabo mmu gɔ walakɔ inaabo mɔ do mɔkɔ mmu gɔ, a maà ya nɔ inɔa jifa, nɔ a maà ya nɔ kpaai inɔa. ²¹ Hai tako wo, si ilu fei à ya cio woodai Moizi ile bii Zuifu nɔa à ya ce kutɔtɔ si aɔi kusɔmi fei nɔ a waazo ideu.

À sambaa hai je Zuifu woo dasi Jesu naane nau tia

²² Iyi Zaaki í fɔ beɛbe í tã nɔi woo be nau do ine ngbo nau do inei igbe nau fei à ye iyi í sɔa ku je aɔa a cica ine gɔ nɔa hai si inɔi aɔa a be nɔa Antiasi do Pɔlu do Baanabasi aɔ. Nɔi à cica Silasi do Zudu iyi à ya kpe Baasaba má, aɔa iyi à nɛ beɛre si inɔi kpaasi woo dasi Jesu naane nau. ²³ Nɔi à ni a kooò tiau. Si tiau à ni,

Awa woo be nɔa do ine ngbo nau, awa woo dasi naane kpaasi nɔe nɔa, awai à samba nɔe tiau ihɛ wa. Inɛi

à sambaa wa, inɛ hai je Zuifu woo dasi naane nɔa iyi í wa Antiasi do Siri do Silisi. À waa ce nɛ fɔɔ. ²⁴ À gbɔ iyi ine gɔ nwa nɔa à naa bi tu nɛ à fɔ inɔ nɔe nɔ à sinda laakai nɔe do ide nɔa nɔa. Amma awa si à dasi nɔa ideu be wa. ²⁵ Na nɔi í jò à busi nɔe nɔ à yɔɔ iyi í sɔa ka cica ine gɔ nɔa ka be si nɛ wa. Aɔaí aa si Baanabasi do Pɔlu, baakɔ nwa nau wa, ²⁶ aɔa iyi a kù saalu kuwee nɔa ngɔgɔ na irii Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi. ²⁷ Zudu do Silasi aɔaí à je ine nɔa iyi à cica. À waa be nɔa wai a na a sɔ nɛ ide akãu geleò gele. ²⁸ Awa do Hundei Ilaaɔ í sɔa nwa si ka maà kã nɔe aso gɔ bii kù je iyi ihɛ iyi í je asoi tilasi. ²⁹ Nɔui í je, í maà ya je ijɛi kuwee nɔa, nɔ í maà ya nɔ kpaai nɔa, í maà ya nɔ inɔa jifa nɔa, nɔ í maà ya tɔtɔ sɛɛ do inaabo mmu gɔ walakɔ inaabo mɔ do mɔkɔ mmu gɔ nɔa. Bii í mu ara nɔe si mii beɛbe nau be nɔa í sɔa. To, ka sukadɔ.

³⁰ Iyi à tɔɔ nɔe sukadɔ à tã nɔi ine nau à dasi kpãa à nɛ Antiasi. Bei à koo à tɔtɔ inei igbei Jesu nau fei à na nɔa tiau. ³¹ Iyi à cio tiau í mu nɔa gbugbã nɔ inɔ nɔa í dɔ. ³² Zudu do Silasi nɔa mɔ walii nɔa, à mua kpaasi woo dasi naane nau gbugbã nɔ à sobi nɔa si ide nkɔ nkɔ. ³³ Iyi à ce aɔ minji be kpaasi woo dasi naane nau à tɔ nɔa sukadɔ nɔ à ni a tɔ bi ine nɔa iyi à be nɔa wa baani. [³⁴ Amma Silasi ine nɔu í dasi idɔ nɔu ku ce aɔ minji be má.]

³⁵ Pɔlu do Baanabasi à gbe Antiasi be. Aɔaò ine nkɔ nɔa aɔ à waa kɔa ine nɔa si cioi ideu Lafɛɛ nɔ à ce waazoɔe.

Pɔlu do Baanabasi à kpɛ

³⁶ Iyi í ce aɔ minji má nɔi Pɔlu í sɔ Baanabasi í ni, ka koo kaa kaako kpaasi nwa nau má si ilu nɔa bii à tako à waazo ideu Lafɛɛ fei wo nɔ ka ye bei ine nau à wɛɛò si nsei. ³⁷ Nɔi Baanabasi wa bi ku gbã Zãa Maaku aɔaò nɔa. ³⁸ Amma Pɔlu í fɔ í mantɛɛ í ni kù sɔa aɔa a gbãa, nɔu iyi kù sobi aɔa wo si icɛu amma í sinda í jò

an̄a wa hai Panfili. ³⁹ N̄oi à ce kak̄o n̄o a kù gb̄o si n̄je hee à na à kp̄ē. N̄oi Baanabasi í gb̄ā Maaku à l̄o ak̄oi inyi à b̄o Sipu. ⁴⁰ N̄o P̄olu m̄o í cica Silasi, n̄o kpaasi woo dasi naane nau à so na à daa Laf̄ē si aw̄o à bei à ne, ⁴¹ à koo à l̄o ilei Siri do Silisi à wasi in̄ei igbei Jesu na ku mua gbugb̄a si naane n̄ja.

16

Tim̄otee í too P̄olu do Silasi

¹ N̄oi P̄olu do Silasi à to D̄eebu do Lisiti. Wee in̄e ḡo í wa b̄e wa too kp̄āi Jesu. À ya kpoo Tim̄otee. Iȳe Zuifu woo dasi Jesu naanei, amma baae Ger̄ekii. ² Kpaasi woo dasi naane na iyi à wa Lisiti do Ikonimu à ya maa f̄o jiida ku j̄e. ³ P̄olu í bi Tim̄otee ku too n̄ju n̄o í gb̄ā í n̄e. Amma ku bei ku gb̄ā ku n̄e í dasi bangoi na Zuifu na iyi à wa b̄eu domi an̄a fei à mà iyi baae Ger̄ekii. ⁴ N̄o à b̄o ilu do ilu na à s̄o woo dasi Jesu naane nau mii na iyi woo b̄e nau do in̄e ngboi igbei Jesu na iyi à wa Zeruzalemu à jile n̄o à ni a jirima na. ⁵ N̄oi woo dasi Jesu naane nau, naane n̄ja í teese í k̄ōsi n̄o akp̄o n̄ja m̄o í ya maa k̄ōsii ājo fei.

P̄olu í ce kuȳe Torasi

⁶ Hundi Ilaās í ganji P̄olu na a waazo idei Ilaās si ilei Azii, n̄oi í j̄o à too do ikpa ilei Firizi do ti Galati. ⁷ Iyi à to ilei Misi n̄oi à waa bi a b̄o ilei Bitini, amma Hundi Jesu í k̄o n̄ja. ⁸ N̄oi í j̄o à too do ilei Misi à b̄o ilu iyi à ya kpe Torasi. ⁹ N̄oi P̄olu í ce kuȳe id̄u. Si kuȳeu í ȳe in̄ei Mased̄oni ḡo wa leek̄i n̄o wa t̄o n̄ju ku naa Mased̄oni ku na ku sobi an̄a. ¹⁰ Si bei í ce kuȳeu n̄oi gbak̄ā à waa de kp̄āa ku ba ka b̄o Mased̄oni domi à mà iyi Ilaās í bi kaa waazo n̄ja laabaau jiida.

Lidi í dasi naane Filipi

¹¹ Hai Torasi bei awa à l̄o ak̄oi inyi n̄o gbak̄ā à b̄o gunḡum ḡo iyi à ya kpe Sam̄tasi. Iju kumāe n̄o à b̄o Neapolisi. ¹² Hai be do kutei à ne à

b̄o Filipi, ilu n̄lai Mased̄oni n̄o à ce ājo minji b̄e. Wee in̄ei Romu n̄ai à ne iluu. ¹³ Si ājo kus̄imiu n̄oi à fita hai ilu be à b̄o if̄li ido ḡo, à b̄o ku c̄o mà tengi bii à ya ce kut̄o í wa b̄e. N̄oi à koo à ȳe tengi bii in̄e na à ya ce kut̄o n̄o à buba à ce faaji do inaabo ḡo na iyi à t̄ot̄o b̄e. ¹⁴ Abo ḡo í wa b̄e à ya kpoo Lidi, in̄ei Tiatiii, í ya ta ac̄oi fia nkp̄o n̄o í ya maa jirima Ilaās. Iyi à waa ba na ide ku f̄o n̄o wa de if̄li, n̄o Laf̄ē í c̄i id̄e ku ba ku gb̄o ide iyi P̄olu wa f̄o. ¹⁵ Abou do in̄ei kpas̄ē na fei à ce inyi ku dasi n̄o í t̄o wa í ni, bii ì mà iyi ñ dasi naane nt̄o nt̄o n̄ai í naa wa í naa í ce baa ājo minji kpas̄ēm na. N̄o í mante wa hee à j̄e n̄o à koo kpas̄ē b̄e.

In̄o piis̄ōi Filipi

¹⁶ N̄oi ājo n̄ju ḡo iyi awa à waa b̄o tengi bii à ya ce kut̄o, à ko ama inaabo woo ce ice ḡo iyi í ne in̄ei in̄oko. Bii in̄ei in̄okou í dede sīe í ya maa f̄o ide iyi à na ku cei. N̄o laf̄ē na à waa ba fia jiida na irīe. ¹⁷ N̄oi í t̄o awa do P̄olu wa la hee lele wa ni, in̄e nau ih̄e woo ce icei Ilaās ilu gbugb̄a n̄ai. À naa ku nyisi n̄e kp̄āi faabai. ¹⁸ B̄ebei í ya maa f̄o ājo fei, hee ideu í caa si P̄olu n̄o í sinda í s̄o in̄ei in̄okōeu í ni, do saabui irii Jesu Kirisi ñ ni, fita. B̄e gbak̄ā n̄oi í fita sīe. ¹⁹ Iyi laf̄ē na à mà iyi an̄a a kaa ba sīe fia má, n̄oi à mu P̄olu do Silasi à tale na à b̄o n̄a bantuma bi woo kiiti na. ²⁰ À b̄o n̄a si wajui in̄e ngboi Romu na à ni, in̄e nau ih̄e à waa b̄eje ilu n̄wai. Zuifu n̄ai, ²¹ n̄o à wasi ku sisi ide ḡo na iyi wooda n̄wa kù bi ka gb̄o hee ka toōe, awa iyi à j̄e in̄ei Romu na. ²² N̄oi id̄oi zamaau í k̄ō si na. N̄oi in̄e ngbo nau à b̄o ib̄oi P̄olu do Silasi do gbugb̄a n̄o à ni a c̄ā na do faataa. ²³ Iyi à c̄ā na jiida jiida à t̄ā n̄oi à koo à c̄imbo na ile piis̄ō n̄o à s̄o woo degbe piis̄ōu ku degbe na ku s̄ā. ²⁴ Iyi woo degbeu í gb̄o à s̄ō b̄e b̄e, n̄oi í koo í dasi na hee ilaawai ank̄ānyii piis̄ōu n̄o í da n̄ja si gb̄e gb̄e k̄ui j̄li.

25 Zakai idū laja n̄oi P̄olu do Silasi à waa ce kutɔɔ n̄o à k̄ɔ iri à waa saabuò Ilaaḏ. N̄o inei piis̄s̄o n̄a iyi à wa beu à waa de si n̄a itf. 26 N̄oi gbakā ile í yaya do gbugbā hee icui ile piis̄s̄o í yaya. N̄oi gambo n̄au fei à c̄i n̄o sесе n̄a iyi à d̄iò inei piis̄s̄o n̄au fei à f̄u à cuku. 27 N̄oi gbakā woo degbeu í j̄i í ba gambo n̄au fei wa c̄i n̄oi í tamaa bei inei piis̄s̄o n̄au à sai. N̄oi í nya taakuba wa bi ku kpa arae. 28 Amma P̄olu í la hee lele í ni, maà cea arae laalo k̄ama. Awa fei à wa ih̄e. 29 N̄oi woo degbeu í de fitila í sei í lo hee ilaawa b̄ii P̄olu do Silasi à wau n̄o í gule n̄ja do kuyaya. 30 N̄oi í fitaò n̄a wa waduude í ni, i suuru n̄a, mii an ce n baò faaba. 31 N̄oi à s̄s̄o à ni, dasi Jesu Laf̄e naane aa ba faaba, awo do inei kpas̄e n̄a fei. 32 N̄oi à waazooa ideí Laf̄e Jesu, n̄ju do inei kpas̄e n̄au fei. 33 N̄oi idūu be woo degbeu í gbā n̄a í koo í w̄ie kumee n̄ja n̄au. N̄o n̄ju do inee n̄a fei à ce inyi ku dasi gbakā. 34 N̄oi í gbā P̄olu do Silasi í baò n̄a lele b̄ii ilee í wa n̄o í na n̄a ije à je. N̄ju do inee n̄a fei, ino n̄ja í d̄s̄ do bei à dasi Ilaaḏ naane.

35 Iyi iju í má n̄oi ine ngboi Romu n̄a à be polisi n̄a a koo a s̄s̄ woo degbeu ku j̄ò ine n̄au. 36 N̄oi woo degbeu í s̄s̄ P̄olu ideu í ni, ine ngbo n̄a à ni n̄ j̄o n̄e. Na n̄ju, i fita i ne n̄je s̄e. 37 Amma P̄olu í s̄s̄ polisi n̄au í ni, aawo. À c̄a wa si bantuma hai a k̄u ce nwa kiiti, awa m̄o iyi à je inei Romu n̄a n̄o à c̄imbo wa si ile piis̄s̄o. N̄o nsei à bi a nya wa do asii? K̄u je bebei à ya ce. Í gbe n̄ja taka n̄jai a naa a nya wa. 38 N̄oi polisi n̄au à koo à s̄s̄ ine ngboi Romu n̄au. Iyi à gb̄o P̄olu do Silasi inei Romu n̄ai n̄oi zigi n̄ja í da nt̄o nt̄o. 39 N̄oi à koo à t̄o n̄a suuru n̄o à nya n̄a hai ile piis̄s̄o à bei à t̄o n̄a a fita hai ino iluu. 40 Iyi P̄olu do Silasi à fita hai ile piis̄s̄o n̄oi à b̄o kpas̄eí Lidi. Iyi à koo à ye kpaasi woo dasi naane n̄au à mu n̄ja gbugbā, à bei à ne.

17

P̄olu do Silasi à b̄o Tesalonika

1 N̄oi P̄olu do Silasi à waa ne n̄o à lo ilu minji ḡo n̄a iyi à ya kpe Anfilipolisi do Apoloni n̄o à to Tesalonika b̄ii Zuifu n̄a à ne ile b̄ii à ya ce kutɔɔ. 2 N̄oi P̄olu í b̄o ileu be si bei í ne d̄oane. N̄o n̄jaò n̄a à w̄ua tiai ideí Ilaaḏ aj̄oi kus̄imi meeta à m̄o. 3 Wa s̄s̄ n̄a iyi k̄u ne bei á ce iyi ine iyi Ilaaḏ í cicau k̄u ye ijuukp̄a. Á k̄u n̄o ku j̄i hai si bale má. N̄oi í s̄s̄ n̄a í ni, Jesuu iyi ñ wa n sisi n̄je ideu ih̄e n̄ju í je ine iyi Ilaaḏ í cicau be. 4 Ine n̄a iyi à de itf sieu ine ḡo n̄a à dasi ideu naane, n̄o à baa anu akā ku ce, n̄ju do Silasi. Bebei hai je Zuifu nk̄p̄o m̄o do inaabo ilu iri n̄au ilu iri n̄au à ce, n̄ja iyi à mà beereí Ilaaḏ.

5 Amma Zuifu n̄au à dedeò igu ku ja n̄o à t̄o ine nfe n̄a bereteke à j̄ò hoyo hoyo í dede n̄o n̄ja fei à sei à b̄o P̄olu do Silasi ku dede kpas̄eí Zas̄s̄o ku ba a fitaò n̄a wa si wajui zamaau. 6 Iyi à dede n̄a a k̄u ye n̄a, n̄o à mu Zas̄s̄o do kpaasi woo dasi Jesu naane ḡo n̄a à fa n̄a à b̄oò n̄a bi ine ngboi ilu n̄a. N̄o à wasi ku la à waa ni, ine n̄a iyi à waa sinda andunya feiu à to wa ih̄e, 7 n̄o wee Zas̄s̄o í j̄ò à s̄o kpas̄e. N̄ja fei à waa beje woodai ilaalu n̄lai Romu à waa ni ilaalu ḡo í w̄ee má iyi à ya kpe Jesu. 8 N̄oi ideu í dede id̄oi zamaau do ine ngboi ilu n̄au. 9 N̄oi à ni Zas̄s̄o do kpaasie n̄au a s̄a fia si bei wooda í j̄ile a bei a j̄ò n̄a a ne. Iyi à s̄a fia n̄o à j̄ò n̄a.

P̄olu do Silasi à b̄o Beree

10 Iyi idū í d̄u gbakā n̄oi kpaasi woo dasi naane n̄au à j̄ò P̄olu do Silasi à ne Beree. Iyi à to be n̄oi à b̄o ile b̄ii Zuifu n̄au à ya ce kutɔɔ. 11 Amma ine n̄a iyi à wa be n̄au à lasabu si ideu do laakai í re Zuifu n̄a iyi à wa Tesalonika. À gb̄a ideí Ilaaḏ do ino did̄o. Aj̄o fei à ya maa cio kuk̄oi ku ba a mà b̄ii í je mii iyi P̄olu í ya maa s̄s̄ n̄au nt̄oi. 12 N̄o Zuifu nk̄p̄o í dasi Jesu naane do inaabo Gereki ḡo n̄a iyi à je ilu iriu

do ineməkə nkpə. ¹³ Amma Zuifu ɲa iyi à wa Tesalonika à gbə iyi Pəlu wa waazo ideɪ Ilaaḍ Beree ɲəi à koo à dede idəi inɛ ɲa à fə inə ɲɲa. ¹⁴ Bɛ gbakā ɲəi kpaasi woo dasi naane ɲau à bəḍ Pəlu ikpa tenku ku ba ku ne hai bɛ, amma Silasi do Timotee à gbe Beree bɛ. ¹⁵ Inɛ ɲa iyi à koo à leekia Pəluu à bəḍei hee Atɛni. Nɔi Pəlu í samba ɲa anu í ni a sɔ Silasi do Timotee a hámɛɛ ɲɲu wa ɲya ɲya. Nə inɛ ɲau à sinda à nɛ Beree má.

Pəlu í wa Atɛni

¹⁶ Waati iyi Pəlu wa degbe ɲa Atɛni laakae ci ya sū domi iwē í kpə si iluu. ¹⁷ Na ɲɲu, Zuifu ɲa do Gereki ɲa iyi à ya maa jirima Ilaaḍ, í ya ba ɲa faaji ku ce ile bii Zuifu ɲa à ya ce kutətəu. Nə ajə fei, inɛ ɲa iyi í ko si bantumai iluu aɲəḍ ɲa mə à ya maa ce kakəə má. ¹⁸ Si bei í ya maa ba ɲa kakəə ku ce ɲəi woo mə gə ɲa iyi à jɛ inɛi Epikuri * do Sitosi † ɲa à bə bi tɛɛ à waa baa kakəə ku ce. Inɛ gə ɲa à ni, woo ce ide nkpə yoomai ihē. Nə inɛ gə ɲa mə, iyi à gbə wa fə ideɪ ikui Jesu do kujlɛ má à ni, mə iwē mmu gə ɲai wa fāa ya. ¹⁹ Nɔi à bəḍɛ iri kuta gə iyi à ya kpe Arepagu, tengi bii inɛ ngboi ilu ɲau à ya ce kutətəu ɲɲa nə à ni, à bi ka gbə ide titḥ iyi í waa dabiid, ²⁰ domi í waa sisi nwa ide titḥ nə à bi ka mə yaaseɛ. ²¹ Wee inɛi Atɛni ɲa fei do inɛ njoou ɲa iyi à na à buba ilu bɛ à ya so waati ɲɲa fei a maa fə walakə a gbəḍ baauɪ mii titḥ.

²² Nɔi Pəlu í dede í leeki Arepagu bɛ í sɔ ɲa í ni, inɛ inɛi Atɛni ɲa, n̄ yɛ iyi ideɪ iwē ɲai wa mu ɲɛ ntə ntə. ²³ Waati iyi n̄ wa n dabiɪ si inə ilu ɲɲɛ n̄ yɛ mii nkpə iyi í waa tə ɲa. N̄ yɛ bi kuwee gə à kə si à ni, tengi ihē à ya tə inɛ iyi a kù mə. Nsei inɛ iyi inɛ í waa tə iyi í kù mə ɲau bɛ, ideɪ n̄ wa n sisi ɲɲɛ. ²⁴ Ilaaḍ, ɲɲu iyi í taka andunɲau do mii iyi í wa si fei, ɲɲu iyi í jɛ Lafɛi lele do ilɛ, kaa buba si ile iyi amanɛ ɲa à ma do

awə ɲɲa. ²⁵ Awəi amanɛ kaa yəkə ku muaa nkāma, domi kù nɛ bukaatai ngəgə. Nɲu takaeɪ wa mua amanɛ ɲa kumi do kuwɛɛ do mii fei. ²⁶ Hai si inɛ akā iyi í tako í takauɪ dimi iyi wa tɛ si andunɲau ihē fei í fita. Hai takoi í jilɛ waati ɲɲa do tengi bii aa maa wa. ²⁷ Ilaaḍ í ce bɛɛɛi ku ba a ce kookaai a maa dedɛɛ do kubabii nə si kudɛɛu aa yə. Amma ntə ntə Ilaaḍ kù jid kāma nwa gə, ²⁸ domi na iriɛi à nɛ kuwɛɛ, nə ɲɲui í jə ara nwa wa nɛ. Woo kə tia ɲɲɛ gə ɲa à ni, awa mə amaɛ ɲai. ²⁹ Deɛi, si na iyi í jə à jɛ amai Ilaaḍ ɲa, kù sɪa ka maa ce lasabu ka ni Ilaaḍ í yɛ bei iwē iyi amanɛ í lasabu í coo ku sɪa do wura wala do isə fufu wala do kuta. ³⁰ Ilaaḍ í temuad amanɛ ɲa wo si kumə hai mə ɲɲa, amma nsei wa sɔ inɛ ɲa tengi bii à wa fei a naa a kpaasi idə ɲɲa. ³¹ Nə í jilɛ ajə si bii inɛ iyi í cicau á kiitiḍ inɛi andunya ɲa fei nə kiitiɛu dee deei á jɛ. Nə í jūu tā hai si balɛ ku ba ku nyisi inɛ fei iyi inɛ bɛ á na ku cei.

³² Iyi à gbə Pəlu wa fə ideɪ kujli iku ɲa hai si balɛ ɲəi inɛ gə ɲa à waa yaakəɛ. Inɛ gə ɲa mə à ni, à bi faajii ideu bɛ má ajə gə. ³³ Nɔi Pəlu í nɛ í jə ɲa. ³⁴ Do ɲɲu fei, ineməkə gə ɲa à bə bi tɛɛ à dasi Jesu naane. Si inə ɲɲai Deni woo ce kiitii Arepagu gə í wa. Abo gə mə iyi à ya kpe Damarisi í dasi naane do inɛ gə ɲa má.

18

Pəlu í bə Kərənti

¹ Si anyii ɲɲu, Pəlu í nɛ hai Atɛni bɛ í bə Kərənti. ² Nɔi í ko Zuifu gə bɛ iyi à ya kpe Akilasi, iyi à buu ilei Pəntu. Kù kpe titā iyi í naa hai ilei Itali, ɲɲu do aboe Pirisila, domi Kolodu ilaalu nɪai Romu í na wooda í ni Zuifu fei ku fita hai Romu. Nɔi Pəlu í bə ku cə ɲa. ³ Nə í buba aɲəḍ ɲa à ce icɛ ajə domi í ya ce ilei acə bei aɲa mə à ya ce. ⁴ Ajəi kusimi fei í ya bə waazo ku ce ile bii Zuifu ɲa à ya

* **17:18** inɛi Epikuri ɲa aɲa à ya ni, inə didsi í re mii fei si kuwɛɛi amanɛ. † **17:18** inɛi Sitosi ɲa aɲa à ya ni, inɛ ku jesi mii iyi á naa sie fei.

ce kutatō. Nō í ya maa mu nḡa ide aḡa do Gerēki ḡau ku ba a dasi Jesu naane.

⁵ Waati iyi Silasi do Timotee à to wa hai ilei Masedōni, Pōlu í ya maa ce icei waazoi waati kāma fei ku maa sō Zuifu ḡau iyi ntō ntō Jesui í je ine iyi Ilaaō í cicau. ⁶ Amma à jāa nō à waa buu, ḡoi í gbugbā si ḡa irurui ibōe nō í sō ḡa í ni, bii ì na ì ce nfe ḡa, í je idei iri nḡe. Kù je baam má. Hai nnyi an jō ḡe n koo n cea hai je Zuifu ḡa waazo. ⁷ Nḡoi í ne hai be í bō kpasēi Titee Zusitu, ine iyi í ya maa jirima Ilaaōu. Ilee wee kākoi ile bii Zuifu ḡa à ya ce kutatōu í wa. ⁸ Nḡoi Kirisipu ine ngboi igbeu í dasi Lafēe Jesu naane, nḡu do inei kpasēe ḡa fei. Inei Kōrenti nkpā í gbō waazoi Pōlu nō aḡa mō à dasi naane, nō à dasi ḡa inyi.

⁹ Nḡoi Aō Lafēe í sō Pōlu si kuyē idū í ni, maà ce njo. Hanya í sō ḡa, maà coko, ¹⁰ domi ñ wee do awō. Ine gō kaa yōkō ku lesie awō hee ku ceē laalō. Sō ḡa ideu domi ine nkpāi í wa si iluu ihē iyi á je titom. ¹¹ Pōlu í buba ilu be adō akā do bubu nō wa kō ḡa si idei Ilaaō.

¹² Waati iyi Galiōō wa je ilaalu si ilei Gerēsi, ḡoi Zuifu ḡau à ce anu akā à tōtō à gbā Pōlu à bōde bi ku ce kiiti. ¹³ À ni, mākōu ihē nḡei wa lele ine ḡa ku ba a tōō Ilaaō si bei wooda nwa kù bi.

¹⁴ Iyi Pōlu wa bi ku fō ide, ḡoi Galiōō í sō ḡa í ni, bii í je idei kurara walakō laalō gōi í ce an nyi wa n naa n gbō ide nḡe. ¹⁵ Amma bii í je idei kakōō ḡai do idei irii ine ḡa do woodai inḡe taka nḡei, inḡei aa wūa ndu ḡe. N kaa n je woo kiitii ide dimi beēbe. ¹⁶ Nḡoi í lele ḡa hai bi ku ce kiituu. ¹⁷ Nō ine ḡau fei à mu Sōsiteni ine ngboi igbei Zuifu ḡau à lōsi ku cāa tengii andei ile bi ku ce kiituu. Amma baai Galiōō kù wa si ideu.

Pōlu í nyi ikpa Antioasi

¹⁸ Pōlu í kpe Kōrenti má. Si anyie nō í tōō kpaasi woo dasi naane ḡau

sukudō nō í koo í wa irie Sankeree ku ba ku nyisi iyi í tako í cea Ilaaō kuwā do kughasi wo. Nō í lō akāi inyi do Pirisila do Akilasi aḡō à ne ikpa ilei Siri. ¹⁹⁻²¹ Iyi à to Efēezu ḡoi Pōlu í lō ile bii à ya ce kutatōō nō í ba Zuifu ḡau faaji ku ce. Nḡoi à tōōe ku ce aḡō minji bi tu ḡa, amma kù waa je. Iyi wa ne ḡoi í sō ḡa í ni, bii Ilaaō í bi an nyi wa má. Nō í jō Pirisila do Akilasi be í koo í lō akāi inyi í ne hai Efēezu.

²² Iyi í to Sezaree, ḡoi í kita í bō Zeruzalemu í koo í ce inei igbei Jesu ḡa fōō. Si anyie nō í bō Antioasi. ²³ Iyi í ce aḡō minji be ḡoi í nyi í dasi kpāa má í koo wa dābii si ilei Galati do Firizi wa mua ine ḡa iyi à waa too kpāai Jesu fei gbugbā.

Apolo í bō Efēezu do Kōrenti

²⁴ Zuifu gō iyi à ya kpe Apolo iyi à bi Alesandiri í bō Efēezu. Ilu bisii nō í mà tiai idei Ilaaō sāa sāa. ²⁵ Wee í mà kpāai idei Lafēe nō í ya ce waazoe do himma nō í sisi idei Jesu dee dee. Amma inyi ku dasii Zāa nḡu akāi í mà. ²⁶ Wa ce nḡa waazo do naane ile bii Zuifu ḡa à ya ce kutatōu. Nḡoi Pirisila do Akilasi à gbō waazie nō à kpoo ide nḡa à koo à teese à sisiaa yaasei idei Ilaaō dee dee. ²⁷ Si anyie, Apolo í dasi idō nḡu ku bō ilei Gerēsi. Nō kpaasi woo dasi naane ḡau à muaa gbugbā ku ba ku koo nō à cea ine ḡa iyi à waa too kpāai Jesu iyi à wa ilei Gerēsiu tia ku ba bii í to be a coo cenkā. Waati iyi í to be í sobi woo dasi Jesu naane ḡau jiida jiida na didōi Ilaaō. ²⁸ Nō í kāmia Zuifu ḡau do wōkō si bantuma ku ba a mà iyi aḡa à wa si kurarai nō í nyisi ḡa hai si tiai idei Ilaaō iyi Jesui í je ine iyi Ilaaō í cicau dim dim.

19

Pōlu í bō Efēezu

¹ Waati iyi Apolo í wa Kōrenti Pōlu í too kpāa iyi wa bō ikpa iri kuta ḡau nō í to Efēezu. Nḡoi í ba ine gō ḡa iyi à waa too kpāai Jesu be. ² Nḡoi í bee

ηα í ni, í kù ba Hundei Ilaaḏ titā hai waati iyi í dasi naane ηα? Nḡi à jεaa à ni, aawo. A kù gbḡ mà Hundei Ilaaḏ í weε mḡm. ³ Nḡi Pḡlu í bee ηa má í ni, debei, inyi ku dasi yoomai à ce nηε. Nḡi à jεaa à ni, inyi ku dasii Zāai. ⁴ Nḡi Pḡlu í sḡ ηa í ni, inε ηa iyi à kpaasi idḡ, aηai Zāa í dasi inyi. Nḡ í sḡ inε ηa í ni a dasi Jesu naane, nηu iyi á na ku naa si anyii nηu. ⁵ Iyi à gbḡ ideí Pḡluu ηḡi à ce inyi ku dasi do irii Lafēε Jesu. ⁶ Nḡi Pḡlu í le nηa awḡ si iri nḡ Hundei Ilaaḏ í naa si ηa ηḡi à waa fḡ ide do fee mmu ηa nḡ à ce walii. ⁷ Inε ηau à to zakai aηa maateji.

⁸ Si anyii nηu, Pḡlu í bḡ ile bii Zuifu ηa à ya ce kutḡḡḡu wa waazo ideí bommai Ilaaḏ do naane nḡ í ce beεbe zakai cukpa mεεta, nḡ aηaḡ ḡa à wasi ku busi nḡe nḡ í wasi ku lele ηa ku ba a dasi naane. ⁹ Amma inε ḡḡ ηa à lele idḡ nηa à kḡ ku dasi naane, nḡ à nyi à waa fḡ ide laalḡ má si kpāai ideí Lafēε si wajui zamaau. Na ηḡi í jḡ Pḡlu í tekεε hai bi tu ηa, nηu do inε ηa iyi à waa too kpāai Jesuu. Í ya maa kḡ ηa si cio aḡ fei si ile cioi Tianusi. ¹⁰ Beεbei à ce adḡ minji hee inε ηa iyi à wa ilei Azii fei, hai Zuifu ηa do hai je Zuifu ηa, à gbḡḡ ideí Lafēε Jesu.

Idei ama inεmḡkḡi Seva ηa

¹¹ Ilaaḏ í mua Pḡlu gbḡgbā ku ceḡ maamaake nla ηa. ¹² Na ηḡi í jḡ jaaε iyi í lu araε fei, bii à so à lea bḡḡ ηau si ara à ya ba irii. Inε ηa mḡ iyi à ne inei inḡko ηa, bii à lu ηaḡ, inei inḡko ηau à ya fitai. ¹³⁻¹⁴ Zuifu ḡḡ ηa à ya maa dabii bii fei a maa nya inei inḡkḡoi inε ηa. Si inḡ nηa ḡḡḡ nηa ηa à dasi idḡ a kpe irii Lafēε Jesu a nyaḡ inei inḡkḡoi inε ḡḡ. Zuifu inε ngboi woo weei Ilaaḏ ḡḡ iyi à ya kpe Seva, ama inεmḡkḡ mεεje ηai à waa bi a ce beεbe. Aḡ nηu ḡḡ à sḡ inei inḡkḡoi inε ḡḡ ηa à ni, do irii Jesu

iyi Pḡlu wa waazou, fita. ¹⁵ Amma inei inḡkḡoi inεεu í ni, nḡ mà Jesu nḡ nḡ mà Pḡlu, amma yooi inε mḡ ì je. ¹⁶ Nḡi mḡkḡ iyi í ne inei inḡkḡoi í fo í bata ηa nḡ í kāmia ηa í cā ηa í mεε ηa ntḡ ntḡ hee aηa fei à sa hai kpasēε baḡi. ¹⁷ Nḡi inei Efεezu ηa hai Zuifu do Gereki ηa fei à gbḡ ideu, nḡ nḡo í mu ηa, nḡ irii Lafēε Jesu í ne beεε ntḡ ntḡ. ¹⁸ Nḡi woo dasi Jesu naane nkḡḡ í naa í tuuba si bantuma. À fḡ mii iyi aηa à ya ce wo. ¹⁹ Inε ηa iyi à ya tako a maa ce dobu dobu wo aηa nkḡḡ nkḡḡoi à naaḡ tia nηa ηa iyi à ya maa ceḡ dobu dobuu wa à naa à joo si wajui zamaa. Inε ḡḡ í ce dooai fiaí tia ηau, nḡ à ba weε jiaε í to zakai kpekele dubu ciitaa *. ²⁰ Beεbei gbḡgbāi Aḡ Lafēε í jḡ ideí Jesu wa fangaa bii fei do gbḡgbā.

Ijai Efεezu

²¹ Iyi nηu ηau í ce í tā, ηḡi Pḡlu í dasi idḡ nηu ku too do ilei Masedḡni do si ilei Gereḡi nηu ku bḡ Zeruzalemu. Í ni bii nηu í to be, tilasii nηu ku bḡ Romu mḡ. ²² Nḡi í be Timḡtee do Erasitu, aηa iyi à waa sobie si iceu, ikpa Masedḡni, amma nηu takae í kpe keeke má ilei Azii be.

²³ Waati beεbe wahala nla ḡḡ í dede Efεezu be na kpāai ideí Jesu. ²⁴ Gbεde woo cā isḡ fūfū ḡḡ í wa be à ya kpoo Demetiusi. Í ya ce mii ḡḡ ηa iyi à jḡ ilei iwē nηa Aritemi. † Nḡ woo ce ice dimi beεbe ηa fei à ya ba si amanii jiida. ²⁵ Nḡi í tḡḡḡ woo ce iceε ηa do gbεde mmue ḡḡ ηa má í ni, í kù mà ηa iyi si iceu ihēi à waa ba si amani? ²⁶ Inε taka nηe ì waa yḡḡ ηa, ì nḡ ì waa gbḡ ηa mii iyi Pḡlu wa ce. Wa ni kù je iwē ηa iyi amane ηa à ce do amḡ nηai aa tḡḡ. Nḡ í yḡkḡ í kāmia inε nkḡḡ nkḡḡḡ, kù nḡ kù je baa Efεezu ihē nηu akā, do si ilu nkḡḡoi ilei Azii feii. ²⁷ Á na ku jḡ ice nwa ku ba iri sāmi. Si anyie á nyi ku jḡ a

* **19:19** kpekele dubu ciita fiaí tia ηau iyi à fāa à yḡkḡ ku to fia iyi aa sāa woo ce ice zakai adḡ cijed feεwa si waati nηa. † **19:24** iwē nηa Aritemi iwēu ihē inaaboi.

kaa saalu baa ilei iwē nwa Aritemi, nō bεεε nlaε á na ku tā, iwē iyi inei Azii nja do inei andunya fei wa tōō.

²⁸ Iyi à gbō ideu n̄ai idō n̄ja í kō, nō à wasi ku dō anu hee lele à waa ni, Aritemi nwa í la. ²⁹ N̄oi hoya hoya í dede si iluu fei nō do anu akā inε n̄ja à fo à bata Gayusi do Aritaaki à mu n̄ja à bōd̄ n̄ja bii à ya ceiu. Inε n̄ja inei Masedōni n̄jai, ānai à waa si Pōlu si isεεne. Nō inε nkpō í sei í bō be. ³⁰ Pōlu wa bi ku bō bi zamaau amma kpaasi woo too kpāai Jesu n̄ja à kō. ³¹ Nō hee do akawei ile be n̄ja gōgō n̄ja iyi à je kpaasie n̄ja āna mō à be ama wa à n̄i a koo a tōε suuru ku maà naa ile be. ³² Ile bei āna fei à waa dō anu à wasi ku fō ide n̄ja ikā ikā. Inε nkpō n̄ja kù mà na mii í ce à tōtō be mōm. ³³ N̄oi Zuifu gō n̄ja à sisia Alesandu yaasei ideu nō à tale sie wajui zamaau. N̄oi Alesandu í ni a coko do awō nō wa bi ku sō n̄ja ideu do yaase. ³⁴ Amma waati iyi à mà iyi n̄ju mō Zuifui, āna fei à wasi ku dō anu hee zakai isō minji à waa ni, Aritemi nwa í la.

³⁵ Si anyie n̄oi woo kō tiai ilu n̄jaui í jō à coko nō í ni, inε inei Efεezu n̄ja, yooi kù mà iyi ilu n̄wai ilei Aritemi ilu bεεεu í wa, awai à nō à waa ceaa ice. Nō ì mà n̄ja hai lelei mii iyi í jōu í cuku wa. ³⁶ Inε gō kaa yōkō ku jā ideu. Na n̄ju, i mu ara n̄je n̄ja í maà ce ngōgō do saasa. ³⁷ Inε n̄ja iyi ì naad̄ wa nsei n̄jaui ihē n̄ja a kù ce ilei mii ndii ilei iwē nwa n̄ja a kù nō a kù fō laalε. ³⁸ Na n̄ju, bii Demetiusi do gbεde n̄ja iyi à wa bi tεε n̄ja à nε ide gō do inε gōi à jile ājō n̄ja iyi à ya ce kiiti do woo ce kiiti n̄ja, í jō n̄ja a ce ide n̄ja be. ³⁹ Nō bii ì nε ide gō si antae má n̄ja, aa yōkō í wūae bi inε ngboi woo ce kiiti n̄ja. ⁴⁰ Aa yōkō a ye taale nwa a ni awai à dede ija si idei nnyiu ihē domi kù nε yaase. Bei à bee wa yaasei ideu a kaa ka ba iyi aa ka fō mōm.

⁴¹ Iyi í fō bεεbe í tā n̄oi í jō zamaau í fangaa.

20

Pōlu í bō Masedōni do Gerεsi

¹ Iyi hoya hoyau í leek̄i n̄oi Pōlu í tōtō inε n̄ja iyi à waa too kpāai Jesu n̄jaui í mu n̄ja gbugbā nō í tō n̄ja sukudō í bei í nε ilei Masedōni. ² Í dabii si ileu fei í mua inε n̄ja iyi à waa too kpāai Jesu n̄ja gbugbā ntō ntō, í bei í to ilei Gerεsi ³ í ce be cukpa mεeta. Waati iyi wa bi akōi inyi ku lō ku bō ilei Siri n̄oi í gbō iyi Zuifu n̄ja à waa de n̄ju ku kpa. Na n̄ju, í dasi idō n̄ju ku too do ikpa Masedōni má. ⁴ Inε n̄ja iyi à suu si isεεneεu wee, Sopatεε amai Pirusi inei Beree, do Aritaaki do Sikundusi inei Tesalonika n̄ja, do Gayusi inei Dεebu, do Timōtee do Tisiki do Torofimu, inei ilei Azii n̄ja. ⁵ Ānai à cua à koo à degbe wa Torasi. ⁶ Iyi awa taka nwa à je jingauí Pēε hai nε lefeeu à tā à koo à lō akōi inyi Filipi be. Nō si isεεne nwau si ājō miusia à koo à ba n̄ja Torasi nō à ce ājō mεεje be.

Pōlu í ce waazo Torasi

⁷ N̄oi ājō sintei azuma aleu awa à tōtō à waa je ije Lafē, n̄oi Pōlu í wasi ku cea inε n̄jaui waazo. Bii iju í mái Pōlu á nε. N̄oi í jō waazoεu í sō hee í to idū laja. ⁸ Wee fitila í kpo lelei ile kukpεke bii à tōtōu. ⁹ N̄oi awaasū gō wa buba si ferenti be à ya kpoo Etiki. Si bei waazoi Pōlu í sō n̄oi í siiko hee í na í s̄i n̄joo nō í cuku wa ile hai lelei ile kukpεke mεetasia. Iyi à koo à dedeε à ba wee í ku. ¹⁰ N̄oi Pōlu í kita wa nō í bate í soo í ni, i maà ce n̄jo n̄ja, hundee í wεε. ¹¹ Iyi Pōlu í gū lelei ileu má í so pēε í bububue nō ānađ n̄ja à je, nō í losi ku waazo má hee iju í máu í bei í nε. ¹² Amma à bōd̄ε Etiki iyi í nya í cuku wau kpasē baani nō in̄oi āna fei í dō jiiida jiiida.

Hai Torasi Pōlu í bō Miletu

¹³ Awa à koo à lō akōi inyi à cua à bō Asosi. Tengi bei Pōlu á na ku ba wa nō ka soo. Bεεbei í bi si n̄ja iyi í jō wa bi ku koo do ise. ¹⁴ Iyi í

naa í ba wa Asosi, hai bei í ló akói inyi awað ña à bɔ Mitileni. ¹⁵ Nɔi à ne hai be nɔ iju kumáe à to gungum gɔ iyi à ya kpe Kio. Iju kumá mmue nɔ à to gungum mmu gɔ iyi à ya kpe Samosi, ñɔi ajɔ mɛetasiae à to Miletu. ¹⁶ Wee Pɔlu í dasi idɔ ñɔu ku maà leeki Efɛɛzu ku ba waati ku maà lɔ ñɔu si ilei Azii. Wa ce kookaai fei ku ba ñɔu ku to Zeruzalemu na jingauí Pantikotu.

Pɔlu wa tɔɔ ine ngboi Efɛzu ñau sukadɔ

¹⁷ Nɔi hai Miletu Pɔlu í be ama Efɛɛzu í ni a kpe ine ngboi igbei inei Jesu ñau wa a naa a ba ñɔu be. ¹⁸ Iyi ine ñau à to wa bi tee ñɔi í sɔ ña í ni, inɛ taka ñɛ ì mà ña bei ñ je kuwɛem waati iyi ñ wa si anini ñɛ hai ajɔ sinte iyi ñ naa si ilei Azii. ¹⁹ N ce icei Lafɛe Jesu do ara ku kaye do cikāaju ajɔ, ñ nɔ ñ ye wahala si na iyi í jɔ Zuifu ñau à leeki si aña a kpam. ²⁰ Inɛ taka ñɛ ì mà mii ña iyi á ce ñɛ aranfāani, n kù singa ñɛ kāmāe. Amma ñ sɔ ñe ntɔ fei nɔ ñ kɔ ñe si cio si bantuma do si kpasɛ ñɛ ña. ²¹ N sɔ Zuifu ña do hai je Zuifu ña a naa a kpaasi idɔ ñɛ a sinda si Ilaaɔ a dasi Lafɛe nwa Jesu naane. ²² Nɔ wee bebei má, Hundeí Ilaaɔ wa tilasiim n bɔ Zeruzalemu, nɔ n kù mà mii iyi á koo bam be. ²³ Amu de ñ mà si ilu fei Hundeí Ilaaɔ wa sɔm iyi piisɔɔ ku ce do ijuukpā wa degbem. ²⁴ Amma kuwɛem kù je ngɔgɔ bi tom, n kù nɔ n kù wa saalue, amu de n ba n tambɔ icem iyi Jesu Lafɛe í dasim n ce. Iceu ñɛu í je n sisi laabaau jiidai didɔ iyi Ilaaɔ í ce nwa.

²⁵ Inɛ iyi ñ dabii ñ wa n waazo ideí bommai Ilaaɔ si aninii ñɛu fei, nsei ñ mà iyi í kaa yem má ña. ²⁶ Na ñɔi í ce ñ wa n sɔ ñe si bantuma hai nnyi, bii ine gɔ ñɛ í na í ce nfe kù je ideí irim, ²⁷ domi ñ sisi ñɛ ide iyi Ilaaɔ í jile fei n kù singa ñɛ gɔgɔe. ²⁸ I mu ara ñɛ ku sɔa, nɔ í ya maa degbe ine ña iyi Hundeí Ilaaɔ í da ñɛ si awɔ fei, aña iyi à je igbei inei Lafɛe Jesu

ña iyi ñɔu takae í ya do ñɛe. ²⁹ N mà do anyim amanɛ ña aa naa si anini ñɛ bei injai sako í ya naa si angudā ña, a kaa nɔ a jɔ ñe. ³⁰ Nɔ baa hai si inɔ ñɛ ine gɔ ña aa kpaasi ntou ku ba ku je ibo nɔ aa wa inyii itfi woo dasi Jesu naane ñau a jeɔ mɔcɔ ñɛa. ³¹ Na ñɔu, i wɔ ñjoo ña. I ye gigi ña bei amu takam ñ ce adɔ mɛeta bi tu ñe Efɛɛzu be wo nɔ ñ kɔ ñe akā akā alɛɔ daakɔ do cikāaju ña.

³² Nsei ñ so ñe ñ wa n daa Ilaaɔ si awɔ nɔ ñ wa n da ñɛ ideí didɔe si awɔ. Nñui á yɔkɔ ku mu ñɛ gbugbā nɔ ku mu ñɛ tubu iyi í jile ine ña iyi í cica a je tee fei. ³³ Waati iyi ñ wa bi tu ñe, inɛ taka ñɛ ì mà ña iyi n kù ne kɔɔɛi isɔ fūfūi ine gɔ hee má je wura wala ibɔe. ³⁴ Ì nɔ ì mà ña iyi ñ ya n ce icei do awɔm n bei n ba bukaatai mii ña iyi ñ bi fei, amu do ine ña iyi à waa toom. ³⁵ N nyisi ñe si mii fei iyi á sɔa í ce ice beɛbe ña í ya sobiɔ hai ne gbugbā ña nɔ í ye gigii ideí Jesu Lafɛe iyi í ni, woo ce amua í ne inɔ didɔ í re ine iyi wa gba amua.

³⁶ Iyi Pɔlu í fɔ beɛbe í tā ñɔi í gule añaɔ ña fei nɔ à ce kutɔɔ. ³⁷ Nɔi aña fei à kpata nɔ à yāa à tɔɔe sukadɔ do kubi ³⁸ à bei à suu hee bi akói inyi. Aña fei à wɛɛɔ inɔ ku fɔi si na iyi í jɔ í ni a kaa na a ye ñɔu má.

21

Pɔlu í bɔ Zeruzalemu

¹ Iyi à tɔɔ ña sukadɔ ñɔi awað Pɔlu à koo à ló akói inyi à ne suusuu à bɔ gungum gɔ iyi à ya kpe Kosi, iju kumáe nɔ à to gungum mmu gɔ iyi à ya kpe Rodu. Hai be má nɔ à bɔ Patara. ² Bei à ba akói inyi iyi wa bɔ ikpa ilei Fenisi nɔ à lɔ à ne. ³ Nɔi à ye gungum gɔ iyi à ya kpe Sipu, à daleɛ do ikpa awɔ canga nɔ à bɔ ikpa ilei Siri. Nɔi à to Tii bii akói inyi á kita asoe. ⁴ Ilu bei à ye ine gɔ ña iyi à waa too kpāai Jesu nɔ à ce ajɔ mɛeje bi tu ña be. Nɔi Hundeí Ilaaɔ í jɔ à sɔ Pɔlu à ni ku maà bɔ Zeruzalemu. ⁵ Amma iyi ajɔi kune nwa í to à nyi

bi akɔu má. Anɔ fei do abo nɔa nɔa do ama nɔa nɔa à naa à leeki nwa hai iluu. Awa fei à gule itli tenkuu nɔ à ce kutɔɔ. ⁶ Iyi à tɔɔ nɔe sukudɔ à tã awa à lɔ akɔi inyiu à nɛ, nɔi anɔa mɔ à nɛ à nyi kpasɛ nɔa nɔa.

⁷ Hai Tii à dasi kpãa má nɔ à to Tolemasi. Bei à kita hai si akɔi inyiu nɔ à koo à ce kpaasi woo dasi Jesu naane nɔa fɔɔ nɔ à sũ be idũ akã. ⁸ Iju kumãe nɔ à nɛ à bɔ Sezaee. Nɔ à koo à sɔ kpasɛi Filipu woo waazou, nɔu iyi wa je inɛ akãi amanɛ mɛeje nɔa iyi à cica wo si iluu Zeruzalemuu. ⁹ Mɔkɔu í nɛ mudɛi mɛe gɔ nɔa iyi a kũ mà mɔkɔ, waliu nɔi. ¹⁰ Iyi à ce ajɔ minji be waliu gɔ iyi à ya kpe Agabusi í naa be hai ilei Zudee. ¹¹ Í naa bi tu wa nɔ í so santiikii Pɔlu í dɔɔ isɛɛ nɔa do awɔɛ nɔa í ni, ide iyi Hundei Ilaaɔ wa fɔ wee. Inɛ iyi í nɛ santiikiu ihɛ be ihɛi Zuifu nɔa iyi à wa Zeruzalemuu aa dũu nɔa daa dimi mmu nɔa si awɔ. ¹² Iyi awa do inɛi Sezaee nɔa iyi à wa be à gbɔ ideu, nɔi à wasi ku tɔɔ Pɔlu ku maà bɔ Zeruzalemuu má. ¹³ Amma í ni, na mii í ce ì waa kpata beɛbe nɔa ì waa ganji wɔkɔm nɔa. Ñ tã sɔɔlu n ku na irii icei Lafɛe Jesu Zeruzalemuu be, kũ je ku dɔ nɔu akã. ¹⁴ Iyi à ye kũ gbɔ ide nwa, à coko nɔ à ni, Aɔ Lafɛe ku ce idɔɔbie.

¹⁵ Si anyii nɔu nɔ à dede à ce sɔɔlu à waa bɔ Zeruzalemuu. ¹⁶ Nɔi si inɔi inɛ nɔa iyi à waa too kpãai Jesu nɔu, inɛ gɔ nɔa à dede hai Sezaee be à si wa, nɔ à bɔɔ wa hee kpasɛi Nasɔɔ inɛi Sipu bii aa ka sɔu. Mɔkɔu í dasi Jesu naane í kpe.

Pɔlu í bɔ Zaaki ku cɔ

¹⁷ Iyi à to Zeruzalemuu be nɔi kpaasi woo dasi Jesu naane nɔa à gba wa do inɔ didɔ. ¹⁸ Iju kumãe nɔi awaɔ Pɔlu nɔa à bɔ bí Zaaki nɔ inɛ ngboi igbei Jesu nɔu fei à tɔtɔ be. ¹⁹ Nɔi Pɔlu í ce nɔa fɔɔ nɔ í sisi nɔa mii nɔa iyi Ilaaɔ í ce akã akã si gãmei

hai je Zuifu nɔa na ice iyi nɔu í ce. ²⁰ Iyi à gbɔ ideɛ nɔi à saabu Ilaaɔ. Nɔi à sɔ Pɔlu à ni, kpaasi nwa, ì gbɔɔ? Zuifu nkpɔ nkpɔi í dasi Jesu naane nɔa nɔa fei à waa too woodai Moizi do himma. ²¹ Amma inɛ nɔa à máe ide à ni ì waa sɔ Zuifu nɔa iyi à wa bi dimi mmu nɔa a jɔ woodai Moiziu do dedembai bala nwa nɔa, nɔa a maà ya dasi ama nɔa nɔa bango. ²² Debei, beirei aa ka ce. Kũ nɛ sika kãma inɛ nɔa aa mà iyi ì to wa ilu ihɛ. ²³ Na nɔu, ce iyi aa ka sɛe. Amanɛ mɛe gɔ nɔa à wa ihɛ iyi à cea Ilaaɔ kuwã *. ²⁴ Kooɔ nɔa nɔ inɛ fei í ce buki iyi á jɔ ì má nɔa, nɔ ì sã fiái iri ku wa nɔa nɔa. Nɔui á jɔ inɛ fei ku mà mii iyi à gbɔ na irieu kũ je ntɔ, amma aa ye iyi awɔ takɛ ì waa too woodai Moizi. ²⁵ Amma iyi í je ti dimi mmu woo dasi Jesu naane nɔa, awa à kɔ tia à samba nɔa si na iyi í jɔ à yɔɔ iyi í sla ka jile nɔa wooda ka ni a maà ya je ijɛi kuwee nɔa a maà ya nɔ kpaai nɔa nɔ a maà ya nɔ nɔa jifa nɔ a maà ya tɔtɔ sɛe hai ce abɔɔɔ. ²⁶ Iju kumãe nɔ Pɔlu í kooɔ inɛ nɔu nɔ à ce buki iyi á jɔ a má. Si anyie Pɔlu í lɔ bantumai kpasɛi Ilaaɔ í koo í sɔ woo weei Ilaaɔ nɔu ajɔ iyi buki nɔa á kɔ, ajɔ nɔu bei a cea nɔa kuwee akã akã.

À mu Pɔlu kpasɛi Ilaaɔ

²⁷ Iyi ajɔ mɛejeu wa tã nɔi Zuifu nɔa iyi à naa hai ilei Azii à ye Pɔlu kpasɛi Ilaaɔ be. Nɔi à dede idɔi zamaau fei nɔ à muu. ²⁸ À dɔ anu à waa ni, inɛ inɛi Izireli nɔa, í faaba. Mɔkɔu ihɛ í ya maa bɔ bii fei ku maa kɔ inɛ fei si cio ku maa fɔɔ taalei inɛi Izireli nɔa do woodai Moizi do kpasɛi Ilaaɔu ihɛ. Wee í naaɔ dimi mmu gɔ nɔa wa si kpasɛu ihɛ má, nɔ í dasi ile kumãu riisi. ²⁹ À fɔ beɛbe si na iyi í jɔ à tako à ye Torofimu inɛi Efeezuu, nɔu do Pɔlu si iluu, nɔ à tamaa bei Pɔlu í naae wa kpasɛi Ilaaɔ bei. ³⁰ Nɔ inɛ nɔa à cã bii bii si iluu fei. Nɔi inɛ nɔa à sei à wasi ku naa hai bii fei, nɔ à mu

* **21:23** ò cea Ilaaɔ kuwã Si waati nɔa, bii inɛ í cea Ilaaɔ kuwã, kũ nɛ kpãai ku wa irie. Amma bii kuwãu í kɔ, waati nɔu á wa iriei, nɔ ku ce kuwee nɔa.

Pɔlu à faa à fitaε wa hai bantumai kpasεu. Be gbakā à cɛmbo gambo nau. ³¹ Waati iyi à waa bi a kpaε nɔi inε ngboi igūi Romu í gbɔ iyi hoyā hoyā í dede si ilui Zeruzalemu fei. ³² Nɔi gbakā í so sooge gɔ nja do inε ngboi sooge gɔ nja má nɔ í sei í bɔɔ nja bi zamaau. Iyi zamaau í ye nɔu do sooge nja, nɔi à jɔ Pɔlu ku cā. ³³ Nɔi inε ngboi igūi í bɔ bi Pɔlu í muu nɔ í ni a dūu do sesee minji. Nɔ í bee nja í ni, yooi. Mii í ce. ³⁴ Amma si zamaau inε gɔ nja à waa la do ide akā, inε gɔ nja mɔ do ide mmu hee í jɔ inε ngboi igūi kù yɔkɔ ku mà ntɔi ideu na wakatau. Na nɔi í ce í ni a bɔɔ Pɔlu bii kuwai sooge nja. ³⁵ Iyi à toɔ Pɔlu hai bii à ya gū a lɔɔ inɔ ileu, nɔi sooge nja à soo lele na kugaabui zamaau, ³⁶ domi inε nja fei à waa too nja à waa lɔɔ à waa ni, í kpaε.

Pɔlu wa kɔɔ araε

³⁷ Si bei à waa bi a lɔɔ Pɔlu inɔ ileu, nɔi í bee inε ngboi igūi í ni, aa yɔɔdaam n fɔ ide gɔ? Amma inε ngbou í beεε í ni, asee ì waa gbɔ Gereki mɔm? ³⁸ Debei, i kù je inei Ezibiti iyi si ajɔ gbeejiu ihε í bi ku keke ilaaluu nɔ í tɔtɔɔ woo kpa inε nja aɔa dubu mεε í bɔɔ nja si gbabuau? ³⁹ Nɔi Pɔlu í jεa í ni, amuu Zuifui. Amuu amaalui si ilu gɔ iyi í nya iri. À bim ni Tarusi si ilei Silisi. N wa n tɔɔei, jɔ n ba inε nja ide ku fɔ. ⁴⁰ Nɔ inε ngboi igūi í muaa kpāa. Nɔi Pɔlu wa leeki bi ku gū ku lɔɔ inɔ ileu í ni zamaau ku koko do awɔ. Nɔi aɔa fei à koko cau. Nɔ Pɔlu wa sɔ nja ide do feei Ebεε.

22

¹ í ni, inε kpaasim nja do baam nja, í gbɔ iyi n nε ku sɔ nε n kɔɔ aram. ² Iyi à gbɔ wa ba aɔa ide ku fɔ do feei Ebεε nɔi à mu ara nja sεε í re baa bei à tako à mu ara nja wo. Nɔi Pɔlu í sɔ nja í ni, ³ amuu Zuifui, à bim nii Tarusi si ilei Silisi, amma Zeruzalemu ihεi à biiim. Gamalielii í kɔm si cio, nɔui í kɔm si woodai bala nwa nja sāa sāa, nɔ n nε himma

si icei Ilaaɔ si bei inε fei ì wεεɔ nnyi nja. ⁴ N kpā woo too kpāai Jesu nja iju jiiida jiiida hee n kpa gɔgɔ nja. N mu inεmɔkɔ nja do inaabo nja n dī nja n dasi nja piisɔɔ. ⁵ Woo wee nlai Ilaaɔu do igbei inε ngbo nja fei aa yɔkɔ a je sεεdam. Hai si awɔ nɔai n gba tia iyi à kɔa Zuifu kpaasi nja iyi à wa Damasi. Nɔ n bɔ be ku ba n mu woo dasi Jesu naane nja iyi à wa beu n dī nja nɔ n naaɔ nja wa Zeruzalemu n jɔ a kpā nja iju.

Pɔlu wa sɔ nja bei nɔu í kpaasi ido (Cɔ IWB 9:1-19; 26:12-18)

⁶ Nɔi Pɔlu í sɔ nja má í ni, si bei n wa n koo n maai Damasi zakai dasāu, si kpāau gbakā nɔi inya kumá nla gɔ í naa sim hai lele í biim piu. ⁷ Nɔi n cuku ile nɔ n gbɔ ide ku fɔ gɔ wa kpem wa ni, Sɔlu, Sɔlu, na mii í ce ì waa kpām iju. ⁸ Nɔi n bee n ni, awɔi yoo Lafεε. Nɔi í ni, amui Jesu inei Nazareti, amu iyi í ya maa kpā ijuu. ⁹ Inε nja iyi à waa toom nja à ye inya kumáu amma a kù gbɔ imui inε iyi wa bam ide ku fɔu. ¹⁰ Nɔ n beεε n ni, Lafεε, beirei an ce. Nɔi í ni, dede í bɔ Damasi. Bei aa sεε mii iyi Ilaaɔ í bi í ce fei. ¹¹ Kulai inya kumáu í jɔ n fεεju. Na nɔu, kpaasim nja à mu awɔm nii à toɔ Damasi.

¹² Wee mɔkɔ gɔ í wa be à ya kpoo Ananiasii, í mà beεrei Ilaaɔ nɔ wa too woodai Moizi. Zuifu nja iyi à wa ilu be fei à waa je sεεda jiiidaε. ¹³ Nɔi í naa bi tom nɔ í ni, Sɔlu kpaasim, ye ilu. Tengi be gbakā ijum í cī nɔ n yɔɔ. ¹⁴ Nɔ í ni má, Ilaaɔ Lafεei bala nwa nja í cicae ku ba í mà idɔɔbie nɔ í ye Jesu Inε Dee deeu, nɔ í gbɔ idei gelee. ¹⁵ Awɔi aa je sεεdaε í sɔ inε fei mii iyi ì ye do iyi ì gbɔ. ¹⁶ Nsei, maɔ jɔ ku kpe má. Dede í kpe irii Aɔ Lafεε, í jɔ a dasiɔɔ inyi ku ba í we í má hai si dulum deε nja.

Pɔlu wa sisi bei Lafεε í be nɔu bi dimi mmu nja

¹⁷ Pɔlu í ni má, iyi n nyi Zeruzalemu nɔi ajɔ nɔu gɔ n wa n ce kutɔɔ kpasεi Ilaaɔ nɔ n ce kuyε. ¹⁸ Si

kuyem nau n̄ ye Lafēe Jesu n̄ í s̄m í ni n ce n̄ya n fita hai Zeruzalemu domi in̄e nau a kaa gba ide iyi n̄ wa n sisi na irii n̄nuu. ¹⁹ N̄o n̄ ni, Lafēe, ngu na à mà s̄a s̄a iyi n̄ ya n b̄o ile bii à ya ce kut̄t̄o nau n mu in̄e na iyi à dasie naane n c̄a na n̄o n dasi na piis̄o. ²⁰ N̄o à mà si aj̄o iyi à kpa Etieni woo je seeda, amu takam n̄ wa be n̄ jesi a kpa. Amui n̄ c̄a in̄e na iyi à kpa nau j̄ine n̄ja m̄m. ²¹ Amma í s̄m í ni n koo, domi hee j̄ij̄i bi dimi mmu nai n̄ju á b̄em.

P̄olu do in̄e ngboi iḡuī Romu

²² In̄e nau à waa desi idei P̄olu iti hee í f̄o ide nau b̄e. Amma waati iyi à gb̄o í ni Ilaađ í b̄e n̄ju bi dimi mmu na, n̄j̄o an̄a fei à l̄osi ku d̄o anu à waa ni, í kpa. Dimii lafēe k̄u s̄la ku maa w̄e. ²³ Id̄oak̄o n̄ja í j̄ò à waa d̄o anu n̄o à b̄o ib̄o n̄ja na à nȳo, n̄o à waa dede iruru lele. ²⁴ N̄j̄o in̄e ngboi iḡuī Romuu í ni a b̄o P̄olu in̄o ile n̄o a teaa kp̄ot̄o ku ba ku f̄o nt̄o. Í ni b̄e b̄e si na iyi í j̄ò wa bi ku mà na mii í j̄ò zamaau wa d̄o sie anu. ²⁵ Iyi à d̄i P̄olu à waa bi a c̄a n̄j̄o í bee in̄e ngboi sooge na iyi í wa b̄e u í ni, ì ne kp̄a í c̄a in̄e Romu tit̄a í bei í cea kiiti? ²⁶ Iyi in̄e ngboi sooge nau í gb̄o ideu í koo í s̄s̄ in̄e ngboi iḡuī í ni, b̄eirei aa ce. M̄ok̄u in̄e Romui. ²⁷ N̄j̄o in̄e ngboi iḡuī í naa bi P̄olu í b̄e e í ni, aw̄o in̄e Romui? N̄o P̄olu í ni, oo. ²⁸ N̄j̄o in̄e ngboi iḡuī í ni, amu n̄ s̄a fia j̄iida j̄iida n̄ bei n̄ j̄e ò in̄e Romu. N̄j̄o P̄olu í j̄eaa í ni, amu, b̄e b̄e à b̄im. ²⁹ N̄j̄o gbak̄a in̄e na iyi à waa bi a c̄a u à j̄ò, domi n̄j̄o í mu baa in̄e ngboi iḡuī tak̄e do iyi í gb̄o P̄olu tak̄e in̄e Romui n̄o wee n̄ju í j̄ò à d̄u do sese wo.

À b̄o P̄olu bi iḡbei woo kiiti na

³⁰ In̄e ngboi iḡuī í bi n̄ju ku mà kam kam mii iyi í j̄ò Zuifu nau à waa ye taalei P̄olu. Na n̄j̄o í j̄ò iju kum̄e í

j̄ò à f̄u, n̄o í ni in̄e ngboi woo weei Ilaađ na do iḡbei woo kiiti nau fei a t̄ot̄o wa. N̄o í b̄o P̄olu waju n̄ja.

23

¹ P̄olu í k̄asi in̄e na iyi à t̄ot̄o iju n̄o í ni, in̄e kpaasim na, id̄m kaa ye taalem domi n̄ ce kuw̄em nii dee dee si wajui Ilaađ hee do n̄nȳi fei. ² N̄j̄o Ananiasi woo wee nlau, í s̄s̄ in̄e na iyi à waa leek̄i bi P̄olu í ni a c̄a si gelee. ³ N̄o P̄olu í buu í ni, Ilaađi á c̄e, aw̄o id̄i f̄uf̄u *! Ì buba ì waa kiitiim si woodai Moizi, n̄o ì kua wooda má ì ni a c̄am. ⁴ N̄j̄o in̄e na iyi à waa leek̄i k̄ok̄e u à ni, woo wee nlai Ilaađi ì ȳk̄o ì waa bu b̄e b̄e? ⁵ N̄j̄o P̄olu í ni, kpaasim na, n̄ k̄u mà mà woo wee nlai. N̄ mà iyi kuk̄o ide Ilaađ í ni, ì mà ya f̄o taalei ilu iri n̄je na.

⁶ P̄olu í mà si iḡbeu in̄e ḡo na Sadusi nai, in̄e ḡo na m̄o Farisi nai. N̄j̄o í f̄o ide hee lele si iḡbeu í ni, in̄e kpaasim na, amuu Farisii, in̄e iyi Farisi na à bí. Ì waa kiitiim nai si na iyi í j̄ò n̄ dasi naane iyi iku na aa na a j̄i hai si bale. ⁷ Iyi í f̄o b̄e b̄e gbak̄a, n̄j̄o Farisi nau do Sadusi nau à waa ce kak̄o n̄o iḡbeu í kp̄e minji. ⁸ Sadusi na à ya ni iku na a kaa j̄i hai si bale, amaleka do hunde mmu ḡo na m̄o a k̄u w̄e, amma Farisi na à jesi iyi mii nau b̄e fei í w̄e. ⁹ N̄o wakata í dede si anini n̄ja à waa j̄a do gbugb̄a, n̄o Farisi woo k̄o in̄e na si wooda ḡo na à ni, a k̄u ye taalei m̄ok̄u. Yooi í mà mà amaleka ḡo walak̄o hunde mmu ḡo í s̄s̄o ide.

¹⁰ N̄j̄o kak̄o u í la nt̄o nt̄o hee n̄j̄o í mu in̄e ngboi iḡuī j̄iida a mà na a ga arai P̄olu. N̄o í ni sooge nau a koo a gb̄a P̄olu wa a nȳi òe in̄o ileu.

¹¹ Id̄u aj̄o n̄ju Ađ Lafēe í naa í s̄s̄ P̄olu í ni, mà m̄nḡo munya. Si bei ì j̄eem seeda Zeruzalemu ih̄e, b̄e b̄e m̄o aa j̄eem seeda Romu má.

* **23:3** aw̄o id̄i f̄uf̄u bi Zuifu na arabui. Bi tu na in̄o ilei à ya si in̄e na n̄o à ya teese anyii ileu j̄iida. Amma in̄o ileu tak̄e konkombii í ya maa nu. Bii à nia in̄e id̄i f̄uf̄u í ye bei ilu muafitii à waa kpoo.

À waa de Pòlu ku kpa

¹² Iju kumáe daadaakò n̄oi Zuifu ηau à ce anu akā n̄o à ceekpe à ni aña a kaa je hee má je a m̄o bii kù je à kpa Pòlu sisi. ¹³ Aña iyi à ce anu akāu à re baa aña ciiji. ¹⁴ N̄oi à koo à ba inε ngbo ηa do inε ngboi woo weei Ilaaḡ ηau à s̄s̄ ηa à ni, à ceekpe iyi a kaa ka tiε nḡoḡo bii kù je à ba à kpa Pòlu sisi. ¹⁵ Na n̄ηu, à bi inε do igbei woo kiiti ηau i koo i s̄s̄ inε ngboi igūu ku naaḡ Pòlu wa bi tu ηe, n̄o ku j̄o bei ì waa bi i teese i c̄o yaasei ideεu má ηa. Awa aa ka ce s̄oḡu ka kpa a hee ku ma a to wa be.

¹⁶ Amma ama inε m̄okoi wec̄i Pòlu í gb̄o à waa f̄o idei zambau. N̄oi í koo í l̄o idei sooge ηau n̄o í s̄s̄ Pòlu ideu. ¹⁷ N̄oi Pòlu í kpe inε akāi inε ngboi sooge ηau í s̄s̄ í ni, b̄oḡ ama awaasū ih̄e bi inε ngboi igūu domi í ne ide ḡo iyi á s̄s̄o. ¹⁸ N̄oi inε ngboi sooge ηau í b̄oḡ awaasūu bi inε ngboi igūu, n̄o í s̄s̄o í ni, Pòlu inεi piis̄s̄ou í kpe m̄ n̄o í t̄oḡm̄ η naaḡ awaasūu ih̄e wa bi titeε, domi wa bi ku s̄s̄e ide ḡo. ¹⁹ N̄oi inε ngboi igūu í mu awoi awaasūu í b̄oḡe k̄ok̄ole í beεe í ni, ide mii ì waa bi i s̄m̄. ²⁰ N̄oi í ni, Zuifu ηa à ce anu akā à t̄oḡe ala i b̄oḡ Pòlu bi igbei woo kiiti ηau, n̄o ku j̄o bei à waa bi a teese a c̄o yaasei ideε má. ²¹ Amma maḡ ti i gb̄o ide n̄ηau, domi à re baa aña ciiji inε ηa iyi à waa siaa kp̄aa ku ba a muu. N̄o aña fei à ceekpe à ni aña a kaa je a kaa m̄o bii kù je à kpa a. Baa n̄sei à t̄a s̄oḡu a coo. Aw̄o akāi à waq degbe i j̄o ku naa wa. ²² N̄oi inε ngboi igūu í ni, maḡ s̄s̄ inε ḡo i ni ì sisiim̄ ideu ih̄e má. N̄o í j̄o awaasūu í ne.

À b̄oḡ Pòlu bi Felisi ilu ile

²³ N̄oi inε ngboi igūu í kpe inε ngboi sooge minji ḡo ηa í s̄s̄ ηa í ni, i t̄oḡo sooge c̄l̄o minji a b̄o Sezaree do masa kitaḡ f̄eεwa do ilu kakaa ηa aña c̄l̄o minji i ce s̄oḡu i dasi kp̄aa is̄o m̄eεs̄ai ale ηa. ²⁴ N̄o í d̄la ac̄i ηa gaayi n̄o i so Pòlu i kooḡe bi Felisi ilu ileu baani. ²⁵ Iyi í f̄o beεbe í t̄a n̄oi í k̄o tia má í ni, ²⁶ amu Kolodu

Lisiasi, n̄ wa n̄ ceε f̄oḡ, aw̄o Felisi ilu ile ilu beεre nla nla. ²⁷ M̄ok̄ou ih̄e wee n̄ j̄o à naaḡe wa bi t̄eε. Zuifu ηa à muui à waa bi a kpa a. Iyi n̄ mà iyi inεi Romui n̄oi n̄ koo do soogem̄ ηa n̄o n̄ gbaa. ²⁸ N̄ bi n̄ mà na mii í ce à waa ye taaleε. Na n̄ηu, n̄ b̄oḡe si wajui igbei woo kiiti n̄ηa. ²⁹ Hai bei n̄ ȳo iyi à waa ye taalei na wooda n̄ηa amma kù ce nḡoḡo iyi í to a dasie piis̄s̄o m̄m̄ hee ma je a kpa a. ³⁰ Si anyie n̄ gb̄o iyi Zuifu ηau à ce anu akā ku ba aña a kpa a, n̄oi gbakā n̄ j̄o à naaḡe wa bi t̄eε. N̄o n̄ s̄s̄ inε ηa iyi à waa ye taaleε a naa a f̄o ide n̄ηa si wajue.

³¹ Iyi í k̄o tiau í t̄a n̄o í soo í na sooge ηau. N̄oi sooge ηau à ce bei í s̄s̄ ηau fei, à so Pòlu id̄u à b̄oḡe hee Antipatisi. ³² Iju kumáe n̄oi sooge ηau à nyi bi ileu n̄o masa ηau à waa b̄oḡ Pòlu bi Felisi ilu ileu. ³³ Iyi à to Sezaree gbakā n̄oi à naa tiau n̄o à nyisie Pòlu. ³⁴ Iyi í cio tiau í t̄a n̄oi í bee Pòlu hai bii í naa. N̄oi Pòlu í ní hai ilei Silisii. ³⁵ N̄o Felisi í ni, awoi aa sisiim̄ ideε bii woo ye taaleε ηau à to wa. N̄o í ni a dasi Pòlu kpas̄i amanlu Herodu.

24

Zuifu ηa à má Pòlu ide

¹ Iyi í ce aj̄o miu n̄oi Ananiasi woo wee n̄lai Ilaaḡu í b̄o Sezaree n̄ηu do inε ngbo ḡo ηa do woo mà wooda ḡo iyi à ya kpe T̄eεtulu. N̄oi à b̄o bi Felisi ilu ileu à koo à waa f̄o taalei Pòlu. ² N̄oi à kpe Pòlu wa n̄o T̄eεtulu í l̄s̄i ide ku f̄o wa yeḡ taaleε wa ni, aw̄o Felisi ilu beεre nla, à ne laakai ku s̄u nt̄o nt̄o do baakaε. Ilu ku ye jiidaε í j̄o ì kpaasi mii nkp̄o na aranf̄aani ilu nwa. ³ À j̄esi mii iyi ì waa ce fei bii fei si waati k̄ama fei do saabu jiida. ⁴ A kù bi ka kpa waatiε amma à waa t̄oḡe i c̄o wa do iju jiida n̄o i gb̄o ide keeke iyi à neu ih̄e. ⁵ À ye iyi m̄ok̄ou ih̄e ilu naanaui, n̄o í ne k̄osi si aninii Zuifu ηa si andunyau ih̄e fei. N̄ηui í je inε ngboi kp̄aaí Aḡ

ku tɔɔ ɔɔ iyi à ya kpe inei Nazareti ɲa. ⁶ Í de kpāa mɔm ku riisiò kpasēi Ilaaɔu. Nɲui í jò à muu. [À bi ka kiitie do wooda nwa. ⁷ Amma Lisiasi inɛ ngboi igũu í naa í gbɔa hai si awo nwa do gbugbã. ⁸ Nɔ í ni woo ye taaleɛ ɲau a naa bi tɛɛ.] Awo takɛɛ beɛɛ ide, aa yɔkɔ í gbɔ ntɔi ideu si bii í jò à waa ye taaleɛu.

⁹ Iyi Tɛɛtulu í fɔ bɛɛɛɛ í tã nɔ Zuifu ɲa iyi à wa bɛu fei à ni ideu ntɔi.

Pɔlu í kɔò araɛ si wajui Felisi

¹⁰ Nɔi Felisi ilu ileu í tosi Pɔlu awo í ni ku fɔ ideɛ. Nɔi Pɔlu í ni, ñ mà iyi awoi í je woo ce kiitii ileu ihɛ hai ku kpe. Na nɲu, an kɔò aram do laakai ku sũ. ¹¹ Bii ñ bee aa sɔɛ iyi kù re aɔ maateɛji wa iyi ñ bɔ Zeruzalɛmu Ilaaɔ ku gulea. ¹² Inɛ kãma kù yem bii ñ wa n ce kakɔ do inɛ ɔɔ titã hee má je n kòsi ɲa ija si kpasēi Ilaaɔ walakɔ ile bii à ya ce kutɔtɔɔ ɲɲa ɲa walakɔ si inɔ ilu ɲɲa. ¹³ Ide iyi à waa mãm nɔu bɛ nsei, nkãma kù wɛɛ iyi wa nyisi iyi ntɔi. ¹⁴ Amma ide akãi an jesi si wajue, ñ wa n tɔɔ Ilaaɔ Lafɛi bala nwa ɲa do kpāa iyi inɛ ihɛ ɲa à waa ni iboi. Do nɲu fei, ñ wa n jirima woodai Moizi ɲau do tiai waliu ɲau fei. ¹⁵ Ñ dasi naanɛ iyi Ilaaɔ á jĩ amanɛ jiida ɲa do amanɛ laalɔ ɲa hai si bale, bei aɲa mɔ à dasi naanɛ. ¹⁶ Nɲui í jò amu mɔ ñ wa n hanya aɔ fei ku ba idɔm ku maà ye taalem si wajui Ilaaɔ do si wajui inɛ ɲa.

¹⁷ Adɔ nkpɔ nkpɔi í lɔ n kù bɔ Zeruzalɛmu. Si aɔ gbeejiu ihɛi ñ koo bɛ ñ bɔ ku sobi inei ilem ɲa do fia nɔ n cea Ilaaɔ amua. ¹⁸ Si nɲui à bam kpasēi Ilaaɔ bɛ ñ wa n ce bukii ara ku mãm. Zamaa kãma kù wa bɛ, ija ku kòsi mɔ kù wa bɛ. ¹⁹ Amma Zuifui ilei Azii ɔɔ ɲa à wa bɛ. Á sĩa aɲa taka ɲɲa a naa a je sɛɛda si wajue bii í je à ye sim taale ɔɔ. ²⁰ Walakɔ jò inɛ ɲau ihɛ a fɔ taale iyi à ye sim si waati iyi à leeklim si wajui igbei woo kiitii ɲau. ²¹ A kù ye taalem si

nkãma bii kù je si ide akãu ihɛ iyi ñ fɔ hee lele ñ ni iku ɲa aa na a jĩ hai si bale. Na ɲɔi í jò à waa kiitim si wajue nnyi má.

²² Wee Felisi í mà yaasei kpāai woo dasi Jesu naanɛ ɲa sãa sãa, ɲɔi í sɔ Zuifu ɲau í ni, í jò Lisiasi inɛ ngboi igũu ku to wa, aɔ nɲui an wũa ide nɲeu. ²³ Nɔ í sɔ inɛ ngboi sooge ɲau í ni ku mu Pɔlu titã, amma ku jò ku nɛ araɛ keeke nɔ kù ya jò kpaasie ɲa a ya naa a cɔɔ nɔ a máa gbɔaa.

Pɔlu í wa wajui Felisi do Dusila

²⁴ Iyi waati í lɔ keeke ɲɔi Felisi í naaò abo Zuifue ɔɔ wa, à ya kpoo Dusila. Nɔi í ni a koo a kpe Pɔlu wa. Iyi í to wa nɔ à waa desie ifl si bei wa fɔ idei naanɛ ku dasi si Jesu Kirisí. ²⁵ Amma si bei Pɔlu wa sisi ɲɲa idei dee dee ku je do gaya do kiitii iyi wa naa, zigii Felisi í da nɔ í ni, aa yɔkɔ i nɛ titã. Bii ñ ba faya an kpee má. ²⁶ Wee wa bi Pɔlu ku mua nɲu fiaí. Nɔi í ce í ya maa kpoo kpaa kpaa aɲaò a maa fɔ ide.

²⁷ Iyi í ce bei adɔ minji ɲɔi Pɔsiu Fesitu í na í sãsi agbei Felisi. Wee Felisi í jò Pɔlu ile piisɔɔ bei si na iyi í jò wa bi nɲu ku nɛ bɛɛɛɛ bi Zuifu ɲau.

25

Pɔlu í so kiitie í daa ilaalu nlai Romu si awo

¹ Iyi Fesitu í to wa Sezaree, si aɔ mɛɛsiae í bɔ Zeruzalɛmu. ² Nɔi inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ ɲau do Zuifu inɛ ngbo ɲau à koo à má Pɔlu ide bi Fesitu. ³ Nɔ à waa tɔɔɛ suuru ntɔ ntɔ ku ba kù jò Pɔlu ku naa Zeruzalɛmu. À waa bi Pɔlu ku naa Zeruzalɛmui si na iyi í jò à dĩ zamba ɲɲa aɲa a ba a kpaa kpāa. ⁴ Amma Fesitu í je ɲɲa í ni Pɔlu í wa ile piisɔɔi Sezaree nɔ nɲu takai nɲu kaa kpete ku nyi bɛ. ⁵ Na nɲu, í ni a jò nɲu do inɛ ngbo ɲɲa ɲa a koo bɛ nɔ bii í je í ce taale ɔɔi á fɔ.

⁶ Fesitu kù re aɔ mɛɛjɔ wala aɔ mɛɛwa si inɔ ɲɲa nɔ í nyi Sezaree

má. Iju kumáe nɔ́ í bɔ́ ile bi ku ce kiiti nɔ́ í ni a naaɔ́ Pɔ́lu wa. ⁷ Iyi Pɔ́lu í to wa nɔ́i Zuifu ɲa iyi á naa hai Zeruzalemu á kaakɔ́e á waa máa ide laalɔ́ kugaabu nkɔ́ɔ́ nkɔ́ɔ́ nɔ́ nkāma kù wɛɛ iyi wa nyisi iyi ide ɲɲau ntɔ́i. ⁸ Nɔ́i Pɔ́lu wa kɔ́ɔ́ arae í ni, n kù ce kurara gɔ́ si woodai Zuifu ɲa hee má je si kpasɛ́i Ilaaɔ́ hee má je bi ilaalu nlaí Romu. ⁹ Amma Fesitu wa bi ɲɲu ku ne beɛɛɛ bi Zuifu ɲau. Na nɔ́i í jò í bee Pɔ́lu í ni, ì bi í bɔ́ Zeruzalemu a ceɛɛ kiiti si wajum na irii ideu ihɛ́? ¹⁰ Nɔ́i Pɔ́lu í ni, aawo. Bi ku kiitii ilaalu nlaí Romui ñ wa ihɛ́, ihɛ́i á sɛ́a a kiitiim. N kù cea Zuifu ɲa kurara kāma, nɔ́ awɔ́ takae ì waa ne kumásie sāa sāa. ¹¹ Bii ñ ce kurara walakɔ́ daa gɔ́ iyi í to a kpam n kaa n kɔ́. Amma ide ɲa iyi á waa ye taalem siu ihɛ́, bii kù je ntɔ́ inɛ gɔ́ kaa yɔ́kɔ́ ku dasim awɔ́. Na ɲɲu, ñ so kiitiim ñ daa ilaalu nlaú takae si awɔ́. ¹² Iyi Fesitu do inɛɛ ɲa á busi nje á tā, nɔ́i í sɔ́ Pɔ́lu í ni, si bei ì so kiitie ì daa ilaalu nlaú si awɔ́, bi tɛɛi aa bɔ́.

À bɔ́ɔ́ Pɔ́lu si wajui Agiripa do Berenisi

¹³ Iyi waati í lɔ́ keeke má, nɔ́i amanlu Agiripa do weɛɛ Berenisi á naa Sezaree Fesitu ku ce fɔ́ɔ́. ¹⁴ Si bei á waa kpe be nɔ́i Fesitu í sɔ́ amanluu ideí Pɔ́luu í ni, inɛ gɔ́ í wa ihɛ́, Felisi í jò á dasie piisɔ́ɔ́. ¹⁵ Iyi ñ bɔ́ Zeruzalemu nɔ́i inɛ ngboi woo weei Ilaaɔ́ ɲau do inɛ ngboi Zuifu ɲau á naaɔ́ ideɛ wa bi tom. Nɔ́ á tɔ́ɔ́m n ye taaleɛ ku ba aɲa a kpaa. ¹⁶ Amma ñ je ɲɲa ñ ni inɛi Romu ɲa a ci ya jò a kpa inɛ bii kù je á kiitie. Á ya muaa waatii ɲɲu do woo ye taaleɛ ɲau a fɔ́ ide titā geɛɔ́ geɛ. ¹⁷ Nɔ́i aɲa fei á naa ilu ihɛ́. Si bei n kù bi ku kpe má, nɔ́i iju kumáe ñ kpe ɲa bi ku ce kiiti nɔ́ ñ ni a gbã Pɔ́lu wa. ¹⁸ Nɔ́i woo ye taaleɛ ɲau á dede sie amma a kù ye taaleɛ si ide laalɔ́ gɔ́ bei ñ wa n tamaau. ¹⁹ Idei kutɔ́ɔ́i aɲa taka ɲɲai á waa ce si kakɔ́ɔ́, do ideí mɔ́kɔ́ gɔ́ iyi í ku á ya kpoo Jesu. Amma Pɔ́lu í ni dim dim mɔ́kɔ́u í wɛɛ. ²⁰ Amu ñ

biti beirei an kiiti ideu ihɛ́. Na nɔ́i í jò ñ bee Pɔ́lu bii í bi n koo n cea kiitii ideu Zeruzalemu. ²¹ Amma í so kiitieu í na ilaalu nlaú. Nɔ́ ñ ni a dasie piisɔ́ɔ́ má titā hee n maa n jò a kooɔ́e bi tɛɛ. ²² Nɔ́i Agiripa í sɔ́ Fesitu í ni, amu takam ñ bi n gbɔ́ ide hai si geɛi mɔ́kɔ́u. Nɔ́i Fesitu í ni, ala aa gbɔ́.

²³ Nɔ́i iju kumáe Agiripa do Berenisi á naa bi ku ce kiitiu do jirima jiida, nɔ́i inɛ ngboi sooge ɲa do ilu beɛɛi ilu ɲau á too ɲa wa. Nɔ́i Fesitu í ni a naaɔ́ Pɔ́lu wa, nɔ́ á naae wa. ²⁴ Iyi Pɔ́lu í to wa nɔ́i Fesitu í ni, to, awɔ́ amanlu Agiripa do inɛ iyi ì wa ihɛ́ fei ɲa, Pɔ́luu wee. Na iriɛi Zuifu ɲau fei á naa bi tom waati iyi ñ bɔ́ Zeruzalemu, nɔ́ á nyi wa bitom ihɛ́ má, á waa la á ni kù sɛ́a a jòɔ́ si hunde. ²⁵ Amu n kù ye sie taale kāma iyi í to a kpaa. Amma si bei ɲɲu takae í so kiitiu í daa ilaalu nlaú si awɔ́ nɔ́i í ce ñ ni an jò á kooɛ bi tɛɛ. ²⁶ Do ɲɲu fei, n kù ye sie ide baa icu akā iyi an ceaɔ́ ilaalu nlaú tia. Na nɔ́i í jò ñ naae wa si wajui inɛ fei. Iyi í re mɔ́m ñ naae wai si wajui awɔ́ amanlu Agiripa, í cɔ́ yaasei ideu ku ba n ba iyi an kɔ́. ²⁷ Kù nɛɛm yaase n sambaa inɛi piisɔ́ɔ́ gɔ́ nɔ́ n kù sisiaa taale gɔ́ iyi í ce.

26

Pɔ́lu wa kɔ́ɔ́ arae si wajui Agiripa

¹ Nɔ́i Agiripa í sɔ́ Pɔ́lu í ni, ì ne kpāa í fɔ́ ide í kɔ́ɔ́ arae. Nɔ́i Pɔ́lu í wu awɔ́ lele nɔ́ í lɔ́si ku kɔ́ɔ́ arae í ni, ² awɔ́ amanlu Agiripa, inɔ́m í dɔ́ do bei an fɔ́ ide nnyi n kɔ́ɔ́ aram si wajuɛ si ide ɲa iyi Zuifu ɲau á waa mām nɔ́u fei. ³ Ñ mà iyi ì mà dedembai Zuifu ɲa sāa sāa do ideí kakɔ́ɔ́ ɲɲa. Na nɔ́i í jò ñ wa n tɔ́ɔ́e í gbɔ́ idem do laakai.

⁴ Zuifu ɲau fei á mà kuwɛɛm hai waati iyi ñ wɛɛ awaasú. Á mà iyi Zeruzalemu bei ñ je ama bi dimii inɛm ɲa. ⁵ Á mām hai ku kpe. Na ɲɲu, bii á bi aa yɔ́kɔ́ a jɛɛm sɛɛda iyi si kpāai Farisi ɲai ñ la, aɲa iyi á re

ine fei si kpāai Ilaaḍ ku tṓo nwa. ⁶ Nṓ nsei à waa kiitiim si na iyi í jò ò wa n cṓ kpāai kuwā iyi Ilaaḍ í cea bala nwa ḡa. ⁷ Kuwāui dimi maateeeji nwa ḡau mṓ fei à waa cṓ kpāae. Na ḡoi í jò à waa cea Ilaaḍ ice do himma aleḍ daakṓ. Amanlu, kpāau be iyi ò wa n cṓ ḡḡui í jò Zuifu ḡau à waa mām ide. ⁸ Beirei í ce inḡ Zuifu ḡa í ci ya yṓkṓ i dasi naane ḡa iyi Ilaaḍ á jḡ iku ḡa.

⁹ Amu takam ò tamaa í sḡai wo n dade kpāa baa yooma fei bei an ce n ḡanjio idei Jesu inei Nazaretiu. ¹⁰ Beḡbei ò ce Zeruzalemu. Ine ḡboi woo weei Ilaaḍ ḡa à nam ḡbugbā n muḍ woo dasi Jesu naane nkpṓ n dasi ḡa piisṓ. Bii à bi a kpa ine ḡṓ mṓm amu takam ò ya n wa sii. ¹¹ Tuuba nkpṓ nkpṓ ò ya n maa n kpā ḡa ijui ile bii Zuifu ḡa à ya ce kutatṓ ḡḡa ḡa fei ku ba n tilasi ḡa a kṓsi idei Jesu. Ò ya n maa n mu ḡa do idṓkṓ hee kaa kaa, ò ya n bṓ hee do si ilu mmu ḡa fei n koo n kpā ḡa iju.

Pṓlu wa fṓ idei ido ku kpaasi
(Cṓ IWB 9:1-19; 22:6-16)

¹² ḡoi Pṓlu í ni má, beḡbei ine ḡboi woo weei Ilaaḍ ḡa à yṓḍaam n bṓ Damasi do yiiko ḡḡa. ¹³ Amanlu, zakai dasi si kpāau ò ye inya kumá í naa hai lele í bii wa, amu do ine ḡa iyi à waa sim. Inya kumáú í re baa inya kumái inunu. ¹⁴ ḡoi awa fei à cuku ile, nṓ ò ḡbṓ imu ḡṓ wa bam ide ku fṓ do feei Ebeḡ wa ni, Sṓlu, Sṓlu, na mii í ce í ya maa kpām iju. Á gaabue í kṓ sim bei í ya gaabua kete kombo iyi wa jabu na goloí lafḡee. ¹⁵ Nṓ ò bee ò ni, awṓi yoo Lafḡee. Nṓ í ni, amui Jesu iyi ò ya maa kpā ijuu. ¹⁶ Nsei, dede í leekí. Ò naa siei n cicae í je woo ce icem, nṓ í je seḡdai mii ḡa iyi ò ye tā do iyi aa nyi í ye má waati iyi an naa sie. ¹⁷ Ò cicaei hai si inei Izireli ḡa do hai bi dimi mmu ḡa nṓ ò wa n beḡ bi tu ḡa ¹⁸ í cḡ ḡḡa iju. Ò wa n beḡ bi tu ḡai

ku ba a sinda hai si ilu kuku a lṓ si inya kumá, nṓ a sinda hai si ḡbugbāi Seetam a naa bi Ilaaḍ. An beḡ bi tu ḡai ku ba a dasim naane nṓ Ilaaḍ ku kpa dulum du ḡa nṓ a na a je tubu do ine ḡa iyi í cica à je tee.

Pṓlu wa fṓ idei ice

¹⁹ ḡoi Pṓlu í ni má, amanlu Agiripa, na ḡoi í ce ò wa n jirima kuye iyi í naa hai bi Ilaaḍu. ²⁰ Sinte titá ò ce waazo Damasi, si anyie nṓ ò ce Zeruzalemu do si ilei Zudee fei do bi dimi mmu ḡa. Ò sṓ ḡa ò ni a kpaasi ido a sinda si Ilaaḍ, nṓ a ce ice iyi á jṓ a ye si ḡa iyi à kpaasi ido. ²¹ Na ḡoi í ce Zuifu ḡau à mum hai kpasḡi Ilaaḍ à waa de ku kpam. ²² Amma Ilaaḍi í nyam hee do nnyi fei nṓ ò wa ihḡ ò wa n je seḡda si wajui amanḡ ḡa hai keeke do nla fei. N kù wa n fṓ ide ḡṓ bii kù je iyi Moizi do walii ḡa à ni á na ku ceu baasi. ²³ Mii iyi à ni á na ku ceu ḡḡui í je Kirisi á na ku ye ijuukpā nṓ kù je ine sinte iyi á jḡ hai si bale nṓ ku sisi idei inya kumá bi Zuifu ḡa do bi dimi mmu ḡa.

Pṓlu í sṓ Agiripa ku dasi Jesu naane

²⁴ Si bei Pṓlu í sisi yaasei idee beḡbe ḡoi Fesitu í la hee lele í ni, Pṓlu, ò waa sūmui. Mà cio nla ku ceḡi í dasie sūmu. ²⁵ Amma Pṓlu í ni, n kù je sūmu Fesitu, awṓ ilu beereu. Ide iyi ò wa n fṓu dei í je ntṓ, nṓ wa too kpāa. ²⁶ Amanlu Agiripa í nṓ í mà yaasei ideu. ḡoi í ce ò wa n fṓ ideu do laakai ku sū si waje si na iyi í jṓ ò mà kamae kù manja, domi ideu kù ce si asii. ²⁷ Awṓ amanlu Agiripa, ò dasi idei walii ḡau naane mbḡ? Ò mà sāa sāa iyi ò dasi naane. ²⁸ ḡoi Agiripa í sṓ Pṓlu í ni, debei, si waati keekeu ihḡ ò waa tamaa aa cem inei Kirisi? ²⁹ ḡoi Pṓlu í jeaa í ni, ò wa n tṓo Ilaaḍ ku jṓ í ye bei amu, bii á ce nsei, bii í nṓ í je á kpe mṓi. Ku maḍ je baa awṓ akā, amma hee do ine ḡa iyi à waa de itḡ si idem nnyiu ihḡ fei. Ò bi inḡ mṓ í ya bei amu amma ku maḍ je a do nḡe si kpenkpen bei à daam siu ihḡ.

30 Iyi Pɔlu í fɔ bɛɛɛɛ í tã nɔi amanluu do ilu ileu do Berenisi do ine nɔa iyi à wa bi tu nɔa fei à dede ³¹ à fita hai inɔ ileu. Iyi à waa fita nɔi à sɔ nɔe à waa ni, ineɛu bɛ kù ce daa kãma iyi í to a muu piisɔɔ hee má je a kpaa. ³² Nɔi Agiripa í sɔ Fesitu í ni, bii mɔkɔu kù so kiituu ku daa ilaalu nlaí Romu si awɔ wo aa ka yɔkɔ ka jɔɔ.

27

À waa bɔɔ Pɔlu Romu

¹ Waati iyi à dasi idɔ ka bɔ ilei Itali do akɔi inyi nɔi à so Pɔlu do inei piisɔɔ gɔ nɔa à daa ine ngboi sooge gɔ iyi à ya kpe Juliu si awɔ. Nɔu mɔ wa je ine ngbo si inɔ wuai soogeí Romu nɔa iyi à ya kpe ti ilaalu Ogusitu. ² À lɔ akɔi inyii Adamiti gɔ iyi wa bɔ ikpa ilei Azii, nɔ à nɛ. Nɔ inei Masedɔni gɔ iyi í naa hai Tesalonika í wa inɔ nwa à ya kpoo Aritaaki. ³ Iju kumáe nɔ à to Sidɔɔ. Nɔi Zuluu í cea Pɔlu jiiida í jɔ í koo í ye kpaasie nɔa ku ba a muua mii iyi í bi. ⁴ Iyi à nɛ hai bɛ nɔi fufu nla gɔ wa ko nɔa wa, nɔui í jɔ à too do icei gungum gɔ iyi à ya kpe Sipu. ⁵ Nɔi à kua inyi duduú ikpa ilei Silisi do Panfili nɔ à to wa Mira si ilei Lisi. ⁶ Ilu bei, ine ngboi soogeu í ye akɔi inyii Alesandiri gɔ iyi wa bɔ ikpa ilei Itali nɔ í dasi wa bɛ.

⁷ Iyi à nɛ, ajɔ nkpɔ nkpɔ kpɛɛ kpɛɛ à ce à waa koo do wahala nla nla nɔ à to kɔkɔi ilu gɔ iyi à ya kpe Sinidi. Si bei fufu nlaú wa ganji wa waju ku bɔ, à yà à bɔ ikpa gungum gɔ iyi à ya kpe Kereti. Iyi à waa koo, à tooi do ikpa icei gungum nɔu kɔkɔi ilei Samɔneei domi fufuu kù la do ikpa bɛ. ⁸ Nɔ à lɔ bɛ do kookaai nla nla nɔ à to bi ku leekii akɔi inyi iyi à ya kpe Ku Sla kɔkɔi Lasee.

⁹ Waati sisɔi à ce bɛ hee ine nɔa à dɛ anu à tã, nɔ waju ku bɔ nwa í je mbirisi nla nla domi waatiu í ya gaabu do akɔi inyi. Na nɔi í jɔ Pɔlu í sɔ nɔa í ni, ¹⁰ inɛ kpaasim nɔa, nɔ ye ilu ku bɔ nwau á gaabu, á nɛ mbirisi do muse. Aso nwa nɔa do akɔi inyi

takae fei á ce nfe, nɔ awa taka nwa ka ku. ¹¹ Amma ine ngboi sooge nɔa wa gbo ideí woo mu akɔu do ine iyi í nɛ akɔu takae í re ti Pɔlu. ¹² Wee bi ku leekii akɔi inyi nɔa kù sla a leekii bɛ sukui kpaa. Nɔi í jɔ ine nkpɔ nɔa í dasi idɔ í ni ka mɔsi waju ka to Fenisi tengi bii bi ku leekii akɔi inyii gungum ndii Keretiú í wa. Bi ku leekii akɔi inyi do ikpa nunui aɛ cingaa do cingaaí wa cɔ. Bei à bi a wa sukui fufuu.

Fufu nla gɔ í dede si tenku

¹³ Nɔi fufu fɛfɛfɛfɛ gɔ í dede hai ikpa awɔ cangai kpãai inunu nɔi ine nɔa à tamaa bei isɛɛɛɛi anɔa á cei si bei anɔa à bi. Nɔi à fa mii ku leekii akɔu wa hai inɔ inyi à bɔ waju nɔ à waa too kɔkɔi gungum ndii Kereti. ¹⁴ Amma iyi í ce sãa fufu nla gɔ iyi à ya kpe Erakilɔɔ í dede do gbugbã hai geetei gungum nɔu wa. ¹⁵ Nɔi í tale akɔu wa hee à mɔngɔ ku jɔ akɔu ku nɛ dee dee nɔ à jɔɔɛ í nɛɔ wa bii í bi. ¹⁶ Nɔ à koo à lɔ kɔkɔi gungum keeke gɔ bɛ iyi à ya kpe Koda. Gungum nɔui í jɔ fufuu í tia. Do nɔu fei ka bei ka so akɔi inyi keeke iyi í je ti faabau ka dasi inɔ akɔi inyi nlaú à wahala ntɔ ntɔ. ¹⁷ Iyi à dasi à tã nɔi woo ce ice si inɔi akɔi inyi nɔa à dɛ akɔi inyi do ikú nɔa. Nɔ à fũ ikúí acɛɛ, nɔ à jɔ fufuu í bɔɔ nɔa bii í bi si na iyi í jɔ à waa ce nɔjɔ a maa na a dasi sãai Libi. ¹⁸ Iju kumáe si bei fufuu wa cã wa do gbugbã nɔi à lɔsi asoi akɔi inyi ku wà ku dasi inɔ inyi. ¹⁹ Iju kumáe má à wasi nyauí akɔi inyi takae ku wà ku sɔsi inɔ inyi do awɔi awa taka nwa. ²⁰ Ajɔ nkpɔ nkpɔi à ce inunu kù fita hee má je andaiya nɔa nɔ fufu nla gɔ wa ce, a kù tamaa ma aa ka fita si.

²¹ Hai kukpɛ a kù je. Nɔi Pɔlu í dede í leekii si anini nɔa í ni, inɛ fei, bii ì je idem nɔa wo a kaa ka nɛ hai Kereti nɔa a kaa ka ye mbirisi do museu ihɛ. ²² Amma nsei nɔa n tɔɔ nɔe, í jɔ laakai nɔe ku sũ domi kãma nɔe gɔ kaa ce nfe bii kù je akɔi inyi

n̄ju akā. ²³ N̄ mà b̄ebei si na iyi í j̄ò Ilaaḍ, n̄ju iyi ñ j̄e t̄eε, ñ wa n̄ ceaa iceu, amalekaε í naa sim idū ana ²⁴ í ni, P̄olu, maà ce n̄jo. Kù n̄e bei aa ce iyi í kù leekí si wajui ilaalu n̄lai Romu. N̄o wee, in̄e ña iyi in̄eḍ ña í wa in̄o ak̄ou fei, Ilaaḍ í ȳoḍda n̄jai a baε ku w̄eε. ²⁵ Na n̄ju, in̄e fei, í fū ara n̄je, domi ñ wa n̄ naane ideí Ilaaḍu. Bei í s̄ōm n̄ou á cei. ²⁶ Amma ak̄oi in̄yiu á cuku k̄ok̄oi gungum ḡo ku lege.

²⁷ Si idūi aj̄o maat̄ēs̄iaε ñoi fufu n̄la ḡo wa tale wa si antai tenku bii à wa iyi à ya k̄pe Mediteraneu. N̄oi zakai idū lajau woo ce icei ak̄oi in̄yi ñau à tamaa bei à maai ilei. ²⁸ N̄oi à dasi mii ḡo in̄o in̄yi à w̄a kuj̄i is̄aε n̄o à ba í to m̄eetu k̄untaa do m̄eεje. Iyi í k̄ōsi keeke n̄o à s̄ōsi má n̄o à ba í ce m̄eetu k̄onfla do m̄eεj̄o. ²⁹ Á waa ce n̄jo a maa na a gam̄o do kuta ña, na ñoi í ce à s̄ōsi mii ku leekí ak̄oi in̄yi ara m̄eε do anyii ak̄ou ku ba ku leekíε n̄o à waa degbe iju ku má n̄ya. ³⁰ N̄oi woo ce icei ak̄o ñau ḡoḡo ña à waa de bei aa ce a sa do ile. Na ñoi í j̄ò à kita ak̄oi in̄yi keeke iyi í je ti faabau si in̄yiu ku ba in̄e ña a tamaa bei à waa b̄o ku ði mii ku leekí ak̄ou si wajuei. ³¹ Amma P̄olu í s̄ō sooge ñau do in̄e ngbo n̄ja í ni, bii in̄e ñau ih̄ε a kù buba s̄ēε in̄e taka n̄je í kaa ba faaba ña. ³² N̄oi sooge ñau à bu ikūi ak̄o keekeu n̄o à j̄ò í mile si in̄yiu.

³³ Si bei à waa degbe iju kumáú ñoi P̄olu í t̄o aña fei a je. Í ni, aj̄o maat̄ēε wai ih̄ε í waa de kp̄āi faaba ña í kù n̄o í kù j̄e nḡoḡo ña. ³⁴ N̄ wa n̄ t̄o ñe í je na faaba n̄je. Nt̄o nt̄o ñ wa n̄ s̄ō ñei, baa ntoí irii in̄e ak̄a n̄je kaa da ku nȳo. ³⁵ Iyi P̄olu í f̄o b̄eεbe í tā ñoi í so p̄ēε í saabu Ilaaḍ si wajui aña fei n̄o í bububue í l̄ōsi ku j̄e. ³⁶ N̄oi aña fei à fū ara n̄ja à wasi ku j̄e. ³⁷ Awa iyi à wa si in̄oi ak̄oi in̄yiu à w̄eεi aman̄e c̄l̄o min̄ji do kitaḍ f̄eεwa do m̄eεfa. ³⁸ Iyi aña fei à j̄e à yo ñoi à wa iyafū n̄jau à s̄ōsi in̄o in̄yiu ku ba ak̄ou ku f̄eεε.

Ak̄oi in̄yiu í lege

³⁹ Iyi iju í má ñoi à nȳo. Woo ce ice si ak̄oi in̄yi ñau a kù mà in̄yau, amma à ye waawaa ḡo í n̄e s̄āa, n̄o à dasi id̄o a b̄oḍ ak̄ou b̄e bii aa ȳok̄o. ⁴⁰ N̄oi à bu ikū ku leekí ak̄ou à j̄ò í mile. Si waati ak̄au n̄o in̄e ḡo ña à fū ikū iyi à ya ðiḍ falafili ñau. N̄o à dede ac̄ou lele ik̄pa wajui ak̄ou ku ba fufu ku taleε ik̄pa waawaa. ⁴¹ Amma à k̄āsi geetei s̄āa ḡo do ḡbugb̄a n̄o à m̄ōnḡo ku l̄o. N̄o wajui ak̄ou í gū ile si s̄āa à m̄ōnḡo ku wue, n̄o kuçai in̄yi n̄lau í tale fitii ak̄oi in̄yiu do ḡbugb̄a í legeε.

⁴² N̄oi sooge ñau à dasi id̄o aña a k̄pa in̄ei piis̄ō ñau fei ku ba a maà na a w̄a a sa. ⁴³ Amma in̄e ngboi sooge ñau í bi ku faaba P̄olu. Na ñoi í ce í gan̄ji ña. Í ni in̄e ña iyi à mà àw̄a a cua a kua ice. ⁴⁴ N̄o in̄e ña iyi à gbe a gū kpatakui ak̄ou walako kp̄al̄ε ñau a kuaḍ ice. B̄eεbei in̄e ñau fei à kuaḍ ice baani.

28

P̄olu í wa Malitu

¹ Iyi awa fei à to gungum b̄e baani à mà iyi in̄yau Malitui à ya kpoo. ² In̄ei Malitu ñau à mu wa do kubi j̄iida. Á ko nwa ina n̄la n̄la awa fei à naa à nyia si na iyi í j̄ò ij̄i wa r̄o n̄o t̄ūt̄u wa ce. ³ N̄oi P̄olu í so j̄li kambo í dasi ina. Asee n̄jo wukuku ḡo í wa si b̄e. Iyi í ḡb̄o in̄ya gb̄āa ñoi í fita í wenwee si aw̄eε. ⁴ Iyi in̄ei ilu ñau à ye njou si aw̄oi P̄olu ñoi à s̄ō ñje à waa ni, kam kam m̄ok̄ou ih̄ε woo k̄pa in̄ei. Baa do iyi í fita hai si wahalai in̄yiu ih̄ε fei, iw̄ε ña aa kiitie n̄o a kaa j̄ò ku w̄eε. ⁵ Amma P̄olu í ḡbugb̄a njou si ina kù n̄o kù gb̄o ara kuro k̄āma. ⁶ N̄oi in̄e ñau à waa c̄o mà araε á na ku wu walako mà á na ku ku. Amma à k̄pe b̄e n̄o nk̄āma kù ce n̄o à k̄paasi ide à ni in̄eεu ih̄ε iw̄ε n̄la n̄la ḡoi.

⁷ Wee k̄ok̄oi in̄yau kp̄as̄ei m̄ok̄o ḡo í wa b̄e, m̄ok̄ou í je ilaalui gungum n̄ou, à ya kpoo P̄ubilusi. Í gba wai

jiida jiida à ce ajò mèeta si kpasɛɛ.
 8 Wee baaɛ kù waa ne baani, wa ce ara gbãa do bambannu. Njoi Pòlu í bò ile bii wa sùu í koo í ceaa kutɔ́ í le siɛ awɔ́ nò í ba iri. 9 Si anyii nñu, à naaò bɔ́o mmu gò ña wa má nò à ba iri. 10 Njoi inɛ ñau à jirima wa ntò ntò. Iyi awaati í to à waa bi ka ne ñoi andi bukaatai mii iyi à bi fei inɛ ñau à mu nwa.

Pòlu í to Romu

11 Cukpa mèetai à ce bɛ à bei à lò akòí inyii Alesandiri gò à ne. Nñu mò gungum bei í leeki sukui kpaau. Akòu í ne nyindai iwɛ Sika ña *. 12 Nò à to ilu gò iyi à ya kpe Sirakusi nò à sù bɛ idù mèeta. 13 Si anyie ñoi à dede hai bɛ má à bò Rezio. Iju kumáɛ nò fufu gò í dede wa hai ikpa awɔ́ cangai kpãai inunu wa tale wa í jò à to Puzòli si ajò minjisiaɛ. 14 Njoi à yɛ kpaasi woo dasi Jesu naane gò ña bɛ nò à ni ka ce azuma akã bi ti aña. Bɛɛbei isɛɛne nwau í ce à bei à toò Romu. 15 Njoi kpaasi woo dasi Jesu naane ña iyi à wa Romuu à gbò baau nwa nò à naa kuko nwa hee kòkòí ajai Apiusi. Nò inɛ gò ña mò à kò wa bi ku sòí inɛ njoo ña iyi à ya kpe Ile Mèeta. Iyi Pòlu í yɛ ña ñoi laakae í sù í wasi Ilaaɔ́ ku saabu. 16 Iyi à to Romu ñoi à jò Pòlu í ne ileɛ ikã. Nò sooge gò í ya maa degbɛɛ.

Pòlu í ce waazo Romu

17 Iyi í ce zakai ajò mèeta ñoi Pòlu í kpe inɛ ngboi Zuifu Romu ñau. Iyi à tɔ́tɔ́ à tã ñoi í ni, inɛ kpaasim ña, Zuifu ña iyi à wa Zeruzalɛmu à mum à koo à na inɛi Romu ña n kù bei n kù raraa zamaau si nkãma, n kù nò n kù kòsi dedembai bala nwa ña. 18 Inɛi Romu ñau à cò yaasei ideu nò à bi a jòm domi a kù yɛ sim kurara kãma iyi í to a kpam. 19 Amma Zuifu ñau a kù jɛ ideu ñoi í ce ñ so kiitiu ñ daa ilaalu nlaí Romu si awɔ́, baa do iyi n kù bi n yɛ taalei inɛi dimim ña. 20 Na ñoi í jò ñ tɔ́tɔ́ ñe n sò ñe do yaaseɛ. Inɛ ña à daam si kpenkpen

nii na inɛ iyi inɛi Izireli ña à waa cò kpãaɛu. 21 Njoi à sɔ́o à ni, a kù yɛ tia kãma iyi à ce wa hai ilei Zudee na irii ideɛ, a kù nò a kù yɛ inɛ kãma iyi í naaò ide laalɔ́ wa hai bɛ na irie. 22 Amma awa taka nwa à bi ka gbò iyi í wa idɛɛ, domi à mà bii feii à ya maa fò laalɔ́ kpãa iyi í waa toou.

23 Nò à jile ajò iyi aa nyi wa bi tɛɛ má. Iyi ajòu í to inɛ nkpòí í naa ile bii í wau. Njoi í kò ñña si cio hai daakò hee alɛ í koo í lèò. Wa sisi ñña yaasei bommai Ilaaɔ́ nò wa kò ñña si idei Jesu hai si woodai Moizi do si tiai walii ñau ku ba a jesi. 24 Njoi inɛ gò ña à jɛ ideu, amma inɛ gò ña a kù jesi. 25 Si bei a kù gbòsi nje, ñoi à fita hai bi Pòlu. Waati iyi à waa bi a ne ñoi Pòlu í fò ide gò í ni, hai tako Hundei Ilaaɔ́ í ne ntò waati iyi í jò walii Ezai í sò bala nñe ña ide gò. 26 Í ni, Bò bi inɛ ñau bɛ i sò ña í ni, Aa ya de ití do laakai ña amma í kaa gbò yaasei ide kãma ña. Aa ya cò ilu ña jiida jiida amma í kaa yɛ ña.

27 Ntò ntò, idòí inɛ ñau kù ne biti.

À dī ití ñña

Ku ba a maà gbò ide.

Nò à bii iju ñña

Ku ba a maà yɛ ilu.

Bɛɛbei à ce ku ba idò ñña ku maà mà ngògò

Nò a maà na a sinda wa bi tom n jò a ba iri.

28 Njoi Pòlu í sò ña má í ni, na nñu, i mà ña iyi Ilaaɔ́ í jò idei faabae í bò bi dimi mmu ña. Anjai aa gbò. [29 Iyi Pòlu í fò ideu bɛɛɛ í tã ñoi Zuifu ñau à dede à waa ce kakɔ́o ntò ntò à waa neò.]

30 Adò minjii Pòlu í ce si ile iyi í hayau. Nò inɛ ña iyi à bò ku cò fei í ba ña faaji ku ce do inò didò.

31 Wa waazo idei bommai Ilaaɔ́ nò wa kò ñña si idei Lafɛɛ Jesu Kirisi do wòkò nò inɛ kãma kù ganjie.

* 28:11 iwɛ Sika ña Iwɛ Sika ñau í ya kpe Kasitò do Polusi. Nyinda ñnai ilu akòí inyi ñau à masi akò ññau ku ba ku je woo degbe ñña.

Tia iyi Pɔlu í cea inei Romu ɲa

Í ce ɲa fɔɔ

¹ Amui Pɔlu woo ce icei Jesu Kirisi, amu iyi Ilaaɔ́ í kpe n na n je woo be nɔ́ í nyam ikã n waazodɔ laabaau jiidæ.

² Laabaau jiidai Ilaaɔ́ í wãd wa wo. Nɔ́ kuwã iyi í ceui í jò waliie ɲa à kɔ́ si kukɔ́i ideɛ. ³ Jesu Kirisi Lafɛɛ nwai wa fãa, nɲu iyi í je Amaí Ilaaɔ́u. À búui beí amanɛ si dimii Davidi amanlu nlaui, ⁴ amma Hundi Ilaaɔ́ í nyisi do gbugbã iyi ntɔ́i Amaí Ilaaɔ́i si waati iyi í dedeɛ hai si bale. ⁵ Jesuu nɲui í muum didɔ́ n jèd woo be ku ba n naaɔ́ inɛ ɲa wa hai si dimi fei bi tɛɛ na iriɛ ku ba a dasiɛ naanɛ nɔ́ a jirimæ. ⁶⁻⁷ Inɛ inei Romu ɲau, ì wa si inɔ́ nɲa ɲa, inɛ iyi Jesu Kirisi í kpe.

Na ɲɔ́i í jò n wa n kɔ́a inɛ fei tiaui ihɛ wa, inɛ iyi Ilaaɔ́́ í nɛ kubi nɲɛ nɔ́ í kpe ɲɛ í na í je titi nɲu ɲa. Ilaaɔ́́ Baa nwa do Lafɛɛ Jesu Kirisi a mu nɲɛ didɔ́ do laakai ku sũ.

Pɔlu wa bi ku bɔ́ Romu woo dasi Jesu naanɛ ɲa ku kaako

⁸ Sinte titã n wa n saabu Aɔ́ Lafɛɛm do saabu Jesu Kirisi na irii inɛ fei, si na iyi í jò à waa fɔ́ ideí naanɛ ku dasi nɲɛ si andunya fei. ⁹ Ilaaɔ́, nɲu iyi n wa n cea ice do idɔ́m fei n wa n sisiɔ́ laabaau jiidai Amaɛ, í mà iyi n wa n ye gígí nɲɛ waati kãma fei ¹⁰ si kutɔ́m. N ya n maa n tɔ́ Ilaaɔ́́ bii í bi ku muum kpãa bɛbɛi n naa bi tu ɲɛ, ¹¹⁻¹² domi n dasi idɔ́ jiidai jiidai n naa n ye ɲɛ ku ba í ba gbugbã ɲa do saabum, waatɔ́ ka ba gbugbã ajɔ́ si naanɛ ku dasi nwa awæ ɲa waati iyi an naa n wa bi tu ɲɛ. Gbugbãu amuai Hundi Ilaaɔ́́i.

¹³ Inɛ inɛm ɲa, n bi í mà ɲa iyi tuuba nkpɔ́ nkpɔ́i n ya n ce sɔ́lɔ́i ku naa bi tu ɲɛ, amma hee nsei n kù ba

fayæ. N bi icem ku nɛ iso si anini nɲɛ, beí í nɛ bi dimi mmu gɔ́ ɲa mɔ́. ¹⁴ N wa n mu gbesei n waazɔ́a inɛ fei hai inɛ ɲa iyi à fũ iju hee do ilu iju dũdũ ɲa, bi inɛ ɲa iyi à nɛ kumà hee do inɛ ɲa iyi a kù nɛ kumà. ¹⁵ Nɲɔ́i í jò n wa n bi n sisia inɛ inei Romu ɲau mɔ́ laabaau jiidau ntɔ́ ntɔ́.

Gbugbã laabaau jiidai

¹⁶ N kaa n ce anyɔ́i laabaau jiidau, domi í je gbugbãi Ilaaɔ́́i iyi wa faaba inɛ iyi í dasi Jesu naanɛ fei, hai Zuifu ɲa hee ku koo si dimi mmu ɲa. ¹⁷ Laabaau jiidau wa nyisi iyi Ilaaɔ́́ í ya jò inɛ ku je dee dee na naanɛ ku dasi nɲu akã, si beí à kɔ́ɔ́ à ni, inɛ iyi í je dee dee si wajui Ilaaɔ́́ na naanɛ ku dasiu á ba kuwɛɛ.

Taalei inɛ ɲa

¹⁸ Do ntɔ́i, Ilaaɔ́́ wa nyisi idɔ́kɔ́ɛ wa hai lele si gãmei inɛ ɲa iyi à waa ce laalɔ́ fei nɔ́ a kù mà bɛɛrɛɛ. Si laalɔ́ ku ce nɲau a kù jò ntɔ́ kù waa ce ice. ¹⁹ Ilaaɔ́́ wa ce idɔ́kɔ́́ domi mii iyi í jò amanɛ kú mà sie kù manji nɲa. Ilaaɔ́́ takæ í nyisi ɲa mam mam. ²⁰ Do ntɔ́, a kaa yɔ́kɔ́ a yɔ́ do iju, amma hai waati iyi í taka andunya í nyisi aræ iyi nɲui í je Ilaaɔ́́, nɔ́ í nyisi gbugbã hai nɛ kɔ́ɔ́e si mii ɲa iyi í taka. Na nɲu, a kù nɛ iyi aa fɔ́. ²¹ À mà Ilaaɔ́́ amma a kù waa saalɔ́e hee a beí a saabue si beí í jò. Iri nɲa í na í ku, nɔ́ idɔ́ hai nɛ bisi nɲa í dási ilu kuku nla nla. ²² À waa tamaa aɲa à nɛ bisi amma nnyei à na à ce. ²³ Í sɛai wo a tɔ́ Ilaaɔ́́ ilu amboe, nɲu iyi kaa ku ajɔ́ kãma. Amma wee à sinda à waa tɔ́ iwɛ ɲa iyi à jò amanɛ iyi á ku. Iwɛ gɔ́ ɲa mɔ́ à jò yei ɲa, do inɛ ɲa iyi à waa nɛ do iyi à waa cã ile.

²⁴ Na ɲɔ́i í jò Ilaaɔ́́ í fúsi ɲa awɔ́ ku ba a hanya a ce daa sãmi aɲa duusɔ́ si beí idɔ́ nɲa í bi. Daa sãmiu á jò a cã anyi. ²⁵ Inɛ ɲau à kpaasi ntɔ́i Ilaaɔ́́ do ibo. Mii ɲa iyi Ilaaɔ́́ í taka ɲai à waa tɔ́ à waa ce nɲa ice, kù je Ilaaɔ́́ takæ. Ilaaɔ́́i à nɛ ka maa saabu hee do ajɔ́ fei. Ami.

26 Nɔi í jò Ilaaḥ í fūsi ŋa awɔ nɔ à dasi kɔdeɛ iyi í jò à waa cā anyi. Inaabo nɔa ŋa a ci ya je baa inemɔkɔ ku sūð ŋa má, bii ku je aɔa duusɔɔ. 27 Bɛɛbe mai inemɔkɔ ŋau mɔ a ci ya sūð baa inaabo ŋau má, amma kubi hai ne yaasei aɔa duusɔɔ í la hee í caa. À waa ce ideɪ iju hai ne anyɔ inemɔkɔ do inemɔkɔ, nɔ aɔa taka nɔa à waa gba ijuukpā iyi í to zakai kurara nɔa.

28 Si na iyi í jò a kù bi Ilaaḥ ku mà nɔi í jò í dasi ŋa lasabu laalo a ceð mii iyi kù jɔ amanɛ ku ce. 29 Nɔ laalo fei í wɛɛ nɔa, hai inɔ ku kã do kɔdeɛ do nje ku cé do igu do inɛ ku kpa do ija do ibo do bisi laalo, hee do irii nje ku sɔ. 30 À ya maa fɔ laalo nje, à cé Ilaaḥ, à ya ye ara nɔa, à je ilu faau ŋa, à ya tɔɔ fufu, à ne bisi laalo ku ce, a kù waa saalu iyeð baa nɔa ŋa. 31 A kù ne bisi, a kù ne naane, a kù bi nje, a kù ne araarei nje. 32 À mà woodai Ilaaḥ iyi wa fɔ í ni, inɛ ŋa iyi à waa ce dimii mii bɛɛbe ŋa, ikui í je kɔkɔɔ nɔa. Do nɔu fei à ya coo, nɔ à ya maa saabu woo ce dimie ŋa má.

2

Kiitii Ilaaḥ

1 Na nɔu, awɔ iyi ì waa ye taaleɪ inɛ ŋa, baa bii yooi ì je, i kù ne iyi aa fɔ, domi waati iyi ì waa ye taaleɪ inɛ ŋa nɔ awɔ takæ ì waa ce mii laalo ŋau be, awɔ takæ ì waa so taaleɪ. 2 Do ntɔ, à mà iyi Ilaaḥ í ne ntɔ bii wa ye taaleɪ inɛ ŋa iyi à waa ce dimi bɛɛbe. 3 Debei, ì waa tamaa mà awɔ aa fita si kiitii Ilaaḥ, awɔ iyi ì waa ye taaleɪ inɛ ŋa, nɔ awɔ mɔ ì waa ce dimi bɛɛbe má? 4 Mà ì donda kulai jiida ku jɛɛ do temuæ do suuru ku nɛɛi? I kù mà iyi jiida ku jei Ilaaḥ í mɔsi wa koo si gãmeɛ ku ba i kpaasi kuwɛɛɛ? 5 Amma si na iyi í jò idɔɔ í le nɔ i kù jesi i kpaasi, ì waa faa araɛ idɔɔkɔ iyi í la í rei si aɔo iyi Ilaaḥ á kiiti inɛ ŋa dee dee nɔ inɛ fei á yɔɔ. 6 Aɔo nɔu be á sãa inɛ fei si bei kuceɛ í to. 7 Inɛ ŋa iyi à temuà à waa ce jiida à waa dedɛð

amboe do bɛɛɛɛ, nɔ à waa de aɔa a maà ce nfe, aɔai Ilaaḥ á mua kuwɛɛ hai tãu. 8 Amma inɛ ŋa iyi à kɔsie nɔ a kù waa ceð ntɔ icɛ í gbe laalo, aɔai aa ye idɔɔkɔ nlaɛ. 9 Inɛ iyi wa ce laalo fei á ye wahala do ijuukpā, hai Zuifu ŋa hee ku koo si dimi mmu ŋa. 10 Inɛ mɔ iyi wa ce jiida á ba amboe do bɛɛɛɛ do laakai ku sū, hai Zuifu ŋa hee ku koo si dimi mmu ŋa. 11 Bɛɛbei Ilaaḥ á ce domi bi tɛɛ inɛ gɔ kù re inɛ gɔ.

12 Inɛ ŋa iyi à waa ce dulum hai mà wooda, si wooda hai mà nɔa aa ce nfe. Amma inɛ ŋa mɔ iyi à mà wooda nɔ à waa ce dulum, woodauí á kiiti ŋa, 13 domi kù je inɛ ŋa iyi à waa gɔɔ ideɪ woodau aɔai à je dee dee si wajui Ilaaḥ, í gbe inɛ ŋa iyi à waa ce iyi wa fɔ. 14 Waati iyi dimi mmu ŋa, aɔa iyi a kù mà wooda, à waa ce mii iyi wa fɔ do idɔɔbi nɔa, iyi be wa nyisi iyi woodau í wa si idɔ nɔa. 15 Daa nɔa wa nyisi iyi à kɔ woodau si idɔ nɔa. Idɔ nɔa wa je sɛɛdaɛ, nɔ lasabu nɔa í ya ye taale nɔa walakɔ ku na ŋa ntɔ. 16 Aɔo kiitii Ilaaḥ si bii Jesu Kirisi á kiiti inɛ ŋa bɛɛbei mii ŋau be fei á ce. Á kiiti inɛ ŋa na icɛ iyi à waa ce si asii fei si bei laabaau jiida iyi ñ wa n sisi nɔu wa fɔ.

Zuifu ŋa do wooda

17 Awɔ Zuifu, ì waa cɔ araɛ Zuifu, ì waa naane wooda, ì waa tɔɔ fufu ì ni awɔ ì je inɛ Ilaaḥ. 18 Ì mà mii iyi Ilaaḥ í bi i ce, nɔ wooda í kɔɛ si i ce mii iyi í sãa. 19 Ì waa tamaa iyi aa yɔkɔ i cuaa fɛɛju ŋa nɔ i je inya kumá inɛ ilu kuku ŋa. 20 Ì waa tamaa mà aa yɔkɔ i mua nnyei ŋa bisi, nɔ i kɔ hai mà ŋa si cio, domi ì mà iyi icui kumà do ntɔu si woodai í wa. 21 To, awɔ iyi ì waa kɔ inɛ gɔ ŋa si cio, na mii í ce i kaa kɔ araɛ. Awɔ iyi ì waa sɔ inɛ ŋa a maà ce ile, na mii ì waa ce ile. 22 Awɔ iyi ì ni inɛ ŋa a maà ce sakara, na mii í ce ì waa coo. Awɔ iyi ì cé iwɛ, na mii í ce ì waa bɔ ilè ile be. 23 Awɔ iyi ì

waa tɔɔ fufu si na iyi í jò ì mà wooda, na mii í ce í kù waa jirimæ ì jò irii Ilaaɔ wa beje. ²⁴ Na irii inje Zuifu naji dimi mmu na à ba à waa fòð taalei Ilaaɔ, si bei kukoi idee wa fɔ.

²⁵ Awo Zuifu, bii ì waa too wooda, bangoe í ne aranfaani jiida, amma bii í kù waa jirima woodau, bangoe í je ngbe. ²⁶ Na nju, dimi mmu iyi a kù dasie bango nɔ wa too woodau, Ilaaɔ kaa cɔɔ bei inɛ iyi à dasie bango? ²⁷ Dimi mmu iyi wa too woodau, baa bii a kù dasie bangou á ye taalei inje Zuifu naju, domi baa do iyi ì ce bango nɔ ì mà wooda iyi à kɔ nje í kù waa jirimæ na. ²⁸ Inɛ iyi í je Zuifu do ntɔ kù je inɛ iyi í je Zuifu si kuyei inɛ na. Iyi í nɔ í je bangou ntɔ ntɔ kù je iyi à ya ce si ara. ²⁹ Amma inɛ iyi í je Zuifu ntɔ ntɔ, njui í je Zuifu si idɔe. Iyi í nɔ í je bango do ntɔ njui í je bangoi idɔ. Iɛi Hundei Ilaaɔi, kù je ti wooda. Zuifu dimi beɛbe, Ilaaɔi á saabuɛ, kù je amanɛ na.

3

¹ Debei, aranfaani yoomai Zuifu ku je í ne. Riba yoomai bango ku ce í ne. ² Ntɔ ntɔ aranfaaniɛ í la si mii fei. Sinte, Zuifu naji Ilaaɔ í daa idee si awo. ³ Bii inɛ go na a kù dasi naane, naane hai dasi njuu á jò Ilaaɔ mɔ kù je hai ne naane? ⁴ Aawo, kù je beɛbe. Baa bii inɛ fei í je ilu ibo ka mà iyi Ilaaɔ í je ntɔ. Si bei kukoi idee wa fɔ na irie í ni, Amanɛ na à ne a mà iyi ì je dee dee si ide kufɛɛ,

Nɔ ì ya fɔ ntɔ si kiiti.

⁵⁻⁶ Amma bii laalɔ ku ce nwa í jò à mà iyi Ilaaɔi í je dee dee, beirei aa ka ni. Aa ka ye taalei Ilaaɔ bii wa kpá wa iju? Aawo, kù je beɛbe. N wa n fɔ dei si bei amanɛ na à ya dɔ. Bii Ilaaɔ kù je dee dee, debei beirei á ce ku kiiti andunyau.

⁷ Bii ibom í teese í jò inɛ na à waa ye ntɔi Ilaaɔ, nɔ do yaase beɛbe irie wa bað amboe, na mii í ce á maa ye taalem má bei ilu dulum. ⁸ Na mii í

ce a kaa ka ni, ka ce laalɔ ku ba irii Ilaaɔ ku neð beere. Inɛ go na à ya ni beɛbei n wa n fɔ ku ba a beje irim. Inɛ dimie na aa nɔ a ye ijuukpæ si bei í jɔ.

Inɛ kama kù je dee dee

⁹ Debei, awa Zuifu na mɔ à tia inɛ go na mæ. Aawo, baa keeke, domi à nyisi tá iyi Zuifu na do dimi mmu na aɲa fei à wa si awo gbugbái dulum.

¹⁰ Kukoi ideí Ilaaɔ wa fɔ í ni, Inɛ kama kù je dee dee, baa aká.

¹¹ Inɛ go kù wæe iyi í ne bisi.

Inɛ go kù nɔ kù wæe iyi wa de Ilaaɔ.

¹² Inɛ fei í nyoi,

Inɛ fei í bejei.

Inɛ kama kù wæe iyi wa ce jiida baa aká.

¹³ Idei gele nja í sãmi bei bale foo, Nɔ í ne aci bei njo.

Do ideí gele njuu à ya takið inɛ na.

¹⁴ À ne inɔ kuro nɔ ikpei wa kɔ si gele nja.

¹⁵ Kute gbãa ku kpa inɛi à ne.

¹⁶ Bii à bɔ fei ideí kukpa do inɔ kufɔi à ya jò be.

¹⁷ A kù mà kpãai laakai ku sã.

¹⁸ A kù ne njoí Ilaaɔ.

¹⁹ Amma awa à mà iyi mii iyi wooda wa fɔ fei, inɛ na iyi woodau í kai wa fãa. Wooda í wæeí ku ba gele kama ku mað ne iyi á fɔ, nɔ inɛ fei ku mà iyi Ilaaɔ wa ye taalee. ²⁰ Ntɔ ntɔ inɛ kama kù wæe iyi á yɔkɔ ku jirima wooda hee koo jèð dee dee si wajui Ilaaɔ. Wooda í wæeí ku ba ku jò amanɛ ku mà iyi nju í je ilu dulum.

Yaase bei Ilaaɔ í ya ce inɛ dee dee

²¹ Amma nsei, Ilaaɔ í nyisi wa yaase bei nju í ya ce amanɛ dee dee, kù je do ideí wooda. Woodai Moizi do waliii Ilaaɔ naju à je seɛdae. ²² Inɛ na iyi à dasi Jesu Kirisi naane fei, Ilaaɔ í ce na dee dee na naane iyi à dasiu. Inɛ go kù je iká, ²³ domi inɛ fei í ce dulum nɔ à kua amboei Ilaaɔ.

²⁴ Amma Ilaaɔ í ce na dee dee hai ne ngɔgo ku sã na didɛe do saabuɛ Jesu Kirisi iyi í ya na. ²⁵ Njui Ilaaɔ í jile ku je kuwee. Njeɛ iyi í niká í kpa dulum

dii inε nja iyi à dasiε naanε. Ilaaš í ce beεbei ku nyisiò iyi nju í je dee dee. Tako wo si suurue í temua do dulum dii amanε nja, kù kpā nja iju. ²⁶ Amma si dee dee ku jeε wa nyisi wa si waatii nsei ihē iyi nju inε dee deei, nò nju wa ce inε nja dee dee na naanε iyi à dasi Jesu.

²⁷ Debei, à ne kpāa iyi aa ka tɔɔ fufu má? Aawo, kaa ce. Na mii. Si na iyi í jò kù je wooda ku jirimai à waa ka, bii kù je naanε ku dasi. ²⁸ À nò à ye iyi amanε á je dee deei na naanε iyi í dasi nju akā, kù je na wooda ku jirima. ²⁹ Mà Ilaaš í je ti Zuifu nja anja akāi? Kù je ti dimi mmu nja má? Ntɔ ntɔ í je ti dimi mmu nja mɔ, ³⁰ domi Ilaaš akāi í wεε. Njui á ce inε nja dee dee na naanε ku dasi nja, hai Zuifu nja hee do dimi mmu nja. ³¹ Si beεbe à waa kpa wooda na idei naanε ku dasiui? Aawo. À kɔsi gbugbāε mɔm nii.

4

Yaase iyi à ye si kuwεei Aburhamu

¹ Beirei aa ka fɔ nsei do idei Aburhamu bala nwa. Mii í ba. ² Bii Ilaaš í ce Aburhamu amanε dee dee na ice iyi í ce, á yɔkɔ ku tɔɔɔ fufu. Amma kù ne si bii á tɔɔɔ fufu si wajui Ilaaš, ³ domi kukɔi idei Ilaaš wa fɔ í ni, Aburhamu í dasi Ilaaš naanε nò njui í jò Ilaaš í dooε si inε dee dee.

⁴ Nsei, inε iyi wa ce ice a ci ya doo fiaí lafēε bei amua, ti nje asaiyaεi. ⁵ Amma inε iyi í dasi Ilaaš naanε, nò kù de nju ku je dee dee na iceε, Ilaaš mɔ, nju iyi í ya ce ilu dulum nja dee dee, á doo lafēεu amanε dee dee na naanε ku dasiε. ⁶ Beεbei Davidi mɔ wa fɔ idei inɔ didɔi inε iyi Ilaaš í doo amanε dee dee iyi kù je na iceε. ⁷ Í ni,

Ilu inɔ didɔi inε iyi Ilaaš í kpa ideí kuraraε,
Nò í bii dulum deε.

⁸ Ilu inɔ didɔi inε iyi Ilaaš kù waa doo dulum deε.

⁹ Inɔ didɔu, ti inε nja iyi à ce bango anja akāi? Kù je ti inε nja mɔ iyi a kù ce bango? À tako à fɔɔ tā wo à ni, Ilaaš í doo Aburhamu amanε dee dee na naanε iyi í dasi. ¹⁰ Beirei í ye waati beεbe. Í ce bango ba. Mà kù ce. Waati beεbe kù ce bango titā. Hai lɔ bangoi wa je. ¹¹ Si anyiε í na í ce bango iyi wa je nyinda iyi Ilaaš í coo inε dee dee. Í coo inε dee dee na naanε ku dasiui waati iyi kù ce bango. Beεbe mɔi í na í je balai hai ce bango nja iyi à dasi naanε fei ku ba Ilaaš ku doo anja mɔ inε dee dee nja. ¹² Nò wa je balai woo ce bango nja mɔ, anja iyi kù je bango nju akāi à ce, amma tuubai naanε ku dasi iyi bala nwa Aburhamu í jò si waati iyi kù ce bango, njui anja mɔ à waa too si.

Do naanε ku dasi à ya baò kuwāi Ilaaš

¹³ Ilaaš í cea Aburhamu do dimiε nja kuwā iyi anjai aa je tubui andunyau ihē fei. Kù je si na iyi í jò í jirima wooda, amma si na iyi í jò í je dee dee na naanε ku dasiui.

¹⁴ Bii í je inε nja iyi à waa jirima wooda, anjai aa ne mii nja iyi Ilaaš í ce kuwāεu, naanε ku dasiui ngbei, nò kuwā iyi Ilaaš í ceu mɔ í kpa iri mbe, ¹⁵ domi woodai wa naaò idɔkɔi Ilaaš wa. Amma bii wooda kù wεε, idei wooda ku kua mɔ kaa wεε.

¹⁶ Na nju, kuwāu, ti inε nja iyi à dasi naanei ku ba ku je amua iyi Ilaaš í mu nwa na didɔε nò ku je ti dimii Aburhamu fei. Kù je inε nja iyi à ne wooda anja akā, amma do inε nja iyi à dasi naanε bei Aburhamu, nju iyi í je balai awa fei. ¹⁷ Kukɔi idei Ilaaš wa fɔ í ni, njui n ce balai dimi nkɔ. Njui í je bala nwa si wajui Ilaaš. Ilaaš í dasi naanε, nju iyi í ya jɔ iku nja, nò do ide ku fɔei í taka mii nja iyi a kù wεε wo.

¹⁸ Aburhamu í dasi Ilaaš naanε nò wa cɔɔ kpāa baa do iyi kù ye mii iyi wa degbeu titā. Na nju, Ilaaš í coo balai dimi nkɔ nja si bei í tako í fɔ

í ni, dimiē ŋa aa na a kpɔ. ¹⁹ Waati nŋu í nē zakai adō cɔ. Í mà iyi nŋu í gbo, nɔ Sara aboēu mɔ kaa yɔkɔ ku bí ama má, amma do nŋu fei naanē ku dasiē kù kaye. ²⁰ Kù fūsi naanē ku dasiē awɔ, kù nɔ kù sika si ide iyi Ilaaō í wāu. Naanēu í teese wa muaa gbugbā mɔm nūi nɔ wa saabu Ilaaō, ²¹ domi í mà kam kam, mii iyi Ilaaō í wāu í nē gbugbāi ku coo. ²² Nɔi í jò na naanē ku dasiē Ilaaō í dooē inē dee dee. ²³ Amma iyi à kɔɔ à ni, à dooē inē dee dee, kù jē na irii nŋu akāi à kɔɔ. ²⁴ À kɔɔi na irii awa mɔ iyi Ilaaō wa doo wa inē dee dee, awa iyi à dasiē naanē, nŋu iyi í jī Jesu Lafēē nwa hai si bale. ²⁵ Ilaaōi í jò à kpa Jesu wo na irii dulum du wa nɔ í jūu má ku ba ku ce wa inē dee dee ŋa.

5

À dō do Ilaaō

¹ Nsei, si bei Ilaaō í ce wa inē dee dee ŋa na naanē ku dasi nwa, à dō do nŋu na saabui Lafēē nwa Jesu Kirisi. ² Jesu mɔi í mu nwa kpāa do saabui naanē ku dasi ku sekeē si Ilaaō, nŋu iyi í ce nwa didō. Na didōui à waa leeki dim dim nɔ à nē inɔ didō domi à waa cɔ kpāa iyi aa ka nē baa nwa si amboei Ilaaō. ³ Iyi í re mɔm, baa si wahala à ya ka nē inɔ didōi domi à mà iyi wahala í ya bí temua. ⁴ Bii à nɔ à temua si wahalau, aa ka fita bei inē iyi í jē igū si laakai ku cɔ, nɔ igū iyi à jēu á bí nwa kpāa ku cɔ. ⁵ Nɔ kpāa iyi à waa cɔu kaa jē ngbe domi kubii Ilaaō í wa si idō nwa do saabui Hundēe iyi í mu nwa.

⁶ Si waati iyi a kù nē gbugbā, Kirisi í ku na irii inē ŋa iyi a kù mà bēereí Ilaaō. Í kui si waati iyi Ilaaō í jīlēu. ⁷ À gaabua amanē ku jesi nŋu ku ku baa na inē dee dee. Á yɔkɔ ku jē ilu wɔɔkɔ gɔ á jesi nŋu ku ku na inē jīida gɔ. ⁸ Amma Ilaaō í nyisi wa kubi nlaē domi waati iyi à jē ilu dulum ŋa Kirisi í ku na iri nwa. ⁹ Nsei, si na iyi í jò njei Kirisi í jò Ilaaō í ce wa inē dee dee ŋa, kù nē sika kāma á faaba wa

hai si idōakōe iyi á naa. ¹⁰ Waati iyi à jē mbēeí Ilaaō, í jò à dō do nŋu na ikui Amae. Na nŋu nsei, si bei à dō do nŋu, sika kāma kù wasi á nyi ku faaba wa má na kuwēeí Amau. ¹¹ Iyi í re mɔm, Lafēē nwa Jesu Kirisi, nŋu iyi í jò à dō do Ilaaō, í nyi í jò à nē ino didō má si Ilaaō.

Adamu do Kirisi

¹² Dulum í lɔ wai si andunya hai bi inē akā, nɔ dulum nɔu í naaō iku wa. Si bēēbe, ikuu í tosi inē fei domi inē feii í ce dulum. ¹³ Ntɔi dulum í wa si andunya wo woodai Moizi í bei í naa, amma bii wooda kù wēe, ijuukpāi wooda ku kua mɔ kaa wēe. ¹⁴ Do nŋu fei, hai waatii Adamu hee ku koo si Moizi fei, inē ŋa à ya ku baa do iyi a kù kua wooda bei Adamu í ce.

Aa ka yɔkɔ ka wā Adamu do inē iyi í na í naau. ¹⁵ Ntɔ ntɔ, inē nkpoi í ku na kurarai inē akāu, amma didōi Ilaaō í la í re kurarai Adamu. Didōi Ilaaōu mɔ hai bi inē akāi í naa, nɔ lafēēui í jē Jesu Kirisi. Didōu amua nla nla, nɔ í tosi inē nkpo. ¹⁶ Amuai Ilaaōu do kurarai inē akāu í wāiaia nje, domi kurara akāui í jò Ilaaō á kiiti inē ŋa ku yē taale nŋa, amma didōei á jò ku ce wa inē dee dee baa do iyi à tako à ce kurara nkpo nkpo. ¹⁷ À mà iyi iku í tosi inē fei na kurarai inē akāu. Amma na inē akā mɔi aa ka ba mii iyi í la í re, domi inē iyi í gba didō nla Ilaaō do amua nlae iyi í jò í jē dee dee fei, á maa wēe nɔ á jē bomma na irii Jesu Kirisiu.

¹⁸ Na nŋu, si bei kurarai inē akā í jò Ilaaō í yē taalei inē fei, bēēbe mɔi dee dee ku jēi inē akā í jò inē fei í jē dee dee í baō kuwēe. ¹⁹ Si bei ide hai gbai inē akā í jò inē nkpo í jē ilu dulum, bēēbe mɔi Ilaaō á ce inē nkpo dee dee na ide ku jirimai inē akāu.

²⁰ Wooda í lɔ wai ku ba kurara ku kōsi, amma bii dulum í kōsi, didōi Ilaaō mɔ í ya kōsi ku roo mái. ²¹ Si bei dulum í lɔsi inē fei hee í naaō iku wa, bēēbe mɔi didōi Ilaaō í naa si inē fei ku ba ku ce wa inē dee dee ŋa nɔ

ku mu nwa kuwεε iyi ci ya tā na anu akā iyi à ne do Lafεε nwa Jesu Kirisi.

6

À ku si gāmei dulum, nɔ à je ilu hunde si Kirisi

¹ Debei beirei aa ka ce. Aa ka ya maa ce dulum ku ba didōu ku kōasi? ² Aawo, kù je beεbe. Awa iyi à ku si gāmei dulum, beirei aa ka ce ka maa je kuwεε nwa si dulum má. ³ I kù mà ña awa iyi à dasi wa inyi do irii Jesu Kirisi fei, à kui bei nñu mɔ í ku? ⁴ Na nñu, si inyi ku dasiú à ku do nñu ajɔ, nɔ à si wa do nñu ajɔ, ku ba bei amboei Ilaaḍ Baaba í dedeε hai si bale awa mɔ ka maa ne si kuwεε titō.

⁵ Ntɔ ntɔ, si bei anu akā nwa do nñu í jò à ku do nñu ajɔ, kù ne sika á jò ka dede má hai si bale do nñu ajɔ. ⁶ À mà iyi à kpakpa daa nwo nwa si jli ku gaau do Jesu ajɔ, ku ba daa nwo nwa iyi wa dasi wa dulum nɔu ku kpa iri, nɔ ka maà je arui dulum má, ⁷ domi dulum kaa ne gbugbā kāmá má si inε iyi í ku. ⁸ Nsei, si bei à ku do Kirisi ajɔ, beεbe mɔi à ne naane iyi aa ka ba kuwεε do nñu ajɔ, ⁹ domi à mà iyi Kirisi, nñu iyi í dede hai si bale kaa ku má, iku kù ne sie gbugbā má. ¹⁰ Waati iyi í ku, í kui gbakā akā na irii dulum, amma í baa si kuwεε má, nɔ kuwεε iyi í wa si nsei í je ti Ilaaḍ. ¹¹ Beεbe mɔi inε taka nñe i doo ara nñe bei iku si gāmei dulum, nɔ i doo ara nñe ilu hunde má si wajui Ilaaḍ na anu akā nñe iyi à ne do Jesu Kirisi ña.

¹² Na nñu, i maà jò dulum ku je bomma si ara nñe má, i maà ti i jò kōdeεi arau ku kāmia ñe má. ¹³ I maà ti i jò ikō ikōi ara nñe kāmá kù wa si awɔi dulum má i maa ceò laalɔ ña. Amma i so ara nñe i na Ilaaḍ bei inε ña iyi à jli wa hai si bale, nɔ i so ikō ikōi ara nñe fei i daa Ilaaḍ si awɔ ña i maa ceò jüida. ¹⁴ Dulum kù ne ku ne si ñe gbugbā má domi wooda kù ne gbugbā si ñe amma didōi Ilaaḍi í ne gbugbā si ñe.

Ka je arui ice jüida ku ce

¹⁵ To, mii aa ka ce. Si bei Ilaaḍ í ce nwa didō nɔ wooda kù ne si wa gbugbā, dulum nii aa ka maa ce? Aawo, kù je beεbe. ¹⁶ Ì mà sāa sāa ña bii ì so ara nñe ì daa inε gɔ si awɔ ì waa jirimae ña, inε iyi ì waa jirimau be ña aruei ì je ña. Bii ì je arui dulum ña, kōkōεi í je iku, bii ì nɔ ì je arui Ilaaḍ ku jirima ña, kōkōi nñu mɔi á jò Ilaaḍ ku ce ñe inε dee dee ña. ¹⁷ Amma ka saabu Ilaaḍ domi baa do iyi ì je arui dulum ña wo, nsei do inɔ akāi ì waa jirima kōkōsi iyi à da nñe si awɔ. ¹⁸ À ya ñe hai si awɔi dulum, nɔ ì baa ì je arui ice jüida ku ce ña. ¹⁹ Ñ wa n sō ñe ideu ihēi do yaasei kucei inε ña na gbugbā hai ne nñe. Si bei ì tako ì so ikō ikōi ara nñe ikā ikā ì daa riisi do laalɔ si awɔ bei aru ku ba ì ceò laalɔ ña, nsei ì ne ì so ikōi ara nñe fei ì jò ku je arui ice jüida ku ce ñau ña ku ba daa nñe ku má.

²⁰ Waati iyi ì waa je arui dulum ña, ì ya jilɔ si ì kù ne ì ce mii iyi Ilaaḍ wa tɔɔ ñei. ²¹ Riba yoomai ì ya ba ña waati beεbe. Riba iyi ì ba ñau wa mu ñe anyɔ nsei, nɔ iri ku kpae ikui. ²² Amma nsei à ya ñe hai si awɔi dulum ì baa ì je arui Ilaaḍ ña, riba nñei ì je daa iyi í má, iri ku kpae mɔi í je kuwεε hai tā. ²³ Ribai dulum nii ì je iku, amma amuai Ilaaḍi í je kuwεε iyi ci ya tā na anu akā nwa iyi à ce do Jesu Kirisi Lafεε nwa.

7

Nje ku so í je nwa yaase

¹ Inε inεm ña, inε iyi ì mà wooda ña, ì kù mà ña iyi wooda í ne gbugbāi si amane si waati iyi í wεε si hunde nñu akā? ² Beεbe mɔi abo à so mākɔ ì ne ku wa bi mākɔε si waati iyi mākɔu ì wεε. Amma bii mākɔu í ku abou í fita hai si woodai nje ku so mbe. ³ Na nñu, bii mākɔu í wεε nɔ abou í koo í so mākɔ mmu, abo à ce sakarai aa kpoo. Amma bii mākɔε í ku, í fita si woodai nje ku soui. Waati beεbe bii í so mākɔ mmu kù je à ce sakara má. ⁴ Beεbe mɔi inε

inɛm ɲa, anu akā nɲe do Kirisi í jò inɛ mǎ ì ku do nɲu ajǎ nǎ ì fita hai si awǎi wooda. Bebei ti inɛ mmui ì je ɲa. Ti inɛ iyi í jǐ hai si balɛui ì je ɲa ku ba í so iso iyi í je ti Ilaaǎ ɲa. ⁵ Waati iyi à wɛɛð daa nwo nwa ɲa wo, kǎɛɛ laalǎ iyi wooda í dede si wa wa ce ice si ikǎi ara nwa ikā ikā fei nǎ wa bǎð wa bi iku. ⁶ Amma nsei, si bei à ku si gāmei wooda, nɲu iyi wa mu wa wo bei aru, à fita hai si awǎɛ. Bebei aa ka yǎkǎ ka cea Ilaaǎ ice do daa titǎ iyi í je ti Hundei, kaa je do daa nwo iyi í je ti wooda.

Wooda do dulum

⁷ To, beirei aa ka fǎ. Woodau dulum nii? Aawo, kù je beɛbe. Amma na saabui woodai ì jǎ ì mà dulum. Ntǎ ntǎ, n kaa n mà mà kǎɛɛ dulum nii wo bii wooda kù ni n mà ñ ce kǎɛɛ. ⁸ Nǎ na woodai dulum í ba kpāa í biiim kǎɛɛ ikā ikā fei, domi bii wooda kù wɛɛ dulum mǎ kaa wɛɛ. ⁹ Tako waati iyi n kù mà wooda, ñ wɛɛ wo, amma waati iyi ñ na ñ mà wooda, dulum í dedei ¹⁰ nǎ ñ ku. Bebei wooda iyi í nɛ ku jǎ n nɛ kuwɛɛ, ñ ba wee ikui í naam wa, ¹¹ domi dulum í ceð wooda ice nǎ í wa inyii itim í kpm.

¹² Ntǎ ntǎ wooda í má nǎ ideɛ mǎ í má, í je dee dee, í nǎ í sǎa. ¹³ Debei mii jiidau í baa í jem kpāai iku? Aawo, kù je beɛbe. Dulum nii í kpm. Mii jiidai í so í na í kpm do. Nɲui í jǎ à yǎɔ iyi dulum í je mii laalǎ do ntǎ nǎ í gaabu í caa.

Inɛ iyi dulum í kāmia

¹⁴ Ntǎi à mà iyi woodai Ilaaǎ ti Hundei, amma amu amanɛi iyi à taa dulum ñ je aruɛ. ¹⁵ Mii iyi ñ wa n ce n ci ya n mà yaaseɛ, domi mii iyi ñ bi, n ci ya n ce nɲu, amma mii iyi ñ cé, nɲui ñ ya n ce. ¹⁶ Bii ñ wa n ce iyi n kù bi, ñ jesi iyi wooda í sǎa. ¹⁷ Amma bii beɛbei, kù je amui ñ wa n coo má, dulum iyi í wa sim nii wa coo. ¹⁸ Ñ mà sǎa sǎa iyi mii jiiida kāmia kù wa sim, waatǎ daam nii ñ wa n fāa, domi waati kāmia fei idǎm í ya maa bi jiiida ku ce, amma kucei

n ci ya n yǎkǎ. ¹⁹ N ci ya n ce jiiida iyi ñ bi, í gbe laalǎ iyi n kù biu. ²⁰ Nǎ bii ñ wa n ce iyi n kù bi, kù je a ni amui ñ wa n coo, dulum iyi í wa sim nii wa coo.

²¹ To, ñ ye ide go í wɛɛm. Nɲu wee. Waati iyi ñ bi jiiida ku ce fei, laalǎ í ya maa má sim. ²² Si idǎm woodai Ilaaǎ ku jirima í dǎ, ²³ amma si kucei ikǎ ikǎi aram fei ñ wa n ye ide mmu go iyi wa ja do lasabum, nǎ wa cem arui dulum iyi í wa sim. ²⁴ Ilu inǎ kufǎi ñ je. Yooi á nyam hai si awǎi ara iyi wa bǎɔm ikuu ihɛ. ²⁵ Ñ wa n saabu Ilaaǎ do saabui Jesu Kirisi Lafɛɛ nwa.

Beɛbe moi, ñ je arui woodai Ilaaǎ si idǎm, amma si daam ñ je arui gbugbǎi dulum.

8

Kuwɛɛ iyi Hundei Ilaaǎ wa mu nwa

¹ Na nɲu, nsei Ilaaǎ kaa ye taalei inɛ ɲa iyi à nɛ anu akā do Jesu Kirisi má. ² Hundei Ilaaǎi í ya jǎ inɛ ku ba kuwɛɛ na saabui Jesu Kirisi, nǎ gbugbǎi Hundei ñ nyam hai si gbugbǎi dulum do ti iku. ³ Mii iyi woodai Moizi kù yǎkǎ ku ce si na iyi í jǎ mǎngǎi amanɛ ɲa í jǎ woodau í kua gbugbǎ, Ilaaǎ í coo. Dulum iyi í wa si arai amanɛ, í kiitie si waati iyi í jǎ Ama nɲu takǎɛ í so ara iyi í jǎ arai dulum dii amanɛ ɲa, nǎ í bǎɔ wa ku na ku je kuwee na dulum. ⁴ Ilaaǎ í ce beɛbei ku ba isɛɛnɛ nwa ku je dee dee si ide iyi woodau wa fǎ, awa iyi a kù waa nɛ si idǎɔbii ara nwa, í gbe si idǎɔbii Hundei Ilaaǎ. ⁵ Inɛ ɲa iyi à waa nɛ si idǎɔbii ara, lasabu nɲa fei si daai arai í ya wa. Amma inɛ ɲa iyi à waa nɛ si idǎɔbii Hundei Ilaaǎ, lasabu nɲa fei si mii iyi Hundei í bii í ya wa. ⁶ Inɛ iyi lasabuɛ fei í wa si idǎɔbii ara, ikui á je iri ku kpǎɛ. Amma inɛ iyi lasabuɛ í wa si mii iyi Hundei Ilaaǎ í bi, lafɛɛ á ba kuwɛɛ do laakai ku sǎ. ⁷ Inɛ ɲa mǎ iyi à waa too idǎɔbii ara, anɲai à je mbɛɛi Ilaaǎ ɲa. A kù waa jirima woodaɛ, nǎ a

kaa yókò mòm. ⁸ Ine ña iyi à waa too idəəbii ara a kaa yókò a ce iyi á d̄s̄a Ilaaḍ si.

⁹ Amma ñe i kù waa too idəəbii ara, ì waa ne ñai bei Hundei í bi, ñe iyi Hundei Ilaaḍ í wa si ñe. Ine iyi kù ne Hundei Kirisi, laf̄e kù je ti Kirisi. ¹⁰ Nò bii Kirisi í wa si ñe, baa do iyi ara ñe í ku na dulum fei, hundei ñe á maa w̄e domi ì je dee dee si wajui Ilaaḍ ña. ¹¹ Ilaaḍi í j̄i Jesu hai si bal̄e. Nò bii Hundei ññu iyi í j̄i Kirisi hai si bal̄e í wa si ñe á na ara iku ñe ñau m̄o kuw̄e na saabui Hundei iyi í wa si ñe.

¹² Na ññu ñe inem ña, Ilaaḍi à ne ka saabu, kù je ara hee arau ku tilasi wa ka ceò mii iyi í bi. ¹³ Ntò ntò, bii ì waa ce idəəbii ara aa ku ña. Amma bii ì j̄o Hundei Ilaaḍ í sobi ñe í kpaò kookoosui arau aa ne kuw̄e ña, ¹⁴ domi in̄e ña iyi Hundei Ilaaḍ wa gb̄a fei, aṅai à je amai Ilaaḍ ña. ¹⁵ Hundei iyi Ilaaḍ í mu ñe kaa ce ñe aru, kaa nò ku j̄o ñjo ku mu ñe má, amma Hundei í ce ñe amai Ilaaḍ ña, nò do saabuei aa ka yókò ka kpe Ilaaḍ, ka ni Baaba. ¹⁶ Hundei Ilaaḍ takae wa s̄o hundei nwa iyi á je amai Ilaaḍ ña. ¹⁷ To, si bei à je amae ña, ññui í j̄o à ne baa si mii iyi í j̄ile nwa. Aa ka ne ikp̄e do Kirisi aṅo, domi bii à baa ijuukp̄ae ku kp̄e, beɛbe m̄o aa ka baa amboe ku kp̄e má.

Amboe iyi á na ku naa

¹⁸ N̄ mà wahalai nsei nwau ih̄e kù je nk̄ama do amboe iyi Ilaaḍ á na ku nyisi wa. ¹⁹ Baa mii ña iyi Ilaaḍ í taka fei à waa degbe aṅo ññu do saasa, aṅo si bii Ilaaḍ á j̄o à ye amboe si amae ña, ²⁰ domi mii ña iyi í taka fei à d̄asi kp̄ai nfe ku ce, kù je na idəəbii aṅa taka ña, Ilaaḍi í coo beɛbe. Do ññu fei, kp̄aa ku c̄ou m̄o í w̄e ²¹ iyi Ilaaḍ á ya mii ñau m̄o ku ba k̄ama ña ku maà beje má nò a ne ikp̄e si amboei ara ku nei amai Ilaaḍ ña. ²² À mà iyi hee nsei mii ña iyi Ilaaḍ í taka fei à waa kakaai bei inaabo iyi wa kakaai do ara kuroi kubí. ²³ Nò iyi í re mòm,

baa awa iyi Ilaaḍ í mu nwa Hundei bei fiai kaazigi, à waa kakaai si ido nwa à waa degbeò Ilaaḍ ku nyisi iyi à je amae ña ntò ntò nò ku faaba ara nwa. ²⁴ Faabau í je tu wa, amma si kp̄ae ku c̄oi à wa si tit̄a. Bii à ye mii iyi à waa degbe, kudegbe kù w̄e má. Mii iyi aman̄e wa ye á maa c̄o kp̄ae má? ²⁵ Amma bii à waa c̄o kp̄ai mii go iyi a kù waa ye, aa ka maa degbei do temua.

²⁶ Beɛbe m̄o Hundei Ilaaḍ í ya maa sobi wa si gbugb̄a hai ne nwa, domi a ci ya ka mà mii iyi í s̄la ka t̄o. Amma Hundei takaei í ya t̄o Ilaaḍ na iri nwa do ide iyi í re ide ku fai aman̄e ña. ²⁷ Nò Ilaaḍ, ññu iyi wa ye id̄oi aman̄e ña í mà mii iyi Hundei wa lasabu, domi do idəəb̄iei Hundei wa t̄ae na irii in̄e ña iyi à je t̄e.

²⁸ Nò iyi í re mòm, à mà s̄aa s̄aa, in̄e ña iyi à bi Ilaaḍ, aṅa iyi í kpe si idəəbie à je t̄e, Ilaaḍ wa ce ice si mii iyi í ba ña fei ku ba ku ce ñña j̄iida. ²⁹ Ntò ntò, in̄e ña iyi Ilaaḍ í cica hai tako, aṅai í j̄ile ku ba a j̄o Am̄e. Si beɛbe Am̄eui á je yem̄ai if̄o nk̄o nk̄o. ³⁰ Ine ña iyi í cica í j̄ile, ññui í kpe ña. Ine ña iyi í kpeu í ce ña dee dee. Ine ña iyi í ce dee deeu í ce ñña ikp̄ei amboe.

Kulai kubii Ilaaḍ

³¹ Debei beirei aa ka f̄o má. Bii Ilaaḍ í je tu wa, yooi á yókò ku je m̄be nwa. ³² Ilaaḍ kù koò amai ññu takae, amma í j̄o à daa in̄e ña si aw̄o à kpaa na irii awa fei. Ññu iyi í na wa am̄e beɛbe, beirei á ce iyi kù mu nwa mii iyi í gbe fei. ³³ Ine ña iyi Ilaaḍ í cica, yooi á yókò ku má ña dulum má. Kù w̄e, domi Ilaaḍi í ce ña dee dee. ³⁴ To, yooi á yókò ku ye taale ñña. Kù w̄e, domi Jesu Kirisi í ku, nò iyi í re mòm í j̄i hai si bale má, í wa aw̄o ñjei Ilaaḍ. Í nò wa t̄o Ilaaḍ na iri nwa. ³⁵ Yooi á yókò ku f̄efe wa do kubii Kirisi. T̄nya? Mà wahala. Mà ijuukp̄a. Mà ari. Mà are. Mà mbirisi. Mà iḡu. ³⁶ Ntò ntò,

Lafɛɛ, na iriei à ya ka wa si anui iku
alèò daakò.

À waa cɔ wa bei angudā ŋa iyi à waa
bɔ ku saka,

si bei kukɔi ideɪ Ilaaɔ́ í fɔ. ³⁷ Amma
si mii ŋau ihɛ fei à je igũ mam mam
na saabui Kirisi iyi í bi wa, ³⁸ domi
n mà kam kam, nkāma kù weɛ iyi á
yɔkɔ ku fɛɛfɛ wa do kubie. Baa iku
kaa yɔkɔ, wala kuwɛɛ, do amaleka
ŋa, do yiikoi lele ŋa. Mii iyi í ba wa
nnyi hee do iyi á na ku ba wa ala fei,
kāma ŋa kaa yɔkɔ. ³⁹ Mii ŋa iyi à
wa lele do iyi à wa ilɛ hee do mii iyi
à taka fei, nkāma kaa yɔkɔ ku fɛɛfɛ
wa do kubi iyi Ilaaɔ́ í nyisi wa si Jesu
Kirisi Lafɛɛ nwa.

9

Ilaaɔ́ do inɛi Izireli ŋa

¹ Ntɔ̀ n wá n fɔ, amu inɛi Kirisi, n
kaa n sɔ̀ ibo. Idɔ̀m do Hundiɛ Ilaaɔ́
à jesi iyi ntɔ̀i. ² Inɔ̀m í fɔ ntɔ̀ ntɔ̀ na
Zuifu kpaasi ŋa nɔ̀ n ya n maa n ce
araare ŋa waati kāma fei. ³ An jesi
Ilaaɔ́ ku ceekpem nɔ̀ ku fɛɛfɛɛm do
Kirisi ku ba inɛ ŋa iyi à je dimim a
ba faaba. ⁴ Anjai à je inɛi Izireli ŋa,
inɛ ŋa iyi Ilaaɔ́ í cica a je tɛɛ bei amaɛ
ŋa, nɔ̀ í nyisi ŋa amboeɛ. Do anjai í
dɛ akabuue ŋa, nɔ̀ í na ŋa wooda do
kpāaɛ ku tɔ̀, do ideɪ kuwāɛ. ⁵ Bala
ŋa ŋai à je inɛi Ilaaɔ́ ŋa. Si dimi
ŋjai Kirisi í fita bei amanɛ ŋju iyi í
re mii fei. Nɔ̀ju í je Ilaaɔ́, ŋju iyi í jɔ̀
ka maa saabui hee do aɔ̀ fei. Ami.

⁶ Kù je n wá n ni ide iyi Ilaaɔ́ í wāu
í je nɔ̀be, amma kù je inɛ ŋa iyi à bí
si dimii inɛi Izireli ŋau feii à je inɛi
Izireli do ntɔ̀. ⁷ Kù nɔ̀ kù je inɛ ŋa
iyi à bí si dimii Aburhamu feii à
je tɔ̀kuɛ ŋa do ntɔ̀, domi Ilaaɔ́ í sɔ̀
Aburhamu í ni, dimii amai Izaaki
ŋai aa je tɔ̀kuɛ ŋa. ⁸ Waatɔ̀ kù je amai
Aburhamu ŋa feii à je amai Ilaaɔ́
ŋa, í gbe amu ŋa ŋa iyi Ilaaɔ́ í cea
kuwāɛ ŋau, anja akā. ⁹ Ide iyi Ilaaɔ́
í wāð Aburhamu weɛ, í ni, adɔ̀ gɔ̀
suku be iyi ihɛ an nyi wa má, hee
waati beɛbe Sara á bí ama inɛmɔ̀kɔ.

¹⁰ Kù je iyi be ŋju akā, amai
Rebeka minji ŋau fei sika ŋai. Baa
ŋjai í je bala nwa Izaaki. ¹¹⁻¹² Amma
do ŋju fei, hee Rebeka ku maa bí
ŋa, si waati iyi a kù ce jiida gɔ̀ titā
hee má je laalo, Ilaaɔ́ í sɔ̀ Rebeka í ni,
inɛ sintei á ya sūa inɛ ankāanyiu iri
ile. Í fɔ beɛbeɪ ku ba ku nyisi iyi ŋju
í ya cica inɛ ŋai bei ŋju takai ŋju í
bí, nɔ̀ í kpe ŋa si bei ŋju takae í jile,
kù je na kuce ŋa. ¹³ Tiai ideɪ Ilaaɔ́ í
fɔ má í ni, Ilaaɔ́ í ni, n bi Zakabu nɔ̀ n
cé Ezau.

¹⁴ Debei, beirei aa ka fɔ nsei. Ilaaɔ́
kù je dee deei? Aawo, kù je beɛbe,
¹⁵ domi í sɔ̀ Moizi í ni, inɛ iyi n bii
an cea didɔ̀, nɔ̀ inɛ iyi n bii an ce
araareɛ. ¹⁶ Na ŋju, kù je na idɔ̀ɔ̀bii
inɛ gɔ̀, kù nɔ̀ kù je na kookaai inɛ
gɔ̀, amma na araareɛ Ilaaɔ́i. ¹⁷ Beɛbeɪ
kukɔi ideɪ Ilaaɔ́ wa fɔ ideɪ Farad, ŋju
iyi Ilaaɔ́ í le idɔ̀ɛ í ni n kā n ceɛ
ilaalui ku ba inɛ ŋa a ye gbugbām
sie, nɔ̀ inɛi andunya fei ku gbɔ̀ irim.
¹⁸ Beɛbeɪ Ilaaɔ́ í ya ce araareɛ inɛ iyi í
bi, nɔ̀ ku le idɔ̀i inɛ mɔ̀ iyi í bi.

¹⁹ Bii beɛbeɪ, inɛ gɔ̀ á yɔkɔ ku sɔ̀m
ku ni, Ilaaɔ́ kù ne kpāa ku ye taaleɪ
amanɛ ŋa má, domi inɛ kāma kaa
yɔkɔ ku dede si mii iyi í jile. ²⁰ Awɔ̀
iyi ì waa fɔ beɛbe, yooi ì je i bei i
kakɔ̀ Ilaaɔ́. Caka á yɔkɔ ku bee woo
ma ku ni, na mii í ce ì mam be ihɛ?
²¹ Kù je woo ma cakai á ceð ama bei í
bi ba. Si ama akāu be kaa yɔkɔ ku ce
caka iyi à ya maa ceð ice waati kāma
fei do caka iyi í ne beɛɛɛ í re ba.

²² To, yaaseu be wa nyisi mii iyi
Ilaaɔ́ í ce. Í bi ku nyisi inɛ gɔ̀ ŋa
idɔ̀ɔ̀kɔ̀ nlaɛ do gbugbāɛ. Amma í
temuai titā do inɛ ŋa iyi idɔ̀ɛ í kɔ̀ siu,
anja iyi à ye bei caka ŋa iyi aa nyu.
²³ Amma í bi ku nyisi inɛ gɔ̀ ŋa mɔ̀
bei amboeɛ í la í to. Anjai í ce araare
ŋa nɔ̀ í ce sɔ̀lu ŋa hai ku kpe a ne
ikpɛ si amboeɛ. ²⁴ Inɛ ŋau awai. Si
inɔ̀ nwa Zuifu ŋa do hai je Zuifu ŋa
à wasi. Ilaaɔ́i í kpe awa fei. ²⁵ Beɛbeɪ
walii Ozee í fɔ si tiaɛ í ni, Ilaaɔ́ í ni,

Ine ɲa iyi a kù jε tom wo, nsei an kpe ɲa inεm.

Dimi ɲa iyi n kù bi wo, nsei an kpe ɲa baakɔɔm ɲa.

²⁶ Nɔ tengi bii n sɔ ɲa wo n ni, i kù jε inεm ɲa,

Be mɔi an kpe ɲa má amam ɲa, amu iyi n jε irii kuwεε.

²⁷ Nɔi walii Ezai í fɔ ide hee lele na irii inei Izireli ɲa í ni, baa bii inei Izireli ɲau à kpɔ bei sãai acii ido, inε mɔi á ba faaba. ²⁸ Ide iyi Ilaaɔ́ í fɔu á kɔi mam mam si andunya, nɔ kaa kpe mɔm. ²⁹ Í ye mbe bei walii Ezai í tako í fɔu iyi í ni,

Bii Aɔ́ Lafɛε, ilu gbugbã fei kù jɔ nwa fiti mɔi amanε ɲa wo ni,

Awa fei aa ka kui wo bei inei Sodomu ɲa,

Do inei Gɔmɔɔ ɲa.

Inei Izireli ɲa do laabaau jiiida

³⁰ Debei, beirei aa ka fɔ. Bei aa ka fɔ wee, dimi mmu ɲa iyi a kù waa de à jε dee dee si wajui Ilaaɔ́ wo, nsei à jε dee dee na saabui naanε ku dasi ɲa. ³¹ Amma inei Izireli ɲa iyi à waa de aɲa a too wooda ku ba aɲa a jε dee dee si wajui Ilaaɔ́, kù ce. ³² Na mii. Si na iyi í jɔ inei Izireli ɲa a kù dedεε do naanε ku dasi, í gbe do ice ɲa. À koosε si kuta iyi í ya jɔ inε ɲa a koosεu. ³³ Idei kukɔu wa fãa í ni, Wee n wa n jile inε gɔ Siɔɔ iyi í ye bei kuta bi ku koosε.

Nɲui á jɔ inε gɔ ɲa a cuku,

Amma inε iyi í dasie naanε kaa ye anyɔ.

10

¹ Inε inεm ɲa, iyi n bi si idɔm fei do iyi n wa n tɔɔ Ilaaɔ́, nɲui í jε dimim ɲa a ba faaba. ² Ntɔ ntɔ, an yɔkɔ n fɔ na iri ɲa n ni à waa cea Ilaaɔ́ ice do himma, amma a kù nε kumà. ³ A kù mà bei Ilaaɔ́ í ya ceɔ inε dee dee, nɲui í jɔ à de kpãa ɲa bei aa ce a jεɔ dee dee, nɔ a kù waa too si kpãa iyi Ilaaɔ́ í jile. ⁴ Kpãa iyi Ilaaɔ́ í jileui í jε Kirisi iyi í na í kpa

irii woodai Moizi nɔ inε iyi í dasie naanεu fei á jε dee dee si wajui Ilaaɔ́.

Faabau í jε ti inε ɲa iyi à dasi Lafɛε naanε fei

⁵ Ide iyi Moizi í kɔ si yaase bei inε á jεɔ dee dee si wajui Ilaaɔ́ si wooda ku jirima wee. Inε iyi wa jirima wooda ɲau fei, si nɲui á ba kuwεε. ⁶ Amma ide iyi à kɔ si yaase bei amanε á jεɔ dee dee na naanε ku dasi wee. Maà ti í fɔ si idɔε í ni, yooi á bɔ lelei Aɔ́. Bii ì waa fɔ beεbe, í ye bei ì waa de Kirisi ku kita wai. ⁷ Nɔ i maà ti í fɔ í ni, yooi á lɔ lelei ile. Bii ì waa fɔ beεbe, í ye bei ì waa de ku dede Kirisi hai si bale mái. ⁸ Debei, beirei ideu wa fɔ. Bei wa fɔ wee. Ide iyi ì waa dedεu kù jiiε, í wa si gelee mɔm do si idɔε. Ideu nɲui í jε idei naanε ku dasi iyi à waa waazo, iyi í ni, ⁹ bii ì fɔ do gelee ì ni Jesui í jε Lafɛε, nɔ ì dasi naanε si idɔε iyi Ilaaɔ́ í dedεε hai si bale, aa ba faaba, ¹⁰ domi do idɔi amanε í ya dasiɔ naanε ku ba ku jε dee dee si wajui Ilaaɔ́, nɔ do gelee mɔi í ya fɔɔ ide ku ba ku baɔ faaba. ¹¹ Tiai idei Ilaaɔ́ í nɔ í fɔ í ni, inε iyi í dasie naanε fei kaa ye anyɔ. ¹² Beεbei inε gɔ kù jε ikã, hai Zuifu ɲa hee ku bɔ do dimi mmu ɲa fei. Aɲa fei Lafɛε akãi à nε. Amanie mɔ í jε ti inε ɲa iyi à waa tɔɔε fei. ¹³ Debei inε iyi wa tɔɔ Aɔ́ Lafɛε fei á ba faaba, si bei idei Ilaaɔ́ í fɔ.

¹⁴ Nɔ beirei inε ɲa aa ce a tɔɔε bii a kù dasie naanε. Mà beirei aa ce a dasie naanε bii a kù gbɔ idee. Nɔ beirei aa ce a gbɔ idee bii inε gɔ kù ce waazoɔ ideu. ¹⁵ Nɔ beirei aa ce a ce waazoɔ ideu bii kù jε inε gɔ í be ɲa. Kukɔi idei Ilaaɔ́ wa fɔ í ni, inɔ didɔ́ nlai kunaai inε ɲa iyi à dabii à waa sisi laabaau jiiidau. ¹⁶ Amma kù jε inε feii í jesi idei laabaau jiiidau. Beεbei walii Ezai mɔ í fɔ í ni, Lafɛε, yoo ɲai à dasi waazo nwau naanε. ¹⁷ Beεbe mɔi naanε ku dasi wa ɲai hai si ide iyi inε wa gbɔ. Nɔ ide iyi à waa gbɔu idei Kirisi.

¹⁸ Amma n̄ wa n beei, Zuifu n̄a a kù gb̄o ideui? À gb̄o, domi à k̄o à n̄i,

Woo ce waaZo n̄au à dabii si andunya fei

N̄o in̄e fei í gb̄o ide n̄a.

¹⁹ To, n̄ wa n bee má, in̄ei Izireli n̄a a kù gb̄o yaasei ideu ba. À gb̄o, si bei Moizi í tako í k̄o na iri n̄a í ni,

Ilaaḥ í ni,

An dede igu n̄je do dimi ḡo iyi a kù waa saalu bei dimi,

N̄o n dede id̄o k̄o n̄je do dimi hai ne bisi.

²⁰ Ezai m̄o í k̄o do w̄o k̄o í ni, Ilaaḥ í ni,

In̄e n̄a iyi a kù waa d̄e d̄e em n̄ai à ȳem,

N̄o n̄ nyisi n̄a aram, kù n̄o kù je an̄ai à t̄o m̄.

²¹ Amma si ḡa me i irii in̄ei Izireli n̄a í k̄o í ni, Ilaaḥ í ni, hai daak̄o n̄ to awo bi hai gb̄o ide ilu it̄i ku yika n̄a.

11

Ilaaḥ kù k̄o si in̄ei Izireli n̄a

¹ Debei n̄ wa n beei, Ilaaḥ í k̄o si in̄e n̄ai? Aawo, kù je bebe, domi amu takam in̄ei Izirelii n̄ wa n je, n̄ je t̄okui Aburhamu si dimii Benzam̄e. ² Ilaaḥ kù k̄o si in̄e n̄a iyi í tako í cica hai kukpeu. Mà i kù mà n̄a bei kuk̄o idei Ilaaḥ í f̄o n̄a si waati iyi Elii í b̄o taalei in̄ei Izireli n̄a bi Ilaaḥ í ni, ³ Laf̄e, in̄e n̄au à kpa waliie n̄a n̄o à k̄e k̄e bi kuwee n̄a. Amu ak̄ai n̄ gbe iyi n̄ wa n jirim̄e, à n̄o à waa d̄e hundem ku n̄ya. ⁴ Amma Ilaaḥ í j̄e a í ni, n̄ ne aman̄e dubu m̄e je má iyi a kù gule si wajui iw̄e iyi à ya kpe Baali.

⁵ Bebe m̄o, baa n̄sei in̄ei Izireli m̄b̄o n̄a à waa jirima Ilaaḥ, an̄a iyi í cica na did̄o eu. ⁶ Í cica n̄ai na did̄o, kù je na ice. Bii í je do iceui, did̄o kù je did̄o má.

⁷ Nt̄o nt̄o beirei í ce. In̄ei Izireli n̄a a kù ba mii iyi à waa d̄e. Si in̄o n̄a in̄e n̄a iyi Ilaaḥ í cicaí à baa. In̄e n̄a iyi à gbe à lele id̄o n̄a. ⁸ Na irii n̄ai kuk̄o idei Ilaaḥ í ni,

Ilaaḥ í da n̄a si sisi njoo si id̄o.

N̄o í mu n̄a iju iyi a kaa ȳo k̄o a yeò ilu.

N̄o í mu n̄a it̄i iyi a kaa ȳo k̄o a gb̄o ide hee do n̄nyi fei.

⁹ N̄o Davidi m̄o í ni,

Jingau n̄a ku je n̄a cek̄um do tao,

N̄o ku nyi ku je n̄a bi ku koose má

Ku ba a koo a ba ijuukp̄a.

¹⁰ J̄o ilu kuku ku wa si iju n̄a a maà ye ilu.

N̄o i j̄o a ya bate a maa ceò ice do a j̄o fei.

¹¹ N̄o í j̄o n̄ wa n bee, si waati iyi in̄ei Izireli n̄a à koose, à cukui hee do a j̄o fei? Aawo, kù je bebe. Amma

na kucuku n̄ai í j̄o dimi mmu n̄au m̄o à baò faaba ku ba igu n̄a ku

dede si n̄a. ¹² Debei, si bei kucukui in̄ei Izireli n̄a í j̄o hai je Zuifu n̄a à

ba amanii Hunde, n̄o kukaye in̄ei Izireli n̄a í k̄o si amanii dimi mmu

n̄a, zaka beirei amanii dimi mmu n̄au á la ku to waati iyi in̄ei Izireli n̄a

fei aa na a ba kp̄ai faaba.

Dimi mmu n̄a à ba faaba

¹³ In̄e dimi mmu n̄au be, in̄ei n̄ wa n ba ide ku f̄o, amu iyi n̄ je woo be

bi tu n̄e. N̄ ya n maa ne in̄o did̄o do iceui iyi n̄ wa n ce. ¹⁴ Si iceui bei n̄ wa n d̄e kp̄a n dedeò igui dimim n̄a, ku

ba in̄e ḡo n̄a n̄a a ba faaba. ¹⁵ Ilaaḥ í j̄o hai je Zuifu n̄a à d̄o do n̄ju si waati

iyi í j̄o Zuifu n̄a tit̄a. Debei, beirei á ye si waati iyi á gba n̄a má. N̄ju bei á

j̄o an̄a iyi à ku wo a baa si kuwee.

¹⁶ Si iyaf̄ui p̄e iyi à kpo, bii p̄e sinte iyi à ceu í je ti Ilaaḥ, debei p̄e fei ti Ilaaḥi. Bebe m̄o bii ic̄ai j̄i

í je ti Ilaaḥ, do amaaw̄e n̄a fei ti Ilaaḥi. ¹⁷ Amma n̄sei à cafe amaaw̄o

ḡo n̄a hai si j̄i ndii olivi, n̄o in̄e iyi í je amaaw̄o j̄i ndii sako, in̄ei à s̄asi agbe n̄a. N̄sei wee, in̄e m̄o ì waa ba

inyi iyi wa naa si amaaw̄o n̄au hai si ic̄au. ¹⁸ Na n̄ju, i maà t̄o fufu n̄a si

amaaw̄o n̄a iyi à cafeu. Beirei aa ce i t̄o fufu n̄a. I j̄o í mà n̄a iyi kù je in̄ei ì

waa mu ic̄au, ic̄au n̄jei wa mu n̄e.

19 Ine akã nɛe ɔ́ ni, à cafe amaawɔ́ ɲau bei ku ba a sásim si agbe ɲɲa. 20 Ntɔ́i, à da ɲai na naane hai dasi ɲɲa, nɔ́ awɔ́ mɔ́ ì wa agbɛu bei na naane ku dasie. Maà tɔ́ fufu, amma ce ɲjo, 21 domi bii Ilaaḥ kù jò amaawɔ́ sinte ɲau, á na ku jò awɔ́ mɔ́? 22 Debei, cɔ́ jiida ku jei Ilaaḥ do kugaabue. Í gaabu si ine ɲa iyi à cuku, amma í je ine jiida bi tɛɛ. Awɔ́ de leekí dim dim si jiida ku jɛɛ. Bii kù je beɛbe aa da awɔ́ takae. 23 Bii aɲa mɔ́ a kù mɔ́si idɔ́ ku lele ɲɲa, Ilaaḥ á sindo ɲa si agbe bii à wau wo, domi á yɔ́kɔ́ ku sindo ɲa si agbe ɲɲa má. 24 Bii Ilaaḥ í dae wa hai si j̄i ndii olivii sako nɔ́ í másie si j̄i ndii olivi iyi à waa logooa iyi kù je icue, debei, kaa gaabuad ku sindo amaawɔ́u si j̄i ndii ɲɲu takae.

Inei Izireli ɲa aa ba faaba

25 Ine inem ɲa, n kù bi asiii ideu ihɛ ku manji nɛe hee ku jò i maa cɔ́ ara nɛe ilu bisi ɲa. Asiiu wee. Idɔ́i inei Izireli fiti mbɔ́ ɲau í lei titã hee kukpɔ́i dimi mmu ɲa iyi aa ba faabau ku k̄. 26 Si beɛbe, inei Izireli ɲau fei aa ba faabau, si bei à kɔ́ à ñi, Ilaaḥ í ni,

Woo Faabau á naai hai Siḥɔ́,
Nɔ́ ku nya lasabu hai mà beɛɛɛm hai
si dimii Zakɔ́bu.

27 Iyi ihɛi í je akabuu iyi an d̄i do aɲa si waati iyi an kpa idei dulum du ɲa.

28 Si tuubai laabaau jiidau Zuifu ɲa à je mbeɛi Ilaaḥ, nɔ́ ɲɲu bei í baa í je aranfaanii inɛe, amma si tuubai kucica, à je ine ɲa iyi Ilaaḥ í bi hee nsei na bala ɲɲa ɲa. 29 Ilaaḥ í bi ɲa hee nsei domi ci ya ce mua ngba nɔ́ ci ya sinda idɔ́ hai si ine ɲa iyi í kpe. 30 Tako wo ì donda Ilaaḥ ɲa, amma nsei Ilaaḥ í too si ide hai gbɔ́i Zuifu ɲau í ceɔ́ araare nɛe. 31 Nsei si bei Ilaaḥ í ce nɛe didḥ na saabui ide hai gbɔ́ ɲɲau, beɛbe mɔ́i á too si araare iyi í nyisi ɲe ku ba ku ce araare aɲa mɔ́. 32 Ntɔ́ ntɔ́, Ilaaḥ í jò ine fei í baa

í je arui ide hai gbɔ́, ku ba ku ce araare ine fei.

Kulai Ilaaḥ

33 Irei ì gbɔ́ bei amanii Ilaaḥ do bisie do kumàe í la í to. Ine ɔ́ kaa yɔ́kɔ́ ku mà yaasei lasabue. Ine ɔ́ mɔ́ kù nɔ́ kù weɛ iyi á mà kpáae sãa sãa.

34 Beɛbe kukɔ́i idei Ilaaḥ í ni,

Yooi í mà lasabui Aḥ Lafɛɛ.

Mà yooi í muaa bisi aɲo ɔ́.

35 Yooi í tako í muaa ngɔ́ɔ́ ku bei ku maa degbe ku sãa ɲɲu gbese.

36 Ilaaḥi í je irii mii fei, hai bi tɛɛi fei ndɛɛ wa naa. Nɔ́ mii fei í weɛi na irie. Amboe ku je tɛɛ hai nsei hee do aɲo fei. Ami.

12

Kuweɛ titḥ iyi í weɛ na irii Ilaaḥ

1 Na ɲɲu inɛe inem ɲa, ñ wa n tɔ́ ɲei na saabui araare iyi Ilaaḥ í ce nɛe, í na Ilaaḥ ara nɛe. I jò kuweɛ nɛe ku jɛaa bei kuwee ɔ́ iyi í má nɔ́ í s̄laa si. Do yaase beɛbe í s̄la i ya tɔ́ Ilaaḥ ɲa. 2 I maà ya ce kucei inei andunya ɲa, amma í jò Ilaaḥ ku mu nɛe lasabu titḥ iyi á kpaasiò kuweɛ nɛe, ku ba í mà iyi í je idɔ́bii Ilaaḥ ɲa. Idɔ́bɛu wee, iyi í je jiida, iyi í d̄s do iyi í k̄ mam mam.

3 Na didḥ iyi Ilaaḥ í muum, ñ wa n s̄s inɛe fei, í maà jile ara nɛe tengi bii í kù to ɲa, amma ine fei ku jile arɛe si zaka bei Ilaaḥ í muaa naane.

4 Si ara akã ik̄ ik̄ ik̄i í wa si nɔ́ aɲa fei do ice ɲai. 5 Beɛbe mɔ́i, baa bii awa à kpɔ́ à je ara akã si Kirisi nɔ́ à d̄i si nɛi bei ik̄ ik̄ ik̄i arau. 6 Beɛbe mɔ́i à ne amua ik̄ ik̄ iyi Ilaaḥ í ce nwa si didḥɛ. Ine iyi í ne amuai ide iyi wa naa hai bi Ilaaḥ ku s̄s ine ɲa,

ku ceɔ́ ice si bei naane ku dasie í to. 7 Ine iyi í ne amuai ku cea ine ɲa ice si igbɛu, ku coo. Ine iyi í ne amuai ine ɲa ku kɔ́ si idei Ilaaḥ ku kɔ́ ɲa si.

8 Ine mɔ́ iyi í ne amuai ine ɲa ku mua gbugbã ku coo. Ine mɔ́ iyi í ya yɔ́kɔ́ ku ce amua ku coo do inɔ́ akã. Ine ngbo ku ce iceɛ do himma. Ine iyi í ne amuai ilu are ɲa ku sobi ku coo do inɔ́ didḥ.

⁹ I maà jò kubi nɛe ku je do muafiti. I saa laalɔ nɔ i leeki si jiida ku ce dim dim ɲa. ¹⁰ I bi nɛe ɲa, i ce kookaai i ya màò beereɛi nɛe ɲa. ¹¹ I maà jò himma nɛe ku kaye, amma i ya maa cea Aɔ Lafɛe ice ɲa, nɔ i jò Hundee ku maa ce ice si nɛe. ¹² I weeò inɔ didɔ ɲa na kpāa ku cɔu. I temua si wahala ɲa. I maà ya gbɛɛji do kutɔɔ ɲa. ¹³ I ya sobi ine ɲa iyi à je ti Ilaaɔ si bukaatai mii iyi à bi. Nɔ i ya yaae ine njoo ɲa. ¹⁴ I ya weea ine ɲa iyi à waa kpā nɛe iju. I wee nɲa ɲa, i maà ceekpe ɲa. ¹⁵ Ine ɲa iyi à wa si inɔ didɔ i ba ɲa inɔ didɔ ku kpɛ, ine ɲa mɔ iyi à waa kpata i ba ɲa ku kpata ɲa. ¹⁶ I ya nɛe anu akā ɲa, i maà jò lasabui ara ku so ku wa si nɛe, amma i ya kaye ara nɛe ɲa. I maà ya jile ara nɛe ilu bisi ɲa.

¹⁷ I maà ya sāa ine ɔo laalɔ ɲa. I ya maa de i ce iyi í je jiida si gāmei ine fei ɲa. ¹⁸ Bii í je á ce i ce kookaai baa yooma fei í jò inɛò ine fei i ya dɔ ɲa. ¹⁹ Inɛe kpaasim ɲa i maà ya de i sāa nɛe gbesei laalɔ ɲa, amma i ya jò Ilaaɔ ku sā nɛe gbesei idɔɔkɔ, domi à kɔɔ à ni, Aɔ Lafɛe í ni, Amui an sā gbesei idɔɔkɔ.

²⁰ Nɔ à kɔɔ má à ni, Bii ari wa kpa mbɛɛɛ, náa ije ku je. Bii agbe wa kpa, muua inyi ku mɔ, Domi bii í waa ceaa beɛbe, í ye bei ina nyenyɛi í waa koaa si iri.

²¹ Maà jò laalɔ ku kāmiae, amma jò i kāmiae do jiida ku ceɛ.

13

Ka jirima ilaalui ile nwa ɲa

¹ Ine fei ku jirima ilaalui ileɛ, domi ilaalui kama kù weɛ iyi kù je do kumásii Ilaaɔ. Ilaalu ɲa iyi à weɛ fei Ilaaɔ í jile ɲa. ² Na nɲu, bii ine í donda idei ilaalui, ide iyi Ilaaɔ í jilei í kɔsi. Nɔ ine ɲa iyi à waa kɔ ide dimi beɛbe, à waa dedea ara nɲa taalei. ³ Nto nto, woo ce jiida ɲa a kù nɛe zigiiida do ine ɲa iyi à waa mu ileu, í gbe woo ce laalɔ ɲa. Bii í kù bi njo ku muɛ si gāmei ilaalui ɲa, ce jiidaɛ,

aa nɛe sie inɔ didɔ. ⁴ Ilaalu ɲa à waa ce icei Ilaaɔi na aranfāani nɛe. Amma bii í waa ce laalɔɛ ɲa, i ce njo nɲa, domi a kù waa mu taakuba si ngbe. Aɲa mɔ woo ce icei Ilaaɔ ɲai ku ba a sā gbesei idɔɔkɔi Ilaaɔ nɔ a kpā ine ɲa iyi à waa ce laalɔ iju. ⁵ Na nɲu, i nɛe i sū nɲa iri ile ɲai, nɔ kù je si na iyi í jò í waa ce njo ijuukpā nɲu akā ɲa, amma ku ba idɔ nɛe ku maà ye taale nɛe.

⁶ Nɲui í nɔ í jò í waa sā fiaɛ lempoo má ɲa, domi ine ɲa iyi à waa mu ileu aɲa mɔ woo ce icei Ilaaɔ ɲai nɔ à na ara nɲai mam mam. ⁷ I sāa ine fei iyi í nɛe í sā ɲa. Ine ɲa iyi í nɛe í sāa lempoo í sā nɲa ɲa. Ine iyi í nɛe í sāa fiaɛ duani i sāa lafɛe. Ine iyi í nɛe í jirima fei í jirima lafɛe ɲa. Ine iyi í nɛe í mà beereɛɛ, i màa ɲa.

Ka bi nɛe

⁸ I maà ya mu gbesei ine ɔo. Gbesei mii akāi í nɛe ku wa si anini nwa, nɲui í je kubi, domi ine iyi í bi ine ɲa wa kɔ wooda feii. ⁹ Nto nto, wooda ɲau ihɛ iyi í ni, i maà ce sakara, nɔ i maà kpa ine, nɔ i maà ce ile, nɔ i maà ce bine, do wooda ikā ikā iyi í gbe fei aa yɔkɔ a tɔtɔɔ ɲa si wooda akā. Wooda akāu wee, bi ine mmu bei í bi araɛ. ¹⁰ Bii kubi í wa si gāme nɛe i kaa yɔkɔ i cea nɛe laalɔ ɲa. Na nɲu, bii í bi nɛe í waa jirima wooda ɲau fei ɲai.

Ka tā sɔɔlu ka maa degbeò kunyii Kirisi wa

¹¹ Í sla i ce beɛbe ɲa, domi í mà ɲa si waati bii à wa nsei. Í to i jl hai si iri njoo ɲa, domi waati iyi Lafɛe á faaba wa mam mam í maai wa nsei í re waati iyi à sinti dasi naane. ¹² Idū í dū wa koo, nɔ amɛɛjumá í maai wa. Na nɲu, ka jò icei ilu kuku ku ce, nɔ ka so jlnei igū iyi á jò ka jabu si inya kumá. ¹³ Í jò ka nɛe dee dee awa iyi à je inei inya kumá ɲa. Ka maà jò ije ku bi nwa do atɛ ku mɔ nwa ku la ku caa, ka maà nɛe adei abo do daa beɛteke ku ce, nɔ ka jò ija do igu. ¹⁴ Amma i so daa titɔi Jesu Kirisi

Lafɛɛ nwa, nɔ i maà jò daai inɛ taka nɛɛ ku maa nɛð nɛ i maa ceð binɛ má nɛa.

14

Maà ye taalei kpaasi woo dasi Jesu naane

¹ I gba inɛ iyi naane ku dasiɛ kù nɛ gbugbā, nɔ i maà ya ye taalei ide iyi wa lasabu. ² Inɛ ihɛ wa tamaa si iyi nɛɛ á yɔkò ku je ije fei. Inɛ ihɔ mɔ iyi kù nɛ gbugbā si naane ku dasiɛu, ci ya nɔ inɛa. ³ Inɛ iyi wa je mii iyi í ba fei ku maà donda inɛ iyi ci ya je mii fei, nɔ inɛ mɔ iyi ci ya je mii iyi í ba fei, ku maà ye taalei inɛ nɛɛ iyi wa je mii fei, domi Ilaaɔí í gba lafɛɛ. ⁴ Beirei awɔ ì ye ì bei ì waa kiitiò amaacei inɛ mmu gɔ. Bii wa leekí si icɛɛ walakò bii í nɔ í fúsi awɔ mɔi ideí irii lafɛɛei. Amma á maa leekí domi Aɔ Lafɛɛ í nɛ gbugbā ku muaa gbugbā.

⁵ Inɛ gɔ nɛa à ya tamaa bei ajò gɔ nɛa à re nɛɛ do beɛrei, nɔ inɛ gɔ nɛa mɔ à ya maa tamaa mà iju iyi í má fei akāi. Si ide nɛɛ ihɛ í sía inɛ fei ku mu iyi í je lasabui idɔɛ dim dim. ⁶ Inɛ iyi wa tamaa ajò gɔ nɛa à re nɛɛ do beɛre, wa cooi na Aɔ Lafɛɛ. Inɛ iyi wa je ije iyi í ba fei, na irii Aɔ Lafɛɛi wa jɔɔ, domi í ya saabu Ilaaɔi titā na ijeu. Inɛ mɔ iyi kù waa je mii fei, na irii Ilaaɔi kù waa je, í nɔ wa saabue. ⁷ Kuwɛei inɛ kāmā nwa kù je ti nɛɛ akā, beɛbe mɔi do ikue. ⁸ Ntɔ ntɔ, bii à wɛɛ, à wɛɛi na irii Lafɛɛ, bii à nɔ à ku mɔi, na irii Lafɛɛi à ku. Na nɛɛ, bii à waa wɛɛ walakò bii à ku, ti Lafɛɛi à je, ⁹ domi Kirisi í ku nɔ í dede hai si bale má ku ba ku je Lafɛɛi inɛ nɛɛ iyi à ku do inɛ nɛɛ iyi à wɛɛ. ¹⁰ To, bii beɛbei, na mii í ce awɔ ì waa ye taalei kpaasiɛ. Mà na mii í ce ì waa donda kpaasiɛ. Awa feii aa ka leekí ajò akā si wajui Ilaaɔ ku kiiti nwa. ¹¹ Ajò nɛɛi kukoi ideí Ilaaɔu ihɛ á kɔ tengi bii í ni, Aɔ Lafɛɛ í ni, Amui ñ je kuwɛɛ, inɛ fei á na ku gule si wajum.

Nɔ inɛ fei ku saabum do geɛɛ.

¹² Beɛbe mɔi awa fei aa ka fɔ tu wa si wajui Ilaaɔ.

Maà ce ngɔgɔ iyi à dasi kpaasiɛ kurara

¹³ Na nɛɛ, i maà ya kiiti nɛɛ nɛ. Amma ce laakai i maà ti i ce ngɔgɔ iyi á jò kpaasiɛ ku rara ku dasi dulum. ¹⁴ Na saabui Lafɛɛ Jesu ñ mà kam kam iyi sɔnda kāmā kù je iwò. Amma bii inɛ gɔ wa doo sɔnda gɔ iwò, bi tɛɛi í je iwò. ¹⁵ Bii inɔi kpaasiɛ í fɔ na ije gɔ iyi ì waa je, wa nyisi iyi i kù waa nɛ si kpāai kubi má. Maà jò ideí ije ku jò inɛ gɔ iyi Kirisi í ku na irie ku ce nfe. ¹⁶ Iyi ì ye í sía ku ce, maà ti i coo do yaase bei á jò inɛ nɛ a fɔ laalɔɛ. ¹⁷ Bommai Ilaaɔ kù je ideí kuje do kumɔ, bii kù je dee dee ku je do laakai ku sù do inɔ didò iyi Hundi Ilaaɔ wa mu nwa. ¹⁸ Inɛ iyi wa cea Kirisi icɛ si yaase beɛbe, lafɛɛi Ilaaɔ á bi, nɔ baa amanɛ nɛ a saabue.

¹⁹ Na nɛɛ, ka de mii iyi á naaò laakai ku sù wa do mii iyi á mu nwa gbugbā si naane ku dasi nwa. ²⁰ I maà beje icɛi Ilaaɔ na ideí ije. Ntɔi, sɔnda kāmā kù je iwò, amma kù sía inɛ gɔ ku je ije iyi á jò kpaasiɛ ku koose. ²¹ Iyi í sía nɛɛi í je ì maà nɔ inɛ, nɔ i maà mɔ vɛɛ, nɔ i maà ce ngɔgɔ bii í je á dasi kpaasiɛ kurara. ²² Mii iyi ì waa lasabu si ideu ihɛ, muu si idɔɛ, nɔ kù je si gāmei awɔ do Ilaaɔ nɛɛ akā. Ilu inɔ didò inɛ iyi idɔɛ kù waa ye taalei si mii iyi wa ce. ²³ Amma inɛ iyi wa sika si ije gɔ iyi wa je, Ilaaɔ á ye taalei domi kù waa coo do naane. Ntɔ ntɔ, mii iyi inɛ wa ce fei nɔ kù waa coo do naane, dulum nii.

15

Ce iyi à dɔa kpaasiɛ si, maà de ti awɔ takɛ

¹ Nsei, awa iyi à nɛ gbugbā si naane ku dasi, i jò ka temuadò gbugbā ku kuai hai nɛ gbugbā nɛ, nɔ ka maà ya ka ce mii iyi á dɔa awa taka nwa si. ² Awa fei ka ya ce mii iyi á dɔa kpaasi nwa nɛ nɛ a aranfāani nɛɛ,

ku ba naane ku dasi nɲa ku bɔ waju.
³ Kirisi takae ci ya ce mii iyi á dɔa nɲu takae si, amma si bei à kɔɔ à ni, í sɔ́ Ilaaɔ́ í ni, inɛ na iyi à buɛ, arabu nɲa í baa sim. ⁴ Mii iyi à kɔ tako fei wo, à kɔɔi ku ba ku kɔ wa nɔ ka ne kpāa ku cɔ hai si kukɔi ideɪ Ilaaɔ́, iyi wa mu nwa gbugbā do temua. ⁵ Ilaaɔ́, nɲu iyi wa mu nwa temua do gbugbā, kú jò inɛ duusɔɔ i ne anu akā ɲa si bei ò yɔɔ si Jesu Kirisi ɲa, ⁶ ku ba inɛ fei i ya maa saabu Ilaaɔ́ ajɔ do anu akā ɲa, nɲu iyi í je baai Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi.

Laabaau jiidau í je ti dimi fei

⁷ Na nɲu, i ya gba nje ɲa si bei Kirisi mɔ́ í gba ɲe ku ba i nyisiò amboei Ilaaɔ́ ɲa. ⁸ N̄ wa n sɔ́ ɲei iyi Kirisi nɲui í baa í je woo ce icei Zuifu ɲau ku ba ide iyi à wāð bala ɲa ɲau ku kɔ́, nɔ ku nyisiò iyi Ilaaɔ́ í je ilu ntɔ. ⁹ Jesu í naai má ku ba dimi mmu ɲa mɔ́ a saabu Ilaaɔ́ na araaree si bei kukɔi ideɪ Ilaaɔ́ wa fɔ́ í ni, Na ɲɔi í jò n̄ wa n saabuɛ si inɔi dimi mmu ɲa.

Nɔ n kɔ́ iri n nyisiò amboei irie.

¹⁰ Nɔ́ í ni má,
 Inɛ dimi mmu ɲa i wɛɛð inɔ didɔ́ do inɛi Ilaaɔ́ ɲa ajɔ.

¹¹ Nɔ́ í ni má,
 I saabu Aɔ́ Lafɛɛ, inɛ dimi mmu ɲau fei,

Inɛ fei i kɔ́ iri i cūu.

¹² Nɔ́ walii Ezai mɔ́ í ni,
 Tɔkui Izai gɔ́ á na ku dede
 Ku je ilaaluɪ dimi fei,
 Nɔ́ kpāa ku cɔi dimi ɲau á wa sie.

¹³ Nsei, Ilaaɔ́, nɲu iyi wa mu nwa kpāa ku cɔ, ku mu nɲe inɔ didɔ́ do laakai ku sū fei na naane iyi ò dasi ɲa ku ba kpāa ku cɔ nɲe ku la si gbugbā iyi Hundei Ilaaɔ́ í mu nɲe.

Pɔlu í ne kpāai ku kɔ tia do wɔɔkɔ

¹⁴ Inɛ inɛm ɲa, amu takam n̄ mà kam kam iyi í je inɛ jiiɔa ɲa nɔ ò mà mii iyi ò ne ku ce ɲa, aa nɔ i yɔkɔ i mua nje bisí ɲa. ¹⁵ Do nɲu fei, do wɔɔkɔ nla nlaɪ n kɔ nɲe ide gɔ ɲa wa si ideɪ tiau ihɛ, n ye ɲeð gigii mii ɲa

iyi ò mà tā ɲa. N̄ kɔ nɲe wa beɛbei na didɔ́ iyi Ilaaɔ́ í ceem ¹⁶ n̄ wa n jeð woo ce icei Jesu Kirisi bi hai je Zuifu ɲa. N̄ wa n waazo laabaau jiidai Ilaaɔ́ bei woo wee ku ba hai je Zuifu ɲa a ye bei kuwee iyi á dɔa Ilaaɔ́ si, si na iyi í jò Hundei í cica ɲa í jò à má. ¹⁷ Na nɲu, na saabu Jesu Kirisi, n̄ ne inɔ didɔ́ si icem iyi n̄ wa n cea Ilaaɔ́. ¹⁸ N̄ kaa n yɔkɔ n fɔ́ ide gɔ bii kù je ideɪ ice iyi Kirisi í ce si ide ku fɔm do si kookoosum ɲa ku ba hai je Zuifu ɲa a jirima Ilaaɔ́ ¹⁹ na saabu maamaake dimi ikā ikā ɲa iyi gbugbāi Hundei Ilaaɔ́ í ce. Beɛbe mɔi n̄ waazo laabaau jiidai Kirisi bii fei s̄aa s̄aa hai Zeruzalemu hee ku bɔ ikpa ilei Iliiri. ²⁰ Nɔ́ n̄ dasi idɔ n̄ waazo laabaau jiidau si ile ɲa bii a kù gbɔ ideɪ Kirisi titā, ku ba n maà n ma si icui ilei inɛ gɔ. ²¹ N̄ ce beɛbei ku ba n ce bei kukɔi ideɪ Ilaaɔ́ í fɔ, tengi bii í ni,

Inɛ ɲa iyi a kù fɔ ideɛ bi tu ɲa ajɔ kāmā, aa yɔɔ.

Inɛ ɲa mɔ́ iyi a kù gbɔ baatuɛ wo, aa gbɔ yaaseɛ.

Pɔlu wa fɔ ideɪ Romu ku bɔ

²² Tuuba nkpɔ nkpɔ isɛɛɛɛ ɲau bei í ya maa ganjim n naa bi tu ɲe.

²³ Amma nsei, n̄ kpa irii icem si ile ɲau be, nɔ si na iyi í jò n̄ wa n bi n naa bi tu ɲe hai adɔ nkpɔ nkpɔ, ²⁴ n̄ wa n tamaa bii n̄ wa n bɔ ikpa ilei Esipanyɪ, an yaa wa bi tu ɲe.

N̄ bi n ye ɲe n ce ajɔ minji bi tu ɲe be ka kpɛ inɔ didɔ́, nɔ i sobim ɲa ku ba n bɔ Esipanyiu. ²⁵ Amma nsei titā Zeruzalemui n̄ wa n bɔ n koo n sobi woo dasi Jesu naane ɲa,

²⁶ domi woo dasi Jesu naane ɲa iyi à wa ilei Masedɔni do ilei Gerɛsi à tɔtɔɔ fia do inɔ akā na ilu are ɲa iyi

à wa si inɔi woo dasi Jesu naane ɲau Zeruzalemu be. ²⁷ Do kubii à tɔtɔɔð fia, amma ntɔ ntɔ gbesei à waa mu

si na iyi í jò amanii Ilaaɔ́ iyi Zuifu ɲau à ne à kpɔɔ do dimi mmu ɲa.

Beɛbe mɔi á s̄la dimi mmu ɲau mɔ́ a sobi ɲa do amanii andunya ɲa.

28 Waati iyi an to Zeruzalemu n na na fia iyi à tótòu n kpaò irii icéu bε, an bə Esipanyi nɔ n yaa wa n naa n ye ηε. 29 N̄ mà iyi kutom wa bi tu ηε bε á jò Kirisi ku wee nηε si mii nkpaò nkpa.

30 Inε inem ηa, n̄ wa n tɔɔ ηei do irii Lafēε nwa Jesu Kirisi do kubi iyi Hundei Ilaaɔ wa mu nwa, í bam ku jabu si kutɔɔ nηε ηa. 31 I tɔɔ Ilaaɔ ku nyam hai si awɔi hai dasi Jesu naane ηa iyi à wa ilei Zudee, nɔ i ce kutɔɔ má ηa ku ba woo dasi Jesu naane ηau a gba amua iyi n̄ wa n bɔɔ Zeruzalemu do awɔ minji. 32 Bεεbe moi an to wa bi tu ηε do inɔ didɔ bii Ilaaɔ í bi, nɔ n sími keeke bi tu ηε. 33 Ilaaɔ, nηu iyi wa mu nwa laakai ku sū, ku wεε do inηε fei. Ami.

16

Pɔlu wa ce inε ηa fɔɔ

1 N̄ na n sɔ ηε iyi Feebe weci nwa si kpāai naane ku dasi í je ilu naane. Woo ce icéi inéi igbei Jesu ηai wa je si ilui Sankere. 2 I gba abou na iri Lafēε si bei í jɔ woo dasi Jesu naane ηa a ce. Nɔ i maa sobie ηa do bukaatai mii iyi í bi si aninii inε fei, domi nηu takae í sobi inε nkpaò, do amu takam.

3 I ce Pirisila do məkəε Akilasi fɔɔ, kpaasi woo ce icem ηa si icéi Jesu Kirisi, 4 aηa iyi a kù saalu baa kuwεε nηa ku ba a faaba ti amu. Kù je amu akāi n̄ wa n saabu ηa, hee do igbei inéi Jesu ηa iyi à je dimi mmu ηau fei à waa saabu ηa. 5 Nɔ i ce inéi igbei Jesu ηa iyi à ya tótɔɔ kpaasē nηau fɔɔ. Nɔ i ceem Epaneti kpaasi jiidam nɔu fɔɔ, nηu iyi í tako í dasi Kirisi naane si ilei Azii. 6 Nɔ i ce Maari fɔɔ, nηu iyi í ce icé n̄tɔ n̄tɔ na iri nηε. 7 Nɔ i ce Andoniku do Zunia dimim ηau fɔɔ, awaò ηai à ce piisɔɔ aɔ. À nε bεεε nla nla si inai woo bε ηau. À tako à dasi Kirisi naane mɔm amu mbe n̄ dasi.

8 Nɔ i ce Ampilatu fɔɔ, nηu iyi í je kpaasi jiidam si kpāai Lafēε. 9 I ce Uribēε fɔɔ, kpaasi woo ce icé nwa si

icéi Kirisi, do Sitaki kpaasi jiidam. 10 I ce Apelesi fɔɔ, nηu iyi í nyisi naane ku dasie n̄tɔ n̄tɔ si laakai ku cɔ. I ce inéi kpaasēi Arisitobu ηa fɔɔ.

11 I ce Herodiɔɔ dimim nɔu fɔɔ. I ce inéi kpaasēi Naasisi ηa fɔɔ, aηa iyi à dasi Lafēε naane. 12 I ce Tiifeni do Tiifozi fɔɔ, inaabo ηa iyi à waa cea Lafēε icéu. Nɔ i ceem Pεesidi inaabo baakɔam nɔu mɔ fɔɔ, nηu mɔ í cea Lafēε icé n̄tɔ n̄tɔ. 13 I ce Rufusi fɔɔ, nηu iyi wa cea Lafēε icé jiidam, do iyee iyi wa je bei iyéi amu mɔ si kpāai naane ku dasi. 14 I ce Asenkiti fɔɔ, do Filegoni, do Herimesi, do Patobasi, do Herimasi, do kpaasi ηa iyi aηaò ηa à wεε. 15 I ce Filɔɔgu fɔɔ, do Zuli, do Neree, nηu do weciε, do Olompasi, do woo dasi Jesu naane ηa iyi aηaò ηa à wεε fei. 16 I ya ce nηε fɔɔ do kubi jiidam ηa. Igbei inéi Kirisi ηa fei à waa ce ηε fɔɔ.

Ide kufi ankāanyi

17 N̄ na n sɔ ηei, inε inem ηa, i ya ce laakai inε ηa iyi à ya naaò nje ku fεεfε wa si anini nηε, nɔ a jò inε gɔ ηa a koose si naane ku dasi nηa a cuku. Aηai à ya maa nya cɔɔi cio iyi í gbɔ ηa. I jò í jò inε dimi bεεbe ηa 18 domi inε dimi bεεbe ηa a kù waa cea Kirisi Lafēε nwa icé, í gbe inai aηa taka nηa. Do ide didɔ do idei inε ku lele nηa ηau à ya wa inyii itfi inε ηa iyi a ci ya ce laakai. 19 Iyi í je ti inε mɔ, inε fei í mà bei í waa jirima Lafēε ηa. Na nηu, n̄ wεεɔ inɔ didɔ na iri nηε. Amma n̄ bi í nε bisi ηai ku ba i mà bei aa ya ce jiidam ηa, nɔ i je inε ηa iyi laalɔ ku ce í je iwɔ nηa. 20 Kaa kpe má, Ilaaɔ nηu iyi wa mu nwa laakai ku sū, á jò í tεεε Seetam ηa.

Didai Lafēε nwa Jesu ku wεε do inηε.

21 Timotee kpaasi woo ce icem wa ce ηε fɔɔ, do Lusiusi, do Zasɔɔ do Sosipateε dimim ηa.

22 Nɔ amu Tetiusi, amu iyi Pɔlu í sɔm ide ηau ihē nɔ n̄ kɔɔ, n̄ wa n ce ηε fɔɔ do irii Lafēε.

²³ Gayusi, ilu idem wa ce ɲe fɔɔ, ɲɲu iyi bi tɛɛi inɛi igbei Jesu ɲa fei à ya tɔtɔɔ. Erasitu, woo singa fiaɪ iluu do inɛ nwa Kaatusi à waa ce ɲe fɔɔ.[

²⁴ Didɔi Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi ku wɛɛ do inɛ fei. Ami.]

Saabui ankāanyi

²⁵ Ka saabu Ilaaɔ, ɲɲu iyi á yɔkɔ ku mu ɲɲe gbugbā na saabui laabaau jiida do ideɪ Jesu Kirisi iyi n̄ wa n ce waaɔoɛu. Ideui wa nyisi wa asii iyi wa singa wo hai ku kpe. ²⁶ Amma nsei í fita gbugbāa. Ide ɲa iyi walii ɲau à kɔ si tia ɲɲa ɲa í jò dimi fei í mà asiiu. Nɔ Ilaaɔi í jilɔ si beɛbe ku ba dimi fei ku jirimæ si naane ku dasi.

²⁷ Na ɲɲu, Ilaaɔ, ɲɲu akā iyi í je ilu bisi do ntɔ, amboe ku je tɛɛ hee do aɔ fei do saabui Jesu Kirisi. Ami.

Tia sinte iyi Pɔlu í kɔa ineí Kɔrenti ɲa

Í ce ɲa fɔɔ

¹ Amui Pɔlu, amu iyi Ilaaɔ́ í kpe si idɔɔbie ñ je woo bei Jesu Kirisi. Amu do Səsiteni kpaasi nwau ² à waa ce ɲe fɔɔ, inɛ ineí igbei Ilaaɔ́ ɲa iyi ì wa ilui Kɔrenti ɲa. À waa ce ɲe fɔɔ, inɛ iyi Ilaaɔ́ í kpe ì je tɛɛ ɲa, inɛ iyi í cica í jile ì maa ne anu akā do Jesu Kirisi ɲa. À ce inɛ fei fɔɔ hee do inɛ ɲa iyi à wa ile baa yooma fei, inɛ ɲa iyi à waa tɔɔ do irii Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi, nɲu iyi í je Lafɛɛi awa fei. ³ Ilaaɔ́ baa nwa do Lafɛɛ Jesu Kirisi a mu nɲe didɔ́ do laakai ku sũ.

Pɔlu wa saabu Ilaaɔ́ na ineí Kɔrenti ɲa

⁴ Waati kāma fei ñ ya n maa n saabu Ilaaɔ́i na iri nɲe si na iyi í jò í mu nɲe didɔ́e na anu akā nɲe iyi ì ce do Jesu Kirisi ɲa. ⁵ Ntɔ ntɔ, anu akā nɲe iyi ì ce do Jesu Kirisi ɲa nɲui í jò ì ba amua baa yooma fei ì jeò ilu amani ɲa si ideí Ilaaɔ́ ku fɔ do ku mà. ⁶ Ideí Kirisi iyi à waazo nɲeu nɲui ì leekí si dim dim ɲa hee ⁷ amuai Hundei Ilaaɔ́ baa akā kù gaizia ɲe, inɛ iyi ì waa degbe waati iyi Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi á faata wa. ⁸ Jesu Kirisii á jò ì ya maa leekí dim dim ɲa hee kɔɔ ku ba ì je hai ne taale ɲa si ajo iyi á nyi wa má. ⁹ Ilaaɔ́ ilu naanei, nɲu iyi í kpe ɲe ì ce anu akā ɲa do Amae Jesu Kirisi Lafɛɛ nwa.

Nje ku fɛɛfe si igbei Jesu

¹⁰ Inɛ kpaasim ɲa, ñ wa n tɔɔ ɲe do irii Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi, ì ce kookaai ì ya maa gbɔsi nje ɲa ku ba nje ku fɛɛfe ku maà ya wa si anini nɲe. Í jò ì ne anu akā dee dee ɲa, nɔ lasabu nɲe mɔ ku je akā, do mii iyi ì waa lele ɲa. ¹¹ Inɛ inem ɲa, ñ wa n fɔ beebei si na iyi í jò ineí nyaanzei

Kolosee ɲa à sɔm à ni ija í ya wa si anini nɲe. ¹² Mii iyi í jò ñ wa n fɔ beebe wee. Ñ gbɔ à ni inɛ gɔ í ni ti Pɔlui nɲu í je, inɛ ihɛ mɔ í ni ti Apoloi nɲu í je, nɔ inɛ ihɔ mɔ í ni ti Sefaaí * nɲu í je, nɔ inɛ mmu gɔ mɔ í ni ti Kirisii nɲu í je. ¹³ Ì waa tamaa bei aa kpɛ Kirisi ikɔ bututu ɲai? Amu Pɔlu, amu sisi ñ ku si jli na irii dulum du ɲe. Kù nɔ kù je do irim nii à dasi ɲe inyí.

¹⁴ Ñ wa n saabu Ilaaɔ́ do iyi n kù dasi inɛ gɔ nɲe inyí, bii kù je Kirisipu do Gayusi. ¹⁵ Beebe mɔi inɛ gɔ kaa yɔkɔ ku ni à dasi ɲe inyí do irim. ¹⁶ Amma ntɔi, ñ dasi ineí kpasɛi Setefani ɲa mɔ inyí. To, aɲa baasi n kù mà mà ñ dasi inɛ gɔ inyí má. ¹⁷ N kù dasi inɛ nkpɔ inyí si na iyi í jò kù je na nɲui Kirisi í bem wa. Í bem wai n na n sisi laabaau jiidau. Laabaau jiidau, kù je do gele didɔ́i ñ wa n sisie, ku ba ikui Kirisi si antai jii ku gaauu ku maà ce nfe.

Bisii amanɛ ɲa do ti Ilaaɔ́ iyi à waa cɔ bei ideí sũmu

¹⁸ Ntɔ ntɔ, ideí ikui Kirisi si antai jii ku gaau í yei bei ide hai ne yaase bi inɛ ɲa iyi à wa si kpāai nfe ku ce. Amma bi awa iyi à wa si kpāai faabau, gbughbāi Ilaaɔ́i. ¹⁹ Mii iyi kukoi ideí Ilaaɔ́ wa fɔ wee. Í ni, Ilaaɔ́ í ni,

An nya laakai ilu laakai ɲa,

Nɔ n kpa bisii ilu bisii ɲa.

²⁰ To, iwoi ilu bisii í wa mɔm. Iwoi woo kɔ inɛ ɲa si wooda í wa. Iwoi inɛ iyi inɛ ɲa à waa kpe woo mɔi andunyau í wa. Ilaaɔ́ í nyisi iyi bisii andunyau í yei bei ideí sũmu.

²¹ Ntɔ ntɔ, ineí andunya ɲa a kù yɔkɔ a kù mà Ilaaɔ́ do bisii aɲa taka ɲa. Ilaaɔ́ takaeí í coo beebe. Amma si bisie mii iyi í síaa wee. Inɛ ɲa iyi à dasie naane à ba faaba na ideí waazo iyi inɛ gɔ ɲa à waa cɔ bei ideí sũmu. ²² Zuifu ɲa maamaakei à ya maa bee, nɔ Gɛɛki ɲa mɔ bisii à ya

* 1:12 Sefaaí nɲui à ya kpe Piɛɛ má.

maa de. ²³ Amma awa, waazoi Kirisi iyi à kpakpa si antai jli ku gaauu à waa ce. Ideu bei í je bei kuta bi ku koose bi Zuifu na nò í je ma bei ide i sūmu bi dimi mmu na. ²⁴ Amma bi inε na iyi Ilaaō í kpe, baa bii à je Zuifu walakō dimi mmu na, Kirisii í je gbugbāi Ilaaō do bisie. ²⁵ Kirisii í je gbugbāi Ilaaō do bisie bi tu na domi ide i Ilaaō iyi inε gō na à waa cō bei ide i sūmu í re bisii amane na, nō icei Ilaaō iyi inε gō na à waa ni kù ne gbugbāu í re gbugbāi amane na.

²⁶ Inε kpaasim na, inε iyi Ilaaō í kpe, i cō bei í ye na. Kù je inε nkpō nñei í je ilu bisi si kuyei amane na walakō ilu gbugbā walakō ilu beere. ²⁷ Amma Ilaaō í cica mii na iyi inei andunya na à waa cō bei hai ne yaase na í dasiō ilu bisi na anyō, nō í cica mǎngōi andunya na í dasiō ilu gbugbā na anyō. ²⁸ Nō Ilaaō í cica taaka na do inε na iyi à ya maa donda, iyi a kù je ngōgō si andunya í kayeō inε na iyi à waa cō ara nna bei inε nla na. ²⁹ Í ce beεbei ku ba inε kāma ku maà yōkō ku tōo fufu si wajue. ³⁰ Ilaaōi í jō ì ne anu akā do Jesu Kirisi na. Nō Kirisii í je bisii Ilaaō bi tu wa na saabui anu akā nwau iyi à ce do nnu. Kirisii í nya wa hai si dulum du wa. Do saabuei à jeō dee dee nō à jeō inei Ilaaō na. ³¹ Na nnu, “inε iyi wa tōo fufu ku tōo na irii Lafēe.” Beebei kukōi ide i Ilaaō í ni.

Waazo iyi Pōlu í ce Kōrenti wo

2

¹ Inε kpaasim na, waati iyi ñ naa bi tu nε n kù sisi ide i Ilaaō do bisii nla gō walakō do gele didō gō. ² N kù nō ñ kù dasi idō ñ sisi ide mmu gō si anini nñe bii kù je ide i Jesu Kirisi iyi à kpakpa si jli ku gaau. ³ Nō waati iyi ñ wa bi tu nεu, do gbugbā hai nei do njo do kuyaya nla nla. ⁴ Si idem do si waazom n kù dede n lele nε do bisii amane na, amma gbugbāi

Hunde i Ilaaōi ñ jō í kāmia nε. ⁵ Ñ ce beεbei ku ba naane ku dasi nñe ku maà leekī si bisii inε na, bii kù je si gbugbāi Ilaaō.

Ide i bisii Ilaaō

⁶ Do nnu fei, ide i bisii gōi à waa sisia inε na iyi à jla si naane ku dasi nna. Amma kù je bisii andunyau ihē walakō bisii inε nla nau anā iyi à waa bō nfe ku ce. ⁷ Aawo, bisii asiii Ilaaō iyi í singaa amane nai à waa waazo. Bisii Ilaaō í ce sōluēi hai waati iyi kù taka andunya ku ba ka kpē amboe do nnu takae ajō. ⁸ Baa inε akāi ilu irii andunya nau ihē kù mà yaasee, domi bii í je à màai wo a kaa kpakpa Lafēe si jli ku gaau, nnu iyi í ne amboe fei. ⁹ Amma kukōi ide i Ilaaō í ni,
Iyi iju kù ye ajō kāmā,
Nō itī kāmā mō kù gbōo,
Iyi kù nō kù lōsi idōi amane,
Nñui Ilaaō í cea inε na iyi à buu sōluē.

¹⁰ Nnu bei Ilaaō í jō Hundee í nyisi wa. Hundeeu í yōkō í nyisi wai si na iyi í jō í ya wuse fei ndee nō ku mà hee do lasabui Ilaaō takae iyi wa manji fei. ¹¹ Mà yooi í mà lasabui amane bii kù je hundeei nnu takae iyi í wa sie. Beebe mōi inε gō kù mà lasabui Ilaaō bii kù je Hundee. ¹² Awa, kù je lasabui andunyai à ba, amma Hundeei Ilaaōi à ba, ku ba ka mà mii iyi Ilaaō í mu nwa si didōe. ¹³ Nō a kù waa tuse asiuu do ide iyi wa naa hai si lasabui amane, bii kù je hai bi Hundeei Ilaaō. À ya tusea inε na mii ndii Hundeei do ide iyi wa naa hai bi Hundeeu*.

¹⁴ Inε na iyi a kù ne Hundeei Ilaaō a kaa gba ide i Hundeei Ilaaō domi bei ide i sūmu í ye bi tu na. A kaa yōkō a gbō yaasee domi do gbugbāi Hundeei Ilaaō nnu akāi à ya wūa ide i Hundeeu. ¹⁵ Inε iyi í ne Hundeei Ilaaō á yōkō ku kiiti si mii fei, amma inε gō kù wεe iyi á yōkō ku kiiti lafēe. ¹⁶ Kukōi ide i Ilaaō wa fō í ni, yooi

* **2:13** tia nwo gō na à ya ni “mii ndii Hundee, inε na iyi à ne Hundeeu à ya tusea.”

í mà lasabui Aḵ Lafēe hee ku muaa bisi. Kù wēe. Amma awa à nē lasabu dimi akā do Kirisi.

3

Amaacei Ilaaḵ ḵa

¹ Inē kpaasim ḵa, n kù yḵḵo n kù ba ḵe ide ku fḵo bei ñ ya n fḵo do inē ḵa iyi à nē Hundei Ilaaḵ. Amma ñ ba ḵe ide ku fḵo bei inē ḵa iyi à waa too si idḵḵbii ara, inē ḵa iyi à ye bei ama kpḵḵḵo ḵa si kpḵḵai Kirisi. ² Cio iyi ñ kḵo ḵe si í yei bei amḵo ñ na ḵe, kù je ije kili, domi i kù to inē ḵa iyi aa je ije kili ḵa. I kù to baa nsei ḵa ³ si na iyi í jḵò ì waa too idḵḵbii ara titā ḵa. Nḵo nḵo, igu do kakḵo í wa si anini ḵḵe, nḵo iyi be wa nyisi iyi ì waa too idḵḵbii ara ḵḵei. Iseene ḵḵe ḵa mḵo í yei bei ti inei andunya ḵa. ⁴ Bii inē gḵo ḵḵe wa ni ti Pḵlu nḵu í je, nḵo inē gḵo mḵo wa ni ti Apoloi nḵu í je, inē mḵo í kù tia inei andunya ḵa iyi à gbe ḵa.

⁵ Yooi í je Apolo. Mà yooi í je Pḵlu. Awa taka nwa mḵo amaacei Ilaaḵ ḵai. Awa fei, ice iyi Lafēe í dasi wai à waa ce, ku ba í dasi naane ḵa do saabui ice nwa. ⁶ Inē ì yei bei ikoi Ilaaḵ ḵa tenḵi bii à gbē idee. Amu ñ yei bei inē iyi wa gbē, Apolo mḵo bei inē iyi wa fāsi inyi, amma Ilaaḵi í jḵò wa la. ⁷ Na nḵu, inē iyi wa gbē do inē iyi wa fāsi inyi a kù je ngḵḵo, bii kù je Ilaaḵ iyi í jḵò wa la. ⁸ Woo gbē do woo mua inyi aḵa fei akāi, nḵo aḵa fei aa ba riba nḵai si bei ice ḵḵa í to. ⁹ Nḵo nḵo awa à waa ce icei do Ilaaḵ aḵo, nḵo inē ì yei ḵai bei ikoi Ilaaḵ.

Inē ì yei má ḵai bei ile iyi Ilaaḵ wa ma. ¹⁰ Amu mḵo, na saabui didḵo iyi Ilaaḵ í ceem, amui ñ nyḵo icui ileu bei woo ma iyi í nē laakai. Nsei inē mmu gḵo wa ma si antae. Amma inē fei ku ce laakai si yaase bei wa ma si. ¹¹ Iyi í je idei icui ileu, à nyḵo tā nḵo inē gḵo kaa yḵkḵe ku nyḵo mmuē gḵo má. Jesu Kirisii í nḵo í je icui ileu. ¹² Nḵo inē ḵa iyi à waa ma si antaeu, ti inē gḵo ḵa

í yei bei à waa ma do wura walakḵo do iso jiiida walakḵo do dimii kuta ku daana gḵo ḵa *. Ti inē gḵo ḵa mḵo í yei bei à waa ma do jii walakḵo do taka walakḵo do fḵo. ¹³ Amma si aḵo kiituu Ilaaḵ á jḵò icei inē fei ku fita gbugbāa. Aḵo nḵu bei á dasi icei inē fei si ina nḵo inau í nyisi bei icei inē fei í ye. ¹⁴ Inē iyi kumae kù jo á ba riba. ¹⁵ Amma inē iyi icee í jo nḵui á ye muse. Nḵu takae á ba faaba, amma á ye bei inē iyi í cā ina í fitaḵ.

¹⁶ I kù mà ḵa iyi inē ì je bi ku wai Ilaaḵ? I kù mà ḵa iyi Hundee í wa si ḵei? ¹⁷ Na nḵu, bii inē gḵo í beje bi ku wai Ilaaḵ, Ilaaḵ mḵo á beje lafēe. Á ce beebēi si na iyi í jḵò bi ku wae í má, inē ì nḵo ì je bi ku wau.

¹⁸ Inē gḵo ku maà lele arae. Inē gḵo ḵḵe iyi í tamaa nḵu í nē bisi si andunyau ihē ku jḵò ku je nnyei ku ba ku yḵkḵo ku je ilu bisi nḵo nḵo. ¹⁹ Í sḵa ku ce beebēi domi bisii andunya í yei bei idei sūmu si kuyei Ilaaḵ. Kukḵo idei Ilaaḵ takae í ni, Ilaaḵ í ya mu ilu bisi ḵai do idei bisi laalo aḵa taka ḵḵa. ²⁰ Kukḵo idei Ilaaḵ í ni má, Aḵ Lafēe í mà iyi lasabui ilu bisi ḵa ngbei. ²¹ Mii fei tu ḵei. Na nḵu, inē gḵo ku maà tḵo fufu na amanē. ²² Hai Pḵlu do Apolo do Piee do andunya do kuwēe do iku do iyi í wēe nnyei do iyi wa naa ala, fei ndēe tu ḵei. ²³ Inē mḵo ti Kirisii, Kirisi mḵo í je ti Ilaaḵ.

4

Woo bei Kirisi ḵa

¹ Í sḵa í doo wa bei woo ce icei Kirisi ḵa iyi Ilaaḵ í so idei asiie í daa si awḵo. ² Inē ḵa iyi à nḵo à da ḵḵa mii ḵau si awḵo í sḵa a je ilu naane ḵa. ³ Si kuyem kù jem taale bii ì waa kiituum ḵa, walakḵo bii à waa kiituum si wajui amanē ḵa. Baa amu takam, n ci ya kiiti aram. ⁴ Do nḵo, idḵm kù waa ye taalem, amma kù je iyi bei wa nyisi iyi ñ je dee dee do nḵo. Lafēe

* **3:12** dimii kuta ku daana gḵo ḵa dimii kuta ḵa iyi à waa fāau ihē à ya taai fia nkḵo nkḵo. Nḵui à ya ceḵo leleawḵo do saba gḵo ḵa.

á kiitiim. ⁵ Na n̄ɲu, i maá kiiti ine kãma hai waati iyi Ilaaã í jileu kù to. I degbe ajõ iyi Lafëe á nyi wa. Mii iyi wa manji si ilu kuku fei n̄ɲui á jò ku fita bantuma, nõ ku jò a mà lasabui idõi amanë ɲa. Waati beɛbei, ine fei á gbõ saabu iyi í je tɛɛ hai bi Ilaaã.

⁶ Inɛ kpaasim ɲa, ñ so ideii amu do Apolou ihëi ku ba n na ɲe ikõ. Ñ bi yaase nwa ku nyisi ɲe bei aa ce i leeki si kukõ ideii Ilaaã ɲa. Ine kãma ɲɲe ku maá tãõõ ine akã fufu nõ ku jò ine ihõ. ⁷ Í tamaa ì tia ine gõ ɲai? Mii ì ne ɲa iyi Ilaaã kù mu ɲɲe. Mà i kù mà ɲa iyi n̄ɲui í mu ɲɲe fei ndɛɛ. To, na mii í ce ì waa tãõ fufu ɲa bei ine ɲa iyi à ba do ara ɲa.

⁸ Í waa ce bei ine ɲa iyi à ne mii iyi à bi fei tã ɲa, bei ine ɲa iyi à je ilu amani tã. Ì waa ce má bei ine ɲa iyi à je bomma nõ awa a kù wa si. Á s̄la bii ì je bomma do ntõ ɲa awaɛ ɲa fei ka buba si bommau ajõ. ⁹ Amma si kuyem, Ilaaã í jile awa woo be ɲaui bei inei anyi ɲa. Á je bei ine ɲa iyi à ye taale ɲa ku ba a kpa ɲa *. Í jò à je dõanyi ɲa si wajui ine baa yooma fei, hai amaleka ɲa hee do amanë ɲa fei. ¹⁰ Awa à waa cõ wa bei sũmu ɲa na irii Kirisi, amma inɛ ì waa cõ ara ɲɲe ilu bisii ɲa na anu akã ɲɲe do Kirisi. Awa a kù ne gbugbã, amma inɛ ì waa cõ ara ɲɲe bei ilu gbugbã ɲa. Inɛ ì je ilu beɛɛɛ ɲa amma awa à je hai ne beɛɛɛ ɲa. ¹¹ Hee í koo í toõ waatiu ihë ari wa kpa wai, nõ aqbe wa kpa wa. Jine ku dasi wa gaizia wa, à ya maa cã wa, a kù ne bi ku wa dee dee má. ¹² Nõ do gbɛɛjii à ya ka maa ceõ ice iyi aa ka baõ mii ku je. Bii à waa bu wa, à ya ka maa wee ɲɲai. Bii à waa kpã wa iju, à ya ka maa temuai. ¹³ Baa bii à waa má wa ide, à ya ka jei do ide didõ. Hee nsei à ya maa cõ wai bei gaawõi caka do bei iri ankitã.

* **4:9** Á je bei ine ɲa iyi à ye taale ɲa ku ba a kpa ɲa Si dõone ɲa bii à ye taalei ine gõ à waa bi a kpaa à baõɛ bantuma bii à ya ce kuceii nõ à leeki aninii bantumau ɲɲu do muusu nla a ja. Nõ ine ɲa à ya koo a leeki a maa cõ. * **5:1** aboi baac kù je iye à bíei Polu wa fãa, abo mmu gõ iyi baac í soi.

¹⁴ Kù je ñ wa n kõ iyi ihë ku ba n dasi ɲe anyõ. Amma ñ wa n fõ si ɲe ideii bei amam ɲa iyi ñ bi ku ba i ce laakai ɲa. ¹⁵ Baa bii woo kõsi cio ɲɲe ɲa si kpãai Kirisi a kù ne jia, do ɲɲu fei baa akã ì ne ɲa. Ntõ ntõ amui ñ je baa ɲɲe si kpãai Jesu Kirisi si na iyi í jò amui ñ sisi ɲɲe laabaau jiidau. ¹⁶ Na n̄ɲu, ñ wa n tãõ ɲe i ya too si kucem ɲa. ¹⁷ N̄ɲoi í jò ñ be si ɲe Timõtee wa, ɲɲu iyi í je amam si kpãai Lafëe. Í je ilu naane nõ ñ buu jida. N̄ɲui á ye ɲe gigi bei isɛɛɛm í ye si kpãai Kirisi si bei ñ wa n kõ ine ɲa si bii fei si igbei inei Jesu ɲa fei.

¹⁸ Wee nsei ine gõ ɲa à waa tamaa bei n kaa n nyi wa be mái, ɲõi í jò à waa so ara ɲɲa lele. ¹⁹ Amma bii í je ti idõõbii Lafëei, bii í ce ajõ minji an naa bi tu ɲe. Nõ ine ɲa iyi à waa so ara ɲɲa lele, kù je ide ku fõ ɲɲa ɲɲu akã an mà ajõ ɲɲu, an mà mii iyi aa yõkõ a ce má. ²⁰ Ntõ ntõ, aa ka mà iyi ine gõ í jesi Ilaaã ku je ilaaluei bii à ye gbugbãi Ilaaã wa ce ice sie, kù je si ide ku fõ. ²¹ Yoomai ì bi ɲa. N naa si ɲe do golo? Mà do kubi do daa didõ.

5

Inei igbei Jesu gõ í ce sakara

¹ Á waa gbõ bii fei à ni ine akã ɲɲe gõ wa ce sakara iyi baa hai dasi Jesu naane ɲa a kaa yõkõ a coo. À ni ine akã ɲɲe í ya maa sũõ aboi baac *. ² Nõ do ɲɲu fei ì waa tãõ fufu ɲa. Á s̄lai wo i ne inõ ku fõ ɲa, nõ i nya lafëe hai inõ ɲɲe. ³ Amu, baa do iyi n kù wa bi tu ɲe do ara, lasabum í wa be. Na ɲɲu, ine iyi í ce kurarau be, ñ ye taalei lafëe tã do yaase bei an ye taalei bii ñ wa be. ⁴ Ñ wa n sõ ɲei i ceaa kutõtõ nõ lasabum á wa bi tu ɲe nõ gbugbãi Lafëe nwa Jesu á weɛ do inɛ. Ñ wa n tãõ ɲe do irii Jesu, ⁵ i so inɛɛu i daa Seetam si awõ, ku

kpāa iju ku ba hundee ku ba faaba si aji Lafēe Jesu.

⁶ Dimii fufu ku tɔɔ nɲeu kù sɪa. I kù mà nɲa, lefee keekei í ya dede iyafui p̄fē fei? ⁷ Ntɔ ntɔ, à kpa Kirisi tã, nɲu iyi í je bei angudai jingau iku ku kua nwa. Na nɲu, í sɪa nsei i nɲa lefee nwo hai si kuwēe nɲe ku ba i ye bei p̄fē titō iyi kù nē lefee, si bei ì ye tã nɲa. ⁸ Debei, ka maà je jingauu do laalo do inɔ sãmi iyi í ye bei lefee nwo, amma ka jɔɔ do p̄fē hai nē lefee. P̄fē hai nē lefeeui í je ntɔ do idɔ ku má.

⁹ Si tia iyi ñ tako ñ ce nɲe wo ñ ni í maà tɔtɔ do woo ce sakara nɲa. ¹⁰ Amma bii ñ ni í maà tɔtɔ do woo ce sakara nɲa wala do ilu bine nɲa do ile nɲa do woo tɔɔ iwē nɲa, kù je hai dasi Jesu naane nɲai ñ wa n fãa, domi bii bebei tilasii í fita hai si andunya nɲa. ¹¹ Ñ ni í maà tɔtɔ do inɛ iyi wa kpe arae woo dasi Jesu naane nɔ wa ce sakara, wala bine, wala iwē ku tɔɔ, wala inɛ ku bu, wala atē ku mɔ, wala inɛ ku taki. Nɔ inɛð inɛ dimi beebe nɲa í maà ya tɔtɔ í je nɲa mɔm.

¹²⁻¹³ Amu n kù nē kpāa n kiiti hai dasi Jesu naane nɲa. Ilaaši á kiiti nɲa. Amma í sɪa í kiiti inɛi igbe nɲe nɲa. Debei, i “nɲa inɛ laalo hai si anini nɲe” si bei kukoi idei Ilaaš wa fɔ.

6

I maà ya kpe nɲe kiiti bi inɛi andunya nɲa

¹ Bii kpaasi woo dasi naane gɔ í ce nɲe kurara, beirei aa ce i dale inɛi igbe nɲe nɲa nɔ í kpoo kiiti bi hai dasi naane nɲa. ² I kù mà nɲa iyi woo dasi naane nɲai aa na a kiiti inɛi andunya nɲa? Nɔ bii inɛi aa kiiti inɛi andunya nɲa, debei i kaa yɔkɔ í kiiti baa ide keeke nɲa? ³ I kù mà nɲa iyi awai aa ka kiiti amaleka nɲau? Aa na í fɔ idei andunya ihē má? ⁴ Na nɲu, bii kpaasie í ce kurara, kù sɪa í jɔ hai dasi Jesu naane gɔ ku kiiti nɲe, nɲu iyi kù nē baa gɔ si igbei Jesu. ⁵ Ñ kɔ nɲe iyi ihē wai anyɔ ku ba ku mu nɲe.

Ntɔ ntɔ, inɛ gɔ kù wa si anini nɲe iyi bisie í to ku kiiti kpaasie nɲai? ⁶ Na mii í ce í waa kpe nɲe kiiti bi hai dasi Jesu naane nɲa.

⁷ Bii ide gɔ í wa si anini nɲe, wa nyisi mɔngɔ nɲei mam mam. Na mii í ce í ci ya yɔkɔ í tē idɔ nɲa bii à rara nɲe. Na mii í ce í ci ya je a takii nɲe. ⁸ Amma inɛ taka nɲei ì ya maa raraa inɛ gɔ nɲa, kpaasi woo dasi Jesu naane nɲa mɔm nii ì ya maa takii nɲa. ⁹ Inɛ, i kù mà nɲa iyi woo ce laalo nɲa a kaa ba tubu si bommai Ilaaš? I maà jɔ a dī iju nɲe. Woo ce adei abo yaamɔ do woo tɔɔ iwē nɲa do woo ce sakara nɲa do inɛ nɲa iyi à waa sũð inɛmɔkɔ kpaasi nɲa ¹⁰ do ile nɲa do ilu bine nɲa do woo mɔ atē nɲa do woo yaako inɛ nɲa do woo je inɛ takii nɲa a kaa ba tubu si anundya titōi Ilaaš. ¹¹ Bebei inɛ gɔ nɲe nɲa à ye wo. Amma à wē nɲe, nɔ à jɔ ì má nɲa, nɔ ì je dee dee nɲa na saabui irii Lafēe Jesu Kirisi, do Hundei Ilaaš Lafēe nwa.

I jɔ kucei ara nɲe ku na Ilaaš amboe

¹² Inɛ gɔ nɲe nɲa à ya ni, ñ nē kpāai n ce mii fei. Ntɔi, amma fei ndee si á sɪa nɲe. An yɔkɔ n ni, ñ nē kpāai mii fei ku ce, amma n kaa n jɔ ñ je arui nkāma. ¹³ Ì ya nyi í ni nɲa, ije í wēi na inɔ, nɔ inɔ mɔ í wēi na ije. Ntɔi, amma do nɲu fei Ilaaš á na ku kpa irii mii minji nɲau be fei. Amma i ce laakai nɲa, ara kù wēe na abo kaafe nɲa ku sũð. Í wēi na Lafēe nɔ Lafēe mɔ í wēi na irie. ¹⁴ Ilaaš, nɲu iyi í jɔ Lafēe hai si bale á jɔ awa mɔ do gbugbãe.

¹⁵ Inɛ í kù mà nɲa iyi ara nɲe í yei bei ikō ikōi arai Kirisi? Debei, aa so ikōi arai Kirisi í jɔ ku tɔtɔð abo kaafe a je akā nɲa? Aawo, kaa ce. ¹⁶ Mà í kù mà nɲa inɛ iyi wa tɔtɔ do abo kaafe, aɲað à baa à je ara akāi? Si kukoi idei Ilaaš à ni, aɲa minjiu fei aa na a je ara akā. ¹⁷ Bebe moi inɛ iyi í tɔtɔ do Lafēe aɲað à baa à nē lasabu akā.

¹⁸ I saa adei abo nɲa. Dulum iyi amane wa ce fei ci ya má si arae, amma inɛ iyi wa ce adei abo, arai

nɲu takaei wa dasi dulum. ¹⁹ M̀a i k̀u m̀a ɲa iyi ara nɲei í je bi ku wai Hundi Ilaađ iyi í wa si nɲe iyi Ilaađ í mu nɲe? I k̀u ne ara nɲe ²⁰ domi à ya nɲei do fia iyi k̀u ne jia. Na nɲu, i j̀ò kucei ara nɲe ku j̀ò ine ɲa a m̀a beerei Ilaađ.

7

Idei abođs

¹ Ide iyi ì k̀oam wa si tia nɲe, nɲui ǹ wa n je nɲe wa beebey. Í s̀la inemak̀o ku maà so abo. ² Amma na sakara í s̀la ine fei ku ne aboe, ǹ abo fei ku ne mak̀oe. ³ Mak̀o í ne k̀u cea aboe m̀ii iyi í j̀ò a cea abo fei, ǹ abo m̀o ku cea mak̀oe m̀ii iyi í j̀ò ku cea mak̀o fei. ⁴ Abo kaa ỳok̀o ku ce bei í bi do arae, domi araeu ti mak̀aei. Beebey mak̀o m̀o kaa ỳok̀o ku ceò arae bei í bi, domi nɲu m̀o arae ti aboei. ⁵ I maà ya k̀o ku s̀uò abo nɲe ɲa bii k̀u je inɲe minji feii ì gb̀asi nɲe ì ỳoo ɲa iyi á s̀la í j̀ò titã ɲa si waati keeke ku ba í na ara nɲe í ce kutoo ɲa. Ǹo si anyie í t̀ot̀o má ɲa. Bii k̀u je beebey á ỳok̀o ku je í kaa na í ỳok̀o í mu ara nɲe ǹo Seetam á na ku lele ɲe.

⁶ Ǹ k̀u wa ǹ f̀o iyi ih̄e bei tilasi, amu de ǹ wa ǹ t̀oo ɲei. ⁷ Á s̀laam si bii ine fei í wee kaafe bei amu takam, amma Ilaađ í cea ine fei amuaei, ti ine ih̄e ik̄a, ti ine ih̄s m̀o ik̄a.

⁸ Amma ǹ wa ǹ s̄s kaafe ɲa do jaađ ɲa á s̀la a maa wee nɲa kaafe bei ǹ wee. ⁹ Amma bii a kaa ỳok̀o a mu ara nɲa, a dede nɲe a so nɲe, domi í s̀la a so nɲe do iyi aa maa weeò binee nt̀o nt̀o.

¹⁰⁻¹¹ Nsei, ine ɲa iyi à so nɲe tã anjai ǹ wa ǹ s̄s woodau ih̄e. Mak̀o ku maà k̀asi aboe, ǹ abo m̀o ku maà k̀o mak̀oe. Amma bii à fe nɲe, abo ku buba ku maà so mak̀o tit̄s, walak̀o ku nyi bi mak̀o nwoeu. K̀u je amui ǹ wa ǹ na nɲe woodau ih̄e, Laf̄ei wa na nɲe.

¹² Ine ɲa iyi à gbe anja m̀oi ǹ wa ǹ s̄s iyi ih̄e, k̀u je Laf̄ei í f̀oo. Bii woo dasi Jesu naane g̀o í ne abo, ǹ abou k̀u je woo dasi naane, bii abou í jesi anja a maa wee, ku maà

k̀asi. ¹³ Bii abo g̀o m̀o í ne mak̀o ǹo mak̀ou k̀u je woo dasi Jesu naane, bii í s̀laa mak̀ou si anja a maa wee, ku maà k̀asi. ¹⁴ Ǹ ni beebey domi Ilaađ á ỳok̀o ku cica mak̀o hai dasi Jesu naaneu na aboe. Beebey m̀oi Ilaađ á ỳok̀o ku cica abo hai dasi naaneu na mak̀oe. Ǹo á ỳok̀o ku cica ama nɲa ɲa m̀o. Bii k̀u je beebey, amu ɲau, cefee ɲai aa je. ¹⁵ Amma hai dasi Jesu naaneu, bii í ne, j̀òe ku koo. K̀u je tilasi í maa weeò nɲe ɲa domi Ilaađ í kpe wai ka maa wa si laakai ku s̀u. ¹⁶ Amma bii í jesi í maa wee ɲa í s̀la, domi aẁo abo í k̀u m̀a bii í je mak̀oe á na ku ba faaba na irie. Ǹo aẁo m̀o mak̀o í k̀u m̀a bii í je aboe á na ku ba faaba na irie.

I wee bei ì tako ì ye ɲa Ilaađ í bei í kpe ɲe

¹⁷ Ađ Laf̄e í jileá ine fei tenji bii á ne si kuwee. Na nɲu, baai idey nɲe ku so baasi, í s̀la ine fei ku máa ne si kp̄ai kuwee bii í tako í wa wo Ilaađ í bei í kpoo. Iyi ǹ jileá igbey iney Jesu ɲa bii fei m̀be. ¹⁸ Bii à dasi ine bango Ilaađ í bei í kpooi, laf̄e ku wee beebey. Ine m̀o iyi a k̀u dasie bango Ilaađ í bei í kpoo, laf̄e ku maà de a dasie bango má. ¹⁹ Bii à dasi ine bango wala bii a k̀u dasie, k̄amae k̀u je taale, amma woodai Ilaađ ku jirimai í s̀la. ²⁰ Ine fei ku leek̄i si bei í wee í bei í gb̀òò kukpei Ilaađ. ²¹ Í je aru wo waati iyi Ilaađ í kpeei? Maà ti í j̀ò inoe ku f̀o. Amma bii ì na ì ba kp̄aa g̀o iyi aa neò arae, beey si be gbak̄a. ²² Aru iyi Ađ Laf̄e í kpe í baa í je ine iyi í ne araei na saabui Laf̄e. Beebey m̀oi ine iyi í ne arae iyi Ađ Laf̄e í kpoo, laf̄e í baa í je arui Kirisi. ²³ Á ra nɲei do fia hai ne jia. Na nɲu, i maà j̀ò í je arui ine ɲa. ²⁴ Ine inem ɲa, i j̀ò ine baa yooma fei ku leek̄i si wajui Ilaađ si bei í wee wo Ilaađ í bei í kpoo.

Idei kaafe ɲa

²⁵ Nsei, iyi í je ti ine ɲa iyi a k̀u t̀ot̀o s̄e do ine g̀o tit̄a, ǹ k̀u ne ide g̀o iyi í je woodai Laf̄e. Amma si bei Laf̄e

í ce araarem ñ jèò ilu naane, ñ wa n sò ñe iyi í je lasabum.

26 Ñ tamaa, na wahalai waatiu ihēi á sía ine fei ku wée bei í wée nsei. 27 Bii í ne abo, maà de kpāa í fēfēe ñe. Bii í nò í wée kaafe, maà de abo. 28 Amma do ñju fei bii í so abo í kù ce dulum. Bii mudēe nò í so mākò, kù ce dulum. Amma ine ña iyi à so ñje, asoi andunya ñjai à kōsi, nò n kù bi í ye beēbe ña.

29 Inem ña, iyi ñ wa n fò wee, waatiu kù sò má. Na ñju, hai nsei ine iyi í ne abo, í sía ku ye bei ine iyi kù ne abo. 30 Nò ine iyi wa kpata ku ce bei ine iyi kù ne inò ku fò. Ine mò iyi wa nyaanyi ku ce bei ine iyi kù ne inò didò. Ine mò iyi wa ra ngogò, ku ce bei kù je titee. 31 Ine iyi amanii andunya wa bukaataa ku maà dasi laakae fei si be. Ñ wa n fò beēbei si na iyi í jò yaase bei andunyau ihē í ye kaa kpe jiida má. 32 N kù bi nkāma ku maa bitandi ñe. Ine iyi kù so abo, laakae fei si icēi Lafēi í ya wa, í ya maa de ñju ku ce iyi á dōa Lafēe si. 33 Amma ine iyi í ne abo, lasabue si mii ndii andunya ñai í ya wa. Mii iyi á dōa aboe sii í ya maa de ku ce. 34 Laakae ci ya je akā. Inaabo ña iyi a kù ne mākò do mudēe ña lasabu ñja si ideí Lafēi í ya wa ku ba a je dee deē si ara do si hunde. Amma ine iyi í ne mākò lasabue si mii ndii andunya ñai í ya wa. Mii iyi á dōa mākòe sii í ya maa de ku ce.

35 Na aranfāani ñjei ñ wa n fò iyi ihē, kù je na n dasi ñe wahala, amma na n nyisi ñe iyi í sía í ce ñai ku ba í na Lafēe ara ñje mam mam.

36 Bii ine gò í ye ama inaaboē í jla í to abòdò nò í ye kù sía ku maa wée kaafe, nò í bi a gbaa abòdò, kù ce bei í bi. Bii í ni a gbaa abòdò kù ce dulum. 37 Amma ine iyi í dasi idò dim dim bii kù je do tilasi gò, bii í jilò si ama inaaboi ñju ku maà so mākò, mii jiidaí í lasabu. 38 Beēbe moi ine iyi í jò à gba ama inaaboē abòdò mii jiidaí í

ce, amma ine iyi í kò a gba titee abòdò ñju í ce í re.

39 À dī aboi si mākòe bii mākòe í wée si hunde, amma bii mākòe í ku, abou í ne arae ku so mākò titò iyi í bi, lafēe de kù je woo dasi Jesu naane. 40 Amma si lasabum, bii abou í bubae jaaò, inò didòe á la ku re. Nò ñ tamaa Hundei Ilaaòí í sòm ideu ihē.

8

Ije iyi à ceò kuwee

1 Nsei si ideí mii iyi à ceò kuwee ñ lò si. Ntò awa fei à ne kumà si bei í fò ña. Kumà í ya jò ine ku ne faaul, amma kubi í ya sobi ine. 2 Bii ine gò í tamaa ñju í mà ngogò, kù mà nkāma tità si bei í jò. 3 Amma ine iyi í bi Ilaaò, Ilaaò í mà lafēe.

4 Iyi í je ti ideí ñjai kuwee si bii í waa bee mà í sía í ya ñò ña. Awa à mà iyi iwē kù je ngogò si andunya. À nò à mà iyi Ilaaò ñju akāi í wée. 5 Ntò ntò, iwē nkpò do lafēe nkpò í wa lele do si ile. Amma baa do iyi ine ña à waa tò iwē nkpò nkpò, 6 bi tu wa Ilaaò akāi í wée. Ñju í je Baaba, hai bi teei mii fei wa naa. Na iriei awa à nò à wée. Lafēe akā moi í nò í wée. Ñju í je Jesu Kirisi, hai bii mii fei wa ceò. Do saabuei à neò kuwēe.

7 Amma kù je ine feii í mà iyi be. Hee nsei ine gò ña iyi à tako à ne dōonei iwē ku tò à waa ño ñau bei ijei kuwee, nò idò ñja wa ye taale ñja na gbugbā hai ne ñja. 8 Kù je ijei á bòdò wa bi Ilaaò. Bii à je, kaa kōò nwa si ngogò, bii a kù nò a kù je, kaa jò ka kua ngogò.

9 Amma í ce laakai ña ku ba ara ku ne ñje ku maà dasi ine gò ña dulum. 10 Bii nsei, awò iyi í ne kumà í buba í waa je ilei iwē, ine iyi kù ne gbugbā, bii í yeē be, ñju mò á ne wòkò ku je ijei kuweeui baa bii idòe wa yeò taalee. 11 Nò do saabui kumàe kpaasiēu ku ce nfe, ñju mò iyi Kirisi í ku na irie. 12 Bii í waa cea kpaasi hai ne gbugbā ñje ña dulum beēbe ña nò í waa mee ña si idò ñja

ɲa, Kirisi takaei i waa cea dulum ɲa. ¹³ Na nɲu, bii ɲai á jò kpaasim gɔ ku dasi kurara, n kaa n ɲo ɲa má ajò kãma ku ba n maà n dasie kurara.

9

Kpãai mii iyi woo be í ne do ice iyi í ne ku ce

¹ N kù ne aram nii? N kù je woo beí? N kù ye Jesu Lafɛɛ nwai? I kù je isoi icem iyi n cea Lafɛɛ ɲai? ² Baa bii ine gɔ ɲa à kɔ ku mà m bei woo be, n je woo be bi tu ɲe, domi ɲɛi i je seɛda iyi wa nyisi iyi amuu woo bei Lafɛɛi ntò ntò.

³ Ine ɲa iyi à waa wusem, ide iyi an je ɲa wee. ⁴ A kù ne kpãa ka je nɔ ka mɔi? ⁵ A kù ne kpãa ka ne abo woo dasi Jesu naane iyi á si wa bei woo be gɔ ɲa à waa cei? Bei ifoi Lafɛɛ ɲau do Sefaa Píɛɛ? ⁶ M̄ amu do Baanabasi awa akãi a kù ne kpãai a ya na wa ije, í gbe ka ce ice? ⁷ Ine kãma kaa bɔ ikoi igũ do fiaɪ nɲu takae. Ine kãma kaa lɔ jii ndii rezɛɛ iyi kù je isoe. Nɔ ine kãma kaa maa degbe meemu gaa iyi kù waa mɔ amɔe.

⁸ Kù je do bisii amane nɲu akãi n wa n fò ideu ihɛ. Ide akãui do iyi woodai Moizi wa fɔ. ⁹ Moizi í kɔ si tiai woodaɛu í ni, i maà ti i d̄i gɛlei ketɛ iyi wa jojo si bilee wa nya yɔyɔɛ. Na ketɛ ɲai Ilaaɔ í fɔ iyi be ba. ¹⁰ M̄ na iri nwai wa fɔ ideu. Oo, na iri nwai à kɔ, domi í sla woo logoo do ine iyi wa kpokpo aɲa fei a maa cɔ kpãai ikpɛ ɲa. ¹¹ Ide iyi à s̄ɔ ɲe í yei bei ideí Hundi à gbɛ ɲɛ. Debei, bii i mu nwa sɔndai ara ɲa, aa jò ku la ɲɛi? ¹² Bii ine gɔ ɲa à ne kpãae bi tu ɲe, awa mɔ ni a kù re ɲa?

Amma a kù ceò kpãau ice si ɲe. À temua si fei ndɛɛ ku ba ka maà ti ka d̄i kpãai laabaau jiidai Kirisi. ¹³ I kù mà ɲa iyi ine ɲa iyi à waa ce ice kpasɛi Ilaaɔ, bei à ya ba ije ɲa? Ine ɲa mɔ iyi à je woo wee ɲa, si kuweeu bei à ya ba mii ku je ɲa. ¹⁴ Bɛɛbe m̄ai Lafɛɛ í jilɔ si ine ɲa iyi à waa sisi

laabaau jiidau aɲa mɔ a ba ije ɲa si be.

¹⁵ Amma n kù ceò kãmae ice. N kù nɔ n kù wa n kɔ iyi ihɛ ku ba a ceem bɛɛbe. Ñ gbasi n kù do iyi ide iyi n wa n tɔò fufuu ihɛ á ce nfe. ¹⁶ N kù wa n tɔò fufu si na iyi í jò n wa n sisi laabaau jiidai. Amma tilasii bi tom n coo. Nɔ ijuukpãi á je titom bii n kù waazo ideu. ¹⁷ Bii do idɔɔbim nii n wa n coo, n ne kpãai n ba riba. Amma tilasi n ne ku ceɛ m̄am nii domi Ilaaɔi d̄i dasim. ¹⁸ Debei, yoomai í je ribam. Ribam nii í je n waazo laabaau jiidai Kirisi, ku maà ti ku je do ideí fia nɔ n maà n ti n ce ice do kpãa iyi n ne.

¹⁹ Ñ ne aram, n kù je arui ine kãma. Amma do nɲu fei n ce aram arui ine fei ku ba n fa ine nkpɔ n naaò wa bi Kirisi. ²⁰ Bi Zuifu ɲa n baa n je bei Zuifu, ku ba n fa ɲa wa. Ine ɲa mɔ iyi à waa jirim wooda n je ine akã ɲa ku ba n fa ɲa wa baa bii amu takam n kù wa si awɔi wooda. ²¹ Bi ine ɲa iyi a kù ne wooda n je ine akã ɲa ku ba n fa ɲa wa. Kù je n kù wa n jirim woodai Ilaaɔ, domi n wa n too woodai Kirisi. ²² Bi ine ɲa iyi a kù ne gbugbã amu mɔ n ce bei ine iyi kù ne gbugbã ku ba n fa ɲa wa. Ñ ce bei ine fei í ye ku ba gɔgɔ ɲa ɲa a ba faaba, baa bii beirei. ²³ Ñ wa n ce fei ndɛɛi ku ba kuwee iyi laabaau jiidau í ne n basi ikpɛ.

²⁴ Ine fei i mà ɲa si gaasai kusei ine feii í ya sei amma ine akãi í ya ba ribae. Na nɲu, i hanya ku ba i ba ribae ɲa. ²⁵ Woo ce gaasai kusei ɲa à ya maa mu ara ɲai si fei ndɛɛ. À waa ce bɛɛbe ku ba a ba fulai wua * ɲa iyi á gbe nɔ ku wɔ. Amma awa à waa cei ku ba ka ba iyi ci ya tã. ²⁶ Na ɲoi í ce n wa n sei bei ine iyi í ne mii iyi wa lele. Ñ wa n jabu amma kù je si ngbe. ²⁷ Ñ wa n wahala aram ntò ntò ku ba n kãmiae nɔ n maà n ti n je

* 9:25 fulai wua Si waati ɲa ine iyi í cua kpaasi ɲa si gaasai kusei, fulai wuai à ya daa si iri

ine iyi aa na a lele awo ngbe waati iyi n̄ cea ine n̄a waazo n̄ tā.

10

I maà ya tɔw iwē n̄a

¹ In̄e in̄em n̄a, n̄ bi i mà n̄a iyi si waatii Moizi, bala nwa n̄au fei kudūi ij̄lui à too n̄o ān̄a fei à kua tenkuu do ise. ² Kudūi ij̄l̄u ku too do tenkuu ku kua í yei beí à dasi n̄a in̄yi n̄o à baa à j̄e m̄ac̄oi Moizi n̄a. ³ N̄o ān̄a fei ije dimi akā ḡoi à j̄e. Ij̄eu hai bi Ilaađi í naa. ⁴ N̄o ān̄a fei in̄yi dimi akāi à m̄o. In̄yiu Ilaađi í j̄ò í fita hai si kuta. Kutau í ya maa too n̄ai. N̄o Kirisii í j̄e kutau. ⁵ Do n̄n̄u fei, Ilaađ í j̄ò ine n̄kp̄o n̄n̄a í ku si gbabua si na iyi í j̄ò daa n̄n̄a ku s̄laa si.

⁶ Nsei, mii n̄au beí í j̄e nwa yaase ku ba ka maà n̄e bine laal̄o n̄a beí ān̄a m̄o. ⁷ N̄o í maà ya tɔw iwē n̄a beí ḡoḡo n̄n̄a n̄a à ce. Í mà n̄a iyi à k̄o idei iwē ku tɔw n̄n̄a à ni, ine n̄au à buba à j̄e à m̄o, n̄o à dede à waa jojo. ⁸ Ka maà ya ce ađei abo kaafe beí ḡoḡo n̄n̄a n̄a à ce, n̄o aman̄e dubu k̄an̄fia do m̄eeta (23.000) í ku si āj̄o akā. ⁹ Ka maà ya ka c̄o laakai Ilaađ beí í to beí ḡoḡo n̄n̄a n̄a à ce, n̄o n̄j̄o n̄a à kpa si n̄a ine n̄kp̄o. ¹⁰ Ka maà gbagba beí ḡoḡo n̄n̄a n̄a à ce, n̄o amalekai iku í kpa n̄a.

¹¹ Mii n̄au beí í ba n̄a beí yaase, n̄o à k̄o ku ba ka ce laakaii ara nwa, awa iyi à w̄ee si waatii ankāanyiu ih̄e. ¹² Na n̄n̄u, ine iyi í tamaa n̄n̄u wa leek̄i dim dim ku j̄ò ku ce laakaii arāe, ku ba ku maà ti ku cuku. ¹³ I k̄u ȳe dimii laakai ku c̄o ḡo n̄a iyi k̄u j̄e dimi iyi ine fei í ya ȳe. Ilaađ ilu naane kaa j̄ò a c̄o laakai n̄n̄e ku re zaka beí aa ȳok̄o i temuad̄o n̄a. Amma si laakai ku c̄o baa yooma fei í ya nyi ku ce bi ku fita má ku ba i ȳok̄o temua n̄a.

¹⁴ Na n̄n̄u kpaasim n̄a, i saa iwē ku tɔw n̄a. ¹⁵ N̄ wa n̄ ba n̄e ide ku f̄oi beí ilu laakai n̄a. I j̄ò í ce lasabu si iyi n̄ wa n̄ f̄o n̄a. ¹⁶ Si ijei Laf̄ēe, k̄oofu iyi à ya ka so ka saabuò Ilaađ wa nyisi iyi à n̄e ikp̄e si n̄jei Kirisi. N̄o p̄ēe iyi à ya ka so ka buu wa nyisi iyi à n̄e ikp̄e

si arai Kirisi, mà irei. ¹⁷ Si na iyi í j̄ò awa fei p̄ēe akāui à j̄e, n̄n̄ui í j̄ò baa do iyi à kp̄o fei à j̄e ara akā, domi awa fei à ba ikp̄e nwa si p̄ēe akāu.

¹⁸ I c̄o in̄ei Izireli n̄a. In̄e n̄a iyi à waa j̄e ijei kuwee, à n̄e ikp̄e si bi ku weeu, mà irei. ¹⁹ Debei, mii n̄ wa n̄ f̄o. N̄ k̄u ni n̄n̄a iyi à ya ceò kuwee í j̄e nḡoḡo. N̄ k̄u n̄o n̄ k̄u ni iwēu takae m̄o í j̄e nḡoḡo. ²⁰ Aawo, amma n̄ wa n̄ f̄oi n̄ ni kuwee iyi woo tɔw iwē n̄au à ya ceu, in̄ei in̄ōko n̄ai à ya cea, k̄u j̄e Ilaađ. N̄o wee n̄ k̄u bi i n̄e ikp̄e do in̄ei in̄ōko n̄a. ²¹ In̄e iyi í ya j̄e ijei Laf̄ēe n̄a n̄o i m̄o mii iyi í wa si k̄oofue n̄a, i kaa nyi i sinda i n̄o n̄n̄a iyi à cead̄o in̄ei in̄ōko n̄a kuwee má n̄a n̄o i m̄o mii iyi í wa si k̄oofu n̄n̄a n̄a. ²² À bi ka dede igui Laf̄ēei? À roo gbugb̄ai?

I ce fei nd̄ee ku ba ine n̄a a mà beereí Ilaađ

²³ In̄e ḡo n̄n̄e n̄a à ya ni, n̄ n̄e kp̄āai n̄ ce mii fei. Nt̄oi, amma fei nd̄ee si á s̄la n̄n̄e. Nt̄o nt̄o, ì n̄e kp̄āai i ce mii fei n̄a, amma fei nd̄ee kaa mua ine gbugb̄ā. ²⁴ In̄e k̄āma ku maà dede aran̄f̄aanii n̄n̄u takae amma ku dede ti ine mmu n̄a.

²⁵⁻²⁶ Kuk̄oi idei Ilaađ wa f̄o í ni, il̄e do mii iyi í wa si fei ti Ađ Laf̄ēei. Na n̄n̄u, n̄n̄a iyi à waa ta aja fei í n̄o n̄a, i maà bee ide k̄āma n̄a ku ba id̄o n̄n̄e ku maà ȳe taale n̄n̄e.

²⁷ Bii hai dasi Jesu naane ḡo í kpe n̄e ku j̄e, bii ì dasi id̄o i koo n̄a, mii iyi à na n̄e fei, i j̄e n̄a, i maà ya bee ide k̄āma n̄a ku ba id̄o n̄n̄e ku maà ȳe taale n̄n̄e. ²⁸ Amma bii ine ḡo í s̄s̄ n̄e í ni, iyi ih̄e à ceò kuweei, i maà n̄o n̄a na ine iyi í s̄s̄ n̄e id̄e ku maà ȳe taale. ²⁹ K̄u j̄e na id̄oi n̄n̄e taka n̄n̄e, amma na ti ine iyi í s̄s̄ n̄eui.

Nt̄o nt̄o, id̄oi ine ḡo kaa ȳe taalei ara ku n̄em. ³⁰ Bii n̄ saabu Ilaađ si ije, ine k̄āma k̄u n̄e kp̄āa ku ȳe taalem na ijeu iyi n̄ saabuò Ilaađ tā.

³¹ Na n̄n̄u, bii ì j̄e ì waa m̄o n̄a, walak̄o bii ì waa ce nḡoḡo n̄a i ce fei nd̄ee ku ba ine n̄a a mà beereí Ilaađ. ³² I ce kuwee n̄n̄e do yaase

bei i kaa dasiò inè kâma kurara ña, hai Zuifu ña do Gereki ña hee do inèi igbei Ilaađ ña fei. ³³ I sisim ña. Amu takam ñ wa n ce kookaai ku ba kucem ku dâa inè fei si, si mii baa yooma fei. N kù wa n de aranfâanii amu takam, í gbe ti zamaa iyi í gbe fei ku ba a ba faaba.

11

¹ I sisiim ña bei amu takam ñ wa n sisi Kirisi.

Yaase bei í sía inè ku nyisiò beerei Ilaađ wee

² Ñ wa n saabu ñe do iyi ì ya maa ye gígíim si fei ndeè ña, do si bei ì mu cio iyi ñ kò ñe siu dim dim ña. ³ Amma ñ bi i mà ña iyi Kirisii í je inè ngboi inemàkò baa yooma fei, inemàkò mòi í je inè ngboi aboe, Ilaađ mòi í je inè ngboi Kirisi. ⁴ Inemàkò iyi wa ce kutòò walakò walii fei, bii í bii irie kù waa nyisi beerei inè ngboe. ⁵ Amma inaabo iyi wa ce kutòò walakò walii fei, bii kù bii irie, kù waa nyisi beerei inè ngboe. Í yei bei inaabo iyi à gbogoo irie. ⁶ Bii inaabo kù waa bi mango ku we, ku gbogoo irie. Amma bii iri ku gbogoo í jeaa anyò, ku we mango. ⁷ Kù sía inemàkò ku bii irie domi Ilaađ í takæ ku jòò nò ku nyisi amboeè, amma inaabo, amboei inemàkò wa nyisi, ⁸ domi hai si kutaka inemàkò kù fita hai si inaabo, amma inaaboi í fita hai si inemàkò. ⁹ Beèbe mòi a kù taka inemàkò na inaabo amma à taka inaaboi na inemàkò. ¹⁰ Na nñu, na irii amaleka ña í sía inaabo ku we mango ku nyisi iyi nñu wa súa màkò nñu iri ile. ¹¹ Amma do nñu fei si wajui Lafèè inè gò kaa yòkò ku ni nñu í ne gbugbà nñu ku ce kuwèèi nñu ikà, domi inaabo í ne bukaatai inemàkò, inemàkò mòi í ne bukaatai inaabo. ¹² Bei à nya inaabo hai si inemàkò, beèbe mòi à bí inemàkò hai bi inaabo, amma Ilaađi wa ce fei ndeè.

¹³ Inje taka ññe í lasabu ña. Í sía inaabo ku tòò Ilaađ hai we mango?

¹⁴ Inje taka ññe í kù mà ña iyi anyò bii inemàkò í ne ntoi iri sisò?

¹⁵ Amma bii ntoi irii inaabo í sò, boodai. À muua ntoi irie ku je bei fuugese. ¹⁶ Bii inè gò wa bi ku ba wa kakò ku ce si ideu be, amu de ñ wa n fò iyi si inò nwa do si igbei inèi Ilaađ ña a kù ne dònè mmu gò ma.

Ijei Lafèè

(Cò Matie 26:26-29; Maaku 14:22-25; Luku 22:15-20)

¹⁷ Ide iyi an sò ñe nsei, n kaa n saabu ññe si, domi á sía kutòò ññe ñau ku mu ññe gbugbà wo, amma wee nsei wa keke ñei. ¹⁸ Sinte, à sòm à ni bii ì tòtòò ña inè gò ña à wa si inò ññe iyi inèò ña í ci ya ne anu akà. Nò ñ tamaa ntò. ¹⁹ Ntò ntò, kù ne bei á ce iyi nje ku fèfè kù wa si anini ññe, ku baa mà inè ña iyi à je ti ntò. ²⁰ Bii ì tòtòò ì waa je ña, í ya tamaa bei ijei Lafèè ì waa je ña amma iboi, ²¹ domi bii ì buba ña gbakà, inè fei í ya maa saasai ku je sondaè iyi í naaò wa, nò a jò inè gò ña do ari, nò inè gò ña à je à mò hee atè ku kpa ña. ²² Í kù ne kpasèi ara ññe bii aa je í mò ñai? Mà ì bi i donda igbei inèi Ilaađ ña, nò i dasi ilu are ña anyò ñai? Beirei an ni ññe. N saabu ñe? Aawo, n kaa n saabu ñe si nñu be.

²³ Ide iyi ñ gba hai bi Lafèè ñ kò ñe si wee. Idù ajò iyi à so Lafèè Jesu à daa inè ña si awò í so pèè ²⁴ í saabu Ilaađ, nò í bububue. Nò í ni, iyi ihèi í je aram iyi ñ na na iri ññe. Í ya ce iyi ihèi í maa yeò gígim ña. ²⁵ Beèbe mòi, iyi à je à tã, í so kòofú í ni, kòofuu ihèi í je akabuu titìi Ilaađ iyi í ði do njem. Waati iyi ì waa mò do kòofuu ña fei, í ya coo í maa yeò gígim ña. ²⁶ Waati kâma iyi ì waa je pèèu nò ì waa mò do kòofuu ña fei, ikui Lafèè ì waa sisi ña hee koo nyìò wa.

²⁷ Na nñu, inè iyi í je pèèi Lafèè walakò í mò do kòofue, nò kuwèèè kù je dee dee, í raraa arai Lafèè do njei.

²⁸ Na nñu, inè fei ku wuse aræ ku bei ku je pèèu, nò ku mò do kòofuu.

²⁹ Ntò ntò, bii ì je nò ì waa mò ña nò

i kù mà ña iyi arai Kirisii, ì waa soa ara nñe taalei si kujε do si kumə nñe. ³⁰ Nñoi í jò inε nkpə nñe wa ce bɔɔ nə ɔɔɔ ña à je mɔngə ña, ɔɔɔ ña mə à ku. ³¹ Bii à kiiti ara nwa do ntə, Ilaaɔ kaa kiiti wa má. ³² Amma bii Lafɛɛ í kiiti wa, í ya jò ka baa si kpāa jiidai ku ba ku maà yε taale nwa do inei andunya ña ajɔ.

³³ Na nñu, inε inem ña, bii ì waa tətəɔ ku ba í je ña, í jò í ya degbe nje. ³⁴ Bii ari wa kpa inε ɔɔ, ku je sɔndaε kpasɛ ku ba í maà na í so taale si kutətəɔ nñe. Ide iyi í gbe, an ce ñe cioε bii ñ na ñ to wa.

12

Amua ña iyi Hundei Ilaaɔ wa mu nwa

¹ Nsei, inε inem ña, iyi í je ideii amua ña iyi Hundei Ilaaɔ wa mu nwa, ñ bi í mà ntəε ña. ² Ì mà ña, waati iyi í kù mà Ilaaɔ ña à ya maa fa ñei si kpāai iwɛ deki ña ku təɔ. ³ Na ñoi í jò ñ wa n bi í mà ña, inε kāma iyi í jò Hundei Ilaaɔ wa gbāa fei kaa yəkə ku ni à ceekpe Jesu. Nə inε ɔɔ kaa yəkə ku ni Jesui í je Lafɛɛ, bii kù je Hundei Ilaaɔi wa gbā lafɛɛ.

⁴ Amua ikā ikāi í wεε, amma Hundede akāui wa kpɛ ña. ⁵ Ice ikā ikāi í wεε, amma Lafɛɛ akāi à waa cea. ⁶ Gbugbāi Ilaaɔ wa ce ice si inε fei ikā ikā, amma Ilaaɔ akāui wa mua inε fei gbugbā iyi á ceɔ ice baa yooma fei. ⁷ Í na inε fei amua iyi wa nyisi iyi Hundee wa ce ice sie nɔ ku ceɔ ice na aranfanii inε fei. ⁸ Hundei Ilaaɔi í ya mua inε ɔɔ ña amua a muaɔ inε ña bisi, nə Hundede akāui í ya mua inε ɔɔ ña mə amua a fə ide do kumà. ⁹ Hundede akāui í ya mua inε ɔɔ ña gbugbāi naane ku dasi, nə ku mua inε ɔɔ ña gbugbā a jò bɔɔ ña a ba iri. ¹⁰ Bεεbe mɔi Hundede akāui í ya mua inε ɔɔ ña gbugbā a ceɔ maamaake ña, nə ku cea inε ɔɔ ña amua a ceɔ walli, nə ku mua inε ɔɔ ña mə bisi a mà bii í je mii iyi inε ɔɔ wa ce do Hundei Ilaaɔi wala bii í je do hundede mmu ɔɔi. Í ya jò inε ɔɔ ña

a fə ide do fee ña iyi a kù waa gbə, nə ku mua inε ɔɔ ña mə bisi a tuseɔ ideu. ¹¹ Amma Hundede akāui wa ce fei ndεε. Wa mua inε fei amua ikā ikā bei í bi.

Woo dasi Jesu naane ña fei à je ikɔ ikā ikāi ara akā

¹² Kirisi í yei bei ara akā do ikɔ nkpə nkpə. Arau akāi baa bii í ne ikɔ nkpə nkpə, ¹³ domi Hundede akāi à da nwa si ku ba awa fei ka je ara akā, hai Zuifu ña hee do dimi mmu ña, hai aru ña hee do inε ña iyi a ne ara ña. Nə bi Hundede akāui awa fei à waa mə.

¹⁴ Kù je ikɔ akāi ara í ne, amma nkpə nkpəi. ¹⁵ Baa bii ise í fə í ni, si bei n kù je awə n kù wa si ara, do nñu fei, í wa si ara. ¹⁶ Baa bii itɔ í ni, si bei n kù je iju n kù wa si ara, do nñu fei nñu mə í wa si ara. ¹⁷ Bii arau fei í je iju, beirei á ce ku gbə ide. Walakə bii fei ndεε í je itɔ, beirei á ce ku gbə inunu. ¹⁸ Amma ntə ntə Ilaaɔ í dasi ikɔ ikā ikā fei si arai bei í bi. ¹⁹ Bii ara kù ne ikɔ ikɔ kaa ce. ²⁰ Na nñu, ikɔ nkpə nkpəi í wεε, amma arau akāi.

²¹ Iju kaa yəkə ku sɔ awə ku ni nñu kù ne bukaataε. Iri mə kaa yəkə ku sɔ ise ku ni nñu kù ne bukaataε. ²² Iyi í re məm, baa ikɔi ara ña iyi à ya ni a kù ne gbugbā, ara í ne bukaata ña jiiida. ²³ Nə ikɔ ña iyi à ne anyə si ara, à ya ka gbə ña ku re. Iyi a kù jə ka maa kpe iri ña, anjai à ya ka gbəa ku re. ²⁴ Amma ikɔ ña iyi à gbe iyi a kù ne anyə, a kù ne bukaatai ka gbə ña bεεbe. Ilaaɔ í ce ara bεεbei ku ba ikɔ ña iyi a kù ne bεεre ñau ka jirima ña ku re. ²⁵ Í cooi ku ba ara ku maà fεεfεε nje, amma ikɔ ikā ikā ñau fei a maa gbəa nje. ²⁶ Bii ikɔi ara ɔɔ í ba wahala, anjaɔ iyi à gbe ñau feii à ya gbə ara kurou ajɔ. Bεεbe mɔi bii à saabu ɔɔɔ, anjaɔ iyi à gbe ñau fei à ya ne inə didɔi ajɔ.

²⁷ Nsei inε fei ì je arai Kirisi nə inε baa yooma nñe fei í je ikɔ ikā ikāε. ²⁸ Bεεbei, si igbei inei Jesu ña Ilaaɔ í tako í cica inε ɔɔ ña à je woo be ña, minjisia walli ña, mεetasia mə woo kə inε ña si cio. Si anyii nñu nə í cea

inε gɔ ɲa amuai maamaake ɲa ku ce, inε gɔ ɲa mɔ à nε amuai bɔɔ ɲa ku faaba, inε gɔ ɲa mɔ à nε amuai inε ɲa ku sobi, inε gɔ ɲa mɔ à nε amuai inε ɲa ku cuaɔ, nɔ inε gɔ ɲa mɔ aa yɔkɔ a fɔ fee ɲa iyi a kù waa gbɔ. ²⁹ Kù jε aɲa feii à jε woo bε ɲa, walakɔ walii ɲa, walakɔ woo kɔsi cio ɲa. Kù nɔ kù jε aɲa feii à nε amuai maamaake ɲa ku ce ³⁰ walakɔ amuai bɔɔ ɲa ku faaba. Aɲa fei sisi à nɔ à nε amuai fee ɲa iyi a kù waa gbɔ ku fɔ, walakɔ ideu ku tuse. ³¹ Amma i hanya i dε amua ɲa iyi à re do bεεε ɲa.

Iyi í re mɔm, an nyisi ɲε kpãa iyi í re fei ndεε.

13

Idei Kubi

¹ Baa bii ñ wa n fɔ ide do feei amanε ɲa ikã ikã do ti amaleka ɲa nɔ n kù nε kubi, ñ yei bei isɔ iyi à waa cã walakɔ bei londi. ² Baa bii ñ nε amuai walii ku ce, nɔ ñ mà asiiu fei nɔ ñ nε kumà fei, baa bii ñ dasi Ilaaɔ naanε hee bei an yɔkɔ n jɔ geete ku teki, bii n kù nε kubi, n kù jε ngɔgɔ. ³ Baa bii ñ kpãa ilu are ɲa amanim fei, nɔ baa bii ñ jɔ à sɔ aram bei inɲai kuwee, bii n kù nε kubi, n kaa n ba riba.

⁴ Kubi í ya temua, í ya nɔ ku ce mii jiida, ci ya ja igu, ci ya so arae lele, nɔ ci ya jε ilu faau. ⁵ Kubi ci ya ce mii gɔ iyi kù jε dee dee, nɔ ci ya dε aranfaanii nɲu akã. Inε iyi í nε kubi idɔε ci ya kɔ gbãa gbãa, nɔ ci ya jile idei taale si idɔε. ⁶ Inε iyi í nε kubi ci ya wεεɔ inɔ didɔ si mii iyi kù jε dee dee, í gbe si mii iyi í jε ntɔ. ⁷ Kubi ci ya mɔngɔ nkãma. Naanε ku dasiε do kpãa ku cɔε do temuae ci ya tā.

⁸ Kubi ci ya nε kɔɔ. Amma walii ku ce á na ku kpa iri, fee ikã ikã ku fɔ á na ku tā, nɔ kumài amanε mɔ á na ku tā. ⁹ Mii ɲau à na ku kpa iri si na iyi í jɔ kumà nwa do walii ku ce nwa, gɔgɔε kù kɔ. ¹⁰ Amma waati iyi mii iyi í kɔ á naa, waati bεεbei, iyi kù kɔ á nε.

¹¹ Waati iyi ñ wεε keeke, ñ ya n maa n fɔ idei bei ama keeke, nɔ n maa n ce laakai bei ama keeke, nɔ n maa n lasabu bei ama keeke, amma nsei iyi ñ ce inε ngbo ñ jɔ daai ama.

¹² Iyi à waa ye nsei í yei bei mii iyi à waa hɔnnε bari bari si isɔ fufu, amma aɲ wa naa iyi aa ka ye ijuɔ iju. Iyi ñ mà si nsei kù kɔ, amma waati nɲu an màa sãa sãa bei Ilaaɔ í màm.

¹³ Nsei mii mεetau ihɛi í wεε. Mii ɲau wee, naanε ku dasi, do kpãa ku cɔ, do kubi. Amma kubi í re ɲa.

14

Idei amuai Hundei Ilaaɔ

¹ Na nɲu, kubii í sɔa í dεdε ɲa. Nɔ í dε amua ɲa iyi Hundei Ilaaɔ wa mu nwa, iyi í re mɔm nɲui í jε walii ku ce. ² Inε iyi wa fɔ ide do fee iyi kù waa gbɔ, Ilaaɔi wa ba ide ku fɔ, kù jε amanε, domi inε gɔ kù waa gbɔ idee. Amma idei asiii wa fɔ do gbugbãi Hundei Ilaaɔ. ³ Amma inε iyi wa ce walii amanε ɲai í ya ba ide ku fɔ. Í ya jɔ a leeki si naanε ku dasi dim dim, nɔ ku mu nɲa gbugbã, nɔ ku tū inɔ nɲa. ⁴ Inε iyi wa fɔ ide do fee iyi kù mà, naanε ku dasii nɲu takaei wa mua gbugbã. Amma walii, inεi igbei Jesu ɲai wa mua gbugbã.

⁵ Á dɔɔm si bii inε fei ñ waa fɔ ide do fee ɲa iyi í kù waa gbɔ ɲa, amma iyi ñ wa n bi wa re, nɲui í jε i ya maa ce walii ɲa. Ñ ni bεεbei si na iyi í jɔ inε iyi wa ce walii, icεε í nε aranfaani í re inε iyi wa fɔ ide do fee ɲa iyi kù wa gbɔ, í gbe bii wa tuse ideui, nɔ ku mua inεi igbei Jesu ɲa gbugbã. ⁶ Nsei, inε inεm ɲa, aranfaani yoomai aa ba ɲa bii ñ naa bi tu ɲε nɔ ñ wa n fɔ fee iyi í kù waa gbɔ ɲa. I kaa ba aranfaani kãma ɲa. Amma bii ñ sɔ ɲε yaasei ide iyi Ilaaɔ í sɔm, walakɔ ñ sisi nɲε idei kumà, walakɔ idei walii, walakɔ cio gɔ, inε nɲu á nε nɲε aranfaani.

⁷ Bεεbe moi, mii iyi kù nε kuwεε bei yèè do mɔɔɔ bii à waa cãa, bii a kù waa cãa dee dee, beirei inε gɔ

á ce ku gbɔ yaasee. ⁸ Ine mɔ iyi wa cā gāgāi igū, bii kù waa cāa dee dee, yooi á ce sɔɔlui igū. ⁹ Bɛɛɛ mɔi, bii kù je ì waa fɔ fee iyi ine ña à mà ña, beirei aa ce a gbɔ yaasee. Ide ñɛ á nei si fufu. ¹⁰ Fee dimi ikā ikā nkɔi í wa si andunya, nɔ kāmāe kù kua yaase. ¹¹ Do ñɛu fei, bii n kù wa n gbɔ fee iyi à waa bam ku fɔ, ine iyi wa fɔɔu, dimi mmui í je bi tom, nɔ amu mɔ ñ je dimi mmu bi lafɛe. ¹² Bɛɛɛ mɔi ñɛ mɔ, si na iyi í jò ì waa de amuai Hundei Ilaaɔ ña, á sɛa i hanya i dede amua ña iyi á jò naane ku dasii inei igbei Jesu ña ku bɔ waju.

¹³ Na ñɛu, á sɛa ine iyi wa fɔ ide do fee iyi a kù waa gbɔ ku tɔɔ Ilaaɔ amua iyi á tuseɔ ideu. ¹⁴ Bii ñ wa n ce kutɔɔ do fee iyi n kù wa n gbɔ, hundem nii wa ce kutɔɔ, amma lasabum kù waa ce nkāma. ¹⁵ To, nsei, beirei an ce. An ce kutɔɔ do hundem do lasabum ajɔ. An kɔ iri do hundem do lasabum ajɔ. ¹⁶ Bii do hunde ñɛu akāi ì waa saabu Ilaaɔ ña, beirei ine ña iyi á gbe aa ce a ni Ami si kutɔɔe. Kaa ce, domi a kù mà iyi ì waa fɔ ña. ¹⁷ Baa bii kutɔɔe í sɛa, kaa mua lafɛe ña gbugbā.

¹⁸ Ñ wa n saabu Ilaaɔ si na iyi í jò ñ ya n fɔ fee ña iyi ine ña a kù waa gbɔ ñ re ñɛ fei. ¹⁹ Amma si igbei inei Jesu ña ñ gbasi n fɔ ide icu miu do yaase n kɔa ine ña si cio do iyi an fɔ ide icu dubu mɛɛwa do fee iyi ine ña a kù waa gbɔ.

²⁰ Ñɛ inem ña, i maà ya wūa ide bei ama keeke ña ma ña. Bii í je idei laalɔ ku cei, í sɛa i yɛ bei ama keeke ña iyi a kù mà laalɔ ku ce, amma si kpāai ide ku wūa i jò ì yɛ bei ine ngbo ña. ²¹ Si tiaí woodai Ilaaɔ à kɔɔ à ni, Lafɛe í ni, an jò ise mmu ña a ba ine ñau ihɛ ide ku fɔ do fee mmu*.

Amma do ñɛu fei, a kaa gbɔ idem.

²² Amuai ide ku fɔ do fee iyi ine ña a kù waa gbɔ, nyindai í je bi hai dasi Jesu naane ña, kù je bi woo dasi naane ña. Amma amuai idei Ilaaɔ ku waazo ñɛu í je nyinda bi woo dasi Jesu naane ña, kù je bi hai dasi naane ña.

²³ Na ñɛu, bii inei igbei Jesu ña fei à tɔtɔɔ, nɔ ine fei ku lɔsi ku fɔ fee iyi ine ña a kù waa gbɔ, bii ine titɔ ña walakɔ hai dasi Jesu naane ña à lɔ wa, a kaa ni ì waa sūmu ñai? ²⁴ Amma bii ine fei wa waazo idei Ilaaɔ, bii hai dasi naane gɔ í lɔ wa walakɔ ine titɔ gɔ, ideu á tosi idɔe nɔ ide iyi ine ña à waa fɔu ku jò ku mà dulum dee. ²⁵ Nɔ lasabuɛ á fita gbugbā, nɔ ku gule ku tɔɔ Ilaaɔ ku ni, ntɔi, Ilaaɔ í wa si anini ñɛe.

Yaase jiida si kutɔɔɔ

²⁶ Na ñɛu, ñɛ inem ña, beirei aa ka ce. Bii ì waa tɔtɔɔ ña ine gɔ ñɛ ña aa ne iri ku kɔ, ine gɔ ña mɔ cio ku kɔsi, ine gɔ ña mɔ idei Ilaaɔ ku waazo, ine gɔ ña mɔ ide ku fɔ do fee iyi a kù waa gbɔ, ine gɔ ña mɔ yaasei fee ñau ku tuse. Í sɛa i maa ce fei ndee ña ku ba ku mua inei igbei Jesu ña gbugbā. ²⁷ Bii ine gɔ ña à waa fɔ ide do fee iyi a kù waa gbɔ, kù sɛa a re amanɛ minji wala mɛeta nɔ á sɛa a fɔ ide akā akā, nɔ ine gɔ mɔ ku maa tuseɛ ideu. ²⁸ Amma bii ine gɔ kù wa be iyi á yɔkɔ ku tuse ideu, í jò ñ coko si kutɔɔɔu, nɔ ku je Ilaaɔi wa baa ide ku fɔ. ²⁹ Ine ña iyi á waa ce walii, í sɛa ku je amanɛ minji wala mɛeta ku fɔ ide nɔ ine ña iyi à gbe a wuse ideu a cɔ. ³⁰ Bii Ilaaɔ í nyisi ine gɔ ngɔgɔ si kutɔɔɔu, í jò ine iyi í tako wa fɔ ideu ku coko. ³¹ Ñɛ fei aa yɔkɔ i ce walii akā akā ku ba ñɛ fei ku ba ikɔ nɔ i ba gbugbā ña. ³² Í sɛa walii ña a kāmia amua ñɛa. ³³ Ntɔ ntɔ, Ilaaɔ kù bi ka maa ce kuwɛɛ nwa bɛɛteke, í bi ka cooi si laakai ku sū.

* **14:21** an jò ise mmu ña a ba ine ñau ihɛ ide ku fɔ do fee mmu Ilaaɔ wa fɔ idei ijuukpā iyi inei Izireli ñau à ye si waati iyi ise mmu ña à na à je ña igū. Ise mmu ñau à mu ña à neò ile mmu, amma do ñɛu fei lasabu ña kù lɔsi ide iyi Ilaaɔ wa sɔ ñau.

Si bei inε ηα à ya ce si igbei woo dasi Jesu naane ηα fei, ³⁴ í sía inaabo ηα a ya coko bi kutótó. Kù sía a fò ide, amma a sù iri ile si bei wooda wa fò. ³⁵ Bii à bi a mà ngògò a ya bee məkò nηa ηa kpasē, domi kù je dee dee inaabo ku maa fò ide bi kutótó.

³⁶ Hai bi tu ηei idei Ilaađ í sinti? Ma inε akāi ì gbaa ηa. ³⁷ Bii inε gò í tamaa nηu í je walii, walakò wa tamaa nηu í ba amuai Hundei Ilaađ, í sía ku jesi iyi ide iyi ñ jò nηeu woodai Lafēei. ³⁸ Inε iyi kù jesi beεbe a kaa gba lafēe †.

³⁹ Na nηu, inε inεm ηa, i dede amuai walii, amma í maà ti í ganji woo fò ide do fee iyi a ci ya fò si andunya. ⁴⁰ Amma í ce fei ndεε dee dee do yaase jiida ηa.

15

Kujì Kirisi hai si bale

¹ Inε inεm ηa, ñ wa n ye ηe gigii laabaau jiidaui iyi ñ sò ηe wo nò ì gba ηa, ñ nò ì waa leekì si ηa. ² Bii ñ nò ì muu dim dim ηa si bei ñ sisi nηeu, nηui í je faaba nηe. Amma bii í kù muu dim dim ηa, inya ngbei ì dasi naane ηa.

³ Ide iyi í ne amboe í re nηui ñ sisi nηe be si bei à daam si awò. Ideu wee. Kirisi í ku na irii dulum du wa si bei kukòjì idei Ilaađ wa fò. ⁴ Á suu nò ì jì hai si bale si ajò mεetasia si bei kukòjì idei Ilaađ wa fò. ⁵ Í tuse arae bi Sefaa iyi í je Pieε, si anyii nηu bi məcò maateejie ηau. ⁶ Si anyii nηu, í bei í koo í tuse arae bi məcεe ηa iyi à re baa amane cfo miuu. Nkpò nηa í wεε baa nsei, amma inε gò ηa à ku. ⁷ Nò í koo í tuse arae má bi Zaaki, si anyie í bei í koo í tuse arae bi woo be ηau fei.

⁸ Si anyii aηa fei í bei í tuse arae bi tom, amu iyi ñ ye bei inε iyi cukpai kubíε kù kò à bei à búu. ⁹ Ntò ntò, amui ñ je keekei woo be ηau. N kù to a kpem woo be, domi ñ kpā inei igbei Ilaađ ηa iju. ¹⁰ Amma mii iyi ñ

je nnyi, na didđi Ilaađi, nò didđ iyi í ceem nòu kù ce nfe. Ñ ce kookaa ñ re baa woo be ηau fei, amma kù je amu takam nii ñ coo, didđi Ilaađ iyi í wa sim nii í coo. ¹¹ Na nηu, ide akāui awa fei à waa waazo be, nηu mòi ñ nò ì dasi naane ηa be.

Kujì nwa hai si bale

¹² Nsei à waa waazo iyi Kirisi í ku nò í jì hai si bale má. Nò beirei í ce inε gò nηe ηa à ya ni iku ηa a kaa jì ma. ¹³ Bii iku ηa a kaa jì hai si bale, debei Kirisi mò kù jì. ¹⁴ Nò bii Kirisi kù jì, waazo nwa ngbei, nò naane ku dasi nηe mò ngbei. ¹⁵ Bii í je ntoi iku ηa a kaa jì hai si bale, debei Ilaađ kù jì Kirisi wo. Debei, seeda iboi à waa jea Ilaađ si waati iyi à ni í jì Kirisi hai si bale. ¹⁶ Ntò ntò, bii iku ηa a kaa jì, Kirisi mò kù jì wo. ¹⁷ Nò bii í je Kirisi kù jì hai si bale wo, ñ kò ì wa si dulum du ηei, nò naane ku dasi nηe ngbei. ¹⁸ Nò inε ηa mò iyi à dasi Kirisi naane à bei à ku, à ce nfei. ¹⁹ Bii na kuwεeu ihē nηu akāi à dasi Kirisi naane, à je ilu araare ηa í re baa inε fei.

²⁰ Amma ntò ntò Kirisi í jì hai si bale, nò í je inε sinte si inoi inε ηa iyi aa na a jì. ²¹ Inε fei í mà ηa iyi iku í naai hai bi inε akā. Beεbe mòi kujì iku ηa í naa hai bi inε akā. ²² Ntò ntò, si bei ara akā nwa do Adamu í jò awa fei aa ka na ka ku, beεbe mòi anu akā nwa iyi à ce do Kirisi á jò awa fei ka na ka jì hai si bale, ²³ amma inε fei do waatiei. Sinte Kirisii, si anyii nηu inε ηa iyi à je titeε si waati iyi á nyi wa. ²⁴⁻²⁵ Si anyie iri ku kpai andunya á to wa, nò kù ne bei á ce iyi Kirisi kù je bomma hee koo ceò mbεεε ηau fei bi ku lesi isεε. Si anyie nò ku so bommau ku daa Ilaađ Baaba si awò. Ntò ntò, Kirisi á kpa irii ilu yiiko ηa do ilu gbugbā ηa do inε ngbo ηau fei. ²⁶ Mbεei ankāanyi iyi Kirisi á kpa nηui í je iku. ²⁷ Si tiai idei Ilaađ à kòò à ni, Ilaađ í daa mii fei si awò. Amma baa bii kukòu

† **14:38** a kaa gba lafēe A kù mà yaasee sāa sāa. Á yòkò ku je Pòlu í ni inei igbei Ilaađ ηa a maà gba lafēe, wala Ilaađ kaa gba lafēe.

í ni bæbe, kù je do Ilaaḥ takæ iyi í jò mii fei wa sūaa iri ilɛui wa fāa. ²⁸ Nɔ waati iyi á daa Kirisi mii fei si awɔ, nɔju iyi wa je Amau, á so aræe ku daa Ilaaḥ si awɔ, ku ba Ilaaḥ ku wa si antai mii fei.

²⁹ Ntɔi, Kirisi í jì hai si bale. Bii kù je bæbe, inɛ ɔa iyi á ce inyi ku dasi si agbei iku ɔa, aranfāani yoomai á waa ba. Bii í je ntɔi iku ɔa a kaa jì, na mii í ce inɛ ɔa á ce inyi ku dasi si agbe nɔa. ³⁰ Awa taka nwa, na mii í ce á ya kaa maa wa si kpāai mbirisi waati kama fei. ³¹ Inɛ inem ɔa, ajo fei si anui iku í ya n maa n wa. Nɔ ntɔ ntɔ bæbe, si bei í mà ɔa ntɔ ntɔ iyi ñ wa n tɔɔ fufu na saabu nɔje si Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi. ³² Inɛ ɔa iyi a kɔsim Efɛɛzu be a yei bei inai sako ɔa iyi awaɔ ɔa á waa jabu. Aranfāani yoomai ñ ne bii í je ñ wa n jabui na didɔi andunyau ihɛ nɔju akā. Bii í je iku ɔa a kaa jì, “ka je nɔ ka mɔ domi ala aa ka ku”.

³³ I maà ya jò a dī iju nɔje. Kpaasi laalo, nɔju í ya beje ide jūdaɛ iyi í waa ce. ³⁴ I jò laakai jūda nɔje ku nyi wa si bei á sīa, nɔ i jò kookoosui dulum. Gɔgɔ nɔje ɔa a kù mà Ilaaḥ do ntɔ. Ñ wa n fɔ iyi ihɛi ku ba anyɔ ku mu ɔe.

Ara titɔ iyi aa ka jìò hai si bale

³⁵ Ñ mà inɛ gɔ ɔa aa bee a ni, beirei iku ɔa aa ce a jì. Dimii ara mii aa ne. ³⁶ Amma an je nɔa n ni i kù ne bisi ɔa. I kù mà ɔa iyi bii í gbɛ ngboi mii gɔ kaa fita bii kù je í ku. ³⁷ Mii iyi amanɛ wa gbɛ fei dimii ngɔgɔi í ya je, bei ijui iya, walakɔ ngɔgɔ. Kù je kpokpoo takæi aa tu wa í naa í lo. ³⁸ Nɔ Ilaaḥ í na dimi ɔau fei ara ikā ikā si bei í bi, í na ngboi mii fei aræe ikā ikā.

³⁹ Mii ɔa iyi á waa mi fei, inai ara nɔa kù je dimi akā. Ti amanɛ ɔa ikā, ti mɛɛmu ɔa ikā, ti yei ɔa ikā, ti cɛɛ ɔa mɔ ikā.

⁴⁰ Arai lele í wɛɛi, ti andunya mɔ í wɛɛi. Arai lele í ne kuslæi, nɔ ti andunya mɔ í ne tɛɛi. ⁴¹ Nunu í ne kuslæi, nɔ cukpa mɔ í ne tɛɛi do

andaiya ɔa. Nɔ baa si inɔi andaiya ɔau á reò nɔje do kuslæ.

⁴² Bæbe mɔi á ye si waati iyi Ilaaḥ á jì iku ɔa. Ara iyi á siu, ara iyi á bejei, amma bii á jūu kaa beje má. ⁴³ Bii á suu ci ya ne bæɛɛ, amma bii á jūu ilu jirima nɔai. Bii á suu, hai ne gbugbāi, amma bii á jūu á ne gbugbā. ⁴⁴ Bii á suu, arai ilei, amma bii á jūu ti lelei á je. Ntɔ ntɔ, arai ile í wɛɛ, nɔ bæbe mɔi arai lele mɔ í wɛɛ. ⁴⁵ Bæbe mɔi á kɔɔ á ni, waati iyi á taka Adamu sinte á daa si kuwɛɛ, amma Kirisi iyi á ya kpe Adamui ankāanyiu, nɔju í je hunde nɔ nɔju í ya daa inɛ ɔa si kuwɛɛ. ⁴⁶ Kù je arai lelei í tako í naa, arai ilɛui, ti leleu í bei í naa. ⁴⁷ Adamu sinteu, í naai hai si ile nɔ í je ti ile. Nɔ Adamu minjisiau í naa hai lelei Aḥ. ⁴⁸ Inɛ ɔa iyi á je ti ilɛu ihɛ fei á yei bei inɛ sinte iyi á taka hai ile. Nɔ inɛ ɔa iyi á je ti lelei Aḥ á yei bei inɛ iyi í naa hai lelei Aḥ. ⁴⁹ Nɔ si bei á jɔ inɛi ilɛu, bæbe mɔi aa ka jɔ inɛi leleu.

⁵⁰ Inɛ inem ɔa, iyi ihɛi ñ wa n fɔ, arai ile kaa yɔkɔ ku ba ikpɛɛ si bommai Ilaaḥ. Nɔju iyi í je ti iku kaa yɔkɔ ku ba kuwɛɛ hai tã.

⁵¹ Idei asii wee iyi ñ wa n sɔ ɔe. Awa fei si aa ka ku, amma Ilaaḥ á kpaasi awa fei ⁵² gbakā, si iju kameɛ akā, waati iyi kākākāki ankāanyi á kpata. Waati iyi kākākāki ankāanyiu á kpata Ilaaḥ á jì iku ɔa nɔ a kaa ku má, nɔ ku kpaasi awa mɔ. ⁵³ Ntɔ ntɔ, ara iyi á bejeu kù ne bei á ce iyi kù kpaasi iyi ci ya beje. Nɔju iyi í je ti iku, kù ne bei á ce iyi kù kpaasi iyi ci ya ku. ⁵⁴ Nɔ waati iyi ara ku bejeu á kpaasi iyi kaa beje, nɔ ti iku mɔ ku kpaasi iyi kaa ku, waati bæbeide iyi á kɔu á ce, iyi í ni, Ilaaḥ í kāmia iku mam mam.

⁵⁵ Iku kaa kāmia inɛ ɔa má.

Iku kaa ne gbugbā si inɛ ɔa má.

⁵⁶ Iku kaa wɛɛ wo bii kù je na dulum, nɔ dulum mɔ kaa ne gbugbā wo bii kù je na wooda. ⁵⁷ Amma ka saabu Ilaaḥ, nɔju iyi wa mu nwa gbugbā á waa kāmiaò dulum na anu akā nwa

iyi à ce do Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi. ⁵⁸ Na nɔɔ, inɛ baakɔɔm ɔa, i leeki dim dim i maà tekeɛ ɔa. I ce kookaai si icei Lafɛɛ do aɔ fei si na iyi í jò ì mà ɔa ice iyi ì waa cea Lafɛɛ kaa ce nfe ɔa.

16

Fia ku tɔtɔ na woo dasi Jesu naane ɔa

¹ Nsei, ka fɔ ideí fia iyi à waa tɔtɔ na woo dasi Jesu naane ɔa iyi à wa Zeruzalemu. Í sɔa inɛ mɔ i ce bei ñ sã inei igbei Jesu ɔa iyi à wa ilei Galati. ² Si aɔ ama azuma fei í sɔa inɛ fei ku nya fiae ikã, zaka bei á yɔkɔ, si bei Ilaaã í muaa, ku ba i maà ti i degbe hee waati iyi ñ to wa i bei i maa tɔtɔ fiaɔ ɔa. ³ Bii ñ naa, an be inɛ ɔa iyi ì cica ɔa Zeruzalemu do amua nɔɔ do tia iyi à sisi nɔɔa yaase. ⁴ Bii í nɔ í je í sɔa amu takam n koo mɔi, awɔð ɔa aa ka koo aɔ.

Mii ɔa iyi Pɔlu wa bi ku ce

⁵ Bii í kɔɔsi an bɔ ilei Masedɔni nɔ hai be an naa bi tu ɔe. ⁶ An ce baa aɔ minji bi tu ɔe, bii í kù laakai mɔm, bei an je kpa. Si anyii nɔɔ, nɔ i sobim do bii ñ ne ku bɔ ɔa. ⁷ Bebei n kù bi n ye ɔe do saasa, amma bii Lafɛɛ í bi an kpe bi tu ɔe be.

⁸ Amma hee aɔi Pantekotu koo toð wa an maa n wa Efezu ihɛ titã ⁹ domi Ilaaã í cɔim kpãa nla nla n ceð ice ihɛ iyi á ne aranfãani, baa bii mbɛɛ ɔa à kpɔ.

¹⁰ Bii Timotee í to wa bi tu ɔe, i gbãa do yaase bei á neð ara ku fũ si anini nɔɔ, domi nɔɔ mɔ icei Lafɛɛi wa ce bei ñ wa n ceu. ¹¹ Na nɔɔ, i maà jò inɛ gɔ ku dondae ɔa, amma i sobie si iseenɛɛ iyi á ce ku baad wa ku ba ku to wa bi tom do laakai ku sũ, domi ñ wa n cɔ kpãae nɔɔ do kpaasi ɔa iyi à waa suu wa.

¹² Amma iyi í je ideí kpaasi nwa Apolo, tuuba nkpɔ nkpɔi ñ ya n maa n sɔɔ n ni koo cɔ ɔe do kpaasi nwa gɔ ɔa aɔ, amma si nsei titã kù waa bi ku naa kpata kpata. Bii í ba fayae á naa.

Idei ankãanyi ɔa

¹³ I ce laakai ara nɔɔ, i leeki si naane ku dasi dim dim ɔa. I ce wɔkɔ ku ba i ba gbugbã ɔa. ¹⁴ Iyi ì waa ce fei, i coo do kubi ɔa.

¹⁵ Ì mà ɔa iyi Setefani do inei kpasɛɛ ɔa à je woo dasi Jesu naane sinte si ilei Geresi à nɔ à na ara ɔa à sobið woo dasi Jesu naane ɔa. Inɛ inɛm ɔa, ñ wa n tɔɔ ɔe, ¹⁶ amane dimi beɛbe ɔa do inɛ ɔa iyi à waa ba ɔa iceu ku ce do himma fei, i ya jirima ɔa ɔa.

¹⁷ Ñ ne inɔ didɔ do kunaai Setefani, do Fɔɔtunatu do Akaiku, domi si bei i kù wa ihɛ ɔa aɔa à ce mii iyi ì ne ku ce ɔa. ¹⁸ Inɛ ɔa à tũ inɛm bei à ya tũ tu ɔe mɔ. Í sɔa i saabu inɛ dimi beɛbe ɔa.

¹⁹ Igbei inei Jesu ɔa iyi à wa ilei Azii à waa ce ɔe fɔɔ. Akilasi do Piisila do inei igbei Jesu ɔa iyi à ya tɔtɔ kpasɛ nɔɔ, à waa ce ɔe fɔɔ jiida jiida do irii Lafɛɛ. ²⁰ Kpaasi woo dasi Jesu naane ɔa fei à waa ce ɔe fɔɔ.

Inɛ mɔ i ce nje fɔɔ ɔa do kubi.

²¹ Amu Pɔlu, amui ñ kɔ nɔɔ fɔɔ ihɛ wa do awɔm.

²² Inɛ iyi kù ne kubii Lafɛɛ fei, ikpe ku muu.

Lafɛɛ Jesu ku nyi wa.

²³ Didɔi Lafɛɛ Jesu ku wɛɛ do inɛ.

²⁴ Kubim í wɛɛ do inɛ fei na anu akã nwa do Jesu Kirisi. Ami.

Tia minjisia iyi Pølu í kœa inei Kørenti ŋa

Idei fœ

¹ Amui Pølu woo bei Jesu Kirisi si idœbii Ilaađ, do Timœtee kpaasi nwa.

À ce inei igbei Ilaađ ŋa iyi à wa Kørenti fœ do woo dasi naane ŋa fei iyi à wa si ilei Geresi fei. ² Ilaađ Baa nwa do Lafœe Jesu Kirisi a mu nŋe didđ do laakai ku sũ.

Pølu wa saabu Ilaađ

³ Ka saabu Ilaađ, Baai Lafœe nwa Jesu Kirisi, nŋui í ne araare, nœ nŋui í ya maa tũ idœ nwa waati kãma fei. ⁴ Wa tũ idœ nwa si wahala baa yooma nwa fei. Í ya ce beebœi ku ba awa mœ ka yœkœ ka tũ idœi ine ŋa iyi à waa wahala do yaase bei í tũd ti awa mœ. ⁵ Ntœ ntœ, à ne ikpœ nla nla si ijuukpãi Kirisi, amma bei ijuukpãu í la í to, beebœ mœi yaase bei Kirisi wa tũd idœ nwa ŋau mœ í to. ⁶ Bii à ye ijuukpã, na iri nŋei, ku ba i ba faaba ŋa nœ Ilaađ ku tũ idœ nŋe. Bii Ilaađ í nœ í tũ idœ nwa, na iri nŋei, inŋe mœ i temua ŋa do ijuukpã dimi akã do iyi à waa yeu, nœ idœi inŋe mœ ku tũ. ⁷ À waa naane ŋe ntœ ntœ domi à mà, si bei i ne ikpœ si ijuukpã nwa ŋa, beebœ mœi Ilaađ á tũ idœ nŋe si bei wa tũ tu wa.

⁸ Inŋe ine nwa ŋa, à bi i mà ŋa wahala iyi í ba wa si ilei Azii í caa. Í re gbugbã nwa hee a kũ tamaa mà aa ka wœe si hunde má. ⁹ À tamaa bei à ye taale nwa á kpa wai. Amma dimii ideu ihœ í ba wai ku ba ka mà iyi kũ sía ka dasi naane nwa si awa takã nwa, amma ka dasi naane nwa fei si Ilaađ nŋu akã iyi á jĩ iku ŋa. ¹⁰ Nŋui í nya wa hai si iku dimi beebœ, á nœ ku nya wa má. Ntœi, à waa cœ kpãae á nyi ku nya wa má. ¹¹ Inŋe taka nŋe í waa sobi wa do kutœ nŋe. Ilaađ á gba kutœ iyi ine nkpœ í ce na iri nwa,

nœ ku ce nwa didđ ku ba ine nkpœ ku saabuœ na iri nwa.

Pølu í kpaasi ideu ilu ku bœ

¹² Ide iyi í jœ à waa tœd fufu wee. Idœ nwa wa je nwa seeda iyi iseeene nwa í má si wajui inei andunya ŋa, nœ iyi í re mœm nŋui í je si waju nŋe. Kũ nœ kũ je do muafiti. Mii ŋau be fei, hai bi Ilaađi wa naa. Kũ je do bisii amanœ ŋa, amma do didđi Ilaađi. ¹³⁻¹⁴ Beebœi si tia iyi à ce nŋe, a kũ kœ nŋe mii mmu gœ bii kũ je iyi í cio í gbœ yaaseœ ŋau be. Si ajœ iyi Lafœe Jesu á nyi wa aa ka yœkœ ka tœ fufu na iri nŋe. Beebœ mœi inŋe mœ aa yœkœ í tœ fufu ŋa na iri nwa. Í gbœ yaasei ideu ihœ keeke tã ŋa, amma n bi i gbœ yaaseœ ŋai mam mam.

¹⁵ Na saabui ideu ihœi í jœ n̄ tako n̄ dasi idœ n bœ bi tu ŋe ku ba i ba didđ ikœ minji ŋa. ¹⁶ N̄ lasabu bii n̄ wa n bœ ikpa ilei Masedœni n yaa n ye ŋe, nœ n nyi n ye ŋe má bii n̄ wa n baa. Beebœi aa sobim si iseeenem ŋa n bœd ikpa ilei Zudee. ¹⁷ Si ide iyi n̄ lasabuu, idœ minjii n̄ ce? Mà í waa tamaa ŋa n̄ ya n ni n̄ wa n naa nœ gbakã n̄ kpaasi ide má n ni n̄ kũ wa n naa bei inei andunya ŋa à ya cei? ¹⁸ Si bei í mà ŋa iyi Ilaađ í je ilu naane, n̄ bi i mà ŋa iyi n ci ya ni, n̄ wa n naa nœ n ni, n kũ wa n naa má. ¹⁹ Ntœ ntœ, Jesu Kirisi amaí Ilaađ, nŋu iyi amu do Silasi do Timœtee à waazo nŋeu, kũ naa do idœ minji. Amma í naai do ide ntœi Ilaađ, ²⁰ nœ kuwã ŋa iyi Ilaađ í ce fei í kœ sie. Na nŋu na saabuœi à waa ni, ami, à waa saabuð Ilaađ. ²¹ Ilaađi í jœ awae ŋa fei à leekĩ si Kirisi dim dim ajœ. Nŋui í nœ í cica wa ikã. ²² Nŋui í ce si wa seedaœ iyi wa nyisi iyi à je tœe, nœ í da nwa si Hundœe si idœ ku je nwa bei kaazigi.

²³ Ilaađ í je seedam n kũ bi n ba ŋe ide ku gaabu ku ce. Na ŋoi í ce n kũ nyi wa Kørenti. ²⁴ A kũ bi ka jilœ nŋe ide gœ do tilasi si naane ku dasi nŋe si na iyi í jœ í waa leeki dim dim ŋa tã si naane ku dasiu, amma à bi ka ce icei awae ŋa ajœ ka mu nŋe inœ didđ.

2

1 Nõui í jò ò lasaba n maà n ti n naa bi tu ñe n naa n fò inò ññe má. 2 N kù bi n fò inò ññe domi bii ò fò inò ññe, yooi á tú inòm má bii kù je inñe iyyi ò fò inò ññe. 3 Na ñoi í jò ò tako ò kò ññe tiau be wa do yaase beebè. N kù bi n naa bi tu ñe, inñe iyyi hai bi tu ñei an ba inò didõ, ò fò inòm ña. Ñ wa n naane inñe fei iyyi bii inòm í dõ, inò didõ inñe feii. 4 Beebèi ò kò ññe tiau wa do inò ku fò do cikāaju nkpò nkpò, kù je n fò inò ññe, ò bi í mà ña zaka bei ò bi ñe í toi.

I ya kpa ideí kurara ña

5 Si bei inñe gò ññe í fò inòm, kù je inò amu akāi í fò, ti inñe feii. Walakò ò tamaa í s̄a n ni, inò inñe gò ññe ñai í fò, domi n kù bi n fò n lōsi. 6 Amma í to beebè, si bei inñe nkpò ññe í kpāa iju. 7 Í s̄a í kpa ideí kurarae í mua gbugbā ña ku ba inò ku fò nlau ku maà caa si. 8 Na ññu, ò wa n tō ñe, í cea bei á mà iyyi ò bi ññu ña. 9 Na ñoi í jò ò tako ò kò ññe tia wa wo n cò laakai ññe ku ba n mà bii í je ò waa jirima fei ndee ña. 10 Inñe iyyi ò kpa ideí kurarae ña, amu mò ò kpaa mbe baa do iyyi kù je amui í raraa. Nò ideu iyyi ò kpa, ò kpaa í na iri ññe si wajui Kirisi, 11 ku ba Seetam ku maà zamba wa. Ntò, à mà s̄a s̄a iyyi wa bi ku ce.

À je igũ si kpāai Jesu Kirisi

12 Iyyi ò to Torasi laabaa jiidai Kirisi ku sisi, ò yō iyyi didõ Lafēi í c̄im kpāa n ceò ice be. 13 Amma laakaim kù s̄u s̄e si bei n kù ye kpaasim Titee. Na ñoi í jò ò tō inei Torasi ña sukudõ ò ñe ilei Masedoni.

14 Amma ka saabu Ilaaõ, domi í mu nwa gbugbā ka jeò igũ waati kãma fei si kpāai Kirisi. Wa ceò wa ice ku ba ku jò inñe ña a mà Kirisi, nò kumai Kirisi ku fangaa bii fei bei inúnù tularé í ya fangaa. 15 Ntò, si wajui Ilaaõ à yei bei inúnù didõ Kirisi, bi inñe ña iyyi à ba faaba, do bi woo bò nfe ku ce ña. 16 Bi inñe ña iyyi

à waa bò bi ku ce nfe, inúnù ikui iyyi wa bí iku. Bi inñe ña mō iyyi à waa ba faaba, inúnù kuwēi iyyi wa na kuwēe. Yooi í to ku ce dimii iceu be. 17 A kù je bei inñe gò ña iyyi à waa sisi ideí Ilaaõ do ibo na fia. Amma si na iyyi í jò Ilaaõ í be wa wa, ññui í jò à waa fò ide dee dee na anu akā iyyi à ce do Kirisi, kù je do muafiti.

3

Amaace ña iyyi aa sisia inñe ña akabuu titõ

1 Ide iyyi à fò nseiuhē í ye bei à waa tō fufu má? Awa mō à ñe bukaatai ka naa bi tu ñe do tia iyyi á sisi ññe yaase nwai, bei inñe gò ña à ya ce? Mà ka tō ñe í kò nwa dimie ñai. 2 Inñe taka ññei ò je bei tia nwa iyyi à kò si idõ nwa. Í ye ñai bei tia iyyi inñe fei í mà wa cioe. 3 Kokoosu ññe wa nyisi ntò ntò iyyi inñe í je bei tia iyyi Kirisi í kò na ice nwa iyyi à ce si inò ññe. Tiau, kù je do biikii à kō, amma do Hundei Ilaaõ à kō, ññu iyyi í je icui kuwēe. Kù je si kutai à kō, si idõ amanē ñai.

4 Naane ññui à ñe si wajui Ilaaõ do saabu Kirisi. 5 Ntò, a kù to ara nwa ka ni à ce ngogò do ara nwa. Mii iyyi à yōkò à waa ce fei, hai bi Ilaaõ wa naa, 6 domi ññui í mu nwa gbugbā ka jeò amaacee ña ka sisia inñe ña akabuu titõ. Akabuuu kù waa ce ice do wooda iyyi à kō, bi kù je do Hundei Ilaaõ. Wooda iyyi à kō í ya jò inñe ku kui, amma Hundei Ilaaõ í ya na kuwēi.

7 Waati iyyi à kō woodau akā akā si kuta, amboei Ilaaõ í má inya. Amboeu í jò wajui Moizi wa daana hee inei Izireli ña à mōngò ku kāsie iju. Do ññu fei, amboeu í na í tã. Bii í je wooda iyyi í jò inñe ña à kui í naa do dimii amboe beebè, 8 amboei ice iyyi Hundei Ilaaõ wa ce kaa re beebè? Ntò ntò á re. 9 Icai wooda iyyi í ya ye taalei inñe ña í ñe amboe, amma ti ice iyyi í jò inñe ña à je dee dee si wajui Ilaaõ í roo hee bii í j̄i. 10 Aa ka yōkò ka ni mōm amboe iyyi wa má inya

tako kù to ngəgə do ti nsei iyi í la í roo. ¹¹ Ntəi, bii mii iyi kaa kpɛ í nɛ amboe, zaka beirei amboei mii iyi á ya maa wɛɛ do ajɔ fei á la ku to.

¹² Á waa fə ide do naane si na iyi í jò à nɛ kpāa ku cəu ihɛ. ¹³ A kù je bei Moizi iyi í bii fuugɛsɛ ku ba inɛi Izireli ŋa a maà yɛ waati iyi amboeu í sekeɛ hai si wajue. ¹⁴ Amma à lele idə ŋŋa a kù yəkə a kù gbə yaaseɛ. Baa do nnyi fei bii à waa cio tiai akabuu sintei idei Ilaaɔ, í yei bei fuugɛsɛu í kə í wa be. Nə fuugɛsɛu kaa nya bii kù je à dasi Kirisi naane. ¹⁵ Baa nnyi má, waati iyi inɛi Izireli ŋa à waa cio tia iyi Moizi í kə fei, í ya yɛ bei fuugɛsɛu wa ganji ŋa a gbə yaaseɛi. ¹⁶ Amma kukəi idei Ilaaɔ wa fə í ni, waati iyi inɛ í kpaasi idəɛ í sinda si Lafɛɛ, waati bɛɛbei fuugɛsɛu á nya. ¹⁷ Nə wee, Lafɛɛu, Hundei. Tengi bii Hundei Lafɛɛ í wa, tengi bei ara ku nɛ í ya wa. ¹⁸ Fuugɛsɛu kù wa si wajue nwa má nɛ inɛ ŋa à ya maa yɛ amboei Lafɛɛ si wai bei si digi, nə amboeɛ iyi à waa cəu, ŋŋui wa kpaasi wa ku ba ka jəɔ, nə í ya maa kəsi waati kama fei si wa. Iɛu bɛ, Hundei Lafɛɛi wa coo.

4

Amanii Hunde iyi í wa si wa

¹ Ilaaɔi í da nwa iɛu si awə na jiiida ku jɛɛ. ŋŋui í jò a kù məngə munya. ² Á nyə daai anyə ŋa iyi inɛ ŋa à ya ce si asii. A kù wɛɛ do baai bisi laalə, a kù kpaasi ide ntəi Ilaaɔ ibo. Amma à jò inɛ ŋa à waa mà ntəu sāa sāa ku ba inɛ fei ku mà si idəɛ awa ilu ntə ŋai si wajui Ilaaɔ. ³ Baa do iyi à waa sisi laabaau jiidau dee dee, inɛ gə ŋa a ci ya gbə yaaseɛ, amma inɛ ŋa iyi aa ce nfe aŋa akāi a ci ya gbə yaaseɛ. ⁴ Inɛ ŋau a kù dasi naane si na iyi í jò Seetam, lafɛɛi andunyau í nya laakai ŋŋa. Í nya laakai ŋŋai ku ba a maà yɛ inya kumái laabaau jiidau. Laabaau jiidau wa nyisi wa amboei Kirisi, iyi í je Ilaaɔ takəɛ. ⁵ Do ntə, a kù waa waazo idei iri nwa. Si waazo nwa

à waa fə iyi Jesu Kirisii í je Lafɛɛ nə awa mə à je woo ce icɛ ŋŋe ŋa na iriɛ. ⁶ Ilaaɔi í ni, inya kumá ku ce si aninii ilu kuku, ŋŋui í nɔ í da nwa si inya kumáɛ si idə nwa ku ba ka mà amboeɛ. Amboei Ilaaɔui à waa yɛ si wajui Kirisi.

⁷ Amma awa iyi à nɛ amani nlau ihɛ, à yei bei cakai amà ku ba kulai gbugbāu ku je ti Ilaaɔ, ku maà je ti awa taka nwa. ⁸ Á yəyə wa do ijuukpā ikā ikā fei, amma a kù ku. Á bitɪ amma a kù məngə. ⁹ Inɛ ŋa à kpā wa iju, amma Ilaaɔ kù kəsi wa. Á keke wa, amma a kù kpa wa. ¹⁰ Ajɔ fei si wahalau ihɛ í yei bei à waa ba ikpɛ nwa si ikui Jesu bii à waa bə fei ku ba a yɛ kuwɛɛɛ si ara nwa. ¹¹ Ntəi, baa do iyi à wɛɛ fei, si anui ikui à ya ka wa waati kama fei na irii Jesu, ku ba a yɛ kuwɛɛɛ si ara nwa. ¹² Bɛɛbei awa si anui ikui à wa, amma inɛ, kuwɛɛi í je tu ŋɛ.

¹³ Naane ku dasi nwa í yɛ bei ti inɛ iyi í kə si kukəi idei Ilaaɔ í ni, nɛ dasi naane, na ŋəi í jò nɛ wa n fə ide. Na ŋŋu, awa mə, si na iyi í jò à dasi naane, ŋŋui í jò à waa fə. ¹⁴ Á mà do ntə, inɛ iyi í jɪ Lafɛɛ Jesu hai si bale, á jɪ wa do Jesu ajɔ nə kú jò awaɛ ŋa ka kò si wajue. ¹⁵ Na iri ŋŋei à waa temuað mii ŋau ihɛ fei ku ba inɛ ŋa iyi à ba didəi Ilaaɔu, akpə ŋŋa ku ya maa kəsi nə a ya maa saabue ntə ntə, domi bɛɛbei aa nyisið amboeɛ.

Ka je kuwɛɛ do naane ku dasi

¹⁶ ŋŋui í jò a kaa ka məngə munya. Baa bii ara nwa wa gbə, hunde nwa í ya maa wɛɛ titəi do ajɔ fei. ¹⁷ Ijuukpā keeke iyi à waa yɛ si nsei ihɛ wa ce nwa səɔlui amboe iyi ci ya tāi iyi í la í re ijuukpāu. ¹⁸ Ntə ntə laakai nwa kù wa si mii iyi iju wa yɛ, í gbe si mii iyi kù waa yɛ. Mii iyi iju wa yɛ ci ya kpɛ, amma mii iyi kù waa yɛ í ya wɛɛi do ajɔ fei.

5

¹ Arai í je bi ku wai hunde nwa si ileu ihē. Nò à mà bii ara nwa í ku, Ilaaḍ í jilē nwa bi ku wa lele iyi nṅu takae í ce, kù je amanē. Bi ku wau á maa wēei do ajò fei. ² Nò à wasi ku weewea si na iyi í jò hunde nwa í bi ku dasi bi ku wai leleu bei amanē í ya dasi ibò. ³ Í bi bēbebei domi bii à dasi, hunde nwa kaa wēe hai nē bi ku wau. ⁴ Ntò ntò, si waati iyi à wa si arau ihē à waa weewea à waa nē bei inē iyi aso wa wò. Kù je à bi ka wēe hai nē ara amma à bi a da nwa si ara titōi leleu, ku ba kuwēeu ku kpa irii mii ṅa iyi í je ti iku. ⁵ Inē iyi í jilē nwa mii ṅau ihē ṅui í je Ilaaḍ. ṅui í mu nwa Hundee bei kaazigi.

⁶ ṅui í jò à ya ka nē wòkò ajò fei baa do iyi à mà si waati iyi à wa si arau ihē à jìò bi ku wai Lafē. ⁷ À waa ce isēene nwa na naane ku dasi, kù je na mii iyi à waa ye. ⁸ Ntò ntò à ya ka nē wòkò. Amma iyi à bi í re fei ndee ṅui í je ka jò arau ihē ka bò bi Lafē ka maa wa bi tē. ⁹ ṅui í jò à waa ce kookaai ka ce iyi á dā Lafē si, bii í je à wēe si arau ihē walakò bii à ku. ¹⁰ Í sía ka ce iyi á dā si domi kù nē bei aa ka ce iyi a kù leekí si wajui Kirisi ku kiiti wa awa fei, nò ku sāa inē fei si bei kookoosu iyi í ce si kuwēee í to, bii laaloi, bii í nò í je jiida mōi.

Kirisi í jò à dō do Ilaaḍ

¹¹ Ilaaḍ í mà wa sāa sāa, nò bēbebei mōi n̄ tamaa inē taka ṅje í mà wa ṅa. Si na iyi í jò à mà bēerei Lafē. À waa de ka kāmia inē ṅai. ¹² Kù je à waa tō fufu bi tu ṅe. Amma à waa bi i ba yaase bei aa ce i wēeò inò didō ṅai na iri nwa. Bēbebei aa ba bei aa jea inē ṅa iyi à waa tō fufu na mii ṅa iyi à waa ye ṅu akā, nò à fūsi iyi í je ti idou awò. ¹³ Bii à waa ce wa sūmu, na Ilaaḍi. Bii à nò à waa ce wa ilu laakai ṅa mōi, na iri ṅei. ¹⁴ Kubii Kirisii wa nēò wa. Si na iyi í jò à mà inē akāi í ku na inē fei, à nò à mà iyi inē feii í nē ikpē si iku. ¹⁵ Í kui na inē fei ku ba inē ṅa iyi à wēe si hunde

a mà wēe na irii ṅa taka ṅa má, í gbe na iri, ṅu iyi í kù nò í jì na iri ṅa.

¹⁶ Na ṅu, bebei a kaa ka cò iyi à waa yeò iju si amanē ṅu akā. Baa bii bēbebei à tako à cea Kirisi wo, nsei a kaà ka ce bēbebe má. ¹⁷ Bii inē gò í nē anu akā do Kirisi í je inē titō. Mii ndii tako ṅau à lo, nò wee mii titō ṅai à sāsì wa. ¹⁸ Mii ṅau ihē fei icei Ilaaḍi, ṅu iyi í jò à dō do ṅu na saabui Kirisi, nò í bē wa ku ba awa mō ka jò inē ṅa a dō do ṅu. ¹⁹ Ntò ntò, na saabui Kirisii Ilaaḍ í jò inē ṅa à dō do ṅu. Í kpa idei kurara ṅa kù waa dooae má, nò í jilē nwa ice ka sisia inē ṅa bei aa ce a dō do ṅu.

²⁰ Na ṅu, à je woo bei Kirisi ṅa. Í yei bei Ilaaḍ takaei wa ba ṅe ide ku fò hai bi tu wa nò à waa tō ṅe do irii Kirisi, i jò i dō do Ilaaḍ ṅa. ²¹ Kirisi, ṅu iyi kù ce dulum kāmā, ṅui Ilaaḍ í kāa dulum du wa ku ba ka je dee dee si wajue na anu akā nwa iyi à ce do Kirisi ajò.

6

¹ Awa iyi à waa ce ice do Ilaaḍ ajò, à waa tō ṅei í màḍ jò didō iyi Ilaaḍ í ce ṅeu ku ce nfe. ² Si tiai idei Ilaaḍ à kō à ni,

Ilaaḍ í ni,

N̄ gbò kutòae nò n̄ jee si waati jiida.

N̄ sobie si ajoi faaba.

To, nseii í je waati jiidau, nnyii ajoi faaba.

³ A kù waa bi inē gò ku ye taalei ice nwa. ṅui í jò a kù waa ce ṅogò iyi á dasi inē kurara. ⁴ Amma si kookoosu nwa fei à waa bi kuwēe nwa ku nyisi iyi à je woo ce ice jiida Ilaaḍ ṅa. À waa temua ntò ntò si wahala do si are do si ijuukpā. ⁵ À te nwa kpòtò à dasi wa piisō, nò inē ṅa à dede gidi si wa amma si fei ndee à yòkò temua. À ya ka ce ice hee ka gbēji, à ya ka wò njoo, nò à ya ka dī anu. ⁶⁻⁷ À waa nyisi iyi à je woo ce icei Ilaaḍ ṅa do kuwēe jiida nwa, do kumà nwa, do suuru nwa,

do jiiida ku je nwa, do kubi hai ne muafiti nwa, do idei ntou ku waazo. Nɔ gbugbāi Ilaaḍ do ice iyi Hundee wa ce si wa wa nyisi iyi à je woo ce icee ḡa. Dee dee ku jei í je nyai igũ nwa iyi à ya ka jaḍ nɔ ka kɔḍ ara nwa.

⁸ À ya ka temuai bii ine ḡa à mà beere nwa walakɔ bii à waa nya fũne nwa. Beɛbe mai à ya ka temua bii à waa fɔ jiiida nwa walakɔ bii à waa fɔ laalɔ nwa. À waa cɔ wa bei woo sɔ ibo ḡa baa do iyi à waa fɔ ntɔ fei. ⁹ À waa cɔ wa bei a kù mà wa, baa bii ine fei í mà wɔ sãa sãa. À waa cɔ wa bei ine ḡa iyi à kasãm, amma hee nsei à wee si baani. À kpã wa iju ntɔ ntɔ, amma a kù kpa wa. ¹⁰ À waa cɔ wa bei ilu inɔ ku fɔ ḡa, amma à ya ka maa ne inɔ didɔi waati kãma fei. À waa cɔ wa bei ilu are ḡa, amma à waa mua ine nkpɔ amani. À waa cɔ wa bei a kù ne ngɔgɔ, amma à ne fei ndee.

¹¹ Ine inei Kōrenti ḡa, à sɔ ḡe ide ntɔ iyi í wa si idɔ nwa fei. Idɔ nwa í ne kubi nḡe jiiida jiiida. ¹² Kubi nwa kù kaye si gãme nḡe, amma inei i kù na wa ara. ¹³ Na nḡu, i ce nwa bei awa mɔ à waa ce nḡe. Ñ wa n ba ḡe ide ku fɔ bei amam ḡa, i jɔ i bi wa jiiida jiiida ḡa.

I maà ne anu tɔɔsi do hai dasi Jesu naane ḡa

¹⁴ I maà ne anu tɔɔsi do hai dasi Jesu naane ḡa domi í kù jɔ ḡa ḡa. Beirei jiiida do laalɔ á ce ku tɔtɔ. Mà beirei inya kumá do ilu kuku á ce ku tɔtɔ. ¹⁵ Beirei Kirisi do Seetam aa ce a gbɔ si nḡe. Mà mii woo dasi Jesu naane do hai dasi naane à ne si gãmei nḡe. ¹⁶ Beirei bi ku wai Ilaaḍ do iwẽ ḡa á ce ku tɔtɔ. Awai à je bi ku wai Ilaaḍ, nḡu iyi í je icui kuwee. Nɔ nḡu takae í fɔ í ni,

An wee do aḡa nɔ awaḍ ḡa ka maa ne. An je Lafẽe nḡa nɔ aa je inem ḡa.

¹⁷ Na nḡi í jɔ Ilaaḍ í nyi í ni má, I fa ara nḡe hai bi tu ḡa nɔ í jɔ ḡa ḡa. I maà má kɔkɔi mii iyi í riisi ḡa. Bii ì waa ce beɛbe ḡa an gba ḡe.

¹⁸ An je baa nḡe.

Nɔ inḡe mɔ aa je ama inemakɔ do ama inaabom ḡa. Mii iyi Ilaaḍ ilu gbugbã fei í fɔ mbe.

7

¹ Baakɔɔm ḡa, kuwãu ihẽ fei tutu wai. Na nḡu, ka jɔ idɔ nwa ku má sãa sãa si mii fei ku ba ara nwa do idɔ nwa ku maà ne taale kãma, nɔ kumá nwa ku maa kɔɔsi si Ilaaḍ nɔ ka màḍ beere.

Inɔ didɔi Pɔlu

² I jɔ i ne kubi nwa ḡa. A kù raraa ine gɔ, a kù beje kuwee ine gɔ, a kù nɔ a kù taki ine gɔ. ³ N kù wa n fɔ beɛbe na n ye taale nḡe. Ntɔi, si bei ñ fɔ tã, à ne kubi nḡe si idɔ nwa, baa bii í je si kuwee wala si andei ikui.

⁴ Ñ wa n naane ḡe ntɔ ntɔ, nɔ ñ wa n tɔɔ fufu na iri nḡe si mii fei. Ñ ba gbugbã na iri nḡe nɔ inɔm í dɔ í caa si ijuukpã nwa fei.

⁵ Ijuukpãu í jɔ a kù sɔmi waati iyi à to ilei Masedoni. À ba ijuukpã ikã ikã baa yooma fei. À ya ka ba ija hai waduude nɔ si idɔ nwa njo wa mu wa. ⁶ Amma Ilaaḍ, nḡu iyi wa mua ilu inɔ ku fɔ ḡa gbugbã, í jɔ kunaai Titee í mu nwa gbugbã.

⁷ Kù je kunaae nḡu akãi í mu nwa gbugbã, amma iyi í ni má inḡe taka nḡe ì mua nḡu gbugbã ḡa. Í nɔ í sɔ wa bei ì waa bi ku yem ḡa ntɔ ntɔ, do bei ì ne inɔ ku fɔ ḡa, do bei ì ne kubim ḡa jiiida. Ideu í jɔ inɔ didɔm í kɔɔsi hee í caa.

⁸ Na nḡi í jɔ baa bii tia iyi ñ kɔ nḡe í fɔ inɔ nḡe, n kù ne inɔ ku fɔ do iyi ñ kɔɔ. Ñ tako ñ ne inɔ ku fɔe si waati iyi ñ ye í fɔ inɔ nḡe si waati keeke gɔ.

⁹ Amma nsei inɔm í dɔ. Kù je na iyi í jɔ ñ fɔ inɔ nḡe, amma si na iyi í jɔ inɔ ku fɔ nḡe í jɔ ì kpaasi daa ḡa. Beɛbei í ce si na iyi í jɔ Ilaaḍ í ceḍ inɔ ku fɔ nḡe ice. Na nḡu, a kù ce nḡe laalɔ kãma.

¹⁰ Ntɔ ntɔ, inɔ ku fɔ iyi Ilaaḍ wa ceḍ ice í ya jɔ ine ku kpaasi daae nɔ ku ba faaba. Dimii daa ku kpaasi beɛbe í kaa ni, bii ñ mà. Amma inɔ ku foi

andunya í ya bí ikui. ¹¹ Ilaaš í ceò inò ku fò n̄ɲeu ice, nò í cò ribae nsei ɲa. I cò zaka bei inò ku fòu í jò í ce laakai ɲa í ce himma í kòò ara n̄ɲe ɲa. Nò í jò inò n̄ɲe kù waa dš wo nò í waa ce n̄ɲo ɲa, í kpā woo ce laalòu iju ɲa. Nò í jò í bi í yem má ɲa nò í n̄e kubim ɲa. Si fei ndeε í nyisi iyi í má si ideu ɲa.

¹² Na n̄ɲu, bii ñ kò n̄ɲe tiaa wa, n kù kòò na in̄e iyi í ce laalòu n̄ɲu akā, walakò na in̄e iyi í cea laalòu n̄ɲu akā. Amma ñ kòò ku ba í mà s̄aa s̄aa ɲa si wajui Ilaaš iyi í n̄e kubi nwa ntò ntò ɲa. ¹³ Na ɲoi í jò à ba gbugbāu.

Kù nò kù je gbugbā n̄ɲu akā à ba, amma iyi í re mòm, à yε iyi Titee í wεεò inò didš si na iyi í jò in̄e fei í tū in̄e. N̄ɲu bei í jò inò didš nwa í kšosi má. ¹⁴ Baa bii ñ tš fufu keeke bi tε na iri n̄ɲe wo, í kù dasim anyò ɲa, domi si bei ide ɲa iyi à sš ɲeu fei ntò, bεεbe moi Titee í yòo iyi fufu ku tš nwa si ntò. ¹⁵ Kubi n̄ɲe iyi Titee í n̄e wa kšosi si bei wa ye gígí iyi in̄e fei í jirimae nò í gbaa ɲa do bεεre nla nla. ¹⁶ Ñ n̄e inò didš do iyi an yòkò n dasi ɲe naane si mii fei.

8

I ce amua do inò didš

¹ In̄e kpaasim ɲa, à bi í mà ɲa bei Ilaaš í cea igbei in̄e Jesu ɲa iyi à wa ilei Masedani didš. ² An̄ai à yε laakai ku cò si ijuukpā jiiida. Amma inò didš nla ɲa í jò à ce amua ɲa do inò akā, baa do iyi are ɲa í la. ³ Ñ jé sεeda iyi à na do idòobi ɲa zaka bei à yòkò, nò à na mòm nii hee í re zaka bei a kù waa tamaad. ⁴ À mante wa ntò ntò à ni ka jò an̄a mò an̄a a na sobii an̄a na irii woo dasi naane ɲa iyi à wa ilei Zudee. ⁵ À ce í re baa zaka bei à waa tamaa. Sinte titā à na Lafē ara ɲa, à bei à na awa mò ara ɲa do idòobii Ilaaš. ⁶ N̄ɲui í jò à tš Titee ku naa bi tu ɲe ku na ku sobi ɲe si bei í tako í sintie, ku ba in̄e mò í tambò ice jiiidaa bε ɲa. ⁷ Fei ndeε í caa si ɲe, hai naane ku dasi do ide ku fò do kumà, do himma n̄ɲe si mii fei,

do kubi nwa iyi í n̄e ɲa. N̄ɲui í jò à bi ice jiiidaa bε mò ku caa si ɲe.

⁸ Kù je woodai ñ wa n na ɲe, himmai in̄e gò ɲai ñ wa n sš ɲe ku ba ku mu n̄ɲe kpāa iyi á jò in̄e ɲa a yòo iyi kubi n̄ɲeu ntò. ⁹ Ì nò í mà didš Lafē nwa Jesu Kirisi ɲa, n̄ɲu iyi í tako í je ilu amani, nò í ce arae ilu are na iri n̄ɲe ku ba areu ku ce ɲe ilu amani ɲa.

¹⁰ Si ideu ihē ikò ñ wa n na ɲe. Hai icí in̄e í je in̄e sinte ɲa si iceu. Kù je si kuceε n̄ɲu akā, amma sinte in̄e í dasi idò í coo ɲa. In̄e í s̄a í temua í m̄osiò iceu ɲa. ¹¹ Na n̄ɲu, í hanya si bεεbe nsei í kpa irii iceu ɲa. Si bei í dasi idò ntò ntò í sintie do himma ɲa, bεεbe moi á s̄a í tambòe ɲa do himma si bei kune n̄ɲe í to. ¹² Bii ñ na do inò akā, Ilaaš í ya gbai. Zaka bei ñ nei í ya cò, nò baaε ci ya wa si iyi í kù n̄e ɲa.

¹³ N kù bi ti in̄e mò ku na ku maa gaizia ɲe na faabai in̄e gò ɲa, amma í s̄a kune n̄ɲe do tu ɲa ku munga. ¹⁴ Si nsei, kune n̄ɲe í la. Na n̄ɲu, aa yòkò í sobi in̄e ɲa iyi à wa si are. Nò ajò iyi in̄e mò ñ na ñ wa si are, bii kune ɲa í la, an̄a mò a sobi ɲe. Bεεbei kunei in̄e fei á maa munga. ¹⁵ Bεεbei kukò idei Ilaaš í fò í ni, In̄e iyi í kó mana í kpò, kù re gūa. In̄e mò iyi í ko keeke, kù gaizia gūa.

In̄e ɲa iyi à bò amuaa ku gba wa

¹⁶ Ñ wa n saabu Ilaaš, n̄ɲu iyi í jò Titee í bi ɲe bei awa taka nwa à bi ɲe. ¹⁷ Waati iyi ñ tšεe ku naa bi tu ɲe í jesi idem tengi bε gbakā, nò n̄ɲu takae í dasi idò mò wo ntò ntò ku naa bi tu ɲe hai a kù sš. ¹⁸ Nò à waa bε in̄e nwa gò wa do n̄ɲu takae ajò, in̄e iyi igbei in̄e Jesu ɲa fei à waa saabu na icei laabaau jiiidaa iyi wa ce. ¹⁹ Iyi í re mòm, igbei in̄e Jesu ɲa à cicae ku si wa si isεene nwa ka naad amuaa wa. Iceu à waa cooi ka naò Lafē takae amboe nò ka nyisiò iyi à n̄e idò jiiidaa ku sobiò in̄e ɲa.

²⁰ À waa ce kookaai ku ba in̄e gò ku maà yε taale nwa na fia n̄lau ihē ku

muε iyi à da nwa si awɔ. ²¹ Ntɔ ntɔ, à waa bi ka ce mii iyi í sía, ku maà je si ijui Lafɛε nɲu akā, amma do bi amane ɲa fei.

²² Á waa be ɲa do ine nwa gɔ má, ine iyi à cɔ laakaie ise fεεfelo, à nɔ à ye í je ilu himma si ice nkpɔ. Amma nsei himmaε í kɔɔsi domi wa naane ɲε ntɔ ntɔ. ²³ Ine ɲa iyi à be si ɲε ɲau wee. Titee nɲui í je minjisiyam iyi wa bam ice ku ce bi tu ɲε. Ine ɲa mɔ iyi aa suu wa, aɲai à je woo bei igbei inei Jesu ɲa nɔ à je ine ɲa iyi à waa na Kirisi amboe. ²⁴ Na nɲu, i nyisi ɲa iyi à bi ɲa ɲa ntɔ ntɔ, ku ba igbei inei Jesu ɲa a mà iyi à ne kpāa ka tɔɔ fufu na iri nɲε.

9

Sobi iyi aa sambaa woo dasi naane ɲa

¹ Kù jεem tilasi n kɔ nɲε tia wa na sobi iyi á je ti woo dasi Jesu naane ɲa iyi à wa ilei Zudee. ² Ñ wa n fɔ beεbei si na iyi í jò ñ mà kubi jiiida nɲε nɔ ñ tɔɔ fufu na iri nɲε bi inei Masedoni ɲa ñ ni ɲε woo dasi naane ɲa iyi à wa ilei Geresi ɲa ñ tã sɔɔlui sobiu hai icí ɲa. Himma nɲε í dasi ine nkpɔ ɲa kookaai. ³ Do nɲu fei, ñ wa n be si ɲε ine nwa ɲau ihɛ wa ku ba fufu ku tɔɔ nwa na iri nɲε ku maà je ngbe si ideu ihɛ. Ñ bi i weεð sɔɔlu ɲa si bei ñ fɔu. ⁴ Bii kù je beεbe, bii inei Masedoni gɔ ɲa à sim wa, nɔ à na à ba i kù ce sɔɔlu ɲa, naane nwa iyi à ne si ɲε á kpaasi anyɔ. Aa fɔ ideu ine má? ⁵ Na ɲoi í jò ñ yɔɔ iyi í sía n tɔɔ kpaasi nwa ɲau ihɛ a cuaam wa bi tu ɲε a ceð sɔɔlui amua jiiida iyi à wāu tã ɲa. Si beεbe á maa jilei hee n maa n to wa, nɔ ku nyisi iyi à waa na do inɔ akā ɲa, kù je do tilasi.

⁶ I kù mà ɲa, ine iyi í gbɛ keeke, keeke í ya da? Ine mɔ iyi í nɔ í gbɛ í la, nla nlaí í ya da. ⁷ Na nɲu, í sía ine fei ku na bei í dasi idɔ, ku maà ti ku je do tilasi walakɔ do weewea, domi ine iyi wa na do inɔ didɔi Ilaaɔ í bi. ⁸ Ilaaɔ á yɔkɔ ku jò didɔ ikā ikā fei ku

caa si ɲε ku ba i ne fei ndεε do ajɔ fei ɲa. Si beεbei aa ba bukaatai mii iyi à bi fei ɲa, hee ku gbe nɲε nla nla í ceð ice jiiida fei ɲa. ⁹ Beεbei kukɔi ideu Ilaaɔ wa fɔ í ni, Ilaaɔ í kpɛa ilu are ɲa amanie do inɔ akā.

Inɔ akāe kaa tã baa ajɔ gɔ.

¹⁰ Ilaaɔí í ya na woo gbɛ dimi nɔ ku jò ku so jiiida ku je mii iyi á je. Nɲu mɔi á mu nɲε gbugbā i ceð amuau ɲa. Amuau á yei bei dimi iyi à waa gbɛ ɲa, nɔ Ilaaɔ ku jò ice jiiida nɲεu ku kɔɔsi jiiida. ¹¹ Á na ɲε amani ikā ikā fei iyi á to i ya ceð amua ɲa do inɔ didɔ. Nɔ ine nkpɔ á saabu Ilaaɔ na amua nɲε iyi aa ka na ɲau. ¹² Ntɔ ntɔ, ice iyi à waa ce ɲa wa wāa bukaatai woo dasi naane ɲa jiiida. Amma kù je baa iyi be nɲu akā. Á jò ine nkpɔ ku saabu Ilaaɔ. ¹³ Amuau á dɔa ine ɲa si hee ku jò a maa saabu Ilaaɔ do yaase bei à waa jirimaε ɲa. Ilaaɔ ku jirima nɲei wa nyisi iyi à dasi laabaau jiidai Kirisi naane ɲa. Nɔ aa nyi a saabue má do yaase bei à ce ikpɛi amani nɲε do inɔ akā inɛð ine ɲa iyi à gbe fei. ¹⁴ Aa ce nɲε kutɔɔ do kubi nla nla na irii didɔ nlau ihɛ iyi Ilaaɔ í ce nɲε. ¹⁵ Ka saabu Ilaaɔ na amuaε iyi í kpeεð kufɔ do gele.

10

Pɔlu wa kɔð arae na iceε

¹ Amu Pɔlu, amu takam nii ñ wa n fāa ɲε, amu iyi à ni ñ ya n kaye aram bii ñ wa bi tu ɲε, bii ñ jìð ɲε nɔ n ba ɲε ide ku fɔ do kulele. Amma do daa didɔi Kirisi do jiiida ku jɛi ñ wa n tɔɔ ɲε ideu ihɛ. ² I maà tilasim n ba ɲε ide ku fɔ do kulele waati iyi an na n to wa bi tu ɲε, domi beεbei ñ dasi idɔ n cea ine gɔ ɲa iyi à waa ni idɔɔbii ara nwai à waa ce. ³ Ntɔl, à wa si ara, amma a kù waa jabu do idɔɔbii ara. ⁴ Jineu igū ɲa iyi à waa jabuð kù je ti andunya, amma gbugbāi Ilaaɔi iyi á jò ka keke bindi ɲa ka kpað irii lasabui kurarai amane ⁵ do dimii ara ku so iyi ine ɲa

à ne fei à waa jãd ide ntɔi Ilaaã. Nɔ do nɔui à waa kãmiað lasabu fei ku ba a jirima Kirisi. ⁶À nɔ à tã sɔlu ka kpã ine ɔa iyi a kù waa jirima ideu fei iju waati iyi ì na ì waa jirimaɛ dee ɔa.

⁷I jò ì cɔ mii ɔa iyi ì waa yɛ si waju nɔɛ. Bii ine gɔ í mà kam kam iyi nɔɔ í je ti Kirisi, ku mà si idɔɛ iyi bɛɛbɛ mɔi awa mɔ à je ti Kirisi. ⁸Lafɛɛ í mu nwa yiiko ku ba ka mu nɔɛ gbugbã, kù je ka keke ɔɛ. Nɔ baa bii fufu ku tɔɔ nwa í la keeke na yiikou n kaa n yɛ anyɔ. ⁹N kù bi a ni ñ wa n da zigi nɔɛ do tiam ɔa. ¹⁰Ntɔ ntɔ, ine ɔa à ya ni tiam í lele nɔ í gaabu, amma bii ñ wa inɔ nɔɛ n ci ya ne gbugbã, ide ku fɔm ci ya ne bɛɛɛ. ¹¹Ine iyi wa fɔ bɛɛbɛ í sɔa ku mà iyi ihɛ. Do yaase bei à waa kɔ si tia nwa bii a kù wa bɛ, do yaase bɛɛbɛ mɔi kookoosu nwa á yɛ waati iyi aa ka wa bi tu ɔɛ.

¹²Ntɔi, a kaa ka je ka wã ara nwa do ine ɔa iyi à ya maa so ara nɔa lele hee ka jɔ ɔa. Ine nɔɔ ɔa a kù ne bisi domi à so ara nɔa í baa í je mii ku wã nɔɛ, nɔ à ya maa wã nɔɛ aɔa duusɔɔ. ¹³Amma awa, a kaa ka tɔɔ fufu si mii iyi a kù ne kpãa ka tɔɔ fufu. Si ice iyi Ilaaã í jile nwa ku cei aa ka tɔɔ fufu, nɔ inɛi ì je ribai ice nwa. ¹⁴Ntɔ ntɔ, awai à naa nɔɛ laabau jiidau wa. Bii kù je bɛɛbɛ wo, a kaa ka ne kpãai fufu ku tɔɔ. ¹⁵Si bɛɛbɛ, a kù waa tɔɔ icei ine gɔ fufu. Amma à waa cɔ kpãa, si bei naane ku dasi nɔɛ í la wa kɔɔsi, ice nwa mɔ á na ku kɔɔsi si anini nɔɛ ¹⁶ku ba ka yɔkɔ ka bɔð laabaau jiidau si ilu ɔa iyi à wa waju nɔɛ, ku maà ti ku je do fufu ku tɔɔ na saabu ice iyi ine gɔ ɔa à ce tã.

¹⁷Kukɔi idei Ilaaã wa fɔ, í ni, Ine iyi wa tɔɔ fufu, ku tɔɔ fufu na Lafɛɛ.

¹⁸Na nɔɔ, ine iyi wa cɔ arae ine jiidau, kù je nɔui Ilaaã á saabu, í gbe ine iyi Aã Lafɛɛ takae wa cɔ ine jiidau.

11

Pɔlu í ni a ce laakai do woo bɛ ilu

ibo ɔa

¹Oo, ñ bi i temuaðm ɔa bii ñ fɔ ide keeke iyi kù ne yaase. Ntɔ ntɔ, i temuaðm ɔa. ²Ñ wa n ce igu iyi wa naa hai bi Ilaaã na iri nɔɛ, domi ì yɛ ɔai bei mudɛɛ iyi ñ mua mɔkɔ akã. Mɔkɔui í je Kirisi nɔ ñ bi n kooð nɔɛ bi tɛɛi bei mudɛɛ iyi kù mà mɔkɔ. ³Amma si bei Seetam nɔɔ, í ñ jui Efa wo do bisi laalɔɛ, ñ wa n ce nɔɔ lasabu nɔɛ mɔ ku maa na ku sinda hai si kpãai Kirisi iyi ì waa too nsei ɔa do naane hai ne muafiti. ⁴Nɔɔ í nyi wa mum má si na iyi í jò bii ine gɔ í naa wa sisi nɔɛ idei Jesu mmu gɔ í ci ya kɔ ɔa. Í ba Hundei Ilaaã tã ɔa, amma ì nyi ì tã sɔlu i gba hunde mmu gɔ má ɔa. Í gba laabaau jiidau tã ɔa, amma ì nyi ì tã sɔlu i gba laabaau ikã má ɔa.

⁵Ñ wa n tamaa ine ɔa ihɛ iyi à waa cɔ ara nɔa woo bɛ nla ɔa, kãma nɔa gɔ kù rem do ngɔgɔ. ⁶Baa bii n kù ðɔ gɛle bei ine ɔa ihɛ, kù je ñ kua kumà, ñ nɔ ñ nyisi ɔɛ si fei ndɛɛ fei mam mam.

⁷Waati iyi ñ sisi nɔɛ laabaau jiidai Ilaaã, ñ cooi ngbɛ ngbɛ. Ñ kaye aram ku ba n so ɔɛ lele. Iyi ñ ce bɛɛbɛ ñ rarai? ⁸Ñ gba fiaí igbei inei Jesu gɔ ɔa wai fei sãa sãa ñ na ñ sobi nɔɔ. ⁹Waati iyi ñ wa bi tu ɔɛ n kù je asoi ine gɔ nɔɛ. Bii ñ ne bukaatai ngɔgɔ, ine nwa ɔa iyi à ya naa hai ilei Masedɔni aɔai à ya naam mii iyi ñ ne bukaataɛ fei wa. Ñ mu aram si fei ndɛɛ ku ba n maà n je aso nɔɛ. Bɛɛbɛ mɔi an nɔ ñ maa n mu aram. ¹⁰Do ide ntɔi Kirisi iyi í wa sim, n wa n sɔ ɔɛ iyi ine gɔ kù wɛɛ si ilei Geresi fei iyi á ganjiim n tɔɔ fufu si ideu ihɛ. ¹¹Na mii í jò ñ ce bɛɛbɛ. Í waa tamaa n kù bi nɔɛ? Ilaaã í mà sãa sãa iyi ñ bi ɔɛ.

¹²Amma bei ñ wa n ce nsei, bɛɛbei an maa n ce má ku ba n ðí nɔa kpãa, aɔa iyi à waa ðɛ a tɔɔ fufu a ni awað ɔa ɔa akãi. ¹³Ine ɔa, woo bɛ ilu ibo ɔai iyi à ya ðí ijuí ine gɔ ɔa, nɔ

à waa kpe ara n̄ña woo bei Kirisi ña. ¹⁴ Nkãma kù wa be iyi á bití in̄e, domi Seetam takae á yòkò ku kpaasi arae bei amalekai Ilaaḍ. ¹⁵ Na n̄ñu, bití gò kù w̄e bii woo ce icee ña à kpaasi ara n̄ña bei woo ce icei Ilaaḍ ña. Amma aa ba riba n̄ña si bei ice ñña í ȳe.

Ijuukpā iyi Pòlu í ȳe si kubee

¹⁶ Ñ wa n fò má, in̄e gò ku maà còm bei sũmu. Amma baa bii ì waa còm sũmu ña, ì gbam do beebe, ku ba amu m̄o n t̄ò fufu keeke. ¹⁷ Iyi ñ wa n fò nsei kù je bei Laf̄e í bi in̄e ña a ya fò. Amma si ideu ih̄e ñ wa n t̄ò fufu n̄ ñ fò ide bei sũmu. Nò bii ñ wa n t̄ò fufu ñ ne mii iyi ñ wa n t̄òò fufui. ¹⁸ Amu takam m̄o an t̄ò fufu si na iyi í j̄ò in̄e nkp̄o wa t̄ò fufu na ara. ¹⁹ Ì waa temuad̄ in̄e hai ne yaase ña, in̄e iyi ì waa tamaa ì ne yaase jiida ña. ²⁰ Ì waa coko à waa ce ñe aru ña, à waa ce ñe ile, à waa taki ñe, n̄o à waa donda ñe, n̄o à waa sambala ñe. ²¹ Anyò wa mum n s̄s̄ ñe iyi n kù ne gbugb̄a n ce n̄ñe beebe.

Do n̄ñu fei, bii in̄e gò í ne w̄òkò wa t̄òò fufu amu m̄o ñ ne. Ñ wa n fò ide bei sũmu. ²² À je in̄e Ebee ñai? Beebe m̄oi amu takam. À je in̄e Izireli ñai? Beebe m̄oi amu takam. À je t̄okui Aburahamui? Beebe m̄oi amu takam. ²³ À je woo ce icei Kirisi ñai? Ñ re ña si be. Idem n̄ou, ideí sũmui. Ñ ce ice ñ re ña, à dasim piis̄ò í re ña, à t̄eem kp̄ot̄ò n kù mà baa jiāe. Ise nkp̄o nkp̄oi ñ maai iku. ²⁴ Ise gb̄eewui Zuifu ña à t̄eem kp̄ot̄ò anu cijji fak̄a kù wa si. ²⁵ In̄e Romu ña à cãm do golo í to ise gb̄eeta. À tam kuta à bi a kpam gbak̄a ak̄a. Ise gb̄eetai ak̄oi inyi iyi ñ l̄o í je inyi, n̄o ñ dasi inyi gbak̄a ak̄a ñ wa be hai daak̄o hee iju í koo í má. ²⁶ Si is̄eenem ña ajò nkp̄o nkp̄o si mbirisii ñ ya n maa n wa na kuk̄oi ido do woo bata ku gba ña iyi à wa si kp̄aa. Ajò gò ña ñ ya n wa si mbirisii bi dimii in̄em ña, ajò gò ña m̄o bi dimi mmu

ñ, ajò gò ña m̄o si in̄o ilu, ajò gò ña m̄o si gbabua, ajò gò ña m̄o si tenku, ajò gò ña m̄o bi in̄e ña iyi à s̄ò ibo à waa ñi ña à je kpaasi woo dasi naane ña. ²⁷ Ñ mà ice ku gaabu ña do wahala nla nla ña, à ganjiim njoo ku sũ. Ari í ya kpam n̄o agbe í ya kpam, ñ ce anu ku d̄í do tilasi, ñ wahala do t̄útú n̄o n kù ne jine ku dasi ña. ²⁸ Si anyii mii ñau be fei, lasabum í ya maa wa si ice ña iyi ñ cea igbei in̄e Jesu ña fei. ²⁹ Bii in̄e gò kù ne gbugb̄a, amu m̄o n ci ya n ne gbugb̄a. Bii in̄e gò í dasi dulum ñ ya n ne ara kuroi jiida.

³⁰ Bii í je ñ wa n t̄ò fufui, an t̄òò si mii iyi wa nyisi gbugb̄a hai nem fei. ³¹ Ka saabu Ilaaḍ baaí Laf̄e nwa Jesu do ajò fei. N̄ñui í mà iyi n kù wa n s̄ò ibo. ³² Waati iyi à wa Damasi, in̄e ngbo iyi amanlu Aretasi í jile si iluu í jile in̄e ñai a maa degbe anu koofai ilu n̄lau a ba a mum. ³³ Amma à j̄ò ñ fitai hai do ferentii bindii iluu n̄o à kitaam nii si k̄olò, n̄o do yaase beebe ñ ce ñ gb̄ad̄.

12

Kuȳe do kuk̄osi iyi Ilaaḍ í nyisi Pòlu

¹ Debei í gbe n t̄ò fufu, baa bii í je kù ne aranf̄aani gò. Amma nsei an fò ideí kuȳe do kuk̄osi iyi Laf̄e í nyisim. ² Ñ mà in̄e Kirisi gò iyi à soo hee lelei Aḍ í to ad̄s̄ maat̄e nnyí. Do araei à soo do nt̄ò? Mà í ce kuȳei? N kù mà. Ilaaḍ n̄ñu ak̄a dei í mà. ³⁻⁴ Ñ mà iyi à so m̄okou hee bi Ilaaḍ. Nò ñ sisi ñ wa n fò má, do araei à soo do nt̄ò? Mà í ce kuȳei? Ilaaḍ n̄ñu ak̄ai í mà. Tengi bei í gb̄o ide iyi kù j̄ò aman̄e ku fò, n̄o kaa yòkò ku f̄ò m̄om. ⁵ An t̄ò fufu si in̄eu be. Amma n kaa n t̄ò fufu si aram, bii kù je si gbugb̄a hai nem. ⁶ Bii í je ñ bi n t̄ò fufui n kaa n je sũmu, domi an fò nt̄ò. Amma n kù wa n t̄ò fufu ku ba in̄e gò ku maà còm ku re bei wa yem, walakò bei wa gb̄o hai si gelem.

⁷ Amma ku ba n maà n ce faao na kuk̄osi n̄lau, b̄òò gò í na í s̄òke sim bei agũ. Í naai bei woo bei Seetam

* ku na ku cām nō ku ganjiim faao ku ce. ⁸ Ise gbɛɛtai n̄ tɔɔ Lafɛɛ na irii bɔɔu ku ba ku jò n̄ ba iri. ⁹ Amma í jɛɛm í ni, didǎm í tɔɛ domi si gbugbā hai nɛɛi inɛ ɲa aa yɛ gbugbām. Na nɲu, n̄ bi n̄ tɔɔ fufu si gbugbā hai nɛm ku ba gbugbāi Kirisi ku wa sim. ¹⁰ Na ɲɔi í jò n̄ nɛ inɔ didǎ si gbugbā hai nɛm, do arabu ɲa, do inɔ ku fɔ ɲa, do ijuukpā ɲa do wahala ɲa iyi í ya bam na irii Kirisi. N̄ ya n̄ nɛ inɔ didǎ domi waati iyi amu takam n̄ kù nɛ gbugbā, waati bɛɛbei Ilaaǎ í ya muum gbugbā.

Zigiida iyi Pɔlu í nɛ na inɛi Kørenti ɲa

¹¹ N̄ wa n̄ fɔ ide bei sūmu, amma í tilasim ɲai. Inɛi í s̄la í fɔ jiidam ɲa wo, domi baa bii n̄ kù je nɔɔɔ, inɛ ɲau ih̄ɛ iyi à waa cɔ ara nɲa woo bɛ nla ɲau, a kù rem. ¹² N̄ nyisi ɲɛ ntɔ ntɔ iyi n̄ je woo bɛ si kookoosum ɲa do temua nla nla iyi n̄ ce. Kookoosu ɲau nɲui í je maamaake dimi ikā ikā ɲa do icɛ gbugbā ɲau fei. ¹³ Mii n̄ cea igbei inɛi Jesu gɔ ɲa iyi n̄ kù ce nɲɛ, bii kù je iyi n̄ ni n̄ kù bi n̄ je aso nɲɛ. Nɔ bii na nɲui, i ceem suuru kuraram.

¹⁴ Wee n̄ tã sɔɔlu n̄ naa bi tu ɲɛ ise gbɛɛtasia. Nɔ n̄ kaa n̄ je aso nɲɛ má. Inɛ taka nɲɛi n̄ bi, kù je fia nɲɛ. Kù je amu ɲai aa ba fia a wɔd̄ baa nɲa ɲa, amma baa ɲai aa ba fia a wɔd̄ ama nɲa ɲa, mà irei. ¹⁵ Inɔ didǎm nii n̄ je mii iyi n̄ nɛ fei, nɔ n̄ loð aram na hunde nɲɛ. Bii kubi nɲɛ iyi n̄ nɛ wa kǔsi, kubi iyi ì bim ɲa á kaye?

¹⁶ Ì mà do ntɔ ɲa iyi n̄ kù je aso nɲɛ amma inɛ gɔ ɲa à ni n̄ ya n̄ ce nɲɛ bisii n̄ maa n̄ gba fia nɲɛ si asii. ¹⁷ Mà inɛ ɲa iyi n̄ ya n̄ bɛ si ɲɛ wa ɲau, baa inɛ akā nɲa, í taki ɲɛi? ¹⁸ N̄ tɔɔ Titee ku naa bi tu ɲɛ, n̄ bɔɔ wai nɲu do kpaasiu. Aa ni Titee í taki ɲɛ má ɲai? Lasabui awaò fei kù je akāi? Kookoosu nwa kù je akāi?

* **12:7** woo bei Seetam amalekai Seetam nii Zuifu ɲa à ya kpe ɲa do fee ɲa, nɔ yaasei amalekai í je woo be.

¹⁹ Ì tamaa bei hai kukpɛ à waa de ka kǔd̄ ara nwa si waju nɲɛi? Aawo, kù je bɛɛbɛ baakɔɔ nwa ɲa. À waa fɔ idei bei Kirisi í bi si wajui Ilaaǎ ku ba naane ku dasi nɲɛ ku bɔ waju. ²⁰ N̄ wa n̄ ce njo bii n̄ na n̄ to wa bi tu ɲɛ n̄ maà n̄ na n̄ ba ɲɛ bei n̄ kù bi, inɛ mɔ, i maa ti i na i bam bei i kù bi ɲa. N̄ wa n̄ ce njo ija do igu ku maà wa si ɲɛ, do idǔkǔ, do nje ku wā, do arabu ɲa, do irii inɛ ku sɔ, do faau, do mii hai nɛ yaase. ²¹ N̄ wa n̄ ce njo Ilaaǎ ku maà na ku kayem si waju nɲɛ waati iyi an na n̄ nyi wa bi tu ɲɛ má. Nɔ n̄ wa n̄ ce njo má n̄ maa n̄ na n̄ kpata na irii inɛ nkpɔ ɲa iyi à tako à ce dulum wo nɔ a kù kpaasi idǔ hai si abo kaafe ɲa ku sùd̄ do si daa s̄ami nkpɔ do daa nkpɔ nkpɔ iyi à ya ce.

13

Idei ankāanyi do fɔɔɛ

¹ Kukoi idei Ilaaǎ wa fɔ í ni, i bei i yɛ taalei inɛ baa yooma fei í s̄la ku je do sɛɛdai amane minji walakɔ mɛɛta. Wee ise gbɛɛtasia mii n̄ wa n̄ naa bi tu ɲɛ bɛbei. ² Nɔ n̄ nɛ ide iyi an s̄ɔ inɛ ɲa iyi à ce dulum wo, do inɛ ɲa iyi à gbe fei. N̄ fɔɔ tã waati iyi n̄ wa bi tu ɲɛ ise gbɛɛjisiau. Amma nsei iyi n̄ kù wa bɛ, n̄ sisi n̄ wa n̄ fɔ má. Waati iyi an na n̄ to wa bi tu ɲɛ bɛ má, bii inɛ gɔ nɲɛ í ce ide gɔ an fɔ s̄ie ide do kugaabu. ³ An gaabu si na iyi í jò ì bi n̄ nyisi ɲɛ iyi Kirisii wa fɔ ide hai bi tom ɲa. Debei, aa yɔɔ ɲa. Kirisi kù kua gbugbā bi tu ɲɛ, amma wa nyisi gbugbāɛ si anini nɲɛ. ⁴ Ntɔi, à kpakpɛɛ si j̄li ku gaau si gbugbā hai nɛɛ, amma nsei í wɛɛ do saabui gbugbāi Ilaaǎ. Awa mɔ à je hai nɛ gbugbā si anu akā nwa do nɲu, amma aa ka maa wɛɛ do nɲu si anini nɲɛ na saabui gbugbāi Ilaaǎ.

⁵ I wuse ara nɲɛ i cɔ yaasei kuwɛɛ nɲɛ bii í je isɛɛnɛ nɲɛ wa too naane iyi ì dasi ɲa do ntɔ. I kù mà ɲa iyi

Jesu Kirisi í wa si ηει? Í gbe bii inε ì m̀ngɔ ku nyisi iyi ì dasi naane ntɔ ntɔ ηa. ⁶ Amma do nηu fei ñ tamaa aa yɔɔ ηa iyi kù ne sika awa à dasi naane ntɔ ntɔ. ⁷ Mii iyi à waa tɔɔ Ilaaɔ nηui í je i maà na i ce laalɔ k̄ama ηa. Kù je à waa de inε ηa a saabu ice j̄iida nwa nηu ak̄a, amma iyi à waa lele, nηui í je i ce mii j̄iida ηa, baa bii inε ηa à waa ni awa a kù ce nk̄ama. ⁸ A kù ne gbugb̄a ka kpaasiò ide ntɔ do ibo, bii kù je ka j̀ ntɔu ku bɔ waju. ⁹ À wεεò inɔ didɔ ka je hai ne gbugb̄a ηa bii ntɔ ntɔ inε ì ne gbugb̄a ηa. Nɔ nηu m̀m̄ nii à waa tɔɔ Ilaaɔ ku ba i k̄ɔ ηa. ¹⁰ Na ηɔi í ce ñ kɔ nηe mii ηau ih̄e hai waati iyi ñ wa n j̄iò ηe ku ba bii ñ to wa, n maà n gaabu si ηe do gbugb̄a iyi Laf̄εε í muum. Í muum gbugb̄am̄ nii, kù je n kekeò ηe, amma ku ba n j̀ naane ku dasi nηe ku bɔ wajui.

¹¹ Iyi í gbe nsei, inε inεm̄ ηa, i j̀ i ne inɔ didɔ ηa, i ce kookaai i jeò inε ηa iyi à k̄ɔ, i ya maa mua nje gbugb̄a ηa. I ce anu ak̄a ηa, i wεεò laakai ku s̄u ηa. Ilaaɔ ku wεε do inε, nηu iyi í bi wa nɔ wa mu nwa laakai ku s̄u.

¹² I ce nje fɔɔ do kubi j̄iida ηa. Woo dasi naane ηau fei à waa ce ηe fɔɔ.

¹³ Didɔi Laf̄εε Jesu Kirisi, do kubii Ilaaɔ, do anu ak̄ai Hundei Ilaaɔ ku wεε do inε fei.

Tia iyi Pɔlu í cea inei Galati nja

Í ce nja fɔɔ

¹ Amu Pɔlu woo beu, amui n̄ kɔ n̄ n̄ tiau ih̄ wa. Kù je aman̄ei í kpem n̄ j̄eò woo be, kù n̄ kù je in̄e ḡoi í bem. Jesu Kirisi í kpem, n̄ n̄ do Ilaā Baaba iyi í j̄u hai si bale. ² Amu do kpaasi woo dasi naane n̄ iyi à wa ih̄ fei à ce igbei inei Jesu n̄ iyi à wa ilei Galati fɔɔ. ³ Ilaā Baaba do Laf̄ee Jesu Kirisi a mu n̄ n̄ did̄ do laakai ku s̄u. ⁴ Jesu Kirisi í na arāe na irii dulum du wa ku ba ku nya wa hai si kuce laal̄i andunyau ih̄. B̄eebei í ce í ceò id̄abii Ilaā Baa nwa. ⁵ Ilaāi í n̄e amboe hee do āj̄o fei. Ami.

Laabaau j̄iida ak̄ai í wee

⁶ Ideu í mum biti do iyi ì f̄usi Ilaā aw̄o gb̄aa gb̄aa b̄eebe t̄a n̄, n̄ n̄ iyi í kpe n̄e wa si did̄i Kirisi, n̄ ì waa bi í too laabaau mmu ḡo má n̄. ⁷ Nt̄o nt̄o, laabaau j̄iida k̄ama ḡo kù wee má. Amma in̄e ḡo n̄a à waa f̄o lasabu n̄ n̄e dei, n̄ à waa bi a kpaasi laabaau j̄idai Kirisiu. ⁸ Amma baa awa taka n̄wai walak̄o amaleka iyi í naa hai lele, bii í ce n̄ n̄e waazoi laabaau mmu ḡo má, bii kù je iyi à ce n̄ n̄e ih̄, Ilaā ku ceekpe laf̄ee. ⁹ À tako à f̄o wo n̄ n̄ wa n̄ f̄o má, bii in̄e ḡo í ce n̄ n̄e waazoi ide mmu ḡo iyi kù je iyi ì jesu t̄a n̄ Ilaā ku ceekpe laf̄ee.

¹⁰ Si ideu ih̄ aa ni n̄ wa n̄ de saabui aman̄e nai? Aawo, saabui Ilaāi n̄ bi. N̄ wa n̄ de n̄ ce mii iyi á d̄õa aman̄e n̄a si? Aawo, bii n̄ wa n̄ de n̄ ce mii iyi á d̄õa aman̄e n̄a si, n̄ kaa n̄ je woo ce icei Kirisi.

B̄ei Pɔlu í j̄eò woo be

¹¹ In̄e kpaasim n̄, n̄ bi í mà n̄a iyi laabaau j̄iida iyi n̄ sisi n̄ n̄e kù je hai bi aman̄ei í naa. ¹² Kù je aman̄ei í

s̄m, in̄e k̄ama sisi í ceem cioe, Jesu Kirisi n̄ n̄ ak̄ai í nyisim.

¹³ Ì gb̄o bei kuw̄eem í ye n̄a wo si waati iyi n̄ wa n̄ t̄o Ilaā bei Zuifu n̄a. In̄e fei ì mà n̄a kookaai iyi n̄ tako n̄ ce n̄ kp̄o inei igbei Ilaā n̄a iju ku ba n̄ ce n̄fe n̄a. ¹⁴ Si kp̄ai Zuifu n̄a ku too n̄ wa si in̄oi in̄e n̄a iyi à waa je waju si in̄oi saam n̄a.

¹⁵ Amma Ilaā í cicaam à bei à b̄im n̄o í kpem si did̄e n̄ cea ice. ¹⁶ Si waati iyi í j̄ileu, í nyisim Amae ku ba n̄ cea dimi mmu n̄a waazoi laabaau j̄iidae. N̄o n̄ kù b̄o bi in̄e k̄ama ku muum bisi. ¹⁷ N̄ kù n̄o n̄ kù b̄o Zeruzalemu n̄ koo n̄ ye in̄e n̄a iyi à tako à je woo be n̄a n̄ bei n̄ j̄eò woo be. Amma iyi n̄ dede gbak̄a ilei Arabii n̄ b̄o. Hai be n̄o n̄ nyi Damasi má. ¹⁸ Í kpe í to zakai ad̄õ meeta n̄ bei n̄ b̄o Zeruzalemu n̄ koo n̄ mà Sefaa*, n̄o n̄ ce āj̄o maat̄u bi t̄e. ¹⁹ N̄ kù n̄o n̄ kù ye woo be mmu k̄ama be má, bii kù je Zaaki, if̄oi Laf̄ee.

²⁰ Iyi n̄ wa n̄ k̄ou ih̄ nt̄oi. Ilaāi í je sēedam bii n̄ wa n̄ s̄o iboi.

²¹ Si anyie n̄o n̄ b̄o ilei Siri do Silisi n̄a. ²² Waati b̄eebe igbei inei Kirisi n̄a iyi à wa ilei Zudee a kù ye wajum tit̄a. ²³ N̄ n̄ de à gb̄o iyi in̄e iyi í tako wa kp̄a n̄a ijuu, wee n̄sei wa waazo ideí woo dasi Jesu naane n̄a, ide iyi n̄ n̄u takae wa bi ku ce n̄feuu wo. ²⁴ N̄o à saabu Ilaā na irim.

2

Pɔlu do woo be n̄a iyi à gbe

¹ Iyi í kpe í to zakai ad̄õ maat̄ee n̄oi n̄ nyi Zeruzalemu má, amu do Baanabasi. N̄o à gb̄a Titee í si wa. ² N̄ kooi si na iyi í j̄ò n̄ ce kuye. N̄o si kuye Ilaāi í ni n̄ koo. N̄ kpe in̄e ngbo n̄a ik̄ai awaò n̄a à t̄at̄o n̄o n̄ sisi n̄ n̄a yaasei ideí laabaau j̄idau iyi n̄ ya n̄ cea dimi mmu n̄a waazoeu wo. N̄ ce b̄eebei si na iyi í j̄ò n̄ kù bi icem iyi n̄ ce wo, walak̄o iyi n̄ wa n̄ ce n̄sei ku ce n̄fe. ³ N̄o in̄e ngbo n̄a a kù tilasi Titee iyi í wa bi tom n̄ou ku ce

* 1:18 Sefaa n̄jui à ya kpe Piee má.

bango baa do iyi í je Gereki fei. ⁴ A kù tilasie baa do iyi inε gɔ ɲa iyi a kù je inε nwa ɲa do ntɔ à lɔ wa si igbɛu à waa bi a tilasi inε fei ku ce bango. Inε ɲau woo zamba inε ɲai. À naai do bisi ku ba a beje ara ku nε nwa si anu akā nwa do Jesu Kirisi nɔ a ce wa aru. ⁵ Amma awa a kù je ide ɲɲa baa keeke domi à bi ka leeki si ntɔi laabaau jiidau na iri nɲε.

⁶ Nɔ inε ɲa iyi à nε jirima à re a kù kɔ̄si ide kāma má si ide iyi ñ fɔu. Ntɔi, baa bii aɲai à je ilu jirima ɲa kù jεem nkāma, domi bi Ilaaɔ inε gɔ kù re nje. Inε ngbo ɲau bε a kù kɔ̄m si ide kāma. ⁷ Amma à yε iyi Ilaaɔ í daam laabaau jiidau si awɔ n sisia dimi mmu ɲa, si bei í daa Piεε si awɔ ku sisia Zuifu ɲa. ⁸ Ilaaɔi í na Piεε gbugbā ku jεɔ woo bεε bi Zuifu ɲa, mà irei. Nɲu mɔi í nɔ í nam gbugbā n jεɔ woo bεε bi dimi mmu ɲa. ⁹ Nɔ Zaaki do Piεε do Zāa, aɲa iyi à je bei sɔbe si igbei inei Jesu ɲa, à yε iyi Ilaaɔi í daam icεu ihε si awɔ na didɔε. Nɔi à jesi ka ce anu akā, amu do Baanabasi ka bɔ bi dimi mmu ɲa nɔ aɲa mɔ a bɔ bi Zuifu ɲa. ¹⁰ Amma à tɔɔ wa ka ye gigii ilu are ɲɲa ɲa. Nɔ bεεbe mɔi amu takam ñ dasi idɔ tā.

Pɔlu wa gbagba si Piεε Antiɔsi

¹¹ Si waati iyi Piεε í naa Antiɔsi bε ñ gbagba siε si bantuma si na iyi í jɔ wa ce taale. ¹² Taaleεu wee. Inε gɔ ɲa iyi à wa bi Zaaki à naa Antiɔsi. Inε ɲai à ya na gbugbā si bango ku ce. Hee a maa to wa Piεε í ya maa je do dimi mmu woo dasi Jesu naane ɲa aɲɔ. Amma iyi inε ɲau à na à to wa, í fa arae ci ya je aɲaɔ ɲa má domi wa ce njo ɲɲa. ¹³ Nɔi Zuifu woo dasi Jesu naane ɲa iyi à wa bεu, gɔgɔ ɲa mɔ à ce bei Piεε í ceu hee à fa Baanabasi mɔ si muafiti nɲau. ¹⁴ Iyi ñ yε a kù waa nε do inɔ akā si kpāai laabaau jiidau, ɲoi ñ sɔ Piεε si wajui aɲa fei ñ ni, awɔ Zuifui nɔ ñ waa ce bei dimi mmu ɲa, i kù waa ce kucei Zuifu ɲa. To, beirei aa ce í tilasi dimi mmu ɲa a ce kucei Zuifu ɲa.

Zuifu ɲa do dimi mmu ɲa à ba faaba na naane ku dasi

¹⁵ Ntɔi, awa Zuifu ɲai, a kù je dimi mmu ɲa iyi à ya kpe ilu dulum ɲa, domi Zuifu ɲai à bí wa. ¹⁶ Do nɲu fei, à mà iyi amane kaa je dee dee si wajui Ilaaɔ na wooda ku too, bii kù je na naane iyi á dasi Jesu Kirisi. Na nɲu, awa mɔ à dasi Jesu Kirisi naane ku ba ka je dee dee na naane iyi à dasi Kirisi, kù je na wooda ku too. Ilaaɔ kaa ce inε gɔ dee dee si na iyi í jɔ wa jirima wooda. ¹⁷ Nsei, bii à waa de ka je dee dee na saabui Kirisi, nɔ à ba wee awa mɔ ilu dulum ɲai bei hai je Zuifu ɲa, aa ka je ka ni icei Kirisii í jɔ dulum wa kɔ̄si? Aawo, ka maà lasabu bεεbe. ¹⁸ Nsei, bii ñ teese ñ wa n ma mii iyi ñ tako ñ lege wo, ñ baa ñ je ilu taalei. ¹⁹ Ntɔ ntɔ, woodau takae í jɔ ñ yε bei iku si wajue, ku ba n ce kuwεem na Ilaaɔ. ²⁰ Í yε bei à kpakpaam si jii do Kirisi aɲɔ. Na nɲu, kù je na aram nii ñ wee má, bεbei Kirisii wa ce kuwεεε sim. Nɔ kuwεεε iyi ñ wa n wee nsei, ñ wa n wεei do naane iyi ñ dasi Amai Ilaaɔ, nɲu iyi í bim nɔ í na kuwεεε na irim. ²¹ N kaa n fúsi didɔi Ilaaɔ awɔ n maa n jirima wooda, domi bii í je amane á yɔkɔ ku je dee dee na wooda ku jirima, debei ikui Kirisiu ngbei.

3

Wooda ku jirima de, mà naane ku dasi

¹ Inε inei Galati ɲau, i kù nε laakai ɲa. Inε iyi à sisia idei Jesu Kirisi iyi à kpakpa si jii ku gaau sāa sāa, yooi í kɔ̄ɔtε ɲε. ² Ñ bi í sɔm ide icu akāu ihε ɲa. Í ba Hundei Ilaaɔ na wooda ku jirima nɲei de, mà na laabaau jiidau iyi ñ gbɔ ñ dasi naaneεu ɲai. ³ Beirei í ce ñ kua laakai bεεbe ɲa. Í sinti do Hundei Ilaaɔ ɲa nɔ ñ waa bi í kpa irie do gbugbāi ara nɲε? ⁴ Ijuukpā iyi ñ yε wo ɲa na naane ku dasi nɲε, nsei aa jɔ ku je ngbe ɲai? Ñ tamaa í kaa jɔ ku je ngbe ɲa. ⁵ Iyi Ilaaɔ í na nɲε Hundee, nɔ wa ce maamaake ɲa

si anini nɲɛ, wa cooi na wooda ku jirima nɲɛ? M̀a na iyi í j̀ò ì gb̀ò ideí laabaau j̄ida ì dasi naanɛ ɲai.

⁶ Ì mà ɲa iyi kuk̀ai ideí Ilaaḏ í ni, Aburahamu í dasi Ilaaḏ naanɛ, nɲui í j̀ò Ilaaḏ í dooaɛ amanɛ dee dee. ⁷ Na nɲu, í j̀ò ì mà ɲa iyi woo dasi Jesu naanɛ ɲai à j̄ɛ t̀kui Aburahamu ɲa do nt̀ò. ⁸ Hai tako wo Ilaaḏ í mà iyi nɲu á j̀ò dimi mmu ɲa a j̄ɛ dee dee na naanɛ ku dasi ɲa. N̄oi í j̀ò í sisia Aburahamu laabaau j̄idau hai ku kp̄ɛ í ni, hai bi t̄ɛi an weea inei andunya fei. ⁹ Aburahamu í dasi naanɛ ǹò í ba kuwee. B̄ɛb̄ɛ m̀oi inɛ ɲa iyi à dasi naanɛ aa ba kuwee do nɲu aj̀o.

¹⁰ Inɛ ɲa iyi à waa na gbugb̄a si wooda ku jirima ikpeí í j̄ɛ tu ɲa, domi à k̀ò à ni, inɛ iyi k̀ù waa mu ide à k̀ò si t̄iai woodau fei ǹò k̀ù waa jirimaɛ, laf̄ɛɛ ilu ikpeí. ¹¹ Ǹò nsei à ỳò mam mam iyi inɛ g̀ò kaa j̄ɛ dee dee si wajui Ilaaḏ na wooda ku jirima, domi à k̀ò à ni, inɛ iyi Ilaaḏ í j̀ò í j̄ɛ dee dee na naanɛ ku dasi, laf̄ɛɛi á nɛ kuw̄ɛɛ. ¹² Nt̀ò nt̀ò, icui wooda k̀ù wa si naanɛ ku dasi. Amma à k̀ò à ni, inɛ iyi í ỳòk̀ò wa jirima woodau dee dee, laf̄ɛɛi á basi kuw̄ɛɛ.

¹³ Amma Kirisi í ya wa hai si ikpeí wooda si waati iyi í na í j̄ɛ ilu ikpe na iri nwa. Í na í j̄ɛ ilu ikpe si na iyi í j̀ò kuk̀ai ideí Ilaaḏ wa f̀ó í ni, inɛ iyi à kpakpa si antai j̄i fei ilu ikpeí. ¹⁴ Kirisi í ce b̄ɛɛbei ku ba kuwee iyi Ilaaḏ í weea Aburahamuu k̀ù j̄ɛ ti dimi mmu ɲa na saabui Jesu Kirisi. Ǹò si b̄ɛɛɛ awa fei aa ka ba Hunde iyi Ilaaḏ í w̄aḏ wa na naanɛ ku dasi.

Wooda ku jirima do ideí kuw̄a

¹⁵ Inɛ inɛm ɲa, an so yaasei ide g̀ò iyi inɛ fei í mà. Bii inɛ g̀ò í k̀ò beí í bi a kp̄ɛ amanie hai k̀ù ku í j̄il̀ò, inɛ g̀ò kaa ỳòk̀ò ku ganji ideu hee má j̄ɛ ku k̀òsi, baa do iyi amanie í k̀ò. ¹⁶ To, Aburahamu do t̀kuei Ilaaḏ í cea kuw̄a. Bii à ni t̀kue ɲa, inɛ nk̄p̀oi à f̄aa. Amma à ni t̀kuei, waat̀ò inɛ ak̄ai, ǹò nɲui í j̄ɛ Kirisiu. ¹⁷ Na

nɲu, ide iyi ò wa n bi n f̀ò wee. Ilaaḏ í ce kuw̄ai ideu ǹò í j̄il̀ò. Nsei, wooda iyi í naa si anyii ad̀ò c̀ò c̀ò m̄ɛɛ do kuntaa, kaa ỳòk̀ò ku ganji ideu hee ku j̀ò ide iyi Ilaaḏ í w̄au ku j̄ɛ ngbe. ¹⁸ Amma bii na wooda ku jirimai à j̄ɛ tubu, k̀ù j̄ɛ na ideí kuw̄a má. Ǹò wee do kuw̄ai Ilaaḏ í ceaḏ Aburahamu did̄ḏɛ.

¹⁹ Debei, na mii í ce Ilaaḏ í na wooda. Í naai ku ba kookoosu iyi k̀ù j̄ɛ t̄ɛɛ ku fita gbugb̄a. Ǹò woodau wa ce ic̄ɛɛi hee t̀kui Aburahamuu koo t̀oo wa. T̀òkueui á cea inɛ ɲa kuw̄aɛu. Woodau amaleka ɲai Ilaaḏ í j̀ò à na Moizi, nɲu iyi í wa ḡam̄ei Ilaaḏ do amanɛ ɲa, ǹò nɲu m̀ò ku s̄ò inɛ ɲau. ²⁰ Amma waati iyi Ilaaḏ í ce kuw̄au, k̀ù nɛ bukaatai inɛ iyi á wa si ḡam̄ei nɲu do amanɛ ɲa, domi nɲu ak̄ai í ce kuw̄au.

Mii iyi wooda wa lele

²¹ Debei, woodau wa j̄a ide iyi Ilaaḏ í w̄au m̄ɛɛ. Aawo, k̀ù j̄ɛ b̄ɛɛbe. Nt̀ò nt̀ò, bii í j̄ɛ à na wooda wo iyi á ỳòk̀ò ku mua amanɛ kuw̄ɛɛ, Ilaaḏ á j̀ò amanɛ ku j̄ɛ dee dee wo na woodau. ²² Amma kuk̀ai ideí Ilaaḏ wa nyisi iyi inɛ fei í wa si aẁò gbugb̄ai dulum, ku ba do saabui naanɛ ku dasi, kuw̄au ku j̄ɛ ti woo dasi Jesu Kirisi naanɛ ɲa.

²³ Tako wo wooda wa mu wai bei aru wa gb̄a wa hee Kirisi ku maa to wa ku na ku nyisi wa kp̄ai naanɛ ku dasi. ²⁴ B̄ɛɛbei, woodau wa gb̄a wa wa b̀òḏ wa bi Kirisi ku ba Ilaaḏ ku j̀ò ka j̄ɛ dee dee na naanɛ ku dasiu. ²⁵ Nsei iyi waatii naanɛ ku dasiu í to, a k̀ù nɛ bukaatai woodau ku gb̄a wa má.

²⁶ B̄ɛɛbei inɛ fei ì j̄ɛ amai Ilaaḏ na naanɛ iyi ì dasi Jesu Kirisi ɲa. ²⁷ Nt̀ò nt̀ò, inɛ iyi ì ce inyi ku dasi do irii Kirisi fei, ì so daai Kirisi ɲai. ²⁸ Inɛ fei ì j̄ɛ ak̄a si anu ak̄a nɲɛ iyi ì ce do Jesu Kirisi ɲa. Na nɲu, inɛ g̀ò k̀ù j̄ɛ ik̄a, hai Zuifu ɲa hee do dimi mmu ɲa, hai aru ɲa do inɛ ɲa iyi à nɛ ara ɲa, hai inaabo ɲa hee do inɛm̀òk̀ò ɲa. ²⁹ Bii ì ǹò ì j̄ɛ ti Kirisi ɲa, ì j̄ɛ t̀kui

Aburahamu ɲa. Nɔ aa je tubu ɲa bei Ilaaɗ takae í ce kuwãeu.

4

¹ Nsei ñ wa n bi n na ɲe yaase go. Yaaseu wee. Ama iyi á je tubui baæ, si waati iyi wa je amau kù tia aru *

go, baa do iyi fei ndæe á na ku je titee. ² Si waati iyi wa je amau, ine go ɲa à wæe iyi à waa muu, nɔ à waa cea wãa hee í tóò waati iyi baæ í jilæaa.

³ Bæbe mɔi do awa taka nwa. Waati iyi à tako à wæe bei ama keeke ɲa, à je arui mii ndii andunya ɲa wo.

⁴ Amma iyi waati iyi Ilaaɗ í jilæu í na í to, ɲɔi í be Amae wa. Inaaboí í buu, nɔ si woodai Zuifu ɲai wa ne ⁵ ku ba ku ya ine ɲa iyi à wa si awɔi wooda. Í ce bæbeí ku ba ka je amai Ilaaɗ ɲa.

⁶ Nɔ Ilaaɗ í be Hundei Amae wa si idɔ nwa ku nyisiò iyi awai à je amae ɲa. Hundeu wa kpoo Baaba. ⁷ Si bæbe í kù je aru má ɲa, iɲeu amu ɲai bæbeí. To, nsei iyi í je amai Ilaaɗ ɲa, Ilaaɗ í nyi í ce ɲe woo je tubue ɲa má.

Zigiida iyi Pɔlu í ne na inei Galati ɲa

⁸ Tako wo í kù mà Ilaaɗ ɲa, nɔ ì je arui iwẽ ɲa iyi a kù je Ilaaɗ. ⁹ Amma nsei ì mà Ilaaɗ ɲa. Nɔ iyi í re mɔm Ilaaɗ í mà ɲe. To, beirei í ce ì waa bi í sinda si mii ndii andunya ɲa má ɲa, iyi kù ne gbugbã nɔ kù ne bæere. Na mii í ce ì waa bi í je aru ɲɲa má ɲa. ¹⁰ Ì ya maa na ajɔi jingau go ɲa gbugbã ɲa, do cukpa go ɲa do waati go ɲa do adɔ go ɲa. ¹¹ Nsei ñ wa n ce njo ice iyi ñ ce si gãme ɲɲe ku maà ce nfe.

¹² Ñ wa n tɔɔ ɲe, iɲe inem ɲa, í jilæ ara ɲɲe si agbem bei amu mɔ ñ jilæ aram si agbe ɲɲe. Waati iyi ñ wa bi tu ɲe, í kù ceem kurara go ɲa. ¹³ Ì mà sãa sãa ɲa, waati iyi ñ sinti ku ce ɲɲe waazoi laabaau jiidau, do bɔɔi arai. ¹⁴ Amma í kù dondam ɲa, í kù nɔ í kù kɔsim ɲa, baa bii bɔɔm nɔu ku yee í cé ɲe. Do ɲɲu fei, ì gbam ɲai bei aa gba amalekai Ilaaɗ ɲa, walakɔ

bei Jesu Kirisi takæ. ¹⁵ Ì ne inɔ didɔ wo ɲa. To, nsei, mii í ce ɲe. An yɔkɔ n je sɛeda na iri ɲɲe n ni bii á ce wo aa nya iju ɲɲe í nam ɲa. ¹⁶ Si na iyi í jò ñ sɔ ɲe ntɔui í jò ñ je mbæe ɲɲe nsei?

¹⁷ Ine ɲau, à waa na ɲe ara amma kù je do yaase jiidu. À waa bi a fa ɲei hai bi tu wa ku ba í na ɲa ara ɲa. ¹⁸ Í sãa í ne himma si mii jiidu ku ce ɲa waati kãma fei, nɔ ku maà je bii ñ wa inɔ ɲɲe ɲɲu akã. ¹⁹ Ine amam ɲa, bei inaabo iyi wa bi ku bí í ya gbɔ ara kuro, bæbe mɔi amu mɔ ñ wa n gbɔ ara kuro má hee idei Kirisi ku buba si ɲe ntɔ ntɔ. ²⁰ Ñ bi n wa inɔ ɲɲe nsei ku ba n maà n fɔ ide be ihẽ má, amma do ɲɲu fei ñ ne zigiida na iri ɲɲe.

Idei Agaa do Sara

²¹ Í jò ñ bee ɲe, iɲe iyi ì bi í wa si awɔi wooda ɲa, í kù gbɔ iyi wooda wa fɔ ɲai? ²² À kɔɔ à ni Aburahamu í bí ama inemakɔ minji, akã do abo aru go, akã mɔ do abo iyi í ne aræ. ²³ Aruu, í bí amaæi bei à ya bí ine fei, amma ine iyi í ne aræu í bí amaæi do kuwã Ilaaɗ. ²⁴⁻²⁵ Ideu ihẽ í yei bei mɔnda. Inaabo minji ɲau ɲai à je bei akabuu minji. Agaa ɲɲui í je bei akabuu iyi Ilaaɗ í na ine ɲa tako wo si geetei Sinai si ilei Arabi. ɲɲu bei í je wooda iyi wa dasi ine ɲa aru. Nɔ Agaa í yei má bei ilui Zeruzalemu iyi í wæe nsei, domi í wa si aru do inæe ɲa fei. ²⁶ Amma Sara í yei bei Zeruzalemu iyi í wa leleu iyi í ne aræ. ɲɲui í je iye nwa. ²⁷ Nɔ à kɔɔ à ni,

Jò inæe ku dɔ, awɔ inaabo gbenda iyi í kù bí.

La, í dɔ anu do inɔ didɔ, awɔ iyi í kù mà ara kuroi kubí, Domi inaabo iyi à kɔsi á na ku bí ama ku re inaabo iyi í wa ideí mɔkɔ.

²⁸ Nsei iɲe inem ɲa, iɲei ì je amu ɲa iyi Ilaaɗ í ce kuwãeu bei Izaaki í yeu.

* **4:1** kù tia aru Aru do woo ce ice fei ide akãu mbe si feei ine ɲa iyi à kɔ akabuu titií ideí Ilaaɗ.

29 Waati n̄ju, ama iyi à bí bei à ya bí inε fei í kpā inε iyi à bí do gbugbāi Hundei Ilaaḍu iju. Bεεβε m̄oi í yε nsei. 30 Amma kuk̄oi idei Ilaaḍ wa f̄o, í ni, Lele aruu do amaε fei, Domi amai aru kaa je tubu do amai abo iyi í nε araεu aḵo. 31 Bεεβε m̄oi inε inεm ḡa, ì mà ḡa iyi a kù je amai aru, amma amai inε iyi í nε araεi à je.

5

I leek̄i dim dim ḡa si ara ku nε n̄je

1 Kiriṣi í j̄ò à nε ara nwa ku ba ka nε ara nwa do nt̄o. Na n̄ju, i leek̄i dim dim ḡa si ara ku nε n̄je, i maà j̄ò ì na ì je aru má ḡa.

2 I de it̄i i gb̄o. Amu P̄olui n̄ wa n s̄o ḡe ideu ih̄e. Bii ì j̄ò à dasi ḡe bango, icei Kiriṣi kù nε aranf̄aani k̄ama bi tu ḡe. 3 N̄nyi n̄ sisi n̄ wa n f̄o má, inε iyi í j̄ò à dasi bango, tilasii laf̄εε ku jirima wooda fei. 4 Inε iyi ì waa bi ì je dee dee si wajui Ilaaḍ na wooda ku jirima, ì fεεfε ara n̄je do Kiriṣii n̄o ì f̄usi did̄oi Ilaaḍ aw̄o ḡa. 5 Amma awa, Hundei Ilaaḍ wa s̄o w̄a mam mam iyi Ilaaḍ á j̄ò ka je dee dee na naane ku dasi nwa. 6 Nt̄o nt̄o, bii ì nε anu ak̄a do Jesu Kiriṣi, à ce bango, a kù ce bango kù je ide k̄ama. Ide iyi í nε amboe í re n̄ju ì je naane ku dasi iyi wa ce ice do kubi.

7 Ì waa ce kuwεε n̄je wo dee dee ḡa. Yooi í ganji ḡe í j̄ò ì kù waa jirima nt̄ou má ḡa. 8 Ik̄o iyi à na ḡeu be kù waa naa hai bi Ilaaḍ, n̄ju iyi í kpe ḡe. 9 Na n̄ju, i ce laakai ḡa, domi à ya f̄o a ni lefee keekei í ya dede p̄εε fei. 10 Amma Laf̄εε í j̄ò ì wa n naane ḡe iyi ì kaa ce lasabu go iyi í je ik̄a do lasabu iyi ì ceu be ḡa. Inε m̄o iyi wa bitandi ḡe, baa bii yooi Ilaaḍ á kpāa iju.

11 Inε inεm ḡa, bii ì je amu takam n̄ wa n waaḵo hee nsei ì ni inε ḡa a ce bangoi, na mii í ce à ya maa kpām iju. Bii ì je bεεβε m̄om nii ì wa n ce,

ikui Jesu si j̄li k̄aa jea inε ḡa bi ku ko ise. 12 Inε ḡa iyi à waa bitandi ḡeu be, ì bi a nya ḡa ik̄a *.

13 Inε inεm ḡa, à kpe ḡei ì na ì nε ara n̄je. Do n̄ju fei, ì maà j̄ò ara ku nε n̄je ku m̄ua daai inε taka n̄je kpāa ì ceò id̄oḵbii ara n̄je. Amma ì ya maa sobi n̄je do kubi ḡa, 14 domi wooda fei í wa si irii ide ak̄au ih̄e iyi í ni, bi inε mmu ḡa bei ì bi araε. 15 Ì maà ya maa ḡo n̄je ḡa bei in̄jai sako ḡa. Ì ce laakai ḡa ku ba ì maà ce nfei n̄je ḡa.

Ka j̄ò Hundei Ilaaḍ ku nεò wa

16 Ide iyi ì wa n f̄ou wee, ì j̄ò Hundei Ilaaḍ ku maa nεò ḡe. Bii ì waa ce bεεβε ḡa, ì kaa ce kubi nfe nfei ara n̄je má, 17 domi mii iyi daai awa taka nwa ì bi ci ya je dimi ak̄a do iyi Hundei Ilaaḍ í bi. Kubi minji ḡau, à ya maa jai hee a kaa ka ȳok̄o ka ce bei à bi. 18 Amma bii Hundei Ilaaḍ wa nεò ḡe ì kù wa si aw̄oi wooda má ḡa.

19 Inε fei í mà daai amanε s̄aa s̄aa. Daa ḡau ì je s̄εε ku t̄ot̄o hai nε yaase, do daa s̄ami do daa nk̄p̄o nk̄p̄o, 20 do iw̄ε ku t̄o, do doḵu doḵu ku ce, do mbεete, do ija, do igu, do id̄oḵk̄o yaam̄o, do n̄je ku w̄a, do kak̄o, do n̄je ku fεεfε, 21 do k̄oḵεε, do at̄ε ku kpa inε, do ije ku bi, do mii iyi í j̄o bεεβε fei. N̄ wa n s̄o ḡe bei ì tako ì f̄o ì ni, inε ḡa iyi à waa ce dimi bεεβε a kaa ba tubu k̄ama si andunya tit̄oi Ilaaḍ.

22 Amma mii iyi Hundei Ilaaḍ í ya bí, n̄ju ì je kubi, do in̄o did̄o, do laakai ku s̄u, do temua, do jiida ku je, do in̄o ak̄a, do naane, 23 do daa did̄o, do ara ku mu. Mii ḡau be fei, wooda kù ganji ḡa. 24 N̄o inε ḡa iyi à je ti Jesu Kiriṣi í yε bei à kpa kucei daai ara n̄ja si j̄li ku gaauu, do bine do kubie fei. 25 Si bei Hundei Ilaaḍi wa mu nwa kuwεε, ka j̄ò ku nεò wa. 26 Kù s̄la ka je ilu faao, wala woo kosi inε ḡa, walak̄o ka maa ce igu si awa duus̄o.

* 5:12 ì bi a nya ḡa ik̄a inε go ḡa à ni, bii ì bi m̄om a b̄ant̄am ara n̄ja gbak̄a.

6

Iya sobi nje si aso na

¹ Ine inem na, inje iyi Hundi Ilaaḍ wa neḍ ne, bii i mu ine go si kurara, i nyisi lafɛe kpāa jiida do daa didḍ na. Nḍ i ce laakai na ku ba inje mḍ i maḍ na i dasi kurara beɛbe. ² I sobi nje si aso * ku so na. Bii i waa ce beɛbe na i waa jirima woodai Kirisi nai. ³ Bii ine go wa cḍ arae ngḍgo nḍ wee kḍ je ngḍgo, wa lele araei. ⁴ I jḍ ine fei ku wuse daa nju takae nḍ ku ye si bii nju á tḍo fufu, amma ku maḍ tḍo fufu na iyi nju í re ine go, ⁵ domi ine fei á so asoi † nju takaei.

⁶ Awḍ iyi à waa kḍ idei Ilaaḍ, mii iyi i ne fei jḍ i kpḍḍ do ine iyi wa kḍe si.

⁷ I maḍ ti i lele ara nje. A ci ya nyaanyi Ilaaḍ. Mii iyi amanɛ í gbɛ nju i á da. ⁸ Bii wa gbɛ iyi daai nju takae í bi, nfe ku cei á bíaa. Bii í nḍ wa gbɛ iyi Hundi Ilaaḍ í bi, kuwee hai tḍi Hundi Ilaaḍu á bíaa. ⁹ Na nju, ka maḍ gbɛɛji do jiida ku ce, domi bii a kḍ mḍngḍ aa ka ba ka da si awaati iyi í jḍ. ¹⁰ Beɛbe mḍi waati iyi à ba awḍe fei, ka cea ine fei jiidaɛ. Nḍ iyi í re mḍm, ka cea kpaasi woo dasi Jesu naane nau beɛbe.

Idei ankāanyi do fḍ

¹¹ Hai ihɛ bei do awḍi amu takam nii nḍ kḍ nje wa †. Inje taka nje aa yḍḍ mḍm bei kukḍ nau à la à to. ¹² Ine na iyi à waa bi a tilasi ne i ceḍ bango nau à waa ce beɛbei ku ba a ce mii iyi á dḍa amanɛ na si, nḍ a maḍ kpā na iju na irii ikui Jesu Kirisi si jḍi ku gaau. ¹³ Amma aḍa taka nja, baa do iyi à ce bango fei, a kḍ waa jirima wooda. À bi a dasi ne bango ku cei ku ba a tḍo fufu si na iyi í jḍ à yḍkḍ à kāmia ne. ¹⁴ Amma amu n kḍ n wa n tḍo fufu bii kḍ je na ikui Lafɛe nwa Jesu Kirisi si jḍi ku gaau. Na ikuɛu mii ndii andunya fei í yeem nii bei

mii iyi kḍ wee má, nḍ beɛbe mḍi nḍ wa n yḍḍ baa do kuwee amu takam fei. ¹⁵ À ce bango, a kḍ ce bango kḍ je ide kāma. Mii iyi í ne amboe í re, nju i je a taka ine titḍ. ¹⁶ Laakai ku sḍ do didḍ ku wee ine na iyi à waa too woodau ihɛ hee do inei Izireli na, aḍa iyi à je inei Ilaaḍ na.

¹⁷ Hai nnyi ine kāma ku maḍ wahalam má domi na irii Jesu nḍ ba dalai juju na iyi à wa si aram nḍu ihɛ.

¹⁸ Inje inem na, didḍi Lafɛe nwa Jesu Kirisi ku wee do inje fei. Ami.

* **6:2** aso nju i je wahala na. † **6:5** Yaasei iseɛdeu ihɛi í je, domi ine feii a na ku fḍ bei nju í ce ice. † **6:11** hai bei do awḍi amu takam nii nḍ kḍ nje wa Si dḍonee nja bii à waa ce leeti à ya maa foi nḍ ine go ku maa kḍḍ. Amma Pḍlu í kḍ idei ankāanyi nau ihɛ do awḍe.

Tia iyi Pɔlu í cea inei Efeezu ɲa

Í ce ɲa fɔɔ

¹ Amui Pɔlu amu iyi ñ je woo bei Jesu Kirisi do idɔɔbii Ilaaɔ.

Inɛ inei Efeezu ɲa, inɛ woo dasi Jesu Kirisi naane ɲa, ñ wa n ce ɲe fɔɔ, inɛ iyi Ilaaɔ í cicau. ² Ilaaɔ Baa nwa do Lafɛɛ Jesu Kirisi a mu ɲɛ didɔ do laakai ku sũ.

Didɔ iyi Ilaaɔ í ce nwa si anu akã nwa do Kirisi

³ Í jò ka saabu Ilaaɔ Baai Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi. Na saabui anu akã nwa do Kirisi, í wee nwa do didɔ ikã ikã iyi Hundeɛ wa mu nwa wa hai lele. ⁴ Ilaaɔ í cica wa tã hai waati iyi kù taka andunya ka je titeɛ si kpãai Kirisi, nɔ ka je inɛ kumá ɲa ka maà nɛ taale kãma bi tɛɛ. ⁵ Si kubie í lasabu wo hai ku kpɛ ku ce wa amaɛ ɲa si anu akã nwa do Jesu Kirisi, si bei í bi si jiida ku jɛɛ ⁶ ku ba ka saabu didɔ nla nlaɛ iyi í ce nwa si anu akã nwa do amaɛ, inɛ iyi siei kubie fei í wa.

⁷ Do saabui njei Jesui Ilaaɔ í ya wa nɔ í kpa idei dulum du wa si didɔ nlaɛ iyi í nyisi wa. ⁸ Didɔ iyi í ce nwa í caa si bei í mu nwa bisi nla nla do laakai jiida. ⁹ Nɔ í jò a mà asii iyi ɲɲu takae í dasi idɔ ku ce hai tako na jiida ku jɛɛ. ¹⁰ Lasabui Ilaaɔu iyi á ce si ajɔ iyi awaatie í to ɲɲui í je ku tɔtɔ mii iyi í taka fei, hai mii iyi í wa lele do iyi í wa ile fei, nɔ Kirisi ku je irie.

¹¹ Ntɔ ntɔ, mii fei wa cei si bei Ilaaɔ í bi. Na ɲɲu, à je woo je tubu bi tɛɛ na anu akã nwa do Kirisi, si na iyi í jò í cica wa wo si bei ɲɲu takae í dasi idɔ hai tako. ¹² Na ɲɲu, í jò ka saabu kulai Ilaaɔ, awa Zuifu ɲa iyi à tako à waa cɔ kpãai Kirisi wo.

¹³ Nɔ inɛ dimi mmu ɲa mɔ, ajɔ iyi í gbɔ ide ntɔu iyi í je laabaau jiida iyi wa naa nɲɛ faaba wa, waati bæbeɛ inɛ mɔ í dasi Kirisi naane ɲa. Nɔ

Ilaaɔ í dasi nyindai ɲɲu takae si ɲɛ. Nyindau ɲɲui í je Hunde iyi í da nɲɛ si si bei í ce kuwãɛ wo. ¹⁴ Hundeɛu ɲɲui í ye bei kaazigii tubu nwa iyi Ilaaɔ í wãɔ inɛɛ ɲa wo. Nɔ wa sɔ wa kam kam iyi aa ka je tubuu si waati iyi Ilaaɔ á ya inɛɛ ɲa mam mam. Na ɲɲu, ka saabu kulae.

Kutɔɔi Pɔlu

¹⁵ Na saabui ide ɲau be feii í jò hai waati iyi ñ gbɔ baau naane ku dasi nɲɛ si Lafɛɛ Jesu do bei í bi woo dasie naane ɲa fei, ¹⁶ n ci ya n gbɛɛjiò Ilaaɔ ku saabu na iri nɲɛ. Ñ wa n ye gigi nɲɛ si kutɔɔm. ¹⁷ Ñ wa n tɔɔ Ilaaɔ ilu amboe, Baai Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi, ku ce ɲɛ ilu laakai jiida nɔ ku nyisi ɲɛ bei ɲɲu takae í ye ku ba í màa sãa sãa ɲa. ¹⁸ Ñ wa n tɔɔɛ má ku jò inya kumá ku lɔ si idɔ nɲɛ ku ba í mà yaasei kpãa ku cɔ si bii í kpe ɲɛ, do si bei tubu iyi í jileɛ woo dasie naane ɲa í la í to, ¹⁹ do bei gbugbã nlaɛ wa ce ice si awa iyi à dasie naane. Gbugbãu, í je akã do gbugbã nla ²⁰ iyi í ce í jò Kirisi hai si bale, nɔ í bubae si awɔ nɲɛ lele. ²¹ Bei Kirisi í wa í reò ilu irii lele fei do ilu yiiko ɲa do ilu gbugbã ɲa do lafɛɛ ɲa fei. Nɔ irie í re iri fei si waatiu ihɛ do si waati iyi wa naa. ²² Nɔ Ilaaɔ í jò í je irii mii fei, nɔ í cicaɛ ku je ilaalu nlaɛ igbɛɛ. ²³ Igbɛui í je arai Kirisi. Si igbɛui Kirisi takae í wa nɔ í kɔ dee dee, ɲɲu iyi í wa bii fei si mii baa yooma fei.

2

Hai si iku à bɔ si kuwɛɛ

¹ Tako wo í ye ɲai bei iku ɲa na irii kurara nɲɛ do dulum du ɲɛ. ² Kucei tako nɲɛ í jò ti inei andunya ɲa, nɔ ì ya maa jirima Seetam, ilaalui ilu gbugbãɛ lele ɲa. Ilaaluu ɲɲui í je hunde iyi wa ce ice hee nsei si idɔi inɛ ɲa iyi a kù waa jirima idei Ilaaɔ.

³ Ntɔi, awa fei à tako à yei wo bei aɲa mɔ. Bine nwai wa neð wa, nɔ à waa ce mii iyi awa taka nwa à bi do iyi à waa lasabu. À yei wo bei

inei andunya ɲa, aɲa iyi aa na a ye idɔɔkɔi Ilaaɔ.

⁴ Amma araarei Ilaaɔ í la na kubi nlae iyi í bi wa. ⁵ Hai waati iyi kurara nwa í ce wa bei iku ɲa, Ilaaɔ í mu nwa kuwee do Kirisi ajɔ. Na didɔei ì baò faaba ɲa. ⁶ Si anu akā nwa do Kirisi, Ilaaɔ í jì wa hai si bale ka je bomma lele do Jesu Kirisi ajɔ. ⁷ Í ce beɛbeɛ ku ba ku nyisi didɔ nla hai ne kɔɔe si jiidu ku jee iyi í ce nwa do saabui Jesu Kirisi hee do ajɔ fei. ⁸ Na didɔi Ilaaɔi ì ba faaba ɲa do saabui naane ku dasi. Kù je na himma nɲe, amuai Ilaaɔi. ⁹ Kù je ribai ice nɲe. Na nɲu, ine gɔ kaa yɔkɔ ku tɔɔ fufu. ¹⁰ Awa icei awɔi Ilaaɔi à je. Í taka wai si anu akā nwa do Jesu Kirisi ka ceò ice jiidu iyi í ce sɔɔlue hai ku kpe.

Dimi fei í je akā si Kirisi

¹¹ Ine dimi mmu ɲa, i ye gigi ɲa iyi ine ɲa iyi à ya ce bango ɲau à ya maa kpe ɲe hai ce bango ɲa wo. ¹² Waati beɛbeɛ ì jìò Kirisi ɲa wo nɔ ì je ise mmu bi inei Izireli ɲa. I kù ne baa nɲe si akabuu iyi Ilaaɔ í wãò ineɛ ɲa. Í wa si andunya ihē ì kù waa cɔò kpāai nkāma ɲa, nɔ ì kù weɛa Ilaaɔ ɲa. ¹³ Amma nsei iyi ì ne anu akā do Jesu Kirisi ɲa, inɛ iyi ì tako ì wa ijì ɲa, wee nsei ì ce amee do Ilaaɔ ɲa do saabui nɲei Kirisi. ¹⁴ Kirisi takaei í je nwa laakai ku sū, nɲu iyi í ce Zuifu ɲa do dimi mmu ɲa akā. Nɲui í kpa mbeete iyi í ye bei idì iyi wa feefe wa wo. ¹⁵ Do ikui araei í kpaò irii woodai Zuifu ɲa do iwðe ɲa ku ba ku yɔkɔ ku ce dimi minji ɲau dimi titɔ akā lege lege si nɲu takae. Si beɛbei, í dasi laakai ku sū si anini ɲa. ¹⁶ Do saabui ikue si antai jìi ku gaauui í kpaò mbeete iyi a waa muò nɲe wo, nɔ í tɔtɔ dimi minji ɲau akā í jò à dɔ do Ilaaɔ. Aɲa fei à baa à je ara akā ajɔ. ¹⁷ Beɛbeɛi kukɔi ideɛ Ilaaɔ í kɔ, si bei í ni Kirisi í naa ku sisi laabaau laakai ku sū bi tu nɲe, inɛ iyi ì tako ì jìò Ilaaɔ, do bi Zuifu ɲa, aɲa iyi à ceòe amee. ¹⁸ Nɔ ntɔi, do saabui Kirisi

awa fei, Zuifu ɲa do dimi mmu ɲa, aa ka yɔkɔ ka bɔ wajui Ilaaɔ Baaba do sobii Hunde akāu.

¹⁹ Si beɛbeɛ, ì kù je dimi mmu ɲa ma, walakɔ ise mmu, amma nsei ì je inei ilu akā ɲa do woo dasi Jesu naane ɲa fei, nɔ ì je inei kpasɛi Ilaaɔ ɲa. ²⁰ Inɛ mɔ ì yei bei idì iyi à ma si antai icui ile iyi woo be ɲau do walii ɲau à jile. Jesu Kirisi takaei í je kuta sintei icui ileu. ²¹ Nɲui á jò ileu ku la nɔ ku ne gbugbā nɔ ku je bi ku tɔɔi Lafɛe iyi í má jiidu. ²² Na anu akā nɲe do Kirisi, inɛ mɔ ì yei bei ileu, nɔ inɛò ɲa ì jeò bi ku wai Hundei Ilaaɔ ɲa.

3

Icei Pɔlu na dimi mmu ɲa

¹ Na saabui iyi ihēi amu Pɔlu ñ wa n ce kutɔɔ, amu iyi ñ wa piisɔɔ si na iyi í jò ñ wa n ce icei Kirisi na irii inɛ dimi mmu ɲa. ² Ñ mà kam kam iyi ì gbɔ tā ɲa bei Ilaaɔ í ceem didɔ ku ba n naa n sisi nɲe yaasei didɔu, ³ do si bei nɲu takae í jò ñ mà asiie. Wee ñ kɔ ideu keeke tā. ⁴ Bii ì cio ideu ɲa, aa yɔɔ ɲa iyi ñ mà asiii ideɛ Kirisi do ntɔ. ⁵ A kù sɔ inei tako ɲa asiii ideu, amma nsei Ilaaɔ í jò Hundee ì nyisi woo beɛ do walii kumáe ɲa. ⁶ Asiiu wee. Do saabui laabaau jiidai dimi mmu ɲa do Zuifu ɲau à jeò woo je tubu ajɔ. Aɲaò ɲa à baa à je ara akā, nɔ aɲa mɔ à ne baa ɲa si ide iyi Ilaaɔ í wã nɲu ku ce si Jesu Kirisiu.

⁷ Do saabui didɔ iyi Ilaaɔ í ceem si gbugbāe ɲoi í jò ñ je woo ce icei laabaau jiidau. ⁸ Amu iyi ñ je keekei woo dasi Jesu naane ɲa fei, amui Ilaaɔ í cea didɔ n sisia dimi mmu ɲa laabaau jiidu nɔ n sɔ ɲa bei didɔi Kirisi í la í to nɔ í re kumà nwa. ⁹ Nɔ n sisia ine fei bei yaasei asiii Ilaaɔ á ce ku ceò. Ilaaɔ, nɲu iyi í taka mii fei í singa asiiu ihē hai ku kpe, ¹⁰ ku ba ine ngboi lele ɲa do ilu yiikoi lele ɲa a mà yaasei bisie do saabui igbei inei Jesu ɲa si waatiiu ihē. ¹¹ Beɛbeɛi í ce í jileò ide iyi wa ce, í bei í takaò andunya, nɔ í kpa irie si Jesu Kirisi

Lafēe nwa. ¹² Naane iyi à dasiuei í jò à ne anu akā do n̄ju. Na n̄joi í jò à ne ara nwa ka b̄o wajui Ilaaḍ do laakai akā. ¹³ Na n̄ju, ñ wa n t̄o n̄je í maà m̄nḡo temua ña na ijuukp̄a iyi ñ wa n ye na iri n̄je, domi ijuukp̄au, n̄ju í jò í ne beere ña nt̄o nt̄o.

Kubii Kirisi

¹⁴ N̄o na saabui ideui ñ wa n gule si wajui Ilaaḍ Baaba. ¹⁵ N̄ju í je Baai nyaanze baa yooma fei iyi í wa lele do iyi í wa ile fei. ¹⁶ Ñ wa n t̄o n̄je ku jò Hundee ku mu n̄je gbugbā jiida jiida si id̄o n̄je si bei amboee í la í to, ¹⁷ n̄o Kirisi ku ce bi ku wae si id̄o n̄je na naane ku dasi n̄je. N̄o ñ wa n t̄o má ku jò í ne gbugbā í maà leekí dim dim si kubi ña, ¹⁸ ku ba ñje do woo dasi Jesu naane ña iyi à gbe fei í ȳk̄o í mà zaka bei kubii Kirisi í c̄í í to do kus̄e do kuj̄is̄e do kugbok̄e. ¹⁹ Baa do iyi kubii í re kum̄ai amane fei, ñ bi í mà yaasee ña ku ba í k̄o mam mam bei Ilaaḍ í k̄o.

²⁰ Ilaaḍ í ne yiiko ku ce mii iyi à waa t̄o fei do iyi à waa lasabu fei, n̄o á ȳk̄o ku ce baa mii iyi í re beebe m̄m hee ku caa. ²¹ Í s̄la inei igbee ña a jò ine ña a mà beere waati k̄ama fei hee do āj̄o fei do saabui Jesu Kirisi. Ami.

4

Anu akā iyi à ne, awa iyi à je arai Kirisi

¹ Na n̄ju, amu iyi ñ wa piis̄o si na iyi í jò ñ wa n ce icei Lafēe, ñ wa n t̄o n̄je í maà ne dee dee si bei í j̄o ine ña iyi Ilaaḍ í kpe à ya ne. ² I ya maà ne do ara ku kaye ña, do daa did̄o do temua, n̄o í ya maà mu n̄je ña do kubi. ³ I ce kookaai í ya mu anu akā iyi Hundei Ilaaḍ wa mu n̄je na saabui laakai ku s̄u iyi í t̄o n̄je. ⁴ Ara akāi í w̄ee, Hunde akā m̄oi í w̄ee, n̄o kp̄aa ku c̄o akā m̄oi í w̄ee si bii Ilaaḍ í kpe ñe. ⁵ Lafēe akāi í w̄ee, naane ku dasi akā m̄oi í w̄ee, n̄o inyí ku dasi akāi í w̄ee. ⁶ Ilaaḍ akāi í w̄ee iyi í je baai ine fei. N̄ju í je ilaalui

mii fei, n̄ju í wa bi ine fei, n̄o í wa si ine fei. ⁷ Amma do n̄ju fei awa fei à ba amua nwa si bei Kirisi í mu nwa. ⁸ Na n̄ju, kukoi idei Ilaaḍ wa f̄o í ñi, Waati iyi í ḡu lele

Í je m̄beere ña iḡu í mu ña aru,

N̄o í cea ine ña amua ña.

⁹ To, bii à ñi í ḡu lele, iyi be wa nyisi iyi í tako í kita í b̄o hee lelei ilei. ¹⁰ Ine iyi í kita í b̄o hee lelei ileu n̄o í nyi í ḡu leleu má ine ak̄ui, ku ba ku jò mii fei ku k̄o dee dee. ¹¹ Amua ña iyi í cea ine ña wee, í cica ine ḡo ña à je woo be ña, ine ḡo ña m̄o walii ña, ine ḡo ña m̄o woo sisi laabaau jiida ña, ine ḡo ña m̄o woo degbe inei igbei Jesu ña, ine ḡo ña m̄o woo k̄o ine ña si cio. ¹² Beeb̄ei í ce ku ba ku ceḍ soolui woo dasi Jesu naane ña si icee, ku ba ku k̄o si gbugbāi arai Kirisi. ¹³ N̄o beebe m̄oi awa fei aa ka ce anu akā si naane ku dasi n̄o ka mà Amai Ilaaḍ, n̄o ka je ine nḡo ka t̄o alái Kirisi.

¹⁴ Do yaase beeb̄ei a kaa ka je bei amu ña má, hee cio ikā ikā ku maa tale wa ih̄e walak̄o ih̄o bei fufu í ya maa tale akoi inyí bii fei. N̄o ine ña a kaa d̄i iju nwa má hee má je a wa inyí it̄i nwa do bisi laalo ñja. ¹⁵ Amma bii à waa sisi nt̄ou do kubi aa ka la si mii fei ka t̄o alái Kirisi iyi í je iriu. ¹⁶ Siei awa fei à waa k̄a bei ik̄oi ara, n̄o arau fei í m̄asie do ik̄o ik̄o. Nsei, bii ik̄o fei wa ce ice si bei í j̄o, arau fei á lai ku maa k̄o si na saabui kubi.

Kuw̄ee tit̄o si Kirisi

¹⁷ Ide iyi ñ wa n s̄o ñe do irii Lafēe wee. I maà j̄o í ya maa ne má bei hai dasi Jesu naane ña, ine ña iyi à waa too lasabu nfe nfe ñja. ¹⁸ A kù ne laakai jiida. À le id̄o ñja n̄o a kù mà nk̄ama. N̄ju í j̄o a kù ne ikp̄e si kuw̄ee iyi Ilaaḍ wa mu nwa. ¹⁹ A kù ne anȳo ḡo má, à na ara ñja mam mam si dulum a ceḍ daa laalo dimi ik̄o ik̄o fei do bine.

²⁰ Amma ñje, kù je beeb̄ei ñ màḍo Kirisi ña. ²¹ Ñ n̄o ñ mà kam kam iyi í ḡo idee ña, n̄o à k̄o ñe si nt̄o iyi í wa si Jesu. ²² Na n̄ju, í j̄o daa nwo n̄je ña iyi wa n̄eḍo kuw̄ee n̄je wo, domi

binei daa nwo nne n̄au i wa d̄i iju nne n̄o wa b̄oð n̄e nfe ku ce. ²³ I j̄ò i n̄e id̄o tit̄ò do lasabu tit̄ò mam mam n̄a, ²⁴ n̄o i j̄ò i n̄e daa tit̄ò n̄a i yi í j̄ò ti Ilaāð. Daa tit̄ò, aa ȳoai si dee dee ku je nne do kuw̄ee hai n̄e dulum. Iyi be hai bi n̄toi wa naa.

²⁵ Na n̄nu, i maà ya s̄o ibo má n̄a. I j̄ò ine fei ku s̄o kpaas̄ie n̄to, domi à je ik̄ò ik̄à ik̄ai ara ak̄à. ²⁶ Baa bii id̄o nne í k̄ò, i maà ya ce dulum n̄a. I maà ya j̄ò id̄o k̄ò ku w̄ee nne hee inunu koo l̄òð. ²⁷ I maà j̄ò Seetam ku ba bi ku dasi ise si n̄e. ²⁸ Ine iyi í ya ce ile wo, ku maà ce ile má, amma ku ya ce ice do aw̄ae. B̄ebei á ba mii jiida n̄a iyi á sobiò ilu are n̄a. ²⁹ N̄o i maà ya j̄ò ide laal̄o k̄ama ku fita hai si gele nne. Amma i ya f̄o ide jiida iyi á mua ine n̄a gbugb̄a si naane ku dasi n̄o ku sobi n̄a si bukaata n̄a n̄o ine n̄a iyi á waa gb̄oð ku je n̄a aranf̄aani jiida. ³⁰ I maà f̄o in̄oi Hundei Ilaāð n̄a, domi Hundeu bei í je sēedai Ilaāð si n̄e hee koo toð aj̄o iyi Ilaāð á yá ine n̄e n̄a mam mam. ³¹ I n̄yo daa kuro nne fei do id̄o k̄ò yaam̄o do id̄o k̄ò. N̄o i maà ya gbagba si n̄e walak̄o i maà s̄o irii n̄e n̄a. I j̄ò in̄o s̄ami baa yooma fei. ³² I cea n̄e did̄ò n̄a, n̄o i ya n̄e araarei n̄e n̄a, n̄o i ya kpa a n̄e ide i kurara n̄a bei Ilaāð i kpa ide i kurarai i n̄e ma na irii Kirisi.

5

Kuw̄ee si inya kumá

¹ Na n̄nu, si na iyi í j̄ò i je amu n̄a iyi Ilaāð í bi n̄a, i ce bei n̄nu takae. ² I j̄ò kookoosui kuw̄ee nne kú nyisi kubi bei Kirisi í bi wa, n̄o í na kuw̄eee na iri nwa. Kuw̄eee iyi í nau n̄nu í je kuw̄ee jiida iyi inunue í d̄o Ilaāð si.

³ Ine ti Ilaāð í je n̄a. Na n̄nu, i maà ya ce baa nḡoðo iyi á j̄ò ine n̄a a s̄o iri nne a ni ì t̄oð s̄e hai n̄e yaase n̄a walak̄o a ni ì ce daa laal̄o n̄a walak̄o bine. ⁴ N̄o i maà ya j̄ò ide i anȳo walak̄o ide hai n̄e yaase walak̄o ide nfe nfe ku fita hai si gele nne, domi ide dimi b̄ebei kù j̄oð n̄e, amma i j̄ò

ide nne ku ya je Ilaāð ku saabu. ⁵ I j̄ò i mà n̄a kam kam iyi woo t̄oð s̄e hai n̄e yaase do ilu daa s̄ami n̄a, k̄ama n̄a kù n̄e ikp̄e si bommai Ilaāð do ti Kirisi. B̄ebei m̄oi hee do ilu bine n̄a fei, k̄ama n̄a kù n̄e ikp̄e si bommai Ilaāð do ti Kirisi domi bine í yei bei iw̄e ku t̄oð.

⁶ I maà ya j̄ò ine ḡo ku d̄i iju nne do ide nfe, domi na n̄nu bei í j̄ò id̄o k̄ò Ilaāð wa naa si irii ine n̄a iyi a kù waa jirimae. ⁷ Na n̄nu, i maà ya j̄ò ide ḡo ku t̄oð n̄e do aman̄e dimi b̄ebei n̄a. ⁸ Ine taka nne, si ilu kukui ì wa n̄a wo, amma nsei, ì wa si inya kumá n̄a na anu ak̄a nne do Laf̄e. Na n̄nu, i j̄ò isene nne ku j̄ò ine n̄a iyi á waa n̄e si inya kumá, ⁹ domi bii à waa n̄e si inya kumá kuce iyi aa ka ce n̄nu í je daa did̄ò baa yooma fei do dee dee ku je do n̄to ku f̄o. ¹⁰ I ce kookaai i mà mii iyi á d̄o Laf̄e si. ¹¹ I maà dasi ara nne si kookoosu laal̄o iyi aman̄e n̄a à waa ce si ilu kuku. Amma kookoosu dimi b̄ebei i ya f̄o n̄a. ¹² Anȳo nla nla m̄om nii bii à f̄o mii iyi ine n̄a à waa ce si asii. ¹³ Amma kookoosuu be bii à f̄o á fita si inya kumá. ¹⁴ N̄o mii iyi í fita gbugb̄a fei í ya má. Na n̄o í ce kukoi kukoi ide i Ilaāð í f̄o í ni, Aw̄o iyi ì waa sí njoo, j̄i.

Dede hai si in̄oi iku n̄a,

N̄o Kirisi ku máe inya.

¹⁵ Na n̄nu, i ce laak̄ai isene nne. I maà j̄ò i maa n̄e bei ine n̄a iyi a ci ya lasabu, amma i maa n̄e do laakai n̄a. ¹⁶ Waati iyi ì n̄e n̄a, i ceð ice, domi waatiu ih̄e bei waati laal̄o. ¹⁷ Na n̄nu, i maà ye bei ine n̄a iyi a ci ya lasabu, amma i hanya n̄a ku ba i mà mii iyi Ās Laf̄e í bi i ce n̄a.

¹⁸ I maà ya j̄ò at̄e ku kpa n̄e, domi si bei daa bereteke fei í wa. Amma i j̄ò i k̄ò Hundei Ilaāð n̄a. ¹⁹ I j̄ò saabu do iri ku k̄ò ku ya wa si faaji nne, i ya k̄ò iri do irii Ilaāð, i c̄u do id̄o nne fei. ²⁰ I ya maa saabu Ilaāð Baaba waati k̄ama fei n̄a si mii fei do irii Laf̄e nwa Jesu Kirisi.

Abo do mako

²¹ Ine iyi i ma beere Kirisi, i ya su nje iri ile na. ²² Ine inaabo na i su mako nje na iri ile bei aa cea Lafee na, ²³ domi mako i je ine ngboi aboe, bei Kirisi mo i je ine ngboi igbee. Igbui i je arai Kirisi, no Kirisi moi i je woo faaba. ²⁴ No si bei igbeu i ya su Kirisi iri ile, beebe moi inaabo na a ne a su mako nja na iri ile si mii fei.

²⁵ No ine mako nau i bi abo nje na bei Kirisi i bi inei igbee na, no i na kuwee na iri nja. ²⁶ I nya na ikā no i we na i jō a ma na saabui ide. ²⁷ I bi igbeu ku naa si waju do kuslae fei, ku ma ti ku ne riisi go, no batai arae ku ma yuguu, no ku ma ne mii mmu dimi beebe go na ma, amma i bi ku je dee deei, ku ma ne taale kama. ²⁸ Beebai i jo mako na a bi abo nja na bei a bi ara nja. Ine iyi i bi aboe i bi araei. ²⁹ Ine go ku no ku wee iyi i ce arae, amma i ya maa wdoi no ku maa gbaa bei Kirisi wa ce na igbee. ³⁰ Igbeeu nju i je arae no awa fei a yei bei ikō ikōi araeu. ³¹ Kukoi idei Ilaa wa fa i ni, na nju, mako a jō iyeo baai, no ku wee do aboe ku ba a na minji fei a baa a je ara akā. ³² Asiiu ihē ide nla nla, amma idei Kirisi do igbee i n wa n faa. ³³ Na nju, mako fei ku bi aboe bei i bi arae, no abo fei ku jirima mako.

6*Amu na do baa nja na*

¹ Ine amu na, i jirima ine na iyi a waa mu ne si bei Ilaa i bi, domi beebai i su. ² Wooda sinte iyi Ilaa i ceo kuwa wee. I jirima iyeo baa nje na ³ ku ba i ne ino dido na no hunde nje ku so si andunya.

⁴ Ine baa na, i ma a ya kō idoi ama nje na, amma i bi na, i dasi na iju na i ko na si idei Aō Lafee na.

Aru do lafee

⁵ Ine aru na, i jirima lafee nje na si andunya ihē do beere do kuyaya, ku ma je do muafiti, no ku ye bei

Kirisii i waa cea na. ⁶ Ku ma je bii a leki a waa co ne nju akā. Bii i je waati iyi a waa co ne nju akā, i ye bei amane nai i waa cea na ku ba ku do nja si. Amma i jō i ce idobii Ilaa do ido nje fei bei arui Kirisi na. ⁷ Ice iyi a dasi ne, i jō i coo do himma na, no ku ye bei Ilaa i waa cea na, ku ma ti ku je amane nju akā. ⁸ I ma sa sa na iyi Ilaa a sa ine fei ribai ice jii da iyi i ce, baa bii aru, walako ine iyi i ne araei.

⁹ Ine lafee na mo, i cea aru nje na beebe, i ma ya ta nja gbugba. I ma na iyi ino na fei Lafee akā i ne lele bii ine go ku re ine go.

Jinei igui woo dasi Jesu naane

¹⁰ Ide iyi i gbe n wa n bi n so ne wee. Si anu akā nje do Lafee i jō gbugba nlae ku mu ine mo gbugba na. ¹¹ I di jinei igui na iyi Ilaa wa mu nje fei, ku ba i yoko i leki dim dim i kosi kookoosu ikā ikā Seetam na, ¹² domi ku je do amane nai a waa ja. A waa jai do ilu iri laabi lele na do ilu yiiko na, do ilalui andunya ilu kuku nau ihē, do inei inoko woo ce icei Seetam na. ¹³ Na nju, i so jinei igui Ilaa fei i di na. Si beebe, bii aji wahala i na i naa, aa yoko i ko ara nje si wajui Seetam mbe nje. No bii i ce igui i ta na, i leki dim dim hee ko. ¹⁴ Na nju, i dede i leki dim dim na. I jō no ku wee nje bei santiiki iyi sooge i ya di gbanklie, no i jō dee dee ku je ku wee ne ma bei iboi iso. ¹⁵ I jō himmai laaba jii da ku sisi ku wee nje bei baata nje. Laaba jiidai a naa laakai ku su wa. ¹⁶ No iyi i re mom, i jō naane ku dasi ku wee nje jii da jii da bei teli iyi a ganji afa ku ne ina iyi Seetam mbe a ta wau ku to wa si ne. ¹⁷ I gba faaba bei fulai iso, no idei Ilaa mo i gbaa na bei taakubai Hundi Ilaa. ¹⁸ Waati kama fei i ya ce kutō na no i ya maa to sobii Ilaa na. I dede i leki do temua na si ide kutō do gbugba Hundi Ilaa, no

i ya ce kutɔɔ na irii woo dasi naane fei ɲa. ¹⁹ Nɔ i cea amu mɔ kutɔɔ ɲa ku ba bii n̄ cɪ gɛɛ, n ya n ba ide iyi an fɔ nɔ n n̄ wɔkɔ n sisiɔ ideɪ laabaau jiiɔa iyi wa singau wo. ²⁰ Na irii ideui n̄ je woo bei Ilaaɔ baa do iyi n̄ wa piisɔɔ si nsei. Na n̄ɲu, i ce kutɔɔ ku ba n yɔkɔ n sisi ideu do wɔkɔ bei á sɪa.

Fɔɔi sukudɔ

²¹ Tisiki baakɔɔ nwa, woo ce ice ilu naane si kp̄ai icei Laf̄ɛɛ, á sisi n̄ɲe laabaau fei ku ba i mà bei n̄ wɛɛɔ ɲa do mii iyi n̄ wa n ce. ²² Na ɲɔi í ce n̄ bɔɔ wa si n̄ɲe ku naa ku sɔ n̄ɲe bei à wɛɛɔ ku ba ku tū idɔ n̄ɲe.

²³ Nɔ Ilaaɔ Baaba do Laf̄ɛɛ Jesu Kirisi a mua kpaasi woo dasi Jesu naane ɲa fei laakai ku sū do kubi do naane jiiɔa. ²⁴ Nɔ didɔi Ilaaɔ ku wɛɛ do in̄ɛ ɲa iyi à bi Laf̄ɛɛ nwa Jesu Kirisi fei nɔ kubi n̄ɲa ci ya kpaasi.

Tia iyi Pɔlu í cea inei Filipi ɲa

Í ce ɲa fɔɔ

¹ Amui Pɔlu do Timɔtee, awa woo ce icei Jesu Kirisi ɲa. À ce inɛ ɲa iyi Jesu Kirisi í cica à je tɛɛ si ilui Filipi fei fɔɔ, hee do inɛ ɲa iyi à je inɛ ɲgboi igbeu do woo ce icei igbeu fei. ² Ilaaɔ Baa nwa do Jesu Kirisi Lafɛɛ nwa a mu ɲɲe ididɔ do laakai ku sù.

Pɔlu í cea inei Filipi ɲa kutɔɔ

³ Ñ ya n maa n saabu Ilaaɔ waati kama iyi ñ ye gigi ɲɲe fei. ⁴ Si kutɔɔm ɲa fei iyi ñ ya n maa n ce na irii inɛ fei, ñ ya n cooi do inɔ didɔ, ⁵ si na iyi í jò ì sobim ɲa n sisiò laabaau jiidau hai ajɔ sɛnteu hee ku baa nsei. ⁶ Ñ wa n mà kam kam, Ilaaɔ iyi í sinti ice jiidau ihɛ si ɲe á maa cooi hee koo kpɔɔ irie si ajɔi kunyii Jesu Kirisi wa. ⁷ Nɔ í sɛa n ce lasabu ɲɲe beɛbe, domi ñ ne kubi ɲɲe si idɔm. Ntɔ ntɔ, ì ya bam ice ku ce ɲa ile piisɔɔ ihɛ do waati iyi ñ ne aram wo ñ ya n maa n sisi laabaau jiidau ku ba ku ne gbugbã ku maa koo nɔ ñ ya n maa n jabu na irie. ⁸ Ilaaɔi í je sɛɛdam iyi ñ bi inɛ fei bei kubii Jesu Kirisi í ye.

⁹ Mii iyi ñ wa n bee si kutɔɔm ɲɲui í je kubi ɲɲe ku kɔɔsi ku maa koo nɔ kubi ɲɲe ku jò kumà ɲɲe do bisi ɲɲe ku kɔɔsi, ¹⁰ ku ba i yɔkɔ i wũa mii ɲa iyi à je jiidà à re ɲa. Beɛbe mɔi aa je inɛ kumá ɲa, nɔ si ajɔi Kirisiu i kaa ne taale kama ɲa, ¹¹ nɔ ice jiidà ɲɲe ɲa iyi ñ waa ce ɲa na saabui Jesu Kirisiu ku kɔ, nɔ ku jò inɛ ɲa a ye amboei Ilaaɔ nɔ a maa saabuɛ.

Kirisi ɲɲui í je kuwɛɛ

¹² Kpaasim ɲa, ñ bi i mà ɲa iyi mii iyi í bam nɔu ihɛi í je waju ku bɔi laabaau jiidau. ¹³ Ntɔ ntɔ, ciikui amanlu ɲau do inɛ ɲa iyi à gbe fei à mà iyi na irii Kirisii ñ wa piisɔɔu

ihɛ. ¹⁴ Ile piisɔɔ ku wam í mua kpaasi woo dasi Lafɛɛ Jesu naane nkpɔ gbugbã í kɔɔsi à waa sisiò ideí Ilaaɔ do idɔ ku buba do wɔkɔ.

¹⁵ Ntɔi, inɛ ɲɔ ɲa à waa sisi ideí Kirisi do igu do ɲɲe ku wã, amma inɛ ɲɔ ɲa à waa cooi do yaase jiidà. ¹⁶ Inɛ ɲɲu ɲau à waa cooi do kubi domi à mà iyi icem nii n jabu na irii laabaau jiidau. ¹⁷ Inɛ ihɔ ɲa mɔ à waa waazo ideí Kirisi, kù je do inɔ akã, amma do ɲɲe ku wãi. À tamaa bei aa kɔɔm si ijuukpãui si ile piisɔɔu ihɛ.

¹⁸ Bii í yɔkɔ lasabu ɲɲa kù je laalo walakɔ kù je jiidà, kãmaɛ kù jeɛm taale. Baa bii beirei ɲɲu de a sisi ideí Kirisi. Inɔm í dɔ á nɔ ku dɔ ku maa kooi, ¹⁹ domi ñ mà iri kukpãi iyi ihɛ ɲɲui í je faabam na saabui kutɔɔ ɲɲe, do sobii Hundeí Jesu Kirisi. ²⁰ Mii iyi ñ dasi idɔ nɔ ñ wa n cɔ kpãaɛ kam kam ɲɲui í je n maà n ce nkãma iyi á jò anyɔ ku mum. Mii iyi ñ bi ɲɲui í je n ne wɔkɔ bei ñ ne hai tako n maa n nyisiò kulai Kirisi bii ñ wɛɛ si hunde walakɔ baa bii í je ñ ku mɔi. ²¹ Ntɔ ntɔ, bi ti amu bii ñ wɛɛ, na irii Kirisii ñ wɛɛ, bii ñ nɔ ñ ku mɔi, an ba riba. ²² Amma bii í je ñ wɛɛ si hunde an yɔkɔ n ce ice jiidà iyi í ne aranfãani, to, n kù mà iyi an cica. ²³ Lasabum wã fam ni do cingaa minji minji fei. Ñ bi n ne n koo n wa bi Kirisi, domi iyi bei í sɛa í re. ²⁴ Amma na aranfãani ɲɲei í sɛa í re n maa n wa si andunya má. ²⁵ Na ɲɲu, ñ mà iyi kù ne sika kama an buba n wɛɛ do inɛ fei na waju ku bɔ ɲɲe do inɔ didɔ ɲɲe si naane ku dasi ɲɲe. ²⁶ Si beɛbe aa ba kpãa ì saabu Jesu Kirisi ɲa do inɔ didɔ na irim si waati iyi an na n wa anini ɲɲe má.

²⁷ ɲɲu de i ya jò isɛɛne ɲɲe ɲa ku ye bei laabaau jiidai Kirisi í fa. Bii ñ waa ce beɛbe ɲa, bii ñ naa bi tu ɲe, walakɔ baa bii n kù naa, n maa n gbɔ iyi ì waa leekɔ si dim dim ɲa, i ya maa gbɔsi ɲɲe nɔ i maa jabu do inɔ akã ɲa na laabaau jiidau iyi í je icui naane ku dasi ɲɲe. ²⁸ I maà jò

mbɛɛ nɲɛ ɲa a da zigi nɲɛ si nkāma. Nɲui á nyisi ɲa iyi aɲai à waa bɔ nfe ku ce, nɔ ku nyisi iɲɛ mɔ iyi í wa si kpāai faaba ɲa. Iyi bɛ fei wa naai hai bi Ilaaḏ, ²⁹ domi Ilaaḏ í ce nɲɛ didḏ ì dasiò Kirisi naane ɲa, amma kù je baa iyi bɛ nɲu akā, í ce nɲɛ didḏ má ì ya maa yeò ijuukpā ɲa na iriɛ. ³⁰ Iɲɛ mɔ ì bam ku jabu ɲa si kujabu iyi ì ye ñ ce ɲa wo nɔ ì waa gbɔ ɲa iyi hee nsei ñ wa n mɔsi.

2

Kukayei Kirisi do aláɛ

¹ Ì mà sāa sāa ɲa, naane iyi ì dasi Kirisi ɲa wa mu nɲɛ gbugbā. Kubiɛ wa dasi ɲɛ himma. Hundei Ilaaḏ í jò ì ne anu akā ɲa. Araarei Kirisi do jiiida ku jɛɛ í wa si anini nɲɛ. ² Na nɲu, ñ wa n tɔɔ ɲɛ, ì jò ì ya ne anu akā ɲa, do kubi akā, do idɔ akā, do lasabu akā. Iyi bei á jò inɔ didḏm ku kḏ. ³ I màà ya ce ngɔgɔ do nɲɛ ku wā ɲa walakɔ do fufu ku tɔɔ, amma i kaye ara nɲɛ ì ya dooa ine ɲa bei mii iyi à re ɲɛ. ⁴ Nɔ kāma nɲɛ gɔ ku màà ya ce lasabui iri nɲu akā, amma ku ya ce lasabui ine mmu mɔ ɲa má. ⁵ I jò lasabu nɲɛ si gāmei nɲɛ ku ye bei Jesu Kirisi mɔ í ce.

⁶ Baa do iyi í to Ilaaḏ, kù cɔ arae bei mii iyi ì je saai Ilaaḏ do tilasi.

⁷ Amma andi mii iyi ì ne fei í jò nɔ í baa í je amane, í naa í je mɔm nii bei ara.

Iyi í sinda amane í tã,

⁸ Í kaye arae ma nɔ í jirima Ilaaḏ hee í na arae í to siò iku si antai jii ku gaau mɔm.

⁹ Na saabu nɲui Ilaaḏ í soo lele ntɔ ntɔ nɔ í naa iri iyi í ne beɛɛɛ í re iri fei,

¹⁰ Ku ba ine fei ku gule ku nyisiò beɛɛɛi Jesu, hai ine ɲa iyi à wa lele do ine ɲa iyi à wa ilɛ hee do lɛlɛi ilɛ fei.

¹¹ Nɔ gelei ine fei ku jesi iyi Jesu Kirisii í je Lafɛɛ. Nɲu bei á na Ilaaḏ Baaba amboe.

I má inya ɲa bei fitila si andunya

¹² Iɲɛ baakɔɔm ɲa, ì ya jirimam ɲa si waati iyi ñ wa inɔ nɲɛ wo. Nsei iyi ñ jìò ɲɛ í sɛa ì ya maa jirimam ku re ɲa. I kookaai ì ce icɛ do nɲo do kuyaya ku ba icɛ jiiida nɲɛ ku jò a mà iyi ì ba faaba ɲa, ¹³ domi Ilaaḏi wa ce icɛ si ɲɛ ku ba ku mu nɲɛ idɔɔbi do gbugbā iyi aa yɔkɔ ì cooò ɲa bei nɲu takae í bi.

¹⁴ Mii iyi ì waa ce fei ì coo ɲa kugbagba ku màà wasi walakɔ kakɔ, ¹⁵ ku ba ì má dee dee ɲa nɔ ì màà ne taale gɔ, iɲɛ iyi ì je amai Ilaaḏ ɲa. Kù sɛa ì ne kurara gɔ si wajui ine laalɔi andunya ɲa iyi a kù waa too kpāa. Í sɛa ì maa má inya ɲa si anini nɲa bei fitila ɲa, ¹⁶ nɔ ì ya maa sḏ ɲa idei kuwɛɛ ɲa. Bii ì waa ce beɛbe ɲa an tɔɔ fufu na iri nɲɛ si ajɔ iyi Kirisi á nyi wa, si na iyi í jò icɛm do kookaaim kù je ngbe.

¹⁷ Naane ku dasi nɲɛ í yei bei kuwee iyi ì waa cea Ilaaḏ ɲa. Nɔ baa bii ì je à kpam nii, nɔ ñ nikā njɛm bei kuwee iyi à nikā si antai kuwee nɲɛu, do nɲu fei inɔm á dḏ, nɔ awae ɲa ka kpɛ inɔ didḏu. ¹⁸ Beɛbe mɔi í sɛa iɲɛ mɔ ì weɛò inɔ didḏ nɔ inɔ didḏ nɲɛu ì kpḏɔ ɲa do amu.

Timotee do Epafoditi

¹⁹ Bii Lafɛɛ Jesu í je, si ajɔ gbeejiu ihɛ an be Timotee wa bi tu ɲɛ ku ba amu mɔ n gbɔ laabaau nɲɛ nɔ ku muum gbugbā. ²⁰ Inɛ kāma kù wa bi tom ihɛ má iyi awaò à ne lasabu akā bii kù je nɲu akā, nɔ nɲu akāi lasabue í wa si ɲɛ ntɔ ntɔ. ²¹ Inɛ ɲa iyi à gbe fei, lasabui idei aɲa taka nɲai à waa ce, lasabu ɲa kù wa si idei Jesu Kirisi. ²² Iɲɛ taka nɲɛ ì mà ɲa iyi Timotee í nyisi arae ilu naane nɔ í na arae si icɛi laabaau jiidau ku ce do amu bei ama do baae. ²³ Nɔi í jò ñ wa n bi n bɔɔ wa bi tu ɲɛ si waati iyi an mà bii ñ wa. ²⁴ Ñ ne naane iyi Lafɛɛ á jò amu takam n naa bi tu ɲɛ be si ajɔ gbeejiu ihɛ.

²⁵ Amma nsei, ñ ye í sɛa n jò kpaasim Epafoditi ku nyi wa bi tu

ɲe, ɲɲu iyi ì tako ì be sim wa ɲa do sobi iyi ñ biu. ɲɲui í je kpaasi woo ce icem nɔ wa bam ku jabu. ²⁶ Ñ wa n sindae wai si na iyi í jò wa bi inɛ fei ku ye ntɔ ntɔ, nɔ laakaɛ í dede do iyi ì gbɔ ɲa kù waa ne baani. ²⁷ Í ce bɔɔi ntɔ ntɔ hee í maai iku, amma Ilaaɔ́ í ce araareɛ. Nɔ kù je araarei Epafoditi ɲɲu akã, do ti amu takam nii, ku ba inɔ kufɔm nɔu ku maà kɔɔsi má. ²⁸ ɲɔi í jò ñ wa n saasa n ba n sinda ɲɲe wa ku ba inɔ ɲɲe ku dɔ́ má bii ì yɔɔ ɲa, nɔ inɔ kufɔi amu takam ku kaye. ²⁹ Na ɲɲu, i gbaa ɲa do irii Lafɛɛ do inɔ didɔ́ nla nla. Í sɛa i mà beɛrei ine dimi beɛbe ɲa, ³⁰ domi í maai iku si icɛi Kirisi. Í ta hundee í naaɔ sobi iyi inɛ taka ɲɲe i kù ba fayae i naam wa ɲa wo.

3

Bɛi aa jɛ̀d dee dee si wajui Ilaaɔ́

¹ Nsei inɛ inem ɲa, i ya jò i wɛɛ do inɔ didɔ́ ɲa do iyi ì je ti Lafɛɛ ɲa.

Bi ti amu n kaa n gbeɛjiò ide akãu ku kɔ ɲɲe wa, domi ñ mà iyi á mu ɲɲe gbugbã. ² I ya maa ce laakaii woo ce icɛ laaɔ ɲa iyi à ne daa sãmi bei aja ɲa. Ine ɲau à waa kaaba bango iyi à bu si ara. ³ Awai à ce bango do ntɔ, awa iyi à waa tɔ̀ Ilaaɔ́ do gbugbã Hundee, nɔ à waa tɔ̀ fufu na irii Jesu Kirisi, kù nɔ kù je kuce nwai à waa kaaba. ⁴ Nɔ bii amu takam ñ bi an yɔ̀kɔ n kaaba kuce nwau. Bii ine gɔ wa tamaa si ɲɲu á yɔ̀kɔ ku kaaba kuce nwau, aa fɔ́ idei amu má? ⁵ Si aɔ̀ mɛɛjɔ̀sɛi à dasim bango, amuu amai Izireliu, si dimii Benzameɛ. Amuu alalai Zuifu ɲai, bii si woodai Zuifu ɲa ku jirimai ñ je Farisi. ⁶ Ñ ne himma ntɔ ntɔ hee ñ kpã inei igbei Jesu ɲa iju. Ine gɔ kaa ye taalem do yaase bei ñ jirima ide i wooda ñ wa n dede n jɛ̀d ine dee dee. ⁷ Amma mii ɲa iyi ñ wa n tamaa à ne riba tako fei wo, nsei ñ wa n cɔ̀ɔi bei mii hai ne beɛɛɛ na saabui Kirisi. ⁸ Ñ dɔ̀o fei ndɛɛ fei mɔ̀m bei mii hai ne beɛɛɛ na ide iyi í ne amboe í re.

Ideu ɲɲui í je Jesu Kirisi Lafɛɛm iyi ñ mà. Na iriei ñ jò mii fei, ñ doo aɲa fei bebei bei riisi iyi à kpã ku ba n ne Kirisi, ⁹ nɔ n wɛɛ do ɲɲu. Nɔ ñ wa n mà n kaa n yɔ̀kɔ n je dee dee na wooda ku jirima, amma ñ je dee deei si na iyi í jò ñ dasi Kirisi naane. Dee dee ku jɛu wa naai hai bi Ilaaɔ́ na saabui naane iyi à dasiu. ¹⁰ Iyi ñ bi, ɲɲui í je n mà Kirisi, do gbugbã iyi í jò hai si bale nɔ n ne ikpɛ si ijuukpãeu hee ku ye bei amu mɔ̀ ñ ku do ɲɲu aɔ̀, ¹¹ ku ba n ne kpãa ku cɔ̀ iyi amu mɔ̀ an jì hai si bale.

Amanii lele ku sei si

¹² Kù je ñ mà Kirisi beɛbe titã n kù tòd awɔ̀ kù nɔ kù je n kɔ́. Amma ñ wa n ce kookaai fei ku ba n màa. Na ɲɲui í jò Jesu Kirisi í cem titɛɛ. ¹³ Inɛ inem ɲa, n kù wa n cɔ̀ aram bei mii iyi n tòd awɔ̀ titã, amma mii akã ñ wa n ce. Ñ ya n maa n gbeɛje mii iyi í wa do anyim nii, nɔ n ce kookaai n maa n lele ti waju. ¹⁴ Beɛbe ñ ce ñ wa n bɔ̀d waju bei ine iyi wa ce gaasai kusei, ku ba n ba riba iyi Ilaaɔ́ wa kpe wa ka na ka gba lele do saabui Jesu Kirisi.

¹⁵ Na ɲɲu, awa iyi à jì si kpãai naane ku dasi, ka ce lasabu beɛbe. Amma bii ñ waa ce lasabu gɔ iyi kù waa too kpãa ɲa, Ilaaɔ́ á nyisi ɲe iyi kù je dee dee. ¹⁶ Si bei í jɛu fei, awa de ka maa bɔ̀ waju si kpãa akã iyi à waa too.

¹⁷ Inɛ inem ɲa, inɛ fei i sisim ɲa. À nyisi ɲe kuce jiida. Na ɲɲu, i ya maa cɔ̀ ine ɲa mɔ̀ iyi à yɔ̀kɔ à waa ce beɛbe. ¹⁸ Ñ sɔ̀ ɲe tã ise fɛɛfelo, nɔ ñ nyi ñ wa n sisi ɲɲe má do kukpata, ine nkpɔ́ í wɛɛ iyi wa je mbeɛi ide i ikui Kirisi si jì ku gaatu. ¹⁹ Nfe ku ce i aa kpãd irie, domi inɔ ɲɲai à ya maa cea icɛ si agbei Ilaaɔ́. Iyi í jò ku je ɲɲa anyɔ̀ ɲɲui aa ya maa tɔ̀d fufu. Mii ndii andunya ihɛ ɲɲu akã à waa lasabu si. ²⁰ Amma awa, lelei Aɔ́i í je ilu nwa. Hai bei à waa degbe woo faaba nwa Lafɛɛ Jesu Kirisi ku nyi wa. ²¹ Do gbugbãe iyi á jò mii fei ku

jirimaeò n̄h̄ui á kpaasiò ara hai n̄e beere nwau ku jò arai n̄h̄u takae iyi í n̄e amboe.

4

Ide iyi à jile nwa ka ce

¹ Na n̄h̄u in̄e baakòom n̄a, in̄e iyi n̄ wa n bi ku ye jüida jüida má, in̄e iyi í ya jò n̄ n̄e inò didò, nò n̄ ya n̄ tòo fufu na iri n̄h̄e, i jò í leekí beebe n̄a dim dim si Lafèe.

² N̄ wa n̄ tòo inaabo minji n̄h̄u ih̄e Efodi do Sentiki a ya jò anu n̄h̄a ku je akā si ideí Lafèe. ³ Awò m̄o woo ce ice kpaasim, awò iyi í je ilu naane, n̄ wa n̄ tòoei í sobi inaabo minji n̄h̄u be. An̄ai à bam kujabu wo si laabaau jüidau ku sisiè, an̄a do Kelema do woo ce ice kpaasim n̄a iyi à gbe fei, an̄a iyi iri n̄h̄a í wa si tiai kuweeu.

⁴ I ya jò inò n̄h̄e ku maa d̄ò si Lafèeu do ajò fei n̄a, n̄ nyi n̄ fò n̄ wa n̄ sisi ma, i ya jò inò n̄h̄e ku maa d̄ò.

⁵ I jò in̄e fei ku ye daa didò n̄h̄e n̄a, domi kunyii Lafèe í maai wa. ⁶ I maà ya jò zigi n̄h̄e ku da do ngògò. Amma si müi fei í ya tòo Ilaaò do ku saabu nò i beee bukaatai müi iyi í bi n̄a. ⁷ Nò laakai ku süi Ilaaò iyi í re kumài aman̄e fei á degbe idò n̄h̄e do lasabu n̄h̄e si anu akā iyi í n̄e do Jesu Kirisi n̄a.

⁸ Iyi í gbe n̄h̄e, in̄e in̄em n̄a, i ya ce lasabu n̄a si müi iyi í sía, iyi Ilaaò á saabu. Müi n̄h̄ui í je müi iyi í je ntò fei, do müi iyi í n̄e beere fei, do iyi wa too kpāa fei, do iyi í má fei, do iyi í d̄ò fei, do iyi í jò aman̄e ku saabu fei. ⁹ Ide iyi n̄ kò n̄h̄e si nò í jesi n̄h̄u, do iyi n̄ s̄ò n̄e do iyi í ye n̄ ce n̄a, i ya coo n̄a. Nò Ilaaò, n̄h̄u iyi wa mu nwa laakai ku sü á wee do in̄e.

Polu wa saabu in̄eí Filipi n̄a na amua n̄h̄a

¹⁰ N̄ n̄e inò didò ntò ntò do iyi n̄ ye í waa ce lasabum má n̄a, nò n̄ wa n̄ saabu Lafèe. N̄ kaa n̄ yòkò n̄ ni i ci ya ce lasabum n̄a, faya dei i ci ya ba n̄a. ¹¹ Kù je a ni n̄ n̄e bukaatai ngògò í jò n̄ wa n̄ fò beebe, domi n̄ kòkò inò didò

ku n̄e si müi iyi í bam fei. ¹² N̄ mà bei n̄ ya n̄ je kuweem si waatii are, n̄ nò n̄ mà bei n̄ ya n̄ je kuweem si waatii ayo. Bii fei do iyi í bam fei, n̄ ya n̄ wee do inò didò, si waatii ayo do si waatii ari. N̄ nò n̄ mà bei an̄ ce bii n̄ n̄e nla nla do bii n̄ kù n̄e. ¹³ An̄ yòkò n̄ ce fei ndee do saabui Kirisi iyi wa muum gbugbā. ¹⁴ Do n̄h̄u fei, í ce í sía n̄a do iyi í kp̄e wahalam n̄o n̄a.

¹⁵ In̄e in̄eí Filipi n̄h̄u, in̄e taka n̄h̄e í mà s̄aa s̄aa n̄a iyi laabaau jüidau ku sinti ku f̄ae si waatii iyi n̄ n̄e hai Masedoni, igbei in̄eí Jesu gò kù sobim bii kù je in̄e akā, awae n̄ai à sobi n̄je. ¹⁶ Waatii iyi n̄ wa Tesalonika, í sobim si bukaatam n̄a, iyi kù je baa gbakā akā m̄m. ¹⁷ Kù je a ni amuai n̄ wa n̄ tòo, amma n̄ wa n̄ bi riba n̄h̄e ku k̄òs̄ii. ¹⁸ Andi müi iyi í sambaam wa fei n̄a n̄ yòo. Í nò í to hee í gbe. Bei Epafoditi í naam amua n̄h̄e wa í ceem zaka. Amua n̄h̄e í yeem nii bei kuwee iyi í n̄e inunu jüida iyi Ilaaò í gba í d̄ò si. ¹⁹ Do saabui Jesu Kirisi Ilaaò á mua in̄e fei bukaatai müi iyi í n̄e n̄a si bei amanii amboeé í to. ²⁰ Amboei Ilaaò Baa nwa ku wee do ajò fei. Ami.

F̄òò ankāanyi

²¹ I ce in̄e n̄a iyi Jesu Kirisi í cica à je t̄eeu fei f̄òò n̄a. Amu do in̄e n̄a iyi à wa bi tom à ce in̄e fei f̄òò. ²² In̄e n̄a iyi Jesu í cica à je t̄eeu, an̄a iyi à wa ih̄e fei à ce n̄e f̄òò. Ti in̄eí kpas̄ei ilaalu n̄h̄u, in̄e n̄h̄u í re m̄m.

²³ Didòí Lafèe nwa Jesu Kirisi ku wee do in̄e fei. Ami.

Tia iyi Pɔlu í cea inei Kolosee ɲa

Í ce ɲa fɔɔ

¹ Amui Pɔlu, woo bei Jesu Kirisi na idɔɔbii Ilaaɔ, amu do Timɔtee ine nwa, ² à ce ɲe fɔɔ, inɛ ine nwa ilu naane ɲa iyi Kirisi í cica ì je tee ɲa si ilui Kolosee be. Ilaaɔ Baa nwa ku mu nɲe didɔ do laakai ku sũ.

Pɔlu wa saabu Ilaaɔ na iri ɲa

³⁻⁴ Hai waati iyi à gbɔ bei ì dasi Jesu Kirisi naane ɲa, do bei ì bi woo dasi Jesu naane ɲa fei, à ya ka maa ce nɲe kutɔɔi waati kãma fei, ka maa saabu Ilaaɔ Baai Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi. ⁵ Waati iyi idei laabaau jiidau iyi í je ntɔu í sinti to wa bi tu ɲe, à jò ì mà kpãa ku cɔ iyi ì ne ɲa. Si beɛbe, naane ku dasi nɲe do kubi nɲe fei, si kpãa ku cɔ iyi à jile nɲe ikpa leleui í wa. ⁶ Laabaau jiidau wa fanɲaa bii fei nɔ wa naaɔ kuwee wa si andunya fei. Nɔ í la wa kɔɔsi si bei í ce bi tu ɲeu hai waati iyi ì gbɔ ideididɔi Ilaaɔ ɲa nɔ ì mà bei í ye ɲa do ntɔ. ⁷ Epafaasi, woo ce ice baakɔɔ nwa, nɲui í kɔ nɲe si. Wa ce ice na aranfaani nɲe, nɲu iyi í je ilu naane woo ce icei Kirisi. ⁸ Nɲui í sɔ wa kubi iyi Hundei Ilaaɔ í mu nɲe.

⁹ Na nɲu, hai waati iyi à gbɔ laabaau nɲe, waati kãma fei à ya ka maa ce nɲe kutɔɔi. À waa tɔɔ Ilaaɔ ku jò Hundee ku mu nɲe bisidɔ do laakai ku ba i mà idɔɔbie ɲa mam mam. ¹⁰ Beɛbei isɛene nɲe ɲa á jɔ ti ine ɲa iyi à je ti Lafɛɛ, nɔ waati kãma fei í ya ce iyi á dɔaa si ɲa. Nɔ i ya ce ice jiidau ikã ikã fei ɲa, nɔ Ilaaɔ kumà nɲe ku kɔɔsi. ¹¹ À waa tɔɔ Ilaaɔ ku mu nɲe gbugbã si mii fei do saabui gbugbãii yiikoɛ ku ba i yɔkɔ temua si mii fei ɲa, nɔ i ya maa leekɔ dim dim ɲa. ¹² I ya maa saabu Ilaaɔ Baaba do inɔ didɔ ɲa, nɲu iyi í jò ì ne ikpɛ si tubu iyi í jileaa woo dasi naane ɲa si

inya kumá. ¹³ Do ntɔi í nya wa hai si awɔ gbugbãii ilu kuku nɔ í buba wa si bommai amaɛ iyi í bi. ¹⁴ Do saabui amaui í ya wa nɔ í kpa ideidulum du wa.

Yaasei Jesu takae do iceɛ

¹⁵ Inɛ gɔ kaa yɔkɔ ku ye Ilaaɔ. Amma Kirisi amaɛu Ilaaɔi, nɔ à yɔɔ, í nɔ í jɔɔi dee dee. Kirisiu í weɛi hai waati iyi a kù taka andunya. ¹⁶ Nɲui í taka mii fei, nɔ mii fei í weɛi na iriɛ. Na saabuei Ilaaɔ í takaɔ mii fei iyi í wa lele do ile. Mii ɲa iyi à waa ye do iyi a kù waa ye fei, nɲui í taka ɲa. Hai ilaalui lele ɲa do ilu iri ɲa do ilu yiiko ɲa do ilu gbugbã ɲa fei icei awɔɛi. ¹⁷ Kirisi nɲe í weɛ tã à bei à taka mii fei. Do gbugbãii í jò mii fei í wa si agbɛɛ. ¹⁸ Igbeɛ í yei bei ara, nɔ nɲu mɔi í je iri. Nɲui í je icui kuweɛ, nɔ nɲu mɔi í tako í jɔ hai si bale, ku ba ku je sinte si mii fei. ¹⁹ Ilaaɔ í bi nɲu ku wa si amai nɲu mam mam. ²⁰ Beɛbe mɔi í bi inei andunya fei ku dɔ do nɲu, hai mii iyi í wa ile hee do iyi í wa lele fei. Í ce nɲu bei si waati iyi Amaɛ í ku nɔ í nikã nɲe si antai jɔi ku gaauu nɔ í naaɔ laakai ku sũ wa.

²¹ Inɛ mɔ, baa do iyi í jò Ilaaɔ ɲa wo, nɔ lasabu laalɔ nɲe do kuce laalɔ nɲe ɲa à jò ì je mbɛɛɛ ɲa, ²² do nɲu fei, nsei Ilaaɔ í jò ì dɔ do nɲu ɲa. Í ce nɲu bei si waati iyi í jò Amaɛu í so arai amane ku ba ku ku, ku ba i naa í leekɔ si wajue ɲa hai ne dulum, riisi do taale gɔ ku maà wa si. ²³ Amma í gbe i temua ɲa si naane ku dasi i leekɔ si dim dim ɲa. Nɔ si bei ì gbɔ laabaau jiidau ɲa iyi à sisia inei andunya fei, i maà ti i jò a sinda ɲe hai si kpãa ku cɔ iyi wa jile nɲe. Laabaau jiidau, amu Pɔlu, amui ñ je woo ce iceɛ.

Ice iyi à dasi Pɔlu na irii igbei inei Jesu ɲa

²⁴ Nsei ñ ya n ne inɔ didɔ si ijuukpã iyi ñ wa n ye na iri nɲe. Nɔ mii iyi í gaizia si wahala ɲa iyi Kirisi

í ne ku ye, *, amui an tambœ si aram na arae iyi í je igbeu. ²⁵ Nô Ilaađ í cem woo ce icei igbeu, si bei í jileem na iri nne, ku ba n sisi idee mam mam. ²⁶ Ideu, asiii iyi í singaa inε fei hai ku kpe, amma nsei í nyisi inεε ηa. ²⁷ Í nyisi ηai si na iyi í jò wa bi a mà bei asiii nηu í ne bæere do yiiko si anini dimi mmu ηa. Asiiu wee. Kirisi í wa si ηe, nò wa mu nηe kpãa ku cò iyi inε mò aa ba ikpè si amboei Ilaađ ηa. ²⁸ Idei Kirisii à waa sisi, nò à waa sò inε fei ku ce laakai, nò à kò ηa si cioε do bisi baa yooma fei. À waa ce bæebei ku ba inε fei ku jla si anu akãε do Kirisi ka bei ka tuse ηa bi Ilaađ. ²⁹ Na ηoi í jò n wa n ce ice do kookai n wa n jabu do gbugbãi Kirisi iyi wa ce ice sim.

2

¹ N̄ bi i mà ηa bei kujabum í la í to na iri nηe do inei Laodisee ηa do inε ηa iyi a kù yem do iju fei. ² N̄ wa n ce bæebei ku ba n mu nηa gbugbã, nò a gbãsi nje do kubi, nò kumà nηa ku maa kãsi, sika kãma ku maà wa si. Bæeβε mòi aa mà asiii Ilaađ iyi í je Kirisi takæ. ³ Bisi nla do kumài Ilaađ fei wa singa sie.

⁴ N̄ wa n sò ηe ide ηau ihēi ku ba inε gò ku maà dī iju nηe do gele didō. ⁵ Ntò ntò, baa do iyi aram í jlo ηe, lasabum í wa si ηe. Nò n̄ ne inò didō si na iyi í jò inε fei wa ce ice si bei í jò, nò naane ku dasi nηe wa leekī si Kirisi dim dim.

Kuweε iyi í kò si Kirisi

⁶ Na nηu, si bei ì gba Jesu Kirisi í je Lafēε nηe, i ce iseεne nηe si anu akã do nηu. ⁷ I jò icã nηe ku mi sie, nò i ba gbugbã nηe fei hai bi tεε ηa. I leekī si naane ku dasiu ηa si bei à kò nηe si, nò i ya saabu si ηa.

⁸ Nò i ya ce laakai ku ba inε gò ku maà na ku mu ηe do tae do bisii nηu takæ walakò do ide ηa iyi à ya

diò ijui amanε ηa. Mii nηu ηau be wa naai hai si dedembai amanε ηa do mii ndii andunya ηa, kù je hai bi Kirisi. ⁹ Ntò ntò zaka bei Ilaađ í to fei, à yò si arai Kirisi mam mam. ¹⁰ Nò inε mò ì kò ηa do saabui anu akã nηe do nηu, nηu iyi í je inε ngboi ilaalui lele ηa do ilu yiiko ηa fei.

¹¹ Nò si anu akã nηe do nηu à dasi nηe bango. Kù je bango iyi amanε ηa à ya ce, amma iyi Kirisi í ya ceui. Bangou, nηui í je daa nwo nwa ηa iyi Kirisi í bu í nyòu. ¹² Ntò, si waati iyi à dasi ηe inyi í yei bei à si ηe do Kirisi. Nò à dede ηe do nηu, si na iyi í jò ì naane gbugbãi Ilaađ iyi í jūu hai si bale ηa. ¹³ Tako wo, ì yei bei iku ηa na irii kurara nηe do iyi ì je dimi mmu ηa iyi a kù ce bango. Amma nsei Ilaađ í ce ηe ilu hunde do Kirisi ajo.

Í kpa idei dulum du wa fei.

¹⁴ Tako wo í yei bei à kò gbesei dulum du wa si tia
Iyi wa ye taale nwa na wooda hai jirima nwa.

Nò Ilaađ í so tiaú í kpa ideε

Í kpakpæ si jli ku gaauu í kpa irie.

¹⁵ Bæebei í kamiaò ilaalui lele ηa do ilu yiiko ηa

Í dasi ηa anyò si bantuma.

Do ikuí Amæ si antai jli ku gaauui í kãmiaò ηa

Nò wa dabiio ηa si inò ilu bei ilaalu ηa à ya dabiio inε ηa iyi à mu wa hai si igũ, zamaa fei ku ye ηa.

¹⁶ Na nηu, i maà ya jò inε gò ku ye taale nηe si ije do si mii ku mò. I maà jò inε gò ku tilasi ηe i maa jirimaò wooda ηa iyi à jile na ajo jingau ηa iyi à ya ce adō do adō walakò jingau cukpa titō walakò ajo kusimi. ¹⁷ Mii ηau be fei kù ye kaa bei ayai mii iyi wa naa ala, amma Kirisi takæ nηui í je mii nòu. ¹⁸ I maà jò inε gò ku jò i kua ribai ala nηe ku dasi ηe amaleka

* **1:24** mii iyi í gaizia si wahala ηa iyi Kirisi í ne ku ye Bii Pòlu í ni bæeβε, kù je a ni ngògò í gaizia iyi Kirisi kù ba kù ce na faaba nwa. Amma igbeui wa ba wahala. Nò bii igbeu wa ba wahala, nηu iyi í je irieú kù ne sika kãma wahalau á to siei.

ɲa ku tɔɔ. Dimii amanɛ bɛɛbɛ ɲa à ya naai do ideɪ ara ku kaye, amma do ntɔ à ya maa saabu ara ɲai na kuye ɲa iyi à ya maa ce nɔ à ya maa tɔɔ fufu si lasabu nfe nfei amanɛ ɲa. ¹⁹ Inɛ ɲau a kù waa leeki si Kirisi, ɲɲu iyi í je iri nɔ siei ara fei í tɔtɔɔ do ikɔ ikɔɛ nɔ í ba gbugbã wa lá bei Ilaaɔ í bi.

Ka ku nɔ ka wɛɛ do Kirisi

²⁰ Í kù do Kirisi aɲɔ ɲa si mii ndii andunya ɲa. To, na mii í ce ì waa ce kuwɛɛ ɲɛɛ bei inɛ ɲa iyi à je ti andunya. Na mii í ce ì jò à kãa ɲɛ wooda, aɲa iyi à ya ni, ²¹ maà je iyi ihɛ, maà tie iyi ihɛ, maà lu iyi ihɛ. ²² Mii ɲau bɛ fei á ce nfe bii à ceò ɲa ice. Woodai amanɛ ɲa do cio ɲɲa ɲɲui ì waa too ɲa. ²³ Ntɔi, wooda ɲau, bii ì waa cɔ ɲa aa ni à slai domi aa sobi wa ka jirima kpãai Aɔ ku tɔɔ ɔɔ, nɔ aa jò ka kaye ara nwa, nɔ ka kpã ara nwa iju, amma a kaa sobi wa ka kãmiaò kubii ara nwa.

3

Kuwɛɛ nwo do kuwɛɛ titɔ

¹ Ilaaɔ í dede ɲɛ hai si balɛ do Kirisi aɲɔ. Na ɲɲu, i dɛ mii ndii lele bii Kirisi wa buba si awɔ ɲɛi Ilaaɔ ɲa. ² Mii ndii lele ɲai í sla i ya maa lasabu si ɲa. I maà ce lasabui mii ndii ile ihɛ ɲa, ³ domi ì ku si mii ndii andunya ɲa, kuwɛɛ titɔ ɲɛɛ í nɔ wa singa do Kirisi aɲɔ bi Ilaaɔ. ⁴ Kirisii í je kuwɛɛ ɲɛɛ do ntɔ, nɔ aɲɔ iyi á faata wa, do ɲɛi aɲɔ, nɔ aa ba ikpɛ ɲɛɛ si amboɛɛ.

⁵ Na ɲɲu, i kpa kubii mii ndii andunya iyi wa ce ice si ɲɛ fei. Mii ndii andunya ɲau í je abo kaafe ku sũò, do daa laalɔ, do bine, do kubi nfe nfe, do kɔdɛɛi mii nkɔɔ. Ntɔ ntɔ bii ì waa ce kɔdɛɛ, mii nkɔɔi í ya tɔɔ si aɲɛi Ilaaɔ. ⁶ Mii ɲau bɛ feii í ya fa idɔɔkɔi Ilaaɔ wa si inɛ ɲa iyi à kɔ ku jirima ideɛ. ⁷ Inɛ taka ɲɛɛ bɛɛbei ì ya tako i maa ce ɲa wo waati iyi ì wa si dulum ɲau bɛ ɲa.

⁸ Amma nsei, i nyo mii ɲau bɛ fei ɲa, hai idɔɔkɔ, do mbɛɛɛ, do inɔ sãmi. I maà ya jò arabu walakɔ ide ku sisi ku fita hai si ɲɛɛ ɲɛɛ ɲa. ⁹ Nɔ i maà ya saa ɲɛɛ ibo ɲa si na iyi í jò ì jò daa nwo do dɔɔnɛɛ tã ɲa, ¹⁰ nɔ ì nɛ daa titɔ ɲa. Í baa ì je amanɛ titɔ ɲa iyi Ilaaɔ woo taka nwa wa kpaasi kpeɛ kpeɛ ku ba i jɔɔ nɔ i maà sãa sãa ɲa. ¹¹ Bɛɛbɛ mɔi si inɔ ɲɛɛ inɛ ɲɔ kù je mmu, hai dimu mmu ɲa hee do Zuifu ɲa, hai inɛ ɲa iyi à ce bango hee do inɛ ɲa iyi a kù ce fei, hai inɛi ileeko ɲa do ilu iju dũdũ ɲa, hai aru ɲa do hai je aru ɲa. ɲɲu ɲau bɛ fei Kirisi ɲɲu akãi í je fei ndɛɛ nɔ í wa si inɛ fei.

¹² Na ɲɲu, si na iyi í jò Ilaaɔ í bi ɲɛ nɔ í cica ɲɛ ì je tɛɛ ɲa, mii iyi í jɔ i mu ɲa wee, araare do jiida ku je do ara ku kaye do daa didɔ do temua. ¹³ Í ya ɲɔkɔò ɲɛɛ temua ɲa nɔ i ya kpa ideɪ kurarai ɲɛɛ ɲa bii ide ɲɔ í lɔ si anini ɲɛɛ. Si bei Kirisi í kpa ideɪ kurara ɲɛɛ, inɛ mɔ i ya cea ɲɛɛ bɛɛbɛ ɲa. ¹⁴ Iyi í re mɔm i bi ɲɛɛ ɲa. Kubiui á jò i ya maa gbɔsi ɲɛɛ jiida jiida ɲa. ¹⁵ Nɔ i jò laakai ku sũ iyi Kirisi í mu ɲɛɛ ku maa ce ice si idɔ ɲɛɛ, domi si laakai ku sũu bei Ilaaɔ í kpe ɲɛ i jeò ara akã ɲa. Nɔ i ya maa saabuɛ ɲa. ¹⁶ I jò ideɪ Kirisi ku kɔ mam mam si idɔ ɲɛɛ ɲa, nɔ ku mu ɲɛɛ bisi ntɔ ntɔ ku ba i kɔ ɲɛɛ si cio nɔ i mua ɲɛɛ gbugbã ɲa. ¹⁷ Si kookoosu ɲɛɛ do si kufɔ ɲɛɛ i ce fei ndɛɛ do irii Lafɛɛ Jesu nɔ i saabu Ilaaɔ Baaba ɲa na saabuɛ.

Anu akãi inɛ ɲa si kuwɛɛ titɔ

¹⁸ Inɛ inaabo ɲa, i sũa mɔkɔ ɲɛɛ ɲa iri ile si bei í jɔ inɛ iyi í nɛ anu akã do Lafɛɛ ku ce.

¹⁹ Inɛ mɔkɔ ɲa, i bi abo ɲɛɛ ɲa, i maà ya jò ì gaabu si ɲa ɲa.

²⁰ Inɛ amu ɲa, i jirima iyeò baa ɲɛɛ ɲa si ide baa yooma fei, domi bɛɛbei á dɔa Lafɛɛ si.

²¹ Inɛ baa ɲa mɔ, i maà kɔ idɔi ama ɲɛɛ ɲa inɔ ɲɲa ku fɔ.

22 Inje aru ña, i jirima lafëe nñe ña si fei ndeε si andunyau ihë, ku maà je bii à leekî à waa cò ñe nñu akã. I jirima ña do inò akã ña si na iyi í jò ì mà bεereî Lafëe ña, nò ku maà je mii iyi á dõa amanε ña si nñu akãî ì waa bi ku ce ña. 23 Iyi ì waa ce fei i coo do inò akã ña, nò ku je bei Lafëeî ì waa cea ña, kù je amanε ña. 24 I mà ña iyi Lafëe á sã nñe riba nñe ña, iyi í je tubu iyi í jileε inεε ña, domi Kirisii í je Lafëe nñe iyi ì waa cea ice ña. 25 Amma inε iyi í ya maa ce laalò, á ye ribaε si bei laalò kuceε í to, domi Ilaaõ ci ya nya inε gò ikã.

4

1 Inje lafëe ña, i cea aru nñe ña dee dee si bei í jò. I ye gigi iyi inje mò ì ne Lafëe iyi í wa lele ña.

Iyi à dasi wa

2 I temua si kutòò ña, i ya maa tòò Ilaaõ waati kãma fei nò i maa saabuε ña. 3 Nò i ce nwa kutòò ña ku ba Ilaaõ ku fũ nwa kpãa ka waazo idee, ku ba ka yòkò ka sisi asiii Kirisi. Na asiiui ñ waò piisòò nsei. 4 Na nñu, i ce kutòò ña ku ba n yòkò n sisi asiiu si bei í jò ku ba inε ña a mà ideu sãa sãa.

5 I je kuwεε nñe do laakai ña si inoi hai dasi naane ñau. I ya ce ice jiida si waati iyi ì ne fei ña. 6 I ya jò ide nñe ku dõ ku gbò nò ku too kpãa, ku ba i mà si bei í sãa i jεa inε fei ide ña.

Fòò sukudõ

7 Tisiki baakòò nwa, nñu iyi í je woo ce ice ilu naane do minjisiã si icei Lafëe, á sisi nñe baauum fei. 8 Ñ wa n bòò wai bi tu ñe ku sõ ñe bei à wεεò, nò ku tũ ido ñe. 9 Onezimu, baakòò nwa ilu naane, iyi í je inei ide nñeui á suu wa. Anjai aa sisi nñe mii iyi í ba wa ihë fei.

10 Aritaaki iyi awaò à wa piisòò í ce ñe fòò. Maaku ifoi Baanabasiu mò wa ce ñe fòò. Ñ nò ñ sisi nñe idei Maakuu tã wo. Bii í naa bi tu ñe i gbaa do inò didõ ña. 11 Jesu iyi à waa kpe Zusitu, nñu mò í ce ñe fòò. Amanε mεεta ñau anja akãî à je Zuifu

woo dasi Jesu naane ña iyi à waa bam ice ku ce na bommai Ilaaõ. À muum gbugbã ntò ntò.

12 Epafaasi, inei ide nñe, woo ce icei Jesu Kirisi, nñu mò í ce ñe fòò. Waati kãma fei í ya maa jabui ku maa ce kutòò na iri nñe ku ba i jãa si idei Ilaaõ nò i yòkò i leekî si dim dim ña nò i tã sòolu i maa ceò idòòbii Ilaaõ fei ña. 13 An yòkò n je sεεdaε iyi wa ce lasabu nñe ntò ntò, do inε ña iyi à wa Laodisee do Herapolisi. 14 Luku lokotoro kpaasi jiida nwau, nñu do Demasi à ce ñe fòò.

15 I ce inε nwa ña iyi à wa Laodiseeu fòò do abo iyi à waa kpe Nenfa do inei igbei Jesu ña iyi à ya tòtòò kpasëε. 16 Bii ì cio tiau ihë ì tã ña i na inei igbei Jesu ña iyi à wa Laodiseeu a cioε. Nò bii inei Laodisee ñau mò à cio tia iyi ñ samba nñau à tã, anja mò aa samba nñe wa i cioε ña. 17 Nò i sã Aasipu ku dasi icei Lafëe iyi à jileau iju ku ba ku yòkò ku faataε.

18 Fòòu ihë amu takam nii ñ kòò wa. Amui Pòlu ñ ce ñe fòò. I maà gbeje iyi ñ wa ile piisòò ña.

Nò didõî Ilaaõ ku wa si ñe. Ami.

2

Ti a sinte iyi Pɔlu í kɔa inei Tɛsalonika ɲa

Pɔlu í ce inei Tɛsalonika ɲa fɔ

¹ Amu Pɔlu do Silasi do Timɔtee, à ce ɲe fɔ, inɛ inei igbei Jesu ɲa iyi ì wa Tɛsalonika ɲa, inɛ iyi ì je ti Ilaaɔ Baaba do ti Lafɛɛ Jesu Kiriɲi ɲa. Didɔ do laakai ku sù ku wɛɛ ɲɲe.

Naane ku dasii inei Tɛsalonika ɲa

² À ya ka maa saabu Ilaaɔ waati kãma fei na irii inɛ fei, à ya ka nɔ ka maa ye gigi ɲɲe si kutɔ nwa. ³ À waa ye gigi ɲɲe si wajui Ilaaɔ Baa nwa do yaase bei ì dasi naane ntɔ ntɔ ɲa, do bei ì bi inɛ ɲa do bei ì ya maa cɔ kpãai Lafɛɛ nwa Jesu Kiriɲi dim dim ɲa. ⁴ Inɛ inɛ nwa ɲa, inɛ iyi Ilaaɔ í bi, à mà iyi í cica ɲe ì je tɛɛ ɲa. ⁵ Nɔ laabaau jiiida iyi à sisi ɲɲe wo kù naa bi tu ɲe do ide ɲɲu akã, amma do gbugbãí naa, do sobii Hundei Ilaaɔ aɲɔ, nɔ sika kãma kù wa si. Inɛ taka ɲɲe ì mà bei à je kuwɛɛ nwa si anini ɲɲe na aranfãani ɲɲe. ⁶ Inɛ mɔ ì too si kuce nwa do ti Lafɛɛ, domi ì gba ideí Ilaaɔ ɲa do inɔ didɔ iyi Hundee í mu ɲɲe, baa do iyi í naa ɲɲe ijuukpã nla nla wa. ⁷ Si bɛɛɛ, ì baa ì je yaase jiiida iyi woo dasi Jesu naane ɲa iyi à wa ìlei Masedoni do Geresi fei aa yɔkɔ a too si. ⁸ Ntɔ ntɔ ideí Lafɛɛu í fangaa hai bi tu ɲe, kù je si Masedoni do Geresi ɲɲu akã. Amma baau naane ku dasi ɲɲe si Ilaaɔ í fangaa bii fei hee kù je baa tilasi mɔm ka fɔ ideu. ⁹ A waa fɔ bei ì mu wa ɲa si waati iyi à naa bi tu ɲɲe, do bei ì jɔ iwɛ ku tɔ ɲa, ì kpaasi idɔ ì sinda si Ilaaɔ ɲa ku ba ì cea ice ɲa, ɲɲu akã iyi í je Ilaaɔ do ntɔ nɔ ɲɲui í je icui kuwɛɛ. ¹⁰ Nɔ à gbɔ bei ì waa degbe Jesu amaɛu ku nyi wa hai lele ɲa. ɲɲui í je inɛ iyi Ilaaɔ í jì hai si bale, nɔ á na ku faaba wa hai si idɔkɔi Ilaaɔ iyi wa naa.

Ice iyi Pɔlu í ce Tɛsalonika

¹ Inɛ inɛ nwa ɲa, inɛ taka ɲɲe ì mà kunaan nwa bi tu ɲe kù je ngbe. ² Ì mà ɲa iyi à bú wa, à kpã wa iju Filipi be à bei à naa bi tu ɲe. Do ɲɲu fei, Ilaaɔ í mu nwa wɔkɔ à sisiɔ laabaau jiiidɛ si anini ɲɲe, baa do iyi inɛ ɲa à bi a ganji wa ntɔ ntɔ. ³ Kurara kù wa si waazi nwa, nɔ baa yaase bei à waa sisi ɲɲe ideu í je dee dee, a kù waa dī iju ɲɲe. ⁴ Amma si bei Ilaaɔ í dasi wa naane, í so laabaau jiiidɛ í da nwa si awɔ, bɛɛɛ mɔi à waa sisi ideu. A kù waa coo si bei á dɔa amanɛ ɲa si. À waa cooi bei á dɔa Ilaaɔ si, ɲɲu iyi í mà yaasei idɔ nwa. ⁵ Inɛ taka ɲɲe ì mà sãa sãa ɲa nɔ Ilaaɔ í je sɛɛda nwa iyi a kù lele ɲe do ide didɔ gɔ, a kù nɔ a kù ce waazou ku ba ka gba fia ɲɲe. ⁶ Nɔ a kù waa de saabu bi tu ɲe walakɔ bi inɛ gɔ ɲa, ⁷ baa bii aa ka yɔkɔ ka nyisi ɲe gbugbã nwa wo si na iyi í jɔ à je woo bei Kiriɲi ɲa. Amma à ce ice do daa didɔ si anini ɲɲe bei iyei ama í ya ce do amaɛ ɲa. ⁸ Si na iyi í jɔ à bi ɲe ntɔ ntɔ, à ya ka tã sɔɔlu, kù je ka na ɲe laabaau jiidai Ilaaɔ ɲɲu akã, amma do kuwɛɛi awa taka nwai, domi à ne kubi ɲɲe ntɔ ntɔ. ⁹ Inɛ inɛ nwa ɲa, ì waa ye gigi bei à ce ice si anini ɲɲe hee à gbɛɛji. À ce ice dasã do idū ku ba ka maà je asoi inɛ gɔ ɲɲe si waati iyi à waa sisi laabaau jiidai ideí Ilaaɔ si anini ɲɲe.

¹⁰ Inɛi ì je sɛɛda nwa ɲa do Ilaaɔ takɛ iyi isɛɛnɛ nwa si wajui inɛ woo dasi Jesu naane ɲau í má, í je dee dee, nɔ taale kãma kù wa si. ¹¹ Inɛ fei ì nɔ ì mà ɲa iyi à ce ɲɲei bei baa í ya cea amaɛ ɲa. ¹² À mu ɲɲe gbugbã, nɔ à tū idɔ ɲɲe, nɔ à tɔ ɲe ntɔ ntɔ ì jɔ ì maa ne ɲa si bei á síaa Ilaaɔ si, ɲɲu iyi í kpe ɲe si bommaɛ do si amboeɛ.

¹³ À ya ka maa saabu Ilaaɔ aɲɔ fei domi si waati iyi à waazo ɲɲe ì kù doo ideu si ideí amanɛ ɲa, amma ì gbaa ɲai si ti Ilaaɔ. Nɔ bɛɛɛ mɔi í je do ntɔ, nɔ wa ce ice si inɛ woo dasi

Jesu naane ɲa. ¹⁴ Inɛ inɛ nwa ɲa, mii iyi í ba igbei inɛi Jesu Kirisi ɲa iyi à je ti Ilaaḍ si ilei Zudee, ɲɲui í ba inɛ mɔ nsei. Ntɔ ntɔ ì ye ijuukpā ɲa hai bi inɛi ide nɲɛ ɲa, bei inɛ ɲau mɔ à ye bi Zuifu ɲa. ¹⁵ Zuifu ɲau ò kpa Lafɛɛ Jesu do walii ɲau, nɔ à kpā awa mɔ iju. Daa ɲɲa ci ya dḥa Ilaaḍ si, nɔ à je mbɛɛi inɛ fei. ¹⁶ À ganji mɔm ka cea dimi mmu ɲa waazo iyi á jḥ a ba faaba. Bɛɛbei dulum du ɲa iyi à ya maa ce waati kāma fei í teese wa kḥḥsi wa caa. Amma idḥkḥi Ilaaḍ í fuka si iri ɲɲa bɛɛi.

Pɔlu í bi inɛi Tesalonika ɲau ku ye má

¹⁷ Inɛ inɛ nwa ɲa, si bei à kpeḥ nɲɛ ku ye, nɔ à fɛfɛɛ nɲɛ do ara baa do iyi kù je do idḥ, à waa ce bɛge nɲɛ ntɔ ntɔ à waa ce kookaai ku ba ka ye ɲɛ. ¹⁸ À bi ka nyi wa bi tu ɲɛ bɛ má wo, nɔ amu Pɔlu ò dasi idḥ ise fɛfɛlo n naa bɛ, amma Seetam í da nwa kpāa. ¹⁹ Ajḥ iyi Lafɛɛ nwa Jesu á nyi wa, yoomai á je kpāa ku cḥ nwa do inḥ didḥ nwa. Mii aa ka tḥḥḥ fufu má si wajue bii kù je inɛ. ²⁰ Ntḥi, na iri ɲɲɛi aa ka tḥḥḥ fufu nɔ aa ka nɛ inḥ didḥ na iri ɲɲɛ.

3

¹ ɲɲui í jḥ waati iyi idḥ nwa í kḥ ku sḥ, à lasabu iyi amu akā n gbe ilui Ateni. ² Nɔ à bɛ Timḥtee, inɛ nwa iyi wa ce ice do Ilaaḍ ajḥ si icei laabaau jiidai Kirisiu. À bḥḥ bi tu ɲɛ ku ba ku sobi ɲɛ i leekḥ si dim dim ɲa, nɔ ku mu nɲɛ gbugbā si naane ku dasi nɲɛu, ³ ku ba baa inɛ akā nɲɛ ku maà jḥ ijuukpāu ku da zigie. Inɛ taka nɲɛ ì waa mà si ɲa, inɛ ɲɲu kù nɛ bei á ce iyi kù ba wa. ⁴ Baa hai waati iyi awaɛ ɲa à wɛɛ, à ya ka sḥ ɲɛ wo ka ni aa kpā wa iju. Bɛɛbɛ moi í nḥ í ce, si bei ì waa mà si sāa sāa ɲa. ⁵ ɲḥi í jḥ waati iyi idḥm í kḥ ku sḥ, ì bɛ Timḥtee bi tu ɲɛ bɛ ku ba n mà bei naane ku dasi nɲɛ wa ye. Ñ wa n ce nɲo Seetam, woo lele ineu, ku maa na ku lele ɲɛ

i ce dulum ɲa, nɔ ice nwa ku maa na ku je ngbɛ.

⁶ Amma nsei iyi Timḥtee í baa hai bi tu ɲɛ, í sḥ wa laabaau jiidai naane ku dasi nɲɛ do kubi nɲɛ. Í sḥ wa iyi ì ya maa ye gigi nwa do kubi ɲa nɔ ì waa bi ku ye wa ntḥ ntḥ si bei awa taka nwa mɔ à waa bi ku ye ɲɛ. ⁷ Na nɲu, inɛ inɛ nwa ɲa, baa bii í je à ye ijuukpā do wahala fei, inḥ nwa de í tḥ do saabui naane ku dasi nɲɛ. ⁸ Bɛɛi idḥ nwa í baa, si bei ì waa leekḥ si kpāai Lafɛɛ dim dim ɲa. ⁹ Zaka beirei aa ka yḥkḥ ka saabu Ilaaḍ na inḥ didḥ nla nla iyi à nɛ si wajui Ilaaḍ Lafɛɛ nwa na iri nɲɛ. ¹⁰ Dasā do idḥ fei à waa tḥḥ nḥ ntḥ ku jḥ ka ye ɲɛ do iju má, ku ba mii iyi wa gaizia ɲɛ si naane ku dasiu ka kḥḥ nɲɛ si.

¹¹ Ilaaḍ Baa nwa takae do Lafɛɛ nwa Jesu a ce nwa kpāa ka naa bi tu ɲɛ. ¹² Nḥ Lafɛɛ ku kḥḥ nɲɛ si kubi si inɛ duusḥḥ do si inɛ fei hee kú to bei awa mɔ à bi ɲɛ. ¹³ Nḥ ku jḥ idḥ nɲɛ ku leekḥ si dim dim, ku jeḥ dee dee, ku maà nɛ taale gḥ si wajui Ilaaḍ Baa nwa, si waati iyi Lafɛɛ nwa Jesu á nyi wa do inɛ ɲa iyi í cica fei.

4

Kookoosu iyi wa dḥa Ilaaḍ si

¹ Inɛ inɛ nwa ɲa, à kḥ nɲɛ si bei í sḥa i maa nɛ ɲa ku ba ku dḥa Ilaaḍ si. Ntḥi, ì waa ce bɛɛbɛ tḥ ɲa. Amma iyi í gbe nsei, à waa tḥ ɲɛ do irii Lafɛɛ Jesu, i hanya i ce bɛɛbɛ i maa koo ɲa. ² Ntḥ ntḥ, ì mà ikḥ ɲa iyi à ba hai bi Lafɛɛ Jesu nḥ à sḥ ɲɛ. ³ Mii iyi Ilaaḍ í bi si ɲɛ, ɲɲui í je í má ɲa, waatḥ i nḥ ara nɲɛ mam mam í maà ya ce sakara ɲa. ⁴ Inɛ fei í sḥa i mà ara nɲɛ ku mu nḥ kuwɛɛ nɲɛ ku má nḥ ku nɛ bɛɛɛ, ⁵ ku maà ti ku je do kḥɛɛi ara bei dimi mmu ɲa à waa ce, aɲa iyi a kù mà Ilaaḍ. ⁶ Si ideu ihḥ, inɛ gḥ ku maà raraa kpaasie walakḥ ku jḥḥ taki, domi Aḥ Lafɛɛ á kpā woo ce mii bɛɛbɛ ɲa fei iju. À nḥ à sḥ ɲɛ à kḥnkḥm du ɲɛ tḥ à ni i ce laakai ɲa.

7 Ilaađ kù kpe wa ka naa ka maa ce sakara, amma í bi ka je ine kumá ña. 8 Na nñu, ine iyi í kósi ikò ñau ihē, kù je amanēi í kósi amma Ilaađ takaei, nñu iyi í mu nñe Hundede.

9 Iyi í je kubii woo dasi Jesu naane ña, kù je tilasi a kò nñe wa, domi Ilaađ í nyisi ñe si bei í jò í bi nje inje duusōō. 10 Ntòí, ì ne kubii nje tã ña hee do woo dasi Jesu naane ña iyi à wa ilei Masedoni fei. Amma à waa tɔɔ ñe, inje ine nwa ña, i hanya i ya maa ce beɛbe i maa koo ña. 11 I kookaai ku ba i ya wa si anu akã ña, nò i ya ce wũai ara nñe ña, nò i ya ce ice do awò nñe ku ba i ba mii iyi aa maa weɛð ña si bei à jile nñe. 12 Bii í waa ce beɛbe ña, isɛene nñe á ne beere baa si wajui hai dasi Jesu naane ña, nò i kaa je asoi ine kãma ña.

Kunyii Lafɛe wa

13 Inje ine nwa ña, a kù bi i weɛ hai mà yaase iyi í je ti ine ña iyi à ku ña, ku ba i maà ne inò ku fò, bei ine ña iyi à gbe, aña iyi a kù ne kpãa go iyi à waa cò. 14 Awa à dasi naane iyi Jesu í ku, nò í jì hai si bale má. Beɛbe mòi à dasi naane iyi ine ña iyi à dasi Jesu naane à bei à ku, Ilaađ á jì aña mò má hai si bale.

15 Iyi ihē ikòí Lafɛei à waa sò ñe be. Awa iyi aa ka weɛ si hunde si waati iyi Lafɛe Jesu á nyi wa, a kaa ka cuaa iku ña. 16 Waati nñu, aa ka gbò anu ku dɔ, do imui amaleka nlaw do anui kãakãakii Ilaađ. Nò Lafɛe takae á kita wa hai lele. Inei Kirisi ña iyi à ku, añaí aa tako a jì. 17 Si anyii nñu, awa iyi à weɛ si hunde si waati beɛbe, á so wa awaò ña ajò si kudũí ijì, nò ka ko Lafɛe lele be. Si beɛbei aa ka maa weɛ do Lafɛe hee do ajò fei. 18 Na nñu, í jò i ya maa mua nje gbugbã ña na ideu ihē.

5

1 Inje ine nwa ña, iyi í je ideí ajòu do waati si bii mii ñau be á na ku ce, kù je tilasii ka kò nñe. 2 Inje taka nñe ì waa mà sãa sãa ña iyi Lafɛe á

na ku nyi wai si ajò iyi ine kãma kaa mà, bei woo ce ile ña à ya naa idù. 3 Waati iyi ine ña à waa ni laakai ku sũ í weɛ, zigiiida kù weɛ má, be gbakã iri ku kpai andunya á boe ña, bei ara kuro í ya ba bãasí. A kaa ba bii aa sa a bò má. 4 Amma inje ine nwa ña, i kù wa si ilu kuku ña hee ajòu ku zamba ñe bei kunaai ile. 5 Inje fei í je inei inya kumá ña do inei dasã ña. A kù je inei idù ña iyi à wa si ilu kuku. 6 Na nñu, ka maà sí njoo bei ine ña iyi à gbe, amma í sía ka wò njoo ka maa ceò laakaii ara nwa. 7 Idũí ine ña à ya sí njoo, nò idũ mòi woo mò atē ña à ya mò atē ku maa kpa ña. 8 Amma awa iyi à je inei dasã ña, í sía ka ya ce laakaii ara nwa. Ka jò naane ku dasi do kubi ku degbe wa bei ibòí igũ, nò kpãai faaba ku cò ku je nwa bei fulai iso. 9 Ntò ntò, Ilaađ kù kpe wa ka naa ka ye idòakðe, amma ku ba ka ba faaba do saabui Lafɛe nwa Jesu Kirisi. 10 Nñui í ku na iri nwa ku ba bii à weɛ si hunde si waati iyi á nyi wa walakò bii à nò à ku mòi, ka weɛ do nñu ajò. 11 Na nñu, i ya mua nje gbugbã ña nò i ya maa sobi nje ku ba i la sí naane ku dasi nñe, si bei í waa ce tã ña.

Idei ankãanyi do fɔɔe

12 Inje ine nwa ña, à waa tɔɔ ñe i ya jirima ine ña iyi à waa ce ice ntò ntò si inò nñe, ine ña iyi Lafɛe í jò à waa gbã ñe nò à waa nyisi ñe kpãa. 13 I jò ì ne kubi nña jiiida nò ì mà beere nña ña na irii ice nña. I ya jò ì weɛð laakai ku sũ inje duusōō.

14 À waa tɔɔ ñe inje ine nwa ña, i sò ilu ika ña a ce laakai. Ine ña iyi à mɔngò munya, i mu nña gbugbã. I sobi hai ne gbugbã ña. I temua do ine fei ña. 15 I ce laakai ña i maà jò ine go ku sãa kpaasie laalo, amma i hanya i cea nje jiiida waati kãma fei ña do ine ña iyi à gbe fei.

16 I jò ì ya ne inò didò waati kãma fei ña. 17 I ce kutɔɔ hai ne kɔò ña. 18 Bei í jeò fei i saabu Ilaađ ña. Beɛbei

Ɔlaaɔ́ í bi i ce ɲa si kuwɛɛ ɲɲɛ do Jesu Kirisi.

¹⁹ I maà ganji Hundei Ɔlaaɔ́ ku ce icɛ si ɲɛ. ²⁰ I maà donda amuai walii ku ce ɲa. ²¹ Amma i jò i wũa mii fei ɲa nɔ i mu iyi í sía ɲa. ²² I mu ara ɲɲɛ si kpãai laalɔ fei ɲa. ²³ Nɔ Ɔlaaɔ́ takaɛ, ɲɲu iyi í jɛ icui laakai ku sũ, ku nya ɲɛ i jɛ titɛɛ mam mam ɲa, nɔ ku degbe hundɛ ɲɲɛ do laakai ɲɲɛ do ara ɲɲɛ, taale gɔ ku maà wa si, hee ku tóò ajɔ iyi Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi á nyi wa. ²⁴ Ɔlaaɔ́, ɲɲu iyi í kpe ɲɛu, í nɛ naanɛ, á nɔ ku ce fei ndɛɛ.

²⁵ Ɔɲɛ inɛ nwa ɲa, i ce nwa kutɔɔ ɲa.

²⁶ I ce inɛ nwa ɲa fei fɔɔ do kubi ɲa.

²⁷ Ñ wa n tɔɔ ɲɛ do irii Lafɛɛ, i cioa inɛ nwa ɲa fei tiaɔ ihɛ.

²⁸ Nɔ didɔ́i Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi ku wa si ɲɛ.

Tia minjisia iyi Pɔlu í kɔa inei Tesalonika ɲa

Pɔlu í ce inei Tesalonika ɲa fɔɔ

¹ Amu Pɔlu do Silasi do Timɔtee, à ce ɲe fɔɔ, inɛ inei igbei Jesu ɲa iyi ì wa Tesalonika, inɛ iyi ì je ti Ilaaɔ Baa nwa do ti Lafɛɛ Jesu Kirisi. ² Ilaaɔ Baaba do Lafɛɛ Jesu Kirisi a mu ɲɛ didɔ do laakai ku sũ.

Ilaaɔ á kiiti inɛ ɲa si ajɔ iyi Kirisi á nyi wa

³ Inɛ inɛ nwa ɲa, í sɪa ka ya maa saabu Ilaaɔ waati kãma fei na iri ɲɛ. I jɔ ka maa ce beɛbe domi naane ku dasi ɲɛ wa kɔɔsi ntɔ ntɔ, nɔ kubi iyi ì ne inɛ duusɔɔ í la wa kɔɔsii. ⁴ Nɔi í jɔ à waa tɔɔ fufu na iri ɲɛ si igbei inei Ilaaɔ ɲa na temua ɲɛ do naane ku dasi ɲɛ si ijuukpã do wahala ɲɛ fei.

⁵ Iyi ihɛi wa nyisi kam kam iyi kiiti Ilaaɔ í je dee dee, domi ijuukpã iyi ì ye fei ɲa na irii bommai Ilaaɔi. Nɲui á jɔ Ilaaɔ ku ka ɲe si inɛ ɲa iyi à to a lɔsi bommaeu. ⁶ Ntɔi, Ilaaɔ á ce iyi í je dee dee. Inɛ ɲa iyi à waa kpã ɲe iju, á sã ɲɲa ijuukpã. ⁷ Nɔ inɛ iyi ì waa ye ijuukpã ɲau á mu ɲɛ kusimi do awa taka nwa. Iyi be á cei si waati iyi Lafɛɛ Jesu á faata wa hai lele do amaleka ilu gbugbãe ɲa. ⁸ Á naai do ina sásá ku ba ku kpã inɛ ɲa iyi a kù mà Ilaaɔ iju, aɲa iyi a kù waa jirima laabaau jiidai Lafɛɛ nwa Jesu. ⁹ Gbese iyi aa sã ɲɲa ɲɲui í je nfe ku ce hee do ajɔ fei. Aa fɛɛfɛ do Lafɛɛ Jesu do si amboe ilu gbugbãe ¹⁰ si waati iyi á nyi wa ku je ilu jirima bi inɛ ɲa iyi à je tɛɛ, nɔ inɛ ɲa iyi à dasie naane ɲa fei aa maa cɔɔ do beɛɛɛ si ajɔ ɲɲu. Inɛ taka ɲɲe aa wa inɔ ɲɲa ɲa, domi ì dasi seɛda iyi à je ɲɲeu naane ɲa.

¹¹ Na ɲɔi í ce à waa ce kutɔɔ ajɔ fei na iri ɲɛ. À waa tɔɔ Aɔ Lafɛɛ nwa ku jɔ ì je kuwɛɛ ɲɲe dee dee si bei í jɔ

inɛ ɲa iyi à gbɔ kukpɛɛ a ce. Nɔ à waa tɔɔ má gbugbãe ku jɔ ì ce jiidai iyi ì waa dasi idɔ ɲa nɔ ku jɔ kookoosui naane ku dasi ɲɛ ku kɔ. ¹² Beɛbe irii Lafɛɛ nwa Jesu á baɔ amboe hai bi tu ɲe, nɔ inɛ mɔi baɔ amboe hai bi tɛɛ ɲa, do saabui didɔi Ilaaɔ do Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi.

2

Woo ce laalo

¹ Inɛ inɛ nwa ɲa, í jɔ n fɔ ide i kubaai Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi do kutɔtɔɔ nwa do ɲɲu ajɔ. Ñ wa n tɔɔ ɲe ² i maà jɔ idɔ ɲɲe ku dede ɲya ɲya bii inɛ gɔ ɲa à ni ajɔi Lafɛɛ í to wa tā. Nɔ ì maà jɔ ku mu ɲe biti bii à ce waliie walakɔ waazɔe, walakɔ baa bii à ni awai à kɔɔ beɛbe. ³ I maà jɔ inɛ gɔ ku dɪ iju ɲɛ si ide kãma. Ajɔi Lafɛɛu ku bei ku to wa inɛ nkpɔi á fũsi naane ku dasie awo. Si anyii ɲɲu, inɛ iyi wa ba Ilaaɔ jau á faata wa, ɲɲu iyi í je amai nfe ku ce. ⁴ Mbɛɛi Ilaaɔi wa je. Á so arae ku re mii fei, nɔ ku kɔsi Ilaaɔ do mii iyi inɛ ɲa à waa tɔɔ fei. Kpasɛi Ilaaɔ mɔm nii á koo ku buba ku maa kpe arae Ilaaɔ.

⁵ I kù ye gigi iyi ñ sɔ ɲɛ ideu ihɛ tā waati iyi ñ wa bi tu ɲe? ⁶ Amma titã ngɔgɔ wa ganjie ku naa nsei, ì nɔ ì mà sãa sãa mii iyi í je ɲa. Si beɛbe, kaa naa bii kù je waatie í to. ⁷ Ntɔ ntɔ laalo wa ce tā si asii, amma í gbe inɛ iyi wa ganjieu ku nɛ ku bei ku fita gbugbãa. ⁸ Si anyii ɲɲu, inɛ iyi wa ba Ilaaɔ jau á faata wa nɔ amboei kunaai Lafɛɛ Jesu ku kpa irie. Jesuu, ɲɲui á kpa do fufui geɛɛ. ⁹ Inɛ iyi wa ba Ilaaɔ jau á naai do gbugbãi Seetam, nɔ ku ce maamaake dimi ikã ikã fei do dobu dobu ɲa ku dɪɔ ijui inɛ ɲa. ¹⁰ Á nɔ ku ce laalo dimi ikã ikã baa yooma fei ku dɪɔ ijui inɛ ɲa iyi à waa bɔ nfe ku ce. Aa ce nfe domi a kù ne kubii ntɔu iyi á faaba ɲa. ¹¹ Nɔi í jɔ Ilaaɔ á samba banlala nla nla wa si ɲa ku ba a ya dasi ibo naane. ¹² Beɛbe mɔi inɛ ɲa iyi à kù

dasi ntɔ naane, nɔ à waa ce laalɔ do inɔ didɔ, aa so taale dei.

À cica ɲei i baɔ faaba ɲa

¹³ Inɛ inɛ nwa ɲa, inɛ iyi Lafɛɛ í bi, à nɛ ka ya maa saabu Ilaaɔ waati kãma fei na iri nɲɛ, domi Ilaaɔ í cica ɲɛ hai sintɛɛ i baɔ faaba ɲa do gbugbã Hundɛɛ, do naane nɲɛ iyi ì nɛ si ntɔu ɲa. Hundɛu nɲui í jò ì je inɛ kumá ɲa. ¹⁴ Mii iyi Ilaaɔ wa le mbɛ waati iyi í kpe ɲɛ do laabaau jiidau iyi à sisi nɲɛ, ku ba i nɛ ikpɛ si amboei Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi. ¹⁵ Na nɲu, inɛ inɛ nwa ɲa, i leekí dim dim i mu ide ɲa iyi à kɔ ɲa si geledɔ gele walakɔ si tia nwau.

¹⁶ Nɔ Ilaaɔ Baa nwa, nɲu iyi í bi wa, nɔ do saabui didɔɛ í mu nwa gbugbã iyi kù nɛ kɔɔ do kpãa ku cɔ jiida, nɲu do Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi takɛ ¹⁷ a mua idɔ nɲɛ gbugbã, nɔ a jò ì leekí si dim dim i ceɔ icɛ jiida do ide jiida fei ɲa.

3

Pɔlu í ni a cea aɲa kutɔɔ

¹ Iyi í gbe, inɛ inɛ nwa ɲa, i ce nwa kutɔɔ ɲa ku ba ideí Lafɛɛu ku fangaa gbãa gbãa nɔ inɛ ɲa a mà bɛɛɛɛ, si bei i ce si anini nɲɛ. ² I ce kutɔɔ ɲa ku ba Ilaaɔ ku nɲa wa hai si awãi amanɛ laalɔ hai nɛ iri ɲau, domi kù je inɛ feii wa dasi ideu naane.

³ Amma Lafɛɛ ilu naanei. Á mu nɲɛ gbugbã nɔ ku degbe ɲɛ na irii Seetam, inɛ laalɔ. ⁴ Lafɛɛ í jò à dasi ɲɛ naane. À mà iyi mii iyi à jilɛ nɲɛu ì waa coo ɲa, nɔ bɛɛbei aa ce i maa koo ɲa.

⁵ Nɔ Lafɛɛ ku jò kubii Ilaaɔ ku kɔɔsi si idɔ nɲɛ do temua iyi Kirisi takɛ wa mu nwa.

Í sɪa amanɛ ku ce icɛ

⁶ Inɛ inɛ nwa ɲa, à waa tɔɔ ɲɛ do irii Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi, i jìɔ kpaasi woo dasi Jesu naane baa yooma fei iyi à je ilu ika ɲa nɔ a kù waa too si kukɔsi iyi à na ɲɛu. ⁷ Inɛ taka nɲɛ ì mà ɲa iyi í sɪa i sisi daa nwa ɲa. Í sɪa i sisi daa nwa ɲa domi a kù je kuwɛɛ

nwa si anini nɲɛ do ika. ⁸ A kù jò inɛ gɔ ku wo wa nfe nfe hai sã fia, amma à ya ka maa ce icɛi ntɔ ntɔ alɛɔ daakɔ hee ka gbɛɛji ku ba ka maà je asoi inɛ gɔ. ⁹ Kù je a ni a kù nɛ kpãaɛ, amma à bi awa taka nwa ka nyisi ɲɛ yaase jiida iyi inɛ mɔ aa yɔkɔ i sisi, ¹⁰ domi baa waati iyi à wa bi tu ɲɛ à sɔ ɲɛ à ni, inɛ iyi kù bi icɛ ku ce, kù nɛ a jò lafɛɛ ku je.

¹¹ Wee à gbɔ iyi inɛ gɔ nɲɛ ɲa ilu ika ɲai iyi a kù waa ce ngɔgɔ í gbe wɔbia ku gũ. ¹² À waa sɔ amanɛ dimi bɛɛɛ ɲa a tɔɔ ɲa suuru na irii Lafɛɛ Jesu Kirisi, a ya ce icɛ ku ba a wo ara ɲɲa.

¹³ Amma inɛ inɛ nwa ɲa, i maà ya gbɛɛji do jiida ku ce. ¹⁴ Inɛ iyi í kɔ ku gbɔ ide iyi à kɔ si tiau ihɛ ì laakɛ ɲa nɔ i maà jò ngɔgɔ ku kosi ɲɛ do nɲu, ku ba anyɔ ku muu. ¹⁵ Amma do nɲu fei i maà ti i dooaa bei mbɛɛ, amma i nyisiɛ kpãa bei inɛ nɲɛ.

Fɔɔi ankãanyɪ

¹⁶ Nɔ Lafɛɛ, nɲu iyi í je icui laakai ku sũ, ku mu nɲɛ laakai ku sũ waati kãma fei si mii iyi í ba ɲɛ fei. Lafɛɛ kù wɛɛ do inɛ fei.

¹⁷ Amui Pɔlu, ñ ce ɲɛ fɔɔ. Fɔɔu ihɛ, do awãi amu takam nii ñ kɔɔɔ. Nɲui í je sɛɛdam si tiam ɲa fei. Kukɔm nii mbɛ.

¹⁸ Nɔ didɔi Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi kù wɛɛ do inɛ fei.

Tia sinte iyi Pɔlu í kɔa Timotee

Pɔlu í ce Timotee fɔɔ

¹ Amu Pɔlu n wa n ceɛ fɔɔ, amu iyi n je woo bei Jesu Kirisi. Ilaaɔ woo faaba nwa do Jesu Kirisi, nɲu iyi à waa cɔ kp̄aaɛ, aɲai à jilɔɔ si n je woo be.

² N̄ ceɛ tiaɯ ih̄ɛ wai Timotee, aɯɔ iyi ì yɛ bei ama abím si kp̄aaí naane ku dasi. Ilaaɔ Baaba do Jesu Kirisi Laf̄ɛɛ nwa a ce araareɛ a muue did̄ɔ do laakai ku s̄u.

I ce laakai woo kɔsi cio ilu ibo ɲa

³ Nsei, n̄ bi i buba Ef̄ɛɛzu si bei n̄ s̄ɛ wo si waati iyi n̄ bɔ ilɛ Mased̄oni. Ine gɔ ɲa à wa be iyi à waa kɔ ine ɲa si cio mmu. Ganji ɲa. ⁴ S̄ɔ ɲa a maà ti a dasi laakai ɲa si ide ɲa iyi ine ɲa à bu à waa fɔ do irii bala nwa ɲa iyi à ya maa dɛ ku mà. Nɲu ɲau bei wa naaɔ kakɔɔ ɲa wa, kaa nɔ kù mua ine ɲa gbugb̄a si naane ku dasi ɲa icei Ilaaɔ ku bei ku bɔ waju. ⁵ Amma mii iyi à waa le à waa s̄ɔ ɲɛò ideu ih̄ɛí í je kubi nɲɛ ku k̄ɔsi, kubi iyi wa naa hai si id̄ɔ iyi í má, do id̄ɔ hai ne taale. ⁶ Wee ine gɔ ɲa à yaa hai si ideu ih̄ɛ nɔ à koo à lɔ si kakɔɔ nfe ku ce. ⁷ À bi aɲa a je woo kɔ ine ɲa si cioi woodai Ilaaɔ, amma aɲa taka ɲa a kù mà yaasei ide iyi à waa fɔ baa do iyi à waa fɔɔ do naane nla nla.

⁸ Awa à mà iyi wooda í s̄ia bii amane ɲa à waa ceò ice si bei í jɔ. ⁹ Nɔ à mà iyi a kù jilɛ wooda na ine dee dee ɲa. À jilɔi na woo donda wooda ɲa, do hai gbɔ ide ɲa, do ilu dulum ɲa, do ine ɲa iyi a kù mà beɛɛɛ Ilaaɔ walakɔ mii ɲa iyi à je tɛɛ, do ine ɲa iyi à waa kpa iyeò baa ɲa ɲa, do woo kpa ine ɲa, ¹⁰ do woo ce sakara ɲa, do inem̄akɔ ɲa iyi à ya maa s̄uò nje, do ine ɲa iyi à waa ce ine ɲa ile à waa ta, do woo s̄ɔ ibo ɲa, do woo ceekpe si ibo ɲa, do ine ɲa iyi à waa ce mii baa yooma fei iyi

kù waa too si cio jiida. ¹¹ Cio jiidau í naai hai si laabaau jiida iyi à daam si aɯɔ. Ilaaɔ ilu amboei iyi í ya weea ine ɲai laabaau jiidau wa f̄aa.

Í saabu Ilaaɔ na araareɛ

¹² N̄ saabu Jesu Kirisi Laf̄ɛɛ nwa, nɲu iyi í muum gbugb̄a n̄ ceò icem. N̄ saabue si na iyi í jò í kam ilu naane nɔ í cicaam si icɛɛ, ¹³ baa do iyi n̄ ya n maa n fɔ laalɛ wo nɔ n̄ ya n maa n kp̄aa iju nɔ id̄ɔak̄ɔm ci ya j̄i. Do nɲu fei, í ce araarem si bei n kù mà mii iyi n̄ wa n ce, si na iyi í jò n kù dasie naane wo. ¹⁴ Nɔ wee did̄ɔi Laf̄ɛɛ nwa í caa sim, nɔ í jò n̄ dasie naane nɔ n̄ ne kubii ine ɲa. ¹⁵ Ide ilu naanei iyi í jò í yɔ aɯɔ í gba ɲa mam mam. Ideu wee. Jesu Kirisi í naai si andunya ku faaba ilu dulum ɲa. Amui n̄ re ɲa do dulum, ¹⁶ amma Ilaaɔ í ce araarem ku ba Jesu Kirisi ku yɔkɔ ku nyisi temua hai ne k̄ɔɛ si amu iyi n̄ je ine ngboi ilu dulum ɲa. Nɔ n̄ bi n̄ jɛa ine ɲa iyi aa na a dasie naane a ba kuwɛɛ hai t̄a yaase jiida. ¹⁷ Ilaaɔ nɲu ak̄ai í je ilaalu hee do ajɔ fei, ci ya ku nɔ a ci ya yɔɔ do iju. Ka saabue nɔ ka mà beɛɛɛ hee do ajɔ fei. Ami.

¹⁸ Timotee amam, ide iyi n̄ wa n̄ jilɛɛ wee si bei à ce waliie wo na iriɛ. J̄ò idei waliuu ku je j̄ineɛ iḡuɛ iyi aa maa jabuò ì ceò iḡu jiida. ¹⁹ Leek̄i dim dim si naane ku dasie nɔ í maà ce nk̄ama iyi á jò id̄ɔɛ ku ye taaleɛ. Amma ine gɔ ɲa ngu ɲa à kɔ ku gbɔ lasabu jiida iyi id̄ɔ ɲa wa s̄ɔ ɲa nɔ à jò naane ku dasi ɲa í ce nfe. ²⁰ Si inɔ ɲai Himeneɛ do Alesandu à wa, nɔ n̄ so ɲa n̄ daa Seetam si aɯɔ ku ba a mà iyi kù s̄ia a maa fɔ laalɔi Ilaaɔ.

Idei kutɔɔ

2

¹ Mii sinte iyi n̄ wa n̄ tɔɔ ɲɛí í je í ya ce kutɔɔ ɲa. Mii iyi ì ne bukaataɛ fei, i ya tɔɔ Ilaaɔ ɲa nɔ i ya ce kutɔɔ na irii ine fei ɲa nɔ i ya saabu Ilaaɔ na iri ɲa ɲa. ² Nɔ i ya ce kutɔɔ ɲa na irii ine ngboi ile ɲau hee do inɛí anyi ɲa ɲau fei, ku ba ka yɔkɔ ka je

andunya nwa do laakai ku sū, nō ka ya ce kuwεε jiidai ku ba ine ηa a mà bæεrei Ilaađ. ³Dimii kutō bæεbei í sła nō í ya dōa Ilaađ woo faaba nwa si. ⁴Í bi bæεbei domi í bi ine fei ku ba faaba nō ku mà ntō. ⁵Ntō ntō Ilaađ akāi í wεε, nō ine akā moi í wa si afei Ilaađ do amanε ηa ku ba ku jō amanε ηa a dō do Ilaađ. Lafεεu nηui í je Jesu Kirisi, nηu iyi í baa í je amanε, ⁶nō í na arae ku yađ ine fei hai si dulum dεε. Bæεbei si waati jiidæ í nyisi wa iyi Ilaađ í bi amanε fei ku ba faaba. ⁷Na nηui Ilaađ í cicaam n je woo waazo do woo bæ, nō n kō dimi mmu ηa si cio si ide ntō nō n sđ ηa a dasi Jesu naanε. Ntōi n wa n fō n kù wa n sō ibo.

⁸Na nηu, tengi bii à ya ce kutō ηa fei, bii inemākō ηa à wu awō lele à waa ce kutō, n bi ku ya je do ido kumá, idōkō do kakō ku màa ya wasi.

⁹⁻¹⁰Bæεbe moi n bi inaabo ηa a ya dasi jine ku ne bæεε ηa si azaka. Í sła booda nηa kú je kookoosu jiidai si bei í jō inaabo ηa iyi à ni aηa à mà bæεrei Ilaađ a ya ce, ku màa ti ku je do iri kubai faayi walakō do sabai wura ηa walakō do lege ηa, nō a màa ya dasi jinei fia nkpō nkpō. ¹¹Í sła inaabo ηa a gbō ciou si laakai do jirima mam mam. ¹²N kù je inaabo ηa a kō si cio walakō a je ine ngboi inemākō ηa. Amma í sła a ya màa koko. ¹³N wa n fō bæεbei si na iyi í jō Adamui Ilaađ í tako í taka í bei í taka Efa. ¹⁴Nō kù je Adamui Seetam í dī ijuε. Ijui aboei í dī nō abou í kua woodai Ilaađ. ¹⁵Amma inaabo ηa aa ba faaba si kpāai ama ku bí bii à waa mu ara ηa nō à leekí si kpāai naanε ku dasi do kubi do kuwεε iyi í má.

Inε ngboi inei igbei Jesu ηa

3

¹Ide ilu naanε wee. Bii ine gō í bi nηu ku je ine ngbo si igbei inei Jesu ηa, ice jiidai í bi. ²Í sła lafεε ku màa ne taale gō nō ku ne abo akā lege lege,

si anyiε nō ku je ine gō iyi í ya saku nō ku mà arae, ku màa je amanε yaka yaka, amma ku je ine gō iyi í ya yaεε ine njoo ηa nō ku je ine gō iyi á yākō ku kō ine ηa si cio. ³Nō ku màa je woo mō atē walakō woo bi ija, amma ku je ilu suuru iyi wa de laakai ku sū, nō ku màa je woo bi fia yaamō. ⁴Nō ku je ine gō iyi í nō kpasεε mam mam, nō amae ηa à ya jirimae nō à mà bæerei ine ηa. ⁵Ntō ntō, bii ine kù mà bei á ce ku mu kpasēi nηu takae, beirei lafεε á ce ku mu inei igbei Ilaađ ηa. ⁶Nō kù sła ku je ine iyi í dasi Jesu naanε titō titō, domi á yākō ku na ku ne faau nō Ilaađ á ye taaleε bei í ye taalei Seetam. ⁷Si anyii nηu, í sła hai dasi Jesu naanε ηa a màa je seeda jiidæ ku ba a màa dondaε, nō ku màa na ku dasi cεkūm dii Seetam.

Woo ce icei igbei inei Jesu ηa

⁸Bæεbe moi woo ce icei igbei inei Jesu ηa á sła a je ine ηa iyi à ne bæεε, a màa ti a je ilu gele minji ηa, walakō woo mō atē yaamō, walakō woo de fia do bisi laalō. ⁹Amma í sła a leekí dim dim si naanε ku dasi do ido iyi í má. ¹⁰Nō í sła a cō laakai nηa titā. Bii à ye a kù ne taale gō a bei a lōsi ice nηa ku ce. ¹¹Bæεbe moi í sła abo nηa ηa a je ine ηa iyi à ne bæεε, nō a màa je woo sō irii ine, amma a je woo gaya ηa iyi à ne naanε si mii fei. ¹²Í sła woo ce icei igbe ηau a je ilu abo akā lege lege nō a je ine ηa iyi à nō ama nηa ηa do inei kpasē nηa ηa mam mam. ¹³Woo ce ice ηau, bii à waa ce ice nηa do inō akā aa ne bæεε si kuwεε nηa, nō aa ne ido ku buba ntō ntō si naanε ku dasi iyi Jesu Kirisi wa mu nwa.

Asii nla nla

¹⁴N dasi ido n naa n yeε, amma n kœ tiau ihē wai ¹⁵ku ba baa bii í na wa kpεi, i mà bei í jō inei nyaanzei Ilaađ ηa a màa neđ ara nηa, waatō inei igbee ηa, nηu iyi í je icui kuwεε. Igbœui í ye bei sœbei ntōu do gbugbæ. ¹⁶Do ntō, ine gō kù wεε iyi

á yǎkɔ ku jā kulai asiii kpāai Ilaaḥ ku tǎɔ nwa.

Kirisi í baa í je amanɛ nɔ à yǎɔ,

Nɔ Hundei Ilaaḥ í jǎ à mà iyi inɛ dee deei.

Amaleka ŋa mǎ à yǎɔ.

À waaɔɔ ideɛ si dimi baa yooma fei.

Nɔ à dasi ideɛ naanɛ si andunya.

Nɔ à soo lele í nyi si amboeɛ.

Woo kǎsi cio ilu ibo ŋa

4

¹ Hundei Ilaaḥ í fǎ dee dee í ni si awaatii ankāanyi inɛ gɔ ŋa aa jǎ kpāai naanɛ ku dasi, a máa jirima ideɛ woo dǎ ijui inɛ ŋa do kukǎsii Seetam. ² Dimii kukǎsi ŋɔ waa naai hai bi ilu muafiti ŋa do woo sǎ ibo ŋa. Inɛ ŋau à lele idǎ ŋɔ hee ci ya ye taale ŋɔ má. ³ Amanɛ dimi bɛɛbɛ ŋai à ya ni kù sǎ inɛ ŋa a so ŋje. Nɔ à ya nyi a ni má ije gɔ ŋa à wɛɛ iyi kù sǎ inɛ ŋa a jǎɔ, baa do iyi ije ŋau Ilaaḥ í taka ŋai ku ba woo dasiɛ naanɛ ŋa iyi à mà ntǎu a ya jǎɔ do saabu ajǎ. ⁴ Nkāma kù wa si iyi aa nyǎ, domi mii iyi Ilaaḥ í taka fei mii jiidai, nɔ í sǎ ka gba fei ndɛɛ do saabu. ⁵ Ntǎ ntǎ, mii fei í mái bii à waa ceǎ ice do yaase bei ideɛ Ilaaḥ í fǎ do bii à waa ce kutǎɔ.

Woo ce ice jiidai Jesu Kirisi

⁶ Bii ì waa kǎa woo dasi Jesu naanɛ ŋa si bisiu ihɛ, aa je woo ce ice jiidai Jesu Kirisi, nɔ naanɛ ku dasi do ideɛ kukǎsi jiidai iyi ì waa too si á yei bei ije iyi ì waa na hundee. ⁷ Amma kǎsi ará hai ne yaase ŋa iyi a kù waa too si ideɛ Ilaaḥ. Hanya í ce kuwɛɛɛ si bei á dǎa Ilaaḥ si. ⁸ Ntǎi, iceɛ ara aranfāani kù la, amma ideɛ Ilaaḥ ku leekǎ si í ne aranfāani si mii fei, domi si bei à ne kuwɛɛi nsei do ti ala. ⁹ Ide iyi à fǎu bɛ ide ilu naanei iyi í jǎ i yǎ awǎ i gba ŋa mam mam. ¹⁰ Na ŋɔi í ce à jabu à waa ceǎ ice, domi kpāa ku cǎ nwa si Ilaaḥi í wa, ŋɔu iyi í je icui kuwɛɛ, nɔ í je woo faabai inɛ fei, woo dasi Jesu naanɛ ŋa mǎm nii à re.

¹¹ Sǎ ŋa a jirima mii ŋau ihɛ nɔ i kǎ ŋɔa si cioɛ. ¹² Maà ti í jǎ a dondaɛ na awaasǔ ku jɛɛ, amma jǎ i nyisi woo dasi Jesu naanɛ ŋa yaase jiidai si ide ku fǎɛ, do kookoosui kuceɛ, do kubie, do naanɛ ku dasiɛ, do dee dee ku jɛɛ. ¹³ Hee n maa n to wa, hanya í ka kukǎi ideɛ Ilaaḥ, nɔ i kǎ inɛ ŋa si, nɔ i ce waaɔɔɛ. ¹⁴ Maà ti í ce atafii si amua iyi í wa sie, iyi Hundei Ilaaḥ í muɛɛ si waati iyi à ce walii na irie nɔ inɛ ngboi igbei Jesu ŋa à lee awǎ si iri. ¹⁵ Laakai fei ku wa si ideu ihɛ, nɔ i naa arǎɛ mam mam ku ba inɛ fei ku ye waju ku bǎɛ. ¹⁶ Ce laakai do bei ì waa je kuwɛɛɛ do cio iyi ì waa kǎ si nɔ i ya maa temua si. Bii ì waa ce bɛɛbɛ, aa ba faaba, awǎ do inɛ ŋa iyi à waa gbǎ ideɛ.

Iseɛnei woo dasi naanɛ ŋa ŋɔ duusǎɔ

5

¹ Maà ya fǎ si mǎkǎ ngbo ŋa ide do gbugbǎ, amma jǎ i ba ŋa ide ku fǎ kpele kpele bei baai awǎ takǎɛ. Nɔ i cea awaasǔ ŋa bei ifǎɛ ŋa do igbǎɛ ŋa, ² abo ngbo ŋa mǎ bei iyeɛ ŋa, nɔ inaabo saatarara ŋa mǎ i ce ŋɔa bei weɛɛ ŋa, daaɛ fei kù má bi tu ŋa.

³ Gbǎa jaaḥ ŋa nɔ i mà bɛɛɛɛ ŋɔa, ŋɔa iyi à je jaaḥ do ntǎ. ⁴ Amma bii jaaḥ gǎ í ne amu ŋa wala tǎku ŋa, í sǎ amaɛ ŋau a woo bei ŋɔu mǎ í tako í ce ŋɔa. Bii à waa ce bɛɛbɛ à waa cea Ilaaḥ icei, nɔ ŋɔu á dǎa Ilaaḥ si. ⁵ Inaabo iyi í je jaaḥ do ntǎ nɔ kù ne inɛ gǎ iyi á woo, kpāa ku cǎɛ fei si Ilaaḥi í ya wa nɔ í ya maa ce kutǎɔ ku maa tǎɔ sobie dasǎɔ idǎ. ⁶ Amma jaaḥ iyi wa je andunyaɛ do faayi í ye bei iku baa bii í wɛɛ si hundee. ⁷ Ide ŋa iyi aa ya maa sǎ ŋa mbɛ ku ba inɛ gǎ ku maà ye taale ŋɔa. ⁸ Inɛ iyi kù waa gbǎa nyaanzeɛ ŋa, iyi í re mǎm inɛi kpasɛɛ ŋa, lafɛɛ í kǎsi naanɛ ku dasi, nɔ laalɔ ku jɛɛ í re baa hai dasi Jesu naanɛ.

⁹ Maà ti i kò irii jaað gò si tia bii à ya kò irii jaað ña * bii kù je lafëe í ne adò kita, nò kù je ilu məkò akā, ¹⁰ nò ku je iné gò iyi à waa je seedai ice jiiðae. Nò ku je inaabo iyi í mà amu ña ku mu, nò ku je iné gò iyi í ya yaae iné njoo ña nò ku wié kutei woo dasi Jesu naane ña †, nò ku ya sobi iné ña iyi a wa si wahala, nò kù je iné gò iyi í ya ce ice jiiða baa yooma fei.

¹¹ Amma maà ti i doo jaað saatara ña si inoi jaað ña, domi waati iyi kubi á tale ña aa ce Kirisi atafii, aa bi a so məkò ¹² nò aa je ilu taale ña si na iyi í jò a kù ceò ide iyi à wāu ice. ¹³ Si anyie nò aa ne ìkà a ya maa dabii dabii kpasē do kpasē. Iyi í re mòm, aa ya maa sò irii iné ña nò a ya maa gū wəbia nò aa je woo sisi ide ña. ¹⁴ Na nñu ñau bei í jò ñ bi jaað saatara ña a so məkò a bí ama, nò a dasi kpasē ñña iju jiiða, ku ba a maà na a mua mbee nwa ña kpāa a fə laalə nwa. ¹⁵ Ntə ntə jaað ñau, gəgə ña à yaa tā à waa too kpāai Seetam. ¹⁶ Amma bii woo dasi Jesu naane gò í ne jaað ña si nyaanzee, í sła ku sobi ña, ku maà ti ku kaa igbei inei Jesu ña asou ku ba igbeu ku yəkò ku sobi jaað ña iyi a kù ne iné gò.

¹⁷ Si anyii nñu, iné ngboi igbe ñau iyi à waa ce ice jiiða, í sła i doo ña ilu beere iyi à ne aranfaani nla nla. Iyi í re mòm nñui í je iné ña iyi à waa ce kookaai si waazo do cio ku kosi. ¹⁸ Kukosi idei Ilaað wa fə í ni, i maà ti i dñ gelei kete iyi wa jojo si bilee wa nya yəyəe. Nə wa fə má í ni, woo ce ice í ne kpāa ku gba fiae. ¹⁹ Bii à aa à sōe taale iyi iné ngboi igbe gò í ce, maà ti i jesi ideu, bii kù je amane minji wala mēeta í je seedaē. ²⁰ Iné ña iyi à waa ce dulum, sō ña si wajui inei igbe ñau fei ku ba iné ña iyi à gbe a ce njo.

²¹ Ñ wa n təe si wajui Ilaað do

Jesu Kirisi do si wajui amaleka kumáe ña, gbə idei kukosi ihē, maà ti i ce njoii iju iné gò. Nò i maà ti i ce ngəgə na kubii kpaasi. ²² Maà ti i saasa í lea iné gò awə si iri ku ba i maà ne ikpē si dulum dii iné gò. Fa araē hai si dulum.

²³ Maà ya mə inyi nñu akā, amma i ya mə vēe keeke na baanii inəe si na iyi í jò i ci ya fə bō.

²⁴ Dulum dii iné gò ña í ya fitai gbasasa a bei a kiiti ña. Amma ti iné gò ña í ya fitai do ankāanyi. ²⁵ Beēbe məi ice jiiða mə í ya fitai gbasasa, nò baa bubue iyi a kù yəə waati beēbe, kaa manji do ajo fei.

6

¹ Iné ña iyi à je aru fei í sła a doo lafëe ñña ña ilu jirima ña si mii fei, ku ba iné gò ku maà ba faya ku fə taalei irii Ilaað waləkə kukosi nwa. ² Aru ña iyi à ne lafëe woo dasi Jesu naane ña a maa donda ña a ni aña à je saa na saabui Lafëe. Amma si na iyi í jò iné ña iyi à waa je aranfaanii ice nñau à je woo dasi Jesu naane ña iyi Ilaað í bi, nñui í jò í sła a ce ñña ice ku re. Mii iyi í sła i waazo ñña mbe nò i kò ña si cioe.

Kukosi ibo do amani jiiða

³ Iné iyi wa kəa iné ña si cio mmu gò nò kù waa too ide ntəi Lafëe nwa Jesu Kirisi iyi á jò ka mə beereí Ilaað, ⁴ lafëe ilu faau nla nla, kù mà nkāma. Amma wa ce bōi kakəə do ide ku fengee. Nə hai bei igu do ija do arabu wa naa, nə nñui í ya jò iné ña a ci ya naane nje. ⁵ Nə í jò irii iné ña í sinda a kù mà ntə, à ya maa ce kakəə hai ne kəə. À tamaa kpāai idei Ilaað ku too á ce ña ilu amani ñai.

⁶ Ntəi, kpāai idei Ilaað ku təə amani nla gəi, bii amane í saabu si mii iyi í ne. ⁷ Ntə ntə, a kù naaə nkāma wa si andunyau ihē, nə beēbe

* **5:9** tia bii à ya kò irii jaað. Si tiau bei à ya kò irii jaað ña iyi à jesi aña a maà so məkò má nò a na kuwəe ñña a ce ceò Ilaað ice hee kəoi kuwəe ñña. Añai inei igbei Jesu ñau à ya na bukaatai mii iyi à ne.

† **5:10** ku wié kutei woo dasi Jesu naane ña Bi Zuifu ña bii iné gò í naa kpasē ñña à ya wiəaa kutēi bei awa mə à ya ka muua iné inyi ku mə. Amma bi Zuifu ñau, arui í ya wié kutei iné njoo.

māi a kaa ka neò nkāma. ⁸ Na n̄ju, bii à ne ije do nyau ŋa á s̄la ku to wai wo. ⁹ Amma in̄e ŋa iyi à waa bi aŋa a je ilu fia nla, à ya dasi kulelei, nò bine laalo nkpò nkpò hai ne yaase a mu ŋa bei cekūm nò ku s̄si ŋa si ina iyi ci ya ku a ce nfe. ¹⁰ B̄ebei á ce si na iyi í jò kubii fiái í je icāi laalo ikā ikā baa yooma fei. N̄ju in̄e gò ŋa à l̄si ku de hee à yaa hai si kpāai naane ku dasi, à baa à dasi ara n̄ja si kpāai wahala.

Iyi Pòlu í dasi Timotee ku ce

¹¹ Amma awò iyi ì je ti Ilaaḍ, saa mii ŋau be fei. Nò i lele kpāai dee dee ku je do b̄ebei Ilaaḍ ku mà do naane ku dasi do kubi do temua do daa didḍ. ¹² Jabu jiida si kpāai naane ku dasi. Leekí dim dim si kpāai kuw̄e hai tā si bei Ilaaḍ í kpee. Na kuw̄eui ì je seeda jiida si wajui in̄e nkpò. ¹³ N̄ wa n s̄e si wajui Ilaaḍ, n̄ju iyi wa na mii fei kuw̄e, do si wajui Jesu Kirisi, n̄ju iyi í je seeda jiida si wajui P̄nsu Pilati, ¹⁴ jirima woodau, nò kuw̄e ku maà ne riisi do taale gò hee ku toò ajò iyi Laf̄e nwa Jesu Kirisi á faata wa. ¹⁵ Ilaaḍ, n̄ju iyi í je icui inò didḍ fei, á jò ajòu ku to wa si waatie. N̄ju akā lege lege í ne yiiko si mii fei, n̄ju í je ilaalui ilaalu ŋa, do Laf̄e laf̄e ŋa. ¹⁶ N̄ju akāi í je in̄e iyi ci ya ku. Nò í wa si inya kumá iyi in̄e gò kaa yòkò ku maai si. In̄e gò kù yòò, nò in̄e gò kaa yòkò ku yòò mòm. N̄ju í ne b̄ebei do gbugbā iyi ci ya tā. Ami.

¹⁷ S̄s̄ ilu amani ŋa a maà ti a t̄ò fufu, nò naane n̄ja ku maà wa si amani iyi á na ku tā, amma a jò naane n̄ja ku wa si Ilaaḍ, n̄ju iyi wa mu nwa fei nd̄e do inò akā ku ba ka w̄e inò didḍ. ¹⁸ S̄s̄ ŋa a ce mii iyi í s̄la, a je ilu amani si jiida ku ce, nò a ya kp̄e in̄e ŋa amani n̄ja do inò didḍ. ¹⁹ B̄ebei aa singaa ara n̄ja amani jiidai ala iyi kaa beje nò a ba kuw̄e iyi í je kuw̄e do ntò.

²⁰ Timotee, ide iyi à dae si awòu, muu ku s̄la. Fa arae hai si ide nfe nfei andunya. Maà ce kakòò do in̄e

ŋa iyi à waa tamaa aŋa à ne kumà. ²¹ Kumàui in̄e gò ŋa à waa ni aŋa à ne, n̄ju í jò à nyò hai si kpāai naane ku dasi.

Didḍi Ilaaḍ ku w̄e do in̄e.

Tia minjisia iyi Pɔlu í kɔa Timotee

Pɔlu í ce Timotee fɔɔ

¹ Amui Pɔlu, woo bei Jesu Kirisi si idɔɔbii Ilaaɔ. Ilaaɔ í dasim n sisi ideí kuwɛɛ iyi í wãɔ wa si anu akã nwa do Jesu Kirisi.

² Amui ñ kɔe tiaɔ ihɛ wa Timotee, awɔ iyi ñ bi jiidu nɔ ì ye bei ama abím si kpãai naane ku dasi. Ilaaɔ Baaba do Jesu Kirisi Lafɛɛ nwa a ce araareɛ a muue didɔ do laakai ku sũ.

Saabu do gbugbã ku mua

³ Ñ wa n saabu Ilaaɔ, nɗu iyi ñ wa n tɔɔ do idɔ hai ne taale si bei balam ña à tako à ce wo. Waati kãma fei ñ ya n maa n saabu Ilaaɔ na iriɛ, nɔ dasãɔ idũ fei ñ ya n maa n ye gigie si kutɔm. ⁴ Ñ wa n ye gigii kukpataɛ *, nɗui í jò ñ bi ku yeɛ ntɔ ntɔ ku ba inɔ didɔm nɔu ku kã. ⁵ Ñ wa n ye gigii naane ku dasi hai ne muafiti iyi ì ne. Dimiɛi ayie Loisi do iyee Enisi à neɔ. Ñ mà kam kam iyi awɔ mɔ ì nɔɔ. ⁶ Nɔi í jò ñ wa n yeɛ gigi iyi í sãa í ce ice do amua iyi Ilaaɔ í muɛɛ si waati iyi ñ lee awɔ si iriu, ⁷ domi Hundei iyi Ilaaɔ í mu nwa kaa jò ka ce njo, amma í ya jò ka ne gbugbã do kubi do ara ku mu.

⁸ Na nɗu, maà ti í ce anyoi seɛdai Lafɛɛ nwa ku je, nɔ í maà ya ce anyoi amu takam, amu iyi ñ wa ile piisɔ na iriɛ. Amma jò í jesi awae ka ye ijuukpã ajɔ na irii laabaau jiidau nɔ í maa neɔ gbugbã iyi Ilaaɔ í muɛɛ. ⁹ Nɗui í faaba wa nɔ í kpe wa ka je inɛɛ ña. Kù je na ice nwa ña iyi à ce, amma si na iyi í jò nɗu takae í bi beɛbe na didɔɛ. Didɔɛu í jile nwai hai tako tako na anu akã nwa iyi à ce do Jesu Kirisi. ¹⁰ Nsei, kunaai woo Faaba nwa Jesu Kirisii í nyisi

wa didɔu. Jesu Kirisiui í kpa irii gbugbã iku nɔ í nyisi wa kuwɛɛ iyi ci ya tã na saabui laabaau jiidau.

¹¹ Ilaaɔi í jò ñ je woo be do woo kɔsi cio ku ba n sisia inɛ ña laabaau jiidau. ¹² Nɔi í jò ñ wa n ye ijuukpãu ihɛ. Amma anyɔ kù waa muum, domi ñ mà inɛ iyi ñ dasi naane ñ nɔ ñ mà kam kam iyi í ne gbugbã ku maa mu ide iyi í jòɔm nɔu hee ajɔu koo toɔ wa. ¹³ Ide ntɔu iyi ñ sisie, muu do naane jiidu do kubi iyi à ne si anu akã nwa do Jesu Kirisi. ¹⁴ Ide jiidu iyi à dae si awɔ, muu do gbugbã Hundei Ilaaɔ iyi í wa si wa.

¹⁵ Awɔ takae ì mà iyi inɛi Azii ñau fei à fũ sim awɔ. Si inɔ ña bei Fijeli do Heemɔjeni à wa. ¹⁶ Ilaaɔ kù ce araareɛ nyaanzei Onɛzifɔɔ domi í muum gbugbã ise feɛfelo. Kù nɔ kù ce baa anyoi iyi ñ wa piisɔ. ¹⁷ Iyi í to wa Romu mɔm í dɛdɛɛm nii do inɔ akã hee í koo í yem. ¹⁸ Nɔ Lafɛɛ ku jò Ilaaɔ ku ce araareɛ si ajoi kiituu. Awɔ takae ì mà sãa sãa ice iyi í ceem Efeɛzu.

Woo jabu jiidai Jesu Kirisi

2

¹ Na nɗu, awɔ amam, mua arae gbugbã si didɔ iyi à ne do anu akã nwa iyi à ce do Jesu Kirisi. ² Iyi ñ gbɔ ñ wa n fɔ si wajui ilu seɛda nkpɔu, daa ilu naane gɔ ña mɔ si awɔ, inɛ ña iyi aa yɔkɔ a kɔ inɛ gɔ ña mɔ si cio.

³ Ijuukpã iyi á naa sie bei amu mɔ fei, jò í jesi bei woo jabu jiidai Jesu Kirisi. ⁴ Sooge iyi í wa ikoi igũ ci ya ce wũai andunya bii wa bi ku ce idɔɔbii inɛ ngboe. ⁵ Woo ce gaasai ku sei kaa yɔkɔ ku ba ribai areɛ bii kù je í jirima woodae ña. ⁶ Beɛbe mɔi woo logoo iyi í ce ice do wahala nɗui á tako ku je amaaɛɛ *. ⁷ Lasabu si ide ña iyi ñ wa n fɔu ihɛ, nɔ Lafɛɛ á sobie í bei í gbɔɔ yaasei fei ndɛɛ.

* **1:4** ñ wa n ye gigii kukpataɛ Timotee í kpatai wo si waati iyi Pɔlu wa ne. Amma Pɔlu wa bi ku naa ku yɔɔ má ku ba inɔ ku fɔ nɗau ku kpa iri. * **2:6** Si tia nwo gɔ ña à ya ni, “beɛbe mɔi woo logoo á ce icei do wahala ku bei ku ba amaaɛɛ.”

⁸ Ye gigii Jesu Kirisi, tokui Davidi, iyi í j̄i hai si balɛu. Ideei í wa si laabaau j̄iidaui iyi ñ wa n waazo. ⁹ Na laabaau j̄iidaui ñ wa n ye ijuukp̄a hee à ðim do seseɛ bei woo ce laalo. Amma ideei Ilaaḏ si à ði. ¹⁰ N̄oi í j̄ò ñ wa n temuaḏ fei ndɛɛ na irii inɛ ña iyi Ilaaḏ í cicau, ku ba aña m̄a a ba faaba do saabui Jesu Kirisi, n̄o a nɛ ikp̄ɛ si amboeɛ iyi ci ya tā. ¹¹ Ide ilu naane wee.

Bii à ku do n̄ju, aa ka wɛɛ do n̄ju.

¹² Bii à temua, aa ka je bomma do n̄ju ajo.

Bii à n̄o à k̄osiɛ, n̄ju m̄a á k̄osi wa.

¹³ Baa bii à je hai nɛ naane ña, do n̄ju fei, n̄ju í je ilu naane,

Domi kaa ȳok̄o ku k̄osi araɛ.

Woo ce icɛ iyi kù waa ce anȳoi icɛɛ

¹⁴ Ye inɛ ña gigii ide ñau ih̄ɛ fei n̄o i k̄onk̄on du ña si wajui Ilaaḏ í ni a maà ya maa ce kak̄o si ide ña, domi dimii kak̄o bɛɛɛ kù nɛ aranf̄aani k̄ama, í gbe ku j̄ò inɛ ña iyi à waa gb̄o a ce nfe. ¹⁵ Ce kookaai i maa ce iyi aa baḏ saabu si wajui Ilaaḏ, bei woo ce icɛ iyi kù waa ce anȳoi icɛɛ, iyi í ya maa sisi ide nt̄oi Ilaaḏ dee dee. ¹⁶ Amma waasu ide ña iyi a kù nɛ aranf̄aani ḡo n̄o a kaa sobi inɛ ña si naane ku dasi n̄ja, domi inɛ ña iyi à waa ce bɛɛɛ à ya na a j̄ò Ilaaḏ a maa kooi. ¹⁷ Idei inɛ ñau bɛ í yei bei juu s̄ami iyi wa beje ara. Si in̄o n̄jai Himeneɛ do Filetu à wa, ¹⁸ aña iyi à j̄ò kp̄ai nt̄o n̄o à waa keke naane ku dasii inɛ nkp̄o domi à ni awaatii kuj̄ti iku ña í l̄o tā. ¹⁹ Do n̄ju fei, icui naane ku dasi nwa iyi Ilaaḏ í j̄ile do gbugb̄a kaa yaya. À mà iyi nt̄oi si na iyi í j̄ò kuk̄oi idei Ilaaḏ wa f̄o í ni, Laf̄ɛɛ í mà inɛ ña. N̄o í ni má, inɛ iyi wa kpe irii Laf̄ɛɛ fei ku saa laalo ku ce.

²⁰ Si ile nla jɛɛ dimi ik̄a ik̄ai í ya wa bɛ. À ce ḡo ña do wura, ḡo ña m̄a do is̄o f̄uf̄u. Inɛ n̄ju ñau bɛ aj̄oi j̄ingau nla ñai à ya ceḏ icɛ. Amma ḡo ña m̄a à wɛɛ má iyi à ce do am̄a, ḡo ña m̄a kaalei, inɛ n̄ju ñai à ya

maa ceḏ icɛi aj̄o fei. ²¹ Na n̄ju, inɛ iyi wa nya araɛ hai si laalo ña iyi ñ f̄o ideɛu fei, á yei bei jɛɛ iyi í nɛ bɛɛɛ. Á je inɛ iyi Ilaaḏ í cica ik̄a ku je tɛɛ mam mam, n̄o Laf̄ɛɛ á ȳok̄o ku ceḏ icɛ si na iyi í j̄ò í tā s̄oalu ku ceḏ icɛ j̄iida baa yooma fei. ²² Saa kubi nfe nfei awaas̄u ña, dɛdɛ kp̄ai dee dee ku je, do naane ku dasi, do kubi, do laakai ku s̄u, aw̄o do inɛ ña iyi à waa t̄o Laf̄ɛɛ do in̄o ak̄a. ²³ Amma maà ya ce kak̄o si mii iyi kù nɛ aranf̄aani do iyi kù nɛ yaase, domi ñ mà kam kam iyi n̄ju í ya na ku bí ija. ²⁴ N̄o wee kù s̄la woo ce icɛi Laf̄ɛɛ ku maa ja, amma í s̄la kù bi inɛ fei, n̄o kù je inɛ iyi á ȳok̄o ku k̄o si cio n̄o ku ya temua.

²⁵ Inɛ ña iyi a kù waa jesi ideei í s̄la ku ba ña ide ku f̄o do kúr̄o. Á ȳok̄o ku je Ilaaḏ á mu n̄ja kp̄a a kpaasiḏ id̄o n̄ja a mà nt̄o, ²⁶ n̄o laakai n̄ja ku baa, a gb̄a hai si taai Seetam, n̄ju iyi wa mu ña wo n̄o í j̄ò à waa ce id̄o b̄ie.

Waatii ank̄aanyi

3

¹ Amma í s̄la í mà ña iyi kuwɛɛ nwa á na ku gaabu si waatii ank̄aanyi. ² Amanɛ ña aa maa ce ideei iri n̄ja, lasabu n̄ja fei si fiaí á ya wa, aa je woo t̄o fufu, aa nyisi iyi aña à je nḡo, aa maa bu Ilaaḏ. A kaa jirima baa n̄ja ña, aa je gudulu ña, a kaa mà bɛɛɛ Ilaaḏ. ³ Aa je hai nɛ kubi ña, a kaa nɛ araareí inɛ ña, aa je woo s̄o irii inɛ ña, a kaa mà ara n̄ja, aa je inɛ ku gaabu ña, n̄o aa je mb̄eɛi woo ce j̄iida ña. ⁴ Aa je ilu zamba ña, a kaa nɛ lasabu j̄iida, aa nɛ faao. Aa bi faayii andunya ku re Ilaaḏ. ⁵ Aa maa too kp̄ai Ilaaḏ do gele, amma ilu muafiti ñai domi à k̄osi gbugb̄aɛ. Fa araɛ hai bi amane dimi bɛɛɛ ña. ⁶ Ḡo ña aa maa l̄o kpas̄e do kpas̄e ña a maa k̄amia inaabo hai donda kulele ña. Inaabo ñau, dulum du ña í caa n̄o à waa too bine ik̄a ik̄a fei. ⁷ Iju iyi í má fei inaabo bɛɛɛ ñau à waa de aña a mà nḡo, amma a kaa n̄o a mà nt̄o pai. ⁸ Si bei Zanɛsi

do Zambeesi à kəsi Moizi wo, beebe moi inε n̄a m̄o à kəsi nt̄ou, iri n̄a í sinda mam mam. Naane ku dasi n̄a kù ne aranf̄aani k̄ama. ⁹ Amma kookaai n̄a kaa b̄oð n̄a bii k̄ama, domi inε fei á na ku ye s̄umu ku je n̄a, si bei à ye ti Zanesi do Zambeesi.

Iyi P̄alu í dasi Timotee ku ce

¹⁰ Amma aw̄o ì mà s̄aa s̄aa yaase bei ñ k̄o inε n̄a si cio do yaase bei ñ ce iseenem bi tu n̄e, do mii n̄a iyi ñ dasi id̄o n ce, do naane ku dasim, do laakaim, do suorum, do kubim, do temuam. ¹¹ Ì mà b̄one iyi à nyisim do ijuukp̄a iyi í bam si ilui Antiōsi do Ikonimu do Lisitu. Kù ne b̄one ḡo iyi n kù ye be. Amma Laf̄e í nyam hai si fei nd̄ee. ¹² Nt̄oi, inε iyi wa bi ku ce kuw̄ee dee dee si wajui Ilaās si anu ak̄a iyi í ce do Jesu Kirisi kù ne bei á ce iyi kù ye ijuukp̄a. ¹³ Amma inε laal̄o n̄a do woo s̄o ibo n̄a waati k̄ama fei laal̄o n̄a í ya maa k̄ōs̄ii. Si bei à waa ð̄i ijūi inε ḡo n̄a, beebe moi à waa ð̄i ijūi ara n̄a. ¹⁴ Amma aw̄o, leek̄i dim dim si cio iyi à k̄ōe si, iyi ì dasi naane, domi ì mà inε iyi í k̄ōe si. ¹⁵ Hai keekeei, ì mà kuk̄oi idēi Ilaās iyi á ȳk̄o ku muε bisi í dasiò Jesu Kirisi naane ku ba í ba faaba. ¹⁶ Kuk̄oi idēi Ilaās fei hai bi Ilaāsi wa naa. N̄o í ne aranf̄aani ku k̄ō inε n̄a si cio, ku nyisi amanε kurarae, n̄o ku dasiε kp̄aā j̄iida má, n̄o ku nyisie yaase bei á j̄eð dee dee, ¹⁷ ku ba inε̄i Ilaās ku k̄o, n̄o ku t̄a s̄ōlu ku ceò icē j̄iida baa yooma fei.

4

¹⁻² Ñ wa n t̄ōei Timotee, i ya maa waazoa inε n̄a idēi Ilaās waati k̄ama fei. I ya t̄a s̄ōlu baa bii beirei, à je a kù je. Ñ wa n t̄ōei si wajui Ilaās do si wajui Jesu Kirisi, n̄u iyi á kiiti ilu hunde do iku n̄a. Na irii kunyie wa do kunaai bommaei ñ wa n dasiε iceu be. Na n̄u, lele n̄a, n̄o ì nyisi n̄a kurara n̄a, mu n̄a gbugb̄a, n̄o ì k̄o n̄a si cioi idēi Ilaās do suuru nla

nla. ³ Ñ wa n f̄o beeb̄ei domi waati ḡo wa naa iyi inε n̄a a kaa bi idēi kuk̄osi j̄iida ku gb̄o, amma aa ded̄ea ara n̄a woo k̄o si cio nk̄p̄o, inε n̄a iyi aa lele n̄a do idēi iyi à bi ku gb̄o. ⁴ Aa k̄o ku gb̄o idēi nt̄ou, n̄o aa sinda ara n̄a si idēi arái amanε n̄a. ⁵ Amma aw̄o, mu arae si mii fei, temuam do ijuukp̄a, ce icei laabaau j̄iida ku waazoe, n̄o ì j̄ò icei idēi Ilaās iyi ì waa ce ku k̄o mam mam.

⁶ Amma amu takam, kuw̄em í je bei at̄ei kuwee iyi à waa nik̄a, n̄o waati iyi an j̄ò andunya í maai wa. ⁷ Ñ j̄abu j̄iida, n̄o ñ sei ñ b̄o hee k̄o, n̄o ñ wa n leek̄i si naane ku dasi dim dim. ⁸ Nsei, ñ mà iyi an ba ribai dee dee ku je. Laf̄e woo kiiti dee deei á muum si aj̄o n̄u. Kù je amu ak̄a, amma hee do inε n̄a iyi à bi aj̄oi kunyie wa fei.

Idēi ank̄anȳi

⁹ Ce kookaai í h̄am̄em wa n̄ya n̄ya, ¹⁰ domi Demasi í j̄òm í b̄o Tesalonika si na iyi í j̄ò í bi andunya kaa kaa. Ker̄esani, inε n̄u í ne ikpa ilei Galati n̄o Titee m̄o í ne ikpa ilei Dalumasi. ¹¹ Luku n̄u ak̄aí í wa bi tom ih̄e. Gb̄a Maaku in̄eð í naa wa aj̄o n̄a, domi á ȳk̄o ku sobim si icēm n̄ou. ¹² Ñ be Tisiki Ef̄ez̄u. ¹³ Bii ì waa naa, soom kumboo ku n̄ya t̄út̄um wa iyi ñ j̄ò Torasi kpas̄ei Kaapusi, do tiam n̄a, iyi í re m̄om n̄u ì je iyi à ce do b̄atau.

¹⁴ Alesandu gb̄edeu *, í ceem laal̄o nt̄o nt̄o. Laf̄e á s̄aa mii iyi í ce. ¹⁵ Aw̄o m̄o laakaie, domi í k̄ōs̄i idēi nwa do gbugb̄a.

¹⁶ Inε k̄ama kù n̄o kù leek̄i do amu sinteu m̄om iyi ñ wa n k̄oð aram, ān̄a feii à j̄òm. Ilaās ku mað mu n̄a do. ¹⁷ Do n̄u fei, Laf̄e í leek̄i do amu í muum gbugb̄a, ku ba n waazo laabaau j̄iida mam mam n̄o dimi mmu n̄au fei a gb̄o. N̄o ñ fita si wahalau bei inε iyi í gb̄a hai si gelēi muusu nla. ¹⁸ Laf̄e á nyam hai si

* **4:14** gb̄edeu Gb̄ede iyi à waa f̄aau ih̄e kù je bei gb̄ede ku r̄o kaako n̄a. Inε n̄u iso ku ce booda n̄a do iw̄e iyi inε n̄a à ya maa t̄ōoi í ya ȳ.

laalo baa yooma fei, nɔ kú jò n lɔ si
bommaɪ leleɛ do ɔlaafia. Ka saabue
hee do ajɔ fei. Ami.

Fɔɔi ankãanyi

¹⁹ Ce Pirisila do Akilasi fɔɔ do inɛi
kpasɛi Onezifɔɔ ŋa. ²⁰ Erasitu í gbe
Kɔrenti be nɔ ñ jò Torofimu Miletu,
domi kù waa ne baani. ²¹ Ce kookaai
i naa hee sukui tütü ku maa to.

Ebulusi, do Pudɛni, do Linusi, do
Kolodia, do inɛ nwa ŋau fei à waa
ceɛ fɔɔ.

²² Lafɛɛ ku wɛɛ do awɔ.

Nɔ didɔi Ilaaɔ ku wa si inɛ fei.

Tia iyi Pɔlu í kɔa Titee

Pɔlu í ce Titee fɔɔ

¹ Amui Pɔlu, woo ce icei Ilaaɔ do woo bei Jesu Kirisi, amui ñ kɔ tiau wa. À bɛm nii n koo n sobi inɛ ña iyi Ilaaɔ í cicaui ku ba a dasiɛ naanɛ, nɔ a mà ntɔu si gãmei kpãai naanɛ ku dasi nwa. ² Iyi bei á jò a maa cɔ kpãai kuwɛɛ hai tã. Ilaaɔ ci ya sɔ ibo. Nɔ baa hai kù takai andunya í ce kuwãi kuwɛɛ hai tã. ³ Nɔ nsei, si awaati iyi í jileu, í jò ideu í fita. Ideui í daam si awɔ n waazɔɛ si bei í jileem, nɔu iyi í je Ilaaɔ woo faaba nwa.

⁴ Amu Pɔlu ñ wa n ceɛ tiau ihɛ wai, Titee. Si bei do saabum nii ì dasiò Jesu naanɛ bei amu mɔ, nɔu í jò ì je ama abím. Ilaaɔ Baaba do Jesu Kirisi woo faaba nwa a muue didɔ do laakai akã.

Icɛ iyi Pɔlu í dasi Titee Kereti

⁵ Ñ jòɛ Kereti bei ku ba i teese ide ña iyi í gbeu, nɔ i cica inɛ ngbo ña si igbei inɛi Jesu ña si ilu ñau fei si bei ñ sɔɛu. ⁶ Inɛ iyi á je inɛ ngboi igbeu í gbe ku je inɛ iyi kù nɛ taale gɔ, iyi í nɛ abo akã lege lege nɔ amae ña à je woo dasi Jesu naanɛ ña. Ku màà je a maa sɔ iri ña do daa bututu nɔ a màà je amu ña iyi a ci ya jirima inɛ. ⁷ Ntɔ ntɔ, inɛ ngboi igbeu icei Ilaaɔi wa ce. Na nɔu í gbe ku je hai nɛ taale. Kù sɔa ku je ilu faau, walakɔ ilu idɔɔkɔ, walakɔ woo mɔ atɛ, walakɔ à bi ija, walakɔ inɛ iyi wa bi ku ba fia do bisi laalɔ. ⁸ Amma í gbe ku je inɛ iyi í ya yaɛ inɛ njoo ña, nɔ ku ya bi mii jiida ku ce. Nɔ ku je inɛ iyi í mà araɛ. Ku je inɛ dee dee do inɛ kumá nɔ ku ya saku. ⁹ Í gbe ku maa mu ide iyi í nɛ naanɛu dim dim si bei à kɔaa si. Bɛɛbei á yɔkɔ ku mua inɛ ña iyi à gbe gbugbã nɔ ku tuse ña yaasei cio jiida nɔ ku kãmia woo já ide ña.

¹⁰ Ñ wa n fɔ bɛɛbei domi inɛ nkpoi í wa si igbeu iyi a kù waa jirima inɛ ngbo ñau, inɛ ña iyi à waa dasi inɛ

ñ a iju dūdū do ide nfe. Si inɔ ña, Zuifu ña iyi à dasi Jesu naanɛu, ña mɔm nii à re. ¹¹ Í gbe a ganji ña, domi à waa bitandi nyaanze nkɔ si bei à ya maa cio ña mii iyi kù jɔ. À ya maa ce bɛɛbei ku ba a baò fia do bisi laalɔ. ¹² Inɛi Kereti gɔ takae iyi í je woo sisi idei iwɛ ña í ni, waati kãma fei inɛi Kereti ña woo sɔ ibo ñai, nɔ à gaabu bei ñai sako ña, ilu ika ñai, lasabu ña fei si kpãai ijei í wa. ¹³ Nɔ ide iyi í fɔu ntɔi. Na nɔu, sɔ ña ide do kugaabu ku ba a leekɔ dim dim si kpãai naanɛ ku dasi, ¹⁴ nɔ a màà na a too si alá Zuifu ñau, walakɔ woodai inɛ ña iyi à yaa hai si kpãai ntɔ. ¹⁵ Mii fei í mái bi inɛ ña iyi à má, amma nkãma ci ya má bi ilu riisi ña do hai dasi naanɛ ña, domi lasabu ña do idɔ ña fei í nɛ riisi. ¹⁶ À waa fɔ do gele à ni ña à mà Ilaaɔ, amma kookoosu ña wa já ña ide. À je inɛ laalɔ do woo kò ide ña, a kaa yɔkɔ a ce mii jiida kãma má.

2

Kukɔsi jiida

¹ Awɔ takae kɔ ña si cio jiida. ² Sɔ mɔkɔ ngbo ña a jò a mà mii iyi à waa ce, nɔ a je ilu bɛɛɛ iyi à mà ara ña nɔ a leekɔ si kpãai naanɛ ku dasi dim dim do ti kubi do ti temua. ³ Sɔ abo ngbo ña mɔ a maa je kuwɛɛ ña dee dee bɛi í jò inɛi Ilaaɔ ña à ya ce. A màà je woo sɔ irii inɛ ña wala woo mɔ atɛ. Í sɔa a ya maa mua abo aso mɔkɔ saatara ña bisi jiida ⁴ ku ba a mà bei aa bi mɔkɔ ña ña do ama ña ña. ⁵ Nɔ a kɔ ña si a mà ara ña a je inɛ ña iyi aa leekɔ do mɔkɔ ña ña a maa ce icei abo aso mɔkɔ ña, a je inɛ jiida ña iyi aa sɔa mɔkɔ ña ña iri ile. Iyi bei á jò inɛ gɔ kaa yɔkɔ ku fɔ laalɔi idei Ilaaɔ na iri ña.

⁶ Sɔ awaasɔ ña mɔ a mà ara ña. ⁷ Bɛɛɛ mɔi awɔ takae, i ya jò a ye sie jiida ku ce si mii fei. Si cioɛ, nyisi ña iyi í je dee dee nɔ i waa ce mii iyi à dasiɛ. ⁸ Sɔ ña idei ntɔu iyi a kaa yɔɔ

taalei ideε. Iyi bei á jò anyo ku mu mbεε nηε ηa domi a kaa ba laalɔ nwa a fɔ.

⁹Sɔ aru ηa mɔ a jirima lafɛε nηa ηa si mii fei nɔ a ya ce mii iyi á dɔ nηa si. A maà ya ba ηa kakɔɔ ku ce, ¹⁰nɔ a maà ya ce ηa ile, amma a nyisi ara nηa iyi aηa à je ilu naane si mii fei. Bεεbei inε ηa aa màò bεerei cioi Ilaaɔ woo faaba nwa.

¹¹Ñ ni i ce bεεbei domi Ilaaɔ í jò didɔε í naa si andunya. Didɔu á yɔkɔ ku mu a inε fei faaba. ¹²Didɔu wa sɔ wa ka jò kɔdɛi andunya do kuwεε iyi kù waa mà bεerei Ilaaɔ. Bεεbei aa ka ce kuwεε nwa si andunyau ihɛ dee dee, ka màò ara nwa, nɔ ka màò bεerei Ilaaɔ, ¹³nɔ ka maa degbeò aηo jiiida iyi à waa cɔ kpāae, si bii Jesu Kirisi woo faaba nwa á nyisi amboεε. Jesu Kirisi nηui í je Ilaaɔ, nɔ nηui í la. ¹⁴Í so arae í na na iri nwa ku ya wa hai si laalɔ baa yooma fei, nɔ ku ce wa inε kumá ηa ka na ka je bei dimi akā iyi á je titi nηu akā nɔ ka je ilu himma ka maa ceò ice jiiida.

¹⁵Bεεbei í sɔa i ya cioa inε ηa. Sɔ ηa ide do kugaabu, nɔ i mu nηa gbugbā si bei ì ne kpāae. Maà jò inε gɔ ku dondaε.

3

Isɛeni inei Jesu ηa

¹Ye inei igbei Jesu ηau fei gigi a ya sūa ilaalui ilε ηa do inε ngbo ηa iri ilε, a ya jirima ηa, nɔ a ya tã sɔlu si ice jiiida fei ku ce. ²Sɔ ηa a maà ya fɔ laalɔ inε gɔ, nɔ a maà ya dε anui inε gɔ, amma a ya cea inε fei jiiida nɔ a nyisi inε ηa daa didɔ. ³Í sɔa ka ce bεεbe domi tako wo awa mɔ à yei bei inε ηa iyi à gbe. A kù ne yaase, a ci ya ka jirima Ilaaɔ, à ya ka maa ce kurara. Kɔdɛi andunya baa yooma fei do faayi ηai à waa nɛð wa. À waa ce kuwεε nwa do inɔ sãmi do bine. Nɔ à cé nηε. ⁴Amma waati iyi Ilaaɔ woo faaba nwa í nyisi jiiida ku jεε do bei í bi amanε ηa, ⁵í faaba wa. Waati bεεbei Hundee iyi í da nwa si í bí wa isε gbeejisia nɔ í mu

nwa kuwεε titɔ. Kù faaba wa si na iyi í jò à ce ice jiiida, amma si na iyi í jò í ce araare nwai. ⁶Ilaaɔ í mu nwa Hundee do inɔ akā na saabui Jesu Kirisi woo faaba nwa, ⁷ku ba ka na ka je inε dee dee si wajui Ilaaɔ na didɔε nɔ ka je tubui kuwεε hai tā iyi à waa cɔ kpāae. ⁸Ideu í ne naane. Ñ bi i fɔ ideu i sisi ku ba inε ηa iyi à dasi Ilaaɔ naane a ce kookaai a ceò ice jiiida. Ideu ide jiidai nɔ í ne aranfāani bi inε ηa. ⁹Amma i ya fɛð kudɛi ide hai ne yaase ηa ku ce, nɔ i maà ya dε irii bala nwa ηa kù mà, nɔ i maà ya maa ce kakɔɔ hai tā si gāmei wooda. Iyi bε fei ngbei, kù ne aranfāani kāma. ¹⁰Inε iyi wa fεεfε inε ηa, sɔɔ bei isε gbeeji i bei i nya lafɛε ikā. ¹¹Awɔ takae ì mà iyi amanε dimi bεεbe í yaai hai si kpāa jiiida, wa ce dulum nɔ kookoosue í jò à ye taaleε.

Idei ankāanyi

¹²Wee an na n bε Aatemasi walakɔ Tisiki wa bi tεε. Waati iyi inε akā nηa á na ku to wa, ce kookaai i naa i bam Nikopolisi, domi bei ñ bi n maa n wa sukuu tütü. ¹³Mua Zenasi woo mà woodau do Apolo bukaatai mii iyi à bi fei si isεene nηau, ku ba ngɔgɔ ku maà gaizia ηa. ¹⁴Í sɔa inε nwa ηau mɔ a hanya si ice jiiida ku ce, ku ba a ba bukaatai mii iyi à bi nɔ a maà je kuwεε nηa ngbe ngbe.

¹⁵Inε ηa iyi à wa bi tom ihɛ fei à ceε fɔɔ. Ce inε ηa iyi à bi wa si kpāai naane ku dasi fɔɔ.

Didɔi Ilaaɔ ku wa si inε fei.

Tia iyi Pᵋlu í kᵋa Filemᵋᵋ

Pᵋlu í ce Filemᵋᵋ fᵋᵋ

¹ Amu Pᵋlu iyi ñ wa piisᵋᵋ na irii Jesu Kirisi, amu do Timᵋtee ine nwa à ceε tiau ihḗ wai Filemᵋᵋ, awᵋ baakᵋᵋ nwa do minjisia nwa si icεu.

² Nᵋ à ce inei igbei Jesu ᵋa iyi à ya tᵋᵋᵋ kpasḗeu fᵋᵋ do weci nwa Apia, do Aasipu, nᵋu iyi wa ba wa ku jabu.

³ Ilaaᵋ Baa nwa do Lafḗε Jesu Kirisi a mu nᵋε didᵋᵋ do laakai ku sᵋ.

Kubii Filemᵋᵋ do naane ku dasie

⁴ Waati iyi ñ wa n ce kutᵋᵋ fei ñ ya n ye gigiei nᵋ ñ ya n saabu Aᵋ Lafḗεm na irie, ⁵ domi ñ wa n gbᵋ baau naaneε iyi ì dasi Lafḗε Jesu do bei ì bi woo dasi Jesu naane ᵋa fei. ⁶ Ñ wa n tᵋᵋ Ilaaᵋ ku jᵋᵋ anu akᵋ iyi awae ᵋa à ne na naane ku dasiu ku jᵋᵋ ì mà mii jiida iyi à ne si kpᵋai Kirisi fei. ⁷ Baakᵋᵋm, kubieᵋ í muum gbughᵋ ntᵋ ntᵋ do inᵋ didᵋᵋ nla nla, domi ì waa tᵋ inᵋi inei Ilaaᵋ ᵋa.

Pᵋlu wa tᵋᵋa Onezimu suuru

⁸ Na nᵋu, baa do iyi ñ ne kpᵋa na irii Kirisi iyi an tilasie i ce iyi í sᵋa, ⁹ do nᵋu fei, na kubii í jᵋᵋ ñ wa n tᵋᵋε suuru. Amu Pᵋlu, amu iyi ñ je mᵋkᵋ ngbo, nᵋ wee nsei ñ wa piisᵋᵋ na irii Jesu Kirisi, ¹⁰ ñ wa n tᵋᵋε suuru na irii Onezimu, nᵋu iyi í je bei amam iyi ñ bí si kpᵋai naane ku dasi si ile piisᵋᵋ ihḗ. ¹¹ Tako wo kᵋ sobie jiida, amma nsei í je sobi nla nla bi tḗε do bi tom.

¹² Nsei ñ bᵋᵋ wai bi tḗε, nᵋu iyi ñ bi bei arai amu takam. ¹³ Ñ bi ku wa kᵋkᵋm nii wo ku sobim si agbeḗ si waati iyi ñ wa piisᵋᵋ ihḗ na laabaau jiidau. ¹⁴ Amma n kᵋ bi n ce ngᵋᵋᵋ bii kᵋ yeε, domi n kᵋ bi i sobim do tilasi, bii kᵋ je do idᵋᵋbie.

¹⁵ Á yᵋkᵋ ku je inḗᵋ Onezimu ì fḗεfḗ nḗe ᵋai wo si waati keekeu ku ba i naa i nᵋᵋ do aᵋᵋ fei. ¹⁶ Kaa nyi wa

bi tḗε baa bei aru nᵋu akᵋ má, amma í re aru. Á nyi wai bei baakᵋᵋ jiidae. Ñ ne kubie ntᵋ ntᵋ, nᵋ í sᵋa titeε ku re, domi kᵋ je arue nᵋu akᵋ, í je baakᵋᵋε si kpᵋai Kirisi má.

¹⁷ Na nᵋu, bii ì waa kam bei kraasie, gba nᵋu mᵋ bei aa gba amu takam. ¹⁸ Bii ì rarae, walakᵋ bii wa mu gbeseε, sindoε si irim. ¹⁹ Wee, ñ wa n kᵋ iyi ihḗ do awᵋi amu takam, amu Pᵋlu, an sᵋae fei ndeε. Baa bii n kᵋ fᵋᵋ, awᵋ takae ì mà iyi ì waa mu gbesem na kuwεεε iyi ì ba. ²⁰ Na nᵋu, awᵋ inem, ñ wa n tᵋᵋε i ceem didᵋᵋ be na irii Lafḗε. Tᵋ inᵋm si kpᵋai Kirisi.

²¹ Ñ ceε tiau ihḗ wai si na iyi í jᵋᵋ ñ wa n naaneε iyi aa jirima ide iyi ñ wa n fᵋu, nᵋ ñ mà kam kam aa ce ku re baa iyi ñ wa n tᵋᵋεu. ²² Mii akᵋi í gbe, ceem sᵋᵋlui ile bii an naa n wa, domi ñ wa n cᵋ kpᵋa iyi Ilaaᵋ á na ku sindoom wa bi tu ᵋε má na saabui kutᵋᵋ nᵋε.

Sukudᵋᵋ ku tᵋᵋ

²³ Epafaasi, awaᵋᵋ ine iyi a wa ile piisᵋᵋ na irii Jesu Kirisiu, í ni n ceε fᵋᵋ. ²⁴ Beεbe mᵋi woo bam ice ku ce ᵋa, Maaku do Aritaaki do Demasi do Luku, aᵋa fei à ceε fᵋᵋ.

²⁵ Didᵋi Lafḗε Jesu Kirisi ku wa si ᵋε.

Tia iyi à kɔa inɛi Ebɛɛ ɲa

Ilaaɔ́ í jò Amaí n̄ɲu takæ í ba wa ide ku fɔ

¹ Tako bala nwa ɲa à gbɔ ide ku fɔi Ilaaɔ́ hai si gelei waliie ɲa ise feefelo si kpāa ikā ikā. ² Amma si waatii ankāanyiu ihē awa à gbɔ ide ku fɔi Ilaaɔ́ hai si gelei Amae takæ. Amaui Ilaaɔ́ í cica ku je woo je tubui mii fei, n̄ɲu iyi aɲaò à taka andunya. ³ Amboe iyi Ilaaɔ́ í ne fei, si Amaei aa ka yɔɔ. Amau í jò Ilaaɔ́ takæ dee dee, í nɔ wa mu mii fei do gbugbāi ideɛ. Waati iyi í ce ice iyi á kpa idei dulum dii inɛ ɲa í tã, ɲoi í koo í buba lele si awɔ n̄jei Ilaaɔ́ ilu gbugbā fei.

Amaí Ilaaɔ́ í re amaleka ɲa

⁴ Si bei Ilaaɔ́ í na Amaeui iri iyi í re ti amaleka ɲa, beɛbe m̄oi Amau takæ í re amaleka ɲa. ⁵ Do ntɔ, Ilaaɔ́ kù s̄ɔ inɛ akāi amaleka ɲau ku ni, Awɔi ì je Amam. Hai n̄nyi ñ je baæ. Kù nɔ kù je amaleka goi wa fāa iyi í ni, An je baæ, nɔ n̄ɲu m̄o ku je amam.

⁶ Amma waati iyi Ilaaɔ́ í be ama yemmae wa si andunya í ni, Amalekam ɲa fei a gulea.

⁷ Ide iyi Ilaaɔ́ í fɔ na irii amaleka ɲau wee. Í ni,

Ñ ce amalekam ɲai bei fufu, Woo ce icem ɲau m̄o bei amei ina.

⁸ Amma Amaei wa fāa iyi í ni, Awɔi ì je Ilaaɔ́. Ñ jile bommae hee do aɲo fei.

Dee dee ku jei í je akpai bommae.

⁹ Ì bi jiida nɔ ì cé laalɔ.

Na ɲoi í ce amu Ilaaɔ́ ñ cicae, awɔ Ilaaɔ́.

Ñ nɔ ñ muue inɔ didɔ nɔ ñ jò beereɛ í re ti kpaasi ɲa.

¹⁰ Nɔ í s̄ɔ má í ni, Awɔ Lafɛɛ, hai sinte awɔi ì jile icui ilɛ.

Do awɔɛi ì ceò lele.

¹¹ Fei ndeɛ á ce nfe amma awɔi aa wɛɛ.

Lele do ile fei á gboi bei ibɔ.

¹² Awɔi aa taabu ɲa bei j̄ine.

Aa nɔ a maa kpaasi bei à ya kpaasi ibɔ.

Amma awɔ i kaa kpaasi, nɔ kuwɛɛ kàa kpa iri.

¹³ Ilaaɔ́ kù nɔ kù s̄ɔ amalekae go kù ni,

Buba awɔ n̄jem hee n ce mbɛɛɛ ɲa bi ku lesi iseɛ.

¹⁴ Debei, mii amaleka ɲa à je. À je hunde ɲa iyi à waa cea Ilaaɔ́ ice, aɲai í ya be a koo a sobi inɛ ɲa iyi aa ba faaba.

2

Idei faaba

¹ Na n̄ɲu, í sía ka mu ide iyi à gbɔ dim dim ku ba ka maà nyɔɔ, ² domi baa ide iyi amaleka ɲa à naaò wa í ne gbugbā hee inɛ iyi kù saaluɛ walakɔ kù jirimaɛ fei í ba ijuukpā iyi í jɔ.

³ Debei, beirei aa ka ce ka yɔkɔ ka saa ijuukpā bii à waa ceid̄o ideí faaba iyi í to beɛbe. Lafɛɛ takæ í tako í sisi ideí faabau, nɔ si anyie inɛ ɲa iyi à gbɔ à s̄ɔ wa à ni ideu nt̄oi. ⁴ Nɔ Ilaaɔ́ í ce maamaake ikā ikā fei ku ba gbugbāi seeda n̄ɲau ku k̄ɔɔsi. Nɔ í cea inɛ ɲa amua ikā ikāi Hundiɛ si bei í bi.

Woo faaba inɛ ɲa

⁵ Ntɔ ntɔ, andunya iyi á na ku naa iyi à waa fāau, kù je amaleka ɲai Ilaaɔ́ í jile a je inɛ ngboɛ. ⁶ Amma inɛ go í kɔ bii go í ba Ilaaɔ́ ide ku fɔ í ni, Mii amanɛ í je hee ì waa ce lasabue. Yooi í je amanɛ hee i maa gbɔaa.

⁷ Si waati keeke go ì coo inɛ iyi kù to amaleka ɲa.

Ì muaa amboe nɔ ì jò í ne jirima nla nla.

⁸ Ì muaa gbugbā si mii fei.

Nt̄oi, iyi à ni Ilaaɔ́ í naa gbugbā si mii fei, nkāma kù wɛɛ iyi kaa s̄uaa iri ilɛ. Amma a kù ye bii mii fei í s̄uaa iri ilɛ titā. ⁹ Do n̄ɲu fei Jesu n̄ɲu iyi à kaye wo, nsei à waa yɔɔ do amboe do jirima nla nla na wahala iyi í ye í kuò. Nt̄oi, didɔi Ilaaɔ́ í tako í jò kù to

amaleka ɲa si waati keeke ɔ. Ilaaɗ í ce beɛbei ku ba ku ye wahala ku kuò na irii inɛ fei. ¹⁰ Do ntɔ, Ilaaɗ, ɲɲu iyi í taka mii fei nɔ wa mu fei ndɛɛ, í yɔɔ iyi í sɔa Jesu ku ye ijuukpá ku ba ku je amanɛ iyi í kɔ nɔ ku gbã amanɛ nkpɔ nkpɔ ku naaɔ ɲa wa si amboeɛ, domi Jesui í je icui faaba ɲɲa.

¹¹ Jesu iyi í we inɛ ɲa hai si dulum du ɲa, ɲɲu do inɛ ɲa iyi í we ɲau à je amai baa akã. Na ɲɲu, kù ce anyɔi ku kpe ɲa ifɔɛ ɲa ¹² tengi bii í ba Ilaaɗ ide ku fɔ í ni,

An sisia ifɔm ɲa ideɛ.

An saabuɛ si aninii inɛ ɲa iyi à tɔtɔ.

¹³ Nɔ í ni má,

An dasi Ilaaɗ naanɛm.

Si anyiɛ má nɔ í ni,

Amu wee do inɛ ɲa iyi Ilaaɗ í muum.

¹⁴ Si bei inɛ ɲau à nɛ ara do nje, Jesu takɛ í na í so ara bei aɲa mɔ. Í ce beɛbei ku ba na saabui ikuɛ ku kpa gbugbã Seetam, ɲɲu iyi í nɛ gbugbã iku wo, ¹⁵ nɔ ku ya inɛ ɲa iyi à je bei aru ɲa si kuwɛɛ ɲa fei na nɲoi iku. ¹⁶ Ntɔ ntɔ, kù je amaleka ɲai í naa ku sobi, tɔkui Aburahamu ɲai í naa ku sobi. ¹⁷ Na ɲɲu, kù nɛ bei á ce iyi kù jɔ ifɔɛ ɲa si mii fei ku ba ku na ku je woo wee nla iyi í nɛ araare nɔ ku je ilu naanɛ si icei Ilaaɗ, nɔ ku sã gbesei dulum dii inɛ ɲa. ¹⁸ Do yaase beɛbe á yɔkɔ ku sobi inɛ ɲa iyi à wa si kulele, domi ɲɲu takɛ í ye ijuukpá si kulele.

3

Jesu í re Moizi

¹ Na ɲɲu, inɛ inɛm ɲa, inɛ iyi í je ti Ilaaɗ, inɛ iyi í kpe do woo dasi Jesu naanɛ ɲa iyi à gbe ku ba i bɔ lelei Aɗ ɲa, i jɔ í cɔ Jesu, ɲɲu iyi Ilaaɗ í be wa ku je woo wee nla si kpãai naanɛ ku dasi iyi à waa sisi. ² Bei Moizi í tako í je ilu naanɛ si icɛɛ iyi í cea inɛi Izireli ɲa fei, beɛbe moi Jesu takɛ í nɛ naanɛ si wajui Ilaaɗ, ɲɲu iyi í jilɔ si icɛu. ³ Inɛ iyi í ma ile í nɛ beɛɛɛ í re ileu takɛ. Beɛbe moi Jesu í nɛ amboe nla nla iyi í re ti Moizi. ⁴ Ntɔi,

ile iyi í ye fei amanɛi í maa, amma Ilaaɗi í je inɛ iyi í ma mii fei. ⁵ Si icɛ iyi Moizi í cea inɛi Izireli ɲa fei, í ye bei amaace ilu naanɛ si kpasɛi Ilaaɗ kù je nwa seɛdai mii iyi á na ku ce. ⁶ Amma Kirisi nje amai kpasɛ ilu naanɛi iyi Ilaaɗ í ce inɛ ngboi kpasɛɛu. Inɛi kpasɛɛ ɲau mɔ, awai bii à waa leekɪ si naanɛ dim dim do si kpãa ku cɔ iyi à waa tɔɔɔ fufu.

Kusɓmi iyi Ilaaɗ í jileɔ inɛɛ ɲa

⁷ Na ɲɲu, i sɔfti i gbɔ ide iyi Hundei Ilaaɗ í fɔ í ni,

Bii í waa gbɔ ide ku fɔi Ilaaɗ nnyi ɲa,

⁸ I maà lele idɔ ɲɲɛ má bei si aɲɔ iyi í kɔsɛ ɲa,

Si waati iyi í cɔ laakaie ɲa si gbabua.

⁹ Nɲɔi Ilaaɗ í ni,

Tengi bei bala ɲɲɛ ɲa à kɔsim à dede idɔɔkɔm,

Baa do iyi à ye mii iyi n ce hee adɔ ciiji.

¹⁰ Na ɲɔi í jɔ n ce idɔɔkɔ do aɲa.

Nɔ n ye idɔ ɲɲa í ya sindai aɲɔ fei hai bi tom.

A kù mà kpãam.

¹¹ Si idɔɔkɔm n ceekpe n ni,

A kaa lɔsi bi kusɓmi iyi n ce ɲɲa sɔɔluɛu aɲɔ kãma.

¹² Na ɲɲu, inɛ inɛm ɲa, i ce laakai, i maà jɔ inɛ ɔ ɲɲɛ ku nɛ idɔ laalɔ hai dasi naanɛ, iyi á jɔ ku sinda hai bi Ilaaɗ, ɲɲu iyi í weɛ. ¹³ Amma si na iyi í jɔ Ilaaɗ í mu nwa aɲɔi nnyi, nɔ ala kù je tu wa, í sɔa i ya maa mua nje gbugbã aɲɔ fei ɲa ku ba inɛ ɔ ɲɲɛ ku maà jɔ dulum ku dɪ ijue hee ku le idɔɛ. ¹⁴ Ntɔi, à nɛ ikpɛ si kuwɛɛi Kirisi bii à waa leekɪ dim dim si naanɛ ku dasi iyi à nɛ hai sinte hee kɔɔɛ.

¹⁵ Na ɲɔi í jɔ à ni,

Bii í waa gbɔ ide ku fɔi Ilaaɗ nnyi ɲa, I maà lele idɔ ɲɲɛ má bei si aɲɔ iyi í

kɔsɛ ɲa,

¹⁶ Yoo ɲai à gbɔ ide ku fɔi Ilaaɗ nɔ à kɔsɛ bii kù je inɛ ɲa iyi Moizi í gbã hai ilei Ezibituu fei. ¹⁷ Mà yoo ɲai Ilaaɗ wa ce idɔɔkɔ hee zakai adɔ ciiji bii kù je do inɛ ɲa iyi à ce dulum nɔ

à cuku à ku si gbabuau. ¹⁸ Si waati iyi Ilaaḏ í ceekpe í ni, a kaa lɔsi bi kusĩmi iyi n̄ɲu í ce n̄ɲa sɔluɛu, yoo n̄ai wa f̄aa bii kù je inɛ n̄a iyi a kù jirima ideɛ. ¹⁹ Bɛɛbɛ mɔi, à yɛ iyi a kù yɔkɔ a kù lɔsi bi kusĩmiu si na iyi í j̄ò a kù dasi naanɛ.

4

¹ Kuwāi Ilaaḏ iyi í ni aa ka lɔsi bi kusĩmiu í wɛɛ baa n̄nyi. Na n̄ɲu, i ce laakai ku ba inɛ gɔ n̄ɲɛ n̄a a maà na a to wa do ankāanyi nɔ a ba weɛ aɲa a kaa ba a lɔ bi kusĩmiu. ² À waazo nwa laabaau jiida si bei à cea inɛ n̄a iyi à tako à wa si gbabuau. À gbɔ ideu amma kù ce n̄ɲa aranfāani kāma domi si waati iyi à gbɔɔ, a kù dasi naanɛ. ³ Awa iyi à dasi naanɛ aa ka lɔsi bi kusĩmiu, bi kusĩmi iyi Ilaaḏ í f̄ò ideɛ í ni,

Si idɔɔkɔm̄ n̄ ceekpe n̄ ni,
A kaa lɔsi bi kusĩmi iyi n̄ ce n̄ɲa sɔluɛu.
Í f̄ò bɛɛbɛ baa do iyi í ce sɔlɔui kusĩmiu t̄a hai waati iyi í taka andunya. ⁴ Do ntɔi, bii gɔ à f̄ò ideɛ ajɔ mɛɛjesiaú à ni,
Ilaaḏ í kpa irii icɛɛ fei nɔ í s̄ĩmi si ajɔ mɛɛjesia.

⁵ Do n̄ɲu fei Ilaaḏ í f̄ò ide iyi à tako à ka wau wo iyi í ni,
A kaa lɔ si bi kusĩmi iyi n̄ ce n̄ɲa sɔluɛu ajɔ kāma.

⁶ Inɛ gɔ n̄a aa na a lɔ si bi kusĩmiu. Amma inɛ sinte n̄a iyi à gbɔ laabaau jiida a kù lɔsi na ide hai jirima n̄ɲau. ⁷ Na n̄ɲu, nsei Ilaaḏ í j̄ile ajɔ m̄á, nɔ ajɔui n̄nyi. Ideu í cei bei Ilaaḏ í j̄ò à na à gbɔɔ hai si gelei Davidi si anyii ad̄ɔ n̄kpɔ n̄kpɔ. Ideu í ni,
Bii í gbɔ ide ku f̄oi Ilaaḏ n̄nyi n̄a,
I maà ti i lele idɔ n̄ɲɛ.

⁸ Ntɔi, bii í je si kusĩmiu bei Zozue í bɔð inɛ n̄au wo, Ilaaḏ kaa f̄ò ideɛ ajɔi kusĩmi m̄mu gɔ iyi á na ku naa. ⁹ Bɛɛbei kusĩmi í wɛɛ m̄á iyi í je ti inɛi Ilaaḏ n̄a bei Ilaaḏ takɛ í s̄ĩmi si ajɔ mɛɛjesiaú. ¹⁰ Inɛ iyi í lɔsi bi

kusĩmi iyi Ilaaḏ í ce sɔluɛu, í kpa irii icɛɛi si bei Ilaaḏ m̄ɔ í kpa irii tɛɛ.

¹¹ Na n̄ɲu, ka ce kookaai ka lɔsi bi kusĩmiu. Kāma nwa ku maà je hai gbɔ ide bei inɛ n̄au. Bii kù je bɛɛbɛ aa ka na ka cuku ka kua bi kusĩmiu.

¹² Idei Ilaaḏi í je kuwɛɛ, í nɔ í ne gbugbā. Í d̄ɔ anu í re taakuba ilu andɛ minji. Í ne gbugbā iyi á yɔkɔ ku lɔð hee lelei idɔ ku f̄ɛɛɛ idɔi amanɛ do lasabuɛ, ik̄oi ara m̄ɔ do lomp̄i. Nɔ á wuse idɔɔbii amanɛ do lasabuɛ. *
¹³ Nkāma kù wɛɛ iyi wa manjia Ilaaḏ woo taka. Fei ndɛɛ í c̄i wa j̄ilei si wajue. Nɔ n̄ɲui awa fei aa ka tusea kuwɛɛ nwa.

Jesu í je woo wee n̄lau

¹⁴ Do ntɔi à ne woo wee n̄la iyi í bɔ lelei Aḏ í to hee bi Ilaaḏ takɛ. N̄ɲui í je Jesu amaɛ. Na n̄ɲu, ka leek̄i dim dim si naanɛ iyi à dasi, ¹⁵ domi woo wee n̄la iyi à n̄ɛu á yɔkɔ ku ce araarei gbugbā hai ne nwa si na iyi í j̄ò à leleɛ ku ceð laalɔ si mii fei bei awa m̄ɔ, amma kù ce dulum. ¹⁶ Kitāi bommai Ilaaḏi í je tengi bii aa ka ba did̄ɔ. Na n̄ɲu, ka sɛkɛɛ si kitāu si kutɔɔ nwa do idɔ ku buba, ku ba ku ce araare nwa nɔ ku mu nwa did̄ɔ iyi á sobi wa si waati iyi í ja.

5

¹ Woo wee n̄la iyi à ya so hai si inɔi amanɛ n̄a fei, à ya sooi ku cea Ilaaḏ icɛ na iri n̄ɲa ku ba ku ya kooa Ilaaḏ amua n̄ɲa n̄a nɔ ku ce kuwee n̄a na irii dulum du n̄a. ² Á yɔkɔ ku ce suuru do inɛ n̄a iyi a kù m̄a n̄gɔgɔ do inɛ n̄a iyi à yaa hai si kp̄aa, si na iyi í j̄ò n̄ɲu takɛ m̄ɔ kù k̄ɔ. ³ Na n̄ɲoi í j̄ò, kù ne bei á ce iyi kù ce kuwee na irii dulum d̄ii n̄ɲu takɛ bei wa ce na irii inɛ n̄a. ⁴ Inɛ gɔ kaa yɔkɔ ku so araɛ ku ni n̄ɲu í je woo wee n̄lau, bii kù je Ilaaḏi í kpoo bei í kpe Ar̄ɔɔ wo.

⁵ Bɛɛbɛ m̄oi baa Kirisi takɛ kù so araɛ lele kù ni n̄ɲu í je woo wee n̄lau. Ilaaḏi í cicɛ, n̄ɲu iyi í s̄ɔɔ í ni,
Aw̄oi í je Amam.

* 4:12 Idei Ilaaḏ í je kuwɛɛ tia n̄wo n̄au à ni, “Idei Ilaaḏ í wɛɛ n̄jaa wɛ”.

Hai nnyi ñ je Baae.

⁶ Bii gɔ à kɔ ide iyi í s̄s̄o má í ni, Awɔi aa je woo wee do ajɔ fei bei Mɛɛkizedeki.

⁷ Si waati iyi Jesu í wa si andunya í ya ce kutɔ do anu ku d̄s̄ nla nla do cikāaju. Í tɔ sobii Ilaaɔ, n̄ɲu iyi á yɔkɔ ku nyaa hai si awɔi iku, nɔ í gbɔa si na iyi í j̄ò í s̄uaa iri ile. ⁸ Do iyi í je Amaí Ilaaɔ fei, í kɔkɔ ku jirimae si ijuukpā iyi í ye. ⁹ Iyi í k̄s̄ í t̄a nɔ í baa í j̄ea ine ɲa iyi à waa jirimae fei icui faaba iyi ci ya t̄a. ¹⁰ Nɔ Ilaaɔ í coo woo wee nlaui bei Mɛɛkizedeki.

Ka maà j̄ò naane ku dasi nwa

¹¹ Mii nkpa í wɛɛ iyi aa ka yɔkɔ ka fɔ si gāmei ideu ih̄e, amma á gaabu a sisi n̄ɲe yaaseɛ domi ì baa ì je ine ɲa iyi a ci ya gbɔ yaasei ide ɲya ɲya ɲa. ¹² Waati í to bebei bii í j̄ò ɲɲe mɔ í kɔ ine gɔ ɲa mɔ si ideu, nɔ do n̄ɲu fei, ì kɔ ì waa ne bukaatai ine iyi á kɔ ɲɛ si mii sinte ɲa si ideí Ilaaɔ. ɲɲe iyi ì to ì je ije kili nla nɔ ì nyi ì waa ne bukaatai amɔ má ɲa. ¹³ Ine iyi wa m̄m̄ fei amai, kaa yɔkɔ ku w̄u j̄iida do laalɔ. ¹⁴ Amma ije kili, ijei ine ngbo ɲai, aɲa iyi à mà j̄iida do laalɔ ku w̄u si na iyi í j̄ò à ne d̄ɔneɛ.

6

¹ Na n̄ɲu, ka j̄ò ide sinte ɲau si gāmei Kirisi nɔ ka bɔ waju ka je ine ɲa iyi à j̄la. A kaa ka j̄ile icui ideu ku k̄s̄i má. Ideui í je ideí idɔ ku kpaasi hai si kookoosui nfe ku ce, do ideí naane ku dasi si Ilaaɔ, ² do ideí ikɔi inyi ku dasi ikā ikā, do ideí awɔ ku lea ine ɲa si iri, do ideí kuj̄i iku ɲa, do ide iyi Ilaaɔ á j̄ile hee do ajɔ fei si kiitiu. ³ Kookaai waju ku b̄ai aa ka ce bii Ilaaɔ í bi.

⁴ Ine ɲa iyi à ba inya kumái Ilaaɔ t̄a, nɔ à tie amuai lele, nɔ à ba ikp̄e si Hundei Ilaaɔ, ⁵ nɔ à ȳɔ iyi ideí Ilaaɔ í s̄la, nɔ à mà gbugb̄ai kuwɛɛi ala, ⁶ bii ì sinda à toa ideí Ilaaɔ anyi, a kaa yɔkɔ a sinda idɔ má, domi à s̄s̄í à waa kpakpa Amaí Ilaaɔ si j̄i

ku gaauu má nɔ à waa dasie anyɔ si bantuma.

⁷ Ntɔ ntɔ, ile á yɔkɔ ku mɔ inyii ij̄i nɔ amaaje iyi á cea woo logoo ɲa aranfaani á fita. Bii ileu í ce beɛbe, á ba kuweei Ilaaɔ. ⁸ Amma bii agū do agū fufū ɲai à fita si, ileu kù ce n̄ceɛi. Bii í k̄ɔsi Ilaaɔ á ceekpee, si anyie nɔ ku joo.

⁹ ɲɲe baakɔ nwa ɲa, baa do iyi à waa fɔ beɛbe, à waa naane ɲɛ. À mà iyi ì wa si kp̄ai faaba ɲa. ¹⁰ Ilaaɔ í je ine dee dee, kaa gbeje ice n̄ɲe do kubi iyi ì nyisi na irie ɲa, si bei ì gbɔa ine ɲa wo ɲa, nɔ ì waa gbɔ ɲɲa baa nsei ɲa. ¹¹ Amma à bi ine baa yooma n̄ɲe fei ku hanya do iju nkpa ku leek̄i si ideu hee k̄ɔɛ ku ba mii iyi ì waa cɔ kp̄aaɛ ɲau ku ce mam mam. ¹² A kù bi ì na ì ce ika ɲa, amma ì sisi ine ɲa iyi à dasi naane nɔ à temua à waa j̄eɔ tubu iyi Ilaaɔ í w̄a ɲa dou.

Ide iyi Ilaaɔ í w̄a kù ne sika

¹³ Waati iyi Ilaaɔ í cea Aburhamu kuwā í gbasi do irii n̄ɲu takae si na iyi í j̄ò ine gɔ kù wɛɛ iyi í roo má, ¹⁴ í ni, an weɛ do ntɔ, nɔ n̄ j̄ò dimie ku kpɔ. ¹⁵ Si bebei Aburhamu wa temuad nɔ í ba mii iyi Ilaaɔ í w̄a do. ¹⁶ Bii ine ɲa à waa gbasi ide, à ya cooi do irii ine iyi í re ɲa, nɔ kugbasu ku j̄ò a mà iyi ntɔ ntɔ á cooi nɔ ku kpa irii kakɔ fei. ¹⁷ Beɛbei, ine ɲa iyi Ilaaɔ í cea kuwāu, í bi ku nyisi ɲa mam mam iyi ideí n̄ɲu kù ne gele ku kɔbia. Na ɲɔi í j̄ò í gbasi ku ba a mà iyi ntɔ ntɔ á cooi. ¹⁸ Na n̄ɲu, ideí kuwā do kugbasi, aɲa minj̄i à wɛɛ iyi kaa kpaasi, nɔ si ide minji ɲau be Ilaaɔ kaa yɔkɔ ku s̄o ibo. Si ide minji ɲau bei Ilaaɔ wa mu nwa gbugb̄a ntɔ ntɔ, awa iyi à waa leek̄i si kp̄a ku cɔ iyi í j̄ile nwa nɔ à ba bi ku manji nwa sie. ¹⁹ Kp̄a ku c̄u wa mu idɔ nwai dim dim bei is̄ai ak̄ai inyi í ya gee ak̄ou. Is̄o iyi à neu wa soi dim dim do anyii ridoo bi ku wai Ilaaɔ lele. ²⁰ Tengj̄i bei Jesu í cua nwa í lɔ

na iri nwa domi í baa í je woo wee nla do ajo fei bei MEEKIZEDEKI.

7

MEEKIZEDEKI í je ilaalu nɔ́ í je woo wee má

¹ MEEKIZEDEKI í je ilaalui Salemu do woo weei Ilaaḥ ílu gbugbā fei. Si waati iyi Aburhamu í je amanlu ḡa igū wa baa, ḡoi MEEKIZEDEKI í bɔ́ ku kòo ku weeaa. ² Mii iyi Aburhamu í ba wa fei, í naa í ce ikpēē, si mēewa fei í nya akā́ í na MEEKIZEDEKI. Yaasei irii MEEKIZEDEKIUI í je ilaalu iyi í je dee dee. Si anyii nḡu, í je ilaalui Salemu, waato ilaalui laakai ku sū. ³ Ine gɔ́ kù mà baee walakɔ́ iyee walakɔ́ balae gɔ́. A kù ce faajii kubíe hee má je faajii ikue. Si bēēbē í jɔ́ Amai Ilaaḥ, nɔ́ í je woo wee do ajo fei.

⁴ I cɔ́ zaka bei kulai mākɔ́u í to, nḡu iyi si waati iyi Aburhamu bala nla nwa í je igū, mii ḡa iyi í ba wa, si mēewa fei í nya akā́ í náa. ⁵ Si inɔ́i inei Levi ḡa, ine ḡa iyi à je woo wee ḡau, wooda nwa í na ḡa kpāa, si mēewa fei inei Izireli ḡa a nya akā́ a na ḡa. Do nḡu fei, à je nyaanze akā́, aḡa fei tɔ́kui Aburhamu ḡai. ⁶ MEEKIZEDEKI í weea Aburhamu iyi Ilaaḥ í cea kuwāu, nɔ́ baa do iyi MEEKIZEDEKI kù je dimii Levi, do nḡu fei, Aburhamu í náa ikpēu. ⁷ Kù ne sika gɔ́, ine iyi í re nḡui í ya weea kpaasi. ⁸ Inei Levi ḡa, aḡa iyi ine ḡa à ya na akā́ si mēewau fei, amanē ḡai iyi à ya ku, amma MEEKIZEDEKI í wēē, si bei kukɔ́i idei Ilaaḥ wa fɔ́. ⁹ Nsei, si waati iyi Aburhamu í náa zaka, í yei bei Levi takae mɔ́ í náa, nḡu iyi amaē ḡa à waa ba zakaau, ¹⁰ domi baa do iyi a kù bí Levi waati bēēbē, í ye bei í wa si arai balae waati iyi balaeu í ko MEEKIZEDEKI.

¹¹ Wooda iyi Ilaaḥ í na inei Izireli ḡa, kpāai kuweei inei Levi ḡai í je icue. Nsei, bii í je kpāai kuweeu be á yɔ́kɔ́ ku jɔ́ ine ḡa a kɔ́ mam mam, a kaa ne bukaatai woo wee

mmu gɔ́ ku naa má bei MEEKIZEDEKI, ine iyi kù je dimii Arḥɔ́, ¹² domi bii à kpaasi kpāai kuwee bēēbē, tilasi í gbe a kpaasi wooda mɔ́. ¹³ Ntɔ́i, Lafēē nwa iyi ideu wa fāau, í je inei dimi mmu gɔ́, nɔ́ si dimiu ine kāma kù ce icēi kuwee. ¹⁴ Ntɔ́ nɔ́, à mà iyi à buui si dimii Zuda. Moizi kù nɔ́ kù fɔ́ idei ine kāma si gāmei dimiu iyi á na ku je woo wee.

Woo wee gɔ́ iyi í ye bei MEEKIZEDEKI

¹⁵ Yaasei ideu í fita sāa sāa si bei à ye woo wee mmu gɔ́ í fita iyi í ye bei MEEKIZEDEKI. ¹⁶ A kù coo woo wee si na iyi í jɔ́ à buu si dimii woo wee ḡa, amma do gbugbāi kuwēē iyi ci ya tāi. ¹⁷ Do ntɔ́i, kukɔ́i idei Ilaaḥ í fɔ́ na iriē í ni,

Awɔ́i aa je woo wee do ajo fei bei MEEKIZEDEKI.

¹⁸⁻¹⁹ Si bēēbēi à kpa wooda nwou nɔ́ à naaḥ kpāa ku cɔ́ iyi í roo wa, nɔ́ do saabuei à waa sekēē si Ilaaḥ. À kpa wooda nwoi si na iyi í jɔ́ kù ne gbugbā nɔ́ kù ne aranfāani. Ntɔ́ nɔ́, wooda kù jɔ́ nkāma kù kɔ́ mam mam.

²⁰ Ilaaḥ í jilɔ́ woo wee bei MEEKIZEDEKI nɔ́ í gbasi ideu. Ine ihɔ́ ḡa à je woo wee ḡa, kù je do kugbasii Ilaaḥ. ²¹ Amma do kugbasii Aḥ Lafēē í ce Jesu woo wee í ni, Amu Aḥ Lafēē nḡ gbasi ideu.

N kaa n nɔ́ n dede si idem má.

Aa je woo wee do ajo fei.

²² Bēēbēi Jesu í je nwa bei akaasii akabuu iyi í sīa í re wa.

²³ Tengi bii idei Jesu do idei woo wee ḡau í nya ikā́ wee. Woo wee ḡau à kpɔ́ si na iyi í jɔ́ amanē ḡai iyi à ya na à ku, nɔ́ ice nḡa ku leekí.

²⁴ Amma Jesu nje í wēēi do ajo fei, ḡoi í jɔ́ ine mmu gɔ́ kaa sāsi agbēē ajo kāma. ²⁵ Na nḡu á yɔ́kɔ́ ku faaba ine ḡa iyi à waa sekēē si Ilaaḥ do saabue mam mam, domi í wēēi hee do ajo fei ku maa tɔ́ Ilaaḥ na iri nḡa.

²⁶ Na nḡu, Jesu í je woo wee nla iyi à ne bukaatae. Kuwēēi nḡu do ti ilu dulum ḡa kù je dimi akā́. Í má, kù ce dulum ajo kāma nɔ́ riisi kāma kù wa

siɛ. À soo í nɛ hee lelei Ilaaɔ. ²⁷ Kù yɛ bei woo wee nla iyi ihɔ̄ ɲa, aɲa iyi à nɛ bukaatai kuwee ajɔ fei, sinte na irii dulum dii aɲa taka ɲa, si anyie ti inɛ ɲa iyi à gbe. Inɛ ɲɲu í ce kuwee akā iyi í to hee do ajɔ fei si waati iyi ɲɲu takae í na arae. ²⁸ Woo wee nla ɲa iyi à waa ce ice bei woodai Moizi í jilɛ, a kù kɔ. Amma woo wee nla iyi Ilaaɔ í jilɛ do ideɪ kugbasie iyi í fɔ si anyii woodau, ɲɲui í jɛ Amaɛ iyi í kɔ hee do ajɔ fei.

8

Jesu woo wee nla nwa

¹ Nsei, irii ideu wee. Awa à nɛ woo wee nla dimi beɛbe, inɛ iyi wa buba lele si awɔ̄ njei kitai bommai Ilaaɔ ilu gbugbā fei. ² Wa ce icei woo wee nla si inɔ̄ kumai bi ku wai Aɔ̄ Lafɛɛ takae, iyi Aɔ̄ Lafɛɛ í ce, kù jɛ amanɛ.

³ À jilɛ woo wee nla baa yooma fei ku cea Ilaaɔ amua do kuwee ɲa. Na ɲɲu, í gbe woo wee nla nwa kù nɛ ngɔgɔ iyi á ceɔ̄ kuwee. ⁴ Bii í jɛ í wa si andunya kaa jɛ woo wee, domi woo wee ɲa à wɛɛ iyi à waa ce kuwee si bei woodai Moizi wa fɔ. ⁵ Woo wee ɲau à waa sisi icei lele. Ice ɲa í jɔ̄ icei kuwee ntɔ̄ iyi wa ce leleu. Beɛbe moi, waati iyi Moizi í tā sɔ̄lu ku ce ilei acɔ̄, Ilaaɔ í sɔ̄ í ni, jɔ̄ i coo mam mam ku yɛ bei n̄ nyisie si antai iri kuta. ⁶ Do yaase bei icei Jesu í reɔ̄ tu ɲa, beɛbei akabuu iyi í teese si gāmei Ilaaɔ do amanɛ ɲa í nɛ beɛɛɛ í re. Akabuuu, kuwā iyi í re do beɛɛɛui í jɛ icue.

⁷ Bii akabuu sinteu í kɔ̄, kaa nɛ a kpaasie má. ⁸ Amma Ilaaɔ í yɛ taaleɪ inɛ ɲa waati iyi í ni, Amu Aɔ̄ Lafɛɛ n̄ ni, ajɔ̄ wa naa iyi an dī akabuu titɔ̄ do dimii inɛi Izireli do inɛi Zuda ɲa.

⁹ Kaa yɛ bei iyi n̄ dī do bala ɲa ɲa, Ajɔ̄ iyi n̄ mu awɔ̄ ɲa n̄ fitaɔ̄ ɲa hai ilei Ezibiti. A kù leekī do akabuu iyi n̄ dī do aɲa. Na ɲɲu, n̄ ce si ɲa atafii.

Ideu bei, amu Aɔ̄ Lafɛɛ n̄ fɔ.

¹⁰ Nɔ̄ n̄ ni má, akabuum wee, iyi an dī do dimii inɛi Izireli ɲa si anyii ajɔ̄ ɲɲu.

An dasi woodam si lasabu ɲa.

An kɔ̄ si idɔ̄ ɲa.

An jɛ Aɔ̄ Lafɛɛ ɲa nɔ̄ aa jɛ inɛm ɲa.

¹¹ Inɛ kama ɲa kaa kó inɛi ilue si cio má walakɔ̄ kpaasie ku ba ku mām,

Domɪ aɲa fei aa mām hai ama keeke hee ku bɔ̄ inɛ ngbo.

¹² An kpa ideɪ kuce laalɔ̄ ɲa. N kaa n ye gigii dulum du ɲa má.

¹³ Ideɪ akabuu titɔ̄ iyi Ilaaɔ wa fɔui í jɔ̄ ti takou kù nɛ aranfāani má. Wee mii iyi wa gbo wa fei, wa bɔ̄ ku kpa irii.

9

Kutɔ̄ɔi akabuu sinte do ti lele

¹ Si waatii akabuu sinteu wooda í wɛɛ si gāmei kutɔ̄ɔ̄, nɔ̄ ile bi kuwai Ilaaɔ mɔ̄ í wɛɛ si andunya. ² Ntɔ̄i à gū ilei acɔ̄. Inɔ̄ sinteu í ya kpe ile kumá. Bei fitila í wa do taabu do p̄ɛɛ iyi à jilɛa Ilaaɔ. ³ Do wajui acɔ̄ minjisiau * inɔ̄ mmue gɔ̄ í wa be má iyi à ya kpe ile iyi í re do kumá. ⁴ Bei bi kuwee iyi à ce do wura í wa, si antaei à ya jo tulare. Be moi kpakoi akabuu Ilaaɔ í wa iyi à bii do wura. Si inɔ̄ kpakoui, cakai wura í wa, bii à dasi mana †. Nɔ̄ si inɔ̄ kpakou moi goloɪ Arɔ̄ɔ̄ iyi Ilaaɔ í jɔ̄ í da koko wo í wa, do kuta ku munga anu si bii à kɔ̄ wooda. ⁵ Si antai kpakoui amaleka ilu amboe ɲau à wa. Wurai à yɔ̄ à ceɔ̄ amaleka ɲau. À jɔ̄ ikpa ɲa í fū í bii tengi bii à ya nikā njei kuwee na dulum. Amma a kaa ka yɔ̄kɔ̄ ka sisi ideɪ mii ɲau ih̄ɛ fei nsei.

⁶ Do yaase beɛbei à jilɛ fei ndɛɛ nɔ̄ woo wee ɲa à ya lɔ̄ inɔ̄ sinteu ajɔ̄ fei a maa ce icei kutɔ̄ ɲa.

⁷ Amma woo wee nla ɲɲu akāi í ya lɔ̄ inɔ̄ minjisiau adɔ̄ do adɔ̄ gbakā akā do njei mɛɛmu iyi í ya ceaɔ̄ Ilaaɔ

* **9:3** acɔ̄ minjisiau acɔ̄ sinteu í jɛ bi ku lɔ̄. † **9:4** mana ije iyi Ilaaɔ í sambaa inɛi Izireli ɲa wa hai lele waati iyi à wa ghabuau.

kuweeu na dulum dii n̄ɲu takæ do iyi inɛ ɲa à ce si kumà hai mà n̄ɲa. ⁸ Bɛɛbei Hundei Ilaaɗ wa nyisi wa iyi kpāa iyi wa b̄o in̄o nt̄o iyi í re do kumá a kù cūu tit̄a waati iyi ile sinteu í wɛɛ. ⁹ Iyi bei í jɛ nwa yaasei mii iyi wa ce nsei ih̄ɛ, domi wa nyisi wa iyi amua ɲa do mɛɛmu ɲa iyi à ya ceəð Ilaaɗ kuwee ɲau kù to ku j̄ò id̄o inɛ iyi wa coou kú má mam mam. ¹⁰ Mii ɲau bɛ fei wa f̄o ideɪ kujɛ do kum̄o do ara ku w̄iɛ dimi ik̄ā ik̄ā. Woodai ara n̄ɲu akāi iyi Ilaaɗ í jile hee tit̄ɛ ku maa naa.

¹¹ Amma waati iyi Kirisi í naa, í jɛ woo wee nla iyi í naað mii jiidai ala wa nnyi. N̄ɲui í l̄o ile ḡo iyi í la í re n̄o í s̄la í re. Kù jɛ amanɛ ɲai à coo, waat̄o kù wa si andunya iyi à taka. ¹² Kirisi n̄jɛ í l̄o in̄o iyi í re do kumáui gbak̄ā ak̄ā hee do āj̄o fei, n̄o kù jɛ do n̄jɛi iwo ɲa walak̄o ti ama ketɛ ɲa. N̄jɛi n̄ɲu takæi í l̄oð. Bɛɛbei í j̄ò à bað faaba iyi ci ya tā. ¹³ Inɛ ɲa iyi a kù má à ya f̄asi ɲa n̄jɛi iwo ɲai do ti ketɛ kombo ɲa do irurui ketɛ ɲa iyi à j̄o, ara ɲɲa ku bei ku má. ¹⁴ Bii bɛɛbei, beirei aranfaanii n̄jɛi Kirisi á to. Do saabui Hundei Ilaaɗ iyi kaa kui í nað Ilaaɗ araɛ bei kuwee iyi kù nɛ agbɛ. N̄jɛi á j̄ò id̄o nwa ku má hai si icɛ nfe nfe ku ce ku ba ka ȳok̄o ka t̄o Ilaaɗ, n̄ɲu iyi í jɛ icui kuwɛɛ.

¹⁵ Na ɲoi í j̄ò Kirisi í jɛ woo teese kpāa ku ba Ilaaɗ ku ði akabuu tit̄o do amanɛ ɲa n̄o inɛ ɲa iyi Ilaaɗ í kpe a jɛ tubu iyi ci ya tā iyi í ce n̄ɲa kuwāu. Aa ȳok̄o a jɛ tubuu na iku iyi Kirisi í ku, ku yað inɛ ɲa hai si kurara ɲɲa iyi à ce si waatii akabuu nwou.

¹⁶ Akabuu dimi bɛɛbɛ iyi í jɛ ti tubu ku kp̄ɛ, ku bei ku ce icɛ tilasi í gbe inɛ iyi í ce akabuuu ku ku tit̄a. ¹⁷ Nt̄oi, a kaa ceð akabuui tubu ku kp̄ɛ icɛ bii kù jɛ inɛ iyi í ce akabuuu takæ í ku, domi bii í wɛɛ si hunde akabuuu kaa nɛ gbugb̄a ku ce icɛ. ¹⁸ Na ɲoi í ce baa akabuu sinteu, do n̄jɛi à d̄uu. ¹⁹ Sinte Moizi í sisia inɛ fei wooda baa yooma fei si bei Ilaaɗ

í jil̄o. Si anyii n̄ɲu, n̄o í so n̄jɛi ama ketɛ ɲa do ti iwo ɲa do inyi, n̄o í so ik̄ū nkpa do amaaw̄oi j̄ii ndii is̄ɔpu, í dasi n̄jɛu n̄o í f̄asi tiai woodau do inɛ fei. ²⁰ N̄o í ni, iyi ih̄ɛi í jɛ n̄jɛ iyi wa mua akabuu iyi Ilaaɗ í ði do in̄jɛu gbugb̄a. ²¹ N̄o í so n̄jɛu má í f̄asi ilei ac̄ou do mii ɲa iyi à ya ceð kuweeu fei. ²² Si ideɪ wooda n̄jɛi í ya j̄ò mii nk̄p̄o ku má. Bii n̄jɛ kù nik̄ā Ilaaɗ kaa kpa dulum dii inɛ k̄ama. ²³ Mii ndii andunya ɲau ih̄ɛi iyi à j̄o mii ndii lele ɲau à má do kuwee dimi bɛɛbɛ. Amma mii ndii lele ɲa taka ɲɲa à nɛ bukaatai kuwee iyi í re do bɛɛɛɛ.

Kuweei Kirisi í kpa ideɪ dulum

²⁴ À mà s̄aa s̄aa iyi Kirisi kù l̄o ile kumá iyi amanɛ ɲa à ce. Kù l̄o ile iyi í j̄o bi ku wa nt̄o nt̄oi Ilaaɗu, amma í l̄oi hee lele takæ n̄o n̄sei wa leek̄i si wajui Ilaaɗ na iri nwa. ²⁵ Si bei í l̄o bɛ, kù jɛ á ni í nɛ bukaatai koo ce kuweei araɛ tuuba nk̄p̄o nk̄p̄o. Woo wee n̄lau, inɛ n̄ɲu í ya l̄oi ad̄o do ad̄o si in̄o iyi í re do kumá do n̄jɛi mɛɛmu ḡo. ²⁶ Bii í jɛ Kirisi í l̄o bɛ tuuba nk̄p̄o nk̄p̄o wo, á yɛ ijuukp̄a isɛ fɛɛfelo hai sintei andunya. Amma n̄sei, si waatii ank̄ānyiu ih̄ɛ, í na araɛ bei kuwee gbak̄ā ak̄ā iyi í to ku kpa ideɪ dulum hee do āj̄o fei. ²⁷ Si bei Ilaaɗ í jile inɛ fei ku ku gbak̄ā ak̄ā ku bei ku kiitiɛ, ²⁸ bɛɛbɛ m̄oi Kirisi í na araɛ gbak̄ā ak̄ā bei kuwee í soð dulum dii inɛ nk̄p̄o. Á n̄o ku na ku faata wa isɛ gbeejisia, kù jɛ ku naa ku so dulum dii inɛ ɲa má, amma ku ba faabai inɛ ɲa iyi à waa degbɛɛ ɲau kú k̄o mam mam nii.

10

¹ Woodai Moizi ideɪ mii ɲa iyi à j̄o mii jiidai ɲa iyi aa na a naai wa f̄o, kù jɛ mii jiidai ɲau taka ɲɲa. Na n̄ɲu, inɛ ɲa iyi à waa sɛkɛɛ si Ilaaɗ do kuwee ɲa iyi à ya maa ce dimi ak̄ā ad̄o do ad̄o hai nɛ k̄o, woodau bɛ kaa ȳok̄o ku j̄o à k̄o mam mam. ² Bii í jɛ yaasei Ilaaɗ ku t̄o bɛɛbei á j̄ò inɛ ɲau a má

wo, idɔ nɲa kaa ye taale nɲa nɔ a kaa ne bukaatai a maɔ ce kuwee má.
³ Amma kuweeu, í je mii gɔ iyi í ya ye ine ɲa gigii dulum du ɲa adɔ do adɔ. ⁴ Ntɔ ntɔ, njei keɛ do ti iwo ɲau kaa yɔkɔ ku kpa ideɪ dulum.

⁵ Na nɲu, waati iyi Kirisi í bi ku naa si andunya í sɔ Ilaaɔ í ni, Kù je kuwee walakɔ amua ɲai ì bi. Na ɲoi í jò ì ceem ara.

⁶ Kù je kuwee ɲa iyi à ya jo si ina fei sãa sãa
 Walakɔ kuwee iyi à ya ce na dulum dii ine ɲai á dɔɛ si.

⁷ Si anyii nɲu nɔ ñ ni, amu wee Ilaaɔ.

Ñ wa n naai n na n ce idɔɔbie

Si bei à kɔ idem si tiai wooda.

⁸ Sinte titã Kirisi í ni, kù je kuwee walakɔ amua ɲai ì bi. Kù nɔ kù je kuwee ɲa iyi à ya jo si ina fei sãa sãa walakɔ iyi à ya ce na dulum nii á dɔɛ si. Do nɲu fei kuwee ɲa iyi wa fãau à waa cooi si bei wooda í jilɔ. ⁹ Si anyii nɲu í ni, amu wee ñ wa n naai n na n ce idɔɔbie. Si beɛbei ì kpa irii kutɔ nwou nɔ ì kpaasie do mmue.

¹⁰ Si bei Jesu Kirisi í ce idɔɔbii Ilaaɔ, na ɲoi í jò aa ka yɔkɔ ka má hai si dulum du wa ɲa na saabui kuweei araɛ iyi í ce gbakã akã hee do ajo fei.

¹¹ Woo wee fei í ya maa ce iceɛi ajo baa yooma fei. Nɔ tuuba nkɔ nkɔ kuwee akãu bei í ya maa ce nɔ kaa yɔkɔ ku kpa ideɪ dulum. ¹² Amma kuwee akãi Kirisi í ce na irii dulum. Si anyii nɲu, í koo í buba si awɔ njei Ilaaɔ hee do ajo fei, ¹³ wa degbe ajo iyi Ilaaɔ á ce mbeɛɛ ɲa bi ku lesi iseɛ.

¹⁴ Á yɔkɔ ku maa bubae si na iyi í jò amua akãui í jò ine ɲa iyi Ilaaɔ í ce ineɛ ɲa à má mam mam hee do ajo fei. ¹⁵ Hundei Ilaaɔ mɔ wa je nwa seɛdai ideu. Sinte titã í ni,

¹⁶ Aɔ Lafɛɛ í ni, akabuu iyi an di do ɲa si anyii ajo nɲu wee.

An dasi woodam si idɔ nɲa.

An kɔɔ si lasabu nɲa.

¹⁷ Nɔ í ni má,

N kaa n ye gigii dulum du ɲa

Do wooda ku kua nɲa má.

¹⁸ Debei, bii à kpa ideɪ dulum, kù ne a ce kuwee gɔ na irie má.

Ka sekeɛ si Ilaaɔ

¹⁹ Na nɲu, inɛ inem ɲa, aa ka yɔkɔ ka lɔ si inɔ iyi í re do kumáú do idɔ ku buba na saabui njei Jesu. ²⁰ Ridoo iyi wa ganji ine ɲa a lɔ inɔ iyi í re do kumáú í ga si waati iyi Jesu í na araɛ. Beɛbei í nya nwaɔ kpãa titɔ iyi í je ti kuwee. ²¹ Nɔ à ne woo wee nla iyi í je ine ngboi kpasɛi Ilaaɔ. ²² Na nɲu, ka sekeɛ si Ilaaɔ do idɔ hai ne muafiti do naane ku dasi hai ne sika, do idɔ kumáú iyi kù waa ye taale nwa do ara iyi à we do inyi iyi í má. ²³ Ka jò ka leekɪ dim dim si kpãa ku cɔ iyi à waa je seɛdaɛu ihɛ, domi Ilaaɔ, nɲu iyi í ce kuwã í je ilu naane. ²⁴ Ka ce laakaii nje ku ba ka ya mua nje gbugbã iyi á jò ka bi ine ɲa nɔ ka maa ce ice jiiida. ²⁵ Ka maà ti ka jò ideɪ kutɔtɔ nwa, si bei ine gɔ ɲa à ya maa ce. Amma ka mua nje gbugbã. Bei ì ye ajɔi Lafɛɛ wa maai wa fei, beɛbe mɔi aa ya maa muad nje gbugbã ɲa.

²⁶ Awa iyi à mà ntɔ tã, bii à waa mɔsi dulum ku ce, kuwee gɔ kù weɛ ma iyi á kpa ideɪ dulum, ²⁷ í gbe ka weɛɔ njo ka maa degbe kiitii Ilaaɔ do ina nla iyi á ce nfei mbeɛɛ ɲa. ²⁸ Inɛ baa yooma iyi í kua woodai Moizi fei, bii amane minji mɛeta í je seɛdæ à ya kpaai, a ci ya ce araaree. ²⁹ Debei, ine iyi wa donda Amaɪ Ilaaɔ wa cɔ njeɛ nfe, nje si bii Ilaaɔ í di akabuue iyi á jò lafɛɛ ku má, nɔ wa bu Hundei Ilaaɔ iyi wa nyisi wa didɔu, í cɔ zaka bei mii iyi á na ku ba lafɛɛ si ajɔi kiituu á to. ³⁰ Ntɔ ntɔ, awa à mà ine iyi í fɔ í ni, amui an sãa ine laalɔ iyi í ce, amui an kpã woo ce laalɔ iju. Nɔ í ni má, amu Aɔ Lafɛɛ an kiiti inem ɲa. ³¹ Ideu í to njo nla nla bii amane í dasi awɔi Ilaaɔ, nɲu iyi í weɛ.

³² I ye gigii mii iyi í tako í ba ɲe wo ɲa si waati iyi ì ye inya kumáú Ilaaɔ ɲa, ì ba ijuukpã ɲa ntɔ ntɔ amma ì leekɪ si dim dim ɲa. ³³ Waati gɔ ɲa

à ya maa bu ñe nò à kpā ñe iju si bantuma, nò si waati gò ña mò í ya maa mua iné gò ña iyi á waa ye dimii wahalau be gbugbā ña. ³⁴ Ntòí, ì ce araarei inéi piisò ña. Iyi iné ña à nò à gba mii ndu ñe ña ì jè ñai do inò didò, domi ì mà ña iyi ì ne amani iyi í re do beere iyi í ya maa wee do ajo fei. ³⁵ Na nñu, i maà fūsi idò ku buba ñe awò, domi ribae í la. ³⁶ Do ntò, í gbe i temua ña ku ba bii ì ce idòbii Ilaaò ì tã ña, í ba mii iyi í ce ñe kuwãe. ³⁷ Ntòí, si bei kukòí ideí Ilaaò wa fò í ni, Waati í gbe keeke, keekeke mòm. Nò iné iyi í ne ku naa á naa, kaa kpe. ³⁸ Nò iném iyi í jè dee dee, á maa wee do saabui naane ku dasi. Amma bii í nyi do anyi, iném kaa dò do nñu má. ³⁹ Awa a kù jè iné ña iyi aa nyi do anyi a koo a ce nfe. Amma à dasi naane nò à wa si kpāai faaba.

11

Kpāai naane ku dasi

¹ Iné iyi í dasi Jesu naane í mà kam kam mii iyi nñu wa cò kpāaeu nñu á baa. Í nò í mà mii iyi a kù ye do iju í weeí do ntò. ² Naane ku dasi dimi beebéi inéi tako ña à ne, ñòí í jò kuwee nñu í síaa Ilaaò si.

³ Na naane ku dasii, à mà iyi Ilaaò í taka andunya do idee. Beebéi í taka mii iyi à waa ye hai si mii iyi a kù waa ye.

⁴ Na naane ku dasii, Abeli í cea Ilaaò kuwee iyi í ne beere í re ti Kaëe. Na saabui naane ku dasi Ilaaò takae í jesi amuae nò í kpoo iné dee dee. Na naane ku dasiui Abeli wa ba wa ide ku fò hee nsei baa do iyi í ku fei.

⁵ Na naane ku dasii Enòku kù kù, Ilaaò í soo kù wa bi tee, nò iné gò kù yò do iju má. Waati iyi í wa si andunya, à ya maa jè seedaé iyi kookoosue í dōa Ilaaò si. ⁶ Nò wee iné gò kù wee iyi kookoosue á dōa Ilaaò si bii kù jè do naane ku dasi. Ntòí,

iné iyi wa sekee si Ilaaò í ne ku dasi naane iyi Ilaaò í wee nò iné ña iyi á waa dedee í ya sã nña ribae.

⁷ Na naane ku dasii, Nowee í gbo ideí Ilaaò waati iyi í ni ku ce laakai si mii iyi á na ku naa iyi kù ye titã. Í jirima ideí Ilaaò nò í gbe akòí inyiu si bii nñu do inéi kpasëe ña fei aa ba faaba. Na naane ku dasi í yeò taalei inéi andunya ña nò Ilaaò í ni í jè amane dee dee.

⁸ Na naane ku dasii, Aburahamu í jéd kukpei Ilaaò nò í dasi kpāa wa ne ikpa ile gò iyi Ilaaò á náa bei tubu. Í dasi kpāa wa koo baa do iyi kù mà bii wa bò. ⁹ Na naane ku dasii í koo í buba si ileu bei ise mmu, si ile iyi Ilaaò í cea kuwãe. Si ilei acò ña mòm nii í wa. Beebéi mòi Izaaki do Zakòbu à ce si anyie, aña iyi Ilaaò í cea kuwã akāu. ¹⁰ Aburahamu í ce beebéi wa degbeò ilu nla iyi icue í ne gbugbāu. Iluu, Ilaaòí í jile yaase bei á ye, nñui á nò ku maa.

¹¹ Na saabui naane ku dasii, Sara takae * í ba gbugbā í bíò ama baa do iyi waatie í ló. Í mà iyi Ilaaò, nñu iyi í ce kuwã, í jè ilu naane. ¹² Beebéi mòi inémakò akāu be, nñu iyi í maai iku, takue ña à na à kpò bei andaiyai lele ña do bei sãai ido iyi iné gò kaa yòkò ku ka ku mà jiae.

¹³ Si naane ku dasii iné ñau be fei à ku. A kù ba mii iyi Ilaaò í ce ña kuwãeu, amma à yòí hai jliji à coo cenkã. À fò iyi aña à jè iné njoo ña do hai ne ide ña si andunyau ihë. ¹⁴ Iné ña iyi à waa fò beebe, à waa nyisi mam mam iyi aña à waa de ile iyi á jè tu ñai. ¹⁵ Bii í jè à waa ce begei ide ña iyi à jò wa wo, aa ba kpāa a sinda a nyi. ¹⁶ Amma nsei à waa de ide iyi í sía í re, waato ide iyi í wa lele. Na ñòí í ce anyò kù waa mu Ilaaò a kpoo Lafëe nña domi í ce nña sòlwi ilu gò.

¹⁷ Na naane ku dasii, Aburahamu í jesi ku ceò Izaaki kuwee si waati iyi Ilaaò wa cò laakaie. Nñu iyi Ilaaò

* **11:11** Na saabui naane ku dasii, Sara takae Tia nwo gò ña à ni, na saabui naane ku dasii, Aburahamu í ba gbugbā í bíò ama baa do iyi í gbo nò Sara takae í jè gbenda.

í cea kuwāu, í tā sōlu ku ceð ama akāɛu kuwee. ¹⁸ Nñui Ilaaḥ í sō wo í ni, hai bi Izaakii dimie á fita. ¹⁹ Í mà iyi Ilaaḥ í ne gbugbā ku j̄i ine baa hai si bale. Do ntō aa ka yōkō ka ni í yei bei Ilaaḥ í j̄u hai si bale.

²⁰ Na naane ku dasii, Izaaki í weea Zakōbu do Esau, í sō ŋa mii iyi á na ku ce.

²¹ Na naane ku dasii, Zakōbu, waati iyi í maai iku, í weea amai Zozefu ŋa akā akā, nō í lókò si golo í tōḥ Ilaaḥ.

²² Na naane ku dasii, Zozefu mō, waati iyi í maai iku, í fō ideí kufitai inei Izireli ŋa hai ilei Ezibiti do bei aa cea kūkūi nñu ŋa.

²³ Si waati iyi à bí Moizi, na naane ku dasii baae ŋa a kù ce nñoi a kua woodai ilaaluu nō à singae zakai cukpa meeta, domi à ye í je ama ku sía.

²⁴ Na naane ku dasii, Moizi í kō a kpe nñu amai ama inaaboí Faraḥ waati iyi í na í la. ²⁵ Í gbasi a kpā nñu iju do inei Ilaaḥ ŋa aḥ do iyi nñu á maa weeð inō didō si faayii dulum iyi kaa kpe. ²⁶ Í gbasi a yaako nñu bei aa na a yaako Kirisi. Wa lasabu iyi dimii yaako beɛbe ku ye í ne beere í re amanii Ezibiti, domi amanii alai wa lele.

²⁷ Na naane ku dasii Moizi í fita hai ilei Ezibiti, kù ce nñoi idōkōi ilaaluu. Í leekií dim dim bei mii iyi í ye ine iyi a ci ya ye. ²⁸ Na naane ku dasii í j̄ò à je jingauí Iku ku kua. Nō í j̄ò à fāsi nñei angudā ŋa si ande koofa ŋa ku ba amaleka iyi á kpa ama yemma ŋa ku maà lu amai Izireli ŋa.

²⁹ Na naane ku dasii, inei Izireli ŋa à kua Tenku Nkpau si ile ngbe. Amma waati iyi inei Ezibiti ŋa à bi a ce beɛbe, inyi í je ŋa.

³⁰ Na naane ku dasii, bindii Zeriko í cuku waati iyi inei Izireli ŋa à kaako iluu aḥ mēje. ³¹ Na naane ku dasii, Rahabu abo à ta icuu kù ku do ine ŋa iyi a kù jirima Ilaaḥ aḥ, si na iyi í j̄ò í gba woo be ŋau do inō akā.

³² Mii an fō má. Waati kù waa tom hee n ce faajii Zedeḥ do ti Baraki do Samsō do Zefutee do Davidi do Samueli do walii ŋau. ³³ Na naane ku dasii à je amanlu ŋau igū, à ce iyi í je dee dee, nō à ba à gba mii iyi Ilaaḥ í ce nñu kuwāe. À dī gelei muusu nla ŋa, ³⁴ à kpa gbugbāi ina nla, à ba à fita hai si awoi ine ŋa iyi à waa de a kpa ŋa do taakuba. À kua gbugbā wo, amma à na à ba gbugbā má. À waa ce njo nñu si igū, à je dimi mmu ŋa igū. ³⁵ Na naane ku dasii, inaabo go ŋa à ba ine nñu ŋa à j̄i wa hai iku.

Ine go ŋa mō, baa do iyi à kpā ŋa iju hee à ku, a kù de aḥ a fita si, domi a waa bi aḥ a na a koo a ba kuwee iyi í je jiida í re. ³⁶ À yaako ine go ŋa mō nō à te nñu kpōtō. À dī ine go ŋa do sesee à dasi ŋa piisō. ³⁷ Gōgo ŋa à ta ŋa kuta à kpa ŋa, ine go ŋa mō à bu ŋa kiti minji, gōgo ŋa mō à kpa ŋa do taakuba. Ine go ŋa mō à dī batai angudā do batai iwo à waa dabiid. A kù ne nkāma, à kpā ŋa iju, à wahala ŋa, ³⁸ a kù j̄ò andunya. À ya maa dabii si ghabua do si antai iri kuta ŋa. À wa si isai kuta ŋa do isai ile ŋa.

³⁹ Ine ŋau fei, à je nñu seeda jiida na naane ku dasi nñu. Do nñu fei, a kù ba kuwā iyi Ilaaḥ í ceu. ⁴⁰ Ntōi, si bei Ilaaḥ í jile nwa mii iyi í ne beere í re, kù bi ine ŋau a kō dee dee iyi kù je do awa aḥ.

12

Ilaaḥ Baa nwa

¹ Na nñu, si na iyi í j̄ò woo je seeda nkpōu be wa kaako wa, awa mō ka nyo mii iyi wa bitandi wa si kuwee nwa do dulum iyi ci ya kpete ku má si wa dim dim. Nō ka temua si kpāi kuwee iyi wa degbe wa bei woo sei í ya temua si aree. ² Ka dasi laakai nwa fei si Jesu. Hai bi teeí naane ku dasi nwa wa naa, nñu mōi í nō wa kō. Í j̄ò à kpa si j̄i ku gaau, kù cō anyoi dimii ikuu domi wa cō kpāi

inɔ didɔ̄ iyi à jileaa. Nsei, wa buba si awɔ̄ njei kitāi bommai Ilaaɔ̄. ³ I jò̄ i lasabu si mii iyi Jesu í ce, si bei í temua do mbɛɛte nlaue hee í jò̄ ilu dulum ɲa à kpaa. I mu ideu ɲa ku ba i maà kua gbugbã ɲa, nɔ̄ i maà mɔ̄ngɔ̄ munya ɲa.

⁴ Inɛ, si kujabu nɲɛ do dulum, i kù jabu i kù to hee si iku titã ɲa, ⁵ nɔ̄ i gbeje idei gbugbã iyi à mu nɲɛ waati iyi à kɔ̄ à ni,

Amam, bii Aɔ̄ Lafɛɛ wa kpãɛ iju, ikɔ̄i wa naɛ, maà ce si atafii.

Inɛ ku maà fɔ̄ bii wa fɔ̄ sie ide,

⁶ Domi inɛ iyi Aɔ̄ Lafɛɛ í bi, nɲui í ya kpã iju,

Nɔ̄ ku cã inɛ ɲa iyi í doo si amaɛ ɲa fei.

⁷ Na nɲu, i temua do ijuukpã nɲɛ domi Ilaaɔ̄ wa ce nɲɛi bei amaɛ ɲa. Ama yoomai í wɛɛ iyi baɛ ci ya kpãa iju. ⁸ Bii a kù kpã ɲɛ iju bei amu ɲa iyi à gbe, debei í kù je amai Baaba ɲa, inɛ ama seege ɲai. ⁹ Baa nwa ɲa iyi à wa ile ihɛ à ya kpã wa iju à ya ka nɔ̄ ka jirima ɲa. Bii beɛbei, beirei iri ile ku sũa Baa nwa iyi í wa leleu í ne ku to ku ba ka ne kuwɛɛ.

¹⁰ Baa nwa ɲa à ya kpã wa iju si waati keeke si bei í s̄la nɲa. Amma Ilaaɔ̄ í ya kpã wa iju na aranfãani nwa ku ba ka ne ikpɛ si kumáɛ. ¹¹ Ntɔ̄i, bii à waa kpã wa iju, inɔ̄ ku fɔ̄i í ya je nwa titã, ci ya je inɔ̄ didɔ̄. Amma si anyii nɲu, inɛ ɲa iyi à ba ijuukpãu nɔ̄ à kpaasi, à ya je dee dee nɔ̄ a je kuwɛɛ nɲa si laakai ku sũ. ¹² Na nɲu, inɛ iyi í waa mɔ̄ngɔ̄ temua, i wu awɔ̄ nɲɛ lele, nɔ̄ ilugũ nɲɛ ɲa iyi à gbeɛji ɲau i mu nɲa gbugbã ɲa. ¹³ Nɔ̄ i cea ise nɲɛ ɲa kpãa iyi í munga anu ɲa ku ba ilu kute bɔ̄ɔ̄ ɲa a maà tambɔ̄ kute nɲa ɲau má, amma a ba iri.

Ide iyi à s̄ɔ̄ wa ka ce

¹⁴ I de laakai ku sũ do inɛ fei nɔ̄ i ce kuwɛɛ iyi í má ɲa domi inɛ gɔ̄ ku wɛɛ iyi á ye Lafɛɛ bii kuwɛɛɛ kù má. ¹⁵ I ce laakai ɲa kãma nɲɛ ku maà na ku toa didɔ̄i Ilaaɔ̄ anyi, nɔ̄ i maà je ilu inɔ̄ ku rɔ̄ ɲa, domi inɔ̄ ku rou á na ku la nɔ̄ ku tosi inɛ nkpɔ̄ bei icãi j̄li

í ya yɔ̄. ¹⁶ I ce laakai ɲa ku ba inɛ gɔ̄ ku maà ce sakara, nɔ̄ inɛ gɔ̄ ku maà na ku kɔ̄ ku maà beɛɛɛ mii jiida ɲa. Beɛbei Esau í ce waati iyi í so yemma ku jɛɛ í taa na ije jɛɛ akã. ¹⁷ Si anyii nɲu, inɛ taka nɲɛ í mà ɲa iyi í bi baa nɲu ku weea nɲu, amma í kɔ̄aa domi kù ba kpãa ku kpaasi mii iyi í tako í ce baa do iyi wa deɛɛɛ do cikãaju fei.

¹⁸ Inɛ, kù je iri kuta gɔ̄ iyi aa yɔ̄kɔ̄ a lui í sekeɛ si ɲa, bei inɛi Izireli ɲa à sekeɛ si iri kutai Sinai. Si antai kutai Sinai ina nla nlaí í wa be do kudũi ij̄l do ilu kuku do fufu dabii, ¹⁹ do kãakãaki do ide ku fɔ̄ nla nla. Iyi inɛi Izireli ɲau à gbɔ̄ ide ku fɔ̄u à tɔ̄o suuru à ni ku maà ti ku ba aɲa ide ku fɔ̄ má, ²⁰ domi à waa ce nɲoi wooda iyi í ni, ilu hunde baa yooma iyi í lu iri kutau, baa bii mɛɛmui, aa taa kuta a kpaai. ²¹ Mii iyi à ye be, í ne nɲo hee Moizi í fɔ̄ í ni, nɲo í mum hee n̄ wa n yaya.

²² Amma inɛ, iri kutai Siɔ̄i í sekeɛ si ɲa, bii ilui Ilaaɔ̄, nɲu iyi í wɛɛ í wa. Iluu, nɲui í je Zeruzalemui lele, tengi bii amaleka ɲa à ya tɔ̄tɔ̄o nkpɔ̄ nkpɔ̄ do inɔ̄ didɔ̄. ²³ Í sekeɛ si inɛ ɲa iyi à kɔ̄ iri nɲa lele ɲa, aɲa iyi à je ama yemmai Ilaaɔ̄ ɲa. Í sekeɛ si Ilaaɔ̄ ɲa, nɲu iyi í je woo kiitii inɛ fei, nɔ̄ í sekeɛ si inɛ jiidaí tako ɲa iyi Ilaaɔ̄ í jò̄ à kɔ̄ tã ɲa. ²⁴ Í sekeɛ si Jesu do nɲɛɛ iyi í nikãu ɲa. Jesu í je woo teese kpãa ku ba Ilaaɔ̄ ku d̄i akabuu titɔ̄ do amanɛ ɲa. Njɛɛui, wa ba wa ide ku fɔ̄, nɔ̄ ideɛ í d̄ɔ̄ ku gbɔ̄ í re ti Abeli.

²⁵ Na nɲu, i ce laakai ɲa i maà kɔ̄ ku gbɔ̄ ideɛ inɛ iyi wa ba nɲɛ ide ku fɔ̄ ɲa. Moizi í ba inɛ ɲa ide ku fɔ̄ si andunyau ihɛ í ni a ce laakai, nɔ̄ inɛ ɲa iyi à kɔ̄ ku gbɔ̄ ideɛu a kù fita si ijuukpã. To, awa mɔ̄ iyi à waa gbɔ̄ inɛ iyi wa fɔ̄ ide wa hai lelei Aɔ̄, beirei aa ka ce ka fita si ijuukpã bii à waa toaa anyi. ²⁶ Inɛ iyi ide ku fɔ̄ɛ í tako í jò̄ ile í yayau, í fɔ̄ má nsei í ni, an nyi n yaya ile má gbakã akã amma kù je ile nɲu akã, hee do lele feii. ²⁷ Iyi í ni, an nɔ̄ n coo má gbakã

akã, wa nyisi iyi mii iyi à taka á yaya ku lɔ ku ba mii iyi kaa yaya ku wɛɛ.

²⁸ Na nɲu, ka saabu Ilaaɔ domi à ne bomma iyi kaa yaya nɔ ka tɔɔ si bei í bi, ka mà bɛɛɛɛ nɔ ka jirimæ. ²⁹ Ntoi, Aɔ Lafɛɛ nwa í yei bei ina iyi í ya ce nfei mii ɲa.

13

Mii iyi aa ka ce ka dɔa Ilaaɔ si

¹ I ya temua si kpaasi woo dasi naane ɲa ku bi. ² I ye gígí iyi í sía i ya yaæ inɛ njoo ɲa, domi inɛ ɲa iyi à waa ce bɛɛbe, gɔgɔ nɲa ɲa à yaæ amaleka ɲa a kù mà. ³ Nɔ i ya ye gígí inɛ piisɔɔ ɲa bei mii iyi à mu inɛ mɔ piisɔɔ ɲa. I ye gígí inɛ ɲa iyi à waa ye ijuukpã bei mii iyi inɛ taka nɲɛ í ye ijuukpã ɲa.

⁴ I jò mɔkɔ do abo baa yooma fei ku mà bɛɛɛɛ abɔdɔ nɔ a leeklɔ nɲɛ dim dim domi Ilaaɔ á kúiti inɛ ɲa iyi à waa sũd nɲɛ hai ce abɔdɔ do inɛ ɲa iyi à waa ce sakara.

⁵ I màà ti i jò kubii fia ku mu ɲɛ. I jò iyi ì nɛ ku ce nɲɛ zaka, domi Ilaaɔ í ni, n kaa n jòɛ pai, n kaa n nɔ n fũ siɛ a wɔ baa ajɔ gɔ. ⁶ Na nɲu, aa ka yɔkɔ ka cã gendɛ ka ni, Aɔ Lafɛɛ í jɛ inɛ iyi á sobim. Njo kù waa mum.

Mii amanɛ á yɔkɔ ku ceem.

⁷ I ye gígí woo cuai tako nɲɛ ɲa, inɛ ɲa iyi à tako à sisi nɲɛ ideɛ Ilaaɔ. I lasabuɔ aranfãani iyi kuwɛɛ ɲa í naaɔ wa, nɔ inɛ mɔ í sisi naane ku dasi nɲa ɲa. ⁸ Jesu Kirisi ci ya kpaasi hai ana do nnyi hee do ajɔ fei. ⁹ I màà ti i jò a fa ɲɛ si kukɔsi ikã ikã, domi í sía idɔ nwa ku maa leeklɔ si didɔsi Ilaaɔ, ku màà jɛ si iwɔi ije ku jɛ ɲa. Inɛ ɲa iyi à waa too kpãau bɛ fei a kù ba aranfãani kãma.

¹⁰ Awa à nɛ bi kuwee gɔ nɔ woo wee ɲa iyi à waa ce icɛ si ile kumáú a kù nɛ kpãa a jɛ ijei kuweeu. ¹¹ Í yei bei kuwee iyi woo wee nlaú í ya ce. Í ya lɔd nɲɛ mɛɛmu ɲaui si inɔ iyi í re do kumáú ku ceɔ kuwee na dulum dii amanɛ ɲa. Amma injai mɛɛmuu

takaɛ, angulei iluui à ya koo a joo. ¹² Na ɲɔi í jò Jesu mɔ, waati iyi í bi ku jò inɛ ɲa a má do nɲɛ nɲu takaɛ, í jò a kpaa angule. ¹³ Na nɲu, ka bɔ bi titeɛ angule bɛ, ka jɛsi à donda wa bei a dondaɛ, ¹⁴ domi a kù nɛ ilu gɔ si ileu ihɛ iyi á maa wɛɛ hee do ajɔ fei. Ilu iyi wa naa nɲui à waa dedɛ. ¹⁵ Do saabuɛ ka maa saabu Ilaaɔ, waatɔ ka ya fɔ do gele nwa mii iyi í ce si wajui inɛ ɲa. Nɔ saabuu kù jɛ bei kuwee iyi à waa ceaa waati kãma fei. ¹⁶ I màà gbeje jiida ku ce, nɔ i ya maa sobi nɲɛ ɲa, domi dimii kuwee bɛɛbe í ya dɔa Ilaaɔ si.

¹⁷ I gbɔ ideɛ woo cua nɲɛ ɲa nɔ i sũ nɲa iri ile, domi à waa cɔ baani hunde nɲɛ si na iyi í jò Ilaaɔ á na ku bee ɲa ideɛ. I ce bɛɛbe ɲa ku ba a coo do inɔ didɔ, ku màà ti ku jɛ do inɔ ku fɔ. Bii à coo do inɔ ku fɔ, kaa ce nɲɛ aranfãani kãma.

¹⁸ I ya ce nwa kutɔɔ ɲa. À mà kam kam iyi idɔ nwa kù waa ye taale nwa domi à bi ka ce isɛɛɛ nwa dee dee si mii fei. ¹⁹ Iyi ñ wa n tɔɔ ɲɛ ntɔ ntɔ, nɲui í jɛ i ce kutɔɔ Ilaaɔ ku jò n baa nɲa nɲa bi tu ɲɛ má.

Kutɔɔ

²⁰ Lafɛɛ nwa Jesui í jɛ Woo degbe iyi í re. Na nɲɛ iyi í nikã, í jilɛ nwa akabuu titɔ iyi ci ya tã. Na nɲu Ilaaɔ ilu laakai ku sũ, nɲu iyi í dedɛɛ hai si balɛ, ²¹ ku mu nɲɛ gbugbã í ceɔ daa jiida ɲa ku ba i ce idɔɔbiɛ. Nɔ ku ce si ɲɛ mii iyi á dɔaa si, na saabui Jesu Kirisi. Amboe ku jɛ ti Jesu Kirisi hee do ajɔ fei. Ami.

Fɔi ankãanyi

²² Inɛ inɛm ɲa, ñ wa n tɔɔ ɲɛ i jò i gbɔ ideɛ gbugbã ku mua iyi ñ kɔ nɲɛ wa si tiau ihɛ do temua, domi kù sɔ. ²³ Ñ bi i mà ɲa iyi à da Timɔtee inɛ nwau hai piisɔɔ. Bii í to wa nɲa, an naaɛ wa bi tu ɲɛ.

²⁴ I ce woo cua nɲɛ ɲa fei fɔɔ hee do inɛ ɲa iyi à jɛ ti Ilaaɔ fei. Woo dasi Jesu naaneɛ ile Itali ɲa à ce ɲɛ fɔɔ.

²⁵ Didɔsi Ilaaɔ ku wɛɛ do inɛ fei.

Tia iyi Zaaki í kò

Zaaki í ce ña fɔɔ

¹ Amui Zaaki woo ce icei Ilaaɔ do ti Lafɛɛ Jesu Kirisi.

Ñ ce dimii Zuifu maateeji ña iyi à fangaa si andunya fei fɔɔ.

Naane do bisi

² Kpaasim ña, dimii laakai ku cɔ iyi á naa si ñe fei í ya jò ku je ñɛ inɔ didɔ nla nla, ³ domi ì mà ña, bii Ilaaɔ wa cɔ laakai naane ku dasi ñɛ nɔ ì kù mɔngɔ ña á bí ñɛ temua. ⁴ Amma ì jò temua ñɛɛ ku ce iceɛ sãa sãa ku ba ì je inɛ ña iyi à jla nɔ à kɔ, nɔ nkãma kù gbe ñɛ má. ⁵ Do ñɛ fei bii bisi í na wa gaizia inɛ akã ñɛ gɔ, ku tɔɔ Ilaaɔ, ñɛɛ iyi í ya mua inɛ fei do inɔ akã, kù ne kugbagba. ⁶ Amma lafɛɛ ku ce kutɔɔ do naane, ku maà sika sika, domi inɛ iyi wa sika sika í yɛi bei inyii tenku iyi fufu wa yaya bii fei. ⁷ Inɛ dimi bɛɛɛ ku maà tamaa mà ñɛɛ á ba ngɔgɔ hai bi Aɔ Lafɛɛ, ⁸ domi ì je ilu idɔ minji iyi kù waa too kpãa akã si kuwɛɛɛ.

Are do fia ku ne

⁹ Í siã ilu are woo dasi Jesu naane ku tɔɔ fufu si na iyi ì jò Ilaaɔ í soo lele. ¹⁰ Ilu fia mɔ ku tɔɔ fufu na irii kukayɛ domi á na ku lɔ bei kokoi jli. ¹¹ Bei inunu í ya dede do inya gbãa nɔ ku jo wua ku gbɛ, nɔ kokou ku cuku kuslaɛ ku tã, bɛɛɛɛ mɔi ilu fia á na ku wɔ bei kokoi jli si aninii iceɛ.

Laakai inɛ ku cɔ do kulele

¹² Ilu inɔ didɔi inɛ iyi í yɔkɔ í leeki dim dim si waati iyi Ilaaɔ wa cɔ laakaɛ, domi si anyii laakai ku cɔu á ba ribai kuwɛɛ hai tã iyi Aɔ Lafɛɛ í wãd inɛ ña iyi à buu. ¹³ Bii à waa lele inɛ gɔ do laalɔ ku maà ti ku ni Ilaaɔi wa lele ñɛ. A ci ya lele Ilaaɔ do laalɔ, bɛɛɛɛ mɔi ñɛɛ takɛ ci ya lele inɛ gɔ do laalɔ. ¹⁴ Amma waati iyi binei inɛ í faa í muu, ñɛɛ bei í je kulele. ¹⁵ Si anyie, bii bineu í na í la, dulum nii á

bía. Bii dulum nɔu í ce ice sie í tã nɔ ku bía iku.

¹⁶ Baakɔm ña, ì maà ði iju ñɛɛ. ¹⁷ Amua jiida do amua ku sɔa baa yooma fei hai lelei Aɔi í ya naa. Wa naai hai bi Ilaaɔ Baaba, ñɛɛ iyi í ce inya kumáí lele ña. Ilaaɔ ci ya kpaasi nɔ ilu kuku kù wa sie. ¹⁸ Si idɔɔbie, í bí wa isɛ gbɛɛjisia do saabui ide ntɛ ku ba hai si inɛ ña iyi í taka fei ka je bei amaaje sinte ña iyi à je tɛɛ.

Kugbɔ do kuce

¹⁹ Baakɔm ña, ì mà ideu ihɛ tã ña. Na ñɛɛ, í sɔa inɛ fei ku ya saku ku gbɔd ide, nɔ ku maà ya saasaɔ ide ku fɔ, nɔ idɔɛ ku maà ya kɔ gbãa gbãa. ²⁰ Kù sɔa idɔi inɛ ku ya kɔ gbãa gbãa domi kù je do idɔɔkɔi amanɛ á ceò mii iyi í je dee dee si wajui Ilaaɔ. ²¹ Na ñɛɛ, ì nyɔ andi mii iyi í je riisi do laalɔ fei ña. Nɔ ì gba ide iyi Ilaaɔ wa gbɛ si idɔ ñɛ ña do ara kukayɛ, domi ideui á yɔkɔ ku faaba ñɛ.

²² Ì maà jò ì leekiɔ ide ku gbɔ ñɛɛ akã, amma ì ya ceò ice ña. Bii kù je bɛɛɛɛ, ì waa ði iju ara ñɛ ña. ²³ Ntɔ ntɔ, inɛ iyi í gbɔ ideu nɔ kù waa ceò ice, í yɛi bei mɔkɔ gɔ iyi wa cɔ araɛ si digi. ²⁴ Iyi í cɔ digiu í tã nɔ í sinda wa ne, tengi be gbakã nɔ ì gbɛɛɛ bei araɛ í yɛ. ²⁵ Amma inɛ iyi á je ilu inɔ didɔ si mii iyi wa ce fei ñɛɛ ì je inɛ iyi wa cio wooda do laakai nɔ wa jirimɛ do temua. Nɔ bii í gbɔ ideu ci ya gbɛɛɛ nsei nsei amma í ya ceò icei. Lafɛɛ á je ilu inɔ didɔi si na iyi í jò woodau í je dee dee nɔ á nya inɛ.

²⁶ Inɛ iyi wa tamaa ñɛɛ wa too kpãai Ilaaɔ nɔ kù waa nɔ amɛɛ, lafɛɛ wa sɔa araɛ iboi. Kpãai Ilaaɔ ku tooɛ ngbei. ²⁷ Kpãai Ilaaɔ ku too iyi í má nɔ kù ne riisi kãma iyi Ilaaɔ Baaba í jilɔ si ì je ntɔ, ñɛɛ ì je inɛ ku ya ce araare ñɛ ña do jaaɔ ña iyi à waa wahala, nɔ ku mà araɛ ku mu si laalɔ yaamɔi andunya.

2

Maà ya cɔ bei amanɛ ña à rèd ñɛ do bɛɛɛ

¹ Kpaasim ɲa, inɛ iyi ì dasi Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi naane, nɲu iyi í je ilu amboe, í maà ya jò naane ku dasi nɲe ku tətəwò bɛɛɛɛ inɛ ɲa ku cə. ² Yaase gə wee. Ilu fia gə iyi í ne ibò jiidá do leleawò wura í naa si kutətəw nɲe. To, wee, ilu are gə mə í naa bɛ do ibò ku gae. ³ Bii ì jirimá ilu ibò jiidau ɲa nò ì ni ku buba si kitá inɛ nla ɲa, nò ì sɔ ilu areu mə ì ni ku leekí ihɔ, walakò ku buba ile, ⁴ ì waa cə bei inɛ ɲa à reò nɲe do bɛɛɛɛ ɲai. Nò ì waa kiiti inɛ ɲa mbe do lasabu iyi kù je dee dee.

⁵ Baakəəm ɲa, í gbə. Inɛ ɲa iyi à je ilu are si andunyau ihɛi Ilaaɔ́ í cica ku ba naane nɲa ku la nə a baò bommae iyi í wəò inɛ ɲa iyi à buu. ⁶ Amma inɛ, ì ya donda ilu are ɲai. Wee ilu fia ɲai à waa kpā ɲe iju nə aɲai à ya bəò ɲe ile kiiti, mà iboi. ⁷ Aɲai à ya maa nya cəi iri jiidá iyi Ilaaɔ́ í mu nɲe.

⁸ Kukəi idei Ilaaɔ́ í ni, bi inɛ mmu bei ì bi arae. Ntə ntə, mii jiidai ì waa ce bii ì waa too woodai bommai Ilaaɔ́u bɛ ɲa. ⁹ Amma bii ì waa cə bei inɛ ɲa à reò nɲe do bɛɛɛɛ ɲa, dulum nii ì waa ce ɲa nə woodai Ilaaɔ́ á yɛ taale nɲe domi í kù waa jirimae ɲa. ¹⁰ Ntə ntə, inɛ iyi í kua wooda baa akā, wooda iyi wa too bebei fei ngbei. ¹¹ Inɛ iyi í ni, í maà ce sakara, nɲui í ni má, í maà kpa amane. Na nɲu, baa bii í kù ce sakara, bii ì kpa amane, í kua woodai. ¹² Na nɲu, í ya fə ide nò í ya ce bei inɛ ɲa iyi wooda iyi í ya nya inɛ á kiiti. ¹³ Inɛ iyi kù ne araareí kpaasi, Ilaaɔ́ á kiiti nɲu mɔi kaa ce araaree. Amma inɛ iyi í ne araareí kpaasi ɲa á je igū si ajoin kiitiu.

Naane ku dasi do ice ku ce

¹⁴ Kpaasim ɲa, riba yoomai amane í ne bii í ni nɲu í je woo dasi naane nò kù waa ce kookoosue. Naaneu bɛ á faaba lafɛɛ? ¹⁵ Bii inɛ gə nɲe, inɛməkò walakò inaabo gə í ne arei jaae, nò kù ne baa ije iyi á je, ¹⁶ nò inɛ gə nɲe ku ni, ka sukudɔ́, í ya je í yo, maà jò tütü ku kpaɛ, bii kù muaa

bukaatai mii iyi í ne, sukudɔ́ mii wa niaa. ¹⁷ Bɛɛɛɛ mɔi, naane ku dasi iyi á kù waa yɛ kookoosue, naaneu ngbei.

¹⁸ Inɛ gə á yəkò ku ni, inɛ ihɛ í dasi naane, inɛ ihɔ mə wa ce kookoosue. Amma amu an jɛaa n ni, nyisim naane ku dasie iyi kù je do kookoosu, nə amu mə n nyisi naane ku dasim do kookoosue. ¹⁹ Kù je ì dasi naane iyi Ilaaɔ́ aká í wɛɛ? Í sɛa. Baa inɛi inəkò ɲa mə à mà bɛɛɛɛ nò à waa yaya do njo. ²⁰ Amma awə iyi í kù ne laakai, ì bi n nyisie iyi naane ku dasii inɛ gə iyi kù waa ce kookoosue, ngbei? ²¹ Bala nwa Aburahamu í je dee dee si wajui Ilaaɔ́ na kookoosue iyi í ce, si iyi í jesi nɲu ku saka amae Izaaki ku ceəð Ilaaɔ́ kuwee. ²² I kù yɛ naane ku dasii Aburahamu nɲe do kookoosue wa too nɲe ba. Naane iyi í dasi í bàa í kɔ na kookoosue iyi wa ce. ²³ Bɛɛɛɛi kukəi idei Ilaaɔ́u í ce iyi í ni, “Aburahamu í dasi Ilaaɔ́ naane, nò do saabui naaneu Aɔ́ mə í kàa si inɛ dee dee”. Nò à waa kpoo kpaasii Ilaaɔ́. ²⁴ Debei amane í ya je dee dee si wajui Ilaaɔ́ na saabui kookoosue iyi wa ce, kù je na naane iyi í dasi nɲu akā.

²⁵ Bɛɛɛɛ mɔi abo kaafe iyi à ya kpe Rahabuu, í ce. Í je amane dee dee si wajui Ilaaɔ́ na kookoosue si na iyi í jò í gba Zuifu woo bɛ ɲau si kpasɛɛ nò í nya ɲa do kpāa mmu. ²⁶ Nɔi í jò à ni ara iyi kù ne hunde, ara ikui. Bɛɛɛɛ mɔi naane ku dasi iyi kù waa ce kookoosue naane ikui.

3

Idei ame

¹ Kpaasim ɲa, í maà de í kpə inɛ iyi ì waa bi í maa kə inɛ ɲa si idei Ilaaɔ́, domi ì mà ɲa, awa iyi à waa kə inɛ ɲa si cioi idei Ilaaɔ́, Ilaaɔ́ kaa ce araare nwa si kiitie. ² Si mii nkpoi awa fei à ya ka rara. Inɛ iyi kù waa ce kurara si ide ku fəe, lafɛɛ inɛ ku jɛai nò í yɛ bei inɛ iyi í dasi arae fei

arezem. ³ Bεεβε mɔi à ya ka dasi arezem si geleɪ aɕi ŋa ku ba a jirima wa, ka bei ka yɔkɔ ka bɔɔ ara ŋa bii à bi. ⁴ Nɔ i ya cɔ akɔi inyi má ŋa, do bei à lau fei nɔ fufu jiida wa ce í ya tale ŋai, amma do falafili keeke goi woo nyimbo akɔu í ya bɔðe bii í bi. ⁵ Bεεβε mɔi amɛ í je mii keeke si ara, amma í ya tɔɔ fufu si mii nla.

I cɔ bei ina nyenyɛ í kere í to, amma do ŋɔu fei á yɔkɔ ku jo agbo nla nla. ⁶ Bεεβε mɔi amɛ í ye bei ina. Nɔɔi í je laalɔ nla nla. Nɔɔu mɔ ikɔ akɔi ara nwai, nɔ í ya beje ara nwa fei bei ina, domi laalɔ iyi í ya ce í yei bei inai ala. ⁷ Amanɛ á yɔkɔ ku kámia ŋai sako iká iká fei, do yei ŋa do mii ku cã ile ŋa fei do mii ndii inɔ inyi ŋa, í nɔ ŋa tã mɔm de. ⁸ Amma inɛ kãma ci ya nɔ amɛɛ. Mii laalɔ goi iyi inɛ go kaa yɔkɔ ku kámia, í ne aɕi ntɔ ntɔ ku kpa amanɛ. ⁹ Do amɛi à ya ka saabuð Baaba Lafɛɛ nwa, nɔ do nɔɔi à ya ka ceekpeð inɛ ŋa iyi Ilaaɔ í taka bei nɔɔu takaɛ. ¹⁰ Nɔ hai si gele akãu bei ideɪ saabu do ikpe í ya fita. Inɛ kpaasim ŋa, kù sɪa ku je bεεβε. ¹¹ Isɔ akã kaa yɔkɔ ku ne inyi didɔ do inyi laalɔ ajɔ. ¹² Bεεβε mɔi kpaasim ŋa, i jɔ i mà ŋa iyi jii ndii figi kaa so olivi, nɔ jii ndii rezɛɛ mɔ kaa so figi. Bεεβε mɔi i kaa yɔkɔ i ba inyi jiida si inyi iyi í da imu.

Bisi iyi wa naa hai lele

¹³ Yoo ŋɛi í ne kumà do bisi. Bii lafɛɛ í ne bisii do ntɔ, kù jɔ a yɔɔ si isɛɛnɛ jiidaɛ do si kookoosu ŋa iyi wa ce do ara ku kaye. ¹⁴ Amma bii i waa ce igu yaamɔ do nje ku wã, maà tɔɔ fufu, maà sɔa ntɔ ibo, ¹⁵⁻¹⁶ domi tengi bii igu do nje ku wã í wa, bei daa bεεteke do kuce laalɔ fei í ya wa. Dimii bisi bεεβε kù waa naa hai lele. Inɛ nɔɔu bε ti andunyai, do ti idɔɔbii amanɛ, nɔ hai bi Seetam nii wa naa. ¹⁷ Amma bisi iyi wa naa hai lele, sinte titã í má. Si anyie inɛ iyi í ne bisiu í ya bi inɛ ŋa a ne anu akã, í ya maà mu araɛ, nɔ í ya bi nɔɔu ku ce mii iyi á dɔa inɛ ŋa si. Í ya ne araareɪ nɔ

í ya ce icɛ jiida. Ci ya na kubi ntɔ, kù nɔ kù ne muafiti. ¹⁸ Inɛ ŋa iyi à waa de anu akã à ya ce kuwɛɛ nɔɔu feii si laakai ku sũ. Laakai ku sũu í yei bei dimi iyi à waa gbɛ nɔ mii iyi aa na a da nɔɔu í je kuwɛɛ dee dee.

4

Kɔðɛi andunya

¹ Mii í ya naað kakɔɔ do ija wa si aninii nɔɔu. Nɔɔu bε wa naaɪ hai si kɔðɛi mii nkpɔ iyi wa ba idɔ nɔɔu ku ja. ² Í bi i ne ngɔɔɔ iyi i kaa yɔkɔ i ba ŋa, ŋɔi í ce í ya bi inɛ ku kpa ŋa. Í waa ce kɔðɛi mii iyi i kaa ba ŋa, i waa ce kakɔɔ do ija inɛ duusɔɔ. I kù ne mii iyi i bi ŋa domi i ci ya tɔɔ Ilaaɔ ŋa. ³ Nɔ baa bii i tɔɔ Ilaaɔ i kaa ba ŋa domi do kurarai i waa tɔɔu ŋa. Mii iyi i waa tɔɔu na irii faayii ara ŋɛi. ⁴ Inɛ iyi i kù leekɔð inɛ akã ŋa, i kù mà ŋa iyi bii i bi andunya, mbɛɛi Ilaaɔi i ya je ŋa? Inɛ iyi í bi andunya, mbɛɛi Ilaaɔi í ya je. ⁵ I maà tamaa si ngbei kukɔi ideɪ Ilaaɔ wa fɔ í ni, Ilaaɔ í bi Hunde iyi í da nwa si do igu. ⁶ Amma Ilaaɔ í ya mu nwa didɔ iyi í la í re. Nɔ bεεbei kukɔi ideɪ Ilaaɔ wa fɔ í ni, Ilaaɔ kù wa anyii ilu faau ŋa amma woo kaye ara ŋai wa mua didɔɛ. ⁷ Na nɔɔu, i sũa Ilaaɔ iri ile. I kɔsi Seetam á sa nɔɔu ku jii. ⁸ I sekeɛ si Ilaaɔ nɔ nɔɔu mɔ ku sekeɛ si ŋe wa. Inɛ ilu dulum ŋa, i wɔɔ awɔ nɔɔu. Nɔ i fũuta idɔ nɔɔu, inɛ ilu idɔ minji ŋau. ⁹ I jɔ i wɛɛ do inɔ kufɔ ŋa, i buba gɔɔwoo nɔɔu do kukpata. I jɔ anyi nɔɔu ku kpaasi do kukpata, nɔ inɔ didɔ nɔɔu ku je nɔɔu inɔ kufɔ. ¹⁰ I kaye ara nɔɔu si wajui Aɔ Lafɛɛ nɔ ku so ŋe lele.

Maà kiiti kpaasie

¹¹ Inɛ kpaasim ŋa, i maà ya sɔ nje laalɔ ŋa. Inɛ iyi wa sɔ kpaasie laalɔ, laalɔi woodai wa fɔ. Inɛ iyi wa kiiti kpaasie, woodai wa kiiti. Wee, bii i waa kiiti woodau i kù je inɛ iyi wa jirimaɛ, amma i jile araɛ si agbei woo kiitiu. ¹² Ilaaɔ nɔɔu akã i wa na

wooda, nñui í nò í je woo kiiti. Nñu akāi á yókò ku faaba ine, nñui á nò ku yókò ku ce ine nfe. Beirei awò ì ye ì waa kiitiò kpaasie ña.

Maà tɔɔ fufu

¹³ Ine iyi ì ya maa ni, nnyi walakò ala aa ka bò ilu ihò ka ce sía be zakai adò akā ku ba ka ba fia, i de ití ì gbò iyi ñ wa n fò nsei. ¹⁴ I kù mà bei ala nñe á ye. Mii kuwɛɛ nñe í je. Kuwɛɛ nñe í yei bei bukòo iyi á tɔtɔo nsei nsei nò ku fangaa ma. ¹⁵ Ide iyi í jò ì fò ña wee, i ya ni ña, bii Ilaaò í bi aa ka wɛɛ, aa ka nò ka ce iyi ihè walakò aa ka ce iyi ihò. ¹⁶ Amma nsei ì waa tɔɔ fufu ì so ara nñe lele. Dimii faau beɛbe fei kù sía. ¹⁷ Beɛbe ine iyi í mà mii iyi í je jiiida nò kù waa coo wa dasi arae dulum nii.

5

Laabaau iyi à sò ilu fia ña

¹ Nsei, inɛ ilu fia ña, i gbò iyi ñ wa n sò nɛ. I kpata i cā kpokpo ña na wahala ña iyi aa naa si ñe! ² Amani nñe ña í sāmí, nò tūtù ña à je ibò nñe ña má. ³ Wura nñe ña do iso fufu nñe ña fei à mu ate. Ate ku mu nñauí á je seeda si nɛ nò ku ñò ara nñe bei ina. Ì ko amani ì tɔtɔe ña si waatii ankāanyiu ihè. ⁴ Wee i ci ya sãa woo da amaajɛ nñe ña fia ña. I cò inò kufò ña ña! Anu ku dōi ine ñau í to hee si itíi Aò Lafɛɛ ilu gbugbā. ⁵ Ì ce kuwɛɛ nñe ña si andunya do amani nla nla do faayi. Ì je ì ce kaato bei angudā iyi aa bòd asò laga ña. ⁶ Ì ye taalei ine dee dee ña ì kpa ña ña, a kù nò a kù kòd ara ña.

Temua do kutɔɔ

⁷ Kpaasim ña, inɛ fei ì yókò temua ña hee Lafɛɛ koo nyiò wa má. I cò bei woo logoo ì ya temua ku maa cò ilɛɛ hee amaajɛ koo jiaò. Temuai í ya ce ku yeò ijí sinte hee do ti ankāanyie fei. ⁸ Inɛ mò ì yókò temua ña, ì jò idò nñe ku leekí dim dim ña, domi kunaai Lafɛɛ í maai wa mbe.

⁹ Inɛ kpaasim ña, ì maà ya ye taalei nje ña ku ba Ilaaò mò ku maà na ku ye taale nñe. Woo kiiti wee wa to wa, wa bi ku lò wa. ¹⁰ Inɛ kpaasim ña, ì ye gigii walii ña iyi à fò ide wo do irii Lafɛɛ. I sisi temua ña iyi à ce si ijuukpā ña. ¹¹ Aa ka yókò ka ni ilu inò didò ñai domi ngu ña à yókò temua. Ì gbò temuai Zòobu ña, nò ì mà mii iyi Aò Lafɛɛ ilu araare si jiiida ku jɛɛ í cea ña si anyii wahalae.

¹² Inɛ kpaasim ña, iyi í re mòm, ì maà ya ceekpe do lele ña wala do ile wala do ide mmu gò. Bii ntòí, ni ntòí, bii ibo mòi ni iboi, ku ba ì maà na ì dasi kiitii Ilaaò ña.

¹³ Wahala í ba ine gò nñei? Ku ce kutɔɔ. Inòí ine gò nñe wa dōi? Ku saabu Ilaaò do iri ku kò. ¹⁴ Inɛ akā nñe wa ce bōò? Ku kpe ine ngboi igbei inei Jesu ña, añaí aa jòaa ikpo si iri do irii Lafɛɛ nò a cea kutɔɔ. ¹⁵ Kutɔɔ do naaneu á yókò ku faaba bōòu. Aò Lafɛɛ á muaa baani, bii í nò í ce dulum nii á kpa ideí dulum deɛ. ¹⁶ Na nñu, inɛ fei ì ce tuubai dulum du nɛ si wajui nje ña nò ì ya cea nje kutɔɔ ña ku ba ì ba iri ña. Kutɔɔí ine dee dee ì nɛ gbugbā nla nla. ¹⁷ Elii amanɛi bei awa mò. Í ce kutɔɔ ntò ntò ijí ku maà rò, ijíu í nò í leekí zakai adò mɛeta do cukpa mɛefa. ¹⁸ Si anyii nñu nò ì ce kutɔɔ má nò Ilaaò í jò ijí í rò nò ì jò ije í fita si ile.

¹⁹ Inɛ kpaasim ña, bii ine gò nñe í jìdò ntò nò kpaasi gò í baae wa si kpāai ntò, ²⁰ ì mà ña, ine iyi í baaò ilu dulum wa hai si kpāa laalò bii í wa wo, í faaba hundeí ilu dulum nòui hai si kpāai iku, nò Ilaaò á kpa ideí kurara nkpò nkpòe.

Tia sinte iyi Piεε í kɔ

Piεε í ce ɲa fɔɔ

¹ Amui Piεε woo bei Jesu Kirisi.

Ñ kɔ nɲe tiau ihɛi, iɲe iyi Ilaaɔ í cica nɔ ì fangaa ì je ise mmu ɲa si ilei Pɔntu, do Galati, do Kapadosi, do Azii, do Bitini. ² Ilaaɔ Baaba í cica ɲei si bei í dasi idɔ nɲu ku ce. Nɔ ì je inεe ɲa do saabui Hundee, ku ba í jirima Jesu Kirisi ɲa nɔ nɲee ku we ɲe.

Didɔ do laakai ku sũ ku kɔɔsi si kuwεe nɲe.

Kp̄aa ku cɔ iyi í je ti kuwεe

³ Ka saabu Ilaaɔ, Baai Lafɛe nwa Jesu Kirisi. Si araare nlae, í jɔ kujli Jesu Kirisi wa hai si bale í bí wa ise gbeejisia. Si beεbe í mu nwa kp̄aa ku cɔ iyi í je ti kuwεe. ⁴ Nɔ í jile nwa tubu iyi kaa beje, kaa riisi, nɔ kuslae kaa tā. Tubuu ò jile nɲe lele, ⁵ iɲe iyi gbugbāi Ilaaɔ wa degbe do saabui naane ku dasi, aa ba faaba mam mam ɲa. Faabau Ilaaɔ í ce sɔɔluε ku nyisi ɲe si aɲoi ankāanyiu.

⁶ Na ɲoi í jɔ ì ya ne inɔ didɔ nla nla ɲa, baa bii í je ì wa si inɔ ku fɔ nsei ɲa si waati keeke, si laakai ku cɔ dimi ikā ikā. ⁷ Naane ku dasi nɲe í ne beere nɔ nɔ í re wura, domi wura á na ku tā. Do nɲu fei, do inai à yɔɔ à nya riisie. Beεbe mɔi, Ilaaɔ wa cɔ laakai naane ku dasi nɲe ku ba ku mà gbugbāe. Nɔ aa ba saabu do yiiko do beere ɲa waati iyi Jesu Kirisi á faata wa. ⁸ Ì buu baa do iyi i kù yɔɔ ɲa. Ì dasie naane baa do iyi i kù yɔɔ titā ɲa. Nɔi í jɔ ì weɔ inɔ didɔ nla nla ɲa iyi í ne amboe hee í kpeeɔ ku fɔ do gele. ⁹ Ì weɔ inɔ didɔ nla nla ɲa si na iyi í jɔ ì waa ba ribai naane ku dasi nɲe, iyi í je faabai hunde nɲe.

¹⁰ Si ideɔ faabau ihɛ walii ɲa iyi à ce walii si gāmei didɔ iyi Ilaaɔ í jile nɲe à ce kudede jiida jiida ku ba a mà yaasee. ¹¹ Hundei Kirisiu í wa si ɲa nɔ í sɔ ɲa do njuma iyi Kirisi á

ba ijuukpā, nɔ si anyie á ba amboe. Nɔ à ce himma ku ba a mà waatiu do kp̄aa iyi wa faau. ¹² Ilaaɔ í sisia walii ɲau í ni ide iyi nɲu í sɔ ɲau kù je ti aɲa taka nɲa, tu ɲei. Nsei woo sisi laabaau jiida ɲau à waazo nɲe nɔ ì gbɔ ideu ɲa. À fɔ ideɔ do gbugbāi Hundei Ilaaɔ iyi à be wa hai lele. Nɔ amaleka ɲau taka nɲa à waa bi a mà yaasei ideu.

Ka leekt si kuwεe iyi í má

¹³ Na nɲu, i ce laakai ɲa. I mu ara nɲe ɲa, nɔ ì dasi kp̄aa ku cɔ nɲe fei si didɔ iyi aa na ɲe si waati iyi Jesu Kirisi á faata wa. ¹⁴ I jɔ ì je bei amu ɲa iyi à ya gbɔ ide nɔ ì maà ti ì jɔ kɔdeε iyi ì ya tako ì maa ce ɲa wo si waati iyi ì kù mà ngɔgɔ ɲa kù maa neɔ ɲe. ¹⁵ Amma ì jɔ isεene nɲe ɲa fei ku má, bei Ilaaɔ í má, nɲu iyi í kpe ɲe. ¹⁶ Ilaaɔ takae í fɔ si kukae í ni, ì jɔ kuwεe nɲe ku má, domi amu takam ñ má.

¹⁷ Ilaaɔ, nɲu iyi ì ya kpe Baaba ɲa si kutɔɔ nɲe, nɲui í je inεe iyi á kiiti inεe fei si bei inεe fei í ce nɔ kaa cɔ ijui inεe gɔ. Na nɲu, waati iyi ì gbe nɲe si andunya ì jɔɔ do jirima ɲa. ¹⁸ Bala nɲe ɲa à jɔ nɲe tubui kuwεe nfe nfe. Nɔ iɲe taka nɲe ì mà ɲa iyi à ya ɲei hai si kuwεeu. Kù je do isɔ fufu walakɔ wura iyi á na ku tã ò ya ɲeɔ. ¹⁹ Aawo, à faaba ɲei do nɲe ilu beerei Kirisi, nɲu iyi í ye bei angudāi kuwee hai ne leebu nɔ kù ne riisi gɔ. ²⁰ Hai waati iyi a kù taka andunyaí, Ilaaɔ í cica Kirisiu, amma ì nyisi araε si waatii ankāanyiu ihɛ na aranfāani nɲe. ²¹ Na saabuei ì dasi Ilaaɔ naane ɲa, nɲu iyi í dedee hai si bale nɔ í muaa amboe ku ba naane ku dasi nɲe do kp̄aa ku cɔ nɲe ku wa si Ilaaɔ.

²² Nsei, si nɔ ku jirimai ì fūuta idɔ nɲe ɲa ku ba kubii kpaasi woo dasi naane ɲa iyi ì ne ɲa ku maà je do muafiti. Na nɲu, ì bi nɲe nɔ nɔ do idɔ nɲe fei ɲa. ²³ Í sɔ ì ce beεbe ɲa si na iyi í jɔ ì bí ɲei ise gbeejisia, nɔ kù je do dimi iyi á ku, amma do dimi iyi kaa kui. Dimiui í je ideɔ Ilaaɔ, nɲui í

je icui kuwεε nɔ kaa tã. ²⁴ Kukɔi ideɪ
Ilaaɔ wa fɔ́ í ni,
Ine fei í yei bei fɔ́fɔ́,
Nɔ beereɪ ine fei í yei bei kokoi fɔ́fɔ́.
Fɔ́fɔ́ í ya gbε, nɔ kokoe ku wɔ.

²⁵ Amma ideɪ Aɔ Lafēε á maa weei do
ajɔ fei.

Ideu, nɔɔi í je laabaau jiida iyi á
waaɔɔ nɔɔe.

2

Kuta ilu hunde

¹ Na nɔɔu, i jɔ́ laalɔ baa yooma fei
ɔa, hai ibo ku sɔ, do muafiti, do igu,
do irii ine ku sɔ. ² Si bei ama kpɔtɔɔ
í ya bi ámɔ, inε mɔ́ í sɔ́a í bi ámɔ iyi
í má iyi í je ideɪ Ilaaɔ. Hundeɪ Ilaaɔɔi
wa mu nɔɔe amɔu ku ba í la si kpāai
faabau ɔa, ³ si bei í tie didɔ́i Aɔ Lafēε
tã ɔa.

⁴ I sekeε si Lafēε wa, nɔɔu iyi í je
kuta ilu hunde iyi ine ɔa á kɔ́si,
amma Ilaaɔ́ í cicæ si na iyi í jɔ́ í ne
beereɪ bi tεε. ⁵ Inε mɔ́, i naa wa bei
kuta ilu hunde a ceɔ́ ɔe ice a maɔ́
ile bi ku wai Hundeɪ Ilaaɔ́. Bei aa je
woo wee ɔa iyi á má iyi á na Ilaaɔ́ ara
nɔɔe bei kuwee iyi á dɔ́aa si do saabui
Jesu Kirisi. ⁶ Í sɔ́a í ce beεbe ɔa si na
iyi í jɔ́ á kɔ́ si tiai ideɪ Ilaaɔ́ á ni,
Ilaaɔ́́ í ni,

N̄ cica kuta ilu beereɪ n̄ jilɔ́ ilui Siɔ́ɔ
bei kuta gbugbāi icui ile.

Ine iyi í dasie naane, kaa ye anyɔ́.

⁷ Kutau, í ne beereɪ bi inε woo dasi
Jesu naane ɔa, amma hai dasi naane
ɔa á kɔ́siε. Do nɔɔu fei, kukɔi ideɪ
Ilaaɔ́́ í ni,

Kuta iyi woo ma ɔa á kɔ́si

Nɔɔu í na í je kuta gbugbāi icui ile.

⁸ Nɔ́ bii gɔ́ ɔa á ya ni má,

Kutau ihēi í jɔ́ ine ɔa á waa koose.

Nɔɔu í ya maa keke ɔa.

Á kooseɪ si na iyi í jɔ́ á kɔ́ ku dasi ideu
naane. Nɔ́ nɔɔu bei Ilaaɔ́́ í jilε nɔɔa.

⁹ Amma inεi ì je dimi iyi Ilaaɔ́́ í
cica, nɔ́ inεi ì je woo weei ilaalu ɔa, ì
je dimi iyi í má ɔa iyi Ilaaɔ́́ í ya ku ba
í sisi jiida ku jeε, nɔɔu iyi í kpe ɔe hai
si ilu kuku ì naa ì lɔ́si inya kumá ilu

beereεε. ¹⁰ Tako wo i kù je dimi ɔa iyi
ine gɔ́ í mà, amma nsei ì je ineɪ Ilaaɔ́́
ɔa. Tako wo i kù mà mà Ilaaɔ́́ wa ce
araare nɔɔe, amma nsei bei ì mà ɔa.

Kuwεei woo dasi naane

¹¹ Inε baakɔ́m ɔa, n̄ wa n̄ tɔ́ ɔeɪ,
inε iyi ì ye bei ine nɔɔo do ise mmu
ɔa si andunyau ihē, i jɔ́ ì nɔ́ ara nɔɔe
do bineɪ ara iyi í ya maa ce igū do
hunde nɔɔe. ¹² I jɔ́ ì ne daa jiida ɔa
si inɔ́i hai dasi Jesu naane ɔa, domi
baa bii á waa kpe ɔe ine laalɔ ɔa, aa
ye ice jiida nɔɔe nɔ́ a saabu Ilaaɔ́́ si ajɔ́
iyi á kiiti ɔa.

¹³ I jirima ilu iri fei ɔa na irii Lafēε,
hai ilu ile, nɔɔu iyi í re do gbugbā,
¹⁴ hee ku koo si ilaalui ilu ɔa, ine ɔa
iyi í be wa ku ba a kpā woo ce laalɔ
ɔa iju, nɔ́ a saabu woo ce jiida ɔa.
¹⁵ Do ntɔ́, iyi Ilaaɔ́́ í bi, nɔɔu í je ice
jiida nɔɔe ku dī gelei hai mà nɔ́gɔ́ ɔa
si ide hai ne yaase nɔɔa. ¹⁶ Í sɔ́a í ya
maa nè bei ine ɔa iyi á ne ara nɔɔa,
amma i maɔ́ ti i jɔ́ ara ku ne nɔɔe ku ye
bei acɔ́ iyi wa bii laalɔ. I je kuwεε nɔɔe
bei woo ce iceɪ Ilaaɔ́́ ɔa. ¹⁷ I jirima
ine fei ɔa, i bi kpaasi woo dasi Jesu
naane nɔɔe ɔa, í ce nɔ́i Ilaaɔ́́, nɔ́ i
jirima ilu ileu ɔa.

Mii iyi wahalai Kirisi wa nyisi wa

¹⁸ Inε amaace ɔa, i sūa lafēε nɔɔe ɔa
iri ile í jirima ɔa ntɔ́ ntɔ́, kù je ine
jiida do amane ku rɔ́ aɔa akāi aa ya
cea ɔa, amma hee do ine ku gaabu
ɔa feii. ¹⁹ Do ntɔ́, bii á waa kpā ɔe
iju nfe nfe, í sɔ́a í yɔ́kɔ́ temuɔa ɔa na
irii Ilaaɔ́́. ²⁰ Bii ì yɔ́kɔ́ temuɔi goloi
kɔ́raɔe í kù ne saabu kāmá. Amma
bii í ba ijuukpā na jiida iyi ì waa
ce ɔa nɔ́ ì temuɔa, mii jiidai si wajui
Ilaaɔ́́. ²¹ Na ideu bei Ilaaɔ́́ í kpe ɔe
domi Kirisi takæ í ba ijuukpā na iri
nɔɔe nɔ́ wa nyisi ɔe yaase jiida ku ba
i too tuubæ ɔa. ²² Kù ce dulum, a
kù nɔ́ a kù gbɔ́ ibo si gelee ajɔ́ kāmá.
²³ Iyi á buu, kù sã nɔɔa arabu. Iyi á
kpāa iju, kù ceekpe ɔa, amma í leekí
do Ilaaɔ́́ iyi í ya kiiti dee dee. ²⁴ Kirisi
takæ í so dulum du wa si araε si
jli ku gaauu, ku ba ka je bei iku si

wajui dulum, nɔ ka ce kuwεε nwa dee dee. Do saabui kumεεε ηai à baò iri. ²⁵ Tako wo ì ye ηai bei angudā ηa iyi à nyɔ, amma nsei ì nyi wa bi woo degbeu ηa, nηu iyi wa degbe hunde nηε.

3

Abo do mɔkɔ

¹ Bεεbe mɔi ìηe inaabo ηa, ì sūa mɔkɔ nηe ηa iri ile, hee baa bii ì je gɔgɔ nηa ηa a kù dasi ideì Ilaaḡ naane, daa nηe ku jò a dasi naane. Waati bεεbe ì kù ne bukaatai ide ku fɔ má ηa, ² domi aa ye kuwεε nηe ì má, ì nɔ ì mà bεεrei amanε ηa. ³ I maà dede ì je abo kusla ηa do mii ndii ara nηu akā, bei iri ku ba, do sabai wura ηa, do nyau kusla ηa. ⁴ Amma ì jò kusla nηe ku je si idɔ nηe, kusla iyi ci ya tā. Nηui ì je daa didḡ do idɔ ku buba. Iyi bei ì je mii ilu bεere jiiida si wajui Ilaaḡ. ⁵ Bεεbei inaaboì tako ηa iyi à mà bεεrei Ilaaḡ nɔ à dasiε naane à ya teese ara nηa nɔ à ya sūa mɔkɔ nηa ηa iri ile. ⁶ Bεεbei Sara ì ce, ì ya maa jirima Aburahamu, nɔ wa kpoo lafεεε. Nsei, bii ì waa ce jiiida ηa nɔ ì kù waa ce njoì nkāma, ìηe mɔ ì je bei ama inaaboε ηa.

⁷ Ìηe inεmɔkɔ ηa mɔ, si kuwεε nηe do abo nηe ηa, ì ye gigi iyi a kù to ηeò gbugbā. Ì jò ì mà bεere nηa ηa, domi Ilaaḡ á mua aηa mɔ kuwεε ìηeò ηa aηo. Ì ya maa ce bεεbe ku ba nkāma ku maà ganji ηe si kutɔɔ nηe.

Ijuukpā na jiiida ku ce

⁸ Si anyii fei ndεε ì jò ìηe fei ì ne lasabu akā do kubi akā ηa. Ì bi nje bei igbā do ifo ηa, ì ce araarei nje do ara ku kaye ηa. ⁹ Ì maà ya sāa inε laalɔε, walakɔ arabu ηa iyi ì buε. Í sla mɔm ì ya jεaa do kuwee, domi Ilaaḡ ì kpe ηei ku ba ì ba kuwee ηa. ¹⁰ Si bei kukoi ideì Ilaaḡ wa fɔ ì ni, Ìηe iyi ì bi ku ce kuwεε jiiida nɔ kù ne ìnɔ didḡ aηo fei, Kù jò laalɔ ku fɔ nɔ kù nɔ gelee si ibo ku sɔ.

¹¹ Í sla ku saa laalɔ nɔ ku ce jiiida, Í sla ku maa de laakai ku sū waati kāma fei,

¹² Domi Lafεε wa degbe inε dee dee ηa

Nɔ wa gbɔ kutɔɔ nηa.

Amma ì fūsi woo ce laalɔ ηa awɔ.

¹³ Yooi á ce nηe laalɔ bii ì hanya ì waa ce jiiida ηa. ¹⁴ Baa bii ì waa ba ijuukpā ηa na dee dee ku je nηe, ì ne ìnɔ didḡ ηa. Ì maà ce njoì amanε ηa, nɔ ì maà ya biti ηa. ¹⁵ Amma ì jò Kirisi ku je Lafεε si idɔ nηe. Ì tā sɔalu waati kāma fei ì jea inε ηa iyi à waa bee yaasei kpāa ku cɔ nηe. ¹⁶ Amma ì je nηa do ide didḡ do bεere. Ì jò idɔ nηe ku maa má ku ba bii à waa má ηe ide si isεene jiiida nηe iyi wa naa hai bi Kirisi, anyɔ ku mu ηa si ideu.

¹⁷ Bii ì je na idɔɔbii Ilaaḡ ì waa kpāe iju na jiiida iyi ì waa ce, iyi be ì sla do iyi aa maa kpāe iju na laalɔ. ¹⁸ Gbakā akāi Kirisi ì ku na dulum. Nηu iyi ì je inε dee dee, ì ku na inε laalɔ ηa, ku ba ku bɔɔ wa bi Ilaaḡ. Waati iyi à kpaa araε ì ku amma hundee ì wεe.

¹⁹ Do hundeeui ì koo ì waazoa iku ηa iyi à waa mu bei inei piisḡo ηa, ²⁰ inε ηa iyi a kù tako a kù waa jirima Ilaaḡ si waati iyi ì temuad ηa hee Nowee ì koo ì ceò akoi inyiu ì tā. Ìηe ηa iyi à lɔ si akoi inyiu a kù kpɔ, a kù re aηa meejo, nɔ à ba faaba hai si ìnɔ inyi nlau. ²¹ Inyiu, ì yei bei inyi ku dasi. Kù je a ni wa nya riisii ara, amma wa nyisi iyi inε ì dasi idɔ nηu ku ce kuwεε iyi idɔi nηu kaa ye taalei nηu si wajui Ilaaḡ. Mii ηau be fei ì ce na saabui kujti Jesu Kirisi hai si bale, ²² nηu iyi ì bɔ lele nɔ wa buba si awɔ njeì Ilaaḡ. Bei amaleka ηa do ilu yiikoi lele ηa do ilu gbugbā ηa à waa sūaa iri ile.

4

Kuwεε iyi ì kpaasi

¹ Kirisi ì ba ijuukpā si araε. Na nηu, ì mà ηa iyi ìηe mɔ aa ba ijuukpā nɔ ì sla ì yɔkɔ temua ηa, domi inε iyi ì temuad ijuukpā si araε, dulum

kaa kāmīae má, ² nɔ waati iyi í gbe si kuwɛei andunyae ku je si idɔɔbii Ilaaɔ, ku maà ti ku je do kɔdɛɛ nfe nfei ara. ³ Ntɔ ntɔ, tako wo ì ce bei hai dasi Jesu naane ña à ya bi, amma í to beɛbe. Ì tako ì ce mii iyi í dɔa ara nɛe si ña, do bine, do atɛ ku mɔ, do atɛ ku kpa ine, do buki, do iwɛ ku tɔɔ iyi kù waa too wooda. ⁴ Nsei à biti si bei i kù waa ba ña daa bututu ñau ku ce má ña, nɔ à waa bu ñe. ⁵ Amma aa na a koo a sisi daa ñña bi Ilaaɔ, ññu iyi í tã sɔlu ku kiiti ilu hunde do iku ña. ⁶ Na ññu mɔm nii í jò à tako à sisia ine ña laabaau jiidau wo ku ba baa do iyi à ku nsei na kiiti Ilaaɔ iyi í tosi ine fei, hunde ñña ku maa wɛɛ bei Ilaaɔ takae í wɛɛ.

Ine ña iyi à waa ce ice do amuai Ilaaɔ dee dee

⁷ Kɔɔi mii fei í maai wa. Na ññu, i mu ara nɛe do laakai, nɔ í jò hunde nɛe ku wɔ ñjoo ku ba i yɔkɔ i ce kutɔɔ ña. ⁸ Iyi í re fei ndɛɛ, ññui í je i ce kookaai i bi nje ña, domi kubi í ya bii dulum nkpɔ. ⁹ I ya yaɛ nje ña do inɔ akã, kugbagba kù maà wa si. ¹⁰ Ine baa yooma nɛe fei í ba amua hai bi Ilaaɔ. Na ññu, i ceò amua ikã ikã Ilaaɔu ice ña í máa sobiò nje bei woo ce ice ilu naane ña. ¹¹ Ine iyi wa waazo í sɔa ku fɔ ideí Ilaaɔ. Ine mɔ iyi wa cea ine gɔ ice ku coo do gbugbã iyi Ilaaɔ í muaa, ku ba si mii fei a ye amboei Ilaaɔ do saabui Jesu Kirisi, ññu iyi í ne amboe do gbugbã hee do aɔ fei. Ami.

Temuai ineí Kirisi ña si ijuukpã

¹² Ine baakɔm ña, í maà biti do ijuukpã iyi wa naa si ñe bei ina ku cɔò laakai nɛe. I maà ti i dooe mii ikã. ¹³ Amma í jò inɔ nɛe ku dɔ bii ì waa ba ikpɛ si wahalai Kirisi ña, ku ba i ne inɔ didɔ nla nla ña si aɔ iyi á nyisi amboe. ¹⁴ Ine ilu inɔ didɔ ñai bii à waa bu ñe na irii Kirisi, domi Hundeí Ilaaɔ, ilu amboe, í wa si ñe. ¹⁵ Ine kãma nɛe ku maà jò ku ye ijuukpã na ine ku kpa, walakɔ na ile, walakɔ na laalo ku ce, walakɔ na

wɔbia ku gũ. ¹⁶ Amma ine iyi wa wahala si na iyi í jò í je ineí Kirisi, ku maà jò anyɔ ku muu, amma í sɔa ku saabu Ilaaɔ si na iyi í jò wa so irii Kirisiu.

¹⁷ Waati í to kiitiu ku sinti. Ineí Ilaaɔ ñai aa sinti ku kiiti. To, bii í sinti hai bi tu wa, beirei iri ku kpaɛ á ye bi ine ña iyi à kɔ ku dasi laabaau jiidai Ilaaɔ naane. ¹⁸ Kukɔi ideí Ilaaɔ wa fɔ í ni,

Bii faabai ine jiiida ña í gaabu,

Beirei ti ilu dulum ña do ine ña iyi a kù mà beɛɛɛ Ilaaɔ á ye.

¹⁹ Na ññu, ine ña iyi à waa ye ijuukpã si idɔɔbii Ilaaɔ, í sɔa a teese a maa ce jiidae nɔ a leekí do woo taka ñña iyi í je ilu naane.

5

Ka gbɔa ineí Ilaaɔ ña

¹ Nsei, si inɔ nɛe, ine ña iyi à je ine ngboi igbei Ilaaɔ ñai ñ wa n fãa. Amu mɔ ine ngboi bei aña mɔ, ñ nɔ ñ jé sɛɛdai ijuukpã Kirisi nɔ ñ ne ikpɛ si amboe iyi á na ku naa. ² Ñ wa n tɔɔ ñe, i gbɔa ine ña iyi Ilaaɔ í da nɛe si awɔ bei à ya gbɔa angudã ña, ku maà ti ku je do tilasi walakɔ do bineí fia, amma i na ara nɛe si iceu do inɔ akã si bei Ilaaɔ í bi. ³ I maà taa ine ña iyi à da nɛe si awɔ ñau gbugbã, amma i nyisi ña kuce jiiida iyi aa too si. ⁴ Nɔ waati iyi Kirisi á faata wa, ññu iyi í je ine ngboi woo degbe ñau, aa gba riba ilu amboe iyi kusɔae kaa tã ña.

⁵ Beɛbe mɔi, inɛ awaastũ ña, i sũa ine ngboi igbe ñau iri ile. Inɛ fei í jò ara ku kaye ku je nɛe bei ibɔ iyi à ya dasi, domi kukɔi ideí Ilaaɔ wa fɔ í ni, Ilaaɔ kù wa anyii woo tɔɔ fufu ña, amma wa cea woo kaye ara ña didɔ. ⁶ Na ññu, i kaye ara nɛe si awɔ gbugbã Ilaaɔ, ku ba ku so ñe lele si aɔ iyi í dau. ⁷ I sɔ wahala nɛe fei bi tɛɛ, domi ññui wa gbɔ ñe.

⁸ I mu ara nɛe ña, i jò hunde nɛe ku wɔ ñjoo, domi Seetam, mbeɛ ññei, í dabii wa dɔ anu bei muusu nla, wa dede ine iyi á ñɔ. ⁹ I kòò

ara nɛ si wajue do naane ku dasi nla nla domi i mà ɲa kpaasi woo dasi Jesu naane nɛ ɲa iyi à fangaa si andunya fei, ijuukpā dimi akāu bei à waa ye. ¹⁰ Amma bii i ye ijuukpā si waati keeke i tā ɲa, Ilaaɔ ilu didɔ fei, nɲu iyi í kpe ɲe ku ba i ne ikpē si amboe hai ne kɔɔe na saabui anu akā nɛ do Kirisi, nɲu takaei á jò i kɔ dee dee ɲa. Nɲui á nɔ ku jò i leekí dim dim ɲa, nɔ ku mu nɛ gbugbā, i maà tekee hai si idee ɲa. ¹¹ Nɲui í ne yiiko hee do ajɔ fei. Ami.

Fɔɔi ankāanyi

¹² Ñ wa n kɔ nɛ ide keekeu ihē wai do sobii Silasi kpaasi ilu naane nwa. Ñ bi n mu nɛ gbugbā nɔ n nyisi ɲe iyi ideu ihē iyi i waa leekí si dim dim ɲau, didɔi Ilaaɔi do ntɔ.

¹³ Igbei inei Jesu ɲa iyi í wa ilui Babilɔni, iyi Ilaaɔ í cica bei inɛ mɔ, wa ce ɲe fɔɔ, beɛbe mɔi Maaku iyi wa je bei amam si naane ku dasi, wa ce ɲe fɔɔ. ¹⁴ I ce nɛ fɔɔ do kubi jiida ɲa.

Laakai akā ku wɛɛɔ inɛ iyi i je ti Kirisi fei ɲa.

Tia minjisia iyi Piɛɛ í kɔ

Piɛɛ í ce ɲa fɔɔ

¹ Amui Simɔɔ Piɛɛ amaace woo bei Jesu Kirisi.

Ñ kɔ nɲe tiau ihɛi, inɲe iyi Jesu Kirisi, nɲu iyi í je Ilaaɔ woo faaba nwa, í jò ì dasi naane ɲa na dee dee ku jɛɛ. Naane iyi ì dasi ɲau í ne beere bei ti awa mɔ. ² Didɔ do laakai ku sũ ku kɔɔ nɲe si, si na iyi í jò ì mà Ilaaɔ do Jesu Lafɛɛ nwa ɲa.

Kukpe do kucicai Ilaaɔ

³ Yiikoi Ilaaɔ í mu nwa bukaatai mii iyi à bi fei ku ba kuwɛɛ nwa do kutɔɔ nwa ku maa bɔ waju. Nɔ í ce beɛbei si bei í jò à màa, nɲu iyi í kpe wa ka ba ikpɛ si amboeɛ do si jiida ku jɛɛ. ⁴ Beɛbei í ce nwa kuwã nla nla ilu beere ɲa. Kuwã ɲau aa jò ì ye bei nɲu takae í ye nɔ i saa kuce laalo sãmi ɲa iyi í wa si andunya na bine. ⁵ Na nɲu, i ce kookaai i kɔɔsi isɛɛne jiida si naane ku dasi nɲe, nɔ si isɛɛne jiida i kɔɔsi kumà, ⁶ nɔ si kumà i kɔɔsi gaya, nɔ si gaya i kɔɔsi temua, nɔ si temua i kɔɔsi beere Ilaaɔ ku mà, ⁷ nɔ si beere Ilaaɔ ku mà i kɔɔsi jiida ku cea nɲe, nɔ si jiida ku cea nɲe i kɔɔsi kubi. ⁸ Bii mii ɲau be à wa si ɲe nɔ wa kɔɔsi, aa jò ì ya maa ce kookaai si ice nɲe, nɔ ice nɲeu ku ne aranfaani ku ba i mà Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi ɲa. ⁹ Amma ine iyi kù ne mii ɲau be í yei bei feɛju, walakɔ bei ine iyi ijue kù waa dɔ, nɔ kaa ye ilu ku jì. Nɔ í gbɛje iyi nɲu í má hai si dulum dii takoe.

¹⁰ Na nɲu, inɲe inɛm ɲa, i kɔɔsi himma ku ba i mà sãa sãa iyi Ilaaɔi í kpe ɲe nɔ í cica ɲe, domi bii ì waa ce beɛbe ɲa, i kaa dasi dulum ajɔ kãma ɲa. ¹¹ Beɛbei aa jò ì lɔ do beere ɲa si bomma hai tãi Lafɛɛ woo faaba nwa Jesu Kirisi.

¹² Na ɲoi í ce n kaa n gbɛɛjiɔ ku ye ɲe gigii mii ɲau ihɛ, baa do iyi ì màa tã ɲa, nɔ ì waa leekɔ dim dim si ntɔ iyi ì waa mu nseiu ihɛ ɲa. ¹³ Ntɔ ntɔ, waati iyi ì wɛɛ si hunde, ì ne n ya n maa n ye ɲe gigii ku ba i ya maa wɔ nɲoo si ɲa. ¹⁴ Ñ wa n fɔ beɛbei si na iyi í jò ì mà iyi kaa kpe má an jò arau ihɛ, si bei Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi í sɔm. ¹⁵ An ce kookaai n sɔ ɲe yaaseɛ ku ba i yɔkɔ i ye gigii mii ɲau do ajɔ fei ɲa si anyii ikum.

Inɛ ɲa iyi à ye amboei Kirisi

¹⁶ Do ntɔ, a kù waa too si ará iyi ine ɲa à waa kpa do bisi nɲa, si waati iyi à jò ì mà gbɛgbã Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi ɲa do kunyie wa. Amma awa taka nwa mɔ à ye kulae do iju nwa ¹⁷ nɔ à gbɔ imui Ilaaɔ Baaba waati iyi í fɔ hai lele í ni, ine ihɛi í je ama akãm iyi ì bi jiida, siei inɔ didɔm fei í ya wa. Waati nɲu Ilaaɔ, ilu amboe nla nla, í nyisi beere Kirisiu do amboeɛ. ¹⁸ Si anyie, à nyi à gbɔ imui Ilaaɔ wa má hai lele si waati iyi awaɔ ɲa à wa si antai geete kumáu.

¹⁹ Beɛbe moi naane nwa í kɔɔsi si idei walii ɲau. I jò ì de sie itf ɲa, domi í yei bei fitila iyi wa má inya si ilu kuku hee iju koo máo nɔ Jesu, nɲu iyi í ye bei andaiyai daakɔ, ku má inya si idɔ ɲe. ²⁰ Sinte, i jò ì mà iyi ihɛ ɲa, iyi idei walii ɲo kù wɛɛ si kukoi idei Ilaaɔ iyi ine ɲo á tuse ndɛɛ bei í bi *, ²¹ domi idei walii ɲo kù wɛɛ iyi ine ɲo í ce do idɔbii nɲu takae, amma ine ɲa à ya sisi idei Ilaaɔi si bei Hundee í nyisi ɲa.

2

Woo kɔ si cio ilu ibo ɲa (Cɔ Zudu 4-13)

¹ Walii ilu ibo ɲa à wɛɛ wo si inoi ine ɲau. Beɛbe moi woo kɔsi cio ilu ibo ɲa aa faata wa si anini nɲe. Aa naaɔ kukɔsi ibo wa do bisi, iyi á ce ine ɲa nfe, nɔ aa kɔsi Lafɛɛ iyi í ya ɲa. Beɛbei aa faa ara nɲa nfe ku ce anu

* **1:20** iyi ine ɲo á tuse ndɛɛ bii í bi Yaasei ideu be à yɔkɔ ku je má, iyi ine ɲo í kɔ do arae.

akã. ² Ine nkpai á too daa laalɔ nɔa, nɔ na iri nɔa ine gɔ nɔa aa bu kp̄ai ntɔ. ³ Na bine nɔa aa je nɛ taki do ide nɔa iyi aɔa taka nɔa à waa lasabu. Amma hai ku kpe woo kiiti nɔa í tã sɔalu ku kiiti nɔa. Nɔu mɔi á ce nɔa nfe nɔ kaa kpe mɔm.

⁴ Baa amaleka nɔa iyi à ce dulum wo, Ilaaɔ kù jò nɔa, amma í tale si nɔa si isa nla nla. Tengi bei à waa mu nɔa si ilu kuku hee aɔi kiiti. ⁵ Ilaaɔ kù nɔ kù jò inei tako nɔu mɔ waati iyi í jò iji nlaui í je inei andunya nɔa iyi a kù mà beere, amma Nowee, nɔu iyi í ce waazoi ide ntɔui í faaba do amanɛ meje gɔ nɔa. ⁶ Si anyie í nyi í ye taalei inei Sodomu do Gɔmɔɔ nɔa mɔ má, nɔ í kpa nɔa do ina. Iyi beu bei í je seeda na ine laalɔ nɔa iyi aa na a naa. ⁷⁻⁸ Amma í nya Lɔtu ine jiiida iyi í wa si inɔi ine laalɔ nɔa. Í nyaai si na iyi í jò í ya ne inɔ ku fɔ na daa bututu nɔa, nɔ iju iyi wa má fei laalɔ iyi wa ye do iyi wa gbɔ wa bitandi idɔ dee dee. ⁹ Beɛbe mɔi Aɔ Lafɛe í mà bei á ce ku faaba ine nɔa iyi à mà beere si wahala. Í nɔ í mà bei á mu ine laalɔ nɔa ku wahala nɔa si aɔi kiiti. ¹⁰ Ine nɔa iyi à waa ce kubi nfe nfei ara nɔa nɔ à donda yiikoi Ilaaɔ, wahala nɔa á caa.

Woo kɔsi cio ilu ibo nɔu à je ilu wɔkɔ yaamɔ nɔa do woo tɔɔ fufu nɔa iyi a kù waa ce nɔi ilu yiikoi lele nɔa ku bu. ¹¹ Baa amaleka nɔu, aɔa iyi à re nɔa do gbugbã do yiiko ntɔ ntɔ, a kù waa ye taalei ilu yiikoi lele nɔu hee má je a bu nɔa si wajui Aɔ Lafɛe. ¹² Amma ine nɔu à ya maa yaako mii iyi a kù mà. À yei bei inai sako nɔa iyi a kù nɛ lasabu kãma, nɔ aa ce nfei bei inai sako nɔu iyi à bí ku ba a mu nɔa a kpa nɔa. ¹³ Laalɔ iyi à cea ine nɔa aa sã nɔa. Inɔ didɔ nɔa fei si inaabo nɔa í ya wa baa bii dasã nkpai. Baa waati iyi inɛɔ nɔa ì tɔtɔ ì waa je ijei Lafɛe aɔ nɔa, à ya maa ce daa laalɔ nɔa nɔ a maa ne si ina didɔ. À yei bei angudã kuwee nɔa iyi à nɛ leebu do riisi. ¹⁴ Iju nɔa fei si abo kaafe nɔa í

ya wa, dulum ci ya to nɔa. À ya mu ine nɔa iyi a kù waa leeki dim dim do taa. Idɔ nɔa í nɛ dɔɔnei bine. Ilaaɔ í ceekpe nɔa. ¹⁵ À jò kp̄aa jiiida nɔ à nɔɔ. À too kp̄ai walii Balamu, amai Beɔɔ, nɔu iyi í bi ribai laalɔ ku je. ¹⁶ Amma Ilaaɔ í fɔ sie ide na kurarae, Ntɔi, gbankɛle iyi ci ya fɔ ide, Ilaaɔ í jò í baa ide ku fɔ bei amanɛ nɔ í leeki ide hai nɛ yaasei waliu.

¹⁷ Ine nɔu, à yei bei isɔ hai nɛ inyi walakɔ bei iji iyi í dũ nɔ kaa rɔ si na iyi í jò fufu wa talee. Ilaaɔ í ce nɔa sɔalui bi ku wa si ilu kuku nla nla. ¹⁸ À waa fɔ idei fufu ku tɔɔ iyi kù nɛ iri. À waa fa ine gɔ nɔa do bine ikã ikã mii iyi lafɛe nɔa à nɛ si idɔ nɔa nɔa ku ba a mu nɔa do taa. Ine nɔu, do wahalai à ba à gbã wa hai bi ine nɔa iyi à wa si kurarau. ¹⁹ Ine nɔa iyi à ba à mu nɔu, à ya ce nɔa kuwã aru ku nei, amma aɔa taka nɔa à je arui daa nɔa iyi wa bɔɔ nɔa nfe ku ce, domi ine fei í je arui mii iyi í kãmiaɛ. ²⁰ Ntɔi, ine nɔa iyi à jò laalɔ ku cei andunya si na iyi í jò à mà Lafɛe woo faaba nwa Jesu Kirisi, bii à nyi à jò laalɔ ku ceu í mu nɔa má í kãmia nɔa ise gbeejisia, kuwee tako nɔa á tia do ti ankãanyiu. ²¹ Á tia nɔa bii í je a kù mà kp̄ai ntɔ wo do iyi à màa tã nɔ à toa woodai Ilaaɔ iyi à na nɔu anyi. ²² Mii iyi í ba nɔu be wa nyisi iyi mɔndau ihɛ í je ntɔ. Mɔndau í ni, aɔa í nyi í koo wa fa itue má. À ya ni má, kusɔɔ iyi à we í nyi wa bimbili si pɔkɔdɔ má.

3

Lafɛe á nyi wa si bei í ce kuwãe

¹ Inɛ baakɔm nɔa, tia minjisi am wee iyi ñ kɔ nɔe. Si tia sinteu do minjisiau fei ñ wa n de n jì lasabu jiiida nɔe do kukɔsi nɔa iyi ñ wa n ye nɛ gigi. ² Ñ bi í ye gígii ide iyi walii kumá nɔu à fɔ wo, do woodai Lafɛe woo faaba iyi woo be nɔe nɔa à sisi nɔe. ³ Sinte, ñ bi í mà nɔa iyi si waatii ankãanyi ine gɔ nɔa aa na a maa nɛ si

idɔɔbi nɲa. Nɔ aa yaako ηε ⁴ a maa ni, Kirisi í ce kuwã í ni nɲu á nyi wa, mà iboi. To, iwoi í wa. Kù waa nyi wa má, domi hai waati iyi bala nwa ηa à ku, mii fei í wεei bei hai sintei andunya ku taka. ⁵ Amma mii akãi ine ηau à gbeje na kance. Mii iyi à gbeje wee. Waati iyi Ilaaɔ́ í taka lele do ile, í taka ηai do idei gelee. Do ide ku fɔei í nyaɔ́ ile hai si inɔ́ inyi nɔ́ í fεεfεe do inyi. ⁶ Nɔ́ si anyie, do ide kufæui í kpaɔ́ irii andunyai tako si waati iyi í jò inyi í je mii fei. ⁷ Lele do ile iyi í wεe nsei, do ide akãu bei Ilaaɔ́ á kpa ηaɔ́, amma bebei do inai á je. Wa mu ηai titã hee koo toɔ́ ajo iyi á kiiti ine ηa iyi a kù mà beereεe nɔ́ á ce ηa nfe.

⁸ Amma inε baakɔɔm ηa, i maà jò i gbeje mii akãu ihẽ ηa, iyi ajo akã í yea Ilaaɔ́i bei adɔ́ dubu, nɔ́ adɔ́ dubu í yɛai bei ajo akã. ⁹ Aɔ́ Lafɛε ci ya jò ide kuwãe iyi í jileu ku kpe ideu ku kɔ̀ò si bei ine gɔ́ ηa à waa tamaa. Amma wa temua nηei, domi kù bi baa ine akã ku ce nfe. Í bi mɔm ku je ine fei ku kpaasi idɔ́.

¹⁰ Do nɲu fei, ajoi Lafɛε á naai bei ile. Si ajo nɲui, lele á kpa iri do iba nla nla. Mii iyi í wa be fei, á yɔ́ si ina nɔ́ ile do mii iyi í wa si fei á kpa iri. ¹¹ Na nɲu, si bei mii ηau fei á ce nfe beεbe, i jò i mà sãa sãa ηa zaka bei í sla isεεne nηe ku maa má nɔ́ i mà beerei Ilaaɔ́ ηa. ¹² Nɔ́ i maa degbe ajɔu ηa i maa ce kookaai ku ba ku naa nɲa nɲa. Si ajo nɲui ina á ce nfei lele, nɔ́ mii iyi í wa si fei ku yɔ́ do inya gbãa nla nlai inau. ¹³ Amma Ilaaɔ́ í ce kuwã nɲu ku ce lele do ile fei titɔ́ bii dee dee ku je á wa. Nɲui à waa degbe.

¹⁴ Na saabu nɲu, inε baakɔɔm ηa, si bei ì waa degbe ajɔu, i ce kookaai Lafɛε ku na ku ba ηe si laakai ku sũ, riisi do kurara ku maà wa si ηe. ¹⁵ I doo temuai Lafɛε nwa bei kpãai faaba nηe, si bei Pɔlu baakɔɔ nwa í kɔ́ nηe do bisi iyi Ilaaɔ́ í muaa. ¹⁶ Ideu ihẽi í kɔ́ si tia iyi í kɔ́ fei tengi bii wa

fɔ́ ideu mii ηau ihẽ. Si tiaε ηau bii gɔ́ ηa í wεe iyi í gaabu ku gbɔ́, nɔ́ hai mà ηa iyi a kù waa leekí si dim dim à ya maa beje yaasei ideui, si bei à ya maa ce do mbɔi kukɔi ideu Ilaaɔ́ gɔ́ ηa. Beεbei à waa faa ara nηa nfe ku ce. ¹⁷ Amma inε baakɔɔm ηa, ì mà ideu tã ηa. Na nɲu, i ce laakai ara nηe ku ba kurarai ine ηa iyi a kù mà beerei Ilaaɔ́ ku maà jò i yaa hai si kpãa jiida iyi ì waa leekí si dim dim ηa. ¹⁸ Amma didɔ́i Lafɛε woo faaba nwa Jesu Kirisi ku maa kɔ̀osi si ηe, nɔ́ kumà iyi í ne si gãmeε ηa ku kɔ̀osi ku maa koo. Nɲui í je ilu amboe hai nsei hee do ajo fei. Ami.

Tia sinte iyi Zãa í kò

Jesu, n̄ju iyi à ya kpe Ideu, n̄juí í je icuí kuw̄e

¹ À waa kò n̄je si ideí Jesu, n̄ju iyi í w̄e hai sintei mii fei. N̄juí í je Ideu, nò í je icuí kuw̄e má. À gbò idee, nò à yòò do iju nwa, à còò do laakai, nò awò nwa í luu. ² Waati iyi kuw̄e í faata wa à yòò, òjì í jò à waa je seeda, nò à waa sisi n̄je ideí kuw̄e hai tã iyi í tako í wa bi Ilaaḍ Baaba wo, nò wee nsei í nyisi wa. ³ Iyi à ye do iyi à gbò, n̄juí à waa sisia in̄e m̄o ku ba awae òja ka ne anu akã, nò anu akã iyi à ne u à n̄oí do Ilaaḍ Baaba do amaḗ Jesu Kirisi. ⁴ À kò n̄je tiau ih̄i ku ba in̄o didḍi awa fei ku kḍ.

Ilaaḍi í je inya kumá

⁵ Laabaau iyi à gbò hai bi Jesu Kirisi, nò à waa sisi n̄je wee. Ilaaḍi í je inya kumá, ilu kuku kãma kù wa sie. ⁶ Bii à ni à ne anu akã do n̄ju nò à bei à waa ne si ilu kuku, à waa sò iboi a kù waa ce kookoosui ntò. ⁷ Amma bii à waa ne si inya kumá, si bei Ilaaḍ takae í wa si inya kumá, aa ka ne anu akã awa duusḍo, nò n̄jei Jesu amaḗ á jò ka má hai si dulum fei.

⁸ Bii à ni a kù ne dulum, à waa sò ara nwa iboi, nò ntò kù wa si wa. ⁹ Amma bii à ce tuubai dulum du wa, Ilaaḍ ilu naaneí, n̄ju iyi í ya ce dee dee, á kpa ideí dulum du wa nò ku jò ka má hai si laaḍo ku ce nwa fei. ¹⁰ Bii à ni a kù ce dulum à waa ce Ilaaḍ ilu iboi, nò idee kù wa si wa.

Kirisi wa sobi wa

2

¹ In̄e amam òja, n̄ kò n̄je ideu ih̄e wai, ku ba í maà ce dulum òja. Amma bii in̄e gò í ce dulum, à ne in̄e gò iyi á tḍo nwa suuru bi Ilaaḍ Baaba, n̄juí í je Jesu Kirisi in̄e dee deeu.

² N̄ju takae í ce kuweei araḗ ku ba ku kpa ideí dulum du wa, amma kù je ti awa akã, do ti in̄eí andunya feii.

³ Bii à waa jirima woodae, si bebei aa ka mà iyi à mà. ⁴ Bii in̄e gò í ni n̄ju í mà, nò kù waa jirima woodae, laf̄e ilu iboi, ntò kù wa sie. ⁵ Amma in̄e iyi wa jirima idee, siei kubii Ilaaḍ í ya kḍ do ntò. Mii iyi á jò ka mà iyi à ne anu akã do n̄ju wee. ⁶ In̄e iyi í ni n̄ju í ne anu akã do n̄ju, laf̄e í ne ku maa nei bei Jesu takae í ne.

Wooda titḍ

⁷ In̄e baakḍo òja, kù je wooda titḍi n̄ kò n̄je. Wooda nwoi, iyi í ne hai sinte wo òja. Wooda nwou, n̄juí í je ide iyi í tako í gbò tã òja. ⁸ Do n̄ju fei, wooda iyi n̄ wa n kò n̄jeu ih̄e, in̄e n̄ju wooda titḍi, nò à waa ye nt̄eí si Kirisi do si in̄e taka n̄je, domi ilu kuku wa sekee, nò inya kumá ntò wa daana.

⁹ In̄e iyi í f̄o wa ni n̄ju í wa si inya kumá nò í cé kpaasie, si ilu kukui í wa hee nsei. ¹⁰ In̄e iyi í bi kpaasie, laf̄eí í wa si inya kumá, nò nkãma kù w̄eaa iyi á dasie dulum *. ¹¹ Amma in̄e iyi í cé kpaasie, si ilu kukui í wa, si ilu kuku moi í nò wa ne si. Kù mà bii wa b̄o, domi ilu kuku í dasie f̄eju.

¹² N̄ kò n̄je wai, in̄e amam òja, si na iyi í jò Ilaaḍ í nya dulum du òje na irii Jesu. ¹³ N̄ kò n̄je wai, in̄e baaba òja, si na iyi í jò í mà in̄e iyi í w̄e hai sinte òja. Nò n̄ kò n̄je wai, in̄e awaasũ òja, si na iyi í jò í je Seetam in̄e laaḍu igũ òja.

¹⁴ N̄ kò n̄je má, in̄e amu òja, si na iyi í jò í mà Ilaaḍ Baaba òja. Nò n̄ kò n̄je má, in̄e baaba òja, si na iyi í jò í mà in̄e iyi í w̄e hai sinte òja. Nò n̄ kò n̄je má, in̄e awaasũ òja, si na iyi í jò í ne gbugb̄a òja, nò ideí Ilaaḍ í wa si òje, nò í je Seetam in̄e laaḍu igũ òja.

¹⁵ I maà ti í bi andunya òja do mii òja iyi à wa si andunya. In̄e iyi í bi andunya, kubii Ilaaḍ Baaba kù wa

* **2:10** iyi á dasie dulum Si tiai ideí Ilaaḍ gò òja à ni, “iyi á dasiò in̄e gò dulum”.

siε, ¹⁶ domi mii iyi í wa si andunya fei, hai kubi nfe nfei amanε, do kǎdεεi mii iyi iju wa ye, hee do faau ku ce, gǎgǎε gǎ kù waa naa hai bi Baaba, bii kù je hai si andunya. ¹⁷ Andunya í nǎ wa tā mbε do binεε, amma inε iyi wa ce idǎbii Ilaaǎ á maa wεεi hee do ajǎ fei.

Mbεεi Kirisi

¹⁸ Inε amam ηa, kǎǎi andunya í maai wa. Si bei í gbǎ ηa à ni inε gǎ iyi í je mbεεi Kirisi á naa, wee nsei, mbεεi Kirisi nkǎǎ í to wa. Nǎi í jǎ à mà iyi kǎǎi andunya í maai. ¹⁹ Mbεε ηau, hai si inǎ nwai à fita, amma a kù je inε nwa ηa, domi bii à je inε nwa ηai wo aa wa inǎ nwa. Amma à fita ku ba ka mà iyi kǎma ηηa kù je inε nwai wo do ntǎ.

²⁰ Amma inε í ba Hundei Ilaaǎ hai bi inε kumǎu ηa, nηui í jǎ inε fei í nε kumǎ ηa. ²¹ Bii ñ kǎ nηε, kù je a ni í kù mà ntǎ ηa, amma si na iyi í jǎ ì màa ηai, ì nǎ ì mà ηa iyi ibo kǎma kaa yǎkǎ ku fita hai si ntǎ.

²² Yooi í je woo sǎ ibo bii kù je inε iyi í ni Jesu kù je Kirisi. Lafǎε, mbεεi Kirisii iyi wa kǎsi Baaba do Ama ajǎ. ²³ Ntǎi inε iyi í kǎsi Ama, kù nε Baaba. Inε iyi í gba Amau í nε Baau mǎi.

²⁴ Inε mǎ, ide iyi ì gbǎ hai sinteu í jǎ ku wa si idǎ nηε. Bii í wa si idǎ nηε aa nε anu akǎ ηa do Ama do Baau. ²⁵ Kirisi í ce nwa kuwǎ. Kuwǎ iyi í ce nwau, nηui í je kuwεε hai tā.

²⁶ Iyi ñ kǎ nηeu ihǎ, ñ kǎǎ wai na inε ηa iyi à waa bi a dasi ηε kurara. ²⁷ Amma inε, Hundei Ilaaǎ iyi Kirisi í na ηeu, í wa si ηε. Na nηu, í kù nε bukaatai inε gǎ ku kǎ nηε si cioi ngǎgǎ, domi Hundeu wa kǎ nηε si cioi mii fei iyi í je ntǎ, ibo kù wa si. Na nηu, í jǎ ì nε anu akǎ do Kirisi ηa, si bei Hundei Ilaaǎ í nyisi ηε.

²⁸ Nsei, inε amam ηa, í jǎ ì nε anu akǎ do Kirisi ηa, ku ba ajǎ iyi á faata wa ka nε idǎ ku buba, nǎ anyǎ ku maǎ mu wa si wajue si ajǎ iyi á nyi wau. ²⁹ Si bei ì mà ηa iyi Kirisi í je

dee dee, í jǎ ì mà ηa iyi inε iyi wa ce dee dee fei amaεi.

Amai Ilaaǎ ηa

3

¹ I cǎ kubi nla nla iyi Ilaaǎ Baaba í bi wa, hee à waa kpe wa amaε ηa. Nǎ ntǎi bεεbei à je. Nǎi í jǎ inεi andunya ηa a kù mà wa domi a kù mà Ilaaǎ mǎm wo. ² Inε baakǎm ηa, si nsei à je amai Ilaaǎ ηa, amma a kù mà beirei aa ka na ka je ala. Do nηu fei, à mà waati iyi Kirisi á na ku faata wa aa ka jǎǎ, domi aa ka yǎǎ bei í ye. ³ Inε iyi wa cǎ kpǎai ideu ihǎ fei, wa ce kookaai ku ba ku má bei Kirisi mǎ í má.

⁴ Inε mǎ iyi wa ce dulum fei, wa kua woodai Ilaaǎi, domi dulum wooda ku kuai. ⁵ Ì mà ηa iyi Jesu, nηu iyi kù ce dulum, í naai ku nya dulum dii amanε ηa. ⁶ Na nηu, inε iyi í wεε do nηu fei ci ya maa mǎsi dulum ku ce. Amma inε iyi wa ce dulum, lafǎε kù yǎǎ, kù nǎ kù màa.

⁷ Inε amam ηa, í maǎ ti í jǎ inε gǎ ku di iju nηε. Inε iyi wa ce mii iyi í je dee dee, inε dee deei, si bei Jesu takae í ye. ⁸ Inε iyi í ya maa mǎsi dulum ku ce, inεi Seetam nii, domi hai sintei Seetam wa ce dulum. Na nǎi í jǎ Jesu, amai Ilaaǎ, í naa ku kpǎǎ icεi Seetam.

⁹ Inε iyi í je amai Ilaaǎ fei, ci ya maa mǎsi dulum ku ce, domi kuwεεi Ilaaǎ í wa siε. Kaa yǎkǎ ku maa ce dulum, domi í je amai Ilaaǎ. ¹⁰ Nsei, aa ka yǎkǎ ka mà inε ηa iyi à je amai Ilaaǎ ηa do inε ηa iyi à je ti Seetam. Inε iyi kù waa ce mii iyi í je dee dee fei, do inε iyi kù bi kpaasie, kù je ti Ilaaǎ.

Ka bi nje

¹¹ Ide iyi ì gbǎ hai sinte ηa, nηui í je ka bi nje, ¹² nǎ ka maǎ ye bei Kaεε inεi Seetam inε laalǎu, nηu iyi í kpa ifǎε. Na mii í ce í kpa. Í kpaai si na iyi í jǎ kuceε í je laalǎ, nǎ ti ifǎε í je jiiida.

13 Ine inem ŋa, bii inei andunya ŋa à cé ŋe, i maà jò ku mu ŋe biti. 14 À mà iyi à kua ikui, nò à lò si kuwεε si na iyi í jò à bi kpaasi nwa ŋa. Ine iyi kù ne kubi, si ikui í wa. 15 Ine iyi í cé kpaasie fei, woo kpa inei. Ine taka nŋe í nò ì mà ŋa iyi woo kpa inε ci ya ne kuwεε hai tā. 16 À mà bei kubi í ye si na iyi í jò Kiriisí í na kuwεεε na iri nwa. Na nŋu, awa mɔ ka na kuwεε nwa na irii kpaasi nwa ŋa. 17 Bii inε gɔ í ne amani si andunyau ihε, nò í ye kpaasie í wa si are nò í toaa anyi, beirei kubii Ilaaǎ á ce ku wa si inεεu be. 18 Ine amam ŋa, i maà jò ka bi nje do ide ku fɔi gele nŋu akā, amma ka bi nje do ntɔ do si kuce.

Laakai ku sū si wajui Ilaaǎ

19-20 Bii idɔ nwa wa ye taale nwa aa ka mà iyi à je ti ntɔ na kookoosu jiida ŋa iy à waa ce, nò laakai nwa á maa sūi bi Ilaaǎ, domi à mà iyi Ilaaǎ í re idɔ nwa, í nò í mà mii fei. 21 Na nŋu, inε baakɔɔm ŋa, bii idɔ nwa kù waa ye taale nwa, à ne laakai ku sū bi Ilaaǎ. 22 Nò mii iyi à tɔɔe fei á mu nwa wai, domi à waa jirima woodaε nò à waa ce mii iyi á dɔaa si. 23 Woodaεu wee, ka dasi irii amaε Jesu Kiriisí naane, nò ka bi nje si bei í jile nwa. 24 Ine iyi wa jirima woodai Ilaaǎ ŋa, í wa si Ilaaǎi nò Ilaaǎ mɔ í wa si lafɛε. Hundee iyi í mu nwa, nŋui í jò à mà iyi í wa si wa.

Hundei Ilaaǎ do hundei mbεε

4

1 Ine baakɔɔm ŋa, i maà ya naane inε ŋa iyi à ya ni aŋa à ne Hundei Ilaaǎ fei, amma i cɔ yaase nŋa mà à je ti Ilaaǎ ntɔ ntɔ, domi walii ilu ibo ŋa à waa kɔi si andunyau ihε. 2 Yaase bei aa yɔkɔ i mà inε ŋa iyi à ne Hundei Ilaaǎ ŋa wee. Ine iyi í jesi iyi Jesu Kiriisí í baa í je amane do ntɔ fei, lafɛεi í je ti Ilaaǎ. 3 Ine iyi kù jesi iyi Jesu í baa í je amane do ntɔ, lafɛε kù je ti Ilaaǎ, ti mbεei Kiriisii. Mbεei Kiriisui ì gbɔ à ni wa naa ŋau, wee í to wa si andunya tā mɔm.

4 Ine amam ŋa, ì je ti Ilaaǎ ŋa, ì nò ì kāmia walii ilu ibo ŋau tā ŋa, domi inε iyi í wa si ŋe í ne gbugbā í re inε iyi í wa si andunyau. 5 Ine nŋu ŋa ti andunyai à je, ŋɔi í jò à waa fɔ ide do bisii andunya, nò inei andunya ŋa à waa gbɔ ide nŋa.

6 Amma awa ti Ilaaǎi à je. Ine iyi í mà Ilaaǎ fei i ya gbɔ ide nwai, amma inε iyi kù je ti Ilaaǎ ci ya gbɔ ide nwa. Si beεbei aa ka yɔkɔ ka wūa ntɔ do ibo.

Ilaaǎi í je kubi

7 Ine baakɔɔm ŋa, i jò ka bi nje, domi kubi wa ŋaai hai bi Ilaaǎ. Ine iyi í ne kubi, lafɛε amai Ilaaǎi, í nò í mà Ilaaǎ. 8 Ine iyi kù ne kubi, lafɛε kù mà Ilaaǎ, domi Ilaaǎi í je kubi. 9 I cɔ bei Ilaaǎ í nyisi wa kubie. Í be ama akāe wa si andunya ku ba ka ba kuwεε na irie. 10 Kù je awai à tako à bi Ilaaǎ amma nŋui í bi wa, nò í be amae wa ku ba ku je kuwee iyi á kpa dulum du wa.

11 Ine baakɔɔm ŋa, bii beεbei Ilaaǎ í bi wa, í sŋa awa mɔ ka bi nje. 12 Ine gɔ kù ye Ilaaǎ ajɔ gɔ, amma bii à bi nje, Ilaaǎ í wa si wa, nò kubie á kɔ si idɔ nwa.

13 A mà iyi à wa sie nò nŋu takae í wa si wa, si na iyi í jò í mu nwa Hundee. 14 Awa mɔ à ye iyi Ilaaǎ Baaba í be amae wa ku je woo faabai inei andunya ŋa, à nò à waa je seεdae. 15 Ine iyi í jesi iyi Jesu í je amai Ilaaǎ, Ilaaǎ í wa sie, nò lafɛε mɔ í wa si Ilaaǎ. 16 Nò awa à mà kubi iyi Ilaaǎ í bi wa, nò à dasi kubi naane.

Ilaaǎi í je kubi. Ine iyi í ne kubi í wa si Ilaaǎi, nò Ilaaǎ mɔ í wa sie. 17 Beεbei kubie í kɔ si idɔ nwa, ku ba ka ne laakai ku sū si ajɔi kiituu, domi si bei Kiriisí í ye, beεbe mɔi awa mɔ à ye si andunyau. 18 Njo kù wa si kubi, amma kubi iyi í kɔ í ya lele njo. Na nŋu, inε iyi í ne njo, kubi ci ya kɔ sie domi njo ijuukpāi wa ce.

19 Awa à ne kubi domi Ilaaǎ í tako í bi wa. 20 Bii inε gɔ í ni nŋu í bi Ilaaǎ nò í cé kpaasie, ilu iboi, domi inε iyi kù bi kpaasie iyi wa ye, kaa yɔkɔ ku

bi Ilaaḥ iyi kù waa ye. ²¹ Kirisi í na wa woodau ihē í ni, iné iyi í bi Ilaaḥ á bi kpaasie mō.

Andunya ku kāmia

5

¹ Iné iyi í dasi naane iyi Jesui í je Kirisi, lafēe amai Ilaaḥi, nō iné iyi í bi Baa í bi Ama mōi. ² Bii à bi Ilaaḥ nō à waa jirima woodae, nḥui á jò ka mà iyi à bi amai Ilaaḥ ḥa mō. ³ Ilaaḥ ku bii í je woodae ḥa ku jirima. Woodae ḥau a kù nō a kù gaabu. ⁴ Ntō ntō, amai Ilaaḥ baa yooma fei í ya kāmia andunya. Naane ku dasi nwai á jò ka kāmiaḍ andunya. ⁵ Yooi í kāmia andunya bii kù je iné iyi í dasi naane iyi Jesu í je amai Ilaaḥ.

Sēda iyi à jea Jesu Kirisi

⁶ Jesu Kirisii í je iné iyi í naa do inyi do nje. Kù naa do inyi nḥu akā, amma do njei ajō. Hundi Ilaaḥ takaē wa je sēdaē, domi nḥui í je ntō. ⁷ Woo je sēda ḥau aḥa mēetai à wee*. ⁸ Aḥa wee, Hundi Ilaaḥ, do inyi, do nje. Aḥa mēeta ḥau à ce anu akā. ⁹ Awa, à ya ka jesi sēdai amane ḥa, amma sēdai Ilaaḥ í la í re bebe, nō nḥu mōi í je sēda iyi í jea amae. ¹⁰ Iné iyi í dasi amai Ilaaḥ naane, í ne sēdau si idōe. Iné iyi kù dasi naane, í ce Ilaaḥ ilu iboi, domi kù jesi sēda iyi Ilaaḥ í jea amae. ¹¹ Sēdau wee, Ilaaḥ í mu nwa kuwēe hai tā. Kuwēu, í wa si amae. ¹² Iné iyi í ne Amai Ilaaḥ, í ne kuwēe. Iné iyi kù ne Amau kù ne kuwēu.

Kuwēe hai tā

¹³ N kō nḥe iyi ihē wai, inje iyi ì dasi irii amai Ilaaḥ naane, ku ba í mà iyi ì ne kuwēe hai tā ḥa. ¹⁴ À nō à ne naane iyi bii à tōe ngōgō iyi í je ti idōbie, á gbō nwa. ¹⁵ Nō si bei à mà iyi wa gbō kutō nwa, à mà kam kam iyi mii iyi à tōe fei, tu wai tā.

¹⁶ Bii iné gō í ye kpaasie wa ce dulum iyi kù je ti iku, kù ce kutō nō

Ilaaḥ á muaa kuwēe. Amma dulum gō í wee iyi í ya bí iku. N kù ni iné gō ku ce kutō na nḥu. ¹⁷ Iyi kù je dee dee fei dulum nii, amma kù je fei ndēei í je ti iku.

¹⁸ À mà iné iyi í je amai Ilaaḥ fei ci ya ce dulum ku maa mōsi, domi Amai Ilaaḥ wa degbee, nō Seetam, iné laalōu, kaa yōkō ku ceaa ngōgō.

¹⁹ À mà iyi à je amai Ilaaḥ ḥa, nō andunya fei í wa si gbugbāi iné laalōu.

²⁰ À nō à mà iyi Amai Ilaaḥ í naa, nō í mu nwa bisi ka mà Ilaaḥ ilu ntō. Nō à wee do ilu ntō do saabui amae Jesu Kirisi. Jesu Kirisiui í je Ilaaḥ ilu ntō, nō í je kuwēe hai tā.

²¹ Inje amam ḥa, í feò iwē ku tōe ḥa.

* 5:7 Si tia nwo gō ḥa, kōoi isei ideu mbe. Amma si tia nwo gō ḥa à ni, "... lelei Aḥ. Aḥa wee, Ilaaḥ Baaba do Jesu iyi à ya kpe Ide, do Hundi Ilaaḥ. Aḥa mēeta ḥau à je iné akā. Nō sēda mēeta mōi í wa si andunya."

Tia minjisia iyi Zãa í kɔ

Fɔɔ

¹ Amu inɛ ngboi igbɛi inɛi Jesu ɲa, ñ ceɛ fɔɔ, awɔ abo iyi Ilaaɔ́ í cica. Nɔ ñ ce amaɛ ɲa mɔ fɔɔ, aɲa iyi ñ bi si kpãai ntɔu. Nɔ kù jɛ amu akãi ñ bi ɲa, amma hee do inɛ ɲa iyi à mà ntɔu fei à bi ɲai. ² À bi ɲai si na iyi í jò ntɔu í wa si idɔ nwa, á nɔ ku maa wɛɛi do awa do aɲɔ fei. ³ Ilaaɔ́ Baaba do Jesu Kirisi amaɛ a mu nwa didɔ do laakai ku sũ nɔ a ce araare nwa ku ba ka wɛɛ do ntɔ do si kubi.

Ntɔ do kubi

⁴ Ñ nɛ inɔ didɔ ntɔ ntɔ do iyi ñ gbɔ amaɛ gɔ ɲa à waa nɛ si kpãai ntɔ, si bei Ilaaɔ́ Baaba í jilɛ nwa. ⁵ Nsei abooyi, ide iyi ñ kɔɛ wau ihɛ kù jɛ wooda titɔ, amma iyi à nɛ hai sintei. Ñ wa n tɔɔɛi, i jò ka bi nɲɛ awa duusɔɔ ɲa. ⁶ Kubii í jɛ woodai Ilaaɔ́ ku jirima. Nɲui í jɛ wooda iyi ñ gbɔ hai sintɛɛ ɲa, si nɲui í sɛa i maa nɛ ɲa. ⁷ Woo wa inyii itfi nkɔɔi í fangaa si andunya, inɛ ɲa iyi a kù jɛsi iyi Jesu Kirisi í baa í jɛ amane. Inɛ iyi wa ce bɛɛbɛ, woo wa inyii itfi inɛi do mbɛɛi Kirisi. ⁸ Na nɲu, i ce laakai ɲa i maà ti i nyɔ ribai icɛ nɲɛ, i jò i jɛ baakaaɛ ɲa.

⁹ Inɛ iyi kù leekɪ si kukɔsii Kirisi, nɔ i kɔɔsi tɛɛ, kù nɛ Ilaaɔ́. Amma inɛ iyi wa leekɪ si, í nɛ Baaba do Ama. ¹⁰ Bii inɛ gɔ ì naa bi tu ɲɛ, nɔ kù jɛ do kukɔsiu ihɛ, i maà gba lafɛɛ, nɔ i maà coo cenkã, ¹¹ domi inɛ iyi í coo cenkã, í nɛ ikpɛ si kuce laalɔɛu bei.

Idei ankãanyi

¹² Ñ nɛ mii nkɔɔ ku sɔ ɲɛ, amma n kù bi n kɔ fei ndɛɛ si tia. Ñ bi n naa n yɛ ɲɛi awaaɛ ɲa ka fɔ ide geleɔ gele, ku ba inɔ didɔ nwa ku kɔ. ¹³ Ifɔɛ iyi Ilaaɔ́ í cicau, amaɛ ɲa à ceɛ fɔɔ wa.

Tia mεεtasia iyi Zãa í kɔ

Fɔɔ

¹ Amu ine ngboi igbei inei Jesu ña, ñ ceε fɔɔ, Gayusi, awɔ iyi ñ bi jiida si kpãai ntɔ.

² Awɔ baakɔɔm, ñ wa n tɔɔ fei ndεε ku maa neε dee dee, nɔ aræ ku maa ne baani si bei hundee í ye. ³ Inɔm í dɔ ntɔ ntɔ si waati iyi kpaasi woo dasi Jesu naane gɔ ña à naa nɔ à je sεεda si bei ntɔ í wa siε do si bei ì waa ne si ntɔu. ⁴ N kù ne inɔ didɔ gɔ iyi í la í re iyi ñ gbɔ à ni amam ña à waa ne si kpãai ntɔ.

Gayusi, ilu naane

⁵ Awɔ baakɔɔm, ì je ilu naane si mii ña iyi ì waa cea kpaasi woo dasi Jesu naane ña hee do kpaasi woo dasi naane ine njoo ñau fei. ⁶ Inε ñau fei à waa je sεεdai kubie si inɔi igbei inei Jesu ña. Ce ñña kosla si isεene ññau si bei í sla inei Ilaaɔ ku ce, ⁷ domi na irii Jesu Kirisii à waa ce isεeneu, a kù nɔ a kù gba nkãma bi hai dasi naane ña. ⁸ Na ññu, í sla ka sobi amanε dimi beεbe ña, ku ba awa taka nwa ka ne ikpē awaɔ ña si icei ntɔu ku sisie.

Diotεεfu do Demetiru

⁹ Ñ kɔa inei igbei Jesu ña tia keeke gɔ, amma Diotεεfu, ññu iyi í bi ku je woo cua ñña, kù jesi idem. ¹⁰ Na ññu, bii ñ naa, an fɔ daa ña iyi í ne, do bei wa má wa ide laalɔ. Kù je baa iyi be ññu akã, ci ya gba ine njoo woo dasi naane ña. Bii ine gɔ ña à bi à gba ña mɔm í ya kɔi, nɔ ku lele ña hai si igbei inei Jesu ña.

¹¹ Awɔ baakɔɔm, maà too kuce laalɔ, bii kù je kuce jiida. Inε iyi wa ce jiida, ti Ilaaɔi, amma ine iyi wa ce laalɔ kù mà Ilaaɔ.

¹² Inε fei, hee do ntɔ takæ fei à waa je sεεdai jiida ku jei Demetiru. Nɔ awa taka nwa mɔ à waa je sεεdai

jiida ku jeεu, ì nɔ ì mà iyi sεεda nwa í je ntɔ.

Fɔɔi ankãanyi

¹³ Ñ ne mii nkpɔ ku sɔε, amma n kù bi n kɔ fei ndεε si tia. ¹⁴ Ñ wa n bi ka ye ñje bii í ce ajɔ minji ka fɔ ide geleɔ gele.

¹⁵ Laakai ku sũ ku wεε do awɔ. Kpaasie ña fei à ceε fɔɔ. Nɔ ì ce kpaasi nwa ñau fei fɔɔ akã akã.

Tia iyi Zudu í kò

Zudu í ce ña fɔɔ

¹ Amu Zudu woo ce icei Jesu Kirisi, amu iyi ñ je ifoi Zaaki, amui ñ kò nñe tiau ihē wa, ññe iyi Ilaaɔ Baaba í kpe. Í bi ñe, nɔ wa degbe ñe í je ti Jesu Kirisi ña.

² Ilaaɔ ku jò araaree do laakai ku sū do kubi ku maa kɔɔsi si ñe.

Woo kɔsi cio ilu ibo ña
(Cɔ Piɛ 2, 2:1-17)

³ Ññe baakɔm ña, ñ dasi idɔ wo ntɔ ntɔ n kò nñe tia wa, na ideí faabai awae ñau. Amma wee ñ ye í cem tilasi n kò nñe tiau ihē wa nsei n kɔɔ ññe si himma ku ba í jabu í maa leeki si kukɔsi ntɔ iyi à na inei Ilaaɔ ña gbakā akā hee do ajo fei. ⁴ Tilasii n kò nñe wa nsei si na iyi í jò ñne laalɔ gɔ ña à lɔsi inɔ ññe do ile, aña iyi à waa kpaasi didi Ilaaɔ a ba a ceɔ daa sãmi ñña, nɔ a kɔsi Jesu Kirisi, ññu akā iyi í je ilaalu nwa do Lafɛe nwa. Hai tako takoi à kò ideí ijuukpā iyi ñne ñau aa na a ye si ajoi kiitiu.

⁵ Nɔ baa bii ñ mà fei ndee sãa sãa ña, do ññu fei, ñ wa n bi n ye ñe gigi iyi si inoi inei Izireli ña iyi Aɔ Lafɛe í nya hai ilei Ezibiti, ñne ña iyi a kù na a kù waa dasie naane í ce nfe ñña. ⁶ Nɔ í ye gigi amaleka ña mɔ iyi à donda bi ku wa ñña à kɔsi. Ilaaɔ í jò à dī ñai si ilu kuku hee do ajo fei à waa degbeɔ ajoi kiiti nla nla. ⁷ Beebe mɔi inei Sodomu do inei Gomoɔ ña do ilu ña iyi à kaako ña à ya maa ce daa laalɔ bei amaleka ñau, inemakɔ do inemakɔ à ya maa sūɔ ñe. Na ñoi í jò à kpa irii ilu ñau do ina iyi ci ya ku, nɔ ññu be í jea ñne ña sɛɛda.

⁸ Do ññu fei, ñne ña iyi à lɔ inɔ ññe ñau, à waa ce beebe. Faayi ñña í jò à waa dasi ara ñña daa sãmi ñau be. À donda yiikoi Ilaaɔ nɔ à waa bu inei lele ilu amboe ña. ⁹ Wee baa Miseli,

ññu iyi í je ñne ngboi amaleka ñau kù ce beebe. Si kakɔɔ iyi añaɔ Seetam à ce à waa ja si ikui Moizi kù je kù ye taalei Seetam hee ku buu, amma í sɔɔ í ni Aɔ Lafɛe í la sie. ¹⁰ Amma ñne ñau, mii iyi a kù mà yaasee fei à ya buui. Nɔ baa mii ña iyi à mà bei mɛemu ña mɔ à ya mà, ññui í ya ce nfe ñña. ¹¹ Aa ye ijuukpā, domi tuubai Kaɛi à waa too, à dasi ara ñña kurara ku ba a ba fia bei Balamu í ce, nɔ à kɔsi Ilaaɔ bei Koree í ce nɔ à ce nfei ara ñña. ¹² Ñne ñau í je sankala si jingau* ññeu, à waa ba ñe ku je do iju hai ne anyɔ, ara ññai à waa wo ngbe ngbe. À yei bei jji iyi í dū nɔ kaa rɔ si na iyi í jò fufu wa talee. À yei bei jji iyi í da koko nɔ kù so, bei jji iyi à wuu do icāe í kù mam mam. ¹³ À yei bei tenku iyi wa tãngām do gbugbā. Si bei kutãngām nɔu í ya fā inyiu, beebe mɔi kucei iju hai ne anyɔ ñña í ya maa fangaa. À yei má bei andaiya iyi í kua kpāae, nɔ Ilaaɔ wa jile ñña ilu kuku nla nla hee do ajo fei.

¹⁴ Enɔku mɔ iyi í je tɔku mɛejesiai Adamu í ce walii na iri ñña í ni, Aɔ Lafɛe wee wa ñaa do amaleka kumáe ña bututu, ¹⁵ ku kiitiò ñne fei nɔ ku ye taalei ñne ña iyi a kù màa ñau na kuce laalɔ ñña fei do bei à dondae, do na ide laalɔ ña iyi ilu dulum ña à ya maa fɔaa. ¹⁶ Ñne ñau, à ya maa gbagbai, nɔ nkāma kù wee iyi í ya sīa ñña si, bine ññai wa cua ñña. À ya maa tɔ fufui nɔ à ya maa lele ñne ñai do ide didɔ ku ba a ba mii ndii lafɛe ña.

Bei woo dasi naane ña à ne a ce

¹⁷ Amma ññe baakɔm ña, í sīa í ye gigi ide iyi woo bei Lafɛe nwa Jesu Kirisi ñau à tako à fɔ wo. ¹⁸ À sɔ ñe wo à ni, si waatii ankāanyi, woo yaako ñne ña aa naa iyi a kù mà beerei Ilaaɔ, nɔ bine ññai a maa cua ñña. ¹⁹ Añai aa jò ñne ña a ja a maa

* **1:12** jingau ññeu Woo dasi naane ñau à ya tɔtɔai a maa je nɔ a maa jɔɔ ijei Lafɛe. I cɔ tia Kɔrenti I, 11:18-22.

fɛɛfɛ nɛ. Iyi à bi nɛai aa ya maa ce, domi a kù nɛ Hundei Ilaaɗ. ²⁰ Amma inɛ baakɔm nɛ, i ya maa mua nɛ gbugbã si naane iyi ì dasi Jesu nɛ, nɔ i ya ce kutɔɔ do gbugbãi Hundei Ilaaɗ nɛ. ²¹ Nɔ i leeki si kubii Ilaaɗ nɛ, i maa degbeɔ aɔ iyi Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi á mu nɛ kuwɛɛ hai tã na araare nɛ iyi wa ce.

²² I ya ce araarei inɛ nɛ iyi à waa sika sika nɛ. ²³ Inɛ nɛ iyi aa yɔkɔ a ba faabau, i nya nɛ wa hai si ina nɛ. Inɛ nɛ iyi à gbe nɛau mɔ i ce araare nɛ, amma i ya ce laakai nɛ ku ba inɛ taka nɛ i maà dasi dulum du nɛ nɛ. I maà lu baa ibɔ nɛ nɛ iyi dulum du nɛ í riisi.

Saabui ankãanyi

²⁴⁻²⁵ Ilaaɗ nɛu akãi í jɛ woo faaba nwa, nɛu iyi á yɔkɔ ku degbe nɛ i maà na í cuku nɛ, nɔ ku jɔ í naa si amboe nɛ do inɔ didɔ, taale ku maà wa si. Amboe do jirima do gbugbã do yiiko ku jɛ tɛɛ hai sinte, do nsei, hee do aɔ fei na saabui Lafɛɛ nwa Jesu Kirisi. Ami.

Tiai Kuyei Zāa

Yaasei tiau

¹ Si tiau ihē n̄ kō asii ŋa iyi Jesu Kirisi í nya gbugbāa *. Ilaađi í naa kpāa ku nyisi woo ce icee ŋa mii ŋa iyi á na ku ce bii í kōosi. Nō Kirisi í be sim amaleka wa, amu Zāa woo ce icee, ku ba n mà mii ŋau. ² Hai ide iyi Ilaađ í fō hee ku bō si seeda iyi Jesu Kirisi í je fei, mii iyi n̄ ye fei n̄ wa n je seeda. ³ Ine iyi wa cio idei waliu ihē do ine ŋa iyi à waa gbōo nō à waa jirimae, ilu inō didō ŋai domi awaatiu í maai wa.

Zāa í ce igbe meejei inei Jesu ŋa fō

⁴⁻⁵ Amui Zāa, n̄ ce ŋe fōo, in̄e igbe meejei inei Jesu ŋa iyi í wa ilei Azii.

Ilaađ, n̄ŋu iyi í wee, iyi í tako í wee wo, nō wa naa, ku mu n̄ŋe didō do laakai ku sū, n̄ŋu do Jesu Kirisi do hunde meeje ŋa iyi à wa si wajui kitāi bommae. Jesu Kirisiu n̄ŋui í je woo je seeda ilu naane, do ine sinte iyi í j̄i hai si bale, nō í je amanlui amanlu ŋa.

Í bi wa nō í faaba wa hai si dulum du wa do n̄je. ⁶ Nō í tōtō wa í je ilaalu nwa, í ce wa woo weei Ilaađ baae. Amboe do gbugbā ku je tee hee do ajo fei. Ami.

⁷ Wee, wa naa si kudūi iji.

Nō ijui in̄e fei á yōo,

Baa in̄e ŋa iyi à gūu à kpa.

Dimi ikā ikāi andunya fei

Á kpata na irie.

Beeb̄ei á ce. Ami.

⁸ Ađ Lafēe, ilu gbugbā fei,

N̄ŋu iyi í wee, iyi í tako í wee wo,

Nō n̄ŋui wa naa í ni,

Amui n̄ je sinte do iri ku kpa.

Zāa í ye Kirisi si kuyee

⁹ Amui Zāa, kpaasi n̄ŋe. Anu akā iyi n̄ ne do Jesui í jō n̄ ne ikpē si ijuukpā iyi in̄e mō ì waa ye ŋa, do si

bomma Ilaađ, do si temua. À bōdm gungum gō iyi à ya kpe Patimasi na idei Ilaađ do seedaí Jesu iyi n̄ wa n je.

¹⁰ Si ajo amaazuma gō Hundei Ilaađ í naa sim, nō n̄ gbō imu nla nla gō do anyim bei ti kākākākī ¹¹ í ni, kō iyi ì waa ye si tia, nō i samba tiau bi inei igbe meejei Jesu ŋa iyi à wa si ilui Efēezu, do Simiinu, do Pēegamu, do Tiatii, do Saadi, do Filadēfi, do Laodisee.

¹² Iyi n̄ sinda n̄ cō in̄e iyi wa bam ide ku fōu ŋoi n̄ ye bi ku lesi fitilai wura meeje. ¹³ Nō n̄ ye in̄e gō í jō Amaí Amane wa leekī si aninií bi ku lesi fitila ŋau. Wa dasi ibō sisō nō wa dī santikii wura si gāgāe.

¹⁴ Irie do ntoí irie ŋa fei í fūuta pai pai bei iwu, nō ijué í ye bei amei ina. ¹⁵ Isee wa daana bei isō danya iyi à yō si ina à wīe, nō imue í jō ibai inyii tenku.

¹⁶ Wa mu andaiya meeje si awō n̄je, nō taakuba ilu ande didō minji wa fita hai si gelee nō wajué wa daana bei nunui dasā. ¹⁷ Iyi n̄ yōo, n̄ cuku si isee bei iku. Nō í lesim awō n̄je í ni, maà ce n̄jo, amui n̄ je sinte do iri ku kpa.

¹⁸ Amui n̄ je ilu hunde. N̄ tako n̄ ku wō amma n̄sei n̄ wee hee do ajo fei. N̄ ne yiiko si antai iku nō n̄ wa n mu kileei bi ku wai iku ŋa.

¹⁹ Na n̄ŋu, kō iyi ì ye do iyi wa ce n̄sei do iyi á na ku ce si anyie. ²⁰ Andaiya meeje ŋa iyi ì ye si awō n̄jem n̄u do bi ku lesi fitilai wura meeje ŋau yaasei aŋa fei wee. Andaiya meeje ŋau ì je amaleka † meeje ŋa iyi à waa mu igbe ŋau nō bi ku lesi fitila meeje ŋau, akā fei igbe akāi.

2

Ide iyi à sō inei Jesu ŋa iyi à wa Efēezu

¹ Kirisi í sōm í ni, kōa amalekai igbei in̄em ŋa iyi í wa Efēezu. Kōaa í ni, in̄e iyi wa mu andaiya meeje si awō n̄je, nō wa ne si aninií bi ku lesi fitilai wura meeje ŋau í ni, ² n̄ mà

* 1:1 Jesu Kirisi í nya gbugbāa yaasei ideu ihē á yōko ku je má “si gāmei n̄ŋu takae”. † 1:20 amaleka Yaasei amalekau woo bei.

kuce nɛ do ice nɛ do temua iyi ì ne ɲa. Ñ mà iyi ì kaa yókò ì temua do inɛ laalɔ ɲa. Nɔ ì cɔ laakai inɛ ɲa iyi à waa kpe ara nɲa woo bɛ amma a kù jɛ woo bɛ ɲa, nɔ ì nyisi iyi woo sɔ ibo ɲai. ³ Ì waa temua ɲa, nɔ ì yɛ ijuukpā na irim ɲa, ì kù nɔ ì kù gbɛɛji ɲa. ⁴ Amma iyi ñ yɛ si nɛ wee, ì kù bim bei tako má ɲa. ⁵ Na nɲu, ì yɛ gigi hai hee bii ì cuku wa ɲa, nɔ ì kpaasi idɔ ì ce bei ì sintiò wa ɲa. Bii ì kù kpaasi idɔ ɲa, an na n so bi ku lesi fitila nɛ hai si agbɛɛ. ⁶ Do nɲu fei, ì ne mii akā iyi ì sɛ ɲa. Ì cé kookoosui inɛi Nikolaiti ɲa bei amu takam ñ cɔo.

⁷ Inɛ iyi ì ne itɪ, ku soti ku gbɔ mii iyi Hundiɛɪ Ilaaɔ wa sɔ igbei inɛi Jesu ɲa fei.

Inɛ iyi ì jɛ igū, an jò ku jɛ isoi j̄i ndii kuwɛɛ iyi ì wa lelei Aɔ.

Ide iyi à sɔ inɛi Jesu ɲa iyi à wa Simiinu

⁸ Kirisi ì ni má, kɔa amalekai igbei inɛm ɲa iyi ì wa Simiinu. Kɔaa ì ni, inɛ iyi ì jɛ sinte do iri ku kpa, iyi ì tako ì ku wo nɔ ì dede má si kuwɛɛ ì ni, ⁹ ñ mà ijuukpā nɛ, nɔ ñ mà are ku jɛ nɛ. Do nɲu fei, ì jɛ ilu amani ɲa. Inɛ ɲa iyi à waa kpe ara nɲa Zuifu amma a kù jɛ Juifu ɲa, ñ mà laalɔ iyi à ya maa ma nɛ. Inɛ ɲau inɛi igbei Seetam ɲai à jɛ. ¹⁰ Ì maà ce njo na ijuukpā iyi wa naa si nɛ. Seetam á jò a dasi inɛ go nɛ ɲa piisɔɔ ku cɔ laakai nɛ. Aa yɛ wahala hee ajɔ mɛɛwa ɲa. Amma ì jò ì leeki dim dim hee ì koo ì kuò ɲa. Bii ì ce bɛɛɛ ɲa an mu nɛ kuwɛɛ ku jɛ riba nɛ.

¹¹ Inɛ iyi ì ne itɪ, ku soti ku gbɔ mii iyi Hundiɛɪ Ilaaɔ wa sɔ igbei inɛi Jesu ɲa fei.

Inɛ iyi ì jɛ igū, iku minjisiau kaa ceaa nkāma.

Ide iyi à sɔ inɛi Jesu ɲa iyi à wa Pɛɛgamu

¹² Kirisi ì ni ma, kɔa amalekai igbei inɛm ɲa iyi ì wa Pɛɛgamu. Kɔaa ì ni, inɛ iyi wa mu taakuba ilu andɛ didɔ minjiu ì ni, ¹³ ñ mà bii ì wa

ɲa, Seetam nii wa jɛ bommaɛ do gbugbā. Do nɲu fei, ì waa jirima irim ɲa, nɔ ì kù fūsi naane iyi ì dasim awɔ ɲa, baa waati iyi à kpa Antipasi, ilu naane woo jɛ sɛɛdam bi tu nɛ bi ku wai Seetam bɛ. ¹⁴ Amma mii iyi ñ yɛ si nɛ wee. Inɛ go ɲa à wa si inɔ nɛɛ iyi à waa too si ikɔi Balamu. Balamu ì tako ì sɔ Balaki bei à ce ku dasi inɛi Izireli ɲa kurara ku ba a ɲo ɲa iyi à ceàò iwɛ ɲa kuwee, nɔ a sūò abo kaafe ɲa. ¹⁵ Bɛɛɛ mɔi, inɛ go ɲa à wa inɔ nɛɛ iyi à waa too si ikɔi inɛi Nikolaiti ɲa. ¹⁶ Na nɲu, ì kpaasi idɔ ɲa. Bii kù jɛ bɛɛɛ, an naa si nɛ bii ì kɔasi nɔ n ce igū do inɛ ɲau do taakuba iyi wa fita hai si gelem.

¹⁷ Inɛ iyi ì ne itɪ, ku soti ku gbɔ mii iyi Hundiɛɪ Ilaaɔ wa sɔ igbei inɛi Jesu ɲa fei.

Inɛ iyi ì jɛ igū, nɲui an mua mana iyi wa manji wo. Nɔ n muua kuta fufū si bii à kɔ iri titɔɛ iyi inɛ go kù mà bii kù jɛ nɲu iyi ñ mua.

Ide iyi à sɔ inɛi Jesu ɲa iyi à wa Tiatii

¹⁸ Kirisi ì ni má, kɔa amalekai igbei inɛm ɲa iyi ì wa Tiatii. Kɔaa ì ni, Amaɪ Ilaaɔ iyi ijue ì yɛ bei amɛi ina, nɔ isɛɛ wa daana bei isɔ danya iyi à yɔ si ina à wɛ ì ni, ¹⁹ ñ mà kuce nɛ. Nɔ ñ mà kubi nɛ, do naane ku dasi nɛ, do ice jiida nɛ, do temua nɛ. Ñ mà iyi icɛi nɛi nɛ ì re ti tako. ²⁰ Amma mii iyi ñ yɛ si nɛ wee. Ì waa temuàò abo iyi à ya kpe Zezabeli ɲa, nɲu iyi wa kpe araɛ walii, nɔ ì jò wa wa inyii itɪ woo ce icem ɲa do ikɔɛ ku ba a ya maa sūò abo kaafe ɲa nɔ a ya maa ɲo ɲa iyi à ceàò iwɛ ɲa kuwee. ²¹ Ñ muua waati ku kpaasi idɛ, amma kù bi ku jò kuce laalɔɛ. ²² Na ɲoi ì ce an jò ku sūò bɔɔ. Inɛmɔkɔ ɲa mɔ iyi à ya maa ce sakara do nɲu, an dasi ɲa ijuukpā nla nla, bii kù jɛ à kpaasi idɔ à jò kuce laalɔ ɲa. ²³ Si anyie an kpa amɛ ɲa. Waati bɛɛɛ igbei inɛi Jesu ɲa fei aa mà iyi ñ mà idɔi inɛ ɲa do lasabu

nɲa. An s̄aa ine fei si bei kookoosue í to.

²⁴ Amma inɛ iyi ì gbe si ilui Tiatii, inɛ iyi i ù too si ikò laalɔu ɲa nò i kù mà mii iyi inɛ gò ɲa à ya kpe asii nɲai Seetam, n̄ wa n s̄ɔ ɲɛ, n kaa n k̄a nɲɛ aso gò má. ²⁵ Amma iyi ì nɛ ɲa, i muu dim dim ɲa hee n koo n toò wa.

²⁶⁻²⁷ Inɛ iyi wa ce iyi n̄ bi hee í jèò igũ hee kɔò, nɲui an mua yiiko iyi amu takam n gba hai bi Baam. An muaa yiikou si antai dimi fei ku maa gb̄a ɲa do goloí isò ku c̄a ɲa ku lege ɲa bei caka. ²⁸ Nò an muaa andaiyai amɛɛjuuma.

²⁹ Inɛ iyi í nɛ it̄i, ku sot̄i ku gb̄o mii iyi Hundei Ilaaḏ wa s̄ɔ igbei inɛi Jesu ɲa fei.

3

Ide iyi à s̄ɔ inɛi Jesu ɲa iyi à wa Saadi

¹ Kirisi í ni má, kɔa amalekai igbei inɛm ɲa iyi í wa Saadi. Kɔaa í ni, inɛ iyi í nɛ hunde mɛɛjei Ilaaḏ ɲau do andaiya mɛɛje ɲau í ni, n̄ mà kuce nɲɛ. N̄ mà iyi à waa fò à ni í je ilu hunde ɲa baa do iyi ì je iku ɲa. ² Í j̄i hai si iri njoo ɲa nò i leek̄i si kuwɛɛ keeke iyi í gbe nɲɛ ku ba i maà ku mam mam ɲa, domi n̄ yɛ kookoosu nɲɛ kù je dee dee bi Ilaaḏ. ³ Na nɲu, i ye gigii mii iyi à kò nɲɛ si do bei ì gb̄o ɲa. Í jirimaɛ ɲa nò i kpaasi idò nɲɛ. Bii i kù j̄i hai si iri njoo ɲa, an na n ba ɲɛ bei ile. I kaa mà waati iyi an naa si ɲɛ. ⁴ Do nɲu fei, inɛ gò ɲa à wa inò nɲɛ iyi a kù dasi ara nɲa riisi, aɲai aa toom nò a maa dasi nyau fufũ, domi aɲai à jòò.

⁵ Inɛ iyi í je igũ, nɲui á dasi jaɛ fufũ bɛɛɛ. N̄ kaa n kpa iriɛ si tiai kuwɛɛ pai. Si bantuma an jesi si wajui Baam do amalekaɛ ɲa iyi inɛm nii.

⁶ Inɛ iyi í nɛ it̄i, ku sot̄i ku gb̄o mii iyi Hundei Ilaaḏ wa s̄ɔ igbei inɛi Jesu ɲa fei.

Ide iyi à s̄ɔ inɛi Jesu ɲa iyi à wa Filadɛɛfi

⁷ Kirisi í ni má, kɔa amalekai igbei inɛm ɲa iyi í wa Filadɛɛfi. Kɔaa í ni, inɛ iyi í je inɛ kumá do ilu ntò, iyi wa mu killeeí ilaalu Davidi, nɲu iyi bii í c̄u, inɛ gò kaa c̄imboɛ, bii í nò í c̄imboɛ, inɛ gò kaa c̄u, nɲui í ni, ⁸ n̄ mà kuce nɲɛ. N̄ mà iyi gbugb̄a nɲɛ kù la. Do nɲu fei, ì jirima idem nò i kù kòsi irim ɲa. Nɲui í jò ì c̄i nɲɛ gambo iyi inɛ gò kaa yòkò ku c̄imbo. ⁹ Wee an da nɲɛ inɛi igbei Seetam ɲa si awò, inɛ ɲa iyi à waa kpe ara nɲa Zuifu amma a kù je Zuifu ɲa, iboi à waa sò. An jò a na bi tu ɲɛ a naa a gule si waju nɲɛ. Aɲa fei aa mà iyi n̄ bi ɲɛ. ¹⁰ N̄ ni i temua ɲa, nò i jirima idem nòu ɲa. Na ɲoi í jò amu mò an degbe ɲɛ si waatii wahala iyi wa naa si andunya fei ku na ku cò laakai inɛ ɲa. ¹¹ An nyi wa, kaa kpe. Iyi í nɛ ɲa, i muu dim dim ɲa ku ba inɛ gò ku maà na ku gba ribai igũ ku je nɲɛ.

¹² Inɛ iyi í je igũ, an jò ku je sòbe si kpas̄i Ilaaḏ, kaa fita má. An kò irii Ilaaḏ sie do irii ilue iyi í je Zeruzalemu tit̄s̄ iyi Ilaaḏ á jò ku kita wa hai lele. Nò n kò iri tit̄m sie.

¹³ Inɛ iyi í nɛ it̄i, ku sot̄i ku gb̄o mii iyi Hundei Ilaaḏ wa s̄ɔ igbei inɛi Jesu ɲa fei.

Ide iyi à s̄ɔ inɛi Jesu ɲa iyi à wa Laodisee

¹⁴ Kirisi í ni má, kɔa amalekai igbei inɛm ɲa iyi í wa Laodisee. Kɔaa í ni, inɛ iyi à ya kpe Ami, woo je sɛɛda ilu naane iyi í je ntòu, nɲu iyi í je icui mii iyi Ilaaḏ í taka fei í ni, ¹⁵ n̄ mà kuce nɲɛ. N̄ mà iyi i kù tũ ɲa, i kù nò i kù gb̄aa ɲa. N̄ bi wo i tũ ɲa walakò i gb̄aa ɲa. ¹⁶ Amma si na iyi í jò ì je wòwòwò ɲa, an kpò ɲɛ wai hai si gelem. ¹⁷ Í ya fò í ni ɲa ì je ilu fia ɲa, ì ba amani ɲa, nò i kù waa ce arei ngògò ɲa. Amma n̄ wa n s̄ɔ ɲɛ iyi idò nɲɛ wa ce b̄ò, ì je ilu araare ɲa, do ilu are do fɛɛju do bas̄i ɲa. ¹⁸ Na ɲoi í ce ì n̄ wa n mu nɲɛ bisi, i jò i ra wura iyi à yò si ina à w̄ie bi tom ɲa ku ba i je ilu amani do ntò ɲa.

Nɔ́ i ra nyau fúfú i biiò anyii ara nɛɛ
 ɲa ku ba i maà maa nɛ bũmbũm ɲa
 nɔ́ anyɔ́ ku maà maa mu ɲɛ. Nɔ́ i ra
 iwɔ́i iju i dasi iju nɛɛ ku ba i ye ilu
 ɲa. ¹⁹ Inɛ ɲa iyi ñ bi fei, ñ ya n kpā
 ɲa iju nɔ́ n nyisi ɲa kpāa. Na nɲu, i
 hanya i kpaasi idɔ́ ɲa. ²⁰ Wee ñ wa n
 leekɪ andei ile, nɔ́ ñ wa n cā gambo.
 Inɛ iyi í gbɔ́ imum nɔ́ í cɪim, an lɔ́ bi
 tɛɛ, nɔ́ n baa ku jɛ, nɔ́ awaɔ́ ka jɛ ajɔ́.

²¹ Inɛ iyi í jɛ igũ, lafɛɛ an jò ku
 bam ku buba si kitāi bommam, si
 bei amu mɔ́ ñ jɛ igũ nɔ́ ñ buba do
 Baam si kitāi bommae. ²² Inɛ iyi í
 nɛ ití, ku sotí ku gbɔ́ mii iyi Hunde
 Ilaaɔ́ wa sɔ́ igbei inɛi Jesu ɲa fei.

4

Ilaaɔ́ ku tɔ́ lele

¹ Si anyii nɲu be, si kuyɛ ñ ye
 gambo gɔ́ í cɪ lelei Aɔ́.

Inɛ iyi í tako í bam ide ku fɔ́ wo,
 nɲu iyi imue í ye bei ti kākākāki, í
 bam ide ku fɔ́ má í ni, gũ wa ihɛ n
 nyisiɛ mii iyi á na ku naa si anyiɛ.
² Gbakā Hunde Ilaaɔ́ í so í nɛɛm. Nɔ́
 lelei Aɔ́ be ñ ye kitāi bomma gɔ́, inɛ
 gɔ́ wa buba si. ³ Inɛ iyi wa buba
 beu wa daanaɪ bei kuta ku nɛ fia gɔ́
 ɲa iyi á ya kpe zasipu do saaduani.
 Njoi Aɔ́ í sũ í kaako kitāu nɔ́ wa
 daana bei emɛrodu. ⁴ Nɔ́ ñ ye kitāi
 bomma kɔ́nfia do mɛɛ í kaako kitāi
 bommau. Nɔ́ inɛ ngbo kɔ́nfia do
 mɛɛ wa buba si antai kitā ɲau, á dasi
 nyau fúfú do fulai wura. ⁵ Njoi hai
 si kitāi bommau kuɲoi iji wa fita,
 do anu ku dɔ́, do kulai iji. Fitila
 mɛɛje iyi wa má í wa si wajui kitāi
 bommau. Anjai á jɛ hunde mɛɛjei
 Ilaaɔ́. ⁶ Si wajui kitāu dimii tenku
 gɔ́ í wa be, wa daana bei digi.

Mii ilu hunde mɛɛ gɔ́ ɲa á kaako
 kitāi bommau cinga do cingae, á
 nɛ iju bii fei anyiò waju. ⁷ Mii
 ilu hunde sinteu í yei bei muusu
 nla, minjisiau mɔ́ í yei bei ama
 kete, mɛɛtasiauwajue í yei bei wajui
 amanɛ, nɔ́ mɛɛsiauwajue í yei bei kungbā
 iyi wa fo. ⁸ Ilu hunde mɛɛ ɲau á nɛ

ikpa mɛɛfa mɛɛfa, nɔ́ á nɛ iju bii fei
 inɔ́ do waduude. Á ya maa kɔ́ iri
 waati kāma fei aleò daako a maa ni,
 Kumá, Kumá, Kumá,
 Bɛɛbei Aɔ́ Lafɛɛ ilu gbugbā fei í jɛ,
 Nɲu iyi í tako í weɛ wo, nɔ́ í weɛ baa
 nsei, nɔ́ wa naa.

⁹ Ilu hunde ɲau á waa kɔ́ iri á waa
 saabu inɛ iyi wa buba si antai kitāi
 bommau, nɔ́ á waa fɔ́ idei amboeɛ
 do beɛɛɛ, nɲu iyi í weɛ do ajɔ́ fei.

¹⁰ Waati iyi á waa kɔ́ iri beɛbe fei
 inɛ ngbo kɔ́nfia do mɛɛ ɲau á ya
 seɛbataa a maa tɔ́ɛi. Nɔ́ á ya bɔ́
 fula ɲa ɲai á jilɔ́ si wajui kitāi
 bommau a maa ni,

¹¹ Awɔ́ Ilaaɔ́, Lafɛɛ nwa,
 Awɔ́ ñ to i nɛ amboe do beɛɛ do
 gbugbā,

Domɪ awɔ́ ñ taka mii fei.
 Si idɔ́ɔ́biei ñ taka ɲa nɔ́ á weɛ.

5

Tia do Angudā

¹ Njoi ñ ye inɛ iyi wa buba si kitāi
 bommau wa mu tia gɔ́ iyi á ka si
 awɔ́ nɲɛ. Á kɔ́ tiau anyiò waju, nɔ́
 á cɪmboe do seɛda mɛɛje. ² Nɔ́ ñ
 ye amaleka ilu gbugbā gɔ́, í là do
 gbugbā í ni, yooi í to ku ga seɛda ɲau
 ihɛ, nɔ́ ku fũ tiau. ³ Nɔ́ inɛ gɔ́ kù weɛ
 iyi í wa lele walakɔ́ ile walakɔ́ lelei
 ile iyi á yɔ́kɔ́ ku cɪ tiau ku cɔ́ inɛ.

⁴ Ñ kpata ntɔ́ ntɔ́ si na iyi í jò inɛ gɔ́
 kù weɛ iyi í to ku cɪ tiau ku cɔ́ inɛ.

⁵ Njoi inɛ akāi inɛ ngbo ɲau í sɔ́m í ni,
 maà kpata. Muusu nla iyi í fita hai si
 dimii Zuda, iyi í jɛ tɔ́kui Davidiu í jɛ
 igũ, á yɔ́kɔ́ ku ga seɛda mɛɛje ɲau nɔ́
 ku fũ tiau.

⁶ Iyi ñ cɔ́ ikpa bi kitāi bommau nɔ́
 ñ ye Angudā iyi á ceò kuwee wo wa
 leekɪ anini be, nɔ́ ilu hunde mɛɛ do
 inɛ ngbo ɲau á kaakoɛ. Angudāu,
 í nɛ ngo mɛɛje do iju mɛɛje iyi í
 jɛ hunde mɛɛjei Ilaaɔ́ ɲa iyi í be si
 andunya fei. ⁷ Angudāu í bɔ́ bi inɛ
 iyi wa buba si antai kitāu, nɔ́ í gba
 tiau hai si awɔ́ nɲɛ. ⁸ Iyi á naa tiau,
 ɲoi ilu hunde mɛɛ ɲau do inɛ ngbo
 kɔ́nfia do mɛɛ ɲau á seɛbata si wajue.

Aṅa fei à nε mǎǎ do kǎfui wura ṅa si bii tulare í wa. Tulareui í je kutǎi inei Ilaaḍ ṅa. ⁹ Nǎ à kǎ iri titǎ gǎ à waa ni,

Awǎi ì to i gba tiau

Nǎ í ga sɛɛda ṅau,

Domi à kpaε wo.

Nǎ do ṅjɛi ì raa Ilaaḍ amanε ṅa

Hai si dimi fei, do fee ikǎ ikǎ fei,

Dǎ ilε fei.

¹⁰ Ì tǎtǎ ṅa ì je ilaalu ṅa,

Ì ce ṅa woo weei Ilaaḍ Lafɛε nwa,

Nǎ aa je bomma si andunya.

¹¹ Iyi ñ cǎ ilu má nǎ ñ gbǎ anui

amaleka nkpa gǎ ṅa, kukpa ṅa í

to dubu nkpa nkpa. À kaako kitǎi

bommau do ilu hunde ṅau do inε

ngbo ṅau. ¹² À dǎ anu à waa ni,

Angudǎu iyi à ceǎ kuweeu wo í to ku

ba yiiko,

Do amani, do kumà, do gbugbǎ,

Do bεεε, do amboe, do saabu.

¹³ Nǎ ñ gbǎ mii ilu hunde ṅa fei iyi

à wa lele do ilε, do si lεlε ilε, do si

inǎ inyi, andi ilu hunde iyi í wa si

andunya fei, à dǎ anu à waa ni,

Inε iyi wa buba si kitǎi bommau

Do Angudǎu,

Saabu, do bεεε, do amboe,

Do gbugbǎ ku je tu ṅa hee do aǎ fei.

¹⁴ Nǎ ilu hunde mεε ṅau à je à ni,

ami. Nǎ inε ngbo ṅau à gule à ce

kutǎ.

6

À ga sɛɛda mɛɛfa

¹ Nǎi ñ ye Angudǎu í ga akǎi sɛɛda

mεεje ṅa iyi wa mási tiau, nǎ ñ gbǎ

inε akǎi ilu hunde mεε ṅau í la hee

aa ni bei kulai ijǎi. Í ni, naa wa. ² Iyi

ñ cǎ ilu, ṅai ñ ye aǎi fǎfǎ gǎ wa naa.

Inε iyi wa gǎu wa mu bioo, nǎ à daa

si fulai amanlu. Í dasi kpǎa bei woo

je igǎ iyi wa bǎ ku je igǎ wa má.

³ Nǎi Angudǎu í ga sɛɛda min-

jisǎu, nǎ ñ gbǎ ilu hunde minjisǎu

í ni, naa wa. ⁴ Nǎ aǎi nkpa gǎ mǎ í fita

wa. Nǎ à mua inε iyi wa gǎu gbugbǎ

ku dede igǎ si andunya ku ba inε ṅa

a kpa nje. Nǎ à naa taakuba nla gǎ.

⁵ Nǎi Angudǎu í ga sɛɛda

mεεtasǎu, nǎ ñ gbǎ ilu hunde

mεεtasǎu í ni, naa wa. Iyi ñ cǎ nǎ ñ

ye aǎi dǎdǎ gǎ wa naa. Inε iyi wa gǎu

wa mu gǎa si awǎε. ⁶ Nǎ ñ gbǎ imu

gǎ hai si aninii ilu hunde mεε ṅau,

í ni, jǎ inε ṅa a ya ra bilee tongoo

akǎ do fiai icei aǎ akǎ. Bεεε mǎi fiai

ǎzu tongoo mεεta á ya je. Amma jǎ

fiai ikpo do vεε si agbεε.

⁷ Nǎi Angudǎu í ga sɛɛda mεεsǎu,

nǎ ñ gbǎ ilu hunde mεεsǎu í ni, naa

wa. ⁸ Ñ cǎ ilu nǎ ñ ye aǎi fǎfǎ fεεfεε

gǎ wa naa. Inε iyi wa gǎu, iriεi lku,

nǎ bi ku wai iku ṅa wa tooε. Aṅai à

na gbugbǎ a kpa ikǎ akǎi kukpε mεεi

inei andunya ṅau do inṅai sako ṅa iyi

à wa si ileu do taakuba, do ari, do

bǎ.

⁹ Si anyii ṅu, Angudǎu í ga sɛɛda

miusia iyi wa mási tiau. Nǎ ñ ye

hundei amanε ṅa si icui bi kuweeu,

aṅa iyi à kpa na idei Ilaaḍ do na

sɛɛdai Jesu iyi à je. ¹⁰ Hunde ṅau à la

à ni, Lafɛε kumá, ilu ntǎ, hee waati

yoomai ì waa degbe i bei i kiiti inεi

andunya ṅa, i sǎ ṅa gbese si na iyi

í jǎ à kpa wa. ¹¹ Iyi à dǎ bεεε à tǎ ṅai

à daa aṅa fei si jaε fǎfǎ, nǎ à sǎ ṅa

à ni a sími keeke titǎ hee jǎi woo ce

ice kpaasi ṅa ku kǎ, aṅa iyi aa na

a kpa bei à tako à kpa aṅa mǎ.

¹² Ñ cǎ ilu má si waati iyi Angudǎu

í ga sɛɛda mεεfasǎ iyi wa mási tiau.

Nǎ ilε í yaya do gbugbǎ, nǎ inunu í

kuku inya kiti kiti bei aǎ dǎdǎ ilu

sisima, nǎ cukpa í kpǎ konkom bei

nje. ¹³ Nǎ andaiya ṅa à wǎ wa hai lele

béi isoi jǎi iko í ya wǎ wa waati iyi

fufu nla wa ce wa yagǎε. ¹⁴ Nǎ lele

í tǎtǎ inya akǎ bei sεε iyi à ka. Nǎ

iri kuta do gungum ṅa fei à yaya a

kǎ wa agbe ṅa má. ¹⁵ Waati bεεbei

amanlui andunya ṅa, do ilu ilε ṅa,

do ilaalui sooge ṅa, do ilu amani ṅa,

do ilu gbugbǎ ṅa, do inε fei de, aru

do inε ṅa nǎ i ne ara ṅa, à waa

manji si isai kuta do si afei kuta ṅa.

¹⁶ À waa dǎ anu si iri kuta ṅau do si

kuta ṅau à waa ni, i cuku si wa wa, i

bii wa ku ba Ilaaḥ ku maà ye wa, nḥu iyi wa buba si kitāi amanlu, do hai si idāokōi Angudāu. ¹⁷ I bii wa ḥa si na iyi í jò ajò idāokō nla nla nḥau í to wa. Yooí á yòkò ku leekí si wajui nḥa.

7

Inei Izireli 144.000

¹ Si anyii nḥu, ñ ye amaleka mee go ḥa à waa leekí si andunya gonta mee, à waa ganji fufui andunya gonta mee ku ce si ile do si tenku nò ku maà yaga jii go. ² Nò ñ ye amaleka mmu go wa naa hai nunui daakò, wa mu nyindai Ilaaḥ, nḥu iyi í je icui kuwee. Nò í dō anu si amaleka mee ḥa iyi Ilaaḥ í mu nḥa gbugbā a cea ile do tenku laalòu, ³ í ni, í maà cea ce ile do tenku do jii go laalò hee kaa cea woo ce icei Ilaaḥ ḥa nyinda si ikpo nḥa. ⁴ Nò í sòm jiai ine ḥa iyi à cea nyindai Ilaaḥ si ikpo nḥa. À weei aḥa dubu cò do ciiji do mee (144.000) hai si dimii inei Izireli ḥa fei. ⁵ Si dimii Zuda amanè dubu maateejii (12.000) à cea nyinda. Bebe moi si dimii Rubēe amanè dubu maateejii. Si dimii Gadi amanè dubu maateejii. ⁶ Si dimii Azee amanè dubu maateejii. Si dimii Nefitali amanè dubu maateejii. Si dimii Manasee amanè dubu maateejii. ⁷ Si dimii Simeō amanè dubu maateejii. Si dimii Levi amanè dubu maateejii. Si dimii Isakaa amanè dubu maateejii. ⁸ Si dimii Zabulò amanè dubu maateejii. Si dimii Zozefu amanè dubu maateejii. Si dimii Benzamee amanè dubu maateejii. Ine ḥa iyi à daa si nyindau mbe.

Zamaa nkpo nkpo

⁹ Si anyii nḥu, nò ñ cò ilu má nò ñ ye zamaa nkpo nkpo iyi ine go kaa yòkò ku ka ḥa. À fita wa hai ile fei do si dimi fei do si fee ikā ikā fei. Aḥa fei à waa leekí si wajui kitāu do Angudāu, à waa dasi jaee fūfū nò à waa mu wuai kpakpa si awò nḥa. ¹⁰ À waa dō anu à waa ni, faaba nwa

wa naai hai bi Ilaaḥ Lafēe nwa iyi wa buba si kitāi bommau do hai bi Angudāu. ¹¹ Nò amaleka ḥau fei à leekí à kaako kitāi bommau do ine ngbo ḥau do ilu hunde mee ḥau. À seebata si wajui kitāu à waa tō Ilaaḥ ¹² à ni, ami.

Kucl do amboe

Do kumà do saabu do beere,

Do gbugbā, do yiiko,

Fei ndee ku je ti Ilaaḥ Lafēe nwa

Hee do ajò fei. Ami.

¹³ Nò í ine akāi ine ngbo ḥau í beem í ni, yoo ḥai à waa dasi jaee fūfū ḥau ihē. Hai iwoi à naa. ¹⁴ Nò ñ jeaa ñ ni, lafēem, n kù má, awòí aa mà. Nò í sòm í ni, ine ḥau ihē à fita wai hai si bōne nla nla. À fò jaee nḥa ḥa à fūutae do njei Angudāu. ¹⁵ Nḥui í jò à waa leekí si wajui kitāi bommai Ilaaḥ à waa tōe dasō idū inò kpaḥē. Nò Ilaaḥ á wa inò nḥa ku maa degbe ḥa. ¹⁶ Ari kaa kpa ḥa má hee má je agbe, nò inunu kaa cā ḥa má, bebe moi inya gbāa kaa wahala ḥa ma. ¹⁷ Angudā iyi wa leekí bi kitāi bommau á gbā ḥa ku bō ḥa isōi kuwee. Ilaaḥ mō á gbā cikāaju nḥa fei.

8

À ga seeda mejesia

¹ Waati iyi Angudāu í ga seeda meejesiau, ilu í coko lelei Aḥ zakai iju kamee kuntaa. ² Si anyii nḥu, nò ñ ye à na amaleka meeje ḥa iyi à ya maa leekí si wajui Ilaaḥu kākāakl meeje.

³ Si anyii nḥu, amaleka mmu go í na í leekí kòkò bi kuwee, wa mu fatai wura bii à ya jò tulare. À náa tulare nkpo nkpo ku tətəòò kutəòò woo dasi naane ḥa ku ba ku joo si antai bi kuwee wura iyi í wa si wajui kitāi bommai Ilaaḥu. ⁴ Cuai tulareu do kutəòò woo dasi naane ḥau í dede lele si wajui Ilaaḥ hai si awòí amalekau. ⁵ Nò í amalekau í so fatau nò í bu ina hai bi kuwee, í dasi inəe hee í kō, nò í nyòò ile be.

Waati beɛbe à gbɔ kulai iji do iba ɲa nɔ à ye kunɔi iji do kuyayai ile.

Kāakāakī ɲa

⁶ Si anyie, amaleka meeje ɲa iyi à waa mu kāakāakī meeje ɲau, à ce sɔɔlu a fāa.

⁷ Amaleka sinteu í fā kāakāakīe. Nɔi kutai iji do ina do nje í yɔgeɛ si nje nɔ wa naa hai lele do gbugbā. Nɔ ikɔ akāi kukpɛ meetai ile í jo do jii ɲa do fɔfɔ tūtū ɲa fei.

⁸ Nɔ amaleka minjisiau í fā kāakāakīe. Nɔ à nɔɔ ngɔɔɔ iyi í ye bei iri kuta nla iyi wa jɔ si tenku. Nɔi ikɔ akāi kukpɛ meetai tenkuu í kpɔɔ nje, ⁹ nɔ ikɔ akāi kukpɛ meetai miu ilu hunde ɲa iyi à wa si inyi u à ku, nɔ ikɔ akāi kukpɛ meetai akɔi inyi fei í ce nfe.

¹⁰ Si anyii ɲɲu, amaleka meetasiau í fā kāakāakīe. Nɔi andaiya nla gɔ iyi í ya ina bei jugula í cuku wa hai lele si ikɔ akāi kukpɛ meetai ido do isɔ ɲa. ¹¹ Irii andaiyau Kuro. Nɔ ikɔ akāi kukpɛ meetai inyi u í ro. Iyi ine ɲa à mɔɔ, nkpɔ ɲa í ku si na iyi í jɔ inyi u í ro.

¹² Si anyii ɲɲu, amaleka meesia u í fā kāakāakīe. Nɔi ikɔ akāi kukpɛ meetai inunu do ti cukpa do ti andaiya ɲa í dū, nɔ ikɔ akāi kukpɛ meetai inya kumáí dasā kù weɛ má, beɛbe mɔi ikɔ akāi kukpɛ meetai inya kumáí idū kù weɛ má.

¹³ Iyi n̄ cɔ ilu má nɔ n̄ ye kungbā wa fo hee lelei Aɔ. Kungbāu wa kpata wa dɔ anu hee lele wa ni, waiyooi, iko í jem, iko í jem. Beirei ijuukpāi inei andunya ɲa á to si waati iyi amaleka meeta ɲa iyi à gbe ɲau aa fā kāakāakī ɲa.

9

Kāakāakī miusia

¹ Si anyii ɲɲu, amaleka miusia u í fā kāakāakīe. Nɔ n̄ ye andaiya gɔ í cuku ile hai lele wa. Nɲui à na kileei isa nla hai ne kɔɔu. ² Andaiyau í cī isau nɔ cua wa fita bei cuai ina nla, nɔ í bii inunu í jɔ inya fei í

dū. ³ Nɔ ketengbo ɲa à fita wa hai si cuau à waa te ile, nɔ à mu ɲa gbugbā bei acii cencee. ⁴ Á na ɲa wooda à ni a maà beje fɔfɔ walakɔ miu tūtū gɔ walakɔ jii gɔ bii kù je ine ɲa iyi a kù ne nyindai Ilaaɔ si ikpo ɲa. ⁵ A kù na ketengbo ɲau wooda a kpɔɔ amane ɲa bii kù je a kpā ɲa iju hee zakai cukpa miu. Ara kuroi ijuukpāu í mungɔɔ bei bii cencee í ta amane. ⁶ Si cukpa miuu, ine ɲa aa dede iku amma a kaa ba. Aa bi aɲa a ku amma iku á sa ɲa.

⁷ Ketengbo ɲau à jɔ acī ɲa iyi à tā sɔɔlu a bɔ igū. Ngɔɔɔ í wa si iri ɲa bei fulai wura, nɔ waju ɲa í ye bei ti amane ɲa. ⁸ Ntoi iri ɲa í ye bei ntoi irii inaabo ɲa nɔ inyi ɲa í ye bei ti muusu nla ɲa. ⁹ Á bii gende ɲa do bata ku ne sisima gɔ iyi bii 1i yɔɔ aa ni isɔi. Nɔ ikpa ɲa í ya maa ce iba bei sareti nkpɔ iyi acī ɲa à waa fa bi ku ce igū. ¹⁰ Á ne akpaamu ku ne acī bei cencee ɲa. Do akpaamu ɲau bei aa kpɔɔ amane ɲa iju si cukpa miuu. ¹¹ Ilaalui ketengbo ɲau í je amaleka ilu irii isa nla hai ne kɔɔu. Irii í je Abadɔɔ do feei Ebeɛ. Do Gerɛki mɔ à ya kpooi Apoliɔ, waato Woo beje.

¹² Nsei, iyi ijuukpā sinte í lɔ í gbe ijuukpā minji gɔ ɲa iyi aa naa má.

Kāakāakī meefasia

¹³ Nɔi amaleka meefasia u í fā kāakāakīe. Nɔ n̄ gbɔ ide ku fɔ gɔ hai gonta meeɛi bi kuweei wura iyi í wa si wajui Ilaaɔ. ¹⁴ Ide ku fɔu í sɔ amaleka meefasia iyi wa mu kāakāakīu í ni, fū amaleka mee ɲa iyi à dī kɔkɔi ido nla iyi à ya kpe Efaratau. ¹⁵ Nɔi à fū amaleka mee ɲau. Na adɔu do cukpau do ajɔu do isɔu bei amaleka ɲau à tā sɔɔlu mam mam ku ba a kpa ikɔ akāi kukpɛ meetai amane ɲa. ¹⁶ A sɔm jiai masa ɲau, à weɛi dubu minji ikɔ dubu cīɔ má (200.000.000). ¹⁷ Si bei n̄ ye acī ɲau do masa ɲau si kuyem wee. Á dasi batai igū nkpa bei ina do boogu

bei bulam do igbaagba bei fainwita. Irii aɔi ɲau í yɛ bei irii muusu nla, nɔ ina do cua do fainwita wa fita wa hai si gele ɲɲa. ¹⁸ Ikɔ akai kukpɛ mɛɛtai inɛi andunya ɲa á ku na saabui bɔnɛ mɛɛta ɲau, waatɔ ina do cua do fainwita iyi wa fita hai si geleɛi aɔi ɲau. ¹⁹ Gbugbāi aɔi ɲau í wai si gele ɲɲa do si akpaamu ɲɲa. Akpaamuu í yɛi bei njo, nɔ í ne iri. Do ɲɲui à ya kpā inɛ ɲa iju.

²⁰ Do ɲɲu fei, inɛi andunya ɲa iyi à gbe a kù ku si bɔnɛu à kɔ ku kpaasi idɔ. Nɔ à kɔ ku jò mii ɲa iyi à ce do awɔ ɲɲa ku tɔɔ. Á waa mɔsi inɛi inɔɔko ɲa ku tɔɔ do iwɛ ɲa iyi à ce do wura do isɔ fufu do isɔ danya do kuta do jli ɲa, aɲa iyi a kaa yɔkɔ a gbɔ ide, a kaa nɔ a yɔkɔ a yɛ ilu, hee má je a nɛ. ²¹ Bɛɛbɛ mɔi inɛ ɲau a kù jò inɛ ku kpa do dobu dobu ɲɲa ɲa ku ce, do sakara ku ce, do ile ɲɲa ɲa.

10

Amaleka do tia keeke

¹ N̄ nyi n̄ yɛ amaleka ilu gbugbā gɔ má wa kita wa hai lele. Kudūi ij̄l̄ í biie bei j̄nɛ iyi í dasi, nɔ njoɪ Ilaaɔ í wenwee si iriɛ, wajue wa daana bei inunu, nɔ kutɛɛ í yɛ bei amɛi ina. ² Wa mu tia keeke gɔ iyi wa ɔi si awɔɛ. Í lesi isɛ njɛɛ si antai tenku, isɛ cangae mɔ si ilɛ. ³ Nɔ í dɔ anu bei muusu nla. Iyi í dɔ anu í tã ɲɔi dagba lele mɛɛje gɔ ɲa mɔ à waa dɔ anu. ⁴ Iyi dagba lele mɛɛje ɲau à dɔ anu à tã, gbakā n̄ tã sɔlu n̄ kɔ ide ɲɲau. Amma n̄ gbɔ ide ku fɔ gɔ wa hai lele wa ni, maà ti i kɔ mii iyi dagba lele mɛɛje ɲau à fɔ. Muu si asii.

⁵ N̄ɔi amaleka iyi n̄ yɛ wa leeki si antai tenku do si ilɛu, í wu awɔ njɛɛ lele, ⁶ nɔ í gbasi do irii inɛ iyi í wɛɛ hee do aɲɔ fei, iyi í taka lele do ilɛ do tenku do mii ndu ɲa ɲa fei. Amalekau í fɔ í ni, waati iyi í gbe kù waa sɔ má, ⁷ amma waati iyi amaleka mɛɛjesiau mɔ á

fã kãakãakiɛ, waati bɛɛbei Ilaaɔ á kɔ mii iyi í dasi idɔ ku ce iyi inɛ kãma kù màu, si bei í sɔ walii woo ce icɛɛ ɲa wo.

⁸ Si anyii ɲɲu, imu iyi n̄ tako n̄ gbɔ hai leleu, í bam ide ku fɔ má í ni, koo gba tia keeke iyi wa ɔlu hai si awɔi amaleka iyi wa leeki si antai tenku do si ilɛu. ⁹ N̄ɔi n̄ bɔ bi amalekau, n̄ tɔɔɛ ku nam tia keekeu. Nɔ í sɔm í ni, gba i ɲɔɔ. Á ro si inɔɛ, amma á dɔi si geleɛ bei nyikɔ. ¹⁰ N̄ɔi n̄ gba tia keekeu hai si awɔɛ, nɔ n̄ ɲɔɔ. N̄ɔi, í dɔ si geleɛm bei nyikɔ, amma iyi n̄ muu n̄ tã, í roi kom kom si inɔm.

¹¹ N̄ɔi à sɔm à ni, í gbe i sisi i ce walii má na inɛ nkpɔ, do ilɛ nkpɔ, do dimi nkpɔ, do ilaalu nkpɔ.

11

Woo je sɛɛda minji ɲa

¹ Si anyii ɲɲu, inɛ gɔ í nam mii ku wã ilɛ iyi í yɛ bei akpa, nɔ í sɔm í ni, dede i koo i wã kpasɛi Ilaaɔ do bi kuweeu, nɔ í ka inɛ ɲa iyi à waa ce kutɔɔ bɛ. ² Amma maà wã bantumae, domi à mua dimi mmu ɲa, aɲa iyi aa tɛɛsɛ ilu kumáu si afei cukpa ciiji do minji *. ³ Nɔ í ni ɲɲu á jò woo je sɛɛda minjii ɲɲu ɲau a fɔ ideɪ ɲɲu. Aa maa we saaki ɲa, nɔ ɲɲu á mu ɲɲa yiiko a ceɔ walii si afei aɲɔ dubu do ɔlu minji do kita † (1.260).

⁴ Woo je sɛɛda minji ɲauɪ à yɛ bei jli ndii olivi minjiu, do bi ku lesi fitila minji iyi wa leeki si wajui Ilaaɔ Lafɛi ilɛu fei. ⁵ Bii inɛ gɔ wa bi ku ce ɲɲa laalo, ina í ya fitai hai si gele ɲɲa ku kpa irii mbɛɛ ɲɲa ɲa. Bɛɛbei inɛ iyi wa dede ku ce ɲɲa laalo á kuɔ. ⁶ Á nɛ gbugbā a cɪmbo lele, ij̄l̄ ku maà rɔ si waati iyi à waa ce walii. Á nɔ à nɛ gbugbā a kpaasi inyi nje. Á nɔ à nɛ gbugbā má a naaɔ dimii wahala ikā ikā baa yooma fei wa si andunya si waati iyi à bi fei.

* **11:2** cukpa ciiji do minji waatɔ adɔ mɛɛta do cukpa mɛɛfa. † **11:3** aɲɔ dubu do ɔlu do minji do kita, waatɔ adɔ mɛɛta do cukpa mɛɛfa.

7 Waati iyi aa je sēeda a tā, injai sako gō à ba ŋa igū ku ce ku kāmia ŋa ku kpa ŋa. Injai sakou á fita wai hai si isa nla hai ne kōɔ. 8 Iku ŋa á maa sūi si bantumai ilu nla bii à kpakpa Lafēe ŋa si jīi nōu. À ne a kpe iluui wo Sodomu walakō Ezibiti. 9 Ine ŋa si dimi fei do si fee fei do si ile fei aa cō iku ŋa zakai ajō mēeta do bubu, a kaa je a si ŋa. 10 Inōi inei andunya ŋa á dō, aa ce jingau nō a sambaa nje amua ŋa si na iyi í jō walii minji iyi à tako à wahala ŋa ŋau à ku.

11 Si anyii ajō mēeta do bubuu, Ilaaō í nyi í da ŋa si hunde ma, nō à dede à leekī. Njo nla nlai í mu ine ŋa iyi à ye ŋa fei. 12 Njoi walii minji ŋau à gbō ide ku fō gō wa hai lele wa ni, í gū wa ihē. Nō à gū lele si kudūi ijī ijui mbeēe ŋa ŋa. 13 Be gbakā nō ile í yaya ntō ntō, nō ikō akāi kukpē mēewai iluu í cuku. Ine ŋa iyi à ku si kuyayai ilēu, kukpō ŋa í to amane dubu mēeje (7.000). Zigiine ŋa iyi à gbe í da ntō ntō, nō à ni Ilaaō í la.

14 Nsei, ijuukpā minjisiau í lō, wee mēetasiae wa naa má.

Kāakāakī mējesia

15 Si anyii ŋju, amaleka mējesia u í fā kāakāakīe. Njoi à gbō anu ku dō nla nla gō ŋa lelei Aō à ni, a sindoa Aō Lafēe nwa do ine iyi í cicau bommai andunyau, nō a je bomma hee do ajō fei. 16 Waati beēbei ine ngbo kōnfia do mēe ŋa iyi à waa buba si kitāi bomma si wajui Ilaaōu, à sēebata à waa tōe 17 à waa ni, Aō Lafēe, ilu gbugbā fei, Awō iyi í weē nsei, í nō í weē wo, À waa saabuēi si na iyi í jō í ce ice do gbugbā nlae.

Nō í sinti bommae ku je.

18 Dimii andunya fei í damō.

Amma idōkōē í to wa.

Waati í to í kiiti iku ŋa.

Waati í nō í to í na walii woo ce icee ŋa riba ŋa,

Do woo dasi naane ŋa do ine ŋa iyi à waa jirinae,

Hai keekeō nlae.

Waati í to í ce nfei ine ŋa iyi à waa ce nfei andunya.

19 Njoi à cī kpasēi Ilaaō iyi í wa lele nō à ye kpakoi akabuue si inōe. Nō ijī wa ŋō, nō à waa gbō iba ŋa do kulai ijī. Nō ile wa yaya, nō kutai ijī ŋa à waa cuku wa do gbugbā.

12

Abo gō do akandama

1 Njoi nyinda nla gō í fita lelei Aō. Inaabo gō í wa be, nunui í je ibōe, nō wa leekī si cukpa nō wa dasi fulai andaiya maateēji. 2 Abou í ne asī, nō wahalai kubí do ara ku roi inōu í jō wa dō anu.

3 Njoi nyinda mmu gō í fita má lelei Aō. Akandama nkpa nla nla gō í wa be, í ne iri mēeje do ngo mēewa nō wa dasi fulai bomma si iriu akā fei.

4 Akandamau í wō ikō akāi kukpē mēetai andaiyai lele ŋa í nyō ŋa wa si ile do akpaamue. Nō í koo í leekī si wajui abo iyi wa bi ku bíu, ku ba ku ŋō amau bii í cuku wa. 5 Njoi abou í bi ama inemōkō. Amaui á gbā dimi fei do goloi iso. Hee akandamau ku maa ŋō amau à so à bōē bi Ilaaō, bii wa buba si kitāi bommae. 6 Abou í sa í ne ikpa ghabua bii Ilaaō í ceaa sōlui inya bii á wa a maa woo si afei ajō dubu do cō minji do kita (1.260).

7 Njoi igū í dede lele be. Miseli do amalekae ŋa à ce igū do akandamau do amalekae ŋa. 8 Nō Miseli do amalekae ŋa à je ŋa igū. Nō à kō akandamau do amalekae ŋa a wa lele be má. 9 Njoi à nyō akandama nla nla wa ile. Akandamaui í je njo iyi í weē hai tako. Njui á ya kpe mbirisi walakō Seetam. Nō ŋjui í dī ijui inei andunya ŋa fei. À nyō wa ile do amalekae ŋa ajō.

10 Si anyii ŋju, nō ñ gbō ide ku fō nla gō lele í ni,

Nsei, waatii faabau í to wa.

Nsei, Aō Lafēe nwa

í nyisi gbugbāe,

nō í jile bommae.

Nsei, ine iyi í cicau í gba ine ngbo ku
jεε,

Domi woo fɔ laalɔi ine nwa ŋa,
nɲu iyi í ya maa fɔ laalɔ nɲa
si wajui Ilaaḍ dasāò idū

À nyɔɔ wa hai lele.

¹¹ Ine nwa ŋau à jɔɔ igū
do saabui njei Angudāu
do seɛdai ntɔu iyi à je.

A kù doo kuwεε nɲa nkāma,
amma à jesi aɲa a ku.

¹² Na nɲu, lele, jɔ̀ í wεεò inɔ didḍ,
Nɔ inɛ iyi ì wa lele, i wεεò inɔ didḍ
ɲa.

Amma inɔ ku fɔi í je ti ile,
Nɔ inɔ ku fɔi í je ti tenku,
Domi Seetam í kita si ŋe wa
do idɔ̀kḍ nla nla,

Si na iyi í jò í mà iyi
waati keekei í gbea nɲu.

¹³ Iyi akandamau í ba à nyɔ nɲu
wa ile, ŋɔi í lɔsi ku lele abo iyi í
bí ama inemɔkɔu. ¹⁴ Amma à na
abou ikpa minjii kungbā nla ku ba
ku fo ku bɔ ikpa inya iyi Ilaaḍ í ceaa
sɔɔluɛu si gbabua bii aa woo adḍ
mεeta do bubu. Tengi bei á jìò nɲou.

¹⁵ Nɔi nɲou í tu inyi wa hai si gelee,
wa cā bei ido nla nla si anyii abou ku
ba inyi ku jɔɔ. ¹⁶ Amma ile í faaba
abou, domi í là, í mɔ inyi iyi wa fita
hai si gelei akandamau wa. ¹⁷ Nɔi
idoi akandamau í kḍ si abou ntɔ ntɔ,
nɔ í bɔ igū ku ce do dimie ŋa iyi
à gbe, aɲa iyi à waa jirima woodai
Ilaaḍ fei, ine ŋa iyi à waa leekí dim
dim si seɛdai Jesu. ¹⁸ Nɔ í koo í leekí
si sáai tenku.

13

Injai sako iyi wa fita hai si tenku

¹ Si anyii nɲu, n̄ ye injai sako gɔ
wa fita wa hai inɔ tenku. Í ne ngo
mεεwa do iri mεεje nɔ fulai bomma
wa lesi ngo ŋau fei, nɔ si iri ŋau fei
à kɔ iri laalɔ ŋa ikā ikā iyi wa yaako
Ilaaḍ. ² Injai sako iyi n̄ yeu í gaabu bei
mua, nɔ kuteε í ne gbugbā, nɔ gelee í

ye bei ti muusu nla. Akandamau í
so gbugbāi nɲu takae í naa, do kitāi
bommaε do yiiko nlaε. ³ Iri akāi injai
sakou í jɔ bei í ba kumεε iyi á yɔkɔ
ku kpaa, amma kumεεu í tā nɔ í ba
iri. Inei andunya ŋa fei à waa cɔɔ do
biti nɔ à waa tooε. ⁴ Aɲa fei à waa
tɔɔ akandamau si na iyi í jò í na injai
sakou yiikoε. Nɔ à waa tɔɔ injai sakou
mɔ à waa ni, yooi í ye bei injai sakou
ihε. Yooi á yɔkɔ ku baa igū ku ce.

⁵ Injai sakou í ne kpāa ku tɔɔɔ fufu
nɔ ku bu Ilaaḍ, nɔ í ne yiiko ku
ceò gbugbāε ice zakai cukpa cijji do
minji. ⁶ Nɔi í cí gelee wa bu Ilaaḍ do
bi ku wae do ine ŋa iyi à wa lele fei
nɔ wa fɔ si ŋa ide laalɔ. ⁷ À muaa
kpāa ku ce igū do inei Ilaaḍ ŋa nɔ ku
je ŋa igū. Nɔ à naa yiiko si dimi fei
do fee fei do ile baa yooma fei. ⁸ Inei
andunya fei á tɔε, waato ine ŋa iyi
Ilaaḍ kù kɔ iri nɲa si tiai kuwεε hee
ku maa taka andunya, tia iyi í je ti
Angudā iyi à kpau.

⁹ Na nɲu, ine iyi í ne ití, ku gbɔ.
¹⁰ Ine iyi í ne piisḍɔ ku bɔ, tilasi
piisḍɔi á bɔ. Ine mɔ iyi à ne a kpa do
taakuba, tilasi taakubai á kpaa. Na
nɲu, í sīa woo dasi naane ŋa a ya maa
temua nɔ a leekí si naane ku dasi
nɲa*.

Injai sako iyi wa fita hai si ile

¹¹ Si anyii nɲu, n̄ ye injai sako gɔ
má wa fita wa hai si ile. Í ne ngo
minji bei ngoi angudā, nɔ wa fɔ ide
bei akandama. ¹² Inja sinteui í naa
yiiko iyi í ne fei ku ceò ice si wajue. Í
tilasi inei ile ŋa a tɔɔ inja sinte iyi í ba
kumεε iyi á yɔkɔ ku kpaa wo, nɔ í ba
iriu. ¹³ Inja minjisiau bei í ce do bu
do bu nla nla ŋa hee í jò ina í kita wa
hai lele í naa ile si wajui amanε ŋa.
¹⁴ Í dī ijui inei andunya ŋa do do bu
do bu ŋa iyi í ce si wajui inja sinte
iyi í náa yiikou. Wa sḍ inei andunya
ŋa a gbe mii iyi á jɔ inja sinte iyi à
tako à mεε do taakuba nɔ kù kuu.

* **13:10** Tia nwo gɔ ŋa à ya ni, ine iyi í dasi kpaasie piisḍɔ, piisḍɔi aa na a dasi nɲu mɔ. Ine iyi í kpa
ine gɔ do taakuba, do taakubai aa kpa nɲu mɔ.

15 Injai ankāanyiu í ba yiiko ku mua mii iyi à gbeu kuwεε, nɔ ku fɔ ide bei amanε, ku ba ku kpa ine nja iyi à kɔ ku tɔεε fei. 16 Nɔ injau í tilasi ine fei, ilu gbugbā nja do hai ne gbugbā nja, ilu fia nja do ilu are nja, aru nja do ine nja iyi à ne ara nja nja, à ce nja nyinda si awɔ nje nja walakɔ si ikpo nja. 17 Inε gɔ kù wεε iyi á yɔkɔ ku ra walakɔ ku ta bii kù ne nyinda iyi í je irii injai sakou, walakɔ lambai irie.

18 Iyi í sía ka ce si laakai wee, ine iyi í ne bisi fei í sía ku mà yaasei lambai injai sakou. Lambae, lambai amanai. Jiaei cɔ mεefa do kita do mεefa (666).

14

Iri ku kɔi ine nja iyi à faaba

1 Si anyie iyi n̄ cɔ ilu nɔ n̄ ye Angudāu wa leekɔ si iri kutai Siɔɔ. Amanε dubu cɔ do ciiji do mεε (144.000) í wa bi tεε, anja iyi à kɔ irii Angudāu do ti Baae si ikpo nja. 2 Nɔ n̄ gbɔ imu gɔ hai lele aa ni bei ibai iri cuui inyi nla, walakɔ bei kulai ijli. Iba iyi n̄ gbɔu wa dɔi bei mɔɔlɔ iyi ine nja à waa cā. 3 Inε nja à waa leekɔ si wajui kitāi bommau, bii ilu hunde mεε nja do ine ngbo nja à wa. À waa kɔ iri titɔ iyi ine gɔ kaa yɔkɔ ku mà bii kù je amanε dubu cɔ do ciiji do mεε nja (144.000), anja iyi à yá hai si andunya. 4 Inε nja, a kù sùɔ inaabo. À mu ara nja a kù mà inaabo titā. À waa too Angudāu bii wa bɔ fei. À yá nja hai si inɔi amanε nja. À yei bei amaaje sinte iyi à na Ilaaɔ do Angudāu. 5 Inε gɔ kù gbɔ ibo hai si gele nja, à je ine nja iyi a kù ne taale.

Amaleka mεeta nja

6 Nɔi n̄ nyi n̄ ye amaleka gɔ má wa fo hee lelei Aɔ. Nɔi á sisi laabaau jiida iyi ci ya tā bi inei andunya fei, si ile fei, do si dimi fei, do si fee ikā ikā fei, do bi ine fei. 7 Í dɔ anu wa

ni, i jirima Ilaaɔ nɔ í naa amboe nja, domi waati í to ku kiitiò ine fei. I tɔɔ Ilaaɔ, nɔi iyi í taka lele do ile, do tenku, do isɔ nja.

8 Amaleka minjisia gɔ wa too anyie wa ni, Babiloni, ilu nlau, í cuku, í cuku. Nɔi í fa dimi fei si sakara hai ne kɔεε. Sakaraεui í ye bei atε iyi wa cɔ nja iju. Atε vεεui í je idɔɔkɔi Ilaaɔ.

9 Amaleka mεetasia gɔ wa too ine minji nja iyi à cuau, nɔ í dɔ anu wa ni, ine iyi wa tɔɔ injai sakou do mii iyi í gbeu * fei, nɔ í jɔ à kɔ irie si ikpoe walakɔ si awɔε, 10 nɔi mɔ á mɔ atε iyi í je idɔɔkɔi Ilaaɔu. Inε iyi wa ce beεbe fei á ye bɔne si ina do fainwita si wajui Angudāu do amaleka kumá nja. 11 Cuai ina iyi á nyisi nja bɔneui á dedei hee lele hee do ajɔ fei. Inε nja iyi à waa tɔɔ injai sakou do mii iyi à gbeu †, do ine nja iyi à ne nyindai irieui, a kaa ne kusimi aleɔ daakɔ.

12 Na nɔi, í sía woo dasi naane nja a temua, anja iyi à waa jirima woodai Ilaaɔ nɔ à dasi Jesu naane.

13 Si anyii nɔi, n̄ gbɔ ide ku fɔ gɔ má hai lele í ni, kɔ iyi ihε, ilu inɔ didɔ nja ine nja iyi aa na a ku hai nsei na naane iyi à dasi Lafεε. Nɔi Hundi Ilaaɔ í ni, ntɔi, beεbei. Aa sɔmi, domi ribai ice jiida nja á too nja.

Kudai amanε nja

14 Si anyii nɔi, nɔ n̄ ye anduulai ijli gɔ, ine gɔ wa buba be í jɔ amai amanε. Wa dasi fulai wurai amanlu si irie, nɔ wa mu kɔma ku dɔ anu gɔ. 15 Amaleka gɔ í fita wa hai kpasεi Ilaaɔ, nɔ í dɔ anu í sɔ ine iyi wa buba si kudui ijli í ni, so kɔmaε í mu, domi awaatii kumu í to. Andunyaui í to ku mu. 16 Nɔi ine iyi wa buba si kudui ijli í dasi kɔmaε si andunya, wa mu.

17 Amaleka gɔ í fita wa hai kpasεi Ilaaɔ iyi í wa leleu má, nɔi mɔ wa mu kɔma ku dɔ anu gɔ.

* 14:9 mii iyi í gbeu ide mii iyi à gbe í jɔ nja sinteui wa fāa (cɔ Kuyei 13:14) † 14:11 mii iyi à gbeu ide mii iyi à gbe í jɔ nja sinteui wa fāa (cɔ Kuyei 13:14)

18 Nɔ amaleka gɔ í fita wa má hai bi kuweeu, í ne gbugbā si antai ina. Í la hee lele í sɔ ine iyi wa mu kɔma didū í ni, ka rezɛɛ iyi í wasi andunya do kɔmaɛ domi í j̄la. 19 Amalekau í dasi kɔmaɛ nɔ í kaɔ isoi j̄li nau, nɔ í cuusi dangala bi ku fɔ inyii rezɛɛ. Iyi be wa nyisi idɔɔkɔi Ilaaɔ. 20 À fɔ isoi rezɛɛu bi ku fɔɛ anyii inɔ iluu. Nɔ hai bi ku fɔ inyii isoi j̄li nau, nje í cā wa be hee kusɔɛ í to dubu akā do c̄lɔ mɛɛfa † (1.600) si yaasei ile ku wā, nɔ kuj̄li isaɛ í to gendei aci.

15

Amaleka na do ijuukpāi ankāanyi

1 Si anyii n̄ju, n̄ ye nyinda gɔ má lelei Aɔ, í lá nɔ í ne njo. Iyi n̄ ye wee, amaleka mɛɛje gɔ na à waa mu ijuukpā mɛɛje. Anjai í je ijuukpāi ankāanyi domi si bei idɔɔkɔi Ilaaɔ á tā.

2 N̄joi n̄ ye tenku gɔ wa daana bei digi í yɔgeɛ do ina. Nɔ n̄ ye ine na iyi à je injai sakou igū do mii iyi à gbeu * do lambai irie. Ine nau à waa leekɔ si antai tenkuu à waa mu mɔɔlɔ na iyi Ilaaɔ í na na. 3 À waa kɔ irii Moizi, woo ce icei Ilaaɔu, do ti Angudāu †, à waa ni,

Aɔ Lafɛɛ, ilu gbugbā fei,
Icɛɛ í la, nɔ í je maamaake.

Awɔi ì je amanlui ile fei.
Kpāaɛ í je ntɔ, nɔ í je dee dee.

4 Yooi kaa ce njoɛ, Lafɛɛ.
Yooi á kɔ ku saabu irie.
Awɔ akāi ì je ine kumá.

Inei ile baa yooma fei á naa bi tɛɛ,
Aa na a gule a tɔɔɛ,
Domi ì nyisi iyi kiitie í je dee dee.

5 Si anyii n̄ju, iyi n̄ cɔ ilu nɔ n̄ ye à c̄l kpasɛi Ilaaɔ iyi í wa lele, tengi bii í je bi kuwai akabuuɛu. 6 Amaleka mɛɛje na iyi à waa mu ijuukpā mɛɛje

nau à fita hai kpasɛu. À waa dasi nyau fūfū iyi wa daana nɔ à waa d̄i santikii wura si kpaɛa nja. 7 N̄joi ine akāi mii ilu hunde mɛɛ nau í na amaleka mɛɛje nau fatai wura ara mɛɛje iyi í kɔ do idɔɔkɔi Ilaaɔ, n̄ju iyi í wɛɛ hee do ajo fei. 8 Nɔ kpasɛu í kɔ do cua iyi wa naa hai si amboei Ilaaɔ do gbugbāɛ. Ine gɔ kaa nɔ ku yɔkɔ ku lɔ si inɔɛ hee ijuukpāi amaleka mɛɛje nau koo kpaɔ iri.

16

Fatai idɔɔkɔi Ilaaɔ na

1 N̄joi n̄ gbɔ ide ku fɔ nla gɔ hai kpasɛi Ilaaɔu í sɔ amaleka mɛɛje nau í ni, i koo i nikā idɔɔkɔi Ilaaɔ iyi í wa si fata mɛɛje nau si ile.

2 Amaleka sinteu í koo í nikā titɛɛ ile. N̄joi dimii ngoli kuro laalɔ gɔ í naa si ine na iyi à ne nyindai injai sakou nɔ à waa tɔɔ mii iyi à gbeu *.

3 N̄joi amaleka minjisiau mɔ í nikā titɛɛ si tenku. Inyiu í sinda bei njei iku, nɔ mii ilu hunde baa yooma fei í ku si inɔ inyiu.

4 N̄joi amaleka mɛɛtasiau mɔ í nikā titɛɛ si ido nla na do si isɔ na, nɔ inyi n̄ja í kpaasi nje. 5 Nɔ n̄ gbɔ anui amaleka iyi í ne gbugbā si antai inyiu í ni, awɔ Ilaaɔ ì ne ntɔ i kiiti be ihɛ, awɔ ine kumá, awɔ iyi ì wɛɛ, ì nɔ ì wɛɛi wo. 6 Ine nau à kpa woo dasi naane na do waliu na à nikā nje n̄ja, nɔ ì na na nje a mɔ. Bɛɛbei à jɔɔ. 7 Si anyii n̄ju, n̄ gbɔ ide ku fɔ gɔ má hai bi kuweeu í ni, n̄tɔi Aɔ Lafɛɛ ilu gbugbā fei, kiitie í tɛ í je ntɔ.

8 N̄joi amaleka mɛɛsiau mɔ í nikā titɛɛ si inunu, nɔ inunu í ba gbugbā wa jo amane na do inya gbāaɛ bei ina. 9 Nɔ inya gbāa n̄lau í jo amane na, nɔ à waa bu Ilaaɔ, n̄ju iyi í ne yiiko si antai b̄ne nau. Amma à kɔ ku kpaasi idɔ a jirimɛɛ.

† 14:20 dubu akā do c̄lɔ mɛɛfa si yaasei ile ku wā Lambau í ne yaase gɔ. Kusɔɛ í to kilo c̄lɔ mɛɛta (300). * 15:2 mii iyi à gbeu idei mii iyi à gbe í jo inja sinteu wa fāa (cɔ Kuyei 13:14) † 15:3 Irii Moizii do ti Angudāu Ine gɔ na si kuyei n̄ja, à ya ni iri ikā ikā minjii. Ine gɔ na mɔ à ya ni iri akāi iyi wa fɔ bei Ilaaɔ í faaba wa na saabui Jesu Kirisi bei í tako í faaba inei Izireli nau na saabui Moizi.

* 16:2 mii iyi à gbeu idei mii iyi à gbe í jo inja sinteu wa fāa (cɔ Kuyei 13:14)

¹⁰ N̄oi amaleka miusiau m̄o í nikā titee si antai kitāi bommai in̄a buuu. N̄o ilu í kuku si bommaeu. N̄o in̄e n̄a à waa n̄o am̄e n̄n̄a n̄a na ara kuro. ¹¹ À waa bu Ilaaḥ n̄a ara kuro do ngoli n̄n̄a n̄a, amma à k̄o ku j̄ò laalo ku ce n̄n̄a.

¹² N̄oi amaleka m̄eefasiau m̄o í nikā titee si ido nla iyi à ya kpe Efarata, n̄o í gb̄e mam mam ku mua amanlui nunui daak̄o n̄a kp̄ā a kua. ¹³ N̄o n̄ ye in̄ei in̄ōko m̄eeta ḡo n̄a à kpaasi ara n̄n̄a bei kp̄ō, akā í fita wa hai si gelei akandamau, akā m̄o hai si gelei in̄a buuu, m̄eetasiau m̄o hai si gelei walii ilu ibou. ¹⁴ In̄ei in̄ōko n̄auí à je m̄ōc̄oi Seetam n̄a iyi à waa ce dobu dobu n̄a. N̄o à waa b̄o bi amanlui andunya n̄a fei a t̄ōt̄ō n̄a a ce iḡu si āj̄o n̄lai Ilaaḥ ilu gbugb̄a fei.

¹⁵ N̄oi Jesu í ni, n̄ wa n̄ naa ku zamba n̄e bei ile. Ilu in̄o did̄si in̄e iyi wa w̄o n̄joo, n̄o wa dasi j̄n̄e n̄a ku ba ku maà na ku dasi kp̄ā bàsi ku na ku ye anȳo si bantuma.

¹⁶ N̄oi in̄ei in̄ōko n̄au à t̄ōt̄ō amanlu n̄au fei bii ḡo iyi à ya kpe do feei Eb̄e Aamaged̄o.

¹⁷ Si anyii n̄n̄u, amaleka m̄ejesiau m̄o í nikā titee si fufu. N̄o à gb̄o ide ku f̄o nla ḡo hai bi kitāi homma iyi í wa kpas̄i Ilaaḥu í ni, ide í tā. ¹⁸ N̄oi iji í n̄o, n̄o à gb̄o iba n̄a do kulai iji. N̄o ile í yaya nt̄o nt̄o. Ile kuyayau í caa. Dimie k̄u ce tit̄a hai waati iyi à taka aman̄e n̄a. ¹⁹ Ilu n̄l̄au í kp̄ē ik̄o m̄eeta, n̄o ilui ile fei í cuku. Ilaaḥ k̄u gb̄eje laalo ku cei in̄ei Babil̄oni n̄a ilu n̄l̄au n̄o í nyisi n̄a id̄ōk̄ō n̄lae. ²⁰ Gungum k̄ama k̄u wa be má, n̄o a k̄u waa ye iri kuta n̄a m̄o má. ²¹ N̄oi kutai iji n̄l̄a n̄a à waa cuku si in̄e n̄a wa. Akāe fei í to kilo ciiji. N̄o à waa bu Ilaaḥ na b̄ōnei kutai iji, domi b̄ōneu í caa.

17

Abo à ce sakara nla nla

¹ N̄oi in̄e akāi amaleka m̄ejeje n̄a iyi à waa mu fata m̄ejeje n̄au í s̄m í ni, naa wa, an nyisie bei Ilaaḥ á kiiti

abo à ce sakara n̄l̄au ih̄e, n̄n̄u iyi wa buba si antai inyi n̄l̄au. ² Abo à ce sakara n̄l̄au í dasi amanlui andunya n̄a sakara ku ce, n̄o in̄ei andunya n̄a à waa too si daa nk̄p̄o nk̄p̄ōe hee í baa í sinda iri n̄n̄a bei at̄ē í ya sinda irii in̄e.

³ N̄oi Hundeí Ilaaḥ í naa sim n̄o amalekau í b̄ōm̄ gbabua. Bei, n̄ ye abo ḡo wa buba si antai in̄ai sako nkpa ḡo. In̄ai sakou í ne iri m̄ejeje do ngo m̄eewa n̄o à k̄o si arae fei iri laalo ku yaako Ilaaḥ n̄a. ⁴ Abou wa dasi nyau nkpa jiida ḡo dimi iyi amanlu n̄a à ya dasi, n̄o wa dasi booda n̄a iyi à ce do wura do kuta ku ne fia ḡo n̄a do leḡe f̄uf̄u bii fei. Wa mu k̄ōfui wura si aw̄o si bii mii laalo do riisii sakara ku ce w̄a k̄o. ⁵ À k̄o iri ḡo si ik̄p̄ōe, yaasei iriui í je asii. Iriu wee, Babil̄oni ilu n̄l̄a, iyei inaabo à ce sakarai andunya n̄a, do iyei daa bututu fei. ⁶ N̄o n̄ ye abou í m̄o n̄jei woo dasi naane n̄a do ti in̄e n̄a iyi à kpa si na iyi í j̄ò à je sēedai Jesu, n̄o irie í sinda bei at̄ē í ya sinda irii in̄e.

Iyi n̄ ȳō, n̄ biti nt̄o nt̄o. ⁷ N̄oi amalekau í s̄m í ni, na mii í ce ì waa biti. An sisie asiii abou do ti in̄ai sako iyi í ne iri m̄ejeje do ngo m̄eewau. ⁸ In̄ai sako iyi ì yeu be í wee wo amma k̄u wee má nsei. Bii í k̄ōsi à fita wa hai si isa n̄l̄a hai ne k̄ōu ku b̄o nfe ku ce. In̄ei andunya n̄a iyi Ilaaḥ k̄u k̄o iri n̄n̄a si tiai kuwee hee ku maa taka andunya, aa biti bii à ye in̄ai sakou má, domi í tako í wee wo amma k̄u wee má nsei n̄o á na ku faata wa má.

⁹ In̄e ku bei ku gb̄o yaasei ideu, í ne bukaatai bisi iyi í ne laakai. Iri m̄ejeje n̄au, an̄ai à je iri kuta m̄ejeje bii abou wa buba. ¹⁰ N̄o an̄ai à nyi à je amanlu m̄ejeje n̄au. Amanlu miu í cuku tā, in̄e akā í wee si nsei, n̄o in̄e akā m̄o k̄u to wa tit̄a. Bii í na í to wa, kaa kpe. ¹¹ N̄o in̄ai sako iyi í wee wo n̄o k̄u wee nsei máu, n̄n̄u takae í je ilaalu m̄ejejesia, n̄o í je in̄e akāi amanlu m̄ejeje n̄au n̄o wa b̄o nfe ku ce.

12 Ngo mɛɛwa iyi i yeu, anjai à je amanlu mɛɛwa ɲa iyi a kù je bomma titā, amma aa ba yiiko a je bomma isò akā do injai sakou ajò. 13 Anja mɛɛwau fei mii akāi à waa lele, nò aa na injai sakou gbugbā do yiiko ɲa. 14 Aa ce igū do Angudāu, amma Angudāu á je ɲa igū si na iyi í jò í je Lafɛi lafɛi ɲa nò í je Amanlui amanlu ɲa. Nò ilu naane ɲa iyi llaaṣ í kpe í cica, anjò Angudāu aa je igū ajò.

15 Nò amalekau í s̄m má í ni, inyi iyi i ye abo à ce sakarau wa buba si antaɛu be, nɲui í je inɛ nkpò iyi wa naa hai ile ikā ikā nò à waa fò fee ikā ikā. 16 Ngo mɛɛwa iyi i yeu be do injai sakou, aa cé abo à ce sakarau. Aa so mii iyi í ne fei nò a jò basí. Aa ɲò injae nò a joo ina mam mam. 17 Aa ce beɛbei si na iyi í jò llaaṣ í jò à ce idəɔbiɛ. Beɛbei à ce anu akā ku ba a so yiiko amanlu ɲa a na injai sakou. Aa maa jirima injai sakoui hee ide llaaṣ koo ceò.

18 Abo iyi i yeu, nɲui í je ilu nla iyi í ne gbugbā si amanlui ile fei.

18

Kucukui Babiloni ilu nla

1 Si anyii nɲu n ye amaleka mmu gò wa kita wa hai lele. Í ne yiiko nla nla, nò amboeɛ wa daana bari bari wa má inya si andunya fei. 2 Í d̄s̄ anu í ni, Babiloni ilu nla, í cuku, í cuku. Nsei í baa í je bii ku wai z̄i ɲa do bii ku manjii inɛi inə̀ko baa yooma fei. Yei laalò do yei s̄ami fei í wa be. 3 À jò iluu í cuku si na iyi í jò dimi fei í dasi sakaraɛ ku ce. Sakaraɛui í ye bei at̄e iyi wa c̄i ɲa iju. Í dasi amanlui andunya ɲa sakara ku ce do nɲu takae ajò, nò woo nya s̄ai andunya ɲa à ce fia na amani nlaɛu.

4 Njoi n gbò ide ku fò gò má hai lele í ni, inje inɛm ɲa, i fita wa hai inò iluu, ku ba i maà na i ne ikp̄e si dulum dɛɛ nò b̄ne ɲa iyi á baa ku maà ba ɲe, 5 domi dulum dɛɛu í k̄a hee lele, nò llaaṣ kù gbɛje laalò ɲa iyi í ce. 6 Bei í cea inɛ ɲa, i s̄aa beɛbe

ise gbeeji. Wahala iyi í dasi inɛ ɲa í s̄aa ikò minji. 7 Zaka bei í so araɛ lele í wɛɛ do inò did̄s̄ si amani nlaɛ, inje m̄o í nyis̄ie ijuukp̄a do inò ku fò zaka beɛbe ɲa. Wa ni si idəɛ, n̄ wa n buba bei amanlu, n kù je jaaṣ. Beɛbe moi n kaa n ye inò ku fò pai. 8 Na nɲu, b̄ne ikā ikā á baa si ajò akā. B̄ne ɲau wee, b̄s̄o do inò kufai iku do ari. Nɲu takae á joi mam mam, domi Aṣ Lafɛi iyi í kiit̄ie í je ilu gbugbā.

9 Amanlui andunya ɲa iyi à ce daa nkpò nkpò do abo à ce sakarau fei nò à kp̄e amani nlaɛu, aa na a kpata, aa c̄a buubuu na iriɛ si waati iyi aa ye cuai ina iyi wa joo. 10 Aa leek̄i a j̄òɛ si na iyi í jò à waa ce njo ijuukp̄a iyi í baa, nò aa ni, waiyooi, waiyooi, Babiloni ilu nla ilu gbugbā, si isò akāi kiit̄i í jɛɛ.

11 Woo nya s̄ai andunya ɲa aa kpata do inò ku fò na iriɛ, si na iyi í jò inɛ gò kù waa ra iwò ɲa má 12 iyi í je wura do isò f̄uf̄u, do kuta jiida ku ne fia ɲa, do lege f̄uf̄u ɲa, do aɔ f̄uf̄u kù ne fia gò do aɔ iyi í je ti ilaalu do aɔ iyi à ya ceò maṅgò b̄ansue do aɔ nkpa jiida. Inɛ gò kù waa ra j̄i ku ne inunu jiida ilu fia má, do dimii mii ikā ikā iyi à ce do inyii jua walakò do j̄i jiida wala do isò nkpa wala do isò wala do kuta f̄uf̄u. 13 A kù waa ra fufui anyii j̄i iyi à ya kpe kanɛli, do nyau aye do tulare do ikpo ku d̄s̄ inunu iyi à ya kpe miru do ikpo dimi mmu gò má, do v̄ɛɛ do ikpo do iyaf̄u do bilee, do ketɛ ɲa do angudā ɲa, do aɔ do sareti ɲa ɲa, do aru ɲa. 14 Nò woo nya s̄a ɲau à s̄s̄ iluu à ni, mii jiida iyi í bi ku je titeɛ fei wo í laɛ, nò amaniɛ do mii ku s̄aɛ fei í nyəɛ, amane kaa yə̀o má pai.

15 Woo nya s̄a ɲau, anja iyi à ce fia do saɓui iluu aa leek̄i ku j̄i, aa maa kpata, a maa wewea na njo ijuukp̄a iyi í baau, 16 aa maa ni, waiyooi, irei ì gbò b̄ne iyi í ba ilu nla ih̄ɛ. Iluu í tako í yei bei abo iyi í ya we aɔ f̄uf̄u ku ne fia gò, do aɔ nkpa jiida do aɔ iyi í je ti ilaalu, nò í

ya dasi wura si arae do kuta jiida ku ne fia ŋa, do lege fūfū ŋa. ¹⁷ Nɔ si iso akā amaniɛ fei í ce nfe.

Woo mu akoi inyi ŋau fei do woo ce icɛɛ ŋa do inɛ ŋa iyi à wa inɔ akoi inyi ŋau fei hee do inɛ ŋa iyi à waa ba ije si inyi dūdūu, à leeki à j̄ɔɛ, ¹⁸ à waa dō anu iyi à ye cuai kujoi iluu à waa ni, ilu nla gɔ kù wɛɛ bei iluu ihɛ má. ¹⁹ À waa kosi iri nɔ s̄aa à waa nyisiò inɔ ku fɔ nɔ. À waa kpata à dō anu à waa ni, waiyooi, irei ì gbɔ bōne iyi í ba ilu nla ihɛ. Do saabui amaniɛ ilu akoi inyi ŋa fei à ceò fia. Nɔ si iso akā, fei ndɛɛ í kpòò bomma.

²⁰ Inɛ inɛi lele ŋa, i j̄ò inɔ nɔ nɛ ku dō. Inɛ woo dasi naane ŋa mɔ do woo be ŋa do walii ŋa, i j̄ò inɔ nɔ nɛ ku dō, si na iyi í j̄ò Ilaaō í kiiti iluu í s̄a nɔ gbese.

²¹ Nɔi amaleka ilu gbugbā gɔ í so kuta nla bei alɔ gɔ í nyɔɔ si inyi dūdūu í ni, beɛbe m̄ai aa keke Babiloni ilu nla do gbugbā nɔ a kaa yɔɔ má pai. ²² A kaa gbɔ anu ku dōi m̄alɔ má bi titɛɛ do woo kō iri ŋau do gaasia ŋau do woo f̄a k̄ak̄ak̄i ŋau. A kaa ba woo ce icɛi awɔ dimi ikā ikā má, a kaa gbɔ ibai alɔ iyi wa lɔlɔ má. ²³ A kaa ye inya kumái fitila be má, a kaa nɔ a gbɔ gelei abo tit̄ do m̄ak̄o tit̄. Woo nɔ s̄ae ŋai à ne gbugbā à re wo si andunyau ihɛ fei, nɔ ì d̄i ijui inɛi ilɛu ihɛ fei do dobu doɓuɛ.

²⁴ À nyisi ilui Babiloni ijuukpā si na iyi í j̄ò à ye siɛ nɛi walii ŋa do ti woo dasi naane ŋa do nɛi inɛ ŋa iyi à kpa si andunyau ihɛ fei.

19

¹ Si anyii nɔ, n̄ gbɔ ide ku fɔ gɔ bei anu ku dōi zamaa ikpa lelei Aō í ni, ka saabu Ilaaō Lafɛɛ nwa, nɔi í faaba wa, í nɔ í nɛ amboe do gbugbā. ² Kiitiɛ í je ntɔ, nɔ í te, domi í kiiti abo à ce sakara iyi í beje andunya fei do daa bututuɛ, nɔ í nyisiɛ bōne si na iyi í j̄ò í nikā nɛi woo ce icɛɛ ŋa. ³ Nɔ à dō anu má à waa ni, ka saabu Ilaaō

Lafɛɛ nwa. Cuai ilu nla à maa bɔ lelei hee do ajɔ fei. ⁴ Nɔi inɛ ngbo kɔnfia do mɛɛ ŋau do ilu hunde mɛɛ ŋau à sɛɛbata si wajui Ilaaō, nɔi iyi wa buba si kitāi bommau à t̄ɔɛ à waa ni, ami, ka saabu Ilaaō Lafɛɛ nwa.

Jingau abɔd̄i Angudāu

⁵ Waati beɛbei à gbɔ ide ku fɔ gɔ hai ikpa bi kitāi bommau í ni, i saabu Ilaaō Lafɛɛ nwa, inɛ woo ce icɛɛ ŋa fei, inɛ iyi í waa ce nɔɛ, keekɛò nla. ⁶ Nɔ n̄ gbɔ ide ku fɔ gɔ bei imui zamaa. Aa ni bei iri cuui inyi nla gɔi walakɔ bei kulai iji. Ide ku f̄u í ni, ka saabu Ilaaō, domi Ilaaō Lafɛɛ nwa ilu gbugbā fei í je bomma. ⁷ I j̄ò ka nyaanyi, ka wɛɛò inɔ did̄. I j̄ò ka saabu amboeɛ domi abɔd̄i Angudāu í to wa, mudɛu takae m̄o í t̄a s̄ɔlu. ⁸ À j̄ò í dasi nyau fūfū wau wau ku ne beɛɛɛ iyi í má. Nyau ku ne beɛɛɛɛ iyi í je kookoosu j̄idai woo dasi naane ŋa.

⁹ Nɔi amalekau í s̄m í ni, kɔ iyi ihɛ. Ilu inɔ did̄ ŋai inɛ ŋa iyi à kpe ku je bi ku ce abɔd̄i Angudāu. Nɔ í s̄m má í ni, ideu ide ku f̄ai Ilaaō takaei.

¹⁰ Nɔi n̄ sɛɛbata ku ba n̄ t̄ɔɛ, amma í ni, maà ce beɛbe. Amu m̄o woo ce icɛi bei awɔ do bei kpaasiɛ ŋa iyi à waa mu ide ntɔ iyi Jesu í nyisi wau. Tɔ Ilaaō.

Ide ntɔ iyi Jesu í nyisi wau nɔi í je icui idei walii fei.

Masa ilu ac̄i fūfū

¹¹ Si anyii nɔ, n̄ ye lelei Aō í c̄i nɔ ac̄i fūfū gɔ í faata wa. Inɛ iyi wa gūui à ya kpe ilu naane do ilu ntɔ. Si ntɔi í ya kiiti, beɛbe m̄ai í ya ceò igū. ¹² Ijue í yei bei amei ina, nɔ wa dasi fulai bomma nkpɔ si iriɛ. Nɔ à kɔ iri gɔ siɛ iyi inɛ gɔ kù mà bii kù je nɔ akā. ¹³ Wa dasi ibɔ gɔ iyi à mù do nɛ. Iriɛ Idei Ilaaō. ¹⁴ Woo ce igūi lele ŋa à gū ac̄i fūfū ŋa à waa toɛ nɔ à waa dasi jaaɛ fūfū ku ne beɛɛɛ iyi í má wau wau. ¹⁵ Taakuba did̄ gɔ wa fita wa hai si gelee iyi à jeò dimii andunya ŋa igū. Si anyiɛ nɔ ku gbā ŋa do goloi iso

nɔ ku f̄s̄ inyii isoi j̄ti ndii rez̄ɛɛ. Iyi bɛ wa nyisi idɔɔk̄ɔ n̄lai Ilaaɔ̄ ilu gbugb̄a fei iyi á naa si inɛi andunya ɲa. ¹⁶ Si ibɔɛ do si it̄aɛ à kɔ iriɛ à ni, Amanlui amanlu ɲa do Laf̄ɛi laf̄ɛɛ ɲa.

¹⁷ Nɔ̀ n̄ yɛ amaleka gɔ ma wa leeki si inunu. Nɔ̀ í d̄s̄ anu wa kpe yei ɲa iyi à waa fo hee lelei Aɔ̄ fei wa ni, i naa i t̄ɔt̄ɔ i j̄ɛ jingau n̄lai Ilaaɔ̄ ɲa. ¹⁸ I naa i j̄ɛ in̄ai arai ilaalu ɲa do ti inɛ ngboi sooge ɲa do ti woo ce igũ ɲa, do ti aɔ̄ ɲa do masa ɲa ɲa, do in̄ai inɛ fei, hai aru hee do inɛ ɲa iyi à nɛ ara ɲa, keekeò n̄la.

¹⁹ N̄ɔi n̄ yɛ in̄ai sakou do amanlui andunya ɲa do woo ce igũ ɲa ɲa, aɲa fei à t̄ɔt̄ɔ koo ba a ce igũ do inɛ iyi wa gũ aɔ̄i do woo ce igũɛ ɲa. ²⁰ N̄ɔi masau do woo ce igũɛ ɲa à mu in̄ai sakou do walii ilu ibou aɲɔ, ɲɲu iyi wa ce dobu dobu si wajui in̄ai sakou wo. Do dobu dobuu í d̄i ijui inɛ ɲa iyi à tako à nɛ nyindai in̄ai sakou nɔ̀ à t̄ɔ mii iyi à gbeu. À s̄ɔsi aɲa minji fei si ina n̄la iyi wa jo do fainwitau n̄jaawɛ. ²¹ Nɔ̀ masau í kpa woo ce igũ ɲa ɲa do taakuba iyi wa fita wa hai si gɛlɛɛ. Nɔ̀ yei fei í j̄ɛ in̄a ɲa í yo.

20

Ad̄s̄ dubu

¹ Si anyii ɲɲu, n̄ yɛ amaleka gɔ má wa kita wa hai lelei Aɔ̄, wa mu kileei isa hai nɛ kɔɔu do seseɛ n̄la gɔ. ² N̄ɔi í bata akandama, n̄jo iyi í wɛɛ hai tako tako, iyi í j̄ɛ mbirisi do Seetam, nɔ̀ í d̄ũ do seseɛu hee ad̄s̄ dubu. ³ Nɔ̀ í tale sie in̄o isa n̄lau í s̄ak̄ɔ sie nɔ̀ í ce nyinda ku ba ku maà d̄i ijui dimii inɛi andunya ɲa má hee ad̄s̄ dubuu koo t̄aò. Si anyiɛ à nɛ a c̄ũu nɔ̀ a f̄ũu si waati keeke má.

⁴ N̄ɔi n̄ yɛ kit̄ai bomma gɔ ɲa nɔ̀ inɛ ɲa à waa buba si. À na inɛ ɲa iyi à waa buba si ɲau yiiko a kiiti inɛ ɲa. Nɔ̀ n̄ yɛ inɛ ɲa iyi à bu iri ɲa na idei Ilaaɔ̄ do si na iyi í j̄ò à j̄ɛ s̄ɛɛdai Jesu. Aɲai a kù t̄ɔ in̄ai sakou hee má j̄ɛ mii iyi à gbeu, nɔ̀ a kù j̄ɛ

aɲa a nɛ nyindaɛ si ikpo ɲa wala si awɔ ɲa. À dede hai si bale nɔ̀ à j̄ɛ bomma do Kirisi aɲɔ ad̄s̄ dubu. ⁵ Iyi bei í j̄ɛ kudede sintei iku ɲa. Amma iku ɲa iyi à gbe a kù dede hai si bale, í gbe hee ad̄s̄ dubuu koo k̄ɔ. ⁶ Ilu in̄o did̄s̄ ɲai inɛ ɲa iyi à wa si kudede sinteu. Aɲai à nya ik̄a na irii Ilaaɔ̄. Iku minjisiau kù nɛ gbugb̄a si ɲa má, amma aa maa j̄ɛ woo weei Ilaaɔ̄ ɲa do ti Kirisi, nɔ̀ aa j̄ɛ bomma do ɲɲu ad̄s̄ dubu.

À j̄ɛ Seetam igũ

⁷ Bii ad̄s̄ dubuu í k̄ɔ aa j̄ò Seetam hai si piis̄ɔɛ. ⁸ Nɔ̀ á fita koo d̄i ijui dimii inɛi andunya ɲa fei, waato Ḡɔgu do Maḡɔgu *, nɔ̀ ku t̄ɔt̄ɔ ɲa a ce igũ. Aa kp̄ɔ bei s̄aaí aɔ̄i ido. ⁹ Aɲai à dede wa hai ilɛ fei à naa à kaako gbodoi woo dasi naane ɲa do ilu iyi Ilaaɔ̄ í biu. Amma ina í naa hai lele, nɔ̀ aɲa fei à jo. ¹⁰ N̄ɔi à so Seetam, ɲɲu iyi í d̄i ijui inɛ ɲau, à s̄ɔsi ina n̄la iyi wa jo do fainwitau, tengi bii à dasi in̄ai sakou do walii ilu ibou wo. Bei aa ye ijuukp̄a n̄la n̄la das̄ò id̄ũ hee do aɲɔ fei.

Kiiti ank̄anyi

¹¹ Si anyii ɲɲu, ɲɔi n̄ yɛ kit̄ai bomma n̄la f̄uf̄u gɔ do inɛ iyi wa buba si antaɛ. Nɔ̀ ilɛ do lele à sa hai wajue, nɔ̀ a kù yɛ gɔgɔ ɲa gɔ má. ¹² N̄ɔi n̄ yɛ iku ɲa, keekeò n̄la, à waa leeki si wajui kit̄ai bomma. Nɔ̀ à c̄i tia ɲa do tia gɔ iyi à ya ni tiai kuwɛɛ. À kiiti iku ɲa si bei kookoosu ɲa iyi à kɔ si tia ɲau í to. ¹³ Waati b̄ɛɛb̄ɛi tenku í sindo iku ɲa iyi à wa in̄ɔɛ wa, nɔ̀ iku do bi ku wai iku ɲa à sindo iku ɲa ɲa iyi à waa mu wo. Aɲa fei à baa si kuwɛɛ nɔ̀ à kiiti ɲa si bei kookoosu ɲa í to. ¹⁴ N̄ɔi à so iku do bi ku wai iku ɲau à dasi ina n̄lau. Ina n̄lau í j̄ɛ iku minjisia. ¹⁵ Inɛ baa yooma iyi a kù kɔ iriɛ si tiai kuwɛɛu à soo à dasi ina n̄lau.

* **20:8** Ḡɔgu do Maḡɔgu Ezekielí 38 do 39 í f̄o ideí Ḡɔgu do Maḡɔgu. Si afeu bɛ, Ḡɔguu ilaaluí, Maḡɔgu m̄o ilɛi.

21

Lele titō do ile titō

¹ Si anyii n̄ju, n̄ ye lele titō do ile titō. Lele nwo do ile nwo nau a kù wεε má. Tenku m̄ kù wεε má. ² N̄ n̄ ye ilu kumá iyi í je Zeruzalemu titō í kita wa hai lelei Aḥ. Í tā s̄olu bei abo titō iyi wa b̄ m̄k̄e ku ko. ³ N̄ n̄ gb̄ ide ku f̄ nla ḡ hai bi kitāi bommau í ni, n̄sei bi kuwai Ilaaḥ í wεε do aman̄e ja. Ilaaḥ á maa wεε do aḥa, n̄ aa je in̄e ja. Ilaaḥ takae á wa si anini n̄ja. ⁴ Á gb̄ cikāaju n̄ja ja fei. Iku do in̄o ku f̄e do kukpata do ara ku ro kaa wεε má, domi mii ndii tako n̄ja fei í lo.

⁵ Waati b̄bei in̄e iyi wa buba si kitāi bommau í ni, wee n̄ ce mii fei titō. N̄ í s̄m í ni, k̄o iyi ih̄e domi idem ide nt̄oi, n̄ í ne naane. ⁶ N̄ í s̄m má í ni, fei nd̄e í tā. In̄e k̄ama kù takom n̄ in̄e k̄ama kaa naa do anyim. Amui n̄ je sintei mii fei do iri ku kpaε. In̄e iyi agb̄e wa kpa fei an j̄o ku m̄o inyii is̄o hai ne fia ku s̄a. N̄ in̄e iyi í m̄o in̄yiu fei á maa wεεi. ⁷ In̄e iyi í je iḡū aa naa mii n̄ja b̄e, n̄ an je Ilaaḥ Baabaε, n̄ n̄ju m̄o ku je amam. ⁸ Amma in̄e ja iyi à m̄onḡo do hai dasi naane ja do woo ce laalo ja do woo kpa in̄e ja do woo ce sakara ja, do woo ce dobu dobu ja do woo t̄o iw̄e ja do woo s̄o ibo ja fei aa ba ikp̄e n̄ja si ina nla iyi wa jo do fainwitaḥ. Iyi bei í je iku minjisiau.

Zeruzalemu titō

⁹ N̄oi amaleka m̄eje ja iyi à tako à waa mu fata m̄eje ja si bii b̄ne m̄eje í wa siu, in̄e ak̄a n̄ja í naa í s̄m í ni, naa wa n̄ nyisie abo titō iyi Angudāu í so. ¹⁰ Hundei Ilaaḥ í naa sim n̄o amalekau í b̄om si antai iri kuta nla ḡo. Í nyisim Zeruzalemu, ilu kumá iyi wa kita wa hai lelei Aḥu. ¹¹ Wa daana do amboei Ilaaḥ bei kuta kus̄ia j̄iida ku ne fia ḡo iyi à ya kpe zasipu, iyi í má bei digi. ¹² N̄o bindi nla ku gboka ḡo í kaakoε. Í ne and̄e maateoji, n̄o

amaleka maateoji ḡo ja à waa degbe and̄e koofa n̄au. Si and̄e koofa n̄au à k̄o irii dimi maateojii in̄e Izireli n̄au. ¹³ Gonta m̄eji bindiu fei í ne and̄e m̄eta m̄eta. And̄e m̄eta í wa ikpa nunui aε, m̄eta m̄o í wa ikpa nunui daako, n̄o m̄eta m̄eta í wa cingaa do cingaa. ¹⁴ À n̄yo icui bindii iluui do kuta maateoji. Si antaei à k̄o irii woo b̄e maateojii Angudāu.

¹⁵ Amaleka iyi wa bam ide ku f̄ou, wa mu goloɪ wura iyi í je mii ku w̄a ku ba ku w̄oɪ iluu do koofae ja do bindie. ¹⁶ Gontai iluu fei wa mungai, kuçie do kus̄e fei ak̄ai. Amalekau í w̄a do golo ku w̄e. N̄o kus̄e í ce dubu maateoji (12.000) si yaasei ile ku w̄a *. B̄ebe m̄oi kuçie do kugbokae. ¹⁷ Amalekau í w̄a bindiu n̄o sisimae í ce agb̄aw̄o ç̄o do ciiji do m̄eε (144). Í w̄a do yaase bei aman̄e ja m̄o à ya ce. ¹⁸ À ma bindiui do dimii kuta ku ne fia ḡo iyi à ya kpe zasipu n̄o à ma iluu takaei do wura alala iyi í má bei digi. ¹⁹ À n̄yo icui bindiui à ce boodaε do kuta kus̄ia ku ne fia ḡo ja dimi ik̄a ik̄a, í ne ila ik̄a ik̄a. Kuta sinteui à ya kpe zasipu, minjisiaε m̄o safira, m̄etasiaε agati, m̄esiaε emerodu, ²⁰ miusiaε saadonisi, m̄efasiaε saadoni, m̄ejesiaε kisoliti, m̄eç̄osiaε berili, m̄es̄asiaε topazi, m̄ewasiaε kisopazi, maatak̄asiaε zasenti, maateejisiaε ametisi. ²¹ N̄o à ce gamboi lege maateoji. Gambo ak̄a fei à cooi do lege f̄uf̄u ak̄a ku ne fia. N̄o à ce kp̄ai iluu do wura alala iyi í má bei digi.

²² N̄ kù ye bi kuwai Ilaaḥ si iluu si na iyi í j̄o Aḥ Laf̄eε ilu gbugb̄a fei do Angudāu, à wai bii fei. ²³ Iluu kù ne bukaatai inunu walako cukpa iyi á máa inya, domi amboei Ilaaḥ wa má inya sie, n̄o Angudāu í je fitilae. ²⁴ Dimii ile fei á maa ne si

* **21:16** dubu maateoji si yaasei ile ku w̄a Lambau í ne yaase ḡo. Kus̄e í to kilo dubu minji do ç̄o minji (2.200).

inya kumáε, nɔ amanlui ile ɲa fei aa naaɔ amani ɲɲa wa be. ²⁵ Koofai iluu á maa c̄i waati k̄ama fei, domi idū kaa dū be má pai. ²⁶ Aa naaɔ amaniū ile fei wa do beεεε si iluu. ²⁷ Amma mii riisi k̄ama kaa lɔ be. Beεbe m̄ai inε iyi wa ce laalɔ do woo sɔ ibo a kaa lɔ be pai. Inε ɲa iyi aa lɔ be, aɲai à jε inε ɲa iyi à kɔ iri ɲɲa si tiai Angudāu iyi í jε tiai kuwεε.

22

¹ Si anyii ɲɲu, amalekau í nyisim inyii ido iyi í ya na inε ɲa kuwεε. Inyiu wa daana bei digi nɔ wa c̄a wa hai si kit̄ai bommai Ilaaɔ do Angudāu. ² Wa c̄a si aniniū kp̄ai iluu. J̄i ndii kuwεε wa leek̄i si ice do icei idou. Í ya so tuuba maateeki si ad̄ ak̄a, gbak̄a ak̄a si cukpa baa yooma fei. À ya ce iwɔ do wuai j̄i n̄ou a faabaɔ dimii andunya fei. ³ Ilaaɔ kaa ceekpe inε ɲo má.

Kit̄ai bommai Ilaaɔ do ti Angudāu í wa be, nɔ woo ce icei Ilaaɔ ɲau aa maa tɔɔε. ⁴ Aa ye wajuε, nɔ á kɔ irie si ikpo ɲɲa. ⁵ Idū kaa ya dū be. A kaa ne bukaatai inya kumái fitila walakɔ ti inunu, domi Aɔ Laf̄εi í je inya kumá ɲɲa. Aa nɔ a je bomma hee do aɲo fei.

Kubaai Jesu

⁶ ɲɔi amalekau í s̄m í ni, ideu ih̄ε ide ntoi, í nɔ í ne naane. Aɔ Laf̄εε, ɲɲu iyi í gb̄a walii ɲau, í be amalekaε wa bi woo ce iceε ɲa ku s̄ ɲa mii iyi á ce bii í k̄ɔsi.

⁷ ɲɔi Jesu í ni, wee, an nyi wa kaa kpe. Ilu inɔ did̄si inε iyi wa jirima ide iyi à ce waliie si tiau ih̄ε.

⁸ Amu Zāa n̄ gbɔ ideu ih̄ε, nɔ n̄ ye mii ɲau. Iyi n̄ gbɔɔ nɔ n̄ yɔɔ n̄ t̄a, ɲɔi n̄ seεbata si wajui amaleka iyi í nyisim fei ndεeu ku ba n tɔɔε.

⁹ Amma í s̄m í ni, maà ce beεbe. Amu nɔ wɔɔ ce icei bei awɔ do bei walii kpaasie ɲa do bei inε ɲa iyi à waa jirima ide tiau ih̄ε fei. Tɔɔ Ilaaɔ.

¹⁰ ɲɔi í ni má, maà ti i singaa inε ɲa ide walii iyi à kɔ si tiau ih̄ε domi

waati í maai wa ku ce. ¹¹ Inε iyi wa ce laalɔ ku hanya ku maa ce laalɔε, inε m̄o iyi wa ce daa s̄ami ku hanya ku maa ce daa s̄amie. Inε m̄o iyi wa ce j̄iida ku hanya ku maa ce j̄iidaε, inε m̄o iyi í je inε kuma ku j̄ɔ ku má ku maa koo.

¹² Jesu í ni, wee n kaa n kpetε n nyi wa. An naaɔ riba wa n s̄aaɔ inε fei si bei iceε í to. ¹³ Amui n̄ je iriɔ isε. Inε k̄ama k̄u takom nɔ inε k̄ama kaa ɲaa do anyim. Amui n̄ je sintei mii fei do iri ku kp̄aε.

¹⁴ Ilu inɔ did̄si ɲai inε ɲa iyi kuwεε ɲɲa í má bei nyau iyi à fɔ s̄aa s̄aa, ku ba a ba kp̄aa a je isoi j̄i ndii kuwεeu nɔ a lɔ inɔ iluu hai do andεε. ¹⁵ Amma woo ce laalɔ ɲa anyii iluui aa wa do woo ce dobu dobu ɲa do woo ce sakara ɲa do woo kpa inε ɲa do woo tɔɔ iw̄ε ɲa do inε ɲa iyi à bi ibo nɔ à ya maa sɔ ibou fei.

¹⁶ Amu Jesu, amui n̄ be ɲɲε amalekam wa ku s̄o igbei inεm ɲa fei ideu ih̄ε. Amui n̄ je t̄akui Davidi, nɔ n̄ je andaiyai amεjuuma iyi wa má inya.

¹⁷ Hundei Ilaaɔ do abo tit̄ɔ à fɔ à waa ni, naa wa, Laf̄εε Jesu.

Inε iyi wa gbɔ ideu fei ɲɲu m̄o ku ni ku naa wa.

Inε iyi agbe wa kpa ku naa wa, inε m̄o iyi í bi inyi iyi í ya na inε ɲa kuwεε ku naa ku gba, k̄u ne ku s̄a.

Iri ku kpai ide

¹⁸ Amu Zāa, ide iyi n̄ wa n s̄ inε baa yooma iyi wa gbɔ ide tiai waliuu ih̄ε wee, bii inε ɲo í k̄ɔsi ide ɲo si antai iyi à kɔ si tiau ih̄ε, Ilaaɔ á k̄ɔsi ijuukp̄ai laf̄εε do b̄ɔne ɲa iyi à kɔ si tiau. ¹⁹ Beεbe m̄ai inε iyi í kaye ide ɲo hai si tiai ide waliuu ih̄ε, Ilaaɔ á k̄ɔ laf̄εε ikp̄ei isoi j̄i ndii kuwεε do ilu kumá iyi à sisi yaaseε si tiau ih̄ε.

²⁰ Jesu, ɲɲu iyi í fɔ ideu ih̄ε fei í j̄ilɔɔ do naane, í ni, beεbei an nyi wa kaa kpe.

Nɔ amu Zāa n̄ je n̄ ni, ami, naa wa Laf̄εε Jesu.

²¹ Did̄si Laf̄εε Jesu ku wεε do inεε ɲa fei. Ami.